संक्षिप्त

रूसी-हिंदी शब्दकोष

संकलनकर्ता

ज़० म० दीम्शीत्स और ए० प० चेलीशेव

शब्द-संख्या ८०००

विदेशी तथा राष्ट्रीय भाषाओं के शब्दकोषों
का राजकीय प्रकाशन-गृह

मास्को। १९५८

КАРМАННЫЙ

РУССКО-ХИНДИ СЛОВАРЬ

Составили

З. М. ДЫМШИЦ и Е. П. ЧЕЛЫШЕВ

8000 слов

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ИНОСТРАННЫХ И НАЦИОНАЛЬНЫХ
СЛОВАРЕЙ

МОСКВА — 1958

КАРМАННЫЙ
РУССКО-ХИНДИ СЛОВАРЬ

Составители:
Залман Мовшевич Дымшиц
и Евгений Петрович Челышев

Редактор *Н. И. Добрякова*
Технический редактор *Р. И. Розанова*
Корректоры *Е. В. Бауэр, З. Г. Хабибуллина*

Сдано в набор 9/IX-57 г. Подп. к печ. 12/IV-58 г.
Формат 70×108/64. Бумажных листов 6,8;
печатных листов 18,6; учетно-издательских
листов 15, 55. Тираж 10 000 экз.
Цена словаря в переплете 4 руб. 30 коп.

Государственное издательство иностранных
и национальных словарей
Москва, В-71, Ленинский проспект, 15

15-я типография „Искра революции"
Управления полиграфической промышленности
Мосгорсовнархоза, Москва.

Заказ 1366.

ОТ ИЗДАТЕЛЬСТВА

Настоящий «Карманный русско-хинди словарь» является одним из серии русско-иностранных и иностранно-русских карманных словарей, выпускаемых издательством ввиду широкого развития туристских поездок советских граждан за границу и иностранцев в Советский Союз.

Данный словарь ставит своей целью помочь советским гражданам при их устном общении с иностранцами, говорящими на языке хинди, а также помочь последним во время их пребывания в Советском Союзе.

В словарь включено ограниченное число слов (до 8000), наиболее употребительных в быту, в путешествии, необходимых при посещении культурных, научных, хозяйственных учреждений и т.п.; при словах даётся небольшое количество широко распространенных словосочетаний; учтено разнообразие стран и национальностей, представители которых посещают Советский Союз (поэтому

в словаре помещено значительное количество названий национальностей и географических названий). Значительное место уделено спорту: частые международные встречи по различным видам спорта обязывают дать в словаре основные спортивные термины.

Издательство просит направлять все замечания по адресу: Москва, В-71, Ленинский проспект, 15, Государственное издательство иностранных и национальных словарей.

О ПОЛЬЗОВАНИИ СЛОВАРЁМ

Слова расположены в алфавитном порядке. Словарь строится по принципу самостоятельных словарных статей. Внутри словарной статьи слово или часть слова до параллельки (||) не повторяется, а заменяется тильдой (~). Изменённое окончание стоит после тильды.

Слово или выражение, которое может заменить предшествующее слово, даётся в круглых скобках. Если таких слов или выражений, заключённых в круглые скобки, несколько, они отделяются запятыми.

Кроме того, круглые скобки употребляются также при ссылках, относящихся к различным видам глагола, напр.:

оде́ть(ся) *см.* одева́ть(ся).

Слово, часть слова или словосочетание, исключение которых не меняет смысла, даются в квадратных скобках.

Стилистические пометы исключены, специальные даются очень редко Грамматические пояснения не даются, служебные слова и косвенные формы местои-

мений иллюстрируются примерами. Отдельные значения слова выделяются арабскими цифрами и иногда иллюстрируются примерами.

Сочетания даются в основном при существительном; при прилагательном даются только сочетания типа: **ботанический сад, анатомический театр** и т. п.

Словарная статья строится следующим образом: русское слово с ударением, перевод слова на хинди, транскрипция, указание на род при существительных (*м.*, *ж.*, *м. мн.* или *ж. мн.*), указание на переходность и непереходность при глаголах. Управление при глаголах, выраженное послелогами, даётся после грамматических помет в скобках.

Фразеологический материал даётся при соответствующем значении без транскрипции. Идиоматика и фразеологический материал, не подходящий ни к одному из значений, даются в конце словарной статьи за ромбом (◇).

Омонимы даются самостоятельными словарными статьями и обозначаются светлыми римскими цифрами без точек.

Если слово или его значение самостоятельно не переводится, то после слова или цифры, выделяющей значение слова, ставится двоеточие, а затем приводится пример с транскрипцией, иллюстрирующий его употребление.

Словарная статья оканчивается точкой. Отдельные значения, а также значения за цифрами, отделяются точкой с запятой. Запятой отделяются синонимы или близкие оттенки значений.

Расшифровка общепринятых сокращений (типа ВЦСПС, ВОКС и т. п.) даётся в скобках прямым светлым с ударением.

На всех русских словах кроме курсивных даётся ударение. Буква Ё обозначается всюду и ударение на ней не ставится.

УСЛОВНЫЕ СОКРАЩЕНИЯ

анат. — анатомия
безл. — безличная форма
биол. — биология
бот. — ботаника
вежл — вежливое выражение
воен. — военное дело
в разн знач — в разных значениях
ж. — женский род
ж -д. — железнодорожное дело
жив — живопись
зоол. — зоология
и т. п — и тому подобное
кино — кинематография
кул. — кулинария
-л. — либо
м. — мужской род
мед. — медицина
мн. — множественное (число)
муз. — музыка
напр. — например
нп — непереходный глагол
п. — переходный глагол
перен. — в переносном значении
полит. — политический термин

прям. — в прямом значении
радио — радиотехника
см. — смотри
собир. — собирательное (существительное)
спорт. — физкультура и спорт
с.-х. — сельское хозяйство
театр. — театроведение, театр
тех. — техника
т ж. — также
физ. — физика
фото — фотография
хим. — химия
шахм. — термин шахматной игры
эк. — экономика
эл. — электротехника

РУССКИЙ АЛФАВИТ

А а	К к	Х х
Б б	Л л	Ц ц
В в	М м	Ч ч
Г г	Н н	Ш ш
Д д	О о	Щ щ
Е е	П п	Ъ ъ
Ё ё	Р р	Ы ы
Ж ж	С с	Ь ь
З з	Т т	Э э
И и	У у	Ю ю
Й й	Ф ф	Я я

A

а लेकिन лэкин, पर пар, बल्कि балки; **а именно** यानी, अर्थात्; **а (не) то** नहीं तो.

абажýр *м.* लैपशेड лаймпшэд *м.*

абонемéнт *м.* (*билет*) नियत समय के लिये टिकट нийат самай кэ лийэ тикат *м.*

абрикóс *м* (*дерево и плод*) ख़ूबानी кху-бāнӣ *ж.*, जरदालू зардāлӯ *м.*

авангáрд *м.* अग्रदल аградал *м.*

авансцéна *ж.* रंगमंच का अगला (अग्र) भाग рангманч кā аглā (агра) бхāг *м.*

авáри||я *ж.* दुर्घटना дургхатнā *ж.*; **терпéть ~ю** दुर्घटना होना (हो जाना) *нп.* (की *о чём-л.*).

áвгуст *м.* अगस्त агаст *м*

авиали́ния *ж.* हवाई रास्ता хавāӣ рāстā *м.*, हवाई पट्टी (लाइन) хавāӣ паттӣ (лā-ин) *ж.*

авиапо́чт||а *ж.* हवाई डाक xавāи дāк *ж.*; посыла́ть ~ой हवाई डाक से भेजना *п.*

авиацио́нн||ый हवाई хавāи; ~ заво́д हवाई जहाज बनाने का कारखाना *м.*; ~ая промы́шленность हवाई जहाज बनाने का उद्योग *м.*

авиа́ция *ж.* हवाई बेड़ा хавāи бэрā *м.*

австрали́ец *м.* आस्ट्रेलियन āстрэлийан *м.*

австрали́йский आस्ट्रेलियन āстрэлийан.

Австра́лия आस्ट्रेलिया āстрэлийā.

австри́ец *м.* आस्ट्रियन āстрийан *м*

австри́йский आस्ट्रियन āстрийан

А́встрия आस्ट्रिया āстрийā.

авто́бус *м.* [मोटर-]बस [мотар-] бас *ж.*

авто́граф *м.* आटोग्राफ़ āтографф *ж.*, स्वहस्ताक्षर свахастāкшар *м.*; проси́ть ~ स्वहस्ताक्षर माँगना *п.*; дава́ть ~ स्वहस्ताक्षर देना *п.*

автозаво́д *м.* मोटर बनाने का कारखाना мотар банāнэ кā кāркхāнā *м.*

автома́т *м.* आटोमैटिक मशीन āтомайтик машӣн *ж.*; ка́ссы-~ы आप से आप टिकट

देनेवाली मशीनें *ж. мн*; телефо́н-~ आटोमैटिक टेलीफ़ोन *м.*

автомати́ческий आटोमैटिक а̄томайтик.

автомаши́на *ж.* मोटर [-गाड़ी] мот̇ар [-га̄р̣ӣ] *ж.*

автомоби́л||ь *м.* मोटर[-गाड़ी] мот̇ар[-га̄р̣ӣ] *ж.*; легково́й ~ [मोटर-]कार *ж.*; грузово́й ~ लारी *ж.*; мы поёдем на ~е हम मोटर से चलेंगे.

автомоби́льн||ый मोटर का мот̇ар ка̄; ~ое сообще́ние मोटर का यातायात *м.*; ~ая поёздка मोटर का सफ़र *м*

автоно́мия *ж.* स्वायत्त शासन сва̄йатта ша̄сан *м.*

автоно́мн||ый स्वायत्त сва̄йатта; ~ая о́бласть स्वायत्त ज़िला (प्रदेश) *м.*

автопортре́т *м.* चित्रकार की अपनी तसवीर читрака̄р кӣ апнӣ тасвӣр *ж.*, चित्रकार का अपना चित्र читрака̄р ка̄ апна̄ читра *м.*

а́втор *м.* लेखक лэкхак *м.*; लेखिका лэкхика̄ *ж.* (*о женщине*)

авторитéт *м.* प्रतिष्ठा пратиштха̄ *ж.*, गौरव гаурав *м*

авторитéтный प्रतिष्ठित пратиштхит, गौरवपूर्ण гауравпӯрна.

авторýчка *ж.* फ़ौउंटेनपेन фа̄уǹтэнпэн *м.*,*ж.*

автострáда *ж.* शाहराह ша̄х̆ра̄х̆ *ж.*, राजपथ ра̄джпатх *м.*, मोटर की सड़क моṫар кӣ саṙак *ж.*

автотрáкторный मोटर व ट्रैक्टर का моṫар ва ṫрайкṫар ка̄; ~ **завóд** मोटर व ट्रैक्टर बनाने का कारख़ाना *м*

автотрáнспорт *м.* मोटर ट्रान्सपोर्ट моṫар ṫра̄нспорṫ *м.*, मोटर का यातायात моṫар ка̄ йа̄та̄йа̄т *м.*

агéнтство *с.* एजेंसी эджэнсӣ *ж.*; **телегрáфное** ~ समाचार-समिति *ж.*

агитáтор *м.* प्रचारक прача̄рак *м.*; प्रचारिका прача̄рика̄ *ж.* (*о женщине*).

агитáция *ж.* प्रचार прача̄р *м.*

агитúровать प्रचार करना прача̄р карна̄ *п.*; ~ **за когó-л., за чтó-л.** किसी के हक़ (पक्ष) में प्रचार करना *п.*; ~ **прóтив когó-л., че-**

гó-л. किसी के ख़िलाफ़ (विरुद्ध) प्रचार करना *п.*
агитпу́нкт *м.* (агитацио́нный пункт) प्रचार-चौकी прачāр-чаукӣ *ж.*
агра́рн||ый कृषिप्रधान кришипрадхāн, कृषि--संबंधी кришн-самбандхи; ~ая рефо́рма कृषिसुधार *м.*
агресси́вный आक्रमणकारी āкраманкāри, हमलावर ҳамлāвар.
агре́ссия *ж.* आक्रमण āкраман *м.*, हमलावरी ҳамлāварӣ *ж.*
агре́ссор *м.* आक्रमणकारी āкраманкāрӣ *м.*, हमलावर ҳамлāвар *м.*
агроно́м *м.* एग्रोनोमिस्ट эгрономист *м.*, कृषिविशेषज्ञ кришивишэшгья *м.*
агроно́мия *ж.* एग्रोनोमी эгрономӣ *ж.*, कृषिशास्त्र кришишāстра *м.*
адвока́т *м.* वकील вакӣл *м.*
администрати́вный इंतिज़ामी интизāмӣ, प्रशासन-संबंधी прашāсан самбандхи.
администра́тор *м.* प्रबंधक прабандхак *м.*, प्रशासक прашāсак *м.*

администра́ция *ж.* प्रशासन прашāсан *и.*

адмира́л *м.* एडमिरल эдмирал *м.*

а́дрес *м* पता патā *м.*; **посыла́ть по ~у** पते पर भेजना *п.*; **скажи́те мне ваш ~** मुझे अपना पता बताइये; **доставля́ть письмо́ по ~у** पते पर चिट्ठी पहुँचाना *п*

адреса́т *м.* पत्र-पत्रिकाएँ पानेवाला патра--патрикāэ пāнэвāлā *м*

а́дресный: ~ стол पतों का दफ़्तर патō кā дафтар *м.*

адресова́ть: ~ кому́-л. किसी का पता लिखना кисӣ кā патā ликхнā *п.*, किसी के पते पर भेजना кисӣ кэ патэ пар бхэджнā *п.*

аза́рт *м.* जोश джош *м.*; **входи́ть в ~** जोश में आना *нп.*

а́збука *ж.* 1. (*алфавит*) कखग какхаг *м.*, अक्षर акшар *м. мн.*; 2. (*букварь*) वर्णमाला варнамāлā *ж.*

Азербайджа́н आज़रबैजान āзарбайджан.

азербайджа́нец *м.* आज़रबाइजानी āзарбайджāнӣ *м.*

Азербайджа́нская ССР आज़रबैजान सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र а̄зарбайджа̄н совийат сама̄джва̄дӣ праджа̄тантра.

азербайджа́нский आजरबाइजानी а̄зарба̄йджа̄нӣ.

А́зия एशिया эшийа̄.

азо́т *м.* नाइट्रोजन на̄йтроджан *м.*

акаде́мик *м.* अकदमीशियन акадмӣшийан *м.*

академи́ческий 1. विज्ञान-अकदमी का вигья̄н-акадмӣ ка̄; 2. (*научный*) विज्ञान-संबंधी вигья̄н-самбандхӣ.

акаде́мия *ж.* अकदमी акадмӣ *ж.*; ~ **нау́к** विज्ञान-अकदमी *ж.*, विज्ञान-परिषद् *ж.*; ~ **медици́нских нау́к** मेडिकल विज्ञान-अकदमी *ж.*; ~ **педагоги́ческих нау́к** शिक्षण विज्ञान-अकदमी *ж.*; **сельскохозя́йственная** ~ कृषि-अकदमी *ж.*

аквар́ель *ж.* 1. (*краски*) आबरंग а̄бранг *м.*; 2. (*картина*) आबरंग की तसवीर а̄бранг кӣ тасвӣр *ж.*

аккомпанеме́нт *м.* संगत сангат *ж.*;

петь под ∼ संगत में गाना *п.* (की *чего-л.*).

аккомпаниа́тор *м.* सुर भरनेवाला сур бхарнэва̄ла̄ *м.*, संगत करनेवाला сангат карнэва̄ла̄ *м.*

аккомпани́ровать सुर भरना сур бхарна̄ *п.*, संगत करना сангат карна̄ *п.* (पर *на чём-л.*, की *кому-л.*).

аккордео́н *м.* अकार्डियन ака̄рḍийан *м.*

аккредити́в *м.* साखपत्र са̄кхпатра *м.*

аккура́тный 1. (*точный*) ठीक т̣хӣк; 2. (*опрятный*) साफ़-सुथरा са̄ф-сутхра̄, स्वच्छ сваччха.

акроба́т *м.* नट нат *м.*

акроба́тика *ж.* नट की कला нат̣ кӣ кала̄ *ж.*

акт *м.* 1. (*действие*) कार्रवाई ка̄рравā̄ӣ *ж.*, कार्य ка̄рйа *м.*; 2. (*документ*) एक्ट экт̣ *м.*; 3. *театр.* भाग бха̄г *м.*, अंक анк *м.*

актёр *м.* ऐक्टर айкт̣ар *м.*, अभिनेता абхинэта̄ *м.*

акти́вность *ж.* सरगर्मी саргармӣ *ж.*, क्रियाशीलता крийāшӣлтā *ж.*

акти́вный सरगर्म саргарм, सक्रिय сакрийа.

актри́са *ж.* ऐक्ट्रेस айкт̇рэс *ж.*, अभिनेत्री абхинэтрӣ *ж.*

акце́нт *м.* 1. (*ударение*) जोर зор *м.*; 2. (*в произношении*) एक्सेंट эксэйнт̇ *м.*

акционе́р *м.* हिस्सेदार х̌иссэдāр *м.*

акционе́рн||ый संयुक्त पूँजीवाला санйукта пӯ̃джӣвāлā; ~ **капита́л** संयुक्त पूँजी *ж*; ~**ое общество** संयुक्त पूँजीवाली कंपनी *ж.*

алба́нец *м.* अल्बानियन албāнийан *м.*

Алба́ния अल्बानिया албāнийā.

алба́нский अल्बानियन албāнийан.

Алжи́р अलजीरिया алджӣрийā.

алкого́ль *м.* अलकोहल алк̇āхал *м.*

алле́я *ж.* उद्यान-पथ удйāн-патх *м.*

алло́! अरे! арэ!, हेलो! х̌эло!; ~! **кто это? я слу́шаю** हेलो! कौन है? मैं सुनता हूँ.

алма́з *м.* हीरा х̌ӣрā *м.*

алта́рь *м.* *перен.* वेदी вэдӣ *ж.*

алфави́т *м.* वर्णमाला варнамāлā *ж.*

алфави́тный: ~ порядок अक्षर-क्रम акшар-крам *м.*

альбо́м *м.* अलबम албам *м.*

альпини́зм *м.* पर्वतारोहण парватāрохан *м.*

альпини́ст *м.* पर्वतारोही парватāрохӣ *м*

алюми́ниевый अलुमीनम का алумӣнам кā.

алюми́ний *м.* अलुमीनम алумӣнам *м*

амбулато́рия *ж.* डाक्टर-खाना ḍāктар-ḳхāнā *м.*, दवाखाना давāкхāнā *м*

Аме́рика अमरीका амрӣкā

америка́нец *м.* अमरीकी амрӣкӣ *м*

америка́нский अमरीकी амрӣкӣ.

амни́стия *ж.* माफ़ी мāфӣ *ж.*, क्षमादान кшамāдāн *м.*

амфитеа́тр *м.* नाटकघर का अर्द्धगोल छज्जा нāṭакгхар кā арддхагол чхаджджā *м.*

а́на *ж.* (*индийская денежная единица*) आना āнā *м.*

ана́лиз *м.* विश्लेषण вишлэшан *м.*

анана́с *м.* (*дерево и плод*) अनन्नास ананнāс *м.*

анатоми́ческий अनाटोमी (शरीरशास्त्र) का анāтомӣ (шарӣршāстра) кā.

анато́мия *ж.* अनाटोमी анāтоми *ж.*, शरीर-शास्त्र шарӣршāстра *м.*

анги́на *ж.* कंठ-माला кайтх-мала *ж.*

англи́йский अंग्रेज़ी ангрэзи.

англича́нин *м.* अंग्रेज़ ангрэз *м.*

А́нглия इंगलैंड инглайнд.

анекдо́т *м.* लतीफ़ा латӣфā *м.*

анке́та *ж.* 1. फ़ारम фāрам *м.*; 2. (*опросный лист*) प्रश्नपत्र прашнапатра *м.*

анса́мбль *м.* संगीत-मंडली сангӣт-майдли *ж.*; ~ **пе́сни и пля́ски** नृत्य-गान-मंडली *ж.*

анте́нна *ж.* रेडियो का तार рэдийо ка тар *м.*, वायविक вāйавик *м.*

антиво́енный जंग-विरोधी джанг виродхи, युद्ध-विरोधी йуддха-виродхи.

антиимпериалисти́ческий साम्राज्यवाद-विरोधी сāмраджйавад-виродхи.

антиква́рный: ~ **магази́н** पुरानी चीज़ों की दुकान пурани чизō ки дукан *ж.*

антимилитаристи́ческий सैन्यवाद-विरोधी сайнйавāд-віродхӣ.

антинаро́дный जन-विरोधी джан-віро-дхӣ.

антисанита́рн||ый अस्वास्थ्यकर асвāстхйа-кар; ~ые усло́вия अस्वास्थ्यकर परिस्थितियाँ *ж мн.*

антифаши́ст *м.* फ़ासिस्ट-विरोधी фāсист--віродхӣ *м.*

антифаши́стский फ़ासिस्ट-विरोधी фāсист--віродхӣ

антра́кт *м.* बीच का समय бӣч кā самай *м.*, अंकाविधि анкāвидхи *ж.*; ~ продли́тся 15 мину́т अंकाविधि १५ मिनट रहेगी.

апельси́н *м.* नारंगी нāрангӣ *ж.* (*плод*); नारंगी का पेड़ нāрангӣ кā пэр̣ *м.* (*дерево*).

аплоди́ровать तालियाँ बजाना тāлийā̃ ба-джāнā *п*, हर्षध्वनि करना хӑршадхвани карнā *п.*

аплодисме́нты *мн.* तालियाँ тāлийā̃ *ж. мн.*, हर्षध्वनि хӑршадхвани *ж.*; под ~ हर्षध्वनियों (तालियों) के बीच.

аппара́т *м.* (*прибор*) यंत्र йантра *м.*; фотографи́ческий ~ केमरा *м.*

аппендици́т *м.* एपेंडिसाइटिस эпэйндисāитис *м.*

аппети́т *м.* भूख бхӯкх *ж.*, रुचि ручи *ж.*; у меня́ нет ~а मुझे भूख नहीं है; прия́тного ~а! शौक़ से खाइये!

аппети́тный (*вкусный*) मज़ेदार мазэдāр, स्वादयुक्त свāдйукта.

апре́ль *м.* अप्रैल апрайл *м.*

апте́ка *ж.* दवाख़ाना давāкхāнā *м.*, औषधालय аушадхāлай *м.*; где ближа́йшая ~? सब से नज़दीक दवाख़ाना कहाँ है?

апте́карь *м.* दवाफ़रोश давāфарош *м.*

апте́чка *ж.*: доро́жная ~ औषध-पेटिका аушадх-пэтикā *ж.*

ара́б *м.* अरब араб *м.*

ара́бский अरबी арабӣ.

арбу́з *м.* तरबूज़ тарбӯз *м.*

Аргенти́на आर्जेंटाइन āрджатāин.

аргуме́нт *м.* दलील далӣл *ж.*, तर्क тарка *м.*; выдвига́ть ~ दलील पेश करना *п.*

аре́на *ж.* अखाड़ा акхāрā *м.*, रंगमंच рангманч *м.*

а́рия *ж.* ओपेरा का गीत опэрā кā гӣт *м.*

а́рка *ж.* मेहराब мэхрāб *ж.*

Арме́ния अर्मइन армаин

а́рмия *ж.* सेना сэнā *ж.*, फ़ौज фаудж *ж.*; **Сове́тская А́рмия** सोवियत फ़ौज (सेना) *ж.*

армяни́н *м.* अरमनी арманӣ *м.*

Армя́нская ССР अरमनी सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र арманӣ совийат самāджвāдӣ праджāтантра.

армя́нский अरमनी арманӣ.

арома́тный सुगंधित сугандхит, ख़ुशबूदार ќхушбӯдāр.

арте́ль *ж.* अर्तेल артэл *м.*; **сельскохозя́йственная** ~ कृषि का अर्तेल *м.*

арте́рия *ж.* नाड़ी нāрӣ *ж.*, धमनी дхамнӣ *ж.*

арти́ст *м.* आर्टिस्ट āртист *м.*, अभिनेता абхинэтā *м*, कलाकार калāкāр *м.*; **засл́уженный** ~ सम्मानित कलाकार *м.*; **наро́дный** ~ जनकलाकार *м.*; ~ **бале́та**

(дра́мы, о́перы) बैले (ड्रामा, ओपेरा) का आर्टिस्ट (अभिनेता) *м.*

арти́стка *ж.* अभिनेत्री абхинэтри *ж.*

а́рфа *ж.* हार्प ха̄рп *м.*

архео́лог *м.* पुरातत्ववेत्ता пурататтваветта̄ *м.*

археоло́гия *ж.* पुरातत्व пура̄таттва *м.*

архите́ктор *м.* वास्तु-कला-विशारद ва̄сту-кала̄-виша̄рад *м.*, आर्किटेक्ट а̄ркиṫэкṫ *м.*

архитекту́ра *ж.* वास्तु-कला ва̄сту-кала̄ *ж.*, आर्किटेक्चर а̄ркиṫэкчар *м.*

аспира́нт *м.* पोस्ट-ग्रेजुएट छात्र посṫ-грэджуэṫ чха̄тра *м.*

аспиранту́р||а *ж.* पोस्ट-ग्रेजुएट कोर्स посṫ-грэджуэṫ корс *м.*; **я учу́сь в ~е** मैं पोस्ट-ग्रेजुएट कोर्स में पढ़ता हूँ.

ассисте́нт *м.* सहायक саха̄йак *м.*, मददगार мададга̄р *м.*

ассоциа́ция *ж.* एसोसियेशन эсосийэшан *м.*, संघ сангх *м.*

а́стра *ж.* अस्टर асṫэр *м.*, ताराफूल та̄ра̄пхӯл *м.*

астроно́м *м.* ज्योतिषी джйотиши *м.*

астроно́мия *ж.* ज्योतिष [-शास्त्र] джйотиш [-ша̄стра] *м.*

ата́ка *ж.* हमला х̆амла̄ *м.*, आक्रमण а̄краман *м.*

атакова́ть हमला (आक्रमण) करना х̆амла̄ (а̄краман) карна̄ *п.* (पर *кого-л.*, *что-л.*).

ателье́ *с.* अटेलिये ат̇элийэ *м.*; ~ мод फ़ैशन-अटेलिये *м.*

атле́т *м.* पहलवान пах̆алва̄н *м.*

атле́тика *ж.* व्यायाम вйа̄йа̄м *м.*; лёгкая ~ दौड़-कूद *ж.*; тяжёлая ~ हैवी एथलेटिक *м.*

атмосфе́ра *ж.* *перен.* वातावरण ва̄та̄варан *м.*

а́том *м.* एटम эт̇ам *м.*, अणु ану *м.*

а́томн||ый एटमी эт̇ами, आणुविक а̄нувик; ~ая электроста́нция एटमी बिजलीघर *м.*; ~ая эне́ргия एटम शक्ति *ж.*, अणुशक्ति *ж.*; ~ая бо́мба एटम-बम *м.*, अणु-बम *м.*; ~ое ору́жие एटम हथियार *м.*, अणुशस्त्र *м.*; запреще́ние ~ого ору́жия अणुशस्त्र का निषेध *м.*

аттестáт *м.* सनद санад *ж.*; ◇ ~ **зрéлости** सेकेंडरी (माध्यमिक) स्कूल की सनद (सर्टिफ़िकेट) *ж.*

аттракциóн *м.* तमाशा тамāша *м.*

аудитóрия *ж.* 1. (*помещение*) व्याख्यानालय вйāкхйāнāлай *м*; 2. (*слушатели*) सुननेवाले суннэвāлэ *м. мн.*, श्रोतागण шротāган *м. мн.*

аукциóн *м.* नीलाम нилāм *м.*

áут *м.* आउट āут *м.*; **мяч ушёл в** ~ गेंद क्षेत्र के बाहर चला गया.

афгáнец *м.* अफ़ग़ान афѓāн *м.*

афгани́ *ж.* (*афганская денежная единица*) अफ़ग़ानी афѓāни *ж.*

Афганистáн अफ़ग़ानिस्तान афѓāнистāн.

Афи́ны अथीनिया атхӣнийā.

афи́ша *ж.* विज्ञापन вигьяпан *м.*, इश्तहार иштахāр *м.*

афори́зм *м.* सूक्ति сукти *ж.*

Áфрика अफ़्रीका африкā.

африкáнец *м.* अफ़्रीकी африки *м.*

африкáнский अफ़्रीकी африки.

аэродро́м *м.* हवाई अड्डा (मैदान) х̣ава̄ӣ адда̄ (майда̄н) *м.*

аэропо́рт *м.* विमान-बंदर вима̄н-бандар *м.*

Б

ба́бочка *ж.* तितली титлӣ *ж.*

ба́бушка *ж.* दादी да̄дӣ *ж.* (*по отцовской линии*); नानी на̄нӣ *ж.* (*по материнской линии*)

бага́ж *м.* असबाब асба̄б *м.*, लगेज лагэдж *м.*, सामान са̄ма̄н *м.*; **сдава́ть ве́щи в ~** असबाब लगेज में दे देना *п.*; **ручно́й ~** हाथ में लेने का सामान *м.*

бага́жн||ый असबाबवाला асба̄бва̄ла̄; **~ая квита́нция** असबाब की रसीद *ж.*

ба́за *ж.* (*место*) अड्डा адда̄ *м.*; **лы́жная ~** स्कीइस का गोदाम *м.*

база́р *м.* बाज़ार ба̄за̄р *м.*; **кни́жный ~** किताबों (पुस्तकों) का बाज़ार *м.*

ба́зис *м.* नीव нӣо *ж.*, आधार а̄дха̄р *м.*

байда́рка *ж.* डोंगी д̣о̄гӣ *ж.*

бак *м.* (*для воды*) टंकी танкӣ *ж.*

бакале́йн||ый परचून का парчӯн кā; **~ые това́ры** परचून की चीज़ें *ж. мн.*, परचून *м.*; **~ магази́н** परचून की दुकान *ж.*

бакале́я *ж.* परचून парчӯн *м.*

баклажа́н *м.* बैंगन байнган *м.*

баклажа́нн||ый बैंगन का байнган кā; **~ая икра́** बैंगन का अचार *м.*

бактерио́лог *м.* जीवाणुवेत्ता джӣвāнувэттā *м.*

бактериоло́гия *ж.* जीवाणुतत्व джӣвāнутатва *м.*

бакте́рия *ж.* जीवाणु джӣвāну *м.*, कीटाणु кӣтāну *м.*

бал *м.* नाच нāч *м.*, बाल бāл *м.*; **~-маскара́д** नक़ाबपोशों का नाच (बाल) *м.*

балери́на *ж.* बैले-नृत्यकर्त्री байлэ-ритйа-картрӣ *ж.*

бале́т *м.* बैले байлэ *м.*

балко́н *м.* बरामदा барāмдā *м.*, छज्जा чхаджджā *м.*

балы́к *м.* बलीक балӣк *м.*

бана́н *м.* (*дерево и плод*) केला кэла̄ *м.*

Бангко́к बैंकाक байнка̄к.

бандеро́ль *ж.* बुक-पोस्ट бук-пост *м.*, बैंडराल байндра̄л *м.*; **отправля́ть ~ю** बुक-पोस्ट से भेजना *п.*; **заказна́я ~** रजिस्टरी बैंडराल *м.*; **проста́я ~** साधारण बैंडराल *м.*

банк *м.* बैंक байнк *м.*; **госуда́рственный ~** राजकीय (सरकारी) बैंक *м.*

ба́нк||а *ж.* **1.** टिन тин *м.* (*жестяная*); **~ мясны́х консе́рвов** टिनबंदमाँस *м.*; **~ ры́бных консе́рвов** टिनबंदमछली *ж.*; **2.** *мед.* सींगी сйнги *ж.*; **ста́вить ~и** सींगी लगाना *п.*

банке́т *м.* दावत да̄ват *ж.*, भोज бходж *м.*; **дава́ть ~** दावत (भोज) देना *п.*; **пригласи́ть на ~** दावत (भोज) पर बुला लेना *п.*

бант *м* फ़ीते का फूल фитэ ка̄ пхул *м.*

ба́ня *ж.* हमाम ха̄ма̄м *м.*

бар *м.* बार ба̄р *м.*, शराबख़ाना шара̄бкха̄на̄ *м.*

барабáн *м.* ढोल ḍхол *м.*; ढोलक ḍхолак *ж.* (*маленький*).

барабáнщик *м.* ढोलकिया ḍхолкийā *м.*

барáн *м.* भेड़ा бхэṛā *м.*

барáнина *ж.* भेड़ का गोश्त бхэṛ кā гошт *м.*

барельéф *м.* किसी की सतह् पर कम उभड़ी हुई मूर्ति киси ки сатаẍ пар кам убхṛи ẍуи мӯрти *ж.*

баритóн *м.* मध्यम स्वर мадхйам свар *м.* (*голос*); मध्यम स्वरवाला (गायक) мадхйам сварвāлā (гāйак) *м.* (*певец*).

барóметр *м.* बैरोमीटर байромиṭар *м.*; ~ **пáдает** बैरोमीटर का पारा उतरता है; ~ **поднимáется** बैरोमीटर का पारा चढ़ता है.

бáрхат *м.* मख़मल маẍмал *м.*

барьéр *м.* (*на скачках*) टट्टी ṭаṭṭи *ж.*; **взять** ~ टट्टी कूद जाना *нп.*

барьéрный टट्टी का ṭаṭṭи кā; ~ **бег** टट्टी की दौड़ *ж.*

бас *м.* नीची गहरी आवाज़ нӣчи гаẍри āвāз *ж.* (*голос*); नीची गहरी स्वरवाला

(गायक) нйчй гахрй сварвāлā (гāйак) *м.* (*певец*).

баскетбóл *м.* बास्केटबाल бāскэ̇тбāл *м.*

баскетболи́ст *м.* बास्केटबाल का खिलाड़ी бāскэтбāл кā кхилāрй *м.*

баскетбóльн||ый बास्केटबाल का бāскэ̇тбāл кā; ~**ая комáнда** बास्केटबालटीम *ж*

бассéйн *м.* 1. हौज़ х̆ауз *м* , तालाब тāлāб *м.*; **закры́тый** ~ तैरने का बंद तालाब *м.*; **откры́тый** ~ खुली हवा में तैरने का तालाब *м.*, तैरने का खुला तालाब *м.*; **плáвательный** ~ तैरने का तालाब *м.*; 2.: **каменноугóльный** ~ कोयला-क्षेत्र койлā-кшэтра *м.*

бати́ст *м.* किमरिक кимрик *м.*

батóн *м.* डबल रोटी д̇абал роṫй *ж.*

башмаки́ *мн.* जूता джӯтā *м* , जूते джӯтэ *м. мн*

бáшня *ж.* मीनार мӣнāр *ж.*, बुर्ज бурдж *м.*

бая́н *м.* बायान бāйāн *м.*

бег *м.* दौड़ даур̣ *ж.*; ~ **на сто мéтров** एक सौ मीटर की दौड़ *ж.*; **состязáние в**

бéге दौड़ की प्रतियोगिता *ж.*, दौड़ का मुक़ाबला *м.*

бегá *мн.* घुड़दौड़ гхурдаур *ж.*; поéдем на ~ घुड़दौड़ देखने चलें.

бéгать दौड़ना даур̣нā *нп.*; भागना бхāгнā *нп.* (*убегать*).

бéглый शीघ्र шӣгхра (*быстрый*), सरसरी сарсарӣ (*поверхностный*).

беговóй दौड़ का даур̣ кā; ~áя дорóжка दौड़ने की पटरी *ж.*; ~ы́е конькú दौड़ने के स्केट *м. мн.*

бегóм दौड़कर дауркар, भागमभाग бхāгамбхāг; ~ тудá и обрáтно दौड़कर जा और दौड़कर आ.

бегýн *м.* दौड़नेवाला даур̣нэвāлā *м.*, दौड़ाक даур̣āк *м.*; ~ на сто мéтров एक सौ मीटर का दौड़ाक *м.*; ~ на корóткие дистáнции छोटी (थोड़ी) दूर पर दौड़नेवाला *м.*; ~ на длúнные дистáнции लंबी दूर पर दौड़नेवाला *м.*

бéдность *ж.* ग़रीबी г̇арӣбӣ *ж.*

бéдный ग़रीब г̇арӣб

бедро́ *с.* जाँघ джа̃гх *ж.*

бежа́ть 1. *см.* бе́гать; 2. (*спасаться бегством*) भागकर बच जाना бха̄гкар бач джа̄на̄ *нп.*

без के बग़ैर кэ баг̇айр, के बिना кэ бина̄; ~ **исключе́ния** बिना अपवाद; **все** ~ **исключе́ния** सब के सब (*для мужского рода*); सब की सब (*для женского рода*); ~ **сомне́ния** बेशक, निस्संदेह; ~ **пяти́ мину́т шесть** छ बजने में पाँच मिनट [बाक़ी] हैं; ~ **че́тверти два** पौने दो.

безвку́сный (*невкусный*) बेमज़ा бэмаза̄, बेस्वाद бэсва̄д.

безвре́дный अहानिकर ах̇а̄никар.

безвы́ездно: я жил там ~ **два го́да** मैं वहाँ दो साल लगातार (निरंतर) रहा мэ̃ ваха̄ до са̄л лага̄та̄р (нирантар) раха̄.

безграни́чный बेहद бэх̇ад, असीम асӣм.

безде́йствовать निष्क्रिय होना нишкрийа х̇она̄ *нп.*

беззабо́тный लापरवाह ла̄парва̄х, असावधान аса̄вадха̄н, निश्चिंत нишчинт.

беззащи́тный रक्षाहीन ракша̄хӣн.

безнадёжн||ый निराश нира̄ш, निराशामय нира̄ша̄май, नाउम्मेद на̄уммэд; ~ое положе́ние निराशामय स्थिति *ж.*

безопа́сность *ж.* सुरक्षा суракша̄ *ж.*; коллекти́вная ~ संयुक्त सुरक्षा *ж.*; Сове́т Безопа́сности सुरक्षा-परिषद् *ж.*

безопа́сный ख़तरे से ख़ाली кхатрэ сэ кха̄лӣ, निर्भय нирбхай.

безрабо́тица *ж.* बेकारी бэка̄рӣ *ж.*

безрабо́тный *м.* बेकार бэка̄р *м.*

безразли́чно बेपरवाही (उदासीनता) से бэпарва̄хӣ (уда̄сӣнта̄) сэ; мне ~ मुझे कोई परवाह नहीं, मुझे सब एक है.

безразли́чный बेपरवाह бэпарва̄х, उदासीन уда̄сӣн

безукори́зненн||ый निष्कलंक нишкаланк, बेदाग бэда̄г; ~ое исполне́ние बेदाग़ अदाकारी *ж.*

безупре́чный निष्कलंक нишкаланк, बेदाग бэда̄г.

безусло́вно ज़रूर зарӯр, अवश्य аваш́йа;

बेशक бэшак, निस्संदेह ниссандэх̃ (*несомненно*); вы, ~, пра́вы बेशक आप की बात बिल्कुल ठीक है.

безуспе́шно असफलतापूर्वक асапхалта̄пӯрвак.

Бейру́т बेरूत бэрӯт.

беко́н *м.* बेकन бэкан *м.*

Белгра́д बैलग्रेड байлгрэд̣.

бе́лка *ж.* 1. गिलहरी гилах̃рӣ *ж.*; 2. (*мех*) गिलहरी के रोवें (रोयें) гилах̃рӣ кэ ровэ̃ (ройэ̃) *м. мн.*

беллетри́стика *ж.* गद्य гадйа *м.*

бело́к *м.* 1. (*яйца́*) अंडे की सफ़ेदी аӈд̣э кӣ сафэдӣ *ж.*; 2. (*гла́за*) आँख की सफ़ेदी а̄̃кх кӣ сафэдӣ *ж.*; 3. *биол.* अल्ब्यूमेन албйӯмэн *м*

белору́с *м.* बेलोरूसी бэлорӯсӣ *м.*

Белору́ссия बेलोरूस бэлорӯс.

Белору́сская ССР बेलोरूस सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र бэлорӯс совийат сама̄джва̄дӣ праджа̄тантра.

белору́сский बेलोरूसी бэлорӯсӣ.

белоры́бица *ж.* रुहू मछली рухӯ мачхлӣ *ж.*, सफ़ेद मछली сафэд мачхлӣ *ж.*

белу́га *ж.* बिलूगा-मछली билӯгā-мачхлӣ *ж.*

бе́л||ый सफ़ेद сафэд, श्वेत швэт; ~ое вино́ सफ़ेद शराब *ж.*; ~ хлеб सफ़ेद रोटी *ж.*

бельги́ец *м.* बेल्जियन бэлджийан *м.*

бельги́йский बेल्जियन бэлджийан.

Бе́льгия बेल्जियम бэлджийам.

бельё *с.* कपड़ा капр̣ā *м.*; ни́жнее ~ नीचे के कपड़े *м. мн.*; посте́льное ~ तोशक *ж.*, बिछौना *м.*

бэльэта́ж *м. театр.* [नाटकघर की] पहली गैलरी [нāтакгхар кӣ] пахлӣ гайларӣ *ж.*

Бена́рес बनारस банāрас.

бенга́лец *м.* बंगाली бангāлӣ *м.*

Бенга́лия बंगाल бангāл.

бенга́льский बंगाली бангāлӣ.

бензи́н *м.* पेट्रोल пэтрол *м.*

бензоколо́нка *ж.* पेट्रोलपंप пэтролпамп *м.*

бе́рег *м.* किनारा кинāрā *м*, तट тат̣ *м*; морско́й ~ समुद्री किनारा (तट) *м.*, समुद्रतट *м.*; на берегу́ किनारे (तट) पर.

берегись ख़बरदार! к̇хабардāр!, होशियार! х̆ошийāр!, सावधान! сāвадхāн!; ~ **автомобиля!** मोटर से ख़बरदार (होशियार, सावधान) रहो!

беременная पेटवाली пэт̇вāлӣ, गर्भवती гарбхаватӣ.

беременност||ь *ж.* गर्भावस्था гарбхāвастхā *ж.*, हमल х̆амал *м.*; **отпуск по ~и и родам** प्रसूति (ज़चगी) की छुट्टी *ж.*

берет *м.* फुंदनेवाली टोपी пхундиэвāлӣ т̇опӣ *ж.*

беречь 1. रखना ракхнā *п.*, रक्षा (हिफ़ाज़त) करना ракшā (х̆ифāзат) карнā *п.*; **берегите эту книгу** यह किताब एहतियात से रखिये; 2. बचाना бачāнā *п.*, बचाए रखना бачāэ ракхнā *п.*; **вы себя не бережёте** आप को अपनी ज़रा भी चिंता नहीं है.

беречься ख़बरदार (होशियार, सावधान) रहना к̇хабардāр (х̆ошийāр, сāвадхāн) рахнā *нп.* (से *кого-л.*, *чего-л.*), चौकस रहना чаукас рах̆нā *нп.* (से *кого-л.*, *чего-*

-*либо*); **вы совсем не бережётесь** आप अपना ध्यान बिलकुल नहीं करते.

Берлин बर्लिन барлин.

Берн बर्न барн.

беседа *ж.* बातचीत бāтчӣт *ж.*, गुफ़्तगू гуфтгӯ *ж.*, बात бāт *ж.*; **дружеская ~** मित्रतापूर्ण बातचीत *ж.*

бесéд||овать बातचीत (बात) करना бāтчӣт (бāт) карнā *п* (से *с кем-л.*); **о чём вы ~уете?** आप किस बारे में बात कर रहे हैं?

бесконечный बेहद бэх̆ад, अनंत анант, असीम асӣм.

бескорыстн||ый निःस्वार्थ них̆свāртха, बेग़रज़ бэг̇араз; **~ая помощь** निःस्वार्थ सहायता *ж.*

беспартийный 1. ग़ैरपार्टी г̇айрпāртӣ; **2.** *м.* ग़ैरपार्टी г̇айрпāртӣ *м.*

беспересадочн||ый सीधा сӣдхā; **~ое сообщение** (*по железной дороге*) रेल का सीधा रास्ता *м.*

бесплатно मुफ़्त муфт, बेदाम бэдāм.

бесплáтный मुफ़्त муфт, बेदाम бэдāм, नि:शुल्क нихшулка; ~ **вход** मुफ़्त दाख़िला *м.*, नि:शुल्क प्रवेश *м.*

беспокóить 1. घबराना гхабрāнā *п.*, परेशान करना парэшāн карнā *п.*, बेचैन करना бэчайн карнā *п.*; **меня́ беспокóит** मुझे यह बात बेचैन करती है; 2. तकलीफ़ (कष्ट) देना таклӣф (кашта) дэнā *п.*; **э́то вас не беспокóит?** इस से आप को कोई तकलीफ़ तो नहीं?

беспокó||иться 1. घबराना гхабрāнā *нп.*, बेचैन (परेशान) होना бэчайн (парэшāн) хонā *нп.*, चिंता करना чинтā карнā *п.*; **я óчень ~юсь** मैं बहुत बेचैन हूँ; **не ~йтесь (не волну́йтесь)!** कोई चिंता न कीजिये!; 2. तकलीफ़ (कष्ट) करना таклӣф (кашта) карнā *п.*; **не ~йтесь (не утруждáйте себя́)!** कोई तकलीफ़ (कष्ट) न कीजिये!

беспокóйный बेचैन бэчайн, अशांत ашāнт.

беспокóйство *с.* 1. घबराहट гхабрāхат *ж.*, बेचैनी бэчайнӣ *ж.*, चिंता чинтā *ж.*; 2. तकलीफ़ таклӣф *ж.*, कष्ट кашта *м.*;

простите за ~! तकलीफ़ (कष्ट) देने की क्षमा कीजिये!

бесполе́зн||ый बेकार бэкāр, निकम्मा никаммā, व्यर्थ вйартха; ~о да́льше ждать और इंतज़ार करना बेकार है.

беспо́мощный असहाय асах̆āй, बेसहारा бэсах̆āрā.

беспоря́док *м.* गड़बड़ гаṙбаṙ *м.*, अव्यवस्था авйавастхā *ж.*

беспо́шлинно बिना महसूल लगाये бинā мах̆сӯл лагāйэ, बिना चुंगी लिये бинā чунгӣ лийэ.

беспо́шлинный बेमहसूल бэмах̆сӯл.

беспреры́вный लगातार лагāтāр, निरंतर нирантар.

беспреста́нно लगातार лагāтāр, निरंतर нирантар.

беспристра́стн||ый निष्पक्ष нишпакша, ग़ैरतरफ़दार г̇айртарафдāр; ~ая оце́нка निष्पक्ष मूल्यांकन *м.*, ग़ैरतरफ़दार अंदाज़ा *м.*

бессме́ртн||ый अमर амар; ~ое произведе́ние अमर रचना *ж.*

бессо́нница *ж.* नींद न आना нӣд на а̄на̄ *м.*, उन्निद्रता уннидрата̄ *ж*

бесспо́рный बेशक бэшак, निर्विवाद нирвива̄д.

бессро́чный बिना मीआद का бина̄ мӣа̄д ка̄.

бесстра́шный निडर нид̣ар, निर्भय нирбхай.

бесцеремо́нный बेतकल्लुफ़ бэтакаллуф.

бесчи́сленн||ый असंख्य асанкхйа, बेशुमार бэшума̄р; ~ые вопро́сы असंख्य (बेशुमार) सवाल (प्रश्न) *м. мн.*

бешу́мный बिना शोर-ग़ुल का бина̄ шор-г̇ул ка̄, नि:शब्द нихшабда.

бе́тель *м.* पान па̄н *ж.*

бето́н *м.* कंकरीट канкрӣт̣ *ж.*

библиогра́фия *ж.* बिब्लिओग्रफ़ी библиографӣ *ж.*

библиоте́ка *ж.* पुस्तकालय пустака̄лай *м.*, कुतुबख़ाना кутубкха̄на̄ *м.*; ~-передви́жка गश्ती पुस्तकालय *м.*; ~-чита́льня पुस्तकालय-वचनालय *м.*

библиотéкарь *м.* पुस्तकाध्यक्ष пустака̄дхйакша *м.*, लाइब्रेरियन ла̄ибрэрийан *м.*

бúблия *ж.* बाइबिल ба̄ибил *ж.*

билéт *м.* 1. टिकट тикат *м.*; входнóй ~ दाखिले (प्रवेश) का टिकट *м.*; ~ на пóезд रेल का टिकट *м.*; ~ в теáтр थियेटर का टिकट *м.*; пригласúтельный ~ निमंत्रण-पत्र *м.*; 2. कार्ड ка̄рд *м.*; профсоюзный ~ ट्रेड-यूनियन कार्ड *м.*; члéнский ~ मेंबरी का कार्ड *м.*

билéтн||ый टिकट का тикат ка̄; ~ая кáсса टिकट-घर *м.*

билья́рд *м.* बिलियर्ड билийард *м.*; вы игрáете на ~е? आप बिलियर्ड खेलते हैं?

бинóкль *м.* दूरबीन дӯрбӣн *ж.*; театрáльный ~ थियेटर की दूरबीन *ж.*

бинт *м.* पट्टी паттӣ *ж.*

бинтовáть पट्टी बाँधना паттӣ ба̄̃дхна̄ *п.*

биогрáфия *ж.* जीवनी джӣванӣ *ж.*, बायोग्राफ़ी ба̄йогра̄фӣ *ж.*

биóлог *м.* जीव-विज्ञानवेत्ता джӣо-вигьйа̄нвэтта̄ *м.*, बायोलाजिस्ट ба̄йола̄джист *м.*

биолóгия *ж.* जीवविज्ञान джйовигьян *м.*, बायोलाजी байолāджӣ *ж.*

би́ржа *ж.* शेयर-बाज़ार шэйар-бāзāр *м.*

Би́рма बरमा ·бармā.

бирмáнец *м.* बरमी бармӣ *м.*

бирмáнский बरमी бармӣ.

бис फिर пхир, एक बार और эк бāр аур.

бискви́т *м* बिस्कुट бискут̇ *ж.*

бискви́тн||ый: ~**ое пирóжное** क्रीम बिस्कुट крӣм бискут̇ *ж.*

биткú *мн.* गोश्त के कटलेस гошт кэ кат̇лэс *м. мн*

бить 1. (*ударять*) मारना мāрнā *п.*, पीटना пӣт̇нā *п.*; **2.** (*разбивать*) तोड़ना тор̣нā *п.*

би́ться 1. (*ударяться*) टकराना такрāнā *нп.* (से *обо что-л.*); **2.** (*о сердце, пульсе*) धड़कना дхаракнā *нп.*

бифштéкс *м.* बीफ़स्टीक бӣфст̇ӣк *м.*

благодар||и́ть धन्यवाद देना дханйавāд дэнā *п.*, शुक्रिया अदा करना шукрийā адā

карна̄ *п.* (को *кого-л.*, के लिये *за что-л.*); ~ю вас! धन्यवाद!

благода́рность *ж.* कृतज्ञता критагьята̄ *ж.*, धन्यवाद дханйавāд *м.*, शुक्रिया шукрийа̄ *м.*; вы́разить ~ कृतज्ञता प्रकट कर देना (के प्रति *кому-л.*).

благода́р||ный कृतज्ञ критагья, शुक्रगुज़ार шукргузāр; я ему́ ~ен за э́то मैं इस के लिये उस का कृतज्ञ (शुक्रगुज़ार) हूँ; о́чень вам ~ен मैं आप का बहुत कृतज्ञ (शुक्रगुजार) हूँ.

благодаря́ की बदौलत кӣ бадаулат; ~ тому́, что . . . बदौलत उस के कि . . .; ~ ва́шей по́мощи आप की सहायता की बदौलत.

благополу́чно सलामत саля̄мат, सलामती के साथ салāматӣ кэ сāтх; я дое́хал ~ मैं सलामती के साथ आ पहुँचा.

благополу́чный ख़ुशहाल кхушха̄л, सलामत салāмат.

благоприя́тн||ый अनुकूल анукӯл, मुआफ़िक़ муāфик; ~ая пого́да अनुकूल मौसिम *м.*; ~ отве́т अनुकूल जवाब (उत्तर) *м.*

благоро́дный शरीफ़ шарӣф.

благосостоя́ние *с.* ख़ुशहाली кхушх̆алӣ *ж.*, समृद्धि самриддхи *ж.*

благоустро́енн||ый आरामदेह а̄ра̄мдэх̆; **~ая кварти́ра** आरामदेह (सब सुविधाओं का) मकान *м.*

бланк *м.* फ़ारम фа̄рам *м.*; **~ для почто́вого перево́да** मनी-आर्डर का फ़ारम *м.*; **телегра́фный ~** तार का फ़ारम *м.*; **запо́лните ~** फ़ारम भरिये.

бле́дный फीका пхӣка̄, पीला пӣла̄; **вы сего́дня о́чень бледны́** आप आज बहुत पीले हैं.

блеск *м.* चमक чамак *ж.*

блесте́ть चमकना чамакна̄ *нп.*

блестя́щ||ий 1. चमकीला чамкӣла̄; **2.** *перен.* शानदार ша̄нда̄р; **~ие достиже́ния** शानदार सफलताएँ (उपलब्धियाँ) *ж. мн.*

ближа́йш||ий सब से नज़दीक (समीप) саб сэ наздӣк (самӣп); निकटवर्ती никат̇вартӣ (*соседний*); **~ее почто́вое отделе́ние** सब से नज़दीक (समीप) डाकघर *м.*; **~ ки-**

нотеа́тр सब से नज़दीक (समीप) सिनेमाघर *м.*; ~ая ста́нция метро́ सब से नजदीक (समीप) मीट्रो का स्टेशन *м.*

бли́же कुछ नज़दीक (समीप) кучх наздӣк (самӣп); как ~ пройти́ на вокза́л? स्टेशन तक नज़दीक का रास्ता कौनसा है?

бли́зкий 1. नजदीक наздӣк, निकट никаṭ, समीप самӣп; са́мый ~ путь सब से नज़दीक (निकट, समीप) रास्ता *м.*; 2. समान самāн, सदृश садриш; ~ по содержа́нию बहुत मिला-जुला; 3.: ~ друг गाढ़ा (घना) दोस्त (मित्र) гāр̣хā (гханā) дост (митра) *м.*

бли́зко नज़दीक наздӣк, निकट никаṭ; мы ~ знако́мы हम निकट परिचित हैं.

близнецы́ *мн.* जुड़वाँ बच्चे джур̣вā̃ баччэ *м. мн.*

близору́кий कमबीन камбӣн, स्थूल दृष्टि का стхӯл дришṭи кā

бли́зость *ж.* 1. नजदीकी наздӣкӣ *ж.*; 2. (*отноше́ний*) घनिष्ठता гханишṭхатā *ж.*

блины́ *мн.* मालपुए мāлпуэ *м. мн.*

блок *м.* (*союз*) गुट्ट гуṫṫ *м.*, गुट्टबंदी гуṫṫбанди *ж.*

блокнóт *м* नोटबुक нотбук *ж.*

блондúн *м.* सुनहरे बालोंवाला сунахрэ ба̄ло̄ва̄ла̄ *м.*

блондúнка *ж.* सुनहरे बालोंवाली сунахрэ ба̄ло̄ва̄ли *ж.*

блу́зка *ж.* अंगिया ангийа̄ *ж.*, ब्लाउज़ бла̄уз *м.*

блю́до *с.* 1. रकाबी рака̄би *ж.*, थाली тха̄ли *ж.*; 2. खाना кха̄на̄ *м.*; **обéд из трёх блюд** तीन खाने का भोजन *м.*

блю́дце *с.* चपनी чапни *ж.*

бобы́ *мн.* लोबिया лобийа̄ *м*, सेमें сэмэ̄ *ж. мн.*

бог *м.* ईश्वर ӣшвар *м.*, खुदा кхуда̄ *м.*

богáтство *с.* दौलत даулат *ж.*, धन дхан *м.*

богáтый दौलतमंद даулатманд, धनी дхани; ~ **урожáй** भारी फ़सल *ж.*

богослужéние *с.* पूजा пӯджа̄ *ж.*

бóдрый हँसमुख ха̃смукх.

бóйк||ий फुरतीला пхуртӣлā, तेज़ тэз; ~ая торгóвля तेज़ बिक्री *ж.*

бойкóт *м.* बाईकाट бāйкāт̇ *м.*

бок *м.* 1. (*сторона*) पहलू пах̆лӯ *м* , बग़ल баг̇ал *ж.*; по бокáм दाहिने-बायें; на бокý पहलू में; 2. (*бедро*) जाँघ джā̃гх *ж.*

бокáл *м.* जाम джāм *м.*; поднять ~ जाम उठाना *п.*

боков||óй पहलू (बग़ल) का пах̆лӯ (баг̇ал) кā; ~ые местá पहलू (बगल) की सीटें *ж. мн.*

бóком आड़ा āр̣ā; идтú ~ आड़ा चलना *п.*

бокс *м.* घूँसेबाज़ी гхӯ̃сэбāзӣ *ж.*, मुक्केबाज़ी муккэбāзӣ *ж.*

боксёр *м* घूँसेबाज़ гхӯ̃сэбāз *м.*, मुक्केबाज़ муккэбāз *м.*

болгáрин *м.* बल्गारियन балгāрийан *м.*

Болгáрия बलगारिया балгāрийā.

болгáрский बल्गार балгāр.

бóлее ज़्यादा зйāдā, अधिक адхик; ◇ ~ или мéнее कमोबेश; всё ~ и ~ ज़्यादा और ज़्यादा, अधिकाधिक; тем ~ तो

फिर, तो भी; ~ того́ इतना ही नहीं, केवल यही नहीं; ~ чем से ज़्यादा (अधिक).

боле́зненный रोगी рогӣ.

боле́знь *ж.* बीमारी бӣмāрӣ *ж.*, रोग рог *м*

бол||е́ть 1. बीमार होना бӣмāр хонā *нп.*; **я ~е́ю гри́ппом** मुझे इनफ़्लुएंजा (नज़ला) है; **2.** दुखना дукхнā *нп.*, दर्द होना дард хонā *нп.* (में *о чём-л.*), दर्द करना дард карнā *п.*; **у меня́ ~и́т голова́** मेरे सिर में दर्द है, मेरा सिर दर्द कर रहा है.

болеутоля́ющий दर्द हटानेवाला дард хат̣āнэвāлā.

Боли́вия बोलीविया болӣвийā.

боло́то *с.* दलदल далдал *ж.*

боль *ж.* दर्द дард *м.*; **бо́ли в желу́дке** पेट में दर्द *м.*; **зубна́я ~** दाँतदर्द *м.*

больни́ца *ж.* अस्पताल аспатāл *м.*, चिकित्सालय чикитсāлай *м.*

бо́льно ज़ोर से зор сэ; **мне ~** मुझे तकलीफ हो रही है; **~ уда́риться** ज़ोर से चोट

लगना *нп.*, ज़ोर से टकराना *нп.* (से *обо что-л.*).

больно́й 1. बीमार бимāр, रोगी рогӣ; 2. *м.* बीमार бимāр *м.*, रोगी рогӣ *м.*

бо́льше: **э́тот зал ~ того́** यह हाल उस हाल से बड़ा है йах̌ х̌āл ус х̌āл сэ барā х̌э; **как мо́жно ~** ज़्यादा से ज़्यादा зӣāдā сэ зӣāдā, अधिक से अधिक адхик сэ адхик; **спаси́бо, я ~ не хочу́** शुक्रिया, मैं और नहीं खा सकता шукрийā, мэ̃ аур нах̌ӣ̃ кхā сактā.

большинство́ *с.* बहुसंख्या бах̌усанкхйā *ж*, बहुमत бах̌умат *м.*

большо́й बड़ा барā; **Большо́й теа́тр** बोलशोई थियेटर *м.*

бо́мба *ж.* बम бам *м.*; **а́томная ~** एटम-बम *м*

Бомбе́й बंबई бамбаи.

бор||е́ц *м* 1. लड़ाका ларāкā *м.*, योद्धा йоддхā *м.*; **~цы́ за мир** शांति के लड़ाके (योद्धा) *м. мн.*; 2. *спорт.* कुश्तीबाज़ куштӣбāз *м.*

боржо́м *м.* बोरजोम का पानी борджом кā пāнӣ *м.*

бо́рн||ый बोरिक борик; **~ая кислота́** बोरिक अम्ल *м.*; **~ вазели́н** बोरिक वेसिलीन *м.*

борода́ *ж.* डाढ़ी дāрхӣ *ж.*

борода́вка *ж.* मसा масā *м.*

борона́ *ж.* हेंगा х̃эгā *м.*

боро́ться लड़ना ларнā *нп.* (के लिये *за что-л.*); **~ за мир** शांति के लिये लड़ना *нп.*; **~ за пе́рвое ме́сто** प्रथम स्थान के लिये लड़ना *нп.*

борт *м.* जहाज़ (नाव) का पहलू джах̃āз (нāо) кā пах̃лӯ *м.*; **на борту́** जहाज़ पर.

борщ *м.* बोर्तश्च бортшч *м.*

борьба́ *ж.* **1.** लड़ाई ларāӣ *ж.*, संघर्ष сангхарша *м.*; **~ за мир** शांति की लड़ाई *ж.*, शांति-संघर्ष *м.*; **~ за свобо́ду и незави́симость** आज़ादी और स्वाधीनता की लड़ाई *ж.*; **кла́ссовая ~** वर्गयुद्ध *м.*; **2.** *спорт* कुश्ती куштӣ *ж.*; **класси́ческая ~** फ़्राँसीसी कुश्ती *ж.*, पहलवानी *ж.*

босико́м नंगे पैर нангэ пайр.

босо́й नंगे पैरवाला нангэ пайрвāлā, **на босу́ но́гу** बेमोजा; **он но́сит боти́нки на босу́ но́гу** वह जूते बेमोजा पहिनता है.

босоно́жки *мн.* सैंडल сэйдал *м. мн.*

бота́ник *м.* वनस्पतिशास्त्री ванаспатишā-стрӣ *м.*

бота́ника *ж.* वनस्पतिशास्त्र ванаспати-шāстра *м.*

ботани́ческий: ~ **сад** बोटानिकल गार्डेन ботāникал гāрдэн *м.*, वनस्पति-उद्यान ванаспати-уддйāн *м.*

бо́тики *мн.* रबड़ के ऊँचे जूते рабар кэ ӯчэ джӯтэ *м. мн.*

боти́нки *мн.* जूते джӯтэ *м. мн.*

бо́чка *ж.* पीपा пӣпā *м.*

боя́знь *ж.* डर дар *м.*, भय бхай *м.*

боя́ться डरना дарнā *нп.* (से *кого-л.*, *чего-л.*); **я бою́сь, что...** मैं डरता हूँ कि..., मुझे भय (डर) है कि...; **я не бою́сь** मुझे कोई भय (डर) नहीं, मैं डरता नहीं.

Бразилия ब्राज़ील бра̄зил.

брак I *м*. 1. शादी ша̄ди *ж*., विवाह виwа̄х̌ *м*.; **вступать в ~** शादी (विवाह) करना *п*. (के साथ *с кем-л*.).

брак II *м*. (*в производстве*) रद्दी माल радди ма̄л *м*., खराबी кхара̄би *ж*.

браслет *м*. चूड़ी чӯри *ж*.

брат *м* भाई бха̄и *м*.

братск||ий बिरादराना бира̄дара̄на̄; **~ая дружба** बिरादराना दोस्ती (मित्रता) *ж*.; **~ привет** भ्रातृअभिवादन *м*.

брать लेना лэна̄ *п*; **~ начало** शुरू होना *нп*., निकलना *нп*.; **~ пример** अनुकरण करना *п*. (का *с кого-л*.).

бревно *с. спорт*. कुंदा кунда̄ *м*.

бред *м*. बेहोशी में बोलना бэх̌оши мэ̄ болна̄ *м*., प्रलाप прала̄п *м*.

бредить बेहोशी में बोलना бэх̌оши мэ̄ болна̄ *п*.

брезент *м*. कनवास канва̄с *м*.

бригада *ж*. ब्रिगेड бригэд *м*.; **концертная ~** संगीत मंडली *ж*.

бригади́р *м.* ब्रिगेड का मुखिया (प्रधान) бригэд кā мукхийā (прадхāн) *м.*

бриллиа́нт *м.* हीरा хӣрā *м.*

бри́тва *ж.* उस्तुरा устурā *м.*, रेज़र рэзар *м.*; электри́ческая ~ बिजली का उस्तुरा *м.*; безопа́сная ~ सेफ़टी-रेज़र *м.*

бри́твенн||ый उस्तुरे (रेज़र) का устурэ (рэзар) кā; ~ прибо́р हजामत का सेट *м.*; ~ые принадле́жности हजामत का सामान *м.*

бри́ть मूँड़ना мӯрнā *п.*, हजामत बनाना (करना) хаджāмат банāнā (карнā) *п.* (की *кого-л.*, *что-л.*).

бри́ться अपने आप को मूँड़ना апнэ āп ко мӯрнā *п.*, अपने आप की हजामत बनाना (करना) апнэ āп кӣ хаджāмат банāнā (карнā) *п* (*самому*); हजामत बनवाना хаджāмат банвāнā *п.* (*у парикмахера*).

бро́ви *мн.* भौंहें бхаӯхэ̃ *ж. мн.*

броди́||ть घूमना гхӯмнā *нп.*, भटकना бхатакнā *нп.*; я до́лго ~л по у́лицам मैं बड़ी देर तक सड़कों पर घूमता रहा.

бро́нза *ж.* काँसा кā̃са̄ *м.*

бро́нзовый काँसे का кā̃сэ ка̄.

бронхи́т *м.* ब्रांकाइटिस бра̄нка̄и̇тис *м.*

броса́ть 1. फेंकना пхэ̄кна̄ *п.*, डालना д̣а̄лна̄ *п.*; ~ мяч गेंद फेंकना *п.*; 2. छोड़ना чхор̣на̄ *п.*; **бро́сьте!** जाने दो!; 3. छोड़ना чхор̣на̄ *п.*, बंद करना банд карна̄ *п.*; **бро́сить кури́ть** सिगरेट पीना छोड़ देना; **я бро́сил кури́ть** मैं ने सिगरेट पीना छोड़ दिया.

бро́сить *см.* броса́ть.

бро́ситься लपक जाना лапак джа̄на̄ *нп.* (पर *на кого-л.*); ~ **в глаза́** दीख पड़ना *нп.*

бросо́к *м.* (*быстрое движение*) पूरे वेग की दौड़ пӯрэ вэг кӣ даур *ж.*, लपक лапак *ж.*, झपट джхапат *ж.*

брошь *ж.* ब्रौच брауч *м.*

брошю́ра *ж.* पुस्तिका пустика̄ *ж.*

бру́сья *мн.* हाथ के जंगले х̌а̄тх кэ джанглэ *м. мн.*; **упражне́ние на ~х** हाथ के जंगलों का व्यायाम *м.*

брю́ки *мн.* पाजामा па̄джа̄ма̄ *м.*, पतलून патлӯн *м.*

брюне́т *м.* काले बालोंवाला ка̄лэ ба̄лōва̄ла̄ *м.*

брюне́тка *ж.* काले बालोंवाली ка̄лэ ба̄лō-ва̄лӣ *ж.*

Брюссе́ль ब्रसेल्स брасэлс.

Будапе́шт बुदापेस्त буда̄пэст.

будди́зм *м.* बौद्धधर्म бауддхадхарма *м.*

будди́ст *м.* बौद्ध бауддха *м.*

буди́льник *м.* अलार्म-घड़ी ала̄рм-гхаṛӣ *ж.*; заведи́те ~ अलार्म-घड़ी में कूक भरो.

буди́ть जगाना джага̄на̄ *п.*; его́ не на́до ~ उस को जगाना नहीं चाहिये.

бу́дка *ж.* कोठरी котхṛӣ *ж.*, केबिन кэ-бин *м.*; телефо́нная ~ फ़ोन का केबिन *м.*

бу́дни *мн.* काम करने के दिन ка̄м карнэ кэ дин *м. мн.*

бу́дто मानों ма̄нō, जैसे джайсэ; говоря́т, ~... कहते है मानों...

бу́дущ||ее *с.* भविष्य бхавишйа *м.*; в недалёком ~ем निकट भविष्य में.

бу́дущ||ий अगला аглā, आनेवाला āнэвāлā, भावी бхāвӣ; **в ~ем году́** अगले साल; **на ~ей неде́ле** अगले सप्ताह.

бужени́на *ж.* सूअर का माँस суар кā мā̃с *м.*

бу́ква *ж.* अक्षर акшар *м.*

буква́льно अक्षरशः акшаршаḥ.

буква́льный शाब्दिक шāбдик.

буква́рь *м.* वर्णमाला варнамāлā *ж.*, पहली किताब (पुस्तक) паҳлӣ китāб (пустак) *ж.*

буке́т *м.* गुल-दस्ता гул-дастā *м.*

букинисти́ческий: ~ **магази́н** पुरानी किताबों की दुकान пурāнӣ китāбо̃ кӣ дукāн *ж.*

булава́ *ж.* *спорт.* गुर्ज़ гурз *м.*

була́вка *ж.* पिन пин *ж.*; **англи́йская** ~ सेफ़टी-पिन *ж.*

бу́лка *ж.* पाव-रोटी пāо- роṭӣ *ж.*, डबल-रोटी ḍабал-роṭӣ *ж.*

бу́лочка *ж.* टिकिया ṭикийā *ж.*, कुलचा кулчā *м.*

бу́лочная *ж.* रोटी की दुकान роти̇ ки̇ ду-кāн *ж.*

бульва́р *м.* सायेदार सड़क сāйэдāр са-рак *ж.*

бульо́н *м.* यख़नी йакхни̇ *ж.*, शोरबा шор-бā *м*; мясно́й ~ माँस की यख़नी *ж.*; кури́ный ~ मुर्गी के माँस की यखनी *ж*

бума́га *ж.* काग़ज़ кāг̇аз *м.*; папиро́сная ~ पतला कागज *м.*; туале́тная ~ टट्टी की ज़रूरत का काग़ज़ *м*; почто́вая ~ चिट्ठी का काग़ज़ *м.*; фотографи́ческая ~ फोटो का कागज़ *м.*

бума́жник *м.* बटुआ бат̇уā *м.*; я забы́л до́ма ~ मैं बटुआ घर में भूल गया.

буржуази́я *ж.* पूँजीपति-वर्ग пӯджи̇пати-варга *м.*

буржуа́зный पूँजीवादी пӯджи̇вāди̇.

бу́рн||ый तूफ़ानी тӯфāни̇; ~ые аплодисме́нты तूफ़ानी (ज़ोर की) हर्षध्वनि *ж.*

бу́ря *ж.* तूफ़ान тӯфāн *м.*

бу́сы *мн.* कंठा кан̇гхā *м.*; पोत пот *ж.* (*стеклянные*).

бутербро́д *м.* सेंडवीच сэндвич *м.*; ~ с **икро́й** कवीयार का सेंडवीच *м.*; ~ **с ветчино́й** सूअर के गोश्त का सेंडवीच *м.*; ~ **с сыром** पनीर का सेंडवीच *м.*; ~ **с колбасо́й** सासिज का सेंडवीच *м.*

буто́н *м.* कली калӣ *ж.*

бу́тсы *мн.* फ़ुटबाल के बूट футбāл кэ бут *м. мн.*

буты́лка *ж.* बोतल ботал *ж.*; ~ **кефи́ра** एक बोतल दही *м.*; ~ **молока́** एक बोतल दूध *м.*; ~ **сли́вок** बोतल मलाई *ж.*; ~ **вина́** एक बोतल शराब *м.*

буфе́т *м.* 1. (*мебель*) बरतनों की अलमारी бартанõ кӣ алмāрӣ *ж.*; 2. कैंटीन кэнтӣн *ж.*; **пойдёмте в** ~ कैंटीन को चलें.

Бухаре́ст बुखारेस्त букхāрэст.

бухга́лтер *м.* जमा-खर्च-नवीस джамā-кхарч-навӣс *м.*, मुनीम мунӣм *м.*

бухгалте́рия *ж.* 1. मुनीमी мунӣмӣ *ж.*; 2. (*помещение*) मुनीमख़ाना мунӣмкхāнā *м.*

бу́хта *ж.* खाड़ी кхāрӣ *ж.*

Буэ́нос-А́йрес ब्यूनस-एयर्स бйӯнас-эйарс.

бы: я бы охо́тно посети́л... मैं ख़ुशी से... देखूँगा (जाऊँगा) мэ̄й кхушӣ сэ... дэкхӯга̄ (джа̄ӯга̄); я бы хоте́л... मैं चाहूँगा कि... мэ̄й ча̄хӯга̄ ки...; вы бы присе́ли आप (कुछ) बैठ जायें а̄п (кучх) байтх джа̄йэ̄; е́сли бы я знал (вы зна́ли)... अगर मैं जानता (आप जानते)... агар мэ̄й джа̄нта̄ (а̄п джа̄нтэ)..

быва́||ть 1. होना хона̄ *нп*, वाक़ा होना ва̄ка̄ хона̄ *нп.*; ~ет! होता है!; **2.** आना а̄на̄ *нп.*; вы ча́сто ~ете в теа́тре? आप अकसर नाटकघर आते (जाते) हैं?; он там ~ет ежедне́вно वह वहाँ हर दिन जाया करता है.

бы́вший भूतपूर्व бхӯтпӯрва, साबिक़ са̄бик.

бык *м.* साँड़ са̄р *м.*

бы́ло: он чуть ~ не упа́л वह गिरते गिरते बच गया вах гиртэ гиртэ бач гайа̄.

бы́стрый तेज़ тэз, शीघ्र шӣгхра.

быт *м.* रहन-सहन рахан-сахан *м.*;

но́вый ~ नया रहन-सहन *м.*; **дома́шний** ~ गृहस्थी грихастхи *ж.*

быть होना хонā *нп.*; **как ~?** क्या किया जाए?; **так и ~!** तो फिर यही ठीक है!; **пусть бу́дет так** यों ही सही; **бу́дьте так добры́** मेहरबानी (कृपा) करके; **бу́дьте здоро́вы!** खुश रहिये!; **где вы бы́ли?** आप कहाँ थे?, आप कहाँ गये थे?

бюдже́т *м.* बजट баджат *м.*

бюллете́нь *м.* 1. बूलेटिन бӯлэтин *ж.*; **избира́тельный** ~ मतपत्र *м.*, वोट का परचा *м.*; 2. *(больничный лист)* डाक्टरी सरटीफ़िकेट дāктари сартификэт *м.*, *ж.*

бюро́ *с.* दफ़्तर дафтар *м.*, ब्यूरो бийӯро *м.*; ~ **зака́зов** फ़र्माइश का दफ़्तर *м.*; **спра́вочное** ~ इंक्वायरी आफ़िस *м.*; **туристи́ческое** ~ यात्रीसेवक मंडल *м.*

бюст *м.* *(скульптура)* बस्ट баст *м.*, मूर्ति мӯрти *ж.*

В

в (во) में мэ̃, के भीतर (अंदर) кэ бхӣтар (андар), को ко, पर пар; **в теа́тре** थियेटर में; **в Москве́** मास्को में; **в 1957 году́** सन् १९५७ में; **в понеде́льник** सोमवार को; **в про́шлый раз** पिछली बार; **в па́мять** याद में (की *о ком-л., о чём-л.*); **войти́ в дом** घर में (के भीतर) आ जाना *нп.*; **е́хать в Москву́** मास्को जाना *нп.*; **в са́мом де́ле** सचमुच, वास्तव में; **в два часа́ дня** दिन को दो बजे; **в не́скольких киломе́трах от го́рода** शहर से कई किलोमीटर की दूरी पर; **в не́сколько дней** कई दिन में; **длино́й в 5 ме́тров** ५ मीटर लंबा; **в не́сколько раз бо́льше (ме́ньше)** कई गुना अधिक (कम); **в соста́ве делега́ции** शिष्ट-मंडल में; **пье́са в трёх де́йствиях** तीन अंकी नाटक *м.*; **быть и́збранным в...** ... में निर्वाचित होना *нп.*; **в слу́чае**

чегó-л. की सूरत में; в том числé उन में, की संख्या में; в продолжéние के भीतर (अंदर); в течéние में, के दौरान [में].

вагóн *м.* गाड़ी гāр̣ӣ *ж.*, डब्बा даббā *м.*; ~-ресторáн खाने की गाड़ी *ж.*; мягкий ~ गद्देदार डब्बा *м.*; междунарóдный ~ अंतर्राष्ट्रीय डब्बा *м.*; багáжный ~ सामान का डब्बा *м.*; купи́рованный ~ ख़ानेदार डब्बा *м.*

вагоновожáтый *м.* [ट्राम] ड्राइवर [т̣рāм]-д̣рāивар *м.*, ट्राम चालक т̣рāм чāлак *м.*

вáжн||ый 1. ज़रूरी зарӯрӣ, महत्वपूर्ण маҳатвапӯрна, अहम аҳам; ~ое дéло ज़रूरी काम *м.*; 2. (*о человеке*) बड़ा бар̣ā; नकचढ़ा накчарх̣ā (*надменный*).

вáза *ж.* फूलदान пхӯлдāн *м.* (*для цветов*); फलदान пхалдāн *м.* (*для фруктов*).

вазели́н *м.* वेसिलीन вэсилӣн *м.*

вáкса *ж.* रोगन роган *м.*, पालिश пāлиш *ж.*

вáленки *мн.* नमदे के जूते намдэ кэ джӯтэ *м. мн*

валериа́нов||ый: ~ые ка́пли टिंक्चर वलेरियान ṫинкчар валэрийāн *м.*

вальс *м.* वाल्ज вāлз *м.*

валю́та *ж.* सिक्का сиккā *м.*, मुद्रा мудрā *ж.*; золота́я ~ सोने का सिक्का *м.*, स्वर्णमुद्रा *ж.*

вам तुम को тум ко, तुम्हें тумхэ̄; आप को āп ко (*вежл. форма*), мы к ~ зайдём हम आप के पास (यहाँ) आएँगे.

ва́ми तुम से тум сэ, तुम्हारे द्वारा тумхāрэ двāрā; आप से āп сэ, आप के द्वारा āп кэ двāрā (*вежл. форма*); мы пойдём с ~ हम आप के साथ जाएँगे; мы за ~ зайдём हम आप को साथ लेने आएँगे.

ва́нн||а *ж.* 1. टब ṫаб *м.*; но́мер с ~ой गुस्लखानेवाला कमरा *м*; но́мер без ~ы बिना गुस्लखाने का कमरा *м.*; 2. गुस्ल гусл *м.*, स्नान *м.*; принима́ть ~у गुस्ल (स्नान) करना *п.*; ◇ со́лнечная ~ धूप-स्नान дхӯп-снāн *м*

ва́нная *ж.* गुस्लखाना ıуслк̇хāнā *м.*, स्नानगृह снāнгрих̇ *м.*

ва́режки *мн.* बग़ैर उँगलियों के दस्ताने багаӣр ӯглийо̄ кэ дастāнэ *м. мн.*

варёный पक्का паккā, पका हुआ пакā хуā

варе́нье *с.* मुरब्बा мурабба̄ *м.*, जैम джайм *м.*

вари́ть पकाना пакāнā *п*

вари́ться पकना пакнā *нп.*

Варша́ва वर्सा варса̄.

варьете́ *с.* पंचमेल तमाशा панчмэл тамāшā *м.*

вас तुम को тум ко, तुम्हें тумхэ̄; आप को āп ко (*вежл. форма*); **рад** ~ **ви́деть** आप को देखकर मुझे ख़ुशी हुई; **нет ли у** ~ **...?** आप के पास... है?; **мы о** ~ **вспомина́ли** हम ने आप के बारे बातें कीं, हम ने आप का ज़िक्र किया.

ва́та *ж.* रूई руӣ *ж.*

ва́хта *ж.* पहरा пахрā *м.*, ड्यूटी дйӯтӣ *ж.*

ваш तुम्हारा тумхāрā; आप का āп кā

(*вежл. форма*); **э́то ва́ша кни́га?** यह आप की पुस्तक है?; **где ва́ше ме́сто?** आप की सीट कहाँ है?; **где ~ бага́ж?** आप का सामान कहाँ है?

вблизи́ नज़दीक наздӣк, थोड़ी ही दूरी पर тхо̣рӣ х̆ӣ дӯрӣ пар.

введе́ние *с.* भूमिका бхӯмика̄ *ж.*, प्रस्तावना праста̄она̄ *ж.*

ввезти́ *см.* ввози́ть.

вверх ऊपर को ӯпар ко, ऊपर की तरफ़ (ओर) ӯпар кӣ тараф (ор); **~ по ле́стнице** सीढ़ी के ऊपर; **~ по тече́нию** बहाव के ऊपर की तरफ़ (ओर).

вверху́ ऊपर ӯпар.

ввести́ *см.* вводи́ть; **~ в зал** हाल में लाना х̆а̄л мэ̄ ла̄на̄ *п.*; **~ в га́вань** बंदरगाह में लाना бандарга̄х̆ мэ̄ ла̄на̄ *п.*

ввиду́ की वजह से кӣ ваджах̇ сэ, के कारण кэ ка̄ран; **~ того́, что...** इस लिये कि...

вводи́ть 1. भीतर (अंदर) लाना бхӣтар

(андар) лāнā *п.*; 2. जारी करना джāрӣ карнā *п.*, चालू (लागू) करना чāлӯ (лāгу) карнā *п.*; ~ в эксплуатáцию अमल (काम) में लाना *п.*

ввоз *м.* आयात āйāт *м.*

ввози́ть बाहर से लाना бāх̆ар сэ лāнā *п.*, आयात करना āйāт карнā *п.*

ввóзн||ый बाहर से लाया हुआ бāх̆ар сэ лāйā х̆уā; **~ая пóшлина** आयातकर *м.*

вглубь की गहराई में кӣ гах̆рāӣ мэ̄, के भीतर кэ бхӣтар, भीतर को бхӣтар ко.

вдалекé *см.* вдали́.

вдали́ दूर [में] дӯр [мэ̄]

вдвóе दुगना дугнā, दुगुना дугунā; **увели́чивать ~** दुगुना करना *п.*; **уменьшáть ~** आधा करना *п.*; **~ бóльше** दुगना ज़्यादा (अधिक); **~ мéньше** दुगना कम.

вдвоём दोनों донō.

вдвойнé दुगना дугнā.

вдобáвок इस के सिवा (अतिरिक्त) ис кэ сивā (атирикта).

вдова́ *ж.* रंडा ранда̄ *ж.*, विधवा видхава̄ *ж.*, बेवा бэвӣ *ж*

вдове́ц *м.* रँडुआ ра̄дуа̄ *м.*, विधुर видхур *м.*

вдо́воль बहुतायत से бахутāйат сэ (*в изобилии*); जी भरकर джӣ бхаркар, पेट भर пэт̇ бхар (*досыта*).

вдого́нку [के] पीछे [кэ] пӣчхэ; **бро́ситься за ке́м-л. ~** किसी के पीछे दौड़ जाना *нп.*

вдоль के साथ साथ кэ са̄тх са̄тх; **идти́ ~ по бе́регу** किनारे के साथ साथ चलना (जाना) *нп*

вдох *м.* साँस са̄̃с *ж.*

вдруг अचानक ача̄нак, एकाएक эка̄эк, सहसा сахса̄.

вдыха́ть साँस लेना са̄̃с лэна̄ *п.*

вегетариа́нец *м.* शाकाहारी ша̄ка̄ха̄рӣ *м.*

вегетариа́нск||ий शाकाहारी ша̄ка̄ха̄рӣ, निरामिष нира̄миш; **~ое блю́до** निरामिष खाना *м.*; **~ая столо́вая** निरामिष भोजनालय *м.*

ве́дение *с.* संचालन санча̄лан *м.* (*заведование*).

ве́дома: без его́ ~ उस के जानने के बग़ैर ус кэ джа̄ннэ кэ баға̄йр.

ведро́ *с.* बालटी ба̄лтӣ *ж.*, डोल дол *м.*

веду́щ||ий (*главный*) मुख्य мукхйа, प्रधान прадха̄н; ~ая кома́нда हरावल-टीम *ж.*

ведь ही хӣ, तो то, ज़रूर зарӯр; ~ я вам говори́л मैं ने आप से कहा तो था; ~ вы пойдёте? तो आप जाएँगे?; ~ изве́стно, что . . . मालूम तो है कि . . .

ве́ер *м.* पंखा панкха̄ *м*

ве́жливо आदर (आदाब) से а̄дар (а̄да̄б) сэ, शिष्टापूर्वक шишта̄пӯрвак.

ве́жливость *ж.* शिष्टाचार шишта̄ча̄р *м.*, आदाब а̄да̄б *м.*, तमीज़ тамӣз *ж.*

ве́жливый शिष्ट шишта, तमीज़दार тамӣзда̄р.

везде́ हर जगह хар джагах, सर्वत्र сарватра.

везти́ 1. ले जाना лэ джа̄на̄ *нп.*;

खींचना кхӣчнā *п.* (*напр. телегу*); 2. *безл.*: ему́ везёт वह ख़ुशक़िस्मत है вах̆ кхушкисмат х̆э; ему́ не везёт वह बदक़िस्मत है вах̆ бадкисмат х̆э.

век *м.* 1. शताब्दी шатāбди *ж.*, सदी сади *ж.*; XX век बीसवीं शताब्दी (सदी) *ж.*, 2. दौर даур *м.*, ज़माना замā[illegible] ज़माने युग йуг *м.*; в наш ~ [illegible] काल джи- में; 3. उम्र умр *ж.*, [illegible] अपनी सारी ванкāл *м.*; весь [illegible] जीवन *м.* उम्र *ж.*, अपना [illegible]

ве́ко *с.* पलक [п]алак *ж.*

вели́к: [illegible] ту́фли мне велики́ ये जूते मेरे [लि]ए ढीले हैं йэ джӯтэ мэрэ лийэ [ḍ]ӣлэ х̆эй.

[в]елика́н *м.* दैत्य дайтйа *м.*

вели́кий बड़ा барā, महान мах̆āн.

Великобрита́ния ग्रेटब्रिटेन грэтбритэн.

великоле́пный शानदार шāндāр, आलीशान āлӣшāн.

вели́чественный आलीशान āлӣшāн.

вели́чие *с.* बड़ाई барāӣ *ж.*

величин||а́ *ж.* आकार āкāр *м.*, परिमाण париман *м.*, साइज़ сāиз *м.*; како́й ~ы? कैसा साइज़?; тако́й ~ы́ ऐसा साइज़.

велодро́м *м.* साइकिलों का अखाड़ा сāикилõ кā акхāрā *м.*

[illegible]сипе́д *м.* साइकिल сāикил *ж.*, पैर-गा[illegible] [illegible]айргāри *ж.*

велоси пе[illegible] *м.* साइकिलवाला сāикилвāлā *м.*

ве́на *ж.* शिरा [illegible] *ж.*

Ве́на वायना вāйанā.

венге́рский हंगेरियन хан[illegible]чйан.

венгр *м.* हंगेरियन хангэрийа[illegible] *м.*

Ве́нгрия हंगरी хангари.

Венесуэ́ла वेनेजुला вэнэджулā.

вено́к *м.* हार хāр *м.*, माला мāлā *ж.*

вентиля́тор *м* पंखा панкхā *м*, वेंटिलेटर вэнтилэтар *м*

вентиля́ция *ж.* वेंटिलेशन вэнтилэшан *ж.*, वायु-संचालन вāйу-санчāлан *м.*

ве́ра *ж* 1. (*религия*) धर्म дхарма *м.*, मजहब мазхаб *м.* 2. (*уверенность*)

यक़ीन йакӣн *м.*, विश्वास вишвāс *м*., भरोसा бхаросā *м.*

вера́нда *ж.* बरामदा барāмдā *м.*

верблю́д *м.* ऊँट ӯт *м.*

верёвка *ж.* रस्सी рассӣ *ж.*, डोरी дорӣ *ж.*; रस्सा рассā *м.* (*толстая*).

ве́р||ить सच मानना сач мāннā *п.*, यक़ीन (विश्वास, भरोसा) करना (रखना) йакӣн (вишвāс, бхаросā) карнā (ракхнā) *п* (पर, का, में *в кого-л.*, *во что-л.*); **я вам ~ю** मेरा (मुझे) आप में विश्वास है; **я э́тому не ~ю** मुझे इस बात पर विश्वास नहीं; **я ~ю** मुझे यक़ीन है, मै यक़ीन रखता हूँ.

вермише́ль *ж.* वेर्मिसेली вэрмисэлӣ *ж.*

ве́рмут *м.* वरमूथ вармӯтх *ж.*

ве́рно 1. ठीक ṫхӣк, सही саӽӣ; **соверше́нно ~!** बिलकुल ठीक!; 2. (*вероятно*) शायद шāйад.

верну́ть लौटाना лауṫāнā *п.*, वापस देना вāпас дэнā *п.*

верн||у́ться लौटना лауṫнā *нп.*, वापस

आना вāпас āнā нп.; ~йтесь, пожáлуйста! वापस आइये!

вéрн||ый 1. वफ़ादार вафāдāр; ~ые друзья́ वफ़ादार दोस्त *м. мн.*; 2. अचूक ачӯк (*напр. об оружии*); विश्वस्नीय вишваснийа (*о человеке*); из ~ых истóчников विश्वस्नीय सूत्रों से; 3. ठीक ṫхик, दुरुस्त дуруст, सच्चा саччā; ~ое решéние सच्चा निश्चय *м.*; у вас ~ые часы́? आप की घड़ी ठीक है?

вероисповéдание *с.* धर्म дхарма *м.*, मज़हब мазх̆аб *м.*

веро́ятно शायद шāйад, संभव самбхав; он, ~, придёт (не придёт) शायद वह आएगा (नहीं आएगा).

веро́ятност||ь *ж.* संभावना самбхāона̄ *ж.*; по всей ~и शायद, प्रायः, संभवतः.

верфь *ж.* डाक д̣āк *м.*

верх *м.* 1. (*верхняя часть*) ऊपरी हिस्सा ӯпари х̆исса̄ *м.*, चोटी чоṫи *ж.*, शिखर шикхар *м.*; 2. (*автомобиля, экипажа*) टप ṫап *м.*; 3. (*высшая ступень*) शिखर

шикхар *м.*; ◇ одержа́ть ~ हरा देना *п.* (को *над кем-л.*).

ве́рхн||ий ऊपर का ӯпар кā, ऊपरी ӯпарӣ; ~ее пла́тье ऊपर के कपड़े *м. мн.*; ~ эта́ж ऊपर की मंज़िल *ж.*

верхо́вный सुप्रीम супрӣм, सर्वोच्च сарвоччa; **Верхо́вный Сове́т** सुप्रीम (सर्वोच्च) सोवियत *ж.*

верхов||о́й: ~а́я езда́ घुड़सवारी гхуṙсавāрӣ *ж.*; ~а́я ло́шадь घुड़सवारी का घोड़ा гхуṙсавāрӣ кā гхоṙā *м.*

верхо́м सवार होकर савāр ҳокар; **е́здить ~ на ло́шади** घोड़े पर सवार होकर चलना (जाना) *нп.*

верши́на *ж.* चोटी чотӣ *ж.*, शिखर шикхар *м.*

вес *м.* वज़न вазан *м.*, भार бхāр *м.*; легча́йшего ве́са अति हलके वज़न का; лёгкого ве́са हलके वज़न का; полулёгкого ве́са अध हलके वज़न का; сре́днего ве́са औसत वज़न का; тяжёлого ве́са गुरु वज़न का.

веселиться खुशी (खुशियाँ) मनाना кхуши̅ (кхушийа̃) мана̄на̄ *п*.

весёлый खुशदिल кхушдил, हँसमुख ха̃смукх

весе́лье *с*. चहल-पहल чаҳал-пахал *ж*.

весе́нний वसंती васанти̅, बहारी баҳа̄ри̅.

ве́сить तौल (वज़न) होना таул (вазан) ҳона̄ *нп*. (का *о чём-л.*).

весло́ *с*. चप्पू чаппӯ *м*.

весна́ *ж*. वसंत васант *м*., बहार баҳа̄р *ж*.

весно́й बहार (वसंत) को баҳа̄р (васант) ко; **бу́дущей (про́шлой)** ~ अगली (पिछली) बहार में.

весов||о́й: **~а́я катего́рия** वेट-डिवीजन вэт-диви̅джан *м*., वज़न का दरजा вазан ка̄ дарджа̄ *м*.

вести́ 1. ले जाना лэ джа̄на̄ *нп*.; **куда́ вы нас ведёте?** आप हम को कहाँ ले जाते हैं?; 2. चलाना чала̄на̄ *п*., संचालन करना санча̄лан карна̄ *п*.; **~ собра́ние** सभा का संचालन करना *п*.; 3. चलाना чала̄на̄ *п*.; **~ автомаши́ну** मोटर चलाना *п*.; ◇ **куда́ ведёт э́та доро́га?** यह रास्ता

कहाँ (किधर) जाता है?; ~ разговóр बात (बातचीत) करना *п.*; ~ переговóры बातचीत (वार्ता) करना *п.*; ~ себя́ बरतना *нп.*, व्यवहार करना *п.*

вестибю́ль *м.* पेशदालान пэшдāлāн *м.*

весть *ж* ख़बर ќхабар *ж.*, समाचार самāчāр *м.*

весы́ *мн.* तराज़ू тарāзӯ *м.*, *ж.*

весь सारा сāрā, पूरा пӯрā, तमाम тамāм; ~ день सारा (पूरा) दिन, दिन भर; всё врéмя सारे दिन, सारे (पूरे) वक़्त (समय); вся недéля हफ़्ता भर, पूरे सप्ताह.

весьмá बहुत бах̆ут, काफ़ी кāфи; я ~ рад मैं काफ़ी खुश (प्रसन्न) हूँ.

вéтер *м.* हवा х̆авā *ж.*, वायु вāйу *м.*, *ж.*

ветеринáр *м.* सलोतरी салотари *м.*, पशुचिकित्सक пашучикитсак *м.*

вéтка *ж.* 1. टहनी ṫах̆ни *ж.*, डाल ḋāл *ж.*; 2.: железнодорóжная ~ शाख-लाइन шāќх-лāин *ж.*

вéтрен||ый तेज़ हवा का тэз х̆авā кā; ~ая погóда तेज़ हवा का मौसिम *м.*

ветчина́ *ж.* हम хам *м.*, सूअर का गोश्त сӯар кā гошт *м.*

ве́чер *м.* 1. शाम шāм *ж.*, संध्या сандхйā *ж.*, साँझ сāджх *ж.*; по вечера́м я всегда́ до́ма शाम को मैं घर पर हुआ करता हूँ; 2. पार्टी пāртӣ *ж.*, शाम की महफ़िल шāм кӣ махфил *ж.*; вы пойдёте на ~? आप शाम की महफ़िल में जाएँगे?

вече́рн||ий शाम (रात) का шāм (рāт) кā; ~яя шко́ла रात का स्कूल *м.*, संध्या-स्कूल *м.*; ~ее вре́мя संध्या-समय *м.*; ~ее пла́тье संध्याकालीन वस्त्र *м.*

ве́чером शाम को шāм ко; сего́дня (за́втра, вчера́) ~ आज (कल) शाम को; куда́ вы пойдёте сего́дня ~? आज शाम को आप कहाँ जाएँगे?

ве́шалк||а *ж* 1. खूँटी кхӯтӣ *ж.*, लटकन латкан *м.*; да́йте мне ~у मुझे लटकन दीजिए; 2. टैब тайб *ж.*; у меня́ в пальто́ оторвала́сь ~ मेरे कोट की टैब फट गयी.

ве́шать लटकाना латкāнā *п.*, टाँगना тāгнā *п.*; ~ пальто́ कोट लटकाना *п.*

ве́щи *мн.* चीज़ें чӣзэ̄ *ж. мн.*, सामान са̄ма̄н *м.*, असबाब асба̄б *м.*; где **мой** ~? मेरा सामान कहाँ है?; **упако́вывать** ~ सामान बाँधना *п.*

вещь *ж.* चीज चӣз *ж.*, वस्तु васту *ж.*

ве́ялка *ж.* ओसाने की मशीन оса̄нэ кӣ машӣн *ж.*

взаимный आपसी а̄пасӣ, परस्पर параспар, पारस्परिक па̄распарик, बाहमी ба̄х̌амӣ.

взаимоотноше́ния *мн.* परस्पर संबंध параспар сәмбандх *м. мн.*, बाहमी ताल्लुक़ ба̄х̌амӣ та̄ллук *м. мн.*

взаимопо́мощь *ж.* परस्पर सहायता параспар сах̌а̄йта̄ *ж.*, बाहमी इमदाद ба̄х̌амӣ имда̄д *ж.*

взаймы́: брать ~ क़र्ज़ (उधार) लेना ќарз (удха̄р) лэна̄ *п.*; **дава́ть** ~ क़र्ज़ (उधार) देना ќәрз (удха̄р) дэна̄ *п.*

взаме́н के बदले кэ бадлэ, के एवज़ [में] кэ эваз [мэ̄].

взби́т||ый: ~ые сли́вки मथी हुई मलाई матхӣ х̌уӣ мала̄ӣ *ж.*

взвешивать तौलना таулна̄ *п.*, वजन करना (लेना) вазан карна̄ (лэна̄) *п.* (का *кого-либо, что-л.*).

взволнова́ть(ся) *см.* волнова́ть(ся).

взгляд *м.* 1. नज़र назар *ж.*, निगाह нига̄х̌ *ж.*, दृष्टि дришти *ж.*; **с пе́рвого взгля́да** पहली नज़र में; **бро́сить ~** नज़र (निगाह, दृष्टि) डालना *п.* (पर *на кого-л., на что-л.*); 2. दृष्टि дришṫи *ж.*; **на мой ~** मेरी दृष्टि में, मेरे समझ में.

вздох *м.* साँस са̄̃с *ж.*

вздохну́ть *см.* вздыха́ть

вздра́гивать चौंकना ча̄̃укна̄ *нп.*, चौंक पड़ना ча̄̃ук парна̄ *нп.*, काँपना ка̄̃пна̄ *нп.*, काँप उठना ка̄̃п уṫхна̄ *нп.*

вздро́гнуть *см.* вздра́гивать.

вздыха́ть साँस लेना са̄̃с лэна̄ *п.*, आह भरना (मारना) а̄х̌ бхарна̄ (ма̄рна̄) *п.*

взим||а́ть लेना лэна̄ *п.*, वसूलना васӯлна̄ *п.*; **тамо́женный сбор не ~а́ется** चुंगी नहीं ली जाती, चुंगी वसूली जाती नहीं;

~áется штраф जुरमाना लिया जाता है, जुरमाना वसूला जाता है.

взлетáть उड़ना ур̣на̄ *нп.*, उड़ जाना ур джа̄на̄ *нп.*

взлетéть *см.* взлетáть.

взлётн||ый: ~ая дорóжка हवाई जहाज़ दौड़ाने की सड़क хӑва̄й джахӑз даур̣а̄нэ кӣ сарак *ж.*

взмáхивать [हाथ] हिलाना [хӑ̄тх] хӑила̄на̄ *п.* (*руками*); फड़फड़ाना пхарпхара̄на̄ *нп.*, फटफटाना пхатпхата̄на̄ *нп.* (*крыльями*).

взмахнýть *см.* взмáхивать

взмóрье *с* समुद्रतट самудратаг *м*

взнос *м.* चंदा чанда̄ *м.*, शुल्क шулка *м.*; **члéнский** ~ मेंबरी का चंदा *м.*

взрóслый सयाना сайа̄на̄, बालिग़ ба̄лиг, वयस्क вайаска.

взрыв *м.*: ~ аплодисмéнтов तालियों की गुंज та̄лийо̄ кӣ гундж *ж.*; ~ смéха क़हक़हा кахкаха̄ *м.*

взыскáние *с.* 1. सज़ा саза̄ *ж.*, दंड данд *м.*; **налагáть** ~ सज़ा(दंड) देना *п.*; 2.: ~ пó-

шлины चुंगी (महसूल) की वसूली чунгӣ (мах̆сӯл) кӣ васӯлӣ *ж.*

взять लेना лэнā *п.*, ले लेना лэ лэнā *п.*; ~ с собо́й साथ लेना *п.*; **возьми́те!** लो!, लीजिये!; ◇ ~ на себя́ अपने ऊपर लेना (ले लेना) *п.*; ~ себя́ в ру́ки अपने को सँभालना *п.*

взя́ться: ~ за́ руки हाथ मिलाना х̆āтх милāнā *п.*, हाथ में हाथ लेना х̆āтх мэ̄ х̆āтх лэнā *п.*

вид I *м.* 1. (*внешность*) सूरत сӯрат *ж.*, आकृति āкрити *ж.*; 2.(*форма*) शकल шакал *ж.*, रूप рӯп *м.*; 3. दृश्य дришйа *м.*; **краси́вый** ~ सुंदर दृश्य *м.*; ◇ **при ви́де** देखते ही; **име́ть в виду́** दृष्टि (ध्यान) में रखना *п.*

вид II *м.* (*сорт*) क़िस्म кисм *ж.*, प्रकार пракāр *м.*

ви́деть देखना дэкхнā *п.*; **вы ви́дите?** आप देखते हैं?; **я не ви́жу** मुझे नज़र नहीं आता, मुझे दिखाई नहीं देता; **я хорошо́ ви́жу** मैं अच्छी तरह देखता हूँ; **я пло́хо ви́жу** मैं बुरी तरह देखता हूँ.

ви́димо मालूम होता है कि ... мāлӯм х̆ота̄ х̆э ки...

видне́ться दिखाई देना дикхāй дэнā *нп.*, नज़र आना назар āнā *нп.*

ви́дно: хорошо́ ~ अच्छी तरह दिखाई देता है аччхӣ тарах̆ дикхāӣ дэтā х̆э; его́ ещё не ~ वह अभी दिखाई नहीं दिया вах̆ абхӣ дикхāӣ нах̆ӣ дийā, वह अभी नज़र नहीं आया вах̆ абхӣ назар нах̆ӣ āйā; ~, он не придёт मालूम होता है कि वह नही आयेगा мāлӯм х̆отā х̆э ки вах̆ нах̆ӣ āйэгā.

ви́дный 1. (*видимый*) दिखाऊ дикхāӯ, दृष्टिगत дриш̣тигат; 2. (*значительный*) प्रभावपूर्ण прабхāопӯрна, प्रभावशाली прабхāошāлӣ.

ви́з||а *ж.* विसा висā *м.*, आज्ञापत्र āгьяпатра *м.*; ~ на вы́езд विदेश जाने का विसा *м.*; ~ на въезд देश में आने का विसा *м.*; выдава́ть ~у विसा देना *п.*; получа́ть ~у विसा लेना *п.*, विसा मिलना *нп.*

визи́ровать (*подписывать*) दस्तख़त (हस्ता-

क्षर) करना дастќхат (х̆аста̄кшар) карна̄ *п.* (पर *что-л.*).

визи́т *м.* भेंट бхэ̄т̇ *ж.*, मुलाक़ात мула̄ка̄т *ж.*; आना а̄на̄ *м.*, आगमन а̄гаман *м.* (*приезд*); यात्रा йа̄тра̄ *ж.* (*поездка*); **наноси́ть ~** मिलने जाना *нп.*; **отдава́ть ~** वापसी मुलाक़ात करना *п.*

ви́лка *ж.* काँटा ка̃т̇а̄ *м.*

вина́ *ж.* क़सूर ќасӯр *м.*, दोष дош *м.*

винегре́т *м.* सलाद сала̄д *м.*, कचालू кача̄лӯ *м.*

вино́ *с* शराब шара̄б *ж.*, मदिरा мадира̄ *ж.*

виногра́д *м.* अंगूर ангӯр *м.*

виногра́дник *м.* अंगूर का बाग़ ангӯр ка̄ ба̄г̇ *м.*

виногра́дн||ый अंगूरी ангӯрӣ, अंगूर का ангӯр ка̄; **~ое вино́** अंगूरी मदिरा *ж.*

виноде́лие *с.* अंगूरबानी ангӯрба̄нӣ *ж.*

винто́вка *ж.* बंदूक़ бандӯк *ж.*, रायफ़ल ра̄йфал *ж.*

виолонче́ль *ж.* वायलनचेलो ва̄йаланчэло *ж.*

виртуóз *м.* कलाप्रवीण व्यक्ति калāправйн вйакти *м.*

висéть लटकना латакнā *нп.*, टँगना тāгнā *нп.*

вúски *с.* व्हिस्की вхискй *ж.*

висóк *м.* कनपटी канпатй *ж.*

високóсный: ~ год अधिवर्ष адхиварша *м.*

витамúны *мн.* विटामिन витāмйн *м. мн.*

витрúна *ж.* दुकान की खिड़की дукāн кй кхиркй *ж.*

вúться 1. (*о волосах*) घुँघराले होना гхӯгхрāлэ хонā *нп.*; 2. (*о реке, о тропинке*) बल (चक्कर) खाना бал (чаккар) кхāнā *п.*

вихрь *м.* बगूला багӯлā *м.*

вишнёв||ый: ~ сад चेरी का बाग़ чэрй кā бāг *м.*; ~ сирóп चेरी का शीरा чэрй кā шйрā *м.*, चेरी का शरबत чэрй кā шарбат *м.*; ~ого цвéта चेरी के रंग का чэрй кэ ранг кā.

вúшня *ж.* चेरी чэрй *ж.* (*плод*); चेरी का पेड़ чэрй кā пэр *м.* (*дерево*).

вклад *м.* 1. अमानत ама̄нат *ж.*, निक्षेप никшэп *м.*, डिपाज़िट дипа̄зит *м.*; 2. *перен.* देन дэн *ж.*; ~ **в дéло мúра** शांति के ध्येय में देन *ж.*

включ||áть 1. शामिल (दाख़िल, समावेश) करना ша̄мил (да̄кхил, сама̄вэш) карна̄ *п.* (में *во что-л.*); ~ **в состáв делегáции** प्रतिनिधि-मंडल में शामिल (दाख़िल, समावेश) करना *п.*; 2. *тех.* खोलना кхолна̄ *п.*; ~**úте рáдио!** रेडियो खोलो!

включáться शामिल (सम्मिलित) होना ша̄мил (саммилит) хона̄ *нп.* (में *во что-л.*).

включáя मिलाकर мила̄кар, के साथ кэ са̄тх, सहित сахит

включúтельно के साथ кэ са̄тх, सहित сахит.

включúть(ся) *см.* включáть(ся).

вкрáтце संक्षेप में санкшэп мэ̄, संक्षेपत: санкшэптах, मुख़्तसर तौर पर мукхтасар таур пар.

вкрутýю: **яйцó** ~ ठोस (पूरा) उबला हुआ अंडा тхос (пӯра̄) убла̄ хуа̄ анда̄ *м.*

вкус *м.* मज़ा маза̄ *м.*, स्वाद свад *м.*;

रुचि ручи *ж.* (*напр. к музыке*); **на ~ स्वाद में; по вáшему вкýсу** आप की रुचि के अनुसार.

вкýсно: как ~! कितना मज़ेदार! китнā мазэдāр!

вкýсный मज़ेदार мазэдāр, स्वादिष्ट свāдишта; **~ обéд** मज़ेदार (स्वादिष्ट) खाना *м.*

владéлец *м.* मालिक мāлик *м.*, स्वामी свāми *м.*

владé||ть: ~ языкóм ज़बान (भाषा) आना забāн (бхāшā) āнā *нп.* (को *о ком-л.*); **каким языкóм вы ~ете?** आप को कौन-सी ज़बान (भाषा) आती है? āп ко каун-си забāн (бхāшā) āти хэ?; **я ~ю инострáнными языкáми** मुझे (मुझ को) विदेशी ज़बानें (भाषाएँ) आती हैं муджхэ (муджх ко) видэши забāнэ̄ (бхāшāэ̄) āти хэ̄й; **я не ~ю инострáнными языкáми** मुझे (मुझ को) विदेशी ज़बानें (भाषाएँ) नहीं आती हैं муджхэ (муджх ко) видэши забāнэ̄ (бхāшāэ̄) нахӣ āти хэ̄й.

вла́жный नम нам, तर тар, गीला гӣлā.

власть *ж.* अधिकार адхикāр *м.*, सत्ता саттā *ж.*, शासन шāсан *м.*; **Сове́тская ~** सोवियत शासन *м.*

вле́во बायें бāйэ̃, बाईं तरफ़ (ओर) бāӣ тараф (ор); **~ от...** ... से बाईं ओर.

влия́ние *с.* असर асар *м*, प्रभाव прабхāо *м.*; **ока́зывать ~** असर (प्रभाव) डालना *п.* (पर, के ऊपर *на кого-л.*, *на что-л.*); **я име́ю на него́ ~** मेरा उस पर असर है.

влия́ть असर (प्रभाव) डालना асар (прабхāо) д̣āлнā *п.* (पर, के ऊपर *на кого-л.*, *на что-л.*).

ВЛКСМ (Всесою́зный Ле́нинский Коммунисти́ческий Сою́з Молодёжи) सोवियत संघ की लेनिन नामी नौजवान कम्युनिस्ट लीग совийат сангх кӣ лэнин нāмӣ науджавāн камйунист лӣг *ж.*

влюбля́ться प्रेम में पड़ना прэм мэ̃ пар̣нā *нп.* (के *в кого-л.*, *во что-л.*).

вме́сте एक साथ эк сāтх, के साथ кэ сāтх; ~ со мной मेरे साथ; ~ с на́ми हमारे साथ; ~ с ва́ми आप के साथ; вы́йдем ~ साथ बाहर चलें; ◇ ~ с тем इस के साथ, साथ ही [साथ].

вмести́тельный: ~ зал (аудито́рия) बड़ी गुंजाइश का हाल (व्याख्यानालय) бари̣ гунджāиш кā хāл (вйāкхйāнāлай) *м.*

вме́сто के बदले (बजाय) кэ бадлэ (баджāй), की जगह кӣ джагах̣, के स्थान में кэ стхāн мэ̃; кто пойдёт ~ вас? आप की जगह कौन जाएगा?

вмеша́ться *см.* вме́шиваться.

вме́шиваться दख़लंदाज़ी (हस्तक्षेप) करना даќхаландāзӣ (х̣астакшэп) карнā *п.*, दखल देना даќхал дэнā *п.* (में *во что-либо*).

вмиг एकदम экдам.

внача́ле पहले пах̣лэ, शुरू (आरंभ) में шуру (āрамбх) мэ̃; ~ бу́дет ле́кция पहले (शुरू में) व्याख्यान होगा.

вне के बाहर кэ ба̄ха̄р; ~ **ко́нкурса** मुक़ाबले के बग़ैर, बिना प्रतियोगिता; ◇ ~ **себя́** आपे से बाहर.

внеза́пно अचानक ача̄нак, एकाएक эка̄-эк, सहसा саха̄са̄.

внеочередно́й अतिरिक्त атирикта (*дополнительный*); विशेष вишэш (*чрезвычайный*).

внести́ *см.* вноси́ть.

вне́шн||ий 1. ऊपरी ӯпарӣ, बाहरी ба̄хрӣ; ~ **вид** बाहरी दृश्य (रूप) *м.*; 2. विदेशी видэшӣ, वैदेशिक вайдэшик; ~**яя поли́тика** विदेशी (वैदेशिक) नीति *ж.*; ~**яя торго́вля** विदेशी वाणिज्य (व्यापार) *м.*

вне́шность *ж.* सूरत сӯрат *ж.*, आकृति а̄крити *ж.*

вниз नीचे [को] нӣчэ [ко], नीचे की तरफ़ (ओर) нӣчэ кӣ тараф (ор); ~ **по ле́стнице** सीढ़ी के नीचे; ~ **по тече́нию** बहाव के नीचे की तरफ़ (ओर).

внизу́ नीचे нӣчэ, के नीचे кэ нӣчэ; подожди́те меня́ ~ नीचे मेरा इंतिज़ार कीजिये.

внима́ни||е *с.* 1. ध्यान дхйа̄н *м.*, ~! ध्यान दे!; принима́ть во ~ ध्यान में रखना *п*; обрати́те ~ на... ..पर (की तरफ, की ओर) ध्यान दीजिये; не обраща́йте ~я कोई परवाह (खयाल) न कीजिये, कोई बात नहीं; 2. आदर а̄дар *м.*; ока́зывать ~ आदर करना (का *кому-л.*).

внима́тельно ध्यान से дхйа̄н сэ, ध्यान-पूर्वक дхйа̄нпӯрвак.

внима́тельн||ый 1. सावधान са̄вадха̄н, 2. मेहरबान мэхарба̄н, चिंताशील чинта̄шӣл, вы о́чень ~ы आप बहुत मेहरबान (चिंताशील) है.

вничью́: игра́ зако́нчилась ~ खेल हार-जीत का निश्चय हुए बिना समाप्त हुआ кхэл ха̄р-джӣт ка̄ нишчай хуэ бина̄ сама̄пта хуа̄, खेल छूट हो गया кхэл чхӯт хо гайа̄.

вновь फिर से пхир сэ, नये सिरे से найэ сирэ сэ.

вноси́ть 1. लाना ла̄на̄ *п.* (के अंदर, में *куда-л.*); **внеси́те сюда́** इधर लाओ; 2. चुकाना чука̄на̄ *п.*, देना дэна̄ *п.*; ~ **де́ньги** रुपया देना (रखना) *п.*; 3. शामिल (दाखिल) करना ша̄мил (да̄кхил) карна̄ *п.*; ~ **в спи́сок** सूची में शामिल (दाखिल) करना *п.*; 4. पेश (उपस्थित) करना пэш (упастхит) карна̄ *п.*; ~ **предложе́ние** प्रस्ताव पेश (उपस्थित) करना *п.*

внук *м.* पोता пота̄ *м.* (*сын сына*); नवासा нава̄са̄ *м.* (*сын дочери*).

вну́тренн||ий भीतरी бхӣтарӣ, अंदरूनी андарӯнӣ, आंतरिक а̄нтарик; ~**яя торго́вля** भीतरी (अंदरूनी) व्यापार *м.*; ~**ее положе́ние** अंदरूनी हालत *ж.*

внутри́ भीतर бхӣтар, अंदर андар, के भीतर (अंदर) кэ бхӣтар (андар)

внутрь भीतर को бхӣтар ко, में мэ̄, के भीतर (अंदर) кэ бхӣтар (андар).

внýчка *ж.* पोती потӣ *ж.* (*дочь сына*); नवासी навāсӣ *ж.* (*дочь дочери*).

внятный साफ़ сāф, स्पष्ट спашṫа.

вовлекáть भरती करना бхарти карна *п.* (*напр. в организацию*), फँसाना пхāса-нā *п.* (*впутывать*).

вовлéчь *см.* вовлекáть

вóвремя वक़्त (समय) पर вакт (самай) пар; **не** ~ बेवक्त.

во-вторы́х दूसरे дӯсрэ.

водá *ж.* पानी пāнӣ *м.*, जल джал *м.*; **горя́чая** ~ गरम पानी *м.*; **кипячё-ная** ~ पक्का (उबला हुआ) पानी *м.*; **минерáльная** ~ सोडा-वाटर *м*, **пи-тьевáя** ~ पीने का पानी *м.*; **холóд-ная** ~ ठंडा पानी *м*

водеви́ль *м.* वाडेवील вадэвил *м*

води́тель *м.* ड्राइवर драйвар *м.*, चालक чāлак *м.*

води́ть *см.* вести́

вóдка *ж.* वोदका водка *м.*

вóдн||ый: ~ спорт पानी का खेल-कूद

пāнӣ кā кхэл-кӯд *м.*; ~ тра́нспорт पानी का यातायात пāнӣ кā йāтāйāт *м.*; ~ое по́ло जलपोलो джалполо *м.*

водола́з *м.* पनडुब्बा пандуббā *м.*, गोतामार ġотāмāр *м.*

водолече́ние *с.* जलचिकित्सा джалчикитсā *ж.*

водопа́д *м.* [जल]प्रपात [джал]прапāт *м.*

водопрово́д *м.* पानी के नल пāнӣ кэ нал *м. мн.*, जलप्रणाली джалпранāлӣ *ж.*

водоро́д *м.* हाइड्रोजन х̌аидроджан *м.*, उद्‌जन удджан *м.*

водохрани́лище *с.* जलागार джалāгāр *м.*, जलाशय джалāшай *м.*

воева́ть लड़ना ла̣рнā *нп.*, लड़ाई करना (लड़ना) ла̣рāӣ карнā (ларнā) *п.* (से, के ख़िलाफ़, के विरुद्ध *с кем-л.*).

вое́нн||ый 1. फ़ौजी фауджӣ, जंगी джангӣ, सैनिक сайник; ~ая слу́жба फ़ौजी ख़िदमत *ж.*, सैनिक नौकरी (सेवा) *ж.*; 2. *м.* आर्मीवाला āрмӣвāлā *м.*, सैनिक नौकर сайник наукар *м.*

возврати́ть(ся) *см.* возвраща́ть(ся).

возвра||ща́ть वापस देना ва̄пас дэна̄ *п.*, लौटा देना лауṫа̄ дэна̄ *п.*; **~ти́те мне...** मुझे... वापस दीजिये (लौटा दीजिये).

возвра||ща́ться लौटना лауṫна̄ *нп.*, लौट (वापस) आना лауṫ (ва̄пас) а̄на̄ *нп.* (*сюда*); लौट (वापस) जाना лауṫ (ва̄пас) джа̄на̄ *нп.* (*туда*); **когда́ мы ~ти́мся?** हम कब वापस आएँगे?

возвраще́ние *с.* वापसी ва̄паси̅ *ж.*; चुकौता чукаута̄ *м.* (*денег*); **~ домо́й** घर को वापसी *ж.*

возвыше́ние *с.* मंच манч *м.* (*помост*); ऊँची जगह ӯ̃чи̅ джагаҳ *ж.* (*возвышенное место*).

возвы́шенность *ж.* बाँगर ба̄̃гар *м.*, ऊँची ज़मीन (भूमि) ӯ̃чи̅ зами̅н (бхӯми) *ж.*

возгла́вить *см.* возглавля́ть.

возглавля́ть नेतृत्व करना нэтритва карна̄ *п.* (का *что-л.*), राहनुमाई करना ра̄ҳнума̄и̅ карна̄ *п.* (की *что-л.*).

во́зглас *м.* आवाज़ âвâз *ж.*, उद्घोष уд-гхош *м.*; ~ы одобре́ния (удивле́ния, восто́рга) समर्थन (आश्चर्य, हर्षोल्लास) की आवाज़ें *ж. мн.*

воздвига́ть खड़ा (क़ायम, स्थापित) करना кхаṛâ (ка̇йам, стхâпит) карнâ *п.*, स्थापना करना стхâпнâ карнâ *п.* (की *что-л.*).

воздви́гнуть *см.* воздвига́ть.

воздержа́ться *см.* возде́рживаться.

возде́рживаться बाज़ रहना бâз раҳнâ *п.* (से *от чего-л.*); परहेज़ करना пар-ҳэз карнâ *п.* (से *от чего-л. вредного*); उदासीन (तटस्थ) होना удâсӣн (та̇та-стха) ҳонâ *нп.* (*при голосовании*).

во́здух *м.* हवा ҳавâ *ж.*, वायु вâйу *м.*, *ж.*

воздухопла́вание *с.* हवाबाज़ी ҳавâбâзӣ *ж.*

возду́шн||ый हवाई ҳавâӣ; ~ое сообще́ние हवाई (वैमानिक) यातायात (आवागमन) *м.*

воззва́ние *с.* अपील апӣл *ж.*

возлага́ть 1. रखना ракхнâ *п.*, लगाना

лага̄на̄ *п.*, ~ вено́к माला चढ़ाना *п.*, 2. डालना да̄лна̄ *п*, लादना ла̄дна̄ *п.* (के ऊपर, पर *на кого-л.*), सौंपना са̄̃у-пна̄ *п.* (के हाथों में *на кого-л.*); ~ обя́занности ज़िम्मेदारियाँ लगाना (लादना) *п* (के ऊपर, पर *на кого-л.*)

во́зле पास па̄с, निकट никат, के पास (निकट) кэ па̄с (никат); ~ до́ма घर के पास.

возложи́ть *см.* возлага́ть.

возмо́жно 1. मुमकिन (संभव) है [कि] мумкин (самбхав) хэ [ки]; э́то вполне́ ~ यह बिलकुल मुमकिन (संभव) है; 2. शायद ша̄йад, कदाचित када̄чит, संभव самбхав; ~, бу́дет дождь शायद (संभव) बारिष होगी.

возмо́жност||ь *ж.* इमकान имка̄н *м.*, संभावना самбха̄она̄ *ж.*, я име́ю ~ मुझे इमकान है; я не име́ю ~и मुझे इमकान नहीं है.

возмо́жный मुमकिन мумкин, संभव самбхав; ~ победи́тель संभव विजेता *м.*

возмутиться *см.* возмущаться.

возмущаться जलजलाना джалджалāнā *нп.*

вознаградить *см.* вознаграждать.

вознаграждать इनाम (पुरस्कार) देना инāм (пураскāр) дэнā *п.* (को *кого-л.*, का *за что-л.*).

вознаграждение *с.* 1. (*награда*) इनाम инāм *м.*, पुरस्कार пураскāр *м.*; 2. (*оплата*) मज़दूरी маздӯрӣ *ж.*, मेहनताना мэхнатāнā *м.*, फ़ीस фӣс *ж.*

возобновить *см.* возобновлять.

возобновлять ताज़ा करना тāзā карнā *п.*, फिर से शुरू (आरंभ) करना пхир сэ шурӯ (āрамбх) карнā *п.*; ~ беседу बातचीत ताज़ा करना *п.*

возражать एतराज़ (आपत्ति) करना этрāз (āпатти) карнā *п.* (पर *против чего-л.*).

возражен||ие *с.* एतराज़ этрāз *м.*, आपत्ति āпатти *ж.*; у вас нет ~ий? आप को कोई एतराज़ (आपत्ति) तो नहीं है?

возрази́ть *см.* возража́ть.

во́зраст *м.* उम्र умр *ж.*, आयु а̄йу *ж.*; **в ~е от 40 до 60** ४० बरस से ६० बरस तक की उम्र में.

война́ *ж.* लड़ाई ларā̄и *ж.*, युद्ध йуд-дха *м.*

войти́ *см.* входи́ть; **войди́те!** आइये! а̄ийэ!

вокза́л *м.* स्टेशन ст́эшан *м.*; **речно́й ~** नदी का स्टेशन *м.*

вокру́г चारों ओर ча̄ро̃ ор, इर्द-गिर्द ирд-гирд, के चारों ओर кэ ча̄ро̃ ор, के इर्द-गिर्द кэ ирд-гирд; **~ го́рода** शहर के इर्द-गिर्द.

ВОКС (Всесою́зное о́бщество культу́рных свя́зей с грани́цей) वोक्स (अखिल-सोवियत सास्कृतिक संबंधों की समिति) вокс (акхил-совийат са̄нскритик самбандхо̃ кӣ самити) *ж.*

волейбо́л *м.* वालीबाल ва̄лӣба̄л *м.*

волейболи́ст *м.* वालीबाल का खिलाड़ी ва̄лӣба̄л ка̄ кхила̄рӣ *м.*

волейбо́льн||ый: ~ая площа́дка वालीबाल का मैदान ва̄лӣба̄л ка̄ майда̄н *м.*

волк *м.* भेड़िया бхэрийа̄ *м.*

волн||а́ *ж.* 1. लहर лахӑр *ж.*; 2. तरंग таранг *ж.*; **длина́ ~ы** तरंग की लंबाई *ж.*; **на дли́нных во́лнах** लंबी तरंगों पर; **на коро́тких во́лнах** छोटी तरंगों पर; **на сре́дних во́лнах** मध्यम तरंगों पर.

волне́ние *с.* घबराहट гхабра̄хӑт *ж.*, बेचैनी бэчайнӣ *ж.*

волнова́ть घबराना гхабра̄на̄ *п.*, बेचैन (परेशान) करना бэчайн (парэша̄н) карна̄ *п.*; **меня́ волну́ет...** मैं ... से बेचैन हूँ.

волнова́ться घबराना гхабра̄на̄ *нп.*, बेचैन (परेशान) होना бэчайн (парэша̄н) хӑна̄ *нп.*; **я волну́юсь** मैं बेचैन हूँ.

во́лосы *мн.* बाल ба̄л *м. мн.*, केश кэш *м.*

во́л||я *ж.* 1. इच्छा иччха̄ *ж.*, मरज़ी марзӣ *ж.*; **си́ла ~и** इच्छाशक्ति *ж.*; 2. (*свобода*) आज़ादी а̄за̄дӣ *ж.*, स्वतंत्रता сватантрата̄ *ж.*

вон I: ~ там वहीं вахӣ.

вон II बाहर бāхар; выйти ~ बाहर जाना *нп*.

вóна *ж.* (*корейская денежная единица*) वोना вонā *м.*

вообщé आम तौर पर āм таур пар, साधारणतः сāдхāрантаx̆

воодушевúть *см* воодушевля́ть.

воодушевлéние *с.* बढ़ावा баṙхāвā *м.*, प्रोत्साहन протсāх̆ан *м.*; हौसला х̆аусла̄ *м.* (*подъем*).

воодушевля́ть बढ़ावा (हौसला) देना баṙхāвā (х̆ауслā) дэнā *п.*, प्रोत्साहित करना (कर देना) протсāх̆ит карнā (кар дэнā) *п.*

вооружéн||ие *с.* (*оружие*) हथियार х̆атхийāр *м.*, शस्त्र шастра *м.*, अस्त्रशस्त्र астрашастра *м.*; сокращéние ~ий हथियारों में कमी (कटौती) *ж.*

во-пéрвых पहले пах̆лэ, अव्वल аввал, प्रथमतः пратхамтаx̆.

вопреки́ के खिलाफ़ (विरुद्ध, प्रतिकूल) кэ кхилāф (вируддха, пратикӯл).

вопро́с *м.* 1. सवाल савāл *м.*, प्रश्न прашна *м.*; разреши́те зада́ть ~ एक सवाल करने की इजाज़त दीजिये; 2. (*проблема*) समस्या самасйā *ж.*, मसला маслā *м.*; ~ не в том वह दूसरी बात है.

воробе́й *м.* गौरैया гаурайā *ж.*

во́рон *м.* काग кāг *м.*, [पहाड़ी] कौवा [пахāрӣ] каувā *м.*

воро́на *ж.* कौवा каувā *м.*

воро́та *мн.* 1. दर्वाज़ा дарвāзā *м.*, फाटक пхāтак *м.*; 2. *спорт.* गोल гол *м.*; мяч в ~х गेंद गोल में गया, गोल हो गया.

воротни́к *м. см.* воротничо́к.

воротничо́к *м.* गरेबान гарэбāн *м.*, कालर кāлар *м.*

во́рох *м.* ढेर дхэр *м.*

восемна́дцать अठारह атхāрах.

во́семь आठ āтх.

во́семьдесят अस्सी ассӣ; ~ один इकासी; ~ два बयासी; ~ три तिरासी; ~ четыре चौरासी; ~ пять पचासी; ~ шесть

छियासी; ~ семь सतासी; ~ во́семь अठासी; ~ де́вять नवासी.

восемьсо́т आठ सौ а̄т̇х сау.

воскли́кнуть *см.* воскли́цать.

восклица́ние *с.* चीक чӣк *ж.*, पुकार пука̄р *ж.*

восклица́ть कह (चीक) उठनाках̃ (чӣк) ут̇хна̄ *нп.*

воскресе́нье *с.* रविवार равива̄р *м.*, इतवार итва̄р *м.*

воспале́ние *с.* सूजन сӯджан *ж.*; ~ лёгких निमोनिया *м.*; ~ по́чек गुरदे की सूजन *ж*

воспита́ние *с.* शिक्षा-दीक्षा шикша̄-дӣкша̄ *ж.*, पालन-पोषण па̄лан-пошан *м*

воспита́ть *см.* воспи́тывать.

воспи́тывать पालना па̄лна̄ *п.*, [पालन-]पोषण करना [па̄лан-]пошан карна̄ *п* (का *кого-л.*), शिक्षित करना шикшит карна̄ *п.*

воспо́льзоваться इस्तेमाल करना истэма̄л карна̄ *п.*, फायदा (लाभ) उठाना фа̄й-

да̄ (ла̄бх) уṫха̄на̄ *п.* (*извлечь выгоду*; का, से *чем-л.*); **мо́жно ~ ва́шей кни́гой?** आप की पुस्तक से फ़ायदा उठा सकता हूँ?

воспомина́ние *с.* याद йад *ж.*, स्मृति смрити *ж.*, स्मरण смаран *м.*

воспрети́ть *см.* воспреща́ть

воспреща́ть मना (निषेध) करना мана̄ (нишэдх) карна̄ *п.*

воспрещ||а́ться मना (निषेधित) होना мана̄ (нишэдхит) ẋона̄ *нп.*; **вход ~а́ется** दाख़िला (प्रवेश) मना (निषेधित) है; **кури́ть ~а́ется** सिगरेट पीना मना है.

воспреще́ние *с.* मनाही мана̄ẋӣ *ж.*, निषेध нишэдх *м.*

восстана́вливать पुन:स्थापित करना пунаẋстха̄пит карна̄ *п.*, पुनर्निर्माण करना пунарнирма̄н карна̄ *п.* (का *что-л.*).

восстанови́ть *см.* восстана́вливать.

восстановле́ние *с.* पुन:स्थापन пунаẋстха̄пан *м.*, पुनर्निर्माण пунарнирма̄н *м.*

восто́к *м.* पूरब пӯраб *м.*, पूर्व пӯрва

м.; **Бли́жний Восто́к** निकट पूर्व *м.*; **Сре́дний Восто́к** मध्य पूर्व *м.*; **Да́льний Восто́к** सुदूर पूर्व *м.*

восто́рг *м* उमंग уманг *ж.*, उत्साह утсāх̆ *м*, हर्षोल्लास х̆аршоллāс *м.*; я в ~е от... मैं... से उत्साहित हूँ.

восто́чный पूरबी пӯрбӣ, पूर्वी пӯрвӣ

востре́бовани||е *с.*: посла́ть письмо́ до ~я डाक-खाने के नाम (पते पर) चिट्ठी भेजना дāк-кхāнэ кэ нāм (патэ пар) читтхӣ бхэджнā *п.*

восхити́ть(ся) *см* восхища́ть(ся)

восхища́ть मोह लेना мох̆ лэнā *п*, मोहित (मुग्ध) करना мох̆ит (мугдха) карнā *п* (*очаровывать*)

восхищ||а́ться रीझना рӣджхнā *нп.*; मोहित (मुग्ध) होना мох̆ит (мугдха) х̆онā *нп* (*очаровываться*; पर *кем-л.*, *чем-л.*); я ~ён मैं मोहित (मुग्ध) हूँ.

восхище́ние *с* आनंदोल्लास āнандоллāс *м.*; прийти́ в ~ अति मोहित होना *нп.*

восхóд *м.* उदय удай *м.*; सूर्योदय сӯрйодай *м.* (*солнца*).

восходи́ть 1. (*на гору*) चढ़ना чаṙхнā *нп.*; 2. (*о светилах*) चढ़ना чаṙхнā *нп.*, निकलना никалнā *нп.*

восхождéние *с.* चढ़ाई чаṙхāӣ *ж.*, आरोहण āрох̆ан *м.*

восьмёрка *ж.* *спорт.* आठ पतवारों का नौका āṫх патвāрõ кā наукā *м.* (*лодка*).

восьмóй आठवाँ āṫхвā̃.

вот यहाँ йах̆ā̃, इधर идхар (*здесь*); वहाँ вах̆ā̃, उधर удхар (*там*); ~ э́тот यही.

впервы́е पहली बार (दफ़ा) пах̆лӣ бāр (дафā); я здесь ~ मैं पहली बार यहाँ आया हूँ.

вперёд आगे āгэ; пойдёмте ~ आगे चलें.

впереди́ 1. आगे āгэ, सामने сāмнэ, के आगे (सामने) кэ āгэ (сāмнэ); стáнем ~ आगे खड़े हों; 2. आगे [को] āгэ [ко], भविष्य में бхавишйа мэ̃; у нас

~ ещё есть врéмя अभी हमारे पास समय है.

впечатлéние *с.* असर асар *м.*, प्रभाव прабхāо *м.*; прекрáсное ~ बहुत ही अच्छा असर *м.*

вплавь तैरकर тайркар.

вплотнýю: подойти́ ~ बहुत क़रीब (निकट) आना бахут карӣб (никат) āнā *нп.*

вплоть: ~ до [ठीक...] तक [тхӣк...] так, यहाँ तक कि йахā̃ так ки

вполгóлоса दबी (धीमी) आवाज़ में дабӣ (дхӣмӣ) āвāз мẽ; говори́ть ~ दबी (धीमी) आवाज में बोलना *нп.*

вполнé बिलकुल билкул, पूरे तौर पर пӯрэ таур пар.

впóру: быть ~ ठीक (उचित) होना тхӣк (учит) хонā *нп.*; ठीक बैठना (आना) тхӣк байтхнā (āнā) *нп.* (*напр. об одежде*); э́то пальтó мне ~ यह कोट मेरे शरीर पर ठीक बैठता है; э́то пальтó мне не ~ यह कोट मेरे शरीर पर ठीक नहीं बैठता है.

впосле́дствии बाद में (को) бāд мэ̃ (ко), पश्चात् пашчāт.

впра́во दायें дāйэ̃, दाहिने дāхинэ; ~ от... ... से दाईं (दाहिनी) ओर.

впро́чем पर пар, फिर भी пхир бхӣ.

впуска́ть अंदर आने देना андар āнэ дэнā *п.*, प्रवेश करने की इजाज़त देना правэш карнэ кӣ иджāзат дэнā *п.*

впусти́ть *см.* впуска́ть.

враг *м.* दुश्मन душман *м.*, शत्रु шатру *м*

вражде́бный दुश्मनीपूर्ण душманӣпӯрна, शत्रुतापूर्ण шатрутāпӯрна.

вра́жеский दुश्मन (शत्रु) का душман (шатру) кā.

врата́рь *м.* गोलकीपर голкӣпар *м.*, गोलरक्षक голракшак *м.*

врач *м.* डाक्टर д̣āкт̣ар *м.*

враче́бн||ый डाक्टरी д̣āкт̣арӣ; ~ая по́мощь डाक्टरी सहायता *ж.*

вред *м.* नुक़सान нуксāн *м.*, हानि хāни *ж.*, क्षति кшати *ж.*

вре́дный नुकसानदेह нуксāндэх̆, हानिकारक х̆āникāрак

вре́менный सामयिक сāмайик; अस्थायी астхāйӣ (*непостоянный*).

вре́м||я *с.* वक़्त вакт *м.*, समय самай *м.*; **за́втра в э́то** ~ कल इस वक़्त (समय); ~ **го́да** मौसिम *м.*, ऋतु риту *м.*; **ско́лько ~ени?** कितने बजे?; **в то же** ~ उसी वक़्त (समय); **в то** ~ **как** जब कि; **в настоя́щее** ~ आजकल, इस वक़्त (समय), हाल के दिनों में; **на** ~ कुछ वक़्त (समय) के लिये; **с тече́нием ~ени** वक़्त गुज़रने के साथ साथ, समय के परिवर्तन से, कालक्रम से; **тем ~енем** इतने में, इसी बीच; **его́** ~... उस का वक़्त (समय)...

вро́де सा сā (का *чего-л.*).

врозь अलग[-अलग] алаг[-алаг], अलग-थलग алаг-тхалаг.

вруч||а́ть सौंपना сау̃пнā *п*, हवाले (सुपुर्द) करना х̆авāлэ (супурд) карнā *п.* (के *кому-л.*), समर्पण (प्रदान) करना самар-

пан (прада̄н) карна̄ *п.*; разреши́те вам ~и́ть... आप को ... प्रदान करने की इजाज़त दीजिये.

вруче́ние *с.* समर्पण самарпан *м.*, वितरण витаран *м.*, प्रदान прада̄н *м.*; ~ награ́д पुरस्कार-वितरण *м.*

вручи́ть *см.* вруча́ть.

вря́д ли शायद (कदाचित्) ही ша̄йад (када̄чит) х̆и, थोड़े ही тхор̣э х̆и; я ~ пойду́ मैं शायद ही जाऊँ[गा].

вса́дник *м.* घुड़सवार гхур̣сава̄р *м.*

все सब саб; ~ здесь? सब हैं?

всё: ~ вре́мя पूरा वक़्त (समय) пӯра̄ вакт (самай) *м.*; ~ бо́лее и бо́лее ज्यादा से ज्यादा зйа̄да̄ сэ зйа̄да̄, अधिकाधिक адхика̄дхик; ~ ещё अभी तक абхӣ так; ~ равно́ कोई फ़र्क़ नहीं кой фарк нах̆ӣ, सब बराबर है саб бара̄бар х̆э.

всевозмо́жный सब क़िस्म (तरह, प्रकार) का саб кисм (тарах̆, прака̄р) ка̄.

всегда́ हमेशा х̆амэша̄, सदा сада̄.

всеиндийский अखिल-भारतीय аккхил-бхā-ратйиа.

всемирный संसारव्यापी сāсāрвйāпй, विश्वव्यापी вишвавйāпй; **Всемирный конгресс сторонников мира** विश्व-शांति-कांग्रेस *ж.*; **Всемирный день молодёжи** विश्व-युवक-दिवस *м.*

всенародный आम āм, लोक-व्यापी лок-вйāпй; राष्ट्रीय рāштрйиа (*относящийся ко всей стране*); ~ **праздник** राष्ट्रीय महोत्सव *м.*, जन-महोत्सव *м.*

всеобщ||ий आम āм, सार्वजनिक сāрваджаник, सर्वव्यापी сарвавйāпй; देशव्यापी дэшвйāпй, राष्ट्रीय рāштрйиа (*относящийся ко всей стране*); **~ее одобрение** आम (सार्वजनिक, सर्वव्यापी, देशव्यापी) समर्थन *м*

всесоюзный अखिल-संघीय аккхил-сангхйиа, अखिल-सोवियत аккхил-совийат.

всесторонний चतुर्मुखी чатурмукхй, सब पहलुओं का саб пахлуō кā, चौतरफ़ा чаутарфā.

всё-таки फिर भी пхир бхӣ, तिस पर भी тис пар бхӣ

всецéло पूरी तरह пӯрӣ тарах̆, संपूर्ण रूप से сампӯрна рӯп сэ.

вскáкивать उचकना учакна̄ *нп.*, उठ खड़ा होना у̇тх кхар̣а̄ х̆она̄ *нп.*

вскипяти́ть उबालना уба̄лна̄ *п.*, खौलाना кхаула̄на̄ *п.*

вскóре थोड़ी ही देर के बाद тхор̣ӣ х̆ӣ дэр кэ ба̄д, कुछ ही वक़्त (समय) बाद кучх х̆ӣ ваќт (самай̆) ба̄д; ~ пóсле... ... के कुछ ही वक़्त (समय) बाद.

вскочи́ть *см.* вскáкивать.

вскри́кивать चिल्लाना чилла̄на̄ *нп.*, चिल्ला उठना чилла̄ у̇тхна̄ *нп.*

вскри́кнуть *см.* вскри́кивать.

вслед पीछे пӣчхэ, के पीछे (बाद, पश्चात्) кэ пӣчхэ (ба̄д, пашча̄т); ~ за ним उस के बाद (पीछे).

вслéдствие के मारे (कारण) кэ ма̄рэ (ка̄ран), की वजह से кӣ ваджах̆ сэ; ~ э́того इस के मारे, इस कारण.

вслух ऊँचे स्वर में ӯчэ свар мэ̄; **читать ~** पढ़के सुनाना *п.*

всмятку: яйцо́ ~ आध उबला हुआ अंडा а̄дх убла̄ х̆уа̄ анда̄ *м.*

вспомина́ть याद करना (कर लेना) йа̄д карна̄ (кар лэна̄) *п.* (की *о ком-л.*, *о чём-л.*), याद आना йа̄д а̄на̄ *нп.*; **я вспо́мнил, что...** मुझे याद आयी कि ...

вспо́мнить *см.* вспомина́ть.

встава́ть उठना утхна̄ *нп*, उठ जाना утх джа̄на̄ *нп.*, खड़ा हो जाना кхара̄ х̆о джа̄на̄ *нп.*; **вста́ньте, пожа́луйста** कृपा करके उठिये; **я уже́ встал** मैं उठ चुका हूँ; **встать из-за стола́** मेज पर से उठ जाना *нп.*

вста́вить *см.* вставля́ть.

вставля́ть बैठाना байтха̄на̄ *п.*, लगाना лага̄на̄ *п.*, जड़ना джарна̄ *п.* (में *во что-л.*); **~ стекло́ в очки́** चश्मे में शीशा लगाना (जड़ना) *п.*

встрево́жить बेचैन (परेशान, व्याकुल) कर

देना бэчайн (парэшāн, вйāкул) кар дэнā *п.*

встревóжиться बेचैन (परेशान, व्याकुल) हो जाना бэчайн (парэшāн, вйāкул) х̆о джāнā *нп.*, तलमला उठना талмалā ут̇хнā *нп.*

встрéтить(ся) *см.* встречáть(ся).

встрéча *ж.* 1. भेंट бхэ̄т̇ *ж.*, मुलाक़ात мулāкāт *ж.*; स्वागत свāгат *м.* (*приём*); дрýжеская (тёплая) ~ मित्रतापूर्ण (हार्दिक) स्वागत *м.*; 2. *спорт.* मैच майч *м.*; **сегóдня ссстóйтся ~ комáнд совéтских и францýзских футболи́стов** आज सोवियत और फ़्राँसीसी फ़ुटबाल की टीमों का मैच होगा.

встречáть 1. मिलना милнā *нп.*; **где я вас встрéчу?** मैं आप से कहाँ मिलूँगा?; **я встрéтил...** मैं ... मिला; 2. स्वागत करना свāгат карнā *п.* (का *кого-л.*); **он встрéтил здесь тёплый приём** उस का यहाँ हार्दिक स्वागत हुआ.

встречáться मिलना милнā *нп.*; **где мы**

с **вáми встрéтимся?** हम आप से कहाँ मिलेंगे?

встречáющий *м.* स्वागत करनेवाला свāгат карнэвāлā *м.*, लेने जानेवाला (आनेवाला) лэнэ джāнэвāлā (āнэвāлā) *м.*

встрéчный: ~ **пóезд** सामने आनेवाली गाड़ी сāмнэ āнэвāли гāри *ж.*

вступáть 1. दाख़िल (प्रविष्ट) होना дāкхил (правишта) хонā *нп.*, प्रवेश करना правэш карнā *п.*; 2. भरती (शामिल) होना (हो जाना) бхарти (шāмил) хонā (хо джāнā) *нп.*; ~ **в члéны...** ... मेंबर (सदस्य) बनना *нп.* (का *куда-л.*).

вступúтельн||ый शुरू का шуру кā, आरंभिक āрамбхик; ~**ое слóво** उद्घाटन भाषण *м.*, आरंभिक वक्तव्य *м.*; ~ **взнос** प्रवेशशुल्क *м.*; ~ **экзáмен** प्रवेश-परीक्षा *ж.*

вступúть *см.* вступáть.

вступлéние *с.* 1. दख़ल дакхал *м.*, दाख़िला дāкхилā *м.*, प्रवेश правэш *м.*; ~

в... ... में दाख़िला (प्रवेश) *м.*; 2. भूमिका бхӯмикā *ж.*, प्रस्तावना прастāона̄ *ж.*; ~ к кни́ге पुस्तक की भूमिका (प्रस्तावना) *ж.*

всходи́ть 1. *см.* восходи́ть; 2. (*прораста́ть*) [अंकुर] निकलना [анкур] никалнā *нп.*, उगना угнā *нп*

всю́ду हर जगह х̌ар джагах̌, सर्वत्र сарватра.

вся *см.* весь.

вся́к||ий हर х̌ар, हर एक х̌ар эк, प्रत्येक пратйэк, हर कोई х̌ар кой; ~ из нас हम में से हर एक; во ~ое вре́мя हमेशा, सदा; ◇ во ~ом слу́чае हर हाल (सूरत) में.

втори́чно दोबारा добāрā

вто́рник *м.* मंगलवार мангалвāр *м.*

второ́е *с.* दूसरा भोजन дӯсрā бходжан *м.*, [खाने का] दूसरा दौर [кхāнэ кā] дӯсрā даур *м.*

второ́й दूसरा дӯсрā, द्वितीय двитӣйа; во ~ раз दूसरी बार (दफ़ा).

второпя́х उतावली (जल्दी) में утāоли (джалди) мэ̄.

в-тре́тьих तीसरे тӣсрэ.

втро́е तिगुना тигунā; ~ **бо́льше (ме́ньше)** तिगुना अधिक (कम).

втроём तीनों тӣнō.

вуз *м.* (вы́сшее учёбное заведе́ние) उच्च शिक्षणालय учча шикшанāлай *м.*

вулка́н *м* ज्वालामुखी джвāлāмукхӣ *ж.*

ВФДМ (Всеми́рная федера́ция демократи́ческой молодёжи) जनतंत्रवादी विश्व युवक-संघ джантантравāдӣ вишва йувак-сангх *м.*

вход *м.* 1. दर्वाजा дарвāзā *м.*, प्रवेश[द्वार] правэш[двāр] *м.*; **служе́бный** ~ विषेश प्रवेशद्वार *м.*; 2. अंदर (भीतर) आना (जाना) андар (бхӣтар) āнā (джāнā) *м.*, दाखिला дāкхилā *м*, प्रवेश правэш *м.*; ~ **воспрещён!** दाखिला मना है!; ~ **по биле́там** दाखिला टिकटों पर है.

входи́ть अंदर (भीतर) आना (जाना) андар (бхӣтар) āнā (джāнā) *нп.*, आना āнā

нп., जाना джāнā *нп.* (में, के अंदर, के भीतर *во что-л.*).

входн||óй प्रवेश का правэш кā; **~áя плáта** प्रवेशशुल्क *м.*, प्रवेशफ़ीस *ж.*; **~ билéт** दाख़िले का टिकट *м.*

ВЦСПС (Всесоюзный Центрáльный Совéт Профессионáльных Союзов) अखिल-सोवियत ट्रेड-यूनियन-कौंसिल акхил-совийат трэд-йуниийан-каунсил *ж.*

вчерá कल кал; **~ ýтром** कल सुबह को; **~ днём** कल दिन को; **~ вéчером** कल शाम (रात) को.

вчерáшн||ий कल का кал кā, कलवाला калвāлā; **во ~ей газéте** कल के समाचार-पत्र में.

вчéтверо चौगुना чаугунā.

вчетверóм चारों чāрō̃.

въезд *м.* 1. (*действие*) अंदर (भीतर) आना (जाना) андар (бхӣтар) āнā (джāнā) *м.*; 2. (*место въезда*) दर्वाज़ा дарвāзā *м.*, प्रवेश[द्वार] правэш[двāр] *м.*

въезжáть अंदर (भीतर) आना (जाना) ан-

дар (бхӣтар) а̄на̄ (джа̄на̄) *нп.*, आना а̄на̄ *нп.*, जाना джа̄на̄ *нп.* (में *во что-л.*, पर *на что-л.*).

въе́хать *см.* въезжа́ть.

вы तुम тум; आप а̄п (*вежл. форма*); **вы гото́вы?** आप तैयार हैं?; **вы там бу́дете?** आप वहाँ होंगे?

выбира́||ть चुनना чунна̄ *п.*, निर्वाचित करना нирва̄чит карна̄ *п.*; **~йте!** चुन लीजिये!

вы́бор *м.* चुनना чунна̄ *м.*, चुनाव чуна̄о *м.*, पसंद пасанд *ж.*; **на ~** किसी की पसंद से.

вы́боры *мн.* चुनाव чуна̄о *м.*, निर्वाचन нирва̄чан *м.*

выбра́сывать फेंकना пхэ̄кна̄ *п.*, फेंक देना пхэ̄к дэна̄ *п.*

вы́брать *см.* выбира́ть.

вы́бросить *см.* выбра́сывать.

выбыва́ть रवाना होना рава̄на̄ х̆она̄ *нп.* (को, के लिये *куда-л.*), चला जाना чала̄ джа̄на̄ *нп.*, प्रस्थान करना прастха̄н

карна̄ *п.*; **вы́был из игры́** खेल से निकल गया.

вы́быть *см.* выбыва́ть.

вы́везти *см.* вывози́ть.

вы́весить *см.* выве́шивать.

вы́веска *ж.* [नाम का] तख्ता [на̄м ка̄] такхта̄ *м.*, [साइन]बोर्ड [са̄ин]борд *м.*

вы́вести *см.* выводи́ть.

выве́шивать लटकाना латка̄на̄ *п.*; **~ фла́ги** झंडे फहराना (खड़े करना) *п.*

вы́вих *м.* जोड़ का हट जाना джор ка̄ хат джа̄на̄ *м.*, जोड़ उखड़ना джор укхарна̄ *м.*

вы́вихнуть जोड़ हटाना (उखाड़ना, अलग करना) джор хата̄на̄ (укха̄рна̄, алаг карна̄) *п.*

вы́вод *м.* (*заключение*) नतीजा натӣджа̄ *м.*, परिणाम парина̄м *м.*

выводи́ть 1. निकालना ника̄лна̄ *п.*, बाहर ले जाना ба̄хар лэ джа̄на̄ *нп.*, बाहर करना ба̄хар карна̄ *п.*; हटाना хата̄на̄ *п.* (*напр. войска*); **~ из соста́ва кома́нды**

टीम से बाहर करना (हटाना) *п.*; **2.** दूर करना дӯр карнā *п.*, उन्मूलन करना унмӯлан карнā *п.*(का *что-л.*); **~ пятна** धब्बे दूर करना (निकालना) *п.*

вы́воз *м.* बाहर ले जाना бā̆хар лэ джāнā *м.*; निर्यात нирйāт *м.* (*экспорт*).

вывози́ть बाहर ले जाना бā̆хар лэ джāнā *нп.*; बाहर भेजना бā̆хар бхэджнā *п.*, निर्यात करना нирйāт карнā *п.* (*экспортировать*).

вы́гладит||ь इस्तरी करना истри карнā *п.* (में, पर *что-л.*); **~е мне руба́шку** मेरी क़मीज़ में (पर) इस्तरी करो.

вы́гляд||еть दिखाई (मालूम) पड़ना дикхāӣ (мāлӯм) пaрнā *нп.*; **вы хорошо́ (пло́хо) ~ите** आप अच्छे (बुरे) दिखाई (मालूम) पड़ते हैं.

выгова́рива||ть उच्चारण करना уччāран карнā *п.*; **вы пра́вильно (непра́вильно) ~ете...** आप ठीक उच्चारण (नहीं) करते हैं...

вы́говор *м.* उच्चारण уччāран *м.*; **у вас**

хоро́ший (плохо́й) ~ आप का उच्चारण अच्छा (बुरा) है.

вы́говорить *см.* выгова́ривать.

вы́годный लाभदायक ла̄бхда̄йак, फ़ाय-देमंद фа̄йдэманд.

выгружа́ть बोझ उतारना (उतार देना) боджх ута̄рна̄ (ута̄р дэна̄) *п.*; ~ бага́ж सामान उतारना *п.*

вы́грузить *см.* выгружа́ть.

вы́грузка *ж.* बोझ उतारना боджх ута̄рна̄ *м.*

выдава́ть देना дэна̄ *п.*, दे देना дэ дэна̄ *п.*; ~ де́ньги रुपया देना *п.*

вы́дать *см.* выдава́ть.

вы́дача *ж.* देना дэна̄ *м.*, वितरण витаран *м.*; अदायगी ада̄йгӣ *ж.* (*выплата*); ~ за́работной пла́ты वेतनों की अदायगी *ж.*

выдаю́щийся (*о человеке, произведении*) असमान асама̄н, इम्तियाज़ी имтийа̄зӣ; सुप्रसिद्ध супрасиддха (*известный*).

выдвига́ть 1. [आगे] बढ़ाना [а̄гэ] бар̣ха̄на̄

п.; 2. रखना ракхнā *п.*, पेश (उपस्थित) करना пэш (упастхит) карнā *п.*; ~ в кандидáты उम्मेदवार को खड़ा (नामज़द) करना *п.*, उम्मेदवार की नामज़दगी करना *п.*

вы́двинуть *см.* выдвигáть.

вы́держанн||ый: ~ое винó पुरानी शराब пурāнӣ шарāб *ж.*; ~ сыр पुराना पनीर пурāнā панӣр *м.*; ~ табáк पुराना तंबाकू пурāнā тамбāкӯ *м.*

вы́держать *см.* выдéрживать.

выдéрживать 1. सामना करना сāмнā карнā *п.* (का *что-л.*), टिकना ṫикнā *нп.*; ~ нáтиск протúвника दुश्मन के आक्रमण का सामना करना *п.*; 2. बर्दाश्त करना бардāшт карнā *п.*, सहना саӽнā *п.*; ~ боль दर्द (पीड़ा) सहना *п.*

вы́держка I *ж.* उद्धरण уддхаран *м.*, सार сāр *м.*; ~ из... ...से उद्धरण *м.*

вы́держк||а II *ж.* इक्सपोज иксპоз *м.*; с большóй ~ой बड़े इक्सपोज़ से; с ~ой 5 секýнд ५ सेकंड के इक्सपोज़ से.

вы́дох *м.* नि:श्वास нихшва̄с *м.*

вы́думка *ж.* कल्पना калпана̄ *ж.*, मनगढ़ंत мангархант *ж.*

выду́мывать कल्पना करना калпана̄ карна̄ *п.*, गढ़ना гархна̄ *п.*

вы́езд *м.* रवानगी рава̄нги̅ *ж.*, प्रस्थान прастха̄н *м.*; ~ **назна́чен на вто́рник (на 10 января́)** रवानगी मंगलवार (१० वीं जनवरी)के लिये नियुक्त की गयी.

выезжа́||ть चला जाना чала̄ джа̄на̄ *нп.*, रवाना होना (हो जाना) рава̄на̄ хона̄ (хо джа̄на̄) *нп.*, प्रस्थान करना прастха̄н карна̄ *п.*; **мы сейча́с ~ем** हम अभी रवाना होते हैं; **они́ уже́ вы́ехали** वे अभी चले गये.

вы́ехать *см.* **выезжа́ть.**

вы́жать *см.* **выжима́ть.**

выжима́ть: вы́жать одно́й руко́й (двумя́ рука́ми) ...кг ... किलोग्राम का वज़न एक हाथ (दोनों हाथों) से उठाना... килогра̄м ка̄ вазан эк ха̄тх (доно̄ ха̄тхо̄) сэ утха̄на̄ *п.*

вы́звать *см.* вызыва́ть.

выздора́вливать अच्छा (स्वस्थ) हो जाना аччха̄ (свастха) х̆о джа̄на̄ *нп.*

выздора́вливающий *м.* अच्छा हो जानेवाला аччха̄ х̆о джа̄нэва̄ла̄ *м.*

вы́здороветь *см.* выздора́вливать.

вы́зов *м.* 1. बुलाव була̄о *м.*, बुलावा була̄ва̄ *м.*; ~ врача́ डाक्टर को बुलाना *м.*; 2. ललकार лалка̄р *ж.*, चुनौती чунаутӣ *ж.*; ~ на состяза́ние मुक़ाबले के लिये ललकार *ж.*; 3.: ~ по телефо́ну टेलीफ़ोन पर बुलावा (बुलाना) ṫэлӣфон пар була̄ва̄ (була̄на̄) *м.*

вызыва́ть 1. बुलाना була̄на̄ *п.*, बुलाव देना була̄о дэна̄ *п.*; **вы́звать такси́** टैक्सी बुला लेना *п.*; **вы́зовите, пожа́луйста, к телефо́ну** कृपा करके टेलीफ़ोन पर बुला लीजिये; 2. पैदा करना пайда̄ карна̄ *п.*; ~ интере́с दिलचस्पी पैदा (उत्पन्न) करना (कर देना) *п.*

вы́играть *см.* вы́игрывать.

вы́игрывать जीतना джӣтна̄ *п.*, जीत लेना

джӣт лэна̄ *п.*; вы́играть состяза́ние मुक़ाबला (प्रतियोगिता) जीत लेना *п.*

вы́игрыш *м.* (*в игре*) जीत джӣт *ж.*

вы́игрышн||ый फ़ायदेमंद фа̄йдэманд, लाभदायक ла̄бхда̄йак, अनुकूल анукӯл; **в ~ом положе́нии** अनुकूल स्थिति में.

вы́йти *см.* выходи́ть.

выключа́тель *м.* बटन батан *м.*, स्विच свич *м.*

выключа́ть *м.* बंद करना (कर देना) банд карна̄ (кар дэна̄) *п.* (*напр. радио*); बुझाना (बुझा देना) буджха̄на̄ (буджха̄ дэна̄) *п.* (*свет*); **~ электри́чество** स्विच बंद करना *п.*

вы́ключить *см.* выключа́ть.

вы́кройка *ж.* कटाव каṭа̄о *м.*

вы́лет *м.* उड़ान уṛа̄н *ж.*; रवानगी рава̄нгӣ *ж.*, प्रस्थान прастха̄н *м.* (*отправление*).

вылета́||ть उड़ जाना уṛ джа̄на̄ *нп.*, रवाना होना (हो जाना) рава̄на̄ х̆она̄ (х̆о джа̄на̄) *нп.*; **мы ~ем в 5 часо́в** हमारा

हवाई जहाज़ ५ बजे उड़ जाएगा; когда́ мы ~ем? हमारा हवाई जहाज़ कब उड़ेगा (उड़ जाएगा)?

вы́лететь *см.* вылета́ть.

вылива́ть उँडेलना (उँडेल देना) ӯдэлна̄ (ӯдэл дэна̄) *п.*; **вы́лейте во́ду** पानी उँडेल दो.

вымета́ть झाड़ना джха̄рна̄ *п.*, झाड़ू देना джха̄рӯ дэна̄ *п.*

вы́мыть धोना дхона̄ *п.*; नहलाना нах̆ла̄на̄ *п.* (*выкупать*); **вы́мойте мне го́лову** मेरा सिर धोओ; **я хочу́ ~ го́лову** मैं अपना सिर धुलवाना चाहता हूँ.

вы́мыться हाथ-मुँह धोना (धो लेना) х̆а̄тх-мӯх̆ дхона̄ (дхо лэна̄) *п.*; नहाना нах̆а̄на̄ *п.* (*искупаться*).

вы́нести *см.* выноси́ть.

вынима́ть निकालना ника̄лна̄ *п.*, काढ़ना ка̄рхна̄ *п.*; **вы́ньте** निकाल दो.

выноси́ть 1. [बाहर] ले जाना [ба̄х̆ар] лэ джа̄на̄ *нп.*; **~ ве́щи** सामान बाहर ले जाना *нп.*; **2.: я вы́нес хоро́шее впечат-**

ле́ние от ... ... से मुझ पर अच्छा असर पड़ा ... сэ муджх пар аччха̄ асар пар̣а̄.

выно́сливый सहनशील् сахӑншӣл.

вы́пад *м.* आक्रमण а̄краман *м.*, हमला хӑмла̄ *м.*

выпада́ть 1. गिरना гирна̄ *нп.*, गिर पड़ना (जाना) гир пар̣на̄ (джа̄на̄) *нп.*; **вы́пасть из рук** हाथों से गिर पड़ना *нп.*; 2. पड़ना пар̣на̄ *нп.*, पड़ जाना пар̣ джа̄на̄ *нп.*; **вы́пал снег** बर्फ़ पड़ी; **вы́пал град** ओले पड़े.

вы́пасть *см.* выпада́ть.

выпива́ть पीना пӣна̄ *п.*, पी लेना пӣ лэна̄ *п.*; **вы́пейте ко́фе (ча́ю, вина́)** काफ़ी (चाय, शराब) पी लीजिये.

вы́писать *см.* выпи́сывать.

выпи́сывать 1. लिख लेना ликх лэна̄ *п.*; 2. मँगाना ма̃га̄на̄ *п.*, आर्डर देना а̄рдар дэна̄ *п.* (का *что-л.*); **~ кни́гу (газе́ту, журна́л)** पुस्तक (समाचार-पत्र, पत्रिका) मँगाना (का आर्डर भेजना) *п.*

вы́пить *см.* выпива́ть.

выполне́ние *с.* पूर्ति пӯрти *ж.* (*напр. плана*); पालन пāлан *м.* (*напр. приказа*).

вы́полнить *см.* **выполня́ть.**

выполня́ть पूरा करना (कर लेना, कर देना) пӯрā карнā (кар лэнā, кар дэнā) *п.*

вы́пуск *м.* **1.** पैदावार пайдāвāр *ж.*, उत्पादन утпāдан *м.*; **~ но́вой моде́ли автомоби́ля** नयी क़िस्म की मोटर की पैदावार *ж.*; **2.** (*издание*) प्रकाशन пракāшан *м.*, संस्करण санскаран *м.*; **3.** (*в учебном заведении*) ग्रेजुएट грэджуэт *м. мн.*

выпуска́ть 1. [बाहर] जाने (निकलने) देना [бāхар] джāнэ (никалнэ) дэнā *п.*; **вы́пустите меня́** मुझे बाहर जाने दीजिये; **2.** निकालना никāлнā *п.*, प्रकाशित करना пракāшит карнā *п.*; **~ кни́гу** पुस्तक प्रकाशित करना *п.*; **~ газе́ту (журна́л)** समाचार-पत्र (पत्रिका) निकालना (प्रकाशित करना) *п.*; **3.** काटना кāтнā *п.*, छोड़ना чхоṙнā *п.*; **вы́пустить часть те́кста** लेख का एक हिस्सा छोड़ना *п.*

вы́пустить *см.* выпуска́ть.

вы́работка *ж.* 1. बनावट банāват̇ *ж.*; ~ шёлка (ше́рсти) रेशम (ऊन) की बनावट *ж.*; 2. (*продукция*) पैदावार пайдāвāр *ж.*, उपज упадж *ж.*

выража́ть जाहिर (प्रकट, व्यक्त) करना зāх̆ир (пракат̇, вйакта) карнā *п.*; ~ удово́льствие (сожале́ние) खुशी (अफ़सोस) प्रकट करना *п.* (पर *по поводу чего-л.*).

выраже́ние *с.* अभिव्यक्ति абхивйакти *ж.*; भाव бхāо *м.*, चेष्टा чэшт̇ā *ж.* (*лица*).

вы́разить *см.* выража́ть.

выраста́ть उगना угнā *нп.*; बढ़ना бар̣хнā *нп.*, बड़ा होना (हो जाना) бар̣ā х̆онā (х̆о джāнā) *нп.* (*взрослеть*).

вы́расти *см.* выраста́ть.

вы́рваться *см.* вырыва́ться.

выруча́ть मदद (सहायता) देना мадад (сах̆āйтā) дэнā *п.*

вы́ручить *см.* выруча́ть.

вырыва́ться छूटना чхӯт̇нā *нп.*, निकलना

никална̄ *нп.*, निकल जाना никал джа̄-на̄ *нп.*; ~ вперёд आगे निकलना (निकल जाना) *нп.*

вы́садить(ся) *см.* выса́живать(ся).

выса́живать उतारना ута̄рна̄ *п.*, उतार देना ута̄р дэна̄ *п.*; **вы́садить на бе́рег** तट पर उतार देना *п.*

выса́живаться उतरना утарна̄ *нп.*, उतर जाना утар джа̄на̄ *нп.*; **мы вы́садились в Москве́** हम मास्को में उतर गये.

вы́сказать(ся) *см.* выска́зывать(ся).

выска́зывание *с.* कहना кахна̄ *м.*; राय ра̄й *ж.*, मत мат *м.* (*мнение*).

выска́зывать कहना кахна̄ *п.*; ~ **мне́ние** राय देना *п.*, मत प्रकट करना *п.*; ~ **предположе́ние** अंदाज़ा (अनुमान) करना (लगाना) *п.* (का *о чём-л.*).

выска́зываться राय देना ра̄й дэна̄ *п.*, मत प्रकट करना мат пракат карна̄ *п.*; ~ **за (про́тив)** के हक़ (पक्ष) में (के ख़िलाफ़, विपक्ष में) राय देना *п.*

вы́слушать *см.* выслу́шивать.

выслу́шивать सुनना суннā *п.*, सुन लेना сун лэнā *п.*; **вы́слушайте меня́** मेरी बात सुन लीजिये.

высо́кий ऊँचा ӯчā, लंबा ламбā.

высо́ко ऊँचे ӯчэ.

высота́ *ж.* ऊँचाई ӯчāӣ *ж.*, लंबाई ламбāӣ *ж.*

высо́тн||ый: ~**ое зда́ние** गगनचुंबी इमारत гаганчумбӣ имāрат *ж.*

вы́спа||ться: я хорошо́ ~**лся** मैं अच्छी नींद (नींद भर) सोया мэ̃ӣ аччхӣ нӣ̃д (нӣ̃д бхар) сойā; **я не** ~**лся** मेरी नींद नहीं भरी мэрӣ нӣ̃д нахӣ̃ бхарӣ.

вы́ставить *см.* **выставля́ть**

вы́ставк||а *ж.* **1.** प्रदर्शनी прадаршанӣ *ж.*, प्रदर्शन прадаршан *м.*, नुमाइश нумāиш *ж.*; ~ **карти́н** चित्रप्रदर्शनी *ж.*; **промы́шленная** ~ औद्योगिक प्रदर्शनी *ж.*; **сельскохозя́йственная** ~ कृषिप्रदर्शनी *ж.*; **2.** दुकान की खिड़की дукāн кӣ кхиркӣ *ж.*; **на** ~**е** दुकान की खिड़की में.

выставля́ть दिखाना дикхāнā *п.*, प्रदर्शित

करना прадаршит карна̄ *п.* (*показывать*); ~ карти́ны молоды́х худо́жников नौजवान चित्रकारों के चित्र प्रदर्शित करना *п.*; ~ кандидату́ру उम्मेदवारी खड़ी करना *п.*; ~ кома́нду टीम खड़ी करना *п.*

выстра́ивать पंक्ति में रखना панкти мэ̃ ракхна̄ *п.*; ~ **уча́стников пара́да** परेड में हिस्सा लेनेवालों को पंक्तियों में रखना *п.*

вы́стрел *м.* गोली (गोला) चलाना голӣ (гола̄) чала̄на̄ *м.*

вы́строить बनाना бана̄на̄ *п.*, निमार्ण (तामीर) करना нирма̄н (та̄мӣр) карна̄ *п.* (का, की *что-л.*); ~ **теа́тр (шко́лу, заво́д)** नाटकघर (पाठशाला, कारखाने) का निर्माण करना *п.*

вы́ступ *м.* आगे निकला हुआ हिस्सा (भाग) а̄гэ никла̄ х̆уа̄ х̆исса̄ (бха̄г) *м.*

выступа́ть भाषण करना (देना) бха̄шан карна̄ (дэна̄) *п.*, तक़रीर करना такрӣр карна̄ *п.*; ~ **пе́ред микрофо́ном** माइक्रोफ़ोन पर

बोलना (भाषण देना) *п.*; ~ в печа́ти लेख प्रकाशित करना *п.*

вы́ступить *см.* выступа́ть.

выступле́ние *с.* भाषण бха̄шан *м.*, तक़रीर тақрӣр *ж.* (*речь*); ब्राडकास्ट भाषण бра̄дка̄ст бха̄шан *м.* (*по радио*); अभिनय абхинай *м.*, प्रदर्शन прадаршан *м.* (*на сцене*).

вы́сш||ий 1. सब से ऊँचा саб сэ ӯча̄, उच्चतम уччатам, सर्वोच्च сарвочча; ~**его ка́чества** बढ़िया क्वालिटी का; **2.**: ~**ее образова́ние** उच्चशिक्षा уччашикша̄ *ж.*

высыла́ть भेजना бхэджна̄ *п.*

высыха́ть सूखना сӯкхна̄ *нп.*, सूख जाना сӯкх джа̄на̄ *нп.*

вы́тереть *см.* вытира́ть.

вытира́||ть पोंछना по̄чхна̄ *п.*; ~**йте но́ги!** पैर पोंछिये!

вы́учить सीखना сӣкхна̄ *п.*, सीख लेना сӣкх лэна̄ *п.* (*что-л.*); ~ **наизу́сть** ज़बानी सीख लेना *п.*, ज़बानी याद कर लेना *п.*

вы́ход *м.* [बाहर जाने का] दरवाज़ा (द्वार, रास्ता) [бāха̄р джāнэ кā] дарвāзā (двāр, рāстā) *м.*, निकास никāс *м.*; ~а нет बाहर जाने का रास्ता नहीं है.

выходи́ть 1. बाहर जाना (निकलना, निकल आना, निकल जाना) бāха̄р джāнā (никалнā, никал āнā, никал джāнā) *нп.*, उतरना утарнā *нп.*, उतर जाना утар джāнā *нп.*; **вы́йдем на у́лицу** बाहर (सड़क पर) चलें; **все вы́шли?** सब बाहर जा चुके?; ~ **из маши́ны** मोटर से उतरना *нп.*; 2. निकलना никалнā *нп.*, प्रकाशित होना пракāшит ха̄онā *нп.*; **вы́шла но́вая кни́га** एक नयी पुस्तक प्रकाशित हुई है; 3. बनना баннā *нп.*, निकलना никалнā *нп.*; **у меня́ ничего́ не вы́шло** मेरा काम नहीं बना (निकला), मेरी नहीं चली; 4.: ~ **за́муж** शादी करना шāдӣ карнā *п.*, ब्याहना бйа̄ха̄нā *п.*

выходно́й: ~ **день** छुट्टी का दिन чхуṫṫӣ кā дин *м.*

вы́ше से ऊँचा сэ ӯчā, से लंबा сэ ламбā

(*по росту*); के (से) बाहर кэ (сэ) бāх̆ар (*сверх*).

вышива́ть काढ़ना кāрхнā *п*.

вы́шивка *ж*. बेलबूटा бэлбӯт̇ā *м*., क़सीदा ҡасӣдā *м*.

вышина́ *ж*. ऊँचाई ӯчāӣ *ж*.

вы́шка *ж*. बुर्ज бурдж *м*., अटारी ат̇āрӣ *ж*.; **парашю́тная** ~ छतरी से कूदने की मीनार *ж*.

вы́яснить(ся) *см*. **выясня́ть(ся)**.

выясня́ть पता लगाना (चलाना) пата̄ лаг̄āнā (чалāнā) *п*. (का *что-л*.), मालूम करना мāлӯм карнā *п*.; ~ **в чём де́ло** हाल मालूम करना *п*.

выясня́ться मालूम (साफ़, ज्ञात, स्पष्ट) होना (हो जाना) мāлӯм (сāф, гьят, спашт̇а) х̆онā (х̆о джāнā) *нп*., पता चलना патā чалнā *нп*. (का *о чём-л*.); **как вы́яснилось** जैसा कि मालूम हुआ; **э́то сего́дня вы́яснится** यह बात आज साफ़ हो जाएगी.

Вьетна́м वियतनाम вийатнāм.

вьетна́мец *м.* वियतनामी вийатнāмӣ *м.*
вьетна́мский वियतनामी вийатнāмӣ.
вью́га *ж.* बर्फ़ का तूफ़ान барф кā тӯфāн *м.*

Г

га *м.* *см.* гекта́р.
габарди́н *м.* गबर्डीन габардӣн *ж.*
гава́йск||ий: ~ая **гита́ра** हवाना का गिटार х̌авāнā кā гитāр *м.*
Гава́на हवाना х̌авāнā.
га́вань *ж.* बंदरगाह бандаргāх̌ *м.*; **входи́ть в** ~ बंदरगाह में आना *нп.*
газ *м.* गैस гайс *ж.*
газе́та *ж.* अख़बार акхбāр *м.*, समाचार-पत्र самāчāр-патра *м.*; **у́тренняя (вече́рняя)** ~ सुबह का (शाम का) अख़बार (समाचार-पत्र) *м.*; **стенна́я** ~ दीवार-समाचार-पत्र *м.*
газиро́ванн||ый: ~ая **вода́** सोडा-वाटर содā-вāтар *м.*, गैस-विशिष्ट पानी гайс-вишишт̣а пāнӣ *м.*

газификация *ж.* गैसीकरण гайсӣкаран *м.*

газов||ый गैस का гайска̄; ~ая плита́ गैस का चूल्हा *м.*

газо́н *м.* लान ла̄н *м.*, क्यारी кйа̄рӣ *ж.*

газопрово́д *м.* गैस-पाइपलाइन гайс-па̄ип-ла̄ин *ж.*

Гаити हाइटी х̌а̄иṫӣ.

галантере́йный: ~ магази́н बिसातखाने की दुकान биса̄тба̄нэ кӣ дука̄н *ж.*

галантере́я *ж.* बिसातखाना биса̄тба̄на̄ *м.*

галере́||я *ж.* 1.: карти́нная ~ चित्रशाला читраша̄ла̄ *ж.*; 2. *театр.* गैलरी гайларӣ *ж.*, बरामदा бара̄мда̄ *м.*; места́ на ~е गैलरी में सीटें *ж. мн.*

гало́ши *мн.* रबड़ के जूते рабаṙ кэ джӯтэ *м. мн.*

га́лстук *м.* टाई ṫа̄ӣ *ж.*

гама́к *м.* झूला джхӯла̄ *м.*

Га́на घाना гха̄на̄.

ганди́зм *м.* गाँधीवाद га̄̃дхӣва̄д *м.*

гандика́п *м.* *спорт.* डमबेल ḋамбэл *м.*

ганди́ст *м.* गाँधीवादी га̄̃дхӣва̄дӣ *м.*

гара́ж *м.* मोटर-खाना мота̇р-кха̄на̄ *м.*, गैरेज гайрэдж *м.*

гаранти́ровать गारंटी (ज़मानत) करना (देना) га̄ранти̇ (зама̄нат) карна̄ (дэна̄) *п.* (की *что-л.*); ~ **ка́чество** क्वालिटी की गारंटी (जमानत) करना (देना) *п.*

гара́нти||я *ж.* गारंटी га̄ранти̇ *ж.*, जमानत зама̄нат *ж.*; **с ~ей на 5 лет** ५ बरस की गारंटी है.

гардеро́б *м.* 1. (*шкаф*) कपड़े की अलमारी капр̣э кӣ алма̄рӣ *ж.*; 2. (*помещение*) कपडद्वार капар̣двāр *м.*, कपड़ा रखने (छोड़ने) का कमरा капр̣а̄ ракхнэ (чхор̣нэ) ка̄ камра̄ *м.*; **где ~?** कपड़ा रखने (छोड़ने) का कमरा कहाँ है?

гармо́ника *ж.* अकार्डियन ака̄рдийан *м.*

гармони́ст *м.* अकार्डियन बजानेवाला ака̄рдийан баджа̄нэва̄ла̄ *м.*

гарни́р *м.* सालन са̄лан *м.*

гарниту́р *м.* सेट сэт̇ *м.*, जोड़ा джор̣а̄ *м.*; ~ **ме́бели** फ़रनीचर का सेट *м.*; **шёлковый ~** रेशमी कपड़े का जोड़ा *м.*

гаси́ть बुझाना буджхāна *п.*; ~ **электри́чество** बिजली बुझाना *п.*

га́снуть बुझना буджхнā *нп.*

гастрономи́ческий: ~ **магази́н** खाद्य सामग्री की दुकान кхāдйа сāмагрӣ кӣ дукāн *ж.*

Гватема́ла ग्वाटेमेला гвāтэмэлā.

Гвиа́на गाइना гāинā.

гвозди́ка I *ж.* (*цветок*) पिंक пинк *м.*

гвозди́ка II *ж.* (*пряность*) लौंग лаўг *м.*

гвоздь *м.* **1.** कील кӣл *м.*, किल्ली киллӣ *ж.*; **2.:** ~ **сезо́на** [थियेटर के] मौसिम का [सब से] चमकता सितारा [тхийэтар кэ] маусим кā [саб сэ] чамактā ситāрā *м.*

где कहाँ кахã, किधर кидхар; ~ **вы бы́ли?** आप कहाँ थे?; ~ **гла́вный почта́мт (театра́льная ка́сса, рестора́н)?** बड़ा डाकघर (थियेटर का टिकटघर, रेस्तारां); कहाँ है?

где́-либо *см.* где́-то.

где́-нибудь *см.* где́-то.

где́-то कहीं кахӣ, कहीं न कहीं кахӣ на кахӣ.

ГДР (Герма́нская Демократи́ческая Респу́блика) जर्मनी का जनवादी प्रजातंत्र джармани̅ ка̄ джанва̄ди̅ праджа̄тантра.

гекта́р *м.* हेक्टर хэктар *м.*

генера́л *м.* जनरल джанрал *м.*

генера́льный: **Генера́льная Ассамбле́я** जनरल असेंबली джанрал асэмблӣ *ж.*, महासभा маха̄сабха̄ *ж.*

гео́граф *м* भौगोलिक бхауголик *м.*

геогра́фия *ж.* भूगोल бхӯгол *м.*

гео́лог *м.* भूगर्भशास्त्र-वेत्ता бхӯгарбхаша̄стра-вэтта̄ *м.*

геоло́гия *ж.* भूगर्भशास्त्र бхӯгарбхаша̄стра *м.*

геоме́трия *ж.* रेखा-गणित рэкха̄-ганит *м.*, ज्यामिति джйа̄мити *ж.*

герб *м.* चिह्न чинхна *м.*, लांछन ла̄нчхан *м.*; **госуда́рственный ~** राज्यचिह्न *м.*, राष्ट्रीय लांछन *м.*

гербáрий *м.* सूखी फूल-पत्तियों का संग्रह сӯкхӣ пхӯл-паттийō кā санграх̆ *м.*

Гермáния जर्मनी джармани.

герóй *м.*: **Герóй Совéтского Сою́за** सोवियत संघ का वीर совийат сангх кā вӣр *м.*; **Герóй Социалисти́ческого Трудá** समाजवादी श्रम का वीर самāджвāдӣ шрам кā вӣр *м.*

гигáнт *м.* दैत्य дайтйа *м.*, देव дэв *м.*

гигиéна *ж.* स्वास्थ्य-विज्ञान свāстхйа-виr'йāн *м.*

гимн *м.* गीत гӣт *м.*, गान гāн *м.*; **госудáрственный** ~ राष्ट्रीय गीत *м.*, राष्ट्र-गान *м.*; **Гимн демократи́ческой молодёжи** जनवादी युवक गान *м.*

гимнáст *м.* कसरती касратӣ *м.*, जिमनास्ट джимнāст *м.*

гимнáстика *ж.* कसरत касрат *ж.*, व्यायाम вйāйāм *м.*, जिमनास्टिक джимнāстик *м.*; **спорти́вная** ~ खेलकूद का व्यायाम *м.*; **худóжественная** ~ कलापूर्ण व्यायाम *м.*

гимнасти́ческ||ий: ~ **зал** व्यायामशाला

вйāйāмшāлā *ж.*; **~ие упражне́ния** व्यायाम вйāйāм *м.*

гиперто́ния *ж.* खून का दबाव (बढ़ना) ḱхӯн кā дабāо (баṙхнā) *м.*, अतिरक्तचाप атиpактачāп *ж.*

гипс *м.* जिप्स джипс *м.*

ги́псов||ый जिप्स का джипс кā; **~ая повя́зка** जिप्स की पट्टी *ж.*

гирля́нда *ж.* माला мāлā *ж.*, गजरा гаджрā *м.*; **украша́ть ~ми** गजरे पहनाना (लटकाना) *n.*

ги́ря *ж.* बाट бāṫ *м.*, बटखरा баṫакхрā *м.*

гита́ра *ж.* गिटार гитāр *м.*

глава́ *ж.* **1.** नेता нэтā *м.*, प्रधान прадхāн *м.*, अध्यक्ष адхйакша *м.*; **~ делега́ции** शिष्ट-मंडल का नेता (प्रधान, अध्यक्ष) *м.*; **2.** (*книги*) परिच्छेद париччхэд *м.*, अध्याय адхйāй *м.*, बाब бāб *м.*

гла́вн||ый प्रधान прадхāн, मुख्य мукхйа, प्रमुख прамукх, बड़ा баṙā; **~ го́род** प्रधान नगर *м.*; **~ врач** बड़ा डाक्टर *м.*; **~ поч-**

та́мт बड़ा (केंद्रीय) डाकघर *м.*; ◇ ~ым **о́бразом** ज़्यादातर, अधिकतर, मुख्यकर.

гла́дить 1. (*утюжить*) इस्तरी करना истрӣ карнā *п.* (में *что-л.*); 2. (*ласкать*) हाथ फेरना х̆āтх пхэрнā *п.* (पर *кого-л.*, *что-л.*).

гла́дк||ий चिकना чикнā; सादा сāдā (*о материи*); ~**ая мате́рия** सादा कपड़ा *м.*

глаз *м.* आँख ā̃кх *ж*, नेत्र нэтра *м.*

глазн||о́й आँख का ā̃кх кā; ~ **врач** आँख का डाक्टर *м.*, ~**а́я лече́бница** नेत्र-चिकित्सालय *м.*

глазу́нья *ж.* तले हुए अंडे талэ х̆уэ аӥдэ *м. мн.*

гли́на *ж.* मिट्टी миттӣ *ж.*

глота́ть निगलना нигалнā *п.*, लीलना лӣлнā *п.*

глото́к *м.* घूँट гхӯ̃т *м.*; ~ **воды** पानी का घूँट *м.*

глубин||а́ *ж.* गहराई гах̆рāӣ *ж.*; **на** ~**е́** **10 ме́тров** १० मीटर की गहराई पर (में); **измеря́ть** ~**у́** गहराई नापना *п.*

глубо́к||ий गहरा гаҳрā; ~ **бассе́йн** गहरा तालाब *м.*; ~**ая таре́лка** गहरी रकाबी *ж.*; ◇ ~**ая о́сень** जाती पतझड़ *ж.*; ~**ая ста́рость** जाता बुढ़ापन *м.*

глубоко́ 1. गहरा гаҳрā; **здесь** ~? यहाँ गहराई है?; 2.: **я** ~ **взволно́ван** मैं बहुत बेचैन हूँ мэӣ баҳут бэчайн ҳӯ.

глухо́й 1. बहरा баҳрā; 2. *м.* बहरा आदमी баҳрā āдмӣ *м.*

глухонемо́й 1. गूँगा बहरा гӯгā баҳрā; 2. *м.* गूँगा बहरा आदमी гӯгā баҳрā āд мӣ *м.*

гляд||е́ть देखना дэкхнā *п.*; ~**и́те!** देखिये!

гна́ться पीछा करना пӣчхā карнā *п.* (का *за кем-л., за чем-л.*), पीछे दौड़ना пӣчхэ дауṛнā *нп.* (के *за кем-л., за чем-л.*); ~ **за мячо́м** गेंद के पीछे दौड़ना *нп.*, गेंद का पीछा करना *п.*

гобо́й *м.* कंडाल каṅдāл *м.*

говор||и́ть बोलना болнā *нп.*, कहना каҳнā *п.*, बात करना бāт карнā *п.* (पर *о ком-л., о чём-л.*, से *с кем-л.*); ~**и́те**

ли вы по-английски? आप अंग्रेज़ी बोलते हैं?; что вы ~йте? आप क्या कह रहे हैं?; ◇ ~ят, что ... कहते हैं कि...; собственно ~я... बात तो यह है कि...

говядина *ж.* गोमाँस гомāс *м*, गाय का गोश्त гāй кā гошт *м*

год *м.* साल сāл *м.*, बरस барас *м.*, वर्ष варша *м.*; ~ (два года) тому назад एक साल (दो साल) पहले; из года в ~ साल बसाल; круглый ~ साल भर, बारहों मास; текущий ~ चालू साल (वर्ष) *м.*; учебный ~ पढ़ाई (अध्ययन) का साल *м.*; через ~ (два года) एक साल (दो साल) बाद; Новый ~ नया साल *м.*, नवीन वर्ष *м.*, नववर्ष *м.*; नववर्षोत्सव *м.* (*новогодний праздник*); с Новым годом! नववर्ष शुभ हो!

годит||ься काम आना кāм āнā *нп.* (में *для чего-л.*); लायक़ (योग्य) होना лāйак̣ (йогйа) х̌онā *нп.* (*быть подходящим*; के *для чего-л.*); это никуда не ~ся इस से काम नहीं चलेगा.

годи́чный सालाना са̄ла̄на̄, वार्षिक ва̄ршик; ~ **срок** एक वर्ष की अवधि *ж.*, एक साल की मीयाद *ж.*

го́дный काम का ка̄м ка̄, लायक़ ла̄йак, योग्य йогйа; ~ **для питья́** पीने योग्य.

годово́й सालाना са̄ла̄на̄, वार्षिक ва̄ршик; ~ **бюдже́т** सालाना बजट *м.*

годовщи́на *ж.* वर्षगाँठ варшага̄̃т̇х *ж.*, वार्षिकोत्सव ва̄ршикотсав *м.*, सालगिरह са̄лгирах̆ *ж.*

гол *м.* गोल гол *м.*; **забива́ть** ~ गोल करना *п.*; **пропуска́ть** ~ गोल खाना *п.*

голла́ндец *м.* डच дач *м.*, ओलंदेज़ оландэз *м.*

Голла́ндия हालैंड х̆а̄ланд̣.

голла́ндский डच д̣ач, ओलंदेज оландэз.

голова́ *ж.* **1.** सिर сир *м.*, मस्तक мастак *м.*; **2.: 50 голо́в скота́** ५० गाय-भैंसें пача̄с га̄й-бхаи̃сэ̃ *ж. мн.*

головн||о́й: ~**а́я боль** सिरदर्द сирдард *м.*; ~ **убо́р** टोपी т̣опӣ *м.*

голо́дный भूखा бхўкха̄; **я го́лоден** मैं भूखा हूँ.

гололе́дица *ж.* सख़्त बर्फ़ से ढकी ज़मीन сахт барф сэ дхакӣ замӣн *ж.*

го́лос *м.* 1. आवाज़ āвāз *ж.*, स्वर свар *м.*; 2. राय рāй *ж.*, मत мат *м.*, वोट вот *м.*; **пра́во ~а** मत (राय, वोट) देने का हक़ (अधिकार) *м.*, मताधिकार *м.*; **реша́ющий ~** निर्णायक वोट *м.*; **совеща́тельный ~** सलाहकारी वोट *м.*; **большинство́ голосо́в** बहुमत *м.*

голосова́ние *с.* मतदान матдāн *м.*, वोट-दान вотдāн *м.*

голосова́ть 1. राय (मत, वोट) देना рāй (мат, вот) дэнā *п.*; **~ за** के हक़ (पक्ष) में राय (मत, वोट) देना *п.*; **~ про́тив** के ख़िलाफ़ (विरुद्ध) राय (मत, वोट) देना *п.*; 2. मतदान करना матдāн карнā *п.* (पर *что-л.*); **~ резолю́цию** प्रस्ताव पर मतदान करना *п*

голубо́й नीला нӣлā, आसमानी āсмāнӣ.

голубцы́ *мн.* गोलुब्त्सी голубтсӣ *ж.*

го́лубь *м.* कबूतर кабӯтар *м.*; **~ ми́ра** शांति का कबूतर *м.*

го́лый नंगा нангā.

гомеопати́ческ||ий: ~**ая апте́ка** होमियोपैथिक दवाख़ाना (औषधालय) хомийопайтхик давāкхāнā (аушадхāлай) *м.*; ~**ие сре́дства** होमियोपैथिक दवाएँ (औषधियाँ) хомийопайтхик давāэ̄ (аушадхийā̄) *ж. мн.*

гомеопа́тия *ж.* होमियोपैथी хомийопайтхӣ *ж.*

гонг *м.* घंटा гханṭā *м*

Гондура́с हौंडुरस хонḍурас.

го́нки *мн.* दौड़ даур *ж*, दौड़ का मुक़ाबला даур̣ кā мук̣āбалā *м*; **автомоби́льные** ~ मोटर-दौड़ *ж.*; **велосипе́дные** ~ साइकिल की दौड़ *ж.*, साइकिल-दौड़ *ж.*; **мотоцикле́тные** ~ मोटर-साइकिल-दौड़ *ж.*; **па́русные** ~ कश्ती-दौड़ *ж.*

гонора́р *м.* मेहनताना мэхнатāнā *м.*, फ़ीस фӣс *ж.*

го́ночный: ~ **автомоби́ль** दौड़ की मोटर даур̣ кӣ моṭар *ж.*; ~ **велосипе́д** दौड़ की साइकिल даур̣ кӣ сāикил *ж.*

го́нщик *м.* दौड़ में भाग लेनेवाला даур̣ мэ̄ бхāг лэнэвāлā *м.*

гор||а́ *ж.* पहाड़ пах̆āр̣ *м.*, पर्वत парват *м.*; **в го́ру** पहाड़ पर (के ऊपर); **идти́ в го́ру** पहाड़ पर चढ़ना *нп.*; **по́д гору** पहाड़ के नीचे; **спуска́ться с ~ы́** पहाड़ पर से उतरना *нп.*; **ката́ться с ~ы́** पहाड़ से फिसलना *нп.*

гора́здо: ~ **бо́льше (ме́ньше)** कहीं अधिक (कम)ках̆ӣ адхик (кам); ~ **лу́чше (ху́же)** कहीं बेहतर (बदतर)ках̆ӣ бэх̆тар (бадтар).

горбу́шка *ж.* [रोटी के] सिरे का टुकड़ा [роṭӣ кэ] сирэ кā ṭукр̣ā *м.*

горди́ться अभिमान (गर्व) करना абхимāн (гарва) карнā *п.* (पर *кем-л.*, *чем-л.*); **я горжу́сь...** मैं... पर अभिमान (गर्व) करता हूँ.

го́рдость *ж.* अभिमान абхимāн *м.*, गर्व гарва *м.*

горе́ть जलना джалнā *нп*; दहकना дах̆акнā *нп.* (*пылать*).

го́рец *м.* पहाड़ी пахāрй *м.*

горизо́нт *м.* क्षितिज кшитидж *м.*

гори́ст||ый पहाड़ी пахāрй, पर्वतीय парватийа; ~**ая ме́стность** पहाड़ी (पर्वतीय) स्थान (प्रदेश) *м.*

го́рло *с.* गला галā *м.*, कंठ кантх *м.*

горн *м.* (*труба*) तुरही турхй *ж.*, बिगुल бигул *м.*

го́рничная *ж.* नौकरानी наукрāнй *ж.*

го́рн||ый 1. पहाड़ी пахāрй, पर्वतीय парватийа; ~**ая боле́знь** पहाड़ी वातावरण की बीमारी *ж.*; 2.: ~**ая промы́шленность** खान-उद्योग кхāн-удйог *м.*

горня́к *м.* खान-मज़दूर кхāн-маздӯр *м.*

го́род *м.* शहर шахар *м.*, नगर нагар *м.*; ~**-геро́й** बहादुर-नगर *м.*, वीर-नगर *м.*

городско́й शहरी шахрй, नागरिक нāгарик, शहर (नगर) का шахар (нагар) кā; ~ **тра́нспорт** शहर (नगर) का यातायात *м.*

горожа́нин *м.* शहरवाला шахарвāлā *м.*, नागरिक нāгарик *м.*

горóх *м.* मटर маṫар *м.*

горóшек *м.*: души́стый ~ सुगंधित मटर сугандхит маṫар *м.*; зелёный ~ हरा (सब्ज़) मटर х̆ара̄ (сабз) маṫар *м.*

горсовéт *м.* (городскóй совéт) शहर (नगर) की सोवियत шах̆ар (нагар) кӣ совийат *ж.*, नगर-सोवियत нагар-совийат *ж.*

горсть *ж.* मुट्ठी муṫṫхӣ *ж.*

гортáнь *ж.* कंठनाली канṫхна̄лӣ *ж.*

горчи́ца *ж.* राई ра̄ӣ *ж.*; सरसों сарсо̃ *ж.* (*растение*).

горчи́чник *м.* पुलटिस пулṫис *ж.*; стáвить ~и पुलटिस चढ़ाना (बाँधना) *п.*

горчи́чница *ж.* राईदान ра̄ӣда̄н *м.*

гóры *мн.* पहाड़ пах̆а̄р̣ *м. мн.*, पर्वत парват *м. мн.*; в горáх पहाड़ों में.

гóрький कड़वा кар̣ва̄, कटु каṫу

горю́чее *с.* ईंधन ӣ̃дхан *м.*, जलावन джала̄ван *м.*

горя́чий गरम гарам; ~ истóчник गरम पानी का सोता (चश्मा) *м.*; ◊ ~ приём हार्दिक स्वागत *м.*

госбáнк *м.* (госудáрственный банк) राज-кीय बैंक рāджкӣйа байнк *м.*
гóспиталь *м.* अस्पताल аспатāл *м.*
господá *мн.* साहब сāх̌аб *м. мн.*, सज्जन саджджан *м. мн.*, महाशय мах̌āшай *м мн.*
господи́н *м* साहब сāх̌аб *м.*, श्री[मान] шрӣ[мāн] *м.*, महाशय мах̌āшай *м.*
госпожá *ж.* साहिबा сāх̌ибā *ж.*, श्रीमती шрӣматӣ *ж.*
гостеприи́мный आतिथ्यकारी āтитхйакāрӣ, मेहमानदार мэх̌мāндāр.
гостеприи́мство *с.* आदर-सत्कार āдар-саткāр *м.*, आतिथ्य āтитхйа *м.*, मेहमानदारी мэх̌мāндāрӣ *ж*; **окáзывать ~** आदर-सत्कार (आतिथ्य) करना (का *кому-л.*), मेहमानदारी करना *п.* (की *кому-л.*).
гости́ная *ж.* ड्राइंग-रूम ḍрāинг-рӯм *м.*, बैठक का कमरा байṫхак кā камрā *м.*
гости́ниц||а *ж.* होटल х̌оṫал *м.*, मेहमानखाना мэх̌мāнк̇хāнā *м.*, अतिथिशाला атитхишāлā *ж.*; **останови́ться в ~е**

होटल (मेहमानखाने, अतिथिशाला) में ठहर जाना *нп.*

гост||ь *м.* मेहमान мэх̆ма̄н *м.*, अतिथि атитхи *м.*; **дорогие гости!** प्यारे (प्रिय) मेहमानो (अतिथियो)!; **быть в ~ях** मेहमान (अतिथि) होना *нп.* (का *у кого-л.*); **идти в гости к кому-л.** किसी के यहाँ मेहमान जाना *нп.*; **звать в гости** मेहमान बुलाना (निमंत्रित करना) *п*; **приходите к нам в гости** हमारे यहाँ मेहमान आइये, हमारी मेहमानी क़बूल (स्वीकार) कीजिये.

гостья *ж.* मेहमान мэх̆ма̄н *ж*, अतिथि атитхи *ж.*, मेहमानिन мэх̆ма̄нин *ж.*

государственн||ый राजकीय ра̄джкӣйа, राष्ट्रीय ра̄шт̣рӣйа, सरकारी саркāрӣ; **~ая граница** राज्य-सीमा-रेखा *ж.*, सरकारी सरहद *ж.*

государство *с.* राज्य ра̄джйа *м.*, राष्ट्र ра̄шт̣ра *м.*

готовальня *ж.* ड्राइंग-बकस д̣ра̄инг-бакас *м.*

готóвить 1. तैयार (आयोजित) करना таййāр (āйоджит) карнā *n.*; ~ **концéртную прогрáмму** संगीत का कार्यक्रम (प्रोग्राम) तैयार (आयोजित) करना *n.*; 2. पकाना пакāнā *n.*; ~ **обéд** खाना पकाना (तैयार करना) *n.*, भोजन बनाना *n.*

готóвиться तैयारी करना таййāрӣ карнā *n.* (की *к чему-л.*); ~ **к встрéче** स्वागत [करने] की तैयारी करना *n.*

готóв||ый: ~**ое плáтье** तैयार कपड़े таййāр капр̣э *м. мн.*; **вы** ~**ы?** आप तैयार हैं? āп таййāр х̌эй̃?; **я ещё не готóв** मैं अभी तैयार नहीं हूँ мэй̃ абхӣ таййāр нах̌ӣ х̌ӯ̃; **я готóв...** मैं... को तैयार हूँ мэй̃ ...ко таййāр х̌ӯ̃; **обéд (зáвтрак, ýжин) готóв** दो पहर का खाना (नाश्ता, ब्यालू) तैयार है до пах̌ар кā кхāнā (нāштā, бйāлӯ) таййāр х̌э; **всегдá готóв!** हमेशा (सदा) तैयार हूँ! х̌амэшā (садā) таййāр х̌ӯ̃!

гравюра *ж.* कंदाकारी кандāкāрӣ *ж.*

град *м.* ओला олā *м.*

гра́дус *м.* डिगरी ḍигрӣ *ж.*, दर्जा дарджа̄ *м.*; 20 (25, 30) ~ов тепла́ (моро́за) २० (२५, ३०) डिगरी (दर्जे) गरमी (सर्दी); **ско́лько сего́дня ~ов?** आज कितने दर्जे गरमी (सर्दी) है?, आज मौसिम कितनी डिगरी है?

гра́дусник *м.* थर्मामीटर тхармāмӣṫар *м.*, तापमान-यंत्र тāпмāн-йантра *м.*

граждани́н *м.* नागरिक нāгарик *м.*

гражда́нка *ж.* नागरिका нāгарикā *ж.*

гражда́нский 1. नागरिक нāгарик, शहरी шах̣рӣ; 2. (*невоенный*) ग़ैरफ़ौजी г̇айр-фауджӣ, असैनिक асайник.

гражда́нство *с.* नागरिकता нāгарикта̄ *ж.*; **приня́ть** ~ नागरिकता हासिल (प्राप्त) कर लेना *п.*

грамза́пись *ж.* रिकार्ड рикāрḍ *м.*

грамм *м.* ग्राम грāм *м.*

граммофо́нн||ый: ~**ые пласти́нки** रिकार्ड рикāрḍ *м. мн*; ~**ая иго́лка** ग्रामोफ़ोन की सूई грāмофон кӣ сӯӣ *ж.*

гра́мота *ж.* 1. पढ़ाई-लिखाई паṙхāӣ-ли-

кха̄й *ж.*, पढ़ना-लिखना пар̣хна̄-ликхна̄ *м.*; 2. सनद санад *ж.*; **похва́льная** ~ प्रशंसापत्र *м.*; **почётная** ~ मानपत्र *м.*

гра́мотный लिखा-पढ़ा ликха̄-пар̣ха̄, साक्षर са̄кшар.

грана́т *м.* (*дерево и плод*) अनार ана̄р *м.*, दाड़िम да̄р̣им *м.*

грани́ц||а *ж.* हद х̆ад *ж.*, सीमा сӣма̄ *ж.*; ~ **футбо́льного по́ля** फ़ुटबाल के मैदान की हद (सीमा) *ж.*; ◇ **за ~ей** विदेश (परदेश) में; **из-за ~ы** विदेश (परदेश) से.

грани́чить सीमावर्ती होना сӣма̄вартӣ х̆она̄ *нп.*, सीमा पर होना сӣма̄ пар х̆она̄ *нп.* (की *с чем-л.*).

гра́фика *ж.* रेखा-चित्रकला рэкха̄-читрака-ла̄ *ж.*

графи́н *м.* कंटर кан̇тар *м.*

грацио́зный लावण्यमय ла̄ванйамай, वज़ादार ваза̄да̄р

гребёнка *ж.* कंघी кангхӣ *ж.*

гре́бень *м.* *см.* гребёнка.

гребе́ц *м.* खेनेवाला кхэнэвāлā *м.*, डाँड़ी дāрй *ж.*, खेवक кхэвак *м*

гре́бля *ж.* खेना кхэнā *м.*

гребн||о́й: ~а́я ло́дка पतवारवाली नाव патвāрвāлй нāо *ж.*

грек *м.* ग्रीक грйк *м.*, यूनानी йӯнāнй *м.*

гре́лк||а *ж.* गरम पानी की थैली гарам пāнй кй тхайлй *ж*; принеси́те мне ~у मुझे गरम पानी की थैली ला दीजिये.

греме́ть गरजना гараджнā *нп.*; झनझनाना джханджханāнā *нп.* (*о чём-л. металлическом*).

гренки́ *мн.* तोस тос *м.*

грести́ खेना кхэнā *п.*, चप्पू चलाना (मारना) чаппӯ чалāнā (мāрнā) *п.*

греть 1. गरम करना гарам карнā *п.*, गरमाना гармāнā *п.*; ~ ру́ки (но́ги) हाथ (पैर) गरम करना *п.*; 2.: со́лнце си́льно гре́ет धूप तेज पड़ती है дхӯп тэз партй хэ̆.

гре́ться गरम होना гарам хонā *нп.*, गरमाना гармāнā *нп.*, तापना тāпнā *нп.*;

~ у огня́ आग से तापना *нп.*; ~ у ками́на आतशदान से तापना *нп.*

Гре́ция ग्रीस грӣс, यूनान йӯна̄н.

гре́цкий: ~ opе́х (*дерево и плод*) अखरोट аккхро̇т *м.*

гре́ческий ग्रीक грӣк, यूनानी йӯна̄нӣ.

гречи́ха *ж.* मोथी мотхӣ *ж.*

гре́чнев||ый: ~ая ка́ша मोथी का दलिया мотхӣ ка̄ далийа̄ *м.*

гриб *м.* खुमी кхумӣ *ж*, कुकुरमुत्ता кукурмутта̄ *м*

грим *м.* मेक-अप мэк-ап *м.*

гримирова́ть मेक-अप करना мэк-ап карна̄ *п.* (का *кого-л.*).

гримирова́ться अपना रूप भरना апна̄ рӯп бхарна̄ *п.*, अपना मेक-अप करना апна̄ мэк-ап карна̄ *п.*

грипп *м.* इनफ़्लुएंज़ा инфлуэнза̄ *м.*, नज़ला назла̄ *м.*, ग्रिप грип *м.*

гроза́ *ж* कड़क (गरज) की आँधी кара̣к (гарадж) кӣ а̄̃дхӣ *ж.*; сего́дня бу́дет ~ आज कड़क (गरज) की आँधी चलेगी.

гроздь *ж.* गुच्छा гуччхā *м.*

гром *м.* गरज гарадж *м.*; ~ **гремит** बादल गरजते हैं; ◇ ~ **аплодисментов** तालियों का तूफ़ान *м.*

громадн||ый बहुत बड़ा (भारी) бахут баṛā (бхāрӣ), विशाल вишāл; **я получил ~ое удовольствие** मुझे बहुत बड़ी खुशी (प्रसन्नता) हुई.

громкий ऊँचा ӯчā, बुलंद буланд.

громко ज़ोर से зор сэ, ऊँची (बुलंद) आवाज़ में (से) ӯчӣ (буланд) āвāз мэ̃ (сэ); **не говорите так ~** इतनी ऊँची आवाज़ से मत बोलो, इतने ज़ोर से मत बोलो.

громкоговоритель *м.* लाउड-स्पीकर лāуд-спӣкар *м.*, आवाज़रसान āвāзрасāн *м.*

громоотвод *м.* तड़ितवाहक таṛитвāхак *м.*

громче: **говорите ~** ज़रा ज़ोर से बोलिये зарā зор сэ болийэ.

гроссмейстер *м.* ग्रांडमास्टर грāндмāсṭар *м.*

грохот *м.* गरज гарадж *ж.*, गड़गड़ाहट гаṛгаṛāхаṭ *ж.*

грубость *ж.* गुस्ताखी густāкхӣ *ж.*, उद्धत-

ता уддхаттā *ж.*; **допуска́ть** ~ (*в игре*) फ़ाऊल करना *п.*

гру́б||ый गुस्ताख़ густāкх, उद्धत уддхат; **~ая игра́** फ़ाऊल खेल *м.*

груди́нка *ж.* सीने (छाती) का गोश्त (माँस) сӣнэ (чхāтӣ) кā гошт (мāс) *м.*

грудно́й: ~ **ребёнок** दूध का बच्चा дӯдх кā баччā *м.*, गोद का बच्चा год кā баччā *м.*

грудь *ж.* छाती чхāтӣ *ж.*, सीना сӣнā *м.*

грузи́н *м.* गुर्जी гурджӣ *м.*

Грузи́нская ССР गुर्जी सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र гурджӣ совийат самāджвāдӣ праджāтантра

грузи́нский गुर्जी гурджӣ.

грузи́ть लादना лāднā *п.*, बोझना боджхнā *п.*, भरना бхарнā *п.* (में *во что-л.*).

Гру́зия गुर्जीस्तान гурджӣстāн.

грузови́к *м.* लारी лāрӣ *ж.*, ट्रक ṫрак *м.*

грузов||о́й: ~**ое движе́ние** माल (लारियों) का यातायात мāл (лāрийō) кā йāтāйāт *м.*

гру́зчик *м.* कुली кулӣ *м.*

грунт *м.* मिट्टी миṫṫӣ *ж.*, भूमि бхӯми *ж.*

гру́ппа *ж.* टोली ṫолӣ *ж.*, गरोह гарох̆ *м.*, समूह самӯх̆ *м.*; ~ **зри́телей** दर्शकों की टोली *ж.*

гру́ша *ж.* नाशपाती нāшпāтӣ *ж.* (*плод*); नाशपाती का पेड़ нāшпāтӣ кā пэр̣ *м.* (*дерево*).

гря́дка *ж.* क्यारी кйāрӣ *ж.*

грязев||о́й: ~**ы́е ва́нны** मिट्टी के स्नान миṫṫӣ кэ снāн *м.* *мн.*

грязелечё́бница *ж.* मिट्टी-चिकित्सालय миṫṫӣ-чикитсāлай *м.*

грязелече́ние *с.* मिट्टी का इलाज миṫṫӣ кā илāдж *м.*

гря́зно: **на у́лице сего́дня** ~ आज बाहर (सड़क पर) कीचड़ है āдж бāх̆ар (сар̣ак пар) кӣчар̣ х̆э.

гря́зный मैला майлā, गंदा гандā.

грязь *ж.* कीचड़ кӣчар̣ *ж.*, मैल майл *м.*; गंदापन гандāпан *м.*, मल мал *м.* (*нечистоты*).

гуа́шь *ж.* गवाश гавā̆ш *м.*, गूआश гӯāш *м.*

губа́ *ж.* ओंठ ӧтх *м.*, होंठ х̆ӧтх *м.*; **ве́рхняя** ~ उपरला ओंठ (होंठ) *м.*; **ни́жняя** ~ निचला ओंठ (होंठ) *м.*

гу́бка *ж.* स्पंज спандж *м.*

губн||о́й: ~**а́я гармо́ника** मुँह से बजाने का बाजा мӯх̆ сэ баджāнэ кā бāджā *м.*; ~**а́я пома́да** लिपस्टिक липстик *м.*

Гуджара́т गुजरात гуджрāт.

гуджара́тец *м.* गुजराती гуджрāтӣ *м.*

гуджара́тский गुजराती гуджрāтӣ.

гудо́к *м.* भोंपू бхӧпӯ *м.*; हार्न х̆āрн *м.* (*автомобильный*).

гу́льден *м.* (*голландская денежная единица*) गुलडेन гулд̇эн *м.*

гуля́нье *с.* उत्सव утсав *м.*, जशन джашан *м.*; **наро́дное** ~ सार्वजनिक उत्सव *м.*, अवामी जशन *м.*

гуля́ть हवा खाना х̆авā кхāнā *п.*, टहलना т̇ах̆алнā *нп*, सैर करना сайр карнā *п.*; ~ **по го́роду (по па́рку)** शहर (पार्क) में

टहलना (घूमना) *нп.*, शहर (पार्क) की सैर करना *п.*

густ||óй घना гханā, गाढ़ा гāрхā; ~ **лес (парк)** घना जंगल (पार्क) *м.*; **~óе населéние** घनी आबादी *ж.*; ~ **суп** गाढ़ा शोरबा *м.*

гусь *м.* हँस х̆āс *м.*

гутали́н *м.* रोग़न роған *м.*, बूट-पालिश бӯт-пāлиш *ж.*

гэс (гидроэлектростáнция) पनबिजली-घर панбиджлӣ-гхар *м.*, जलविद्युत-स्टेशन джалвидйут-стэшан *м.*

Д

да I हाँ х̆ā̃; जी हाँ джӣ х̆ā̃ (*вежл. форма ответа*); **да, я знáю** [जी] हाँ मैं जानता हूँ; **да, я там был** [जी] हाँ मैं वहाँ था (गया था).

да II: **да здрáвствует мир во всём ми́ре!** विश्व-शांति ज़िंदाबाद (चिरंजीव हो, अमर

हो)! вишва-ша̄нти зинда̄ба̄д (чиранджӣв х̆о, амар х̆о)!

дава́||ть देना дэна̄ *п.*; **~йте пойдём** चलें; **да́йте им знать** उन्हें (उन को) खबर (सूचना) दीजिये; **да́йте, пожа́луйста...** मेहरबानी (कृपा) करके... दीजिये; **~ согла́сие** अपनी स्वीकृति (सहमति) देना *п.*; **~ конце́рт** संगीत पेश (प्रस्तुत) करना *п.*; **да́йте ему́ игра́ть** उस को खेलने दीजिये; **да́йте, пожа́луйста, пройти́** कृपा करके रास्ता दीजिये.

давно́ बहुत दिन हुए бах̆ут дин х̆уэ; **я вас ~ не ви́дел** बहुत दिन हुए मैं आप से नहीं मिला, आप से मिले बहुत दिन हो गये.

да́же ही х̆ӣ, भी бхӣ, तक так.

да́лее: и так ~ इत्यदि итйади, वग़ैरह вагайрах̆.

далёкий दूर дӯр.

далеко́ दूर дӯр; **ещё ~ идти́?** अभी दूर जाना है?

дальне́йш||ий अगला агла̄; **в ~ем** बाद को (में), आगे को; भविष्य में (*в будущем*).

да́льний दूर का дӯр кā; ~ **ро́дственник** दूर का रिश्तेदार (सबंधी) *м.*; ~ **путь** लंबा रास्ता (मार्ग) *м.*

дальнови́дный दूरदर्शी дӯрдаршӣ, दूरदर्शितापूर्ण дӯрдаршитāпӯрна.

дальнозо́ркий दीर्घदृष्टि дӣргхдриштӣ.

да́льше: **э́то значи́тельно** ~ यह बहुत (काफ़ी) आगे चलकर है йах̆ бах̆ут (кāфӣ) āгэ чалкар х̆э; **пойдёмте** ~ आगे चलें āгэ чалэ̄; **а** ~ **что?** फिर क्या? пхир кйā?

да́ма *ж.* मेम мэм *ж*, रानी рāнӣ *ж.*

Дама́ск दिमश्क димашк.

да́мка *ж.* (*в шашках*) बादशाह бāдшāх̆ *м.*

да́мск||ий: ~ **зал** ज़नाना कमरा занāнā камрā *м.*; ~**ая ко́мната** ज़नाना занāнā *м.*

Да́ния डेन्मार्क дэнмāрк.

да́нные *мн.* आँकड़े ā̃крэ *м. мн.*; **у э́того спортсме́на хоро́шие** ~ इस खिलाड़ी में अच्छे गुण हैं.

да́нн||ый यह йах̆, प्रस्तुत прастут; **в** ~**ое**

вре́мя इस वक़्त (समय); в ~ом слу́чае इस मौक़े (अवसर) पर.

дари́ть उपहार (दान) में देना упаха̄р (да̄н) мэ̄ дэна̄ *п.*, भेंट करना бхэ̄т карна̄ *п.*; ~ на па́мять याद (स्मरण) के लिये भेंट करना *п.*

дарова́ние *с.* प्रतिभा пратибха̄ *ж.*, योग्यता йогйата̄ *ж.*

да́ром बेदाम бэда̄м, मुफ़्त [में] муфт [мэ̄].

да́т||а *ж.* तारीख़ та̄рӣкх *ж.*, तिथि титхи *ж.*, दिनांक дина̄нк *м.*; ста́вить ~у तारीख़ (तिथि) चढ़ाना (डालना) *п.*

да́тский डेन д̣эн, डेनिश д̣эниш.

датча́нин *м.* डेन д̣эн *м.*

дать *см.* дава́ть.

да́ч||а *ж.* बँगला ба̄гла̄ *м.*; я живу́ на ~е मैं बँगले में रहता हूँ.

два दो до.

два́дцать बीस бӣс; ~ оди́н इक्कीस; ~ два बाईस; ~ три तेईस; ~ четы́ре चौबीस; ~ пять पचीस; ~ шесть छब्बीस; ~ семь

सत्ताईस; ~ **во́семь** अठाईस; ~ **де́вять** उनतीस.

два́жды दोबारा добāрā, दो बार до бāр.

двена́дцать बारह् бāрах̆.

двер||ь *ж.* दर्वाजा дарвāзā *м.*, द्वार двāр *м.*; **входна́я** ~ प्रवेशद्वार правэшдвāр *м.*; **в ~я́х не стоя́ть!** दर्वाज़े (द्वार) पर न खड़े हो!

две́сти दो सौ до сау.

дви́гать चलाना чалāнā *п.*, संचालन करना санчāлан карнā *п.* (का *что-л.*); बढ़ाना барҳāнā *п* (*вперёд*).

дви́гаться चलना чалнā *нп.*; बढ़ना барҳнā *нп.* (*вперёд*); **не ~ с ме́ста** अपनी जगह् रहना *нп.*; ~ **с ме́ста** अपनी जगह् से हिलना *нп.*

движе́ние *с.* 1. आमद-रफ़्त āмад-рафт *ж.*, यातायात йāтāйāт *м.*; **у́личное** ~ सड़कों की आमद-रफ़्त *ж.*, सड़कों का आना-जाना *м.*; 2. आंदोलन āндолан *м.*, तह्रीक таҳ̆рӣк *ж.*; ~ **за мир** शांति-आंदोलन *м*

дви́нуть(ся) *см.* дви́гать(ся).

двóе दो до, दोनों донō; у меня́ ~ детéй मेरे दो बच्चे हैं.

двóйка *ж. спорт.* दो खेनेवालों की कश्ती до кхэнэвāлō кӣ кашти *ж*, युगल नाव йугал нāо *ж*

двойнóй दुगना дугнā, दोहरा дохрā.

двор *м* आँगन ã̄ган *м*, अहाता ахāтā *м.*; на ~é теплó (хóлодно, жáрко, прохлáдно) बाहर गरमी (सर्दी, कड़ी गरमी, सर्दी) है.

дворéц *м.* महल махал *м.*, प्रासाद прā-сāд *м*, भवन бхаван *м.*; ~ пионéров बालचर-भवन *м*; ~ трудá श्रम-भवन *м.*

двóрник *м.* द्वोरनीक дворнӣк *м.*

двою́родн||ый: ~ брат चचेरा भाई чачэрā бхāӣ *м.* (*со стороны брата отца*); ममेरा भाई мамэрā бхāӣ *м* (*со стороны брата матери*); फुफेरा भाई пхупхэрā бхāӣ *м.* (*со стороны сестры отца*); मौसेरा भाई маусэрā бхāӣ *м.* (*со стороны сестры матери*); ~ая сестрá चचेरी बहिन ча-чэрӣ бахин *ж.* (*со стороны брата от-*

ца); ममेरी बहिन мамэрӣ бахӑин *ж.* (*со стороны брата матери*); फुफेरी बहिन пхупхэрӣ бахӑин *ж.* (*со стороны сестры отца*); मौसेरी बहिन маусэрӣ бахӑин *ж.* (*со стороны сестры матери*).

двухгоди́чный दोसाला досāлā, दो साल (वर्ष) का до сāл (варша) кā.

двухме́стный दो सीट का до сӣт кā.

двухме́сячный दो महीने (मास) का до махӑӣнэ (мāс) кā.

двухэта́жный दोमंज़िला доманзилā, दोतल्ला доталлā.

дебю́т *м. шахм.* आरंभिक चालें āрамбхик чāлэ̄ *ж. мн.*

[illegible], [illegible] мой каранда́ш? आप ने मेरी पेन्सिल कहाँ रख दी?

де́вочка *ж.* लड़की ларкӣ *ж.*, छोकड़ी чхокрӣ *ж.*, बालिका бāликā *ж.*

де́вушка *ж.* लड़की ларкӣ *ж.*, कुमारी кумāрӣ *ж.*

девяно́сто नव्वे наввэ; ~ оди́н इकानवे;

~ два बानवे; ~ три तिरानवे; ~ четы́ре चौरानवे; ~ пять पचानवे; ~ шесть छियानवे; ~ семь सत्तानवे; ~ во́семь अठानवे; ~ де́вять निनानवे.

девятна́дцать उन्नीस унни̅с.

девя́тый नौवाँ наувā̃.

де́вять नौ нау.

девятьсо́т नौ सौ нау сау.

дед *м.* दादा дāдā *м.* (*по отцовской линии*); नाना нāнā *м.* (*по материнской линии*); ◇ ~-моро́з सैंट निकोलस *м.*, जाड़ा बाबा *м.*

де́душка *м. см.* дед.

дежу́рить ड्यूटी पर होना дйӯтӣ пар х̆онā *нп.*

дежу́рный *м.* ड्यूटीवाला дйӯтӣвāлā *м.*

дежу́рство *с.* ड्यूटी дйӯтӣ *ж.*

де́йствие *с.* 1. कार्रवाई кāрравāӣ *ж.*, क्रिया крийā *ж.*; काम кāм *м.*, कार्य кāрйа *м.* (*работа*); 2. असर асар *м.*, प्रभाव прабхāо *м.*; ока́зывать ~ असर (प्रभाव) डालना *п.* (पर, के ऊपर *на кого-л.*); 3.

अंक анк *м.*; второ́е ~ начнётся че́рез 5 мину́т दूसरा अंक ५ मिनट के बाद शुरू होगा.

действи́тельно सचमुच сачмуч, वास्तव में ва̄став мэ̄.

действи́тельност||ь *ж.* वास्तविकता ва̄ставикта̄ *ж.*, असलियत аслийат *ж.*; **в ~и** दर असल, वास्तव में.

де́йств||овать 1. काम करना ка̄м карна̄ *п.*, चालू होना ча̄лӯ хона̄ *нп.*; चलना чална̄ *нп.* (*о механизме*); **телефо́н (радиоприёмник) не ~ует** टेलीफ़ोन (रेडियो-सेट) बिगड़ गया; 2. लगना *нп.*, काम करना ка̄м карна̄ *п.*; **э́то лека́рство хорошо́ ~ует** यह दवा अच्छी तरह काम करती है.

де́йствующ||ий: **~ее лицо́** पात्र па̄тра *м.*; **~ие ли́ца** पात्रगण па̄траган *м. мн.*

дека́брь *м.* दिसंबर дисамбар *м.*

дека́н *м.* डीन дӣн *м.*

декана́т *м.* डीन का दफ़्तर (आफ़िस) дӣн ка̄ дафтар (а̄фис) *м.*

деклара́ция *ж* घोषणा гхошна̄ *ж.*, एलान эла̄н *м.*

декора́ция *ж.* सीनरी си̇нари̇ *ж.*

де́лать करना карна̄ *п*, बनाना бана̄на̄ *п.*; ~ сообще́ние (докла́д) भाषण करना (देना) *п*, तक़रीर करना *п*; ~ попы́тку कोशिश (चेष्टा) करना *п.* (की *что-л.*), यत्न (प्रयत्न) करना *п.* (का *что-л.*); что нам ~? क्या करें?

де́ла||ться 1. होना х̌она̄ *нп.*; что здесь ~ется? यहाँ क्या हो रहा है?; 2. हो जाना х̌о джа̄на̄ *нп*, बनना банна̄ *нп.*; ~ется жа́рко (хо́лодно) गरमी (सर्दी) चढ़ती है (को *кому-л*)

делега́т *м.* प्रतिनिधि пратинидхи *м.*

делега́ци||я *ж.* प्रतिनिधि-मंडल пратинидхи-ман̇дал *м.*, शिष्ट-मंडल шишт̇а-ман̇дал *м.*; в соста́ве ~и प्रतिनिधि-मंडल (शिष्ट-मंडल) में.

Де́ли दिल्ली диллӣ

дели́ть बाँटना ба̄т̇на̄ *п*, विभक्त (विभाजित) करना вибхакта (вибха̄джит) кар-

на̄ *п.*; ~ на гру́ппы टोलियों में बाँटना *п.*

дели́ться 1. बँटना ба̄тна̄ *нп.*, विभक्त (विभाजित) होना вибхакта (вибха̄джит) хона̄ *нп.*; 2. बताना бата̄на̄ *п.*, सुनाना суна̄на̄ *п.*; ~ впечатле́ниями अपने अनुभाव (प्रभाव) बताना (सुनाना) *п.*

де́л||о *с.* काम ка̄м *м.*, कार्य ка̄рйа *м.*; व्यवहार вйаваха̄р *м.*, व्यवसाय вйаваса̄й *м.* (*занятие*); बात ба̄т *ж.*, मामला ма̄мла̄ *м.* (*вопрос, проблема*); उद्देश्य уддэшйа *м.*, ध्येय дхйэйа *м.* (*цель, интересы*); ~ ми́ра शांति का ध्येय *м.*; как ва́ши дела́? आप का क्या हाल है?; ~ в том, что... बात यह है कि...; ~ не в э́том यह बात नहीं है कि...; ◇ в са́мом ~е सचमुच; пе́рвым ~ом सब से पहले.

делов||о́й कारोबारी ка̄роба̄рӣ; ~о́е свида́ние कारोबारी भेंट (मुलाक़ात) *ж.*

де́льный योग्य йогйа, क़ाबिल ка̄бил; काम का ка̄м ка̄, उपयोगी упайогӣ (*полезный*); ~ сове́т काम का मशवरा *м.*

демилитариза́ция *ж.* असेनीकरण асэни-
каран *м.*, ग़ैरफ़ौजीकरण ġайрфауджи-
каран *м.*

демисезо́нн||ый पतझड़ का патджхаṛ кā;
~ое пальто́ वसंत-पतझड़ का कोट *м.*

демобилиза́ция *ж.* वियोजन вийоджан *м.*

демократи́ческ||ий जनतंत्रवादी джантан-
травāдӣ, प्रजातंत्रवादी праджāтантра-
вāдӣ, जनतांत्रिक джантāнтрик; ~ая
молодёжь जतंत्रवादी युवक *м.* *мн.*

демокра́тия *ж.* जनतंत्र джантантра *м.*,
प्रजातंत्र праджāтантра *м.*; наро́дная ~
जनता का जनतंत्र *м.*

демонстра́ция *ж.* 1. प्रदर्शन прадаршан
м., जलूस джалӯс *м.*; 2. दिखाना ди-
кхāнā *м.*, प्रदर्शन прадаршан *м.*; ~
фи́льма फ़िल्म दिखाना *м.*, फ़िल्म का
प्रदर्शन *м.*; ~ моде́лей гото́вого пла́тья
तैयार कपड़ों के नमूनों का प्रदर्शन *м.*

де́нежный: ~ перево́д मनी-आर्डर мани-
-āрдар *м.*

день *м.* दिन дин *м.*, रोज़ роз *м.*;

दिवस дивас *м.* (*юбилея, кампании и т. п.*); дóбрый ~! नमस्ते!, नमस्कार!; ~ рождéния जन्मदिन *м.*, वर्षगाँठ *ж.*; цéлый ~ सारा दिन, दिन भर; чéрез ~ एक दिन छोड़कर; ~ óтдыха छुट्टी (आराम) का दिन *м*

дéньги *мн.* रुपया рупайā *м.*, रुपये рупайэ *м.* *мн.*, पैसा пайсā *м.*, पैसे пайсэ *м.* *мн.*; мéлкие ~ रेज़गारी рэзгāрӣ *ж.*

депутáт *м.* प्रतिनिधि пратинидхи *м.*; палáта ~ов प्रतिनिधि-सभा *ж.*

депутáция *ж.* प्रतिनिधि-मंडल пратинидхи-мандал *м.*

дерéвня *ж.* गाँव гāо *м.*, ग्राम грāм *м.*, देहात дэхāт *м.*

дéрев||о *с.* 1. पेड़ пэр *м.*, वृक्ष врикша *м.*; 2. लकड़ी лакрӣ *ж.*; éго сдéлано из ~а यह लकड़ी का (से) बना हुआ है.

деревя́нный लकड़ी का лакрӣ кā.

держáва *ж.* राष्ट्र рāштра *м.*, ताक़त тāкат *ж*, शक्ति шакти *ж.*; вели́кая ~ बड़ा राष्ट्र *м.*, बड़ी ताक़त (शक्ति) *ж.*

держáть रखना ракхнā *n.*; थामना тхāмнā *n.*, संभालना сāбхāлнā *n.* (*удерживать*); ~ в рукáх मुट्ठी में रखना *n.*, हाथ में थामना *n.*

держáться 1. पकड़ना пакаṛнā *n.*; держи́тесь за пери́ла! जँगले को पकड़ो!; 2. रखना ракхнā *n.*; ~ вмéсте साथ रहना *нn.*

десéрт *м.* फल-मिठाई пхал-миṭхāӣ *ж.*, डेज़र्ट дэзарṭ *м.*; на ~ फल-मिठाई में.

десéртн||ый: ~ая лóжка चमचा чамчā *м.*; ~ое винó मीठी शराब миṭхӣ шарāб *ж.*

десятибóрец *м.* दस क़िस्म का खिलाड़ी дас ḳисм кā кхилāṛӣ *м.*

десятибóрье *с.* दस क़िस्म के खेल дас кисм кэ кхэл *м. мн.*

деся́ток *м.* दस дас *м.*, दशक дашак *м.*

деся́тый दसवाँ дасвā̃.

дéсять दस дас.

детáль *ж.* 1. ब्योरा бйорā *м.*, तफ़सील тафсӣл *ж.*; 2. (*машины*) पुरज़ा пурзā *м.*

детально विस्तार से вистāр сэ, ब्योरेवार бйорэвāр, तफ़सील में тафсӣл мэ̄.

дети *мн.* बाल-बच्चे бāл-баччэ *м. мн.*

детский बच्चों का баччо̄ кā, बच्चों का सा баччо̄ кā сā; ~ дом बच्चाख़ाना *м.*, बालगृह *м.*; ~ сад बालोद्यान *м.*, बालगृह *м.*

детство *с.* बचपन бачпан *м.*, लड़कपन ларакпан *м.*

деть *см.* девать.

дёшево सस्ते में састэ мэ̄; это очень ~ यह बहुत सस्ता है.

дешёвый सस्ता састā, कमक़ीमत камкӣмат, अल्पमूल्य алпамӯлйа.

деятель *м.*: государственный ~ राजनीतिज्ञ рāджнӣтигья *м.*, राष्ट्रकर्मी рāштракармӣ *м.*; общественный ~ सामाजिक (सार्वजनिक) कार्यकर्ता сāмāджик (сāрваджаник) кāрйакартā *м.*; политический ~ राजनीतिज्ञ рāджнӣтигья *м.*; заслуженный ~ науки विज्ञान का सम्मानित कार्यकर्ता вигьян кā саммāнит

ка̄рйакарта̄ *м.*; **заслу́женный** ~ **иску́сств** कला का सम्मानित कार्यकर्ता кала̄ ка̄ сamма̄нит ка̄рйакарта̄ *м.*

де́ятельность *ж.* सरगर्मी саргармӣ *ж.*, काररवाई ка̄рраваӣ *ж.*; काम ка̄м *м.*, कार्य ка̄рйа *м.* (*работа*).

де́ятельный सरगर्म саргарм, फुरतीला пхуртӣла̄, सक्रिय сакрийа.

джаз *м.* जाज़ джа̄з *м.*

джа́зов||ый: ~**ая му́зыка** जाज़ का संगीत джа̄з ка̄ сангӣт *м.*

Джака́рта जकर्ता джакарта̄.

джем *м.* जैम джайм *м.*

дже́мпер *м.* जंपर джампар *м.*

джу́нгли *мн.* जंगल джангал *м.*

диагра́мма *ж.* रेखा-चित्र рэкха̄-читра *м.*

диалекти́ческий द्वंद्ववादी двандвава̄дӣ.

диа́метр *м.* व्यास вйа̄с *м.*

дива́н *м.* सोफ़ा софа̄ *м.*

дие́та *ж.* परहेज़ пархэз *м.*, पथ्य патхйа *м.*

диети́ческ||ий: ~ **магази́н** परहेज़ी खाने

की दुकान пархэзӣ кхāнэ кӣ дукāн *ж.*, पथ्य पदार्थों का भँडार патхйа падāртхõ кā бхāдар *м.*; ~ая столо́вая पथ्यभोजनालय патхйабходжанāлай *м.*

дизенте́рия *ж.* रक्तातिसार рактāтисāр *м.*

диктова́ть बोलकर लिखाना болкар ликхāнā *п.*

ди́ктор *м.* [रेडियो पर कार्यक्रम की] घोषणा करनेवाला [рэдийо пар кāрйакрам кӣ] гхошнā карнэвāлā *м.*, अनाउन्सर анāунсар *м.*

дипло́м *м.* सनद санад *ж.*, डिप्लोमा ḍипломā *м.*

диплома́т *м.* कूटनीतिज्ञ кӯтнӣтигья *м.*, डिप्लोमेट ḍипломэṭ *м.*

дипломати́ческий कूटनीतिक кӯтнӣтик; ~ ко́рпус कूटनीतिक मंडल *м.*

дире́ктор *м.* संचालक санчāлак *м.*, प्रबंधक прабандхак *м.*, डाइरेक्टर ḍаирэкṭар *м.*; ~ шко́лы (гости́ницы, институ́та, заво́да) पाठशाला (होटल, विद्यालय, कारखाने) का डाइरेक्टर *м.*

дире́кция *ж.* 1. (*помещение*) संचालक-विभाग санчāлак-вибхāг *м.*, प्रबंधक-विभाग прабандхак-вибхāг *м.*; 2. (*начальство*) संचालक-गण санчāлак-ган *м. мн.*, अधिकारी адхикāрӣ *м. мн.*

дирижёр *м.* संगीत-मंडली का निर्देशक сангӣт-манḍлӣ кā нирдэшак *м.*

дирижёрск||ий: ~ая па́лочка निर्देशक की छुड़ी нирдэшак кӣ чхаṛӣ *ж.*

дирижи́р||овать तालस्वर बताना тāлсвар батāнā *п.*, निर्देशन करना нирдэшан карнā *п*; ~ует... ... निर्देशन कर रहे हैं.

диск *м.* डिस्क ḍиск *м.*, चक्र чакрā *м.*; **мета́ть** ~ डिस्क (चक्र) फेंकना *п.*

дисквалифика́ция *ж.* अयोग्यता айогйатā *ж.*, असमर्थता асамартхатā *ж.*

дисквалифици́ровать अयोग्य (असमर्थ) करना айогйа (асамартха) карнā *п.*

дискредити́ровать बदनाम (कलंकित) करना баднāм (каланкит) карнā *п.*

диску́ссия *ж.* बहस бахас *ж.*, वाद-विवाद вāд-вивāд *м.*

диспансе́р *м.* डिस्पेंसरी ди̇спэнсари *ж.*

диспе́тчер *м.* डिस्पैचर ди̇спайчар *м.*

ди́спут *м.* बहस баха̌с *ж.*, वाद-विवाद ва̄д-вива̄д *м.*; организо́вывать ~ बहस का इंतिज़ाम करना *п.*, वाद-विवाद का प्रबंध करना *п.*

диссерта́ц||ия *ж.* थीसिस тхи̇сис *м.*, निबंध нибандх *м.*; защища́ть ~ию निबंध (थीसिस) वाद-विवाद के लिये रखना *п.*

диста́нция *ж.* दूरी дӯри *ж.*, फ़ासला фа̄сла̄ *м.*

дитя́ *с.* बच्चा баччā *м.*, बालक ба̄лак *м.*

дичь *ж.* शिकार шика̄р *м.*, शिकार के (किये हुए) पशु-पक्षी шика̄р кэ (кийэ ха̌уэ) пашу-пакши̇ *м. мн.*

длин||а́ *ж.* लंबाई ламба̄и̇ *ж.*; в ~у́ लंबाई में; ~о́й в пять ме́тров पाँच मीटर लंबा.

дли́нный लंबा ламба̄.

дли́тельный लंबा ламба̄, दीर्घ ди̇ргха.

длиться जारी होना (रहना) джāрӣ х̌о-нā (рах̌нā) *нп.*

для के लिये (वास्ते) кэ лийэ (вāстэ); ~ того́, что́бы ताकि; я прие́хал сюда́ ~... मैं यहाँ... के लिये आया हूँ.

дневни́к *м.* दैनिकी дайникӣ *ж.*, डायरी д̣айарӣ *ж.*, रोज़नामचा рознāмчā *м.*

дневно́й दिन का дин кā, दैनिक дайник.

днём दिन को дин ко; за́втра ~ कल दिन को; сего́дня ~ आज दिन को; вчера́ ~ कल दिन को.

до तक так; до го́рода 5 киломе́тров शहर तक ५ किलोमीटर की दूरी है, शहर ५ किलोमीटर पर है; до двух часо́в दो बजे (घंटे) तक; от 5 до 10 дней ५ से १० दिन तक; ско́лько остано́вок до...? ...तक कितने स्टाप हैं?; до на́шего прие́зда (прихо́да) हमारे आने (पहुँचने) तक (से पहले); до сих по́р अब (अभी) तक (*до сего времени*); यहाँ तक (*до этого места*); до 30

человéк ३० आदमी तक; до свидáния नमस्ते, नमस्कार, ख़ुदा हाफ़िज़.

добáвить *см.* добавля́ть.

добавля́ть जोड़ना джорна̄ *п.*, मिलाना мила̄на̄ *п.*, इज़ाफ़ा करना иза̄фа̄ карна̄ *п.*; और कहना аур кахна̄ *п.* (*говорить в дополнение*).

добивáться हासिल (प्राप्त) करना (कर लेना) ха̄сил (пра̄пта) карна̄ (кар лэна̄) *п.*, पाना (पा लेना) па̄на̄ (па̄ лэна̄) *п.*; ~ своегó अपना काम निकाल लेना *п.*

доби́ться *см.* добивáться.

добрó: ~ пожáловать! स्वागत! сва̄гат!, शुभागमन! шубха̄гаман!, तशरीफ़ आइए! ташриф а̄иэ!

добровóльный स्वेच्छापूर्ण свэччха̄пӯрна, इख़्तियारी ихтийа̄рӣ.

доброжелáтельн||ый हितैषी хитайшӣ, ख़ैरख़ाह кхайркха̄х; ~ое отношéние हितैषी व्यवहार *м.*, ख़ैरख़ाह बरताव *м.*

доброкáчественный बढ़िया бархийа̄, अच्छी क़िस्म का аччхӣ кисм ка̄.

добросо́вестный कर्तव्यपरायण картавйапарайан, ईमानदार ӣмāндāр.

до́бр||ый नेक нэк, मेहरबान мэх̆арбāн, दयालु дайāлу; ◇ бу́дьте добры́ मेहरबानी (कृपा) करके; всего́ ~ого! नमस्ते!, खुदा हाफ़िज़!; ~ое у́тро! सुप्रभातम!

довезти́ *см.* довози́ть

дове́рие *с.* विश्वास вишвāс *м.*, यक़ीन йакӣн *м.*, ईमान ӣмāн *м.*

дове́рить *см.* доверя́ть.

доверя́ть ईमान (भरोसा) रखना ӣмāн (бхаросā) ракхнā *п.* (पर *кому-л.*), यक़ीन (विश्वास) करना йакӣн (вишвāс) карнā *п* (का, पर *кому-л.*).

довести́ *см.* доводи́ть.

до́вод *м.* दलील далӣл *ж.*, तर्क тарка *м*

доводи́ть ले जाना лэ джāнā *нп.*, पहुँचाना пах̆ӯчāнā *п.* (तक *до чего-л.*); я вас доведу́ до... मैं आप को... तक पहुँचा दूँगा; доведи́те меня́ मुझे पहुँचा दीजिये.

довози́ть पहुँचाना пах̆ӯчāнā *п.* (तक *до*

чего-л.); я вас довезу́ до... मैं आप को... तक पहुँचा दूँगा.

дово́льно 1. काफ़ी ка̄фӣ; ~ хо́лодно काफ़ी सर्दी है; 2. बस! бас!, काफ़ी! ка̄фӣ!; э́того ~ यह काफ़ी है; ~! बस!, काफ़ी!

дово́льный संतुष्ट сантушт̇а, राज़ी ра̄зӣ, खुश ќхуш.

дово́льствоваться राज़ी होना (हो जाना) ра̄зӣ х̌она̄ (х̌о джа̄на̄) *нп.* (पर, के लिये *чем-л.*), संतुष्ट होना (रहना) сантушт̇а х̌она̄ (рах̌на̄) *нп.* (से *чем-л.*).

догада́ться *см.* дога́дываться.

дога́дываться भाँपना бха̄̃пна̄ *п.*, भाँप लेना бха̄̃п лэна̄ *п.*, ताड़ना та̄р̣на̄ *п.*

догна́ть *см.* догоня́ть.

догова́риваться समझौते पर पहुँचना самджхаутэ пар пах̌ӯ̃чна̄ *нп.*, तय (पक्का) करना тай (пакка̄) карна̄ *п.*; мы договори́лись о встре́че हम ने मुलाक़ात (भेंट) तय (पक्की) कर ली.

догово́р *м.* समझौता самджхаута̄ *м.*, संधि

сандхи *ж.*; संधिपत्र сандхипатра *м.* (*письменный*).

договори́ться *см.* догова́риваться.

догон||я́ть [दौड़कर] पकड़ना (पकड़ लेना) [даур̣кар] пакар̣нā (пакар̣ лэнā) *п.*; я вас ~ю मैं आप को [दौड़कर] पकड़ लूँगा.

доезжа́ть पहुँचना пах̆ӯчнā *нп.*, पहुँच जाना пах̆ӯч джāнā *нп.*; как вы дое́хали? आप का रास्ता कैसे कटा?, आप ने रास्ता कैसे काटा?

дое́хать *см.* доезжа́ть.

дождь *м.* बारिश бāриш *ж.*, वर्षा варшā *ж.*; проливно́й ~ मूसलधार वर्षा *ж.*; идёт ~ पानी बरसता है.

дои́ть दुहना дух̆нā *п.*

дойти́ *см.* доходи́ть.

доказа́тельство *с.* सबूत сабӯт *м.*, प्रमाण прамāн *м*; приводи́ть ~ सबूत (प्रमाण) पेश (उपस्थित) करना *п.*

доказа́ть *см.* дока́зывать.

дока́зывать साबित (प्रमाणित) करना

(कर देना) са̄бит (прама̄нит) карна̄ (кар дэна̄) *п.*, सबूत देना сабӯт дэна̄ *п.* (का *что-л.*).

докла́д *м.* बयान байа̄н *м.*, भाषण бха̄шан *м.*, रिपोर्ट рипорṫ *ж*; ~ состои́тся (не состои́тся) बयान (भाषण) होगा (नहीं होगा); де́лать ~ बयान (भाषण) करना (देना) *п.*, रिपोर्ट करना *п.*

докла́дчик *м.* बयान (भाषण, रिपोर्ट) करनेवाला (देनेवाला) байа̄н (бха̄шан, рипорṫ) карнэва̄ла̄ (дэнэва̄ла̄) *м.*; кто ~? कौन बयान (भाषण) देगा?

докла́дывать 1. बयान (भाषण, रिपोर्ट) करना байа̄н (бха̄шан, рипорṫ) карна̄ *п.*; 2. ख़बर (सूचना) देना к̇хабар (сӯчна̄) дэна̄ *п.* (की *о ком-л*, *о чём-л.*); ~ прису́тствующим उपस्थित लोगों को बताना *п*

до́ктор *м.* डाक्टर д̇а̄ктар *м*; ~... нау́к ... विज्ञान का डाक्टर *м.*

докуме́нт *м.* दस्तावेज़ даста̄вэз *ж.*, काग़ज़ ка̄г̇аз *м.*, लेख्य лэкхйа *м.*

документа́льный: ~ **фильм** दस्तावेज़ी फ़िल्म дастāвэзӣ филм *м.*, *ж.*

долг *м.* **1.** (*обязанность*) कर्तव्य картавйа *м.*, फ़र्ज़ фарз *м.*; **2.** (*денежный*) क़र्ज़ ќарз *м.*, ऋण рин *м.*

до́лг||ий लंबा ламбā, दीर्घ дӣргха; ~**ое вре́мя** लंबा समय *м.*, लंबी मुद्दत *ж.*, दीर्घकाल *м*; ~ **путь** लंबा रास्ता *м.*

долгоигра́ющ||ий: ~**ая пласти́нка** लंबा रिकॉर्ड ламбā рикорḍ *м.*

до́лжен: **я** ~ **э́то сде́лать** मुझे यह काम करना है муджхэ йаӽ кāм карнā ӽэ; **я** ~ **вам сказа́ть** मुझे आप से यह कहना है муджхэ āп сэ йах каӽнā ӽэ; ◇ **должно́ быть** शायद шāйад, संभवतया самбхавтайā.

до́лжность *ж.* ओहदा оӽдā *м.*, पद пад *м.*

доли́на *ж.* घाटी гхāṭӣ *ж.*, वादी вāдӣ *ж.*

до́ллар *м.* डालर ḍāлар *м.*

доложи́ть *см* **докла́дывать.**

доло́й नाश हो нāш ӽо (का *кого-л.*, *что-л.*), मुर्दाबाद мурдāбāд.

до́льше कुछ वक़्त (समय) ज़्यादा (अधिक) кучх ваќт (самай) зйа̄да̄ (адхик), से ज़्यादा (अधिक) वक़्त (समय) сэ зйа̄да̄ (адхик) ваќт (самай).

до́ля *ж* 1. (*часть*) भाग бха̄г *м.*, हिस्सा х̆исса̄ *м.*, अंश а̄ш *м.*; 2. (*судьба*) भाग्य бха̄гйа *м.*, क़िस्मत ќисмат *ж.*

дом *м.* घर гхар *м.*, गृह грих̆ *м.*, मकान мака̄н *м.*; इमारत има̄рат *ж.*, भवन бхаван *м.* (*здание*); ~ культу́ры संस्कृति-भवन *м.*; ~ о́тдыха आराम-घर *м.*; ~ те́хники शिल्प-भवन *м.*

до́ма घर पर гхар пар; его́ нет ~ वह घर पर नहीं है; он ~? वह घर पर है?

дома́шн||ий घरेलू гхарэлӯ, घर का гхар ка̄; पालतू па̄лтӯ (*о животных*); ~ие живо́тные पालतू जानवर (पशु) *м. мн.*; ~ее хозя́йство गृहस्थी *ж.*

домино́ *с.* डोमीनो д̣омӣно *м.*

до́мна *ж.* पिघलाऊ भट्ठा пигхла̄ӯ бха-т̣т̣ха̄ *м.*

домо́й घर [को] гхар [ко̣]; пойдёмте ~ घर [को] चलें; пора́ ~ घर चलने (जाने) का समय हो गया.

донг *м.* (*вьетнамская денежная единица*) डोंग до̄г *м.*

допла́та *ж.* बक़ाया бака̄йа̄ *м.*, अतिरिक्त अदायगी атирикта ада̄йги̅ *ж.*

доплати́ть *см.* допла́чивать.

допла́чивать अतिरिक्त अदायगी देना атирикта ада̄йги̅ дэна̄ *п.*, बक़ाया देना бака̄йа̄ дэна̄ *п.*; ско́лько ну́жно ~? और कितना देना है?; я доплачу́ मैं बक़ाया देता हूँ, मै और अदा करता हूँ.

дополни́тельный अतिरिक्त атирикта.

допо́лнить *см.* дополня́ть.

дополня́ть जोड़ना джор̣на̄ *п.*, जोड़ देना джор̣ дэна̄ *п.*, परिवर्द्धित करना (कर देना) париварддхит карна̄ (кар дэна̄) *п.*

допуска́ть 1. (*позволять*) देना дэна̄ *п.*, इजाज़त (अनुमति) देना иджа̄зат (анумати) дэна̄ *п.* (की *что-л.*); 2. अंदाज़ा (अनुमान) करना (कर लेना) анда̄за̄

(анумāн) карнā (кар лэнā) *п*. (का *что-л.*), मानना мāннā *п*., मान लेना мāн лэнā *п*.; допу́стим, что... अंदाज़ा (अनुमान) कर लें कि..., मान लें कि...; ◇ ~ оши́бку ग़लती (भूल) करना *п*.

допусти́ть *см*. допуска́ть.

доро́г||а *ж*. 1. रास्ता рāстā *м*., राह рāх̆ *ж*., सड़क сарак *ж*., मार्ग мāрга *м*.; нам по ~е हमारा रास्ता एक है; уступи́ть ~у रास्ता देना (छोड़ना) *п*.; 2. सफ़र сафар *м*., यात्रा йāтрā *ж*.; отправля́ться в ~у सफ़र (यात्रा) पर रवाना होना *нп*.; я про́был в ~е 3 дня (5 дней) मैं ने सफ़र में ३ दिन (५ दिन) गुज़ारे (बिताये), सफ़र में मेरे (मुझे) ३ दिन (५ दिन) लगे.

до́рого ऊँचे दाम (दामों पर) ӯчэ дāм (дāмō пар), महँगा мах̆ãгā; э́то сли́шком ~ यह बहुत (ज़्यादा) महँगा है.

доро́гой रास्ते (सफ़र) में рāстэ (сафар) мэ̄.

дорого́й 1. महँगा мах̆ãгā, क़ीमती кӣма-

ти, मूल्यवान мӯлйавāн; ~ подáрок क़ीमती तोहफ़ा *м.*, मूल्यवान उपहार *м.*; 2. प्यारा пйāрā, प्रिय прийа; ~ друг प्यारा दोस्त *м.*, प्रिय मित्र (बंधु) *м.*

дорóжный रास्ते (मार्ग) का рāстэ (мāрга) кā; सफ़री сафарӣ (*служащий для путешествия*); ~ костю́м सफ़री सूट *м.*; ~ велосипе́д सफ़री साइकिल *ж.*; ~ знак रास्ते का निशान *м.*, मार्ग का चिह्न *м.*

досáда *ж.* दुख дукх *м.*, अफ़सोस афсос *м.*, चीढ़ чӣрх *ж.*; какáя ~! बड़े अफसोस की बात!

доскá *ж.* तख़्त такхтā *м.*, पटरा паṭрā *м.*, फलक пхалак *м.*; клáссная ~ काला तख़्ता *м.*; ◇ ~ почёта सम्मान-फलक *м*

дослóвно शब्द प्रति शब्द шабда прати шабда, शब्दश: шабдашаҳ.

дослóвный आक्षरिक āкшарик; ~ перевóд शाब्दानुवाद *м.*, शब्द प्रति शब्द अनुवाद *м.*

доставáть 1. लेना лэна̄ *п*, निकालना никāлна̄ *п*., खींचना кхӣчна̄ *п*.; 2. (*приобретать*) हासिल (प्राप्त, उपलब्ध) करना х̌āсил (пра̄пта, упалабдха) карна̄ *п*., पाना па̄на̄ *п*.

достáвить *см*. доставля́ть.

достáвк||а *ж*.: с ~ой нá дом घर पहुँचाने की शर्त से гхар пах̌ӯча̄нэ кӣ шарт сэ

доставля́ть 1. पहुँचा देना пах̌ӯча̄ дэна̄ *п*., ला पहुँचाना ла̄ пах̌ӯча̄на̄ *п*., पहुँचाना пах̌ӯча̄на̄ *п*, लाना ла̄на̄ *п*. (के घर *кому-л. на дом*); **достáвьте покýпки в гостúницу** सौदे होटल में पहुँचा दो; 2. ढाना д̣ха̄на̄ *п*., लाना ла̄на̄ *п*.; ~ **рáдость (удовóльствие)** खुशी लाना *п*.

достáток *м*. समृद्धि самриддхи *ж*., खुशहाली кхушх̌а̄лӣ *ж*.

достáточно काफ़ी ка̄фӣ, बस бас; **э́того** ~ यह काफ़ी है.

достáть *см*. доставáть.

достигáть 1. पहुँचना пахŷчнā *нп.*, पहुँच जाना пахŷч джāнā *нп.* (तक *до чего-л.*); 2. (*добиваться*) पाना пāнā *п.*, हासिल (प्राप्त) करना хāсил (прāпта) карнā *п.*

достижéн||ие *с.* कामयाबी кāмйāби *ж.*, सफलता сапхалтā *ж.*, उपलब्धि упалабдхи *ж*; **мировы́е ~ия** विश्व-विजयें *ж. мн.*

дости́чь *см.* **достигáть.**

достовéрн||ый पक्का паккā, विश्वस्त вишваста, प्रामाणिक прāмāник; **~ые свéдения** पक्की ख़बरें *ж. мн.*, विश्वस्त (विश्वस्नीय) समाचार *м. мн.*

достóйный योग्य йогйа, लायक़ лāйак, क़ाबिल кāбил; **~ проти́вник** योग्य विरोधी *м.*

достопримечáтельнос||ть *ж.* दर्शनीय वस्तु даршанийа васту *ж.*; दर्शनीय स्थान даршанийа стхāн *м.* (*место*); **~ти гóрода** नगर की दर्शनीय वस्तुएँ *ж. мн.*

достоя́ние *с.* जायदाद джāйдāд *ж.*,

संपत्ति сампатти *ж.*; всенарóдное
сार्वजनिक संपत्ति *ж.*, जनसंपत्ति *ж.*

дóступ *м.* पहुँच пахӯч *ж*, प्रवेश правэш *м.*, दखल дакхал *м.*; ~ открыт प्रवेश खुला है.

достýпн||ый प्राप्य прāпйа, सुलभ сулабх; ~ые цéны सुलभ दाम *м. мн*

досýг *м.* अवकाश авакāш *м.*, फ़ुरसत фурсат *ж.*; на ~е अवकाश के समय, फ़ुरसत के वक़्त.

дотрáгиваться छूना чхӯнā *п.*, स्पर्श करना спарша карнā *п.*

дотрóнуться *см.* дотрáгиваться.

дохóд *м.* आमदनी āмданӣ *ж.*, आय āй *ж.*

доход||ить पहुँचना пахӯчнā *нп.*, आना āнā *нп.*; मिलना милнā *нп.* (*о письме*); письмó дошлó (не дошлó) चिट्ठी मिली (नहीं मिली); не ~я... पहुँचते पहुँचते ...

доцéнт *м.* सहायक (असिस्टंट) प्रोफ़ेसर сахāйак (асистāнт) профэсар *м.*

дочь *ж.* बेटी бэṫй *ж.*, लड़की лар̣кй *ж*

дошкóльный स्कूलपूर्व का скӯлпӯрва кā, पूर्वस्कूली пӯрваскӯлй.

доя́рка *ж.* दूध दोहनेवाली औरत (स्त्री) дӯдх дох̆нэвāлй аурат (стрй) *ж.*

драви́д *м.* द्रविड़ дравир̣ *м.*

дравиди́йский द्राविड़ дрāвир̣.

драгоцéнность *ж.* गहना гах̆нā *м*, आभूषण āбхӯшан *м.* (*украшение*); जौहर джаух̆ар *м.*, रत्न ратна *м.* (*драгоценный камень*); बहुमूल्य वस्तु бах̆умӯлйа васту *ж.* (*драгоценная вещь*).

дрáма *ж.* नाटक нāṫак *м.*, ड्रामा ḋрāмā *м*

драмати́ческий: ~ **теáтр** ड्रामा-थियेटर ḋрāмā-тхийэṫар *м.*

драматýрг *м.* नाटककार нāṫаккāр *м.*

драп *м.* ऊनी मोटा कपड़ा ӯнй моṫā капр̣ā *м.*

дрéвн||ий पुराना пурāнā, प्राचीन прāчйн; **~яя рýкопись** प्राचीन पांडुलिपि *ж.*

дремáть झपकी लेना джхапкӣ лэнā *п*, ऊँघना ӯгхнā *нп*.

дрессировáть ट्रेन करना ṭрэн карнā *п*., सिखलाना сикхлāнā *п*.

дрессирóвка *ж*. शिक्षा шикшā *ж*.

дрессирóвщик *м*. जानवरों का शिक्षक джāнварõ кā шикшак *м*.

дрожáть काँपना кā̃пнā *нп*., थरथराना тхартхарāнā *нп*.

друг *м*. 1. दोस्त дост *м*., मित्र митра *м*.; 2.: ~ **дрýга** एक दूसरे को эк дӯсрэ ко; ~ **за дрýгом** एक दूसरे के बाद эк дӯсрэ кэ бāд, एक के बाद एक эк кэ бāд эк; ~ **прóтив дрýга** आमने-सामने āмнэ-сāмнэ; ~ **с дрýгом** एक दूसरे से эк дӯсрэ сэ, आपस में āпас мэ̃.

друг||óй दूसरा дӯсрā, और аур, अन्य анйа; **в** ~ **раз** दूसरी बार; **с** ~ **стороны́** दूसरी तरफ़ (ओर) से; **на** ~ **день** दूसरे दिन; ~**ими словáми** दूसरे शब्दों में; **одúн за** ~**úм** एक एक करके, एक के बाद एक.

дрýжба *ж*. दोस्ती достӣ *ж*., मित्रता ми-

тратā *ж.*, मैत्री майтри *ж.*; ~ **нарóдов** जनताओं की मित्रता *ж.*

дружелю́бный मित्रतापूर्ण митратāпӯрна, दोस्ताना достāнā.

дрýжеский मित्रतापूर्ण митратāпӯрна, दोस्ताना достāнā.

дрýжественный *см.* дрýжеский.

дрýжный मित्रतापूर्ण митратāпӯрна, घुला-मिला гхулā-милā.

друз||ья́ *мн.* दोस्त дост *м. мн.*, मित्र митра *м. мн.*; **нáши** ~ हमारे दोस्त (मित्र) *м. мн.*; **среди́** ~**éй** दोस्तों (मित्रों) के बीच.

дуб *м.* बलूत балӯт *м.*

Дýблин डब्लिन ḍаблин.

дубли́ровать डब करना ḍаб карнā *п.*; ~ **кинофи́льм** फ़िल्म डब करना *п.*; ~ **роль** पार्ट डब करना *п.*

дубóв||ый: ~**ая рóща** बलूत के पेड़ों का झुंड балӯт кэ пэрō кā джхунḍ *м.*

дýма||ть 1. सोचना сочнā *п.*, विचार करना вичāр карнā *п.*; समझना самаджхнā

п. (*полагать*); я ~ю, что... मैं सोचता हूँ कि...; 2. इरादा करना ирāдā карнā *п.*; я ~ю зáвтра уéхать मैं कल जानेवाला हूँ.

дуть फूँकना пхӯкнā *нп.* (*ртом*); चलना чалнā *нп.*, बहना бах̆нā *нп.* (*о ветре*).

дух *м* 1. भावना бхāонā *ж.*, रूह рӯх̆ *ж.*; в дýхе дрýжбы मैत्री की भावना में; 2. हिम्मत х̆иммат *ж.*, साहस сāх̆ас *м.*; собирáться с дýхом हिम्मत बाँधना *п.*, साहस एकत्र करना *п.*; ◇ быть не в дýхе उकताना *нп.*, उदास होना *нп.*; быть в дýхе आनंद में होना *нп.*, प्रफुल्लित होना *нп.*

духи́ *мн.* अतर атар *м*, सुगंध сугандх *ж.*

духовéнство *с.* पादरी-समुदय пāдрӣ-самудай *м.*

духов||óй: ~ оркéстр हवा-बाजों का आर्केस्ट्रा х̆авā-бāджō кā āркэстрā *м*; ~ы́е инструмéнты हवा-बाजे х̆авā-бāджэ *м. мн.*

духотá *ж.* उमस умас *ж.*

душ *м.* फ़ौवारा-स्नान фаувāрā-снāн *м.*; я хочу́ приня́ть ~ मैं फ़ौवारा-स्नान करना चाहता हूँ.

душ||а́ *ж.* आत्मा āтмā *ж.*, रूह рӯх̣ *ж.*; ◇ всей ~о́й जी खोलकर.

души́стый सुगंधित сугандхит, ख़ुशबूदार кхушбӯдāр.

ду́шно: здесь сего́дня о́чень ~ यहाँ आज घुटन है йаха̄̃ āдж гхут̣ан х̣э.

ду́шный उमस का умас кā; ~ день उमस का दिन *м.*

дуэ́т *м.* द्विगान двигāн *м.* (*произведение*).

дым *м.* धूआँ дхӯа̄̃ *м.*

дымохо́д *м.* चिमनी чимнӣ *ж.*

ды́ня *ж.* ख़रबूज़ा кхарбӯзā *м.*

дыха́ние *с* साँस са̄̃с *ж.*, दम дам *м*; переводи́ть ~ साँस (दम) लेना *п.*

дыша́ть साँस (दम) लेना са̄̃с (дам) лэнā *п.*

дю́жина *ж* दर्जन дарджан *м.*

дя́дя *м.* चाचा чāчā *м.* (*по отцовской линии*); मामा мāмā *м.* (*по материнской линии*).

Е

еврéй *м.* यहूदी йаҳ̆ӯди *м.*

еврéйский यहूदी йаҳ̆ӯди.

Еврóпа युरोप йуроп.

европéец *м.* युरोपियन йуропийан *м.*

европéйский युरोपियन йуропийан.

Еги́пет मिस्र миср.

еги́петский मिस्री мисрӣ.

египтя́нин *м.* मिस्री мисрӣ *м.*

егó: вы ~ не ви́дели? आप उस से नहीं मिले? ап ус сэ наҳ̆ӣ милэ?; э́то ~ мéсто यह उस की जगह है йаҳ̆ ус кӣ джагаҳ̆ ҳ̆э.

едá *ж.* खाना кхāнā *м.*, भोजन бходжан *м.*; за едóй खाने के वक़्त, भोजन के समय; пéред едóй खाने से पहले; пóсле еды́ खाने के बाद.

едвá 1.: ~ при́был पहुँचते ही паҳ̆ӯчтэ ҳ̆ӣ; 2. (*с трудом*) मुश्किल (कठिनता) से мушкил (катхинтā) сэ; ◇ ~ ли शायद (कदाचित) ही, थोड़े ही.

единéние *с.* ऐक्य айкйа *м.*, मेल мэл *м.*

единúца *ж.* **1.** इकाई икāӣ *ж.*; **2.** (*цифра*) एक эк *м.*

единоглáсно एक मत (सर्वसम्मति) से эк мат (сарвасаммати) сэ; **прúнято ~** एक मत (सर्वसम्मति) से पास (स्वीकृत) हो गया.

единодýшие *с.* मतैक्य матайкйа *м.*, एकात्मकता экāтмактā *ж.*

единомы́шленник *м.* सहमत саҳмат *м.*, हमखयल ҳамкхайал *м.*

едúнство *с.* एकता эктā *ж.*, ऐक्य айкйа *м.*, एकबद्धता экбаддхатā *ж.*

едúный एक [सा] эк [сā], एकबद्ध экбаддха; अखंड акхаṇд (*целый*).

её: я её тóлько что вúдел मैं ने अभी उस को देखा мэ̄й нэ абхӣ ус ко дэкхā; **её вéщи здесь** उस का सामान यहाँ है ус кā сāмāн йаҳā̃ ҳэ

ежегóдник *м* वार्षिक पत्र вāршик патра *м.*, सालनामा сāлнāмā *м.*

ежего́дный वार्षिक ва̄ршик, सालाना са̄ла̄на̄.

ежедне́вно हर दिन хӑр дин, रोज़ роз, प्रतिदिन пратидин, रोज़ाना роза̄на̄; по́езд отхо́дит (прихо́дит) ~ в 5 часо́в रेलगाड़ी रोज़ाना ५ बजे छूटती है (पहुँचती है).

ежедне́вный दैनिक дайник, रोज़ाना роза̄на̄.

ежеме́сячно प्रतिमास пратима̄с, माहवार ма̄х̆ва̄р.

ежеме́сячный मासिक ма̄сик, माहवार ма̄х̆ва̄р; ~ журна́л मासिक [पत्र] *м.*, मासिक पत्रिका *ж.*

еженеде́льно प्रतिसप्ताह пратисапта̄х̆.

еженеде́льн||ый साप्ताहिक са̄пта̄х̆ик, हफ़्तेवार хӑфтэва̄р; ~ая газе́та हफ़्तेवार अख़बार *м.*, साप्ताहिक [पत्र] *м.*

езд||а́ *ж.* (*в вагоне, верхом*) सवारी сава̄рӣ *ж.*; в двух часа́х ~ы́ от... ... से दो घंटे की दूरी पर; оди́н (два, три) часа́ ~ы́ एक (दो, तीन) घंटे का रास्ता *м.*

е́здить 1. चलना чална̄ *нп.*, जाना джа̄на̄

нп.; ~ на велосипéде साइकिल से जाना *нп.*, साइकिल चलाना *п.*; 2. (*путешествовать*) सफ़र (यात्रा) करना сафар (йāтрā) карнā *п.*

ей: **сообщите ей об этом** उस को इस की ख़बर (सूचना) दीजिये ус ко ис кӣ к̇хабар (сӯчнā) дӣджийэ.

ёлка *ж.* चीढ़ чӣр̣х *м.*, फ़िर [का पेड़] фир [кā пэр̣] *м.*; **новогóдняя** ~ क्रिसमस-वृक्ष *м.*

ель *см.* ёлка.

емý: **я ~ скажý** मैं उस से कहूँगा мэ̃й ус сэ кахӯ̃гā; **передáйте ~ привéт** उस को मेरा सलाम (प्रणाम) कहिये (दीजिये, पहुँचाइये) ус ко мэрā салāм (пранāм) кахийэ (дӣджийэ, пахӯ̃чāийэ).

éсли अगर агар, यदि йади; ~ **тóлько** अगर, यदि; ~ **хотите** अगर (यदि) आप की इच्छा हो (है).

естествознáние *с.* प्रकृतिविज्ञान пракритивигьян *м.*, पदार्थविज्ञान падāртхавигьян *м.*

есть I (*питаться*) खाना кхāнā *п.*, भोजन करना бходжан карнā *п.*

есть II: ~ ли у вас ...? आप के पास... है? ап кэ пāс... х̆э?; у меня́ ~ сестра́ मेरी एक बहिन है мэрӣ эк бах̆ин х̆э; у меня́ ~ брат मेरा एक भाई है мэрā эк бхāӣ х̆э.

е́хать चलना чалнā *нп*, जाना джāнā *нп*, सवार होना савāр х̆онā *нп*.; ~ по́ездом (в авто́бусе, на трамва́е, в метро́) रेलगाड़ी (बस, ट्राम, मीट्रो) से चलना (जाना) *нп*., रेलगाड़ी (बास, ट्राम, मीट्रो) पर सवार होना *нп*.; куда́ вы е́дете? आप कहाँ जाते हैं?; я е́ду за́втра मैं कल जाऊँगा.

ещё 1. फिर пхир, और аур; повтори́те ~ раз एक और बार दोहराइये; да́йте мне ~ मुझे और दीजिये; 2. अभी абхӣ; мы ~ успе́ем हमारे पास अभी समय है; я ~ не гото́в मैं अभी तैयार नहीं हूँ; ◇ ~ бы! क्यों न हो!

е́ю: е́ю вы́полнена но́рма ма́стера उस ने मास्टर का काम करके दिखाया ус нэ мāстар кā кāм каркэ дикхāйā.

Ж

жа́жд||а *ж.* प्यास пйа̄с *ж.*; **испы́тывать ~у** प्यास लगना *нп.* (को *о ком-л.*).

жаке́т *м.* जाकेट джа̄кэт̣ *м.*

жале́||ть 1. पछताना пачхта̄на̄ *п.*, अफ़सोस करना афсос карна̄ *п.*; **я ~ю, что...** मुझे अफसोस है की...; **2.** (*беречь*) बचाना бача̄на̄ *п.*

жа́лко *см.* **жаль.**

жа́лоба *ж.* शिकायत шика̄йат *ж.* नालिश на̄лиш *ж.*; **кни́га жа́лоб и предложе́ний** शिकायतों और सिफ़ारिशों की किताब (पुस्तक) *ж.*

жа́л||оваться शिकायत करना шика̄йат карна̄ *п.* (की *на что-л.*, से *кому-л.*); **на что вы ~уетесь?** आप को क्या शिकायत है?; **~ на головну́ю боль** सिरदर्द को शिकायत करना *п.*

жа́лость *ж.* तरस тарас *м.*, दया дайа̄ *ж.*

жаль अफ़सोस (खेद) है афсос (кхэд) ха̄э,

अफ़सोस (खेद) की बात [है] афсос (кхэд) кй бāт [х̆э]; как ~! कितने अफ़सोस की बात है!; очень ~ बड़े अफ़सोस की बात है.

жанр *м* रचना-पद्धति рачнā-паддхати *ж.*; литерату́рный ~ साहित्य का अंग *м.*

жар *м.* 1. गरमी гармй *ж.*, उष्मा ушмā *ж.*; 2. बुखार бук̆хāр *м.*, ज्वर джвар *м.*; у меня́ (у него́) ~ मुझे (उसे) बुख़ार (ज्वर) है.

жара́ *ж.* गरमी гармй *ж.*, धूप дхӯп *ж.*, उष्ण ушна *м.*

жа́реный भुना हुआ бхунā х̆уā

жа́рить भूनना бхӯннā *п* , तलना талнā *п.*

жа́риться भुनना бхуннā *нп.*

жа́рк||ий गरम гарам, उष्ण ушна; ~ая пого́да गरम मौसिम *м.*; ~ спор गरमा-गरम बहस *ж.*

жа́рко गरमी है гармй х̆э, गरमी पड़ती है гармй пар̣тй х̆э; вам не ~? आप को गरमी तो नहीं लगती?; мне ~ मुझे गरमी लगती है; сего́дня о́чень ~ आज ज़्यादा गरमी पड़ रही है.

жаркóе *с.* भुना हुआ माँस бхунā х̆уā мā̃с *м.*, कबाब кабāб *м.*

жаропонижáющее *с.* ज्वरनाशक औषधि джварнāшак аушадхи *ж*

жасмúн *м.* चंबेली чамбэлӣ *ж.*

жáтва *ж.* कटाई каṫāӣ *ж.*

жать 1. तंग होना танг х̆онā *нп.*, तकलीफ़ (कष्ट) देना таклӣф (кашṫа) дэнā *п.* (*об обуви*); कसना каснā *п.* (*о платье*); **тýфли [мне] жмут** जूते [मेरे, मुझे] तंग हैं; **2.** दबाना дабāнā *п.*; **~ рýку** हाथ मिलाना *п.*, हाथ दबाना *п.*; **жму вáшу рýку** मैं आप से हाथ मिलाता हूँ.

ждать इंतिज़ार करना интизāр карнā *п.* (का *кого-л.*, *что-л.*), प्रतीक्षा करना пратӣкшā карнā *п.* (की *кого-л.*, *что-л.*), ठहरना ṫхах̆арнā *нп*; **когó вы ждёте?** आप किस का इंतिज़ार कर रहे हैं?; **я жду егó** मैं उस का इंतिज़ार कर रहा हूँ; **я жду автóбус** मैं बस का इंतिज़ार कर रहा हूँ, मैं बस के लिये ठहरा हूँ.

же I तो то; **я же знáю, что...** मैं तो

जानता हूँ कि...; всё же तो भी, फिर भी, तिस पर भी, तथापि.

же II ही хӣ; здесь же यहीं, इसी जगह (स्थान); там же वहीं, उसी जगह (स्थान); когда́ же? कब ही?; то́т же वही; э́тот же यही; туда́ же वही, उसी जगह (स्थान).

жева́ть चबाना чаба̄на̄ *п.*

жела́ни||е *с.* इच्छा иччха̄ *ж.*, मरज़ी марзӣ *ж.*; по ~ю इच्छानुसार, मरज़ी के अनुसार; по своему́ ~ю अपनी इच्छा (मरज़ी) से; про́тив ~я इच्छा के विरुद्ध, मरज़ी के खिलाफ़; при всём ~и चाहे जितना ही चाहूँ.

жела́||ть कामना करना ка̄мна̄ карна̄ *п.* (के लिये *кому-л.*, की *что-л.*); ~ю вам успе́ха मैं आप की सफलता की कामना करता हूँ; ~ю вам сча́стья मैं आप की शुभकामना करता हूँ.

желе́ *с.* जेली джэлӣ *ж.*

железнодоро́жник *м.* रेल-मज़दूर рэл-маздӯр *м.* (*рабочий*); रेल-कर्मचारी рэл-кармача̄рӣ *м.* (*служащий*).

железнодорóжн||ый रेलवाला рэлвāлā, рел का рэл кā; ~ое движéние रेल-यातायात *м.*; ~ ýзел रेलवे (रेलों का) जंकशन *м.*

желéзн||ый लोहे का лоха̄э кā, लौह лаух̆; ◇ ~ая дорóга रेल [की सड़क] *ж.*, रेलवे *ж*

желéзо *с.* लोहा лохӑ̄ *м.*, लौह лаух̆ *м.*

железобетóн *м.* लोहा और कंकरीट лохӑ̄ аур канкрӣт *ж.*

желтóк *м.* जरदी зардӣ *ж.*

жёлтый पीला пӣлā, ज़रद зарад

желýдок *м.* पेट пэт *м.*, उदर удар *м.*

желýдочный पेट का пэт кā.

жéмчуг *м.* मोटी мотӣ *м.*

женá *ж.* बीवी бӣбӣ *ж*, पत्नी патнӣ *ж.*

женáтый विवाहित вивāх̆ит, शादीशुदा шā-дӣшудā; я женáт मैं विवाहित (शादीशु-दा) हूँ.

жени́ться ब्याहना бйа̄х̆нā *п.*, विवाह (ब्याह, शादी) करना вивāх̆ (бйāх̆, шāдӣ) карнā *п.* (से *на ком-л.*).

жени́х *м.* दुलहा дулх̆ā *м.*, वर вар *м.*

же́нск||ий औरतों (स्त्रियों) का аура́то (стриӣо̃) ка̄, जनाना зана̄на̄; ~ая организа́ция महिला-संघ *м*.

же́нщина *ж* औरत аурат *ж*., स्त्री стрӣ *ж*.

жеребёнок *м*. घोड़े का बच्चा гхоṛэ ка̄ баччā *м*., बछेड़ा бачхэṛа̄ *м*.

жест *м*. इशारा иша̄ра̄ *м*., संकेत санкэт *м*.; объясня́ться же́стами इशारों से बोलना *нп*.; объясня́ть же́стами इशारों से बताना *п*.

жёстк||ий कड़ा каṛа̄, रूखा рӯкха̄; ~ая вода́ भारी पानी *м*.; ~ ваго́н कडी सीटों का डब्बा *м*.; ~ие во́лосы कडे बाल *м. мн*.

жечь जलाना джала̄на̄ *п*.; ~ фейерве́рк आतशबाज़ी दिखाना *п*.

жи́во 1. जीवित ढंग से джӣвит ḍханг сэ; ~ расска́зывать जीवित ढंग से सुनाना *п* ; 2. जल्दी से джалдӣ сэ; собира́йтесь живе́й! जल्दी कीजिये!

жив||о́й 1. जीता джӣта̄, ज़िंदा зинда̄, जीवित джӣвит; жив и здоро́в जीता-जागता, सही-सलामत; 2. गरमागरम гарма̄-

гарам, अनुप्राणित анупра̄нит; ~а́я бесе́да गरमागरम (अनुप्राणित) बातचीत *ж.*
живопи́сный चित्रमय читрамай, प्रकृतिमनोहर пракритиманохӑр.
жи́вопись *ж.* चित्रकला читракала̄ *ж.*
живо́т *м.* पेट пэт *м*, उदर удар *м.*
животново́д *м.* पशुपाल пашупа̄л *м.*
животново́дство *с.* पशुपालन пашупа̄лан *м.*
живо́тное *с.* जानवर джа̄нвар *м.*, पशु пашу *м.*
животрепе́щущий: ~ вопро́с प्रखर प्रश्न пракхар прашна *м.*
жи́дк||ий 1. तरल тарал (*о веществе*); पतला патла̄, हलका хӑлка̄ (*водянистый*); ~ий ко́фе पतली (हलकी) काफी *ж.*; 2. छिदरा чхидра̄; ~ие во́лосы छिदरे बाल *м мн*
жи́дкость *ж* तरल पदार्थ тарал пада̄ртха *м.*
жи́зненный जीवन का джӣван ка̄, जीवनी джӣванӣ; ~ у́ровень रहन-सहन का दर्जा *м.*, जीवन-स्तर *м.*

жизнера́достный ख़ुशमिज़ाज ќхушмизāдж, जीवनानंद джӣванāнанд.

жизнеспосо́бный प्राणवान прāнвāн.

жизнь *ж.* जीवन джӣван *м.*, जिंदगी зиндагӣ *ж.*; **обще́ственная** ~ सामाजिक जीवन *м.*

жиле́т *м.* वास्कट вāскаť *ж.*, बंडी бaнḍӣ *ж.*

жиле́ц *м.* रहनेवाला paх̆нэвāлā *м.*

жили́ще *с.* घर гхар *м.*, निवासस्थान нивāсстхāн *м.*

жили́щн||ый रिहायशी рих̆āйшӣ; **~ое строи́тельство** गृह-निर्माण *м.*

жил||о́й रिहायशी рих̆āйшӣ, रहने का paх̆нэ кā; **~о́е помеще́ние** रिहायशी (रहने का) घर (मकान) *м.*; **~ы́е ко́мнаты** रिहायशी (रहने के) कमरे *м. мн.*

жим *м. спорт.* दबाव дабāо *м.*

жир *м.* चरबी чарбӣ *ж.*; **ры́бий** ~ काड-लिवर-आयल *м.*, काड के जिगर का तेल *м.*

жи́рный 1. चरब чараб; चिकना чикнā (*маслянистый*); 2. (*толстый*) मोटा моṭā

жи́тель *м.* रहनेवाला рахнэвāлā *м.*, निवासी нивāсӣ *м.*; городско́й ~ नगर का रहनेवाला (निवासी) *м.*; коренно́й ~ आदि निवासी *м.*

жи́тельств||о *с.* निवास нивāс *м.*; ме́сто ~а निवास-स्थान *м.*

жить 1. जीना джӣнā *нп.*, जीवन बिताना джӣван битāнā *п.*, ज़िंदगी गुज़ारना зиндагӣ гузāрнā *п.*; 2. रहना рахнā *нп.*; я живу́ в... मैं... में रहता हूँ; где вы живёте? आप कहाँ रहते हैं?; я живу́ здесь мно́го лет मैं यहाँ बहुत साल से रहता हूँ; я живу́ здесь неда́вно मैं यहाँ थोड़े समय (अर्से) से रहता हूँ.

жне́йка *ж.* फ़सल काटने की मशीन фасал кāтнэ кӣ машӣн *ж.*, हार्वेस्टर хāрвэстар *м.*

журна́л *м.* 1. पत्रिका патрикā *ж*, रिसाला рисāлā *м.*; двухнеде́льный ~ पाक्षिक [पत्र] *м.*; номера́ ~а पत्रिका के अंक *м. мн.*; 2. रोज़नामा рознāмā *м.*, रोज़नामचा рознāмчā *м.*, रजिस्टर раджистар *м.*;

вести́ ~ रोज़नामा (रोज़नामचा, रजिस्टर) लिखना *п.*

журнали́ст *м.* पत्रकार патракāр *м.*

журнали́стка *ж.* पत्रकार патракāр *ж.*

жюри́ *с.* जुरी джурӣ *ж.*

З

за: **боро́ться за мир** शांति के लिये संघर्ष करना шāнти кэ лийэ сангхарша карнā *п.*; **благодарю́ вас за...** ...के लिये आप को धन्यवाद (शुक्रिया) ... кэ лийэ āп ко дханйавāд (шукрийā); **за грани́цей** विदेश में видэш мэ̄; **за исключе́нием** छोड़कर чхоркар, के सिवा кэ сивā; **держи́тесь за пери́ла** सीढ़ी के जँगले को पकड़िये (थामिये) сӣрхӣ кэ джāглэ ко пакарийэ (тхāмийэ); **за не́сколько киломе́тров от...** ...से कई किलोमीटर की दूरी पर (के फ़ासले पर) ...сэ каӣ киломӣтар кӣ дӯрӣ пар (кэ фāслэ пар); **за не́сколько часо́в (дней, неде́ль, ме́-**

сяцев) कई घंटे (दिन, सप्ताह, महीने) में (के दौरान, के भीतर, के अंदर) кай гханṫэ (дин, саптāх̌, мах̌инэ) мэ̃ (кэ даурāн, кэ бхитар, кэ андар); **за не́сколько часо́в (дней, неде́ль, ме́сяцев) до...** ...से कई घंटे (दिन, सप्ताह, महीने) पहले... сэ кай гханṫэ (дин, саптāх̌, мах̌инэ) пах̌лэ; **он награждён о́рденом за...** वह... के लिये पदक से पुरस्कृत है вах̌... кэ лийэ падак сэ пураскрит х̌э; **пошли́те за...** ...को बुला भेजिये ко булā бхэджийэ; **ся́дем за стол** मेज़ पर बैठें мэз пар байṫхэ̄.

забасто́вка *ж* हड़ताल х̌арṫāл *ж*

забе́г *м* दौड़ даур *ж*.

забива́ть गाड़ना гāр̣нā *п* , ठोंकना ṫхо̃кнā *п*., ~ **ящик** पेटी बंद करना *п*., ~ **гвоздь** कील गाड़ना (ठोंकना, लगाना) *п*. (में *во что-л.*); ◇ ~ **гол** गोल करना (बनाना) *п*.

забинтова́ть *см.* забинто́вывать.

забинто́вывать पट्टी बाँधना паṫṫи бā̃дхнā *п*.

заби́ть *см* забива́ть.

заблаговре́менно पहले से пах̆лэ сэ.

заблуди́ться बहकना бах̆акна̄ *нп.*, रास्ता (मार्ग) भूलना ра̄ста̄ (ма̄рга) бхӯлна̄ *п.*

заблужде́ние *с.* ग़लतफ़हमी г̇алатфах̆мӣ *ж.*, भ्रम бхрам *м.*, भूल бхӯл *ж.*; **вводи́ть в ~** भ्रम में डालना *п.*

заболева́ние *с.* बीमारी бӣма̄рӣ *ж.*, रोग рог *м.*

заболева́ть बीमार पड़ना (हो जाना) бӣма̄р пар̣на̄ (х̆о джа̄на̄) *нп.*, दर्द उठना дард ут̇хна̄ *нп.* (में *о чём-л.*); **у меня́ заболе́ла рука́ (заболе́ло у́хо)** मेरी बाँह (मेरे कान) में दर्द उठा.

заболе́ть *см.* заболева́ть.

забо́р *м.* बाड़ा ба̄р̣а̄ *м.*, घेरा гхэра̄ *м.*

забо́та *ж.* परवाह парва̄х̆ *ж.*, फ़िक्र фикр *ж.*, चिंता чинта̄ *ж.*

забо́т||иться परवाह (फ़िक्र, चिंता) करना парва̄х̆ (фикр, чинта̄) карна̄ *п.* (की *о чём-л.*); **ни о чём не ~ьтесь** कोई फ़िक्र (चिंता) न कीजिये.

забо́тливый तीमारदार тӣма̄рда̄р, चिंता-

शील чинтāшйл; ~ ухóд तीमारदार (चिंताशील) सेवा *ж.*

забрáсывать [दूर] फेंकना (फेंक देना) [дӯр] пхэ̄кнā (пхэ̄к дэнā) *п.*; **забросáть цветáми** फूलों की बौछाड़ कर देना *п.*

забросáть *см.* забрáсывать.

забывáть भूलना бхӯлнā *п.*; **вы ничегó не забы́ли?** आप कुछ भूले तो नहीं?; **не забýдьте...** भूलिये मत...

забы́вчивый भुलक्कड़ бхулаккаṛ.

забы́т||ый: ~ые вéщи भूला (खोया) हुआ सामान (असबाब) бхӯлā (кхойā) х̆уā сāмāн (асбāб) *м.*

забы́ть *см.* забывáть.

заведéние *с.* संस्था сāстхā *ж.*; **вы́сшее учéбное ~** उच्च शिक्षणालय (शिक्षालय) *м.*

завéдование *с.* संचालन санчāлан *м.*

завéдовать संचालन करना санчāлан карнā *п.* (का *чем-л.*).

завéдующий *м.* संचालक санчāлак *м.*, प्रबंधक прабандхак *м.*

заве́рить *см.* заверя́ть.

заверну́ть *см.* завёртывать.

завёртывать 1. लपेटना лапэ́тнā *п.*, लपेट देना (लेना) лапэ́т дэнā (лэнā) *п.*; **заверни́те, пожа́луйста** कृपा करके लपेट दीजिये; 2. मुड़ना мурнā *нп.*, मुड़ जाना мур джāнā *нп.*; **заверну́ть за́ угол** नुक्कड़ पर (से) मुड़ जाना *нп.*

заверша́ть ख़तम (पूरा, समाप्त) करना (कर देना, कर लेना) ќхатам (пӯрā, самāпта) карнā (кар дэнā, кар лэнā) *п.*

заверши́ть *см.* заверша́ть.

заверя́ть यक़ीन (विश्वास) दिलाना (कराना) йакӣн (вишвāс) дилāнā (карāнā) *п.*, आश्वासन देना āшвāсан дэнā *п.*; **он меня́ заве́рил в том, что ...** उस ने मुझे यह आश्वासन दिया कि...

завести́ *см.* заводи́ть.

завива́ть बाल घुंघराले (छल्लेदार) बनाना бāл гхунгхрāлэ (чхаллэдāр) банāнā *п.*

завива́ться अपने बाल घुंघराले (छल्लेदार) बनाना апнэ бāл гхунгхрāлэ (чхаллэдāр)

банāнā *п.* (*самому*); अपने बाल घुंघराले (छल्लेदार) बनवाना апнэ бāл гхунгхрāлэ (чхаллэдāр) банвāнā *п.* (*у парикмахера*).

завивка *ж.* [बालों का] लहरिया [бāлō кā] лаҳрийā *м.* (*причёска*); **шестимéсячная** ~ स्थायी (मुस्तक़िल) लहरिया *м.*

завис||еть अधीन होना адхӣн ҳонā *нп.* (के *от кого-л.*), अवलंबित होना аваламбит ҳонā *нп.* (पर *от кого-л., от чего-л.*), निर्भर करना нирбхар карнā *п.* (पर *от кого-л., от чего-л.*); **это ~ит от ...** यह ...पर निर्भर है; **это от меня не ~ит** यह मुझ पर निर्भर नहीं.

зависимост||ь *ж.* अधीनता адхӣнтā *ж.*, निर्भरता нирбхартā *ж.*; **в ~и от ...** जैसी सूरत हो; के अनुसार (*в соответствии*).

завить(ся) *см* **завивать(ся)**.

завóд *м.* कारखाना кāркхāнā *м.*, मिल мил *ж.*, प्लांट плāнт *м*

заводить: ~ знакóмство मेल-जोल पैदा करना мэл-джол пайдā карнā *п.*; **~ разговóр** बातचीत छेड़ना бāтчӣт чхэрнā *п.*;

~ часы́ कूकना кӯкнā *n.*; ~ мото́р मोटर चालू करना моṫар чāлӯ карнā *n.*

завоева́ть *см.* завоёвывать.

завоёвывать जीतना джӣтнā *n.*, जीत लेना джӣт лэнā *n.*, हासिल (प्राप्त) करना (कर लेना) х̌āсил (прāпта) карнā (кар лэнā) *n.*, ग्रहण करना (कर लेना) грахан карнā (кар лэнā) *n.*; **завоева́ть пе́рвое ме́сто** पहला स्थान ग्रहण कर लेना *n.*

за́втра कल кал; ~ **у́тром** कल सुबह को; ~ **днём** कल दिन को; ~ **ве́чером** कल शाम को.

за́втрак *м.* नाश्ता нāштā *м.*, जलपान джалпāн *м.*

за́втрака||ть नाश्ता (जलपान) करना нāштā (джалпāн) карнā *n.*; **вы уже́ ~ли?** आप नाश्ता कर चुके?

за́втрашний कल का кал кā.

завяза́ть *см.* завя́зывать.

завя́зывать बाँध देना бā̃дх дэнā *n.*, बाँधना бā̃дхнā *n.*; **завяжи́те, пожа́луйста** कृपा करके बाँध दीजिये; ~ **га́лстук** टाई बाँधना

п.; ◇ ~ отношения संबंध स्थापित (क़ायम) करना *п.*; ~ разговор बातचीत छेड़ना *п.*

загадка *ж.* पहेली пахэлӣ *ж.*

загар *м.* धूप की कालिमा дхӯп кӣ ка̄лима̄ *ж.*

заглавие *с.* शीर्षक шӣршак *м.*, सरनामा сарна̄ма̄ *м.*

заглушать धीमा (मंद) करना (कर देना) дхӣма̄ (манд) карна̄ (кар дэна̄) *п.*; दबाना (दबा देना) даба̄на̄ (даба̄ дэна̄) *п.* (*напр. боль*).

заглушить *см.* заглушать.

заглядывать 1. झाँककर देखना джха̄̃ккар дэкхна̄ *п.*, नज़र (दृष्टि) डालना назар (дришṫи) ḋа̄лна̄ *п.* (में *во что-л.*); ~ **в программу** प्रोग्राम में नज़र (दृष्टि) डालना *п.*; 2. (*заходить*) झाँकना джха̄̃кна̄ *п.*, फटकना пхаṫакна̄ *нп.*

заглянуть *см.* заглядывать.

заголовок *м.* शीर्षक шӣршак *м.*, सरनामा сарна̄ма̄ *м.*

загора́ть धूप में झुलसना (जलना) дхӯп мэ̃ джхуласнā (джалнā) *нп*.

загоре́лый धूप में झुलसा हुआ (जला हुआ) дхӯп мэ̃ джхулсā х̆уā (джалā х̆уā).

загоре́ть *см*. загора́ть.

загоро́дка *ж*. कठरा кат̇хрā *м*, कटघरा кат̇гхарā *м*.

за́городн||ый शहर (नगर) के बाहर का шах̆ар (нагар) кэ бāх̆ар кā; **~ая прогу́лка** नगर के बाहर की सैर *ж*.

загото́вить *см*. заготовля́ть.

заготовля́ть 1. (*запасать*) ज़ख़ीरा (जमा) करना зак̇хӣрā (джамā) карнā *п*. (*ка что-л.*), इकट्ठा करना икат̇т̇хā карнā *п*.; 2. (*приготовлять*) तैयार करना таййāр карнā *п*., तैयार करके इकट्ठा करना таййāр каркэ икат̇т̇хā карнā *п*.

загради́ть *см*. загражда́ть.

загражда́ть रोकना рокнā *п*., रोक रखना рок ракхнā *п*., बाधा डालना бāдхā д̣āлнā *п*.; **загради́ть путь** रास्ता (मार्ग) रोक रखना *п*.

заграни́ца *ж.* विदेश видэш *м.*, परदेश пардэш *м.*

заграни́чный विदेशी видэшӣ, परदेशी пардэшӣ; ~ па́спорт विदेशी पास्पोर्ट *м.*

загроможда́ть बाधा डालना бāдхā дāлнā *п.* (में *что-л.*), ढेर लगाना (करना) дхэр лагāнā (карнā) *п.* (का *чем-л.*).

загромозди́ть *см.* загроможда́ть.

загс (отде́л за́писи а́ктов гражда́нского состоя́ния) रजिस्टरी आफ़िस раджистрӣ āфис *м.*

задава́ть देना дэнā *п.*; ~ вопро́с सवाल (प्रश्न) करना *п.* (से *кому-л.*); ~ зага́дку पहेली पूछना *п.*; разреши́те зада́ть вам вопро́с आप से एक सवाल (प्रश्न) करने की इजाज़त दीजिये; ~ уро́к घर पर करने के लिये काम देना *п.*

зада́ть *см.* задава́ть.

зада́ча *ж.* सवाल савāл *м.* (*тж. арифмети́ческая*); काम кāм *м.*, कार्य кāрйа *м.* (*дело*); उद्देश्य уддэшйа *м.* (*цель*); ближа́йшая ~ फ़ौरी काम *м.*

задева́ть छूना чхӯнā *п.*; टकराना такрāнā *нп.* (*натыкаться*; से *за что-л.*).

задержа́ть(ся) *см.* заде́рживать(ся).

заде́рживать रोकना рокнā *п.*, ठहराना т̇хахрāнā *п.*, पकड़ना пакарнā *п.*; **меня́ задержа́ли** मुझे रोक लिया गया था.

заде́ржива||ться अटकना ат̇акнā *нп.*, रुकना рукнā *нп.*; देर में (से) आना дэр мẽ (сэ) āнā *нп.* (*опаздывать*); देर करना (लगाना) дэр карнā (лагāнā) *п.* (*медлить*); **где вы так задержа́лись?** आप ने कहाँ इतनी देर कर (लगा) दी?, आप कहाँ अटक गये थे?; **не ~йтесь** देर न लगाइये; **я немно́го задержу́сь** मैं कुछ देर से आऊँगा, मुझे कुछ देर हो जाएगी.

заде́ржка *ж.* देर дэр *ж.*; रुकावट рукāват *ж.* (*препятствие*).

заде́ть *см.* задева́ть.

за́дн||ий पिछला пичхлā, पीछे का пӣчхэ кā; **~ие места́** पिछली सीटें *ж. мн.*

задохну́ться *см.* задыха́ться.

заду́мать(ся) *см.* заду́мывать(ся).

задумчивый चिंतापूर्ण чинтāпӯрна, विचारमग्न вичāрмагна.

задумывать जी में डालना джӣ мэ̄ д̣āлнā *п.*

задумываться सोच में पड़ना соч мэ̄ пар̣нā *нп.*, चिंता में डूबना чинтā мэ̄ д̣ӯбнā *нп.*

задыхаться दम घुटना (टूटना) дам гхут̣нā (т̣ӯт̣нā) *нп.* (का *о ком-л.*), साँस रुकना сāс рукнā *нп.* (की *о ком-л.*).

заезд *м.* दौर даур *ж.*, चक्कर чаккар *м.*

заём *м.* क़र्ज़ к̣арз *м.*, ऋण рин *м.*; **государственный** ~ सरकारी क़र्ज़ (ऋण) *м.*

зажечь *см.* зажигать.

заживать भरना бхарнā *нп.*

зажигалка *ж.* सिगरेट-लाइटर сигрэт-лāитар *м.*

зажигать जलाना джалāнā *п.*, सुलगाना сулгāнā *п.*; **зажгите свет, электричество** रोशनी (प्रकाश) कर दीजिये, बिजली जला दीजिये.

зажить *см.* заживать.

заинтересовать *см.* заинтересовывать.

заинтересовывать दिलचस्पी पैदा करना

(कर देना) дилчаспӣ пайдā карнā (кар дэнā) *п.* (की *кого-л.*, से, में *чем-л.*); **меня́ заинтересова́л...** मुझे... से दिलचस्पी पैदा हुई.

зайти́ *см.* заходи́ть

зака́з *м.* फ़र्माइश фармāиш *ж.*, आर्डर āрдар *м.*; **на** ~ आर्डर पर (से); **стол** ~**ов** फ़र्माइश (आर्डर) का विभाग *м.*

заказа́ть *см.* зака́зывать

заказн||о́й: ~**о́е письмо́** रजिस्टरी चिट्ठी раджистрӣ читтхӣ *ж.*

зака́зчик *м.* फ़र्माइश करनेवाला фармāиш карнэвāлā *м.*, आर्डर देनेवाला āрдар дэнэвāлā *м.*

зака́зывать फ़र्माइश करना фармāиш карнā *п.* (की *что-л.*, से *у кого-л.*), आर्डर देना āрдар дэнā *п.* (का *что-л.*, को *кому-л.*), बनवाना банвāнā *п.* (से *у кого-л.*); ~ **обе́д (за́втрак, у́жин)** दोपहर के खाने (नाश्ते, ब्यालू) का आर्डर देना *п.*; ~ **биле́т** सीट बुक करना *п*

закалённый तपा-तपाया тапā-тапāйā.

закáлывать लगाना лагāнā *п.*; ~ булáвкой पिन लगाना *п.*

закáнчивать ख़तम (समाप्त) करना кхатам (самāпта) карнā *п.*; я сейчáс закóнчу मैं अभी खतम (समाप्त) करूँगा.

закáнчиваться ख़तम (समाप्त) होना кхатам (самāпта) хонā *нп.*

закáт *м.* अस्त аста *м.*; сóлнечный ~ सूर्यास्त *м.*; на ~е दिन ढले.

заклáдывать बुनियाद (नींव) डालना (रखना) бунийāд (нӣо) дāлнā (ракхнā) *п.*; ~ пáмятник यादगार की नींव रखना *п.*

заклéивать (*напр. конверт*) बंद करना банд карнā *п.*

заклéить *см.* заклéивать.

заключáть नतीजा (परिणाम) निकालना натӣджā (паринāм) никāлнā *п.* (*делать вывод*; से *из чего-л.*); ~ договóр, союз संधि करना *п.*; ~ соглашéние समझौता करना *п.*

заключéние *с.* 1.: ~ договóра संधि करना сандхи карнā *м.*; 2. अंत ант *м*; в ~

अंत में; 3. नतीजा натӣджā *м.*, परिणाम паринāм *м.*, निष्कर्ष нишкарша *м.*; я сдéлал ~, что ... मैं ने यह नतीजा निकाला कि ...

заключи́тельн||ый अंतिम антим, आख़िरी āк̇хирӣ; ~ **концéрт** अंतिम संगीत (कंसर्ट) *м.*; ~**ое слóво** अंतभाषण *м.*

заключи́ть *см.* заключáть.

закóлка *ж.*: ~ **для волóс** बालों की पिन бāлō кӣ пин *ж.*

заколóть *см.* зáкáлывать.

закóн *м.* क़ानून к̇āнӯн *м.*, नियम нийам *м.*

закóнный क़ानूनी к̇āнӯнӣ, नियमबद्ध нийам-баддха, वैधानिक вайдхāник.

законодáтельный नियम-निर्धारक нийам--нирдхāрак, व्यवस्थापक вйавастхāпак.

законопроéкт *м.* बिल бил *м.*, विधेयक видхэйак *м.*

закóнчить *см.* закáнчивать.

закрепи́тель *м.* *хим.* फ़िक्सिंग фиксинг *м.*

закрепи́ть *см.* закреплять.

закрепля́ть जोड़ना джорнā *п.*, जोड़ देना

джор дэнā *п.*; मज़बूत (दृढ़) करना (बनाना) мазбӯт (дриḥх) карнā (бананā) *п.* (*укреплять*); स्थायी बनाना стхāйӣ банāнā *п.* (*напр. победу*); ~ результа́ты नतीजों को मज़बूत (दृढ़ करना) *п.*; ~ успе́хи सफलताओं को दृढ़ बनाना *п.*; ~ за ке́м-л. किसी को अधिकार देना *п.* (पर *что-л.*).

закрыва́ть 1. बंद करना банд карнā *п.*; **закро́йте дверь (окно́)** दर्वाज़ा (खिड़की) बंद कीजिये; **2.** ढाँकना ḍхāкнā *п.*, झाँपना джхāпнā *п.*; **закро́йте кры́шку** ढकना बंद कीजिये ; ◇ ~ **собра́ние** सभा (जलसा) विसर्जित (समाप्त) करना *п.*; ~ **глаза́** आँखें मूँदना *п.*, मीचना *п.*

закры́т||ый बंद банд; ढाँका हुआ ḍхāкā хўā (*пок*[illegible]*ытый*); **в ~ом помеще́нии** बंद कमरे में ; **~о** बंद है.

закры́ть *см.* закрыва́ть.

заку́ривать सिगरेट सुलगाना (जलाना) сигрэт сулгāнā (джалāнā) *п.*, सिगरेट पीने लगना сигрэт пӣнэ лагнā *нп.* (*начинать*

курить); **разреши́те закури́ть** सिगरेट पीने (सुलगाने) की इजाजत दीजिये.

закури́ть *см.* заку́ривать

закуси́ть *см.* заку́сывать.

заку́ск||а *ж.* नाश्ता на̄шта̄ *м.*, गज़क газак *м.*; **горя́чая** ~ गरम नाश्ता (गजक) *м.*; **холо́дная** ~ ठंडा नाश्ता (गज़क) *м.*, **на** ~**у** नाश्ते (गज़क) के लिये.

заку́сочная *ж.* [छोटी] भोजनशाला [чхотӣ] бходжанша̄ла̄ *ж.*

заку́сывать नाश्ता (गजक) खाना на̄шта̄ (газак) кха̄на̄ *п.*

заку́таться *см.* заку́тываться.

заку́тываться अपने को लपेटना (लपेट लेना) апнэ ко лапэ̄тна̄ (лапэт лэна̄) *п.*; ओढना орхна̄ *п* , ओढ लेना орх лэна̄ *п.* (*укрыва́ться*).

зал *м.* हाल ха̄л *м.*; ~ **ожида́ния** प्रतीक्षा-गृह *м.*, वेटिंग-रूम *м.*; **чита́льный** ~ वचनालय *м.*; **концéртный** ~ कंसर्ट-हाल *м.*

зали́в *м.* खाड़ी кха̄рӣ *ж.*, खलीज кхалӣдж *ж.*

заложи́ть *см.* закла́дывать.

заме́длить *см.* замедля́ть.

замедля́ть मंद (धीमा) करना (कर देना) манд (дхӣмā) карнā (кар дэнā) *п.*

замени́ть *см.* заменя́ть.

заменя́ть 1. रखना ракхнā *п.* (के बदले में, की जगह *кого-л., что-л.*); बदलना бадалнā *п.* (*сменять*); 2. (*занимать место*) जगह лेना (ले लेना) джагах̃ лэнā (лэ лэнā) *п.* (की *кого-л., что-л.*), स्थान लेना (ले लेना) стхāн лэнā (лэ лэнā) *п* (का *кого-л., что-л.*).

замерза́ть 1. जमना джамнā *нп.*, जम जाना джам джāнā *нп.*; 2. (*коченеть*) ठिठरना ṫхиṫхарнā *нп*, ठिठर जाना ṫхиṫхар джāнā *нп.*

замёрзнуть *см* замерза́ть.

замести́тель *м.* स्थानापन्न стхāнāпанна *м.*, डिप्टी диптӣ *м.*; ~ председа́теля उपप्रधान *м.*, उपाध्यक्ष *м.*; ~ мини́стра उपमंत्री *м.*

заме́тить *см.* замеча́ть.

замéтк||а *ж.* नोट нот *м.*; लेख лэкх *м.* (*статья*); дéлать ~и नोट करना *п.*

замéтн||ый प्रत्यक्ष пратйакша, दृष्टिगत дриштигат, ज़ाहिरी зāхирӣ; ~ая рáзница प्रत्यक्ष फ़र्क़ (भेद) *м.*

замечáние *с.* 1. टिप्पणी типпанӣ *ж.*, रीमार्क рӣмāрк *м.*; 2. (*упрёк*) फटकार пхаткāр *м.*, तिरस्कार тираскāр *м.*

замечáтельно बहुत अच्छा бахут аччхā.

замечáтельный अद्भुत адбхут (*удивительный*); आलीशान āлӣшāн (*великолепный*); असाधारण асāдхāран (*необыкновенный*).

замечáть 1. देखना дэкхнā *п.*, देख लेना дэкх лэнā *п.*; я замéтил, что... मैं ने देख लिया कि...; 2. ध्यान देना дхйāн дэнā *п.* (पर, की ओर *кого-л.*, *что-л.*); замéтьте, что... इस बात की ओर ध्यान दीजिये कि...

замещáть जगह ले लेना джагах лэ лэнā *п.* (की *кого-л.*), स्थानापन्न हो जाना стхāнāпанна хо джāнā *нп.* (का *кого-л.*).

замóк *м.* ताला тāлā *м.*; **запирáть на ~** ताला लगाना *п.*

замолкáть चुप (खामोश) हो (रह) जाना чуп (кхāмош) х̌о (рах̌) джāнā *нп.*

замолчáть *см.* замолкáть.

зáморозки *мн.* हलका पाला х̌алкā пāлā *м.*

зáмуж: выходúть ~ ब्याह (शादी) करना бйāх̌ (шāдӣ) карнā *п.* (से *за кого-л.*), ब्याहना бйāх̌нā *п.*

зáмужем: быть ~ विवाहिता (शादीशुदा) होना вивāх̌итā (шāдӣшудā) х̌онā *нп.*

зáмысел *м.* उद्देश्य уддэшйа *м*, योजना йоджнā *ж.*, विचार вичāр *м.*

зáнавес *м.* परदा пардā *м.*, पटी паṭӣ *ж.*

занестú *см.* заносúть.

занимáть 1.: ~ мéсто जगह (स्थान) घेरना джагах̌ (стхāн) гхэрнā *п.*; **займúте местá** अपनी अपनी जगह घेर लीजिये апнӣ апнӣ джагах̌ гхэр лӣджийэ; **2.** लगना лагнā *нп.*; **э́то займёт немнóго врéмени** इस में कम वक़्त (समय) लगेगा.

занимá||ться 1. करना карнā *п.* (*в соче-*

тании с существительным); लगना лаг-на̄ *нп.*, व्यस्त होना вйаста х̆она̄ *нп.* (में *чем-л.*); чем вы ~етесь? आप क्या कर रहे हैं?, आप किस काम में लगे हैं?; 2. पढ़ना пар̣хна̄ *п.*, सीखना сикхна̄ *п.*; где вы ~етесь? आप कहाँ पढ़ते हैं?; я ~юсь в институ́те मैं विद्यालय में पढ़ता हूँ.

за́ново फिर से пхир сэ, नये सिरे से найэ сирэ сэ.

заноси́ть 1. लाना ла̄на̄ *нп.*, पहुँचाना па-х̆ӯча̄на̄ *п.* (के घर *домой*); 2. लिखना ликх-на̄ *п.*, दर्ज करना дардж карна̄ *п.*; ~ в спи́ски सूची में लिखना (शामिल करना) *п.*

занято́й काम में लगा हुआ ка̄м мэ̄ лага̄ х̆уа̄, व्यस्त вйаста.

за́нят||ый व्यस्त вйаста, मशगूल машѓул; вы ~ы? क्या आप व्यस्त (मशगूल) हैं?; я сего́дня за́нят आज मैं व्यस्त (मशगूल) हूँ; э́то ме́сто ~о यह जगह घिरी हुई है.

заня́ть(ся) *см.* занима́ть(ся).

заостри́ть *см.* заостря́ть.

заостря́ть: ~ внима́ние ध्यान केंद्रित कर-

ना дхйāн кэндрит карнā *п.* (का *чьё-л.*, पर, की ओर *на чём-л.*).

заóчно अनुपस्थिति (ग़ैरमौजूदगी) में ану-пасгхити (ġайрмауджӯдгӣ) мэ̄.

заóчн||ый: **~ое обучéние** पत्र-व्यवहार द्वारा शिक्षा патра-вйавахāр двāрā шикшā *ж.*

зáпад *м.* पश्चिम пашчим *м.*

зáпадный पश्चिमी пашчимӣ.

запáздывать देर से आना дэр сэ āнā *нп.*, देर होना дэр хонā *нп.* (को *о ком-л.*, में *с чем-л.*); देर करना (लगाना) дэр карнā (лагāнā) *п.* (*медлить*; में *с чем-л.*); **я немнóго запоздáю** मुझे कुछ देर हो जाएगी.

запаковáть *см.* запакóвывать.

запакóвывать बाँधना бāдхнā *п.*, लपेटना лапэтнā *п.*; **~ вéщи** असबाब (सामान) बाँधना *п.*

запáс *м.* भंडार бхандāр *м.*, ज़ख़ीरा зах̌ӣрā *м.*, संचय санчай *м.*; **у негó в ~е** उस के पास ... बचा हुआ है.

запасáть जमा (इकट्ठा, संचित) करना джамā (икаттхā, санчит) карнā *п.*

запаса́ться अपने लिये जमा (इकट्ठा, संचित) करना апнэ лийэ джама̄ (икаттха̄, санчит) карна̄ *п.*; ~ **билéтами в теáтр** थियेटर के टिकट रिज़र्व कराना *п.*

запа́сный: ~ **вы́ход** चोरदर्वाजा чордарва̄за̄ *м.*

запасти́(сь) *см.* запаса́ть(ся).

за́пах *м.* गंध гандх *ж.*, बू бӯ *ж.*

заперéть *см.* запира́ть

запеча́тать *см.* запеча́тывать.

запеча́тывать 1. बंद करना банд карна̄ *п.* (में *во что-л.*); 2. (*ставить печать*) मुहर लगाना мухар лага̄на̄ *п* (पर *на что-л.*).

запира́ть बंद करना банд карна̄ *п.*; ~ **на замо́к** ताला लगाना *п.*; ~ **на ключ** चाबी लगाना *п.*; ~ **дверь** दर्वाज़ा बंद करना *п*

записа́ть *см.* запи́сывать.

запи́ск||а *ж.* चिट्ठी читтхӣ *ж.*, ख़त кхат *м.*, पत्र патра *м.*; **посыла́ть ~у** चिट्ठी (ख़त, पत्र) भेजना *п.*

запи́ски *мн.* (*журнал*) पत्रिका патрика̄ *ж.*

записн||óй: ~áя кни́жка नोटबुक ноўбук *ж*.

запи́сывать लिखना ликхнā *п*., लिख देना (लेना) ликх дэнā (лэнā) *п*.; सूची में लिखना сўчӣ мэ̃ ликхнā *п*. (*заносить в список*); записáть áдрес पता लिख लेना *п*.

заплати́ть दाम चुकाना (चुका देना) дāм чукāнā (чукā дэнā) *п*. (का *за что-л.*), रुपया दे देना рупайā дэ дэнā *п*. (का *за что-л.*), ~ по счёту हिसाब चुका देना *п*.

запломбировáть भराई करना бхарāӣ карнā *п*.; ~ зуб दाँत में भराई करना *п*.

заплы́в *м*. तैरना тайрнā *м*., तैराकी тайрāкӣ *ж*.; ~ на 100 мéтров १०० मीटर की तैराकी *ж*.

запоздáть *см*. запáздывать.

запóлнить *см*. заполня́ть.

заполня́ть भरना бхарнā *п*., भर देना бхар дэнā *п*

запоминáть याद (स्मरण) रखना (रख लेना) йāд (смаран) ракхнā (ракх лэнā) *п*.; вы запóмнили? आप को याद रहा?

запоминáться याद होना йāд х̌онā *нп*.

запо́мнить *см.* запомина́ть.

за́понка *ж.* कफ़-बटन каф-бата̇н *м.* (*для манжеты*); कालर-बटन ка̄лар-бата̇н *м.* (*для воротника*).

запо́р I *м.* कुंडी кун̇д̇и̅ *ж.*; **дверь на ~е** दर्वाज़ा पर कुंडी लगी हुई है, दर्वाज़ा बंद है.

запо́р II *м. мед.* गुदग्रह гудграх̆ *м.*

запра́шивать पूछना пӯчхна̄ *п.*, माँगना ма̃гна̄ *п.*; पूछ-ताछ करना пӯчх-та̄чх карна̄ *п.*, मँगाना ма̃га̄на̄ *п.* (*справки, сведения*); दाम माँगना да̄м ма̃гна̄ *п.* (*цену*); ~ **а́дрес** पता पूछना (माँगना) *п.*

запрети́ть *см.* запреща́ть.

запреща́ть रोकना рокна̄ *п.*, मना (निषेध) करना мана̄ (нишэдх) карна̄ *п.*, रोक (पाबंदी) लगाना рок (па̄банди̅) лага̄на̄ *п.* (पर *что-л.*).

запреще́ние *с.* रोक рок *ж.*, पाबंदी па̄банди̅ *ж.*, निषेध нишэдх *м.*; ~ **а́томного ору́жия** अणुशस्त्र की रोक (पाबंदी) *ж.*

запрóс *м.*: сдéлать ~ पूछ-ताछ (प्रश्न) करना пӯчх-тāчх (прашна) карнā *п.*; ценá без ~а एक दाम эк дāм *м.*

запросúть *см.* запрáшивать.

запрóсы *мн.* ज़रूरतें зарӯратэ̄ *ж. мн.*, आवश्यकताएँ āвашйактāэ̄ *ж. мн.*, माँगें мāгэ̄ *ж. мн.*

зарабáтыва||ть कमाना (कमा लेना) камāнā (камā лэнā) *п.*; скóлько вы ~ете? आप कितने कमा लेते हैं?

заработать *см.* зарабáтывать.

зáработн||ый: ~ая плáта तनख़्वाह танх̌вāх̌ *ж.*, वेतन вэтан *м.*, मज़दूरी маздӯрй *ж.*

зáработок *м.* कमाई камāй *ж.*

заражéние *с.* छूत чхӯт *ж.*, संचार санчāр *м.*; ~ крóви ख़ून में ज़हर फैल जाना *м.*

зарáза *ж.* रोग-संचार рог-санчāр *м.*; वबा вабā *ж.* (*эпидемия*).

зарáзн||ый छूत का чхӯт кā, संक्रामक санкрāмак, वबाई вабāй; ~ая болéзнь छूत का (संक्रामक, लगनेवाला) रोग *м.*

зара́нее पहले से (ही) пах̆лэ сэ (х̆ӣ).

за́рево *с.* लाली ла̄лӣ *ж.*

зарегистри́ровать रजिस्टरी (दर्ज) कर देना раджисṭрӣ (дардж) кар дэна̄ *п.*

зарегистри́роваться रजिस्टर में अपना नाम लिखवाना раджисṭар мэ̄ апна̄ на̄мликхва̄на̄ *п.*; शादी (ब्याह) की रजिस्टरी करना (कराना) ша̄дӣ (бйа̄х̆) кӣ раджисṭрӣ карна̄ (кара̄на̄) *п.* (*оформить брак*).

зарпла́та *ж. см.* за́работная пла́та.

зарубе́жн||ый विदेशी видэшӣ, परदेशी пардэшӣ; **~ые го́сти** विदेशी मेहमान (अतिथि) *м. мн.*; **~ая му́зыка** विदेशी (परदेशी) संगीत (वाद्य) *м.*

зарыва́ть गाड़ना га̄р̣на̄ *п.*, गाड़ देना га̄р̣ дэна̄ *п.*

зары́ть *см.* зарыва́ть

зар||я́ *ж.*: **у́тренняя ~** तड़का тар̣ка̄ *м.*, सवेरा савэра̄ *м.*, उषा уша̄ *ж.*; **вече́рняя ~** संध्या की लाली сандхйа̄ кӣ ла̄лӣ *ж.*; **на ~е́** तड़के тар̣кэ, दिन चढ़े дин чар̣хэ.

заряди́ть *см.* заряжа́ть.

заря́дка *ж.* (*физкультурная*) कसरत касрат *ж.*, व्यायाम вйайа̄м *м.*; **у́тренняя** ~ सुबह की कसरत *ж.*

заряжа́ть भरना бхарна̄ *п.*, चार्ज करना ча̄рдж карна̄ *п*; ~ **фона́рь** लालटेन भरना (चार्ज करना) *п.*

заседа́ние *с.* बैठक байтхак *ж.*, अधिवेशन адхивэшан *м.*; **открыва́ть** ~ बैठक (अधिवेशन) का उद्घाटन करना *п.*; **закрыва́ть** ~ बैठक (अधिवेशन) विसर्जित करना *п.*

заселя́ть आबाद करना а̄ба̄д карна̄ *п.*; बसाना баса̄на̄ *п.* (*напр. квартиру*).

заслу́женный सम्मानित самма̄нит, प्रतिष्ठित пратиштхит; ~ **де́ятель нау́ки** विज्ञान का सम्मानित (प्रतिष्ठित) कार्यकर्ता *м.*; ~ **де́ятель иску́сств** सम्मानित (प्रतिष्ठित) कलाकार *м.*; ~ **ма́стер спо́рта** खेल-कूद (स्पोर्ट) का सम्मानित (प्रतिष्ठित) मास्टर *м.*

заслу́живать योग्य (लायक़) होना (हो जाना) йогйа (ла̄йақ) хона̄ (хо джа̄на̄) *нп.* (के *чего-л.*).

заслужи́ть *см.* заслу́живать.

засну́ть *см.* засыпа́ть.

засори́ть *см.* засоря́ть.

засоря́ть गंदला करना гандла̄ карна̄ *п.*

заста́ва *ж.* चौकी чаукӣ *ж.*, пограни́чная ~ सीमांत चौकी *ж.*

застава́ть पकड़ना пакарна̄ *п.*, मिलना милна̄ *нп.*; я вас заста́ну до́ма? मैं आप को घर पर पकड़ लूँगा ?; я его́ не заста́л मैं ने उस को नहीं पकड़ा, वह मेरे हाथ नहीं आया.

заста́вить *см.* заставля́ть.

заставля́ть (*вынуждать*) मजबूर (बाध्य, विवश) करना (कर देना) маджбӯр (ба̄дхйа, виваш) карна̄ (кар дэна̄) *п.* (को *кого-л.*); он заста́вил себя́ ждать उस ने अपना इंतिज़ार कराया ; я не заста́вил себя́ ждать? मैं ने अपना इंतिज़ार नहीं कराया ?

заста́ть *см.* застава́ть.

застёгивать: ~ пу́говицу बटन लगाना батан лага̄на̄ *п.*; ~ крючо́к अंकड़ी लगाना анкрӣ лага̄на̄ *п.*; ~ пря́жку बकसुआ

लगाना баксуā лагāнā *п.*; ~ пальтó कोट के बटन लगाना кот кэ баṭан лагāнā *п.*
застёгиваться [बटन] लगाना [баṭан] лагāнā *п.*; застегни́тесь! अपने बटन लगाइये!
застегну́ть(ся) *см.* застёгивать(ся).
застёжка *ж.* बकसुआ баксуā *м.*, बकलस баклас *м.*; ~-мóлния ज़िप का बकसुआ (बकलस) *м.*
заступа́ться बोलना болнā *нп.* (के पक्ष में *за кого-л.*); साथ देना сāтх дэнā *п.* (*поддерживать*; का *за кого-л.*).
заступи́ться *см.* заступа́ться.
зáсух||а *ж.* सूखा сӯкхā *м.*; мероприя́тия по борьбé с ~ой सूखे का सामना करके की कारररवाइयाँ *ж. мн.*
засыпа́ть सो जाना со джāнā *нп.*, नींद लगना нӣд лагнā *нп.* (को *о ком-л.*), नींद में पड़ना нӣд мэ̄ паṛнā *нп.*
затвори́ть *см.* затворя́ть.
затворя́ть बंद करना (कर देना) банд карнā (кар дэнā) *п.*

затевáть छेड़ना чхэ̣рнā *п.*, उठाना уṫхā-нā *п.*

затéм फिर пхир, बाद को бāд ко.

затеря́ть खो देना кхо дэнā *п.*

затеря́ться गुम हो जाना гум х̆о джāнā *нп.*

затéя *ж.* खेल кхэл *м.* (*забава*); काम кāм *м.*, कार्य кāрйа *м.* (*дело*).

затéять *см.* затевáть.

затмéние *с.* ग्रहण грах̆ан *м.*; сóлнечное ~ सूर्यग्रहण *м.*; лýнное ~ चंद्रग्रहण *м.*

затó लेकिन лэкин, पर пар.

затóр *м.* रोक рок *ж.*, रुकावट рукāваṫ *ж.*

затрáгивать छेड़ना чхэ̣рнā *п.*, ज़िक्र करना зикр карнā *п.* (का *что-л.*); ~ вопрóс о... ...का सवाल (प्रश्न) छेड़ना *п.*, ...के सवाल (प्रश्न) का ज़िक्र करना *п.*

затрáта *ж.* ख़र्च кхарч *м.*, व्यय вйай *м.*

затрóнуть *см.* затрáгивать.

затруднéни||е *с.* तकलीफ़ таклӣф *ж.*, कठिनाई каṫхинāӣ *ж.*, संकट санкаṫ *м.*, вы́йти из ~я संकट से निकल आना *нп.*

затрудни́ть *см.* затрудня́ть

затрудн||я́ть तकलीफ़ (कष्ट) देना таклӣф (кашṫа) дэна̄ *п.* (को *кого-л.*); вас не ~и́т? आप को... से तकलीफ़ तो नहीं होगी?

заты́лок *м.* डब д̣аб *м.*

зау́чивать पढ़ना пархна̄ *п.*, पढ़ लेना парх лэна̄ *п.*, रटना раṫна̄ *п.*, रट लेना раṫ лэна̄ *п.*, सीख रखना (लेना) сӣкх ракхна̄ (лэна̄) *п.*

заучи́ть *см.* зау́чивать.

зафикси́ровать: ~ вре́мя वक़्त (समय) लिख लेना (देना) вакт (самай) ликх лэна̄ (дэна̄) *п.*

захвати́ть *см.* захва́тывать.

захва́тывать ले लेना лэ лэна̄ *п.* (अपने साथ *с собой*), साथ ले जाना са̄тх лэ джа̄на̄ *нп.*; ~ с собо́й фотоаппара́т अपने साथ केमरा ले लेना *п.*

захло́пнуть *см.* захло́пывать.

захло́пывать ज़ोर से बंद करना зор сэ банд карна̄ *п.*

захло́п||ываться [ज़ोर से] बंद होना [зор сэ]

банд х̌онā *нп.*; дверь ~нулась दरवाज़ा [ज़ोर से] बंद हुआ.

захóд *м.* (*светила*) अस्त аста *м.*

заходи́ть 1. आना āнā *нп.*, आ मिलना ā милнā *нп.*, चलना чалнā *нп.* (में *куда-л.*); **зайдём в кафé (в ресторáн, в кинó, в магази́н, на пóчту)** काफ़ीख़ाने (रेस्तारां, सिनेमाघर, दुकान, डाकघर) में चलें; **мóжно зайти́?** अंदर आ सकता हूँ?; **я за вáми зайду́** मैं आप को लेने आऊँगा; 2. डूबना д̣убнā *нп.*, अस्त होना аста х̌онā *нп.*; **сóлнце ужé зашлó** सूर्यास्त हो चुका, सूरज डूब चुका.

зачасту́ю अक्सर аксар, बहुधा бах̌удхā.

зачéм किस लिये кис лийэ; क्यों кйӧ (*почему*); ~-то किसी न किसी वजह से.

зачёркивать काटना кāт̣нā *п.*, काट देना кāт̣ дэнā *п.*, क़लम फेरना к̣алам пхэрнā *п.* (पर *что-л.*).

зачеркну́ть *см.* зачёркивать.

зачёт *м.* इम्तहान имтах̌āн *м.*, परीक्षा парӣкшā *ж.*

зачи́слить *см.* зачисля́ть.

зачисля́ть शामिल (दाखिल) करना ша̄мил (да̄кхил) карна̄ *п.*; भरती करना бхарти̣ карна̄ *п.* (*напр. в школу*); दर्ज करना дардж карна̄ *п.* (*регистрировать*).

зашнурова́ть *см.* зашнуро́вывать.

зашнуро́вывать फ़ीते से बाँधना (बाँध देना) фи̣тэ сэ ба̄̃дхна̄ (ба̄̃дх дэна̄) *п.* (के *что-л.*).

защи́т||а *ж.* 1. बचाव бача̄о *м.*, रक्षा ракша̄ *ж.*, हिफ़ाज़त ҳифа̄зат *ж.*; ~ ми́ра शांति-रक्षा *ж.*; в ~у ми́ра शांति-रक्षा के लिये; 2. *спорт.* प्रतिरक्षा-पंक्ति прати-ракша̄-панкти *ж.*; стоя́ть в ~е बचाव में खडा होना *нп*

защити́ть *см.* защища́ть.

защи́тник *м.* (*в футболе*) पीछे का खिलाड़ी пи̣чхэ ка̄ кхила̄р̣и̣ *м.*

защища́ть बचाना бача̄на̄ *п.*, रक्षा (हिफ़ाज़त) करना ракша̄ (ҳифа̄зат) карна̄ *п.* (की *кого-л.*, *что-л.*).; ~ де́ло ми́ра शांति की रक्षा करना *п.*; ~ честь свое́й

кома́нды अपनी टीम के मान की रक्षा करना *п.*, अपनी टीम का मान रखना *п.*
защища́ться अपनी रक्षा (हिफ़ाज़त) करना апнӣ ракшā (хӑифāзат) карнā *п.*
заяви́ть *см.* заявля́ть.
заявле́ние *с.* घोषणा гхошнā *ж.*, वक्तव्य вактавйа *м.*, बयान байāн *м*; де́лать ~ बयान (घोषणा) करना *п.*, वक्तव्य देना *п*
заявля́ть घोषणा (बयान) करना гхошнā (байāн) карнā *п.*, वक्तव्य (बयान) देना вактавйа (байāн) дэнā *п.*
за́яц *м.* ख़रगोश кхаргош *м.*
зва́ние *с.* पदवी падвӣ *ж.*, उपाधि упāдхи *ж.*; почётное ~ सम्मानजनक पदवी (उपाधि) *ж.*; учёное ~ वैज्ञानिक पदवी (उपाधि) *ж.*
зва́ный: ~ обе́д दावत дāват *ж.*, भोज бходж *м.*
звать 1. बुलाना булāнā *п.*, पुकारना пукāрнā *п.*; вас зову́т आप को बुलाते हैं; 2. कहना кахӑнā *п.*; как вас зову́т? आप का नाम क्या है?; меня́ зову́т ... मेरा

नाम ... है; 3. बुलाना булāнā *п.*, निमंत्रण करना нимантран карнā *п.* (का *кого-л.*); ~ **в гóсти (в кинó, на концéрт)** मेहमान (सिनेमा, कंसर्ट में) बुलाना (निमंत्रण करना) *п.*

звездá *ж.* तारा тāрā *м.*, सितारा ситāрā *м.*

звен||éть झनकना джханакнā *нп.*, झनझनाना джханджханāнā *нп.*, *п.*; बजना баджнā *нп.* (*напр. о часах*); **~йт звонóк** घंटी बज रही है.

звери́нец *м.* प्राणिशाला прāнишāлā *ж.*

зверь *м.* जानवर джāнвар *м*, पशु пашу *м.*

звон *м.* झनझन джханджхан *ж.*, झनझनाहट джханджханāхат *ж.*

звони́ть बजाना баджāнā *п.*; बजना баджнā *нп.* (*о звонке*); घंटी बजाना гхантӣ баджāнā *п* (*в квартиру*); **~ по телефóну** [टेली]फ़ोन करना *п.* (को *кому-л.*).

звóнкий बुलंद буланд, ऊँचा ӯчā.

звонóк *м.* घंटी гхантӣ *ж.*; **~ по телефóну** [टेली]फ़ोन की घंटी *ж.*; **нажми́те ~**

[घंटी का] बटन दबा दीजिये; **дава́ть ~, звони́ть** घंटी बजाना *п.*

звук *м.* आवाज़ а̄ва̄з *ж.*, स्वर свар *м.*, ध्वनि дхвани *ж.*

звуков||о́й: ~о́е кино́ बोलता (टाकी) फ़िल्म (चलचित्र) болта̄ (т̇а̄кӣ) филм (чалчитра) *м.*

звукоза́пис||ь *ж.* ध्वनि-आलेखन дхвани-а̄лэкхан *м.*; **сту́дия ~и** ध्वनि-आलेखन का स्टुडिओ *м.*

звуча́ть बजना баджна̄ *нп.* (*напр. о звонке*); गूँजना гӯ̃джна̄ *нп.* (*греметь*); आवाज़ आना а̄ва̄з а̄на̄ *нп.* (*доноситься*; की *о чём-л.*).

зда́ние *с.* इमारत има̄рат *ж.*, भवन бхаван *м.*; **~ университе́та** विश्वविद्यालय (यूनिवर्सिटी) का भवन *м.*; **прави́тельственное ~** सरकारी इमारत *ж.*; **высо́тное ~** गगनचुंबी इमारत *ж.*

здесь यहाँ [पर] йаха̄̃ [пар], इधर идхар; **вы ~?** आप यहाँ [पर] हैं?; **я ~!** मैं यहाँ [पर] हूँ!

здéшний यहाँ का йаха̃ ка̄, यहाँवाला йаха̃ва̄ла̄; я не ~ मैं यहाँ का नहीं हूँ.

здорóваться नमस्कार (सलाम) करना намаска̄р (сала̄м) карна̄ *п.* (को *с кем-л.*); ~ зá руку हाथ मिलाना *п.* (से *с кем-л.*).

здорóв||ый: бýдьте ~ы! नमस्ते!, ख़ुदा हाफ़िज़! намастэ!, кхуда̄ ха̄физ! (*при прощании*); я вполнé здорóв मैं बिलकुल अच्छा हूँ мэй̃ билкул аччха̄ ху̃.

здорóвь||е *с.* मिज़ाज миза̄дж *м.*, स्वास्थ्य сва̄стхйа *м.*, सेहत сэхат *ж.*; как вáше ~? आप का मिज़ाज कैसा है?; желáю вам ~я! आप के स्वास्थ्य की कामना करता हूँ!

здрáвица *ж.* टोस्ट тост *м.*

здрáвница *ж* आरामगाह а̄ра̄мга̄х *ж.*, स्वास्थ्य-घर сва̄стхйа-гхар *м.*

здравоохранéние *с.* स्वास्थ्य-रक्षा сва̄стхйа-ракша̄ *ж.*

здрáвствуйте नमस्ते намастэ, नमस्कार намаска̄р, सलाम сала̄м.

зевáть जमुहाई लेना джамуха̄й лэна̄ *п.*

зелёный हरा хӑра̄, सब्ज़ сабз; कच्चा каччā (*недозрелый*)

зéлен||ь *ж.* 1. हरियाली хӑрийа̄лй *ж*; среди́ ~и हरियाली में (के बीच); 2. (*овощи*) तरकारी тарка̄рй *ж.*, सब्ज़ी сабзй *ж.*, भाजी бха̄джй *ж.*

земледéлец *м.* कृषक кришак *м.*, काश्तकार ка̄шткāр *м.*

земледéлие *с.* खेतीबारी кхэтйба̄рй *ж.*, कृषि криши *ж.*, काश्तकारी ка̄шткāрй *ж.*

землетрясéние *с.* भूकंप бхӯкамп *м.*

землечерпáлка *ж.* ड्रैजेर драйджэр *м.*

земл||я́ *ж.* ज़मीन замйн *ж.*; на ~é ज़मीन पर; संसार (दुनिया) में (*на свете*); сесть на зéмлю ज़मीन पर बैठना *нп.*

земля́к *м.* देश-बंधु дэш-бандху *м.*, हमवतन хӑмватан *м.*

землянúка *ж.* जंगली स्ट्राबरी джанглй стра̄барй *ж.*

земнóй पार्थिव па̄ртхив; ~ шар भूगोल *м.*

зéркало *с.* आईना а̄йна̄ *м.*, दर्पन дарпан *м.*

зерка́льный आईनेदार а̄йнэда̄р.

зерно́ *с.* अनाज ана̄дж *м.*, अन्न анна *м.*

зерновы́е *мн.* अनाज की फ़सलें ана̄дж кӣ фасалэ̄ *ж. мн.*

зернохрани́лище *с.* अनाज का भंडार ана̄дж ка̄ бханда̄р *м.*

зима́ *ж.* जाड़ा джа̄ра̄ *м.*, सर्दी сардӣ *ж.*

зи́мний जाड़े (सर्दी) का джа̄рэ (сардӣ) ка̄; ~ **сезо́н** जाड़े (सर्दी) का मौसिम *м.*, शीत-ऋतु *м.*

зимова́ть जाड़ा बिताना джа̄ра̄ бита̄на̄ *п.*

зимо́вк||а *ж.* जाड़ा बिताने की जगह джа̄ра̄ бита̄нэ кӣ джагах̆ *ж.* (*место*); **на ~е** जाड़ा बिताने की जगह पर.

зимо́й जाड़ों (सर्दियों) में джа̄ро̄ (сардийо̄) мэ̄.

злободне́вный ज़रूरी зарӯрӣ; महत्वपूर्ण мах̆атвапӯрна (*важный*).

злой बद бад, दुष्ट душта.

змея́ *ж.* साँप са̄п *м.*, नाग на̄г *м.*

знак *м.* निशान ниша̄н *м.*, चिह्न чих̆на *м.*; ◇ **в ~ дру́жбы** दोस्ती (मित्रता) के

उपलक्ष में; **под зна́ком** के नाम पर, के झंडे तले; **опознава́тельный** ~ पहचान की निशानी *ж.*, संकेत-चिह्न *м.*; ~ **отли́чия** सम्मान-चिह्न *м.*

знако́мить परिचय करना паричай карнā *п.* (का *кого-л.*, से *с кем-л.*, *с чем-л.*); जानकारी कराना джāнкāрӣ карāнā *п.* (*ознакомлять*; की *кого-л.*, से *с чем-л.*); ~ **с програ́ммой** प्रोग्राम से परिचय कराना *п.*

знако́миться परिचय करना паричай карнā *п.* (से *с кем-л.*); परिचय मिलना паричай милнā *нп.*, जान-पहचान करना джан-пахчāн карнā *п.* (*ознакамливаться*; की *с чем-л.*); ~ **с го́родом** शहर की जान-पहचान करना *п.*; **знако́мьтесь!** परिचय कीजिये!, मिलिये! (से *с кем-л.*).

знако́мств||о *с.* परिचय паричай *м.*, जान-पहचान джāн-пахчāн *ж.*; जानकारी джāнкāрӣ *ж.* (*осведомлённость*); **но́вые ~а** नये परिचय *м. мн.*

знако́м||ый 1. परिचित паричит; मालूम

ма̄лӯм (*известный*); его́ лицо́ мне ~о उस की सूरत मेरी जानी-पहचानी है; 2. *м.* जान-पहचान джа̄н-пахча̄н *ж*, परिचित паричит *м.*

знамена́тельн||ый महत्त्वपूर्ण махатвапӯрна; ~ая да́та विशेष तिथि *ж.*, खास तारीख *ж.*

знамени́тый प्रसिद्ध прасиддха, मशहूर машхӯр, ~ арти́ст प्रसिद्ध अभिनेता *м.*

знамено́сец *м.* अलमबरदार аламбарда̄р *м.*, निशानबरदार ниша̄нбарда̄р *м.*; ~ ми́ра शांति का अलमबरदार *м.*

зна́м||я *с.* झंडा джханда̄ *м.*, पताका пата̄ка̄ *ж.*, निशान ниша̄н *м*; переходя́щее ~ अस्थायी विजय-पताका *ж.*; под ~енем झंडे तले.

зна́ни||е *с.* विद्या видйа̄ *ж*, ज्ञान гьян *м*, जानकारी джа̄нка̄рӣ *ж*; со ~ем де́ла काम की जानकारी से; приобрета́ть ~я जानकारी (ज्ञान) हासिल (प्राप्त) करना *n.*

зна́тн||ый सम्मानित самма̄нит, प्रतिष्ठित

пратиштхит; ~ые люди सम्मानित (प्रतिष्ठित) व्यकित (लोग) *м. мн.*

знато́к *м.* जानकार джāнкāр *м.*, विशेषज्ञ вишэшгья *м.*; ~ **живописи (му́зыки, литерату́ры)** चित्रकला (संगीत, साहित्य) का जानकार *м*

знать जानना джāннā *п.*; **я зна́ю, что...** मैं जानता हूँ कि...; **я не зна́ю** मैं नहीं जानता हूँ; **я его́ зна́ю** मैं उसे जानता हूँ; ◇ **дава́ть** ~ जताना джатāнā *п.*, ख़बर (सूचना) देना *п.*

значе́ние *с.* मतलब матлаб *м.*, अर्थ артха *м.* (*смысл*); महत्व махӑтва *м.* (*важность*); **име́ть** ~ महत्व रखना *п.*; **придава́ть** ~ महत्व देना *п.* (का *чему-л.*).

значи́тельный बड़ा бaрā, काफ़ी кāфи (*большой*); ज़रूरी зарӯри, महत्वपूर्ण ма-хӑтвапӯрна (*важный*).

зна́чить मतलब (अभिप्राय) होना матлаб (абхипрāй) хӑонā *нп.* (का *о чём-л.*); **что э́то зна́чит?** इस का क्या मतलब (अभिप्राय)?

значо́к *м.* बैज байдж *м.*, चिह्न чиӽна *м.*
знобить: меня́ знобит मुझे जूड़ी आती है муджхэ джӯрӣ āтӣ ӽэ.
зной *м.* धूप дхӯп *ж.*, ताप тāп *м.*
зно́йный गरम гарам, उमस का умас кā.
зов *м.* पुकार пукāр *ж.*, बुलाव булāо *м.*
зола́ *ж.* राख рāкх *ж.*
золо́вка *ж.* ननद нанад *ж*
золоти́стый सुनहरा сунаӽрā.
зо́лото *с.* सोना сонā *м.*
золот||о́й सोने का сонэ кā; सुनहरा сунаӽрā (*о цвете*); **~о́е кольцо́** सोने की अंगूठी *ж*
зо́на *ж* क्षेत्र кшэтра *м*
зонт *м.* छतरी чхатрӣ *ж.* आफ़ताबगीर āфтāбгӣр *м.* (*от солнца*).
зо́нтик *м.* *см.* зонт.
зоо́лог *м* प्राणिशास्त्री прāнишāстри *м.*
зооло́гия *ж.* प्राणिशास्त्र прāнишāстра *м*
зоопа́рк *м.* चिड़ियाघर чир̣ийāгхар *м*, प्राणी-उद्यान прāнӣ-удйāн *м.*
зооте́хник *м.* पशुविशेषज्ञ пашувишэшгья *м*

зóркий तेज़ тэз, पैना пайнā; पैनी (तेज़) आँखोंवाला пайнӣ (тэз) а̃кхо̄ва̄ла̄ (*о человеке*).

зрачóк *м* पुतली путлӣ *ж.*

зрéлище *с.* तमाशा тама̄ша̄ *м* (*представление*); दृश्य дришйа *м.* (*вид*).

зрéлый पक्का пакка̄; प्रौढ़ праур̣х (*о человеке*); ~ **мáстер** पक्का मास्टर *м.*

зрéни||е *с.* 1. नज़र назар *ж.*, दृष्टि дриштҡи *ж.*; **у меня́ хорóшее** ~ मेरी नज़र मजबूत (अच्छी) है; 2.: **тóчка** ~**я** दृष्टिकोण дриштҡикон *м.*; **с моéй тóчки** ~**я** मेरे दृष्टिकोण से мэрэ дриштҡикон сэ.

зреть पकना пакна̄ *нп.* (*поспевать*).

зри́тель *м* दर्शक даршак *м.*, देखनेवाला дэкхнэва̄ла̄ *м.*, तमाशाई тама̄ша̄ӣ *м.*

зри́тельный: ~ **зал** [तमाशे का] हाल [тама̄шэ ка̄] хӑл *м.*

зря मुफ़्त муфт, बेकार бэка̄р, व्यर्थ вйартха.

зуб *м.* दाँत да̃т *м.*

зубн||óй: ~**áя щётка** दाँत का ब्रश да̃т ка̄ браш *м.*; ~**áя боль** दाँतदर्द да̃тдард *м.*;

~ врач दाँत का डाक्टर дā̃т кā ḍāкṫар *м.*; ~ порошóк मंजन манджан *м.*

зубоврачéбный: ~ кабинéт दाँत के डाक्टर का कमरा дā̃т кэ ḍāкṫар кā камрā *м.*

зубочи́стка *ж.* दंत-खोदनी дант-кходнӣ *ж.*, दंत-कुरेदनी дант-курэднӣ *ж.*

зябь *ж.* पतझड़ में जोता गया खेत патджхаṙ мэ̄ джотā гайā кхэт *м.*

зять *м.* दामाद дāмāд *м.* (*муж дочери*); बहनोई бах̆ной *м.* (*муж сестры*).

И

и और аур, तथा татхā; भी бхӣ (*даже*); и вот और, फिर; и вы и я आप और मैं दोनों; и я рад... मुझे भी... की ख़ुशी है; и всё же फिर भी; ◇ и так дáлее इत्यादि, वग़ैरह.

и́бо क्योंकि кйõки, चूँकि чӯки.

игóлка *ж.* सूई сӯӣ *ж.*; патефóнная ~ ग्रामोफ़ोन की सूई *ж.*

игрá *ж.* खेल кхэл *м.*; ~ закóнчилась со

счётом 5 : 1 खेल ५ और १ के नतीजे पर खतम (समाप्त) हुआ.

игра́ть खेलना кхэлна̄ *нп.*, *п.*; बजाना баджа̄на̄ *п.* (*на муз. инструменте*); ~ **в футбо́л (те́ннис, хокке́й)** फ़ुटबाल (टेनिस, हाकी) खेलना *п.*; ~ **на гита́ре (скри́пке, роя́ле)** गितार (वाओलीन, प्यानो) बजाना *п.*

игро́к *м.* खिलाड़ी кхила̄р̣ӣ *м.*, खेलाड़ी кхэла̄р̣ӣ *м.*

игру́шечный: ~ **магази́н** खिलौने की दुकान кхилаунэ кӣ дука̄н *ж.*

игру́шка *ж.* खिलौना кхилауна̄ *м.*

идеологи́ческий सैद्धांतिक сайддха̄нтик, विचारधारात्मक вича̄рдха̄ра̄тмак.

идеоло́гия *ж.* विचारधारा вича̄рдха̄ра̄ *ж.*

иде́я *ж.* विचार вича̄р *м.*, ख़याल кхайа̄л *м.*

идти́ जाना джа̄на̄ *нп.*, चलना чална̄ *нп.*; छूटना чхӯт̣на̄ *нп.* (*отправляться*), **по́езд идёт в 3 (в 5) часа́ (часо́в)** रेल[-गाड़ी] ३ (५) बजे छूटती है; **идёт дождь** पानी बरसता (पड़ता) है; **сего́дня в теа́тре**

идёт... आज थियेटर में... ...दिखाया जाता है (चलता है); что сегóдня идёт? आज क्या दिखाई जाता है (चलता है)?; вы идёте? आप जाते हैं?; идёмте चलें.

иéна *ж.* (*японская денежная единица*) येन йэн *м.*

иерóглиф *м.* हाइरोग्लिफ़ хаироглиф *м.*

иждивéнец *м.* अनुजीवी ануджӣвӣ *м.*, आश्रित āшрит *м.*; у меня́ два иждивéнца मेरे दो अनुजीवी हैं.

из से сэ, में से мэ̄ сэ; я приéхал из Ленингрáда मैं लेनिनग्राद से आया हूँ; я предпочитáю пить из стакáна (чáшки) मैं गिलास (प्याले) से पीने को तरजीह देता हूँ, मुझे गिलास (प्याले) से पीना ज़्यादा पसंद है; э́то одѝн из моѝх товáрищей यह मेरे दोस्तों में से एक है; из чегó э́то сдéлано? यह किस से बना है?

избá *ж.* किसान का घर кисāн кā гхар *м.*; ~-читáльня ग्राम-वाचनालय *м.*

избáвить(ся) *см.* избавля́ть(ся).

избавля́ть बचाना бачāнā *п.*, छुटकारा देना

чхуṫкāрā дэнā *п*.; ~ от хлопóт तकलीफ़ से बचाना *п*.

избавля́ться बचना бачнā *нп* , छुटकारा पाना чхуṫкāрā пāнā *п*.

избегáть बचना бачнā *нп*., दूर रहना дӯр рах̌нā *нп*. (से *чего-л*.); टालना ṫāлнā *п* (*уклоняться*); ~ опáсности खतरे से बचना *нп*.

избежáние *с*.: во ~ ... बचने के लिये бачнэ кэ лийэ (से *чего-л*.).

избежáть *см*. избегáть.

избирáтел||ь *м*. मतदाता матдāтā *м*., निर्वाचक нирвāчак *м*.; राय (वोट) देनेवाला рāй (воṫ) дэнэвāлā *м*.; спи́сок ~ей निर्वाचक-सूची *ж*.

избирáтельный: ~ учáсток निर्वाचन-घर нирвāчан-гхар *м*.; ~ бюллетéнь निर्वाचन-पत्र нирвāчан-патра *м*.

избирáть चुनना чуннā *п*., निर्वाचन करना нирвāчан карнā *п*. (का *кого-л*.); ~ представи́теля на... ...के लिये प्रतिनिधि चुनना (का निर्वाचन करना) *п*.

и́збранн||ый चुना हुआ чуна̄ х̆уа̄, निर्वाचित нирва̄чит; ~**ые сочине́ния** चुनी हुई कृतियाँ *ж. мн.*

избра́ть *см.* избира́ть.

избы́т||ок *м.*: **с ~ком** बहुतायत से баху-та̄йат сэ.

изве́сти||е *с.* ख़बर кхабар *ж.*, समाचार сама̄ча̄р *м.*; सूचना сӯчна̄ *ж.* (*извеще-ние*); **после́дние ~я** ताज़ा ख़बरें *ж. мн.*, ताज़ा समाचार *м. мн.*

извести́ть *см.* извеща́ть.

изве́стно मालूम (ज्ञात) है ма̄лӯм (гья̄т) х̆э; **вам ~, что...** आप को मालूम (ज्ञात) है कि...; **наско́лько мне ~** जहाँ तक मुझे मालूम (ज्ञात) है.

изве́стность *ж.* प्रसिद्धि прасиддхи *ж.*, ख्याति кхйа̄ти *ж.*, प्रतिष्ठा пратишт̇ха̄ *ж.*; **по́льзоваться ~ю** प्रसिद्ध (मशहूर) होना *нп.*

изве́стн||ый 1. मालूम ма̄лӯм, ज्ञात гья̄т, प्रसिद्ध прасиддха, मशहूर машх̆ӯр (*знаменитый*); **~ писа́тель (худо́жник)** प्र-

सिद्ध (मशहूर) लेखक (चित्रकार) *м.*; 2. कुछ кучх; в ~ых слу́чаях कुछ हालतों में, कुछ अवसरों (मौक़ों) पर.

и́звесть *ж.* चूना чӯнā *м.*

извеща́ть ख़बर (सूचना) देना кхабар (сӯчнā) дэнā *п.*; вас извести́ли, что... आप को ख़बर (सूचना) दी गयी कि...

извеще́ние *с.* सूचना сӯчнā *ж.*; समन саман *м.* (*повестки*).

извине́н||ие *с.* माफ़ी мāфӣ *ж.*, क्षमा кшамā *ж.*; проси́ть ~ия माफ़ी (क्षमा) माँगना *п.*; приношу́ ~ия माफ़ी (क्षमा) माँगता (चाहता) हूँ.

извини́ть(ся) *см.* извиня́ть(ся).

извин||я́ть माफ़ (क्षमा) करना мāф (кшамā) карнā *п.*; ~и́те माफ़ (क्षमा) कीजिये.

извиня́ться माफ़ी (क्षमा) माँगना мāфӣ (кшамā) мā̃гнā *п.*

извне́ बाहर से бāхар сэ.

изготá́вливать बनाना банāнā *п.*, तैयार करना тайй̆āр карнā *п.*

изгото́вить *см.* изготá́вливать.

изготовлéние *с.* बनाना банāнā *м.*, तैयारी таййāрй *ж.*

издавáть छापना чхāпнā *п.*, जारी (प्रकाशित) करना джāрй (пракāшит) карнā *п.*; **кнúга йздана в 1948 (1950, 1956) годý** किताब (पुस्तक) सन् १९४८ (१९५०, १९५६) में प्रकाशित हुई; **мы э́того не издаём** हम यह प्रकाशित नहीं करते; **~ закóн** क़ानून जारी करना *п.*

ńздавна मुद्दत से (हुई) муддат сэ (хуй), बहुत समय से бахут самай сэ.

издалекá दूर से дӯр сэ; **мы приéхали ~** हम दूर से आये हैं.

ńздали दूर से дӯр сэ; **~ хýже вńдно** दूर से ठीक नज़र नहीं आता है.

издáние *с.* **1.** छपाई чхапāй *ж.*, प्रकाशन пракāшан *м.*; **~ газéт (журнáлов)** समाचार-पत्रों (पत्रिकाओं) का प्रकाशन *м.*; **2.** संस्करण санскаран *м.*; **вторóе ~ э́той кнúги** इस किताब (पुस्तक) का दूसरा (द्वितीय) संस्करण *м.*

издáтель *м.* प्रकाशक пракāшак *м.*

издáтельство *с.* प्रकाशन-गृह пракāшан-грих̆ *м.*

издáть *см.* издавáть.

издéли||е *с.* चीज़ чӣз *ж.*, वस्तु васту *ж*; **кустáрные** ~**я** दस्तकारी की चीजें (वस्तुएँ) *ж. мн.*

издéржки *мн.* ख़र्च кхарч *м.*, व्यय вйай *м.*

изжóга *ж.* सीने (पेट) की जलन сӣнэ (пэт̣) кӣ джалан *ж.*

из-за से сэ, के पीछे से кэ пӣчхэ сэ (*откуда-л.*); की वजह [से] кӣ ваджах̆ [сэ], के कारण [से] кэ кāран [сэ] (*по причине*); ~ **границы** विदेश (परदेश) से; **встать** ~ **стола́** मेज़ पर से उठना *нп.*; ~ **э́того** इस वजह (कारण) से.

излагáть बताना батāнā *п.*, प्रकट करना пракат̣ карнā *п.*; ~ **свои мысли** अपने ख़याल (विचार) बताना (प्रकट करना) *п.*

излéчивать इलाज कर देना илāдж кар дэнā *п.* (का *кого-л.*), अच्छा कर देना аччхā кар дэнā *п.*

излечи́ть *см.* излéчивать

изложи́ть *см.* излага́ть.

измене́н||ие *с.* तबदीली табдӣлӣ *ж.*, परि-вर्तन паривартан *м.*; без ~ий ज्यों का ज्यों, तबदीली (परिवर्तन) के बिना.

измени́ть(ся) *см.* изменя́ть(ся).

изменя́ть बदलना бадална̄ *п.*, तबदील (परिवर्तित) करना табдӣл (паривартит) карна̄ *п.*

измен||я́ться बदलना бадална̄ *нп.*, परि-वर्तित होना паривартит хона̄ *нп.*; вы о́чень ~и́лись आप बहुत बदल गये.

изме́рить *см.* измеря́ть.

измеря́ть नापना на̄пна̄ *п.*, मापना ма̄пна̄ *п.*; изме́рьте температу́ру टेंपेरेचर लीजिये.

изна́нка *ж.* उलटा улт̣а̄ *м.*

изнутри́ भीतर (अंदर) से бхӣтар (андар) сэ

изоби́лие *с.* बहुतायत бахута̄йат *ж.*, अधिकता адхикта̄ *ж.*

изобража́ть चित्रित करना читрит карна̄ *п.*; वर्णन करना варнан карна̄ *п.* (*описывать*).

изображе́ние *с.* चित्र читра *м.*, तसवीर тасвӣр *ж.*

изобрази́тельн||ый: ~ое иску́сство ललित कलाएँ лалит калāэ̃ *ж. мн.*

изобрази́ть *см.* изобража́ть.

изобрести́ *см.* изобрета́ть.

изобрета́тель *м.* आविष्कारक āвишкāрак *м.*, ईजाद करनेवाला ӣджāд карнэвāлā *м.*

изобрета́ть आविष्कार करना āвишкāр карнā *п.* (का *что-л.*), ईजाद करना ӣджāд карнā *п.* (की *что-л.*); ~ спо́соб... ...का तरीक़ा (उपाय) निकालना *п.*

изобрете́ние *с.* आविष्कार āвишкāр *м.*, ईजाद ӣджāд *ж.*

из-под के नीचे से кэ нӣчэ сэ (*откуда-л.*); का кā (*о посуде и т. п.*); ~ де́рева पेड़ के नीचे से; коро́бка ~ конфе́т मिठाइयों का बकस *м.*

Изра́иль इज़राइल изрāил.

израсхо́довать ख़र्च (व्यय) कर देना кхарч (вйай) кар дэнā *п.*

и́зредка कभी कभी кабхӣ кабхӣ.

изуми́тельный अजीब аджӣб, आश्चर्यजनक āшчарйаджанак, अद्भुत адбхут.

изуми́ть(ся) *см.* изумля́ть(ся).

изумле́ние *с.* अचरज ачрадж *м.*, आश्चर्य āшчарйа *м.*, विस्मय висмай *м.*

изумлённый चकित чакит, विस्मित висмит.

изумля́ть अचंभे में डालना ачамбхэ мэ̃ д̣āлнā *п.*, चकित (विस्मित) करना чакит (висмит) карнā *п.*

изумля́ться चकित (विस्मित) होना (हो जाना) чакит (висмит) х̌онā (х̌о джāнā) *нп.*, आश्चर्य करना āшчарйа карнā *п.* (पर *чему-л.*).

изумру́д *м.* ज़मुर्रद замуррад *м.*

изуч||а́ть सीखना сӣкхнā *п.*, अध्ययन करना адхйайан карнā *п.* (का *что-л.*); я ~а́ю язык хинди मैं हिंदी भाषा सीखता हूँ; я ~и́л язык хинди मैं ने हिंदी भाषा सीख ली है.

изуче́ние *с.* सीखना сӣкхнā *м.*, अध्ययन адхйайан *м.*

изучи́ть *см.* изуча́ть.

изюм *м.* किशमिश кишмиш *м.*

изящный ललित лалит, सजीला саджӣлā.

икона *ж.* देवता का चित्र дэотā кā читра *м.*

иконопись *ж.* देवमाला की चित्रकारी дэомāлā кӣ читракāрӣ *ж.*

икра I *ж.* कवीयार кавӣйāр *ж.*; **зернистая** ~ दानेदार कवीयार *ж.*; **кетовая** ~ लाल कवीयार *ж.*; **чёрная** ~ काली कवीयार *ж.*

икра II *ж.* (*ноги*) पिंडली пиндлӣ *ж.*

или या йā, अथवा атхавā, वा вā, ~ ... ~ या ... या, चाहे ... चाहे.

иллюстрация *ж.* चित्र читра *м.*, तसवीर тасвӣр *ж.*

иллюстрированный: ~ **журнал** सचित्र पत्रिका сачитра патрикā *ж.*

им: **это им сказано** यह उस ने कहा йаx̆ ус нэ каx̆ā, यह उस का कहना है йаx̆ ус кā каx̆нā x̆э; **скажите им, что...** उन से कहिये कि ... ун сэ каx̆ийэ ки ...

именно ही x̆ӣ; ~ **он** यही, वही; **а** ~ यानी, अर्थात; **вот** ~ ठीक यही, बिलकुल ठीक.

имé||ть के पास (हाँ)... होना кэ па̄с (х̆а̄)... х̆она̄ *нп.*, रखना ракхна̄ *п.*; ~ успéх कामयाब (सफल) होना *нп.*; **я ~ю возмóжность пойтú** मुझे जाने का अवसर (मौक़ा) है, मेरे जाने की संभावना है; **~ете ли вы возмóжность...?** आप को... ...का अवसर (मौक़ा) है?; **~ значéние** महत्व रखना *п.*, महत्वपूर्ण होना *нп.* (के लिये *для кого-л., чего-л.*); **не ~ значéния** महत्वरहित होना *нп.*; **э́то не ~ет значéния** यह कोई महत्व नहीं रखता; **~ в видý** ध्यान में रखना *п.*

имéться: имéется... [मौजूद] है [мауджӯд] х̆э; **в продáже имéется...** बिक्री के लिये ...है бикрӣ кэ лийэ...х̆э; **у вас имéется врéмя?** आप के पास वक़्त (समय) है? а̄п кэ па̄с вакт (самай) х̆э?

úми: ~ ещё ничегó не сдéлано अभी उन्हों ने कुछ नहीं किया абхӣ унх̆о̄ нэ кучх нах̆ӣ кийа̄.

иммигрáнт *м.* आप्रवासी а̄права̄сӣ *м.*, देशांतरवासी дэша̄нтарва̄сӣ *м.*

иммигра́ция *ж.* आप्रवासन āправāсан *м.*, देशांतरगमन дэшāнтаргаман *м.*

иммигри́ровать आप्रवास करना āправāс карнā *п.*, देशांतर वास करना дэшāнтар вāс карнā *п.*

импера́тор *м.* सम्राट самрāт̇ *м.*, बादशाह бāдшāх̆ *м.*

империали́зм *м.* साम्राज्यवाद сāмрāджйа·вāд *м.*

империали́ст *м.* साम्राज्यवादी сāмрāджйа вāдӣ *м.*

империалисти́ческий साम्राज्यवादी сāмрā-джйавāдӣ.

и́мпорт *м.* आयात āйāт *м.*

импорти́ровать आयात करना āйāт карнā *п.*, बाहर से मँगाना бāх̆ар сэ мāгāнā *п.*

и́мпортный आयात āйāт.

импрессиони́зм *м.* प्रभाववाद прабхāо-вāд *м.*

иму́щество *с.* संपत्ति сампатти *ж.*, जाय-दाद джāйдāд *ж.*; सामान сāмāн *м.* (*вещи*).

и́мя *с.* नाम нāм *м.*; как ва́ше ~? आप

का नाम क्या है?; и́мени... ...नामक, नामी; называ́ть по и́мени नाम से (लेकर) पुकारना *n.*; во ~ के नाम पर; от и́мени के नाम से, की ओर से; на ~ के नाम.

ина́че 1. दूसरी तरह से дӯсрӣ тараҳ сэ, दूसरे तरीक़े (प्रकार) से дӯсрэ тарӣкэ (пракāр) сэ; э́то на́до сде́лать ~ यह दूसरी तरह से करना चाहिये; 2. नहीं तो наҳӣ̃ то, अन्यथा анйатхā; ~ мы не успе́ем नहीं तो हम को देर लगेगी.

инвали́д *м.* पंगु пангу *м.*, अपाहिज апāҳидж *м.*

инвента́рь *м.* औज़ार аузāр *м. мн.*, उपकरण упакаран *м. мн.*, सामान сāмāн *м.*; спорти́вный ~ स्पोर्ट (खेल-कूद) के उपकरण *м. мн.*

инде́ец *м.* रेड इंडियन рэд индийан *м.*

инде́йка *ж.* पेरू-मुर्ग़ी пэрӯ-мург̄ӣ *ж.*

индивидуа́льный निजी ниджӣ, व्यक्तिगत вйактигат.

инди́ец *м.* हिंदुस्तानी ҳиндустāнӣ *м.*, भारतीय бхāратӣйа *м.*

Индия हिंदुस्तान хиндустāн, भारत бхāрат.

индóлог *м.* भारततत्व-वेत्ता бхāраттатва-вэттā *м.*

индолóгия *ж.* भारततत्व бхāраттатва *м.*

индонезиец *м.* इंडोनेशियन ин̇донэшийан *м.*, हिंदेशियन хиндэшийан *м.*

индонезийский इंडोनेशियन ин̇донэшийан.

Индонéзия इंडोनेशिया ин̇донэшийā, हिंदेशिया хин̇дэшийā.

индуизм *м.* हिंदुत्व хиндӯтва *м.*

индýс *м.* हिंदू хиндӯ *м.*

индустриализáция *ж.* औद्योगीकरण аудйогӣкаран *м.*

индустриáльн||ый औद्योगिक аудйогик; ~ая странá औद्योगिक देश *м.*

индýстрия *ж.* उद्योग удйог *м.*; лёгкая ~ हलका उद्योग *м.*; тяжёлая ~ भारी उद्योग *м.*

индю́к *м.* पेरू пэрӯ *м.*

иней *с.* पाला пāлā *м.*

инженéр *м.* इंजीनियर инджӣнийар *м.*

инжи́р *м.* अंजीर анджӣр *м.*

инициа́лы *мн.* नाम के आद्याक्षर нāм кэ āдйāкшар *м. мн.*; как ва́ши ~? आप के नाम के आद्याक्षर क्या हैं?

инициати́в||а *ж.* पहलक़दमी пах̆алкадмӣ *ж.*, पहल пах̆ал *м.*; проявля́ть ~у पहलक़दमी (पहल) करना *п*

инкруста́ция *ж.* पच्चीकारी паччӣкāрӣ *ж.*

иногда́ कभी [कभी] кабхӣ [кабхӣ].

инозе́мный विदेशी видэшӣ, ग़ैरमुल्की ġайрмулкӣ.

ино́й 1. दूसरा дӯсрā, अन्य анйа; ины́ми слова́ми दूसरे शब्दों में; 2. (*некоторый*) कोई кои̇; ◇ ~ раз कभी कभी.

иностра́нец *м.* विदेशी видэшӣ *м.*, ग़ैरमुल्की ġайрмулкӣ *м.*

иностра́нный विदेशी видэшӣ, ग़ैरमुल्की ġайрмулкӣ; ~ язы́к विदेशी भाषा *ж.*

институ́т *м.* विद्यालय видйāлай *м.*, इंस्टीट्यूट инстӣтйӯт *м.*, संस्था санстхā *ж.*; нау́чно-иссле́довательский ~ वैज्ञानिक अनुसधानशाला *ж.*

инстру́ктор *м.* आदेशक āдэшак *м.*

инстру́кция *ж.* आदेश āдэш *м.*, हिदायत х̆идāйат *ж.*; हिदायतनामा х̆идāйатнāмā *м.* (*письменная*).

инструме́нт *м.* हथियार х̆атхийāр *м.*, यंत्र йантра *м.*, आला āлā *м.*; **музыка́льный** ~ बाजा *м.*, वाद्ययंत्र *м.*

интеллиге́нция *ж.* बुद्धिजीवी-वर्ग буддхиджӣвӣ-варга *м. мн.*; बुद्धिजीवी लोग буддхиджӣвӣ лог *м. мн* (*интеллигенты*).

интервью́ *с.* भेंट бхэ̄т̇ *ж.*, मुलाक़ात мулāкāт *ж.*, इंटरव्यू ин̇тарвӣӯ *м.*; **брать** ~ इंटरव्यू लेना *п.*; **дава́ть** ~ इंटरव्यू देना *п.*

интере́с *м.* दिलचस्पी дилчаспӣ *ж.*, [अभि] रुचि [абхи] ручи *ж.*

интере́сно: е́сли вам ~ ... अगर आप को ... से दिलचस्पी है агар āп ко ... сэ дилчаспӣ х̆э; ~ **знать, что...** दिलचस्पी की बात यह है कि... дилчаспӣ кӣ бāт йах̆ х̆э ки...

интере́сный दिलचस्प дилчасп, रुचिकर ручикар; ख़ूबसूरत к̇хӯбсӯрат, सुंदर сундар (*красивый*).

интерес||ова́ть दिलचस्प (रुचिकर) होना дилчасп (ручикар) ҳонā *нп.* (को *кого-л.*); меня́ ~у́ет... मुझे... दिलचस्प (रुचिकर) है, मुझे... से दिलचस्पी है.

интересова́ться दिलचस्पी लेना дилчаспӣ лэнā *п.* (में *кем-л., чем-л.*), रुचि रखना ручи ракхнā *п.* (में *кем-л., чем-л.*).

интерна́т *м.* बोर्डिंग-स्कूल бординг-скӯл *м.*

интернационали́зм *м.* अंतर्राष्ट्रीयता антаррāшṭрӣйатā *ж.*

интернациона́льный अंतर्राष्ट्रीय антаррāшṭрӣйа.

интури́ст *м.* इंटूरिस्ट инṭӯрисṭ *м.*

информацио́нн||ый: ~ое бюро́ समाचार-समिति самāчāр-самити *ж.*, सूचना-विभाग сӯчнā-вибхāг *м.*

информа́ция *ж.* ख़बर ќхабар *ж.*, सूचना сӯчнā *ж.*, समाचार самāчāр *м.*

информи́ровать ख़बर (सूचना) देना ќхабар (сӯчнā) дэнā *п.* (की *о чём-л.*).

инциде́нт *м.* घटना гхаṭнā *ж.*

Иорда́ния जोर्डन джордан.

ипподро́м *м.* घुड़दौड़ का मैदान гхур̣даур̣ ка̄ майда̄н *м.*, रेसकोर्स рэскорс *м.*

Ира́к इराक़ ира̄к.

Ира́н ईरान ӣра̄н.

ира́нец *м.* ईरानी ӣра̄нӣ *м.*

ира́нский ईरानी ӣра̄нӣ.

ирла́ндец *м.* आयरिशमैन а̄йаришмайн *м.*

Ирла́ндия आयर्लैंड а̄йарлайнд.

ирла́ндский आयरिश а̄йариш.

иррига́ция *ж.* सिंचाई синча̄ӣ *ж.*, आबपाशी а̄бпа̄шӣ *ж.*

иска́ть ढूँढ़ना д̣хӯр̣хна̄ *п.*, खोजना кходжна̄ *п.*, तलाश करना тала̄ш карна̄ *п.*; **я ищу́...** मैं... ढूँढ़ (खोज) रहा हूँ; **что (кого́) вы и́щете?** आप किस को ढूँढ़ते (खोजते) हैं?

исключ||а́ть [बाहर] निकालना [ба̄хар] ника̄лна̄ *п.*, बाहर करना ба̄хар карна̄ *п.*, बरखास्त करना баркха̄ст карна̄ *п.*; काटना ка̄т̣на̄ *п.* (*вычёркивать*); **~и́ть из соста́ва кома́нды** टीम से बाहर निकाल देना *п.*

исключе́ни||е *с.* बहिष्कार бахишкāр *м.* (*откуда-л.*); अपवाद апвāд *м.* (*из правила*); в ви́де ~я अपवाद के तौर पर; за ~ем छोड़कर; без ~я बिना अपवाद के.

исключи́тельн||ый: в ~ых слу́чаях विशेष अवसरों पर вишэш авасарõ пар, खास मौकों पर кхāс маукõ пар.

исключи́ть *см.* исключа́ть.

и́скренн||ий सच्चा саччā, हार्दिक хāрдик; с ~им приве́том हार्दिक अभिवादन से.

иску́сный चतुर чатур, कुशल кушал.

иску́сственный बनावटी банāотӣ, नक़ली наклӣ, कृत्रिम критрим; ~ же́мчуг नक़ली मोती *м.*; ~ шёлк नक़ली रेशम *м.*

иску́сств||о *с.* कला калā *ж.*; произведе́ние ~а कलाकृति *ж.*

исла́м *м.* इसलाम ислāм *м.*

исла́ндец *м.* आइसलैंडियन āислайндийан *м.*

Исла́ндия आइसलैंड āислайнд.

испа́нец *м.* स्पेनी спэнӣ *м.*

Испа́ния स्पेन спэн.

испа́нский स्पेनी спэни.

исполкóм *м.* (исполнúтельный комитéт) कार्यसमिति кāрйасамити *ж.*

исполнéни||е *с. театр.* अभिनय абхинай *м.*, अदाकारी адāкāрӣ *ж.*; वाद्य вāдйа *м.* (*муз. произведения*); गाना гāнā *м.* (*пение*); в ~и अभिनेता...; अभिनेत्री... (*об артистке*), गायक ...; गायिनी... (*о певице*).

исполнúтель *м.* अदाकार адāкāр *м.* (*артист*); वाद्यकार вāдйакāр *м.* (*музыкант*).

испóлнить(ся) *см.* исполнять(ся).

исполня́ть 1. पूरा (पूर्ण, अदा) करना пӯрā (пӯрна, адā) карнā *п.*, तामील करना тāмӣл карнā *п.* (की *что-л.*); **испóлните мою прóсьбу** मेरी बिनती पूरी कीजिये; 2. *театр.* अदा (अभिनय) करना адā (абхинай) карнā *п.*; ~ **роль** पार्ट अदा करना *п.*

исполня́ться पूरा होना пӯрā ҳонā *нп.*, हो जाना ҳо джāнā *нп.*; **мне испóлнилось 20 лет (24 гóда)** मेरी उम्र के २० (२४)

साल पूरे हो गये, मेरी उम्र २० (२४) साल की हो गयी.

испо́льзование *с.* इस्तेमाल истэмāл *м.*, उपयोग упайог *м.*, प्रयोग прайог *м.*

испо́льзовать इस्तेमाल करना истэмāл карнā *п.*, उपयोग (प्रयोग) करना упайог (прайог) карнā *п.* (का *кого-л.*, *что-л.*); ~ **свобо́дное вре́мя** फ़ुरसत का वक़्त इस्तेमाल करना *п.*

испо́рти||ть बिगाड़ देना бигāр̣ дэнā *п.*, ख़राब कर देना кхарāб кар дэнā *п.*; **я ~л конве́рт (бланк)** मैं ने लिफ़ाफ़े (फ़ार्म) को बिगाड़ दिया.

испо́рти||ться बिगड़ जाना бигар̣ джāнā *нп.*, ख़राब हो जाना кхарāб х̌о джāнā *нп*; **авторучка (пого́да) ~лась** फ़ाउंटेनपेन (मौसिम) बिगड़ गया.

испра́вить *см.* исправля́ть.

исправля́ть ठीक (दुरुस्त) करना тхӣк (дуруст) карнā *п.*; सुधारना судхāрнā *п* (*улучшать*); **испра́вьте, пожа́луйста** मेहरबानी (कृपा) करके ठीक कीजिये.

испугá||ть डरा देना д̣арā дэнā *п.*; **вы меня́ ~ли!** आप ने मुझे डरा दिया!

испугáться डर जाना д̣ар джāнā *нп.*, डर लग जाना д̣ар лаг джāнā *нп.*

испытáние *с.* इम्तहान имтах̌āн *м.*, परीक्षा парӣкшā *ж.*; **вы́держать ~** इम्तहान (परीक्षा) पास कर लेना *п.*

испытáть *см.* испы́тывать.

испы́тывать 1. परखना паракхнā *п.*, जाँचना джāчнā *п.*, आज़माना āзмāнā *п.*, जाँच (आज़माइश, परीक्षा) करना джāч (āзмāиш, парӣкшā) карнā *п.* (की *кого-л.*, *что-л.*); **испытáть свои́ си́лы** अपनी ताक़त (शक्ति) आज़मा लेना *п*; **2.** महसूस करना мах̌сӯс карнā *п*, अनुभव करना анубхав карнā *п.* (का *что-л.*); **я испытáл большóе удовóльствие** मुझे बड़ी ख़ुशी हुई.

исслéдование *с.* खोज кходж *ж.*, जाँच джāч *ж.*, अनुसंधान анусандхāн *м.*, अन्वेषण анвэшан *м.*; निबंध нибандх *м.* (*сочинение*).

исслéдователь *м.* अनुसंधानकर्ता анусандхāнкартā *м.*, अन्वेषक анвэшак *м.*

исслéдовать जाँचना джāчнā *п.*, खोज (जाँच) करना кходж (джāч) карнā *п.* (की *что-л.*), अनुसंधान (अन्वेषण) करना анусандхāн (анвэшан) карнā *п.* (का *что-л.*).

истекáть पूरा (समाप्त) होना (हो जाना) пӯрā (самāпта) ҳонā (ҳо джāнā) *нп.*, गुज़र (बीत) जाना гузар (бӣт) джāнā *нп.*; **врéмя истеклó** वक़्त (समय) पूरा (समाप्त) हो गया.

истéчь *см.* **истекáть.**

йстина *ж.* सचाई сачāӣ *ж.*, सत्य сатйа *м.*

йстинный सच्चा саччā, वास्तविक вāставик.

истóрик *м.* इतिहासकार итиҳāскāр *м.*, इतिहासवेत्ता итиҳāсвэттā *м.*

истори́ческий ऐतिहासिक айтиҳāсик.

истóрия *ж.* इतिहास итиҳāс *м.*, तारीख़ тāрӣкх *ж.*; इतिहास-शास्त्र итиҳāс-шāстра *м.* (*наука*).

истóчник *м.* 1. चश्मा чашмā *м*, सोता

сотā *м.*, स्रोत срот *м.*; **минера́льный** ~ खनिज पानी का चश्मा (सोता, स्रोत) *м.*; 2. सूत्र сӯтра *м.*, स्रोत срот *м.*, из **досто́верных ~ов** विश्वस्त सूत्रों से.

истра́тить ख़र्च (व्यय) कर देना к̇харч (вйай) кар дэнā *п.*

исчеза́ть ग़ायब (गुम) होना (हो जाना) г̇āйаб (гум) х̆онā (х̆о джāнā) *нп.*, मिटना миṫнā *нп.*; छिपना чхипнā *нп.* (*пря́таться*).

исче́знуть *см.* исчеза́ть.

исче́рпать *см.* исче́рпывать.

исче́рпывать ख़र्च (व्यय) करना к̇харч (вйай) карнā *п.* (*напр. средства*); हल करना х̆ал карнā *п.* (*разрешать вопрос*); सुलझाना сулджхāнā *п.*, निबटाना нибṫāнā *п.* (*улаживать*).

исче́рпывающ||ий: **~ие све́дения** पूरी ख़बरें пӯрӣ к̇хабарэ̄ *ж. мн.*, पूरे (संपूर्ण) समाचार пӯрэ (сампӯрна) самāчāр *м. мн.*

ита́к अच्छा аччхā, इस तरह (प्रकार) ис тарах̆ (пракāр).

Ита́лия इटली ита̇ли.

италья́нец *м* इटालियन ита̇лийан *м*.

италья́нский इटालियन ита̇лийан.

и т. д. (и так да́лее) इत्यादि итйа̄ди, वगैरह ваг̇айрах̌.

ито́г *м.* 1. कुल जोड़ кул джор̣ *м.*, पूर्ण योग пӯрна йог *м.*; **о́бщий ~** कुल जोड़ *м.*, पूर्ण योग *м.*; 2. नतीजा натӣджа̄ *м.*, परिणाम парина̄м *м.*; **~и соревнова́ния** मुक़ाबले (प्रतियोगिता) के नतीजे (परिणाम) *м. мн.*; **в ~е** के फलस्वरूप, नतीजे में.

и т. п. (и тому́ подо́бное) इत्यादि итйа̄ди, वगैरह вагайрах̌.

их: **их здесь не́ было** वे यहाँ नहीं थे вэ йаха̄̃ нахӣ̃ тхэ; **вы их не ви́дели?** आप ने उन को नहीं देखा? а̄п нэ ун ко нахӣ̃ дэкха̄?; **э́то их места́** यह उन की सीटें हैं йах̌ ун кӣ сӣтэ̄ х̌эй̃.

июл||ь *м* जुलाई джула̄ӣ *ж.*; **пе́рвого ~я** पहली जुलाई को.

ию́нь *м* जून джӯн *м.*

Й

Йéмен यमन йаман.

йод *м.* आयोडीन āйодин *м.*

К

к 1. की तरफ़ (ओर) кӣ тараф (ор), के पास кэ пāс; **идúте к нам** हमारे पास चलिये; 2. के यहाँ (घर) кэ йахā̃ (гхар); **пойдёмте к нам** हमारे यहाँ (घर) चलें; **я к немý не заходúл** मैं उस के यहाँ (घर) नहीं गया था; 3. तक так; **приходúте к чáсу (к двум, к пятú часáм)** एक (दो, पाँच) बजे तक आइये; **он придёт к трём часáм** वह तीन बजे तक आएगा; 4. के लिये кэ лийэ, में мэ̃; **что сегóдня к зáвтраку (обéду, к ýжину)?** आज नाश्ते (डिनर, ब्यालू) में क्या है?; **к чемý это?** यह किस लिये है?; 5. से сэ, के प्रति кэ прати; **любóвь к рóдине** देश

से प्रेम *м.*; ◇ к счáстью सौभाग्यवश, ख़ुशक़िस्मती से; к несчáстью दुर्भाग्यवश, बदक़िस्मती से.

кабачкú *мн.* घिया-कद्दू гхийā-каддӯ *м.*

кабúна *ж.* कोठरी котхрӣ *ж.*, केबिन кэбин *ж.*, कमरा камрā *м.*; ~ для голосовáния वोट देने की केबिन *ж.*; душевáя ~ फ़ौवारेदार ग़ुस्ल-ख़ाना *м.*; ~ для купáющихся नहानेवालों के सामान की कोठरी (केबिन) *ж.*; ~ лúфта लिफ़्ट की केबिन *ж.*; ~ самолёта हवाई जहाज़ की केबिन *ж.*

кабинéт *м.* कमरा камрā *м.*; рабóчий ~ काम करने का कमरा *м.*; ◇ ~ минúстров मंत्रि-मंडल *м.*

каблу́к *м.* एड़ी эрӣ *ж.*; óбувь на высóком каблукé ऊँची एड़ी के जूते *м. мн.*

Кабу́л काबुल кāбул.

Кавкáз काकेशिया кāкэшийā.

кавкáзский काकेशिया [का] кāкэшийā [кā].

кадр *м.* दृश्य дришйа *м.*, झाँकी джхā̃кӣ *ж.*

кáждый हर хар, प्रत्येक пратйэк, हरेक

х̆арэк; ~ день हर दिन (रोज़), प्रतिदिन; ~ из нас हम में से हरेक.

каза́ться मालूम होना (पड़ना) ма̄лӯм х̆она̄ (пар̣на̄) *нп.*, जान पड़ना джа̄н пар̣на̄ *нп.*, लगना лагна̄ *нп.*; **мне ка́жется, что...** मुझे मालूम होता (जान पड़ता, लगता) है कि...; **ка́жется, что...** मालूम होता (जान पड़ता, लगता) है कि...; **я, ка́жется, не опозда́л** जान पड़ता है कि मुझे देर नहीं हुई.

каза́х *м.* कज़ाख़ каза̄к̇х *м.*

Каза́хская ССР कज़ाख़स्तान सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र каза̄к̇хста̄н совийат сама̄джва̄дӣ праджа̄тантра.

каза́хский कज़ाख़ каза̄к̇х.

Казахста́н कज़ाख़स्तान каза̄к̇хста̄н.

Каи́р काहिरा ка̄х̆ира̄.

как 1. कैसे кайсэ, किस तरह кис тарах̆; **~ вам нра́вится ...?** आप को कैसे... लगता है?; **~ пройти́ (прое́хать)?** कैसे जाना चाहिये?; **~ мне попа́сть на вокза́л?** मैं कैसे (किस तरह) स्टेशन पहुँचूँ?;

2. क्या кйā; ~ вáше ймя?, ~ вас зовýт? आप का नाम क्या है?; ~ назывáется э́та ýлица (плóщадь)? इस सड़क (स्क्वायर) का नाम क्या है?; ~ мне быть? मैं क्या करूँ?; 3. जब [कि] джаб [ки]; с тех пор ~ जब से; в то врéмя ~ जब [कि], जिस वक़्त... तब; ◇~ бýдто जैसे [कि], मानों; ~ раз вóвремя ठीक वक़्त (समय) पर; ~ напримéр जैसा कि, मिसाल (उदाहरण) के लिये; я вúдел, ~ он ушёл मैं ने उस को जाते देखा.

какáо *с.* कोको коко *м.*

кáк-нибудь किसी न किसी तरह (प्रकार) кисӣ на кисӣ тарах̆ (пракāр); कभी кабхӣ, किसी दिन кисӣ дин (*когда-нибудь*); я ~ зайдý मैं कभी (किसी दिन) आऊँगा.

какóв: каковы́ результáты игры́? खेल के नतीजे कैसे हैं? кхэл кэ натӣджэ кайсэ х̆эй̆?

как||óй कैसा кайсā; कौन каун, कौनसा каунсā (*какой именно*); क्या кйā (*что за*);

~и́м о́бразом कैसे, किस तरह; ~у́ю кни́гу (~и́е духи́) вы мне рекоменду́ете? आप के विचार में कौनसी किताब (कौनसा अतर) मेरे लिये मुनासिब है?

како́й-нибудь कोई кои, एक эк.

како́й-то *см.* како́й-нибудь.

ка́к-то किसी तरह кисӣ тара̄х̣ (*каким-то образом*); एक बार эк ба̄р, एक दिन эк дин (*однажды*); я э́того ~ не заме́тил किसी तरह यह मुझे नज़र नहीं आया; я ~ здесь был एक दिन तो मैं यहाँ था.

календа́рь *м.* कैलेंडर кайлэ̄ндар *м*, तिथि-पत्र титхи-патра *м.*, जंत्री джантрӣ *ж.*; насто́льный ~ मेज का कैलेंडर *м.*; насте́нный ~ दीवारी कैलेंडर *м*

кало́ши *мн.* रबड़ के जूते рабар̣ кэ джӯтэ *м. мн.*

Кальку́тта कलकत्ता калкатта̄.

кальсо́ны *мн.* नीचे का पाजामा нӣчэ ка̄ па̄джа̄ма̄ *м.*

Камбо́джа कंबोडिया камбодийа̄.

каменноуго́льный: ~ **бассе́йн** कोयला-क्षेत्र койла̄-кшэтра *м.*

ка́менный पत्थर का паттхар ка̄; पक्का пакка̄ (*напр. о доме*).

ка́менщик *м.* राजगीर ра̄джгӣр *м.*, थवई тхавай *м.*

ка́мень *м.* पत्थर паттхар *м.*; कंकर канкар *м.* (*галька*); मणि мани *ж.* (*драгоценный*).

ка́мера *ж.* 1.: **фотографи́ческая** ~ केमरा кэмара̄ *м.*; 2.: ~ **хране́ния багажа́** असबाबघर асба̄бгхар *м.*, लगेजघर лагэджгхар *м.*; 3.: ~ **мяча́** गेंद का ट्यूब гэ̄д ка̄ т̇ййуб *м.*; **автомоби́льная** ~ मोटर [के पहियों] का ट्यूब мот̇ар [кэ пах̆ийэ] ка̄ т̇ййуб *м.*

ка́мерн||ый: конце́рт ~ой му́зыки कमरे का कंसर्ट камрэ ка̄ кансарт̇ *м.*

каме́я *ж.* कमियो камийо *м.*

ками́н *м.* अँगीठी а̄гӣт̇хӣ *ж.*, आतशदान а̄ташда̄н *м.*

кампа́ния *ж.* आंदोलन а̄ндолан *м.*; **изби-**

ра́тельная ~ चुनाव-आंदोलन *м.*, निर्वाचन-आंदोलन *м.*

камфара́ *ж.* काफ़ूर ка̄фӯр *м.*, कर्पूर карпӯр *м.*

кана́ва *ж.* नाला на̄ла̄ *м.*, नाली на̄лӣ *ж.*, मोरी морӣ *ж.*

Кана́да कनाडा кана̄д̣а̄.

кана́дец *м.* कनाडावासी кана̄д̣а̄ва̄сӣ *м.*, कनाडियन кана̄д̣ийан *м.*

кана́дский कनाडियन кана̄д̣ийан.

кана́л *м.* नहर нах̣ар *ж.*; **ороси́тельный** ~ [सिंचाई की] नहर *ж.*

канализа́ция *ж.* मोरी морӣ *ж.*, नाली की व्यवस्था на̄лӣ кӣ вйавастха̄ *ж.*, शौचालय шаӯча̄лай *м.*

кана́т *м.* रस्सा расса̄ *м.*

Канбе́рра कैनबरा кайнбара̄.

кандида́т *м.* उम्मेदवार уммэдва̄р *м.*; ~ **нау́к** विज्ञान का उम्मेदवार *м.*

кандидату́ра *ж.* उम्मेदवार уммэдва̄р *м.*, उम्मेदवारी уммэдва̄рӣ *ж.*

кани́кулы *мн.* छुट्टी чхут̣т̣ӣ *ж.*, अवकाश-

-काल авакāш-кāл *м.*; **зи́мние** ~ जाड़ों की छुट्टियाँ *ж. мн.*; **ле́тние** ~ गरमियों की छुट्टियाँ *ж. мн.*

кано́э *с. спорт.* कनो [नाव] кано [нāо] *ж.*

канта́та *ж* कंटाटा кан̇т̇āт̇ā *м.*

канцеля́рия *ж.* दफ़्तर дафтар *м.*, कार्यालय кāр̣йāлай *м.*, आफ़िस āфис *м.*

канцеля́рск||ий: ~**ие принадле́жности** काग़ज़-क़लम кāг̇аз-калам *м.*, दफ़्तरी सामान дафтари̅ сāмāн *м.*

ка́пать टपकना т̇апакнā *нп.*, बूँद बूँद बहना бӯд бӯд бах̇нā *нп.*

капе́лла *ж.* संगीत-मंडली сангӣт-манд̣лӣ *ж.*; **хорова́я** ~ कोरस की संगीत-मंडली *ж.*

капельди́нер *м.* बक्सकीपर баксќӣпар *м.*

капельме́йстер *м.* बैंडमास्टर байн̇д̣мāст̇ар *м.*

капита́л *м* पूँजी пӯджӣ *ж.*, सर्माया сармāйā *м.*

капитали́зм *м.* पूँजीवाद пӯджӣвāд *м.*, सर्मायादारी сармāйāдāрӣ *ж.*

капитали́ст *м.* पूँजीपति пӯджӣпати *м.*, पूँजीवादी пӯджӣвāдӣ *м.*, समयादार сармāйāдāр *м.*

капиталисти́ческий पूँजीवादी пӯджӣвāдӣ, समयादारी сармāйāдāрӣ.

капита́льн||ый बुनियादी бунийāдӣ, आधारभूत āдхāрбхӯт; ~ое строительство बुनियादी निर्माणकार्य *м*

капита́н *м.* कप्तान каптāн *м.*; ~ кома́нды टीम का कप्तान *м.*

ка́пл||я *ж.* बूँद бӯд *ж.*; глазны́е ~и आँख की दवा *ж.*

ка́пор *м.* कनटोप кантоп *м.*, हुड х̌уд *м.*

капу́ста *ж.* गोभी гобхӣ *ж.*; ки́слая ~ खट्टी गोभी *ж.*; цветна́я ~ फूलगोभी *ж.*; брюссельская ~ ब्रुसेल्स की गोभी *ж.*

капюшо́н *м.* कनटोप кантоп *м.*, हुड х̌уд *м.*

кара́куль *м.* कराकुला की भेंड़ की खाल карāкулā кӣ бхэ̄р кӣ кхāл *ж.*

каранда́ш *м.* पेन्सिल пэнсил *ж.*; хими́ческий ~ रोशनाई (स्याही) की पेन्सिल *ж.*; цветно́й ~ रंगीन पेन्सिल *ж.*

карантин м. कोरांटीन корāнтӣн м.
карась м. ज़र्द-मछ्ली зард-мачхлӣ ж.
караул м. पहरा пахра̄ м., गारद га̄рад м.; почётный ~ सलामी ж., गार्ड आफ़ आनर м.
Карачи कराची кара̄чӣ.
карельск||ий: ~ая берёза करेल बर्च карэл барч м.
карикатура ж. कारटून ка̄ртӯн м.
карман м. जेब джэб м.; положить в ~ जेब में डालना (डाल देना) п.
карманн||ый जेब का джэб ка̄, जेबी джэбӣ; ~ фонарик टार्च ж.; ~ые часы जेब की घड़ी ж.
карнавал м. कार्निवाल ка̄рнива̄л м.
карниз м. कारनिस ка̄рнис ж., कँगनी ка̄гнӣ ж., छज्जा чхаджджа̄ м.
карп м. कर्प-मछ्ली карп-мачхлӣ ж.
карта ж. मानचित्र ма̄нчитра м., नक़्शा накша̄ м.
картина ж. चित्र читра м., तसवीर тасвӣр ж.

картóн *м.* दफ़्ती дафтӣ *ж.*

картóфель *м.* आलू а̄лӯ *м.*

картóфельн||ый: ~ая мукá आलू का आटा а̄лӯ ка̄ а̄т̣а̄ *м.*; ~ суп आलू का शोरबा а̄лӯ ка̄ шорба̄ *м.*

кáрточка *ж.* कार्ड ка̄рд̣ *м.*, टिकट т̣икат̣ *м.*; визи́тная ~ परिचय-कार्ड *м.*, मुलाक़ाती कार्ड (टिकट) *м.*; фотографи́ческая ~ फ़ोटो *м.*, फ़ोटोचित्र *м*

карусéль *ж.* चरखी чаркхӣ *ж.*

касáться 1. छूना чхӯна̄ *п.*, स्पर्श करना спарша карна̄ *п.*; 2. (*упоминать*) ज़िक्र करना зикр карна̄ *п.* (का *чего-л.*), चर्चा करना чарча̄ карна̄ *п.* (की *чего-л.*); э́того вопрóса мы не касáлись हम ने इस सवाल (प्रश्न) का ज़िक्र नहीं किया.

кáсса *ж.* कैशबाक्स кайшба̄кс *м.*; билéтная ~ टिकट-घर *м.*; театрáльная ~ थियेटर का टिकट-घर *м.*; сберегáтельная ~ बचत-बैंक *м.*, सेविंग-बैंक *м.*

кассéт||а *ж.* कार्ट्रिज ка̄рт̣ридж *м.*; заряди́те ~у कार्ट्रिज भर दीजिये.

кассир *м.* केशियर кэшийар *м.*; खज़ानची кхазāнчӣ *м.* (*напр. предприятия*); टिकट-बाबू ṫикаṫ-бāбӯ *м.* (*билетной кассы*)

каста *ж.* जाति джāти *ж.*, वर्ण варна *м.*

касторов||ый: ~ое масло रेंड़ का तेल рэ̄р̣ кā тэл *м.*

кастрюля *ж.* पतीला патӣлā *м.*

каталог *м.* सूची сӯчӣ *ж.*, सूचीपत्र сӯчӣпатра *м.*; есть ли у вас ~? क्या आप के पास सूचीपत्र है?; ~ выставки प्रदर्शनी का सूचीपत्र *м.*

катар *м.* श्लेष्मा шлэшмā *м.*

кататься सवारी करना савāрӣ карнā *п.* (की *на чём-л.*); ~ на коньках स्केटिंग करना *п.*; вы катаетесь на коньках (на велосипеде)? आप स्केटिंग करना (साइकिल चलाना) जानते हैं?; пойдём ~ на машине! मोटर पर सैर करने चलें!

категори||я *ж.* दर्जा дарджā *м.*, श्रेणी шрэнӣ *ж.*; первой ~и अव्वल दर्जे का, प्रथम श्रेणी का.

катер *м.* कश्ती каштӣ *ж.*, नाव нāо *ж.*

като́к *м.* स्केटिंग-रिंक скэтинг-ринк *м.*, स्केटिंग का मैदान скэтинг кā майдāн *м.*; **ле́тний** ~ गरमियों के स्केटिंग का मैदान *м.*

като́лик *м.* कैथोलिक кайтхолик *м.*

католици́зм *м.* कैथोलीसिज़्म кайтхолӣсизм *м.*

католи́ческий कैथोलिक кайтхолик.

кату́шка *ж.* अटेरन атэран *м.*, रील рӣл *ж.*

Катманду́ काठमांडू кāтхмāндӯ.

каучу́к *м.* रबड़ рабар *м.*

кафе́ *с.* काफ़े кāфэ *м.*, क़हवाख़ाना қахвāкхāнā *м.*, काफ़ी-घर кāфӣ-гхар *м.*; **ле́тнее** ~ गरमियों का क़हवाख़ाना *м.*; ~-**моро́женое** आइसक्रीम-काफ़े *м.*

ка́федр||а *ж.* ज्ञानपीठ гьянпӣтх *ж.*; **заве́дующий** ~**ой** ज्ञानपीठ का अध्यक्ष *м.*

кача́ть हिलाना хилāнā *п.*, झुलाना джхулāнā *п.*; पंप करना памп карнā *п.*, पंप से निकालना памп сэ никāлнā *п.* (*насосом*).

кача́ться हिलना хилнā *нп.*, झूलना

джхӯлнā *нп.*; ~ в гамаке́ (на каче́лях) झूला झूलना *нп.*

каче́ли *мн.* झूला джхӯлā *м.*, हिंडोला ҳиндолā *м.*

ка́честв||о *с.* गुण гун *м.*, क्वालिटी квāлиṫи *ж.*; высшего ~а बढ़िया क्वालिटी का; плохо́го ~а घटिया क्वालिटी का.

ка́чк||а *ж* डोलना ḍолнā *м.*, थरथराहट тхартхарāҳаṫ *ж.*; я не переношу́ ~и मुझ से डोलना सहा नहीं जाता.

ка́ша *ж.* दलिया далийā *м.*; гре́чневая ~ मोथी का दलिया *м.*; ма́нная ~ सूजी का दलिया *м.*; सूजी की खीर *ж.* (*на молоке*); ри́совая ~ भात *м.*; खीर *ж.* (*на молоке*).

ка́шель *м.* खाँसी кхāси *ж.*; у меня́ ~ मुझे खाँसी हुई.

ка́шлять खाँसना кхāснā *нп.*

кашне́ *с.* गुलूबंद гулӯбанд *м.*, गलाबंद галāбанд *м.*

кашта́н *м.* शाहबलूत का फल шāҳбалӯт кā пхал *м.* (*плод*); शाहबलूत шāҳбалӯт *м.* (*дерево*).

каюта *ж.* केबिन кэбин *ж.*, कोठरी котхрӣ *ж.*, कमरा камрā *м.*

квалифицированный कुशल кушал; ~ **рабочий** कुशल मज़दूर *м.*

квартал *м.* **1.** महल्ला маҳаллā *м.*; **в этом ~е города** शहर के इस महल्ले में; **2.** तिमाही тимāҳӣ *ж.*; **в первом ~е** पहली तिमाही में.

квартет *м.* क्वार्टेट квāрт̇эт̇ *м.*; चौरागा чаурāгā *м.* (*о произведении*).

квартира *ж.* मकान макāн *м.*, फ़्लेट флэт̇ *м.*; ~ **из трёх комнат** तीन कमरों का मकान *м.*; **отдельная** ~ अलग मकान *м.*

квартплата *ж.* (квартирная плата) किराया кирāйā *м.*, भाड़ा бхāр̣ā *м.*

квас *м.* क्वास квāс *м.*

кверху ऊपर [को] ӯпар [ко].

квинтет *м.* पंचक панчак *м.*, क्विनटेट квинт̇эт̇ *м.*

квитанци||я *ж.* रसीद расӣд *ж.*; बिलटी билт̇ӣ *ж.* (*багажная*); **дайте ~ю** रसीद दीजिये; **возьмите ~ю** रसीद लीजिये.

кекс *м.* केक кэк *м.*

кем: ~ вы рабо́таете? आप किस काम पर हैं? а̄п кис ка̄м пар х̆э̄й?; с ~ вы разгова́ривали? आप ने किस से बातें कीं? а̄п нэ кис сэ ба̄тэ̄ кӣ?

Ке́ния कीनिया кӣнийа̄.

ке́пи *с.* टोपी т̇опӣ *ж.*

кероси́н *м.* केरासीन [-तेल] кэра̄сӣн [-тэл] *м.*, तेल тэл *м.*

кероси́нка *ж.* केरासीन-तेल का चूल्हा кэра̄сӣн-тэл ка̄ чӯлха̄ *м.*

ке́та *ж.* साइबेरियन सैमेन са̄ибэрийан саймэн *ж.*

кефи́р *м.* दही дах̆ӣ *м.*

кива́ть सिर हिलाना сир х̆ила̄на̄ *п.*

кивну́ть *см.* кива́ть.

кида́ть फेंकना пхэ̄кна̄ *п.*, डालना д̇а̄лна̄ *п.*

кило́ *с.* *см.* килогра́мм.

килогра́мм *м.* किलोग्राम килогра̄м *м.*

киломе́тр *м.* किलोमीटर киломӣт̇ар *м.*

ки́льки *мн.* स्प्रैट-मछली спрайт̇-мачхлӣ *ж.*

кинó *с.* सिनेमा синэмā *м.*; सिनेमा-घर синэмā-гхар *м.* (*помещение*).

киноактёр *м.* सिनेमा-अभिनेता синэмā-абхинэтā *м.*

киноактри́са *ж.* सिनेमा-अभिनेत्री синэмā-абхинэтрӣ *ж.*

киножурнáл *м.* समाचार-संबंधी फ़िल्म самāчāр-самбандхӣ филм *м.*, *ж.*; ~ **«Нóвости дня»** दैनिक समाचार चल-चित्र *м.*

кинокарти́на *ж.* फ़िल्म филм *м.*, *ж.*, चलचित्र чалчитра *м*

кинокомéдия *ж.* कामेडी-फ़िल्म кāмэдӣ-филм *м.*, *ж.*

кинооперáтор *м.* चलचित्रकार чалчитра-кāр *м.*

кинорежиссёр *м.* फ़िल्म-निर्देशक филм-нирдэшак *м.*

киносту́дия *ж.* सिनेमा-स्टूडियो синэмā-стӯдийо *м.*

киносценáрий *м.* फ़िल्मी कहानी филмӣ кахāнӣ *ж.*, सिनेरियो синэрийо *м.*

киносъёмка *ж.* शूटिंग шӯтинг *ж.*, फ़िल्मिंग филминг *ж.*

кинотеа́тр *м.* सिनेमा-घर синэма̄-гхар *м.*

кинофестива́ль *м.* फ़िल्म-उत्सव филм-утсав *м.*

кинофи́льм *м.* फ़िल्म филм *м.*, *ж.*, चलचित्र чалчитра *м.*

кинохро́ник||а *ж.* समाचार-संबंधी फ़िल्म сама̄ча̄р-самбандхӣ филм *м.*, *ж.*; специа́льный вы́пуск ~и समाचारवाले फ़िल्म का विशेषांक *м.*

ки́нуть *см* кида́ть.

кио́ск *м.* स्टाल ст̇а̄л *м.*, थला тхала̄ *м.*; газе́тный ~ अख़बारी स्टाल *м.*; кни́жный ~ बुकस्टाल *м.*, किताबों का थला *м.*; цвето́чный ~ फूलों का स्टाल *м.*; таба́чный ~ बीड़ी-सिगरेट का स्टाल *м.*

кипе́ть उबलना убална̄ *нп.*, खौलना кхаулна̄ *нп.*

Кипр किब्रस кибрас, साइप्रस са̄ипрас.

кипяти́ть उबालना уба̄лна̄ *п.*, खौलाना кхаула̄на̄ *п.*

кипято́к *м.* उबलता हुआ पानी убалтā х̆уā пāнӣ *м.*

кипячён||ый: ~**ая вода́** उबला हुआ पानी убалā х̆уā пāнӣ *м.*

кирги́з *м.* किर्गिज़ киргиз *м.*

Кирги́зия किर्गीज़िया киргӣзийā.

Кирги́зская ССР किर्गिज़ सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र киргиз совийат самāджвāдӣ праджāтантра.

кирги́зский किर्गिज़ киргиз.

кирпи́ч *м.* ईंट ӣ̃т *ж.*

кирпи́чный ईंटों का ӣ̃т̇о̄ кā; पक्का паккā (*напр. о стене*).

кисе́ль *м.* जेली джэлӣ *ж.*

кислоро́д *м.* आक्सीजन āксӣджан *м.*

кислота́ *ж.* तेज़ाब тэзāб *м.*, अम्ल амла *м.*, एसिड эсиḋ *м.*

ки́сл||ый खट्टा кхат̇т̇ā; ~**ые щи** खट्टी गोभी का शोरबा *м.*

ки́сточка *ж.* 1. ब्रश браш *м.*; कूँची кӯ̃чӣ *ж.* (*для рисования*); 2. (*украшение*) फुंदना пхундна̄ *м.*, झब्बा джхаббā *м.*

кисть *ж.* 1. (*руки́*) पंजा панджа̄ *м.*; 2. गुच्छा гуччха̄ *м.*; ~ **виногра́да** अंगूर का गुच्छा *м.*; 3. (*художника*) ब्रश браш *м.*, कूँची ку̃чӣ *ж.*; 4. (*украшение*) फुंदना пхундна̄ *м.*, गुच्छा гуччха̄ *м.*

кита́ец *м.* चीनी чӣнӣ *м.*, चीना чӣна̄ *м.*

Кита́й चीन чӣн.

кита́йский चीनी чӣнӣ, चीना чӣна̄.

кишки́ *мн.* आँतें а̄̃тэ̃ *ж. мн.*, अंतड़ियाँ антаṛийа̄̃ *ж. мн.*

кла́виша *ж.* कुंजी кунджӣ *ж.*

кла́дбище *с.* क़ब्रिस्तान кабриста̄н *м.*, गोरिस्तान гориста̄н *м.*

кла́няться सिर झुकाना сир джхука̄на̄ *п.*; नमस्कार (प्रणाम, सलाम) करना (देना) намаска̄р (прана̄м, сала̄м) карна̄ (дэна̄) *п.* (*передавать привет*; को *кому-л.*); **кла́няйтесь ему́ от меня́** उस को मेरा नमस्कार (सलाम) दीजिये (कहिये).

кларне́т *м.* क्लेरोनेट клэронэт̣ *м*

класс I *м.* वर्ग варга *м.*, श्रेणी шрэнӣ *ж.*; **рабо́чий** ~ मज़दूर-वर्ग *м*

класс II *м.* दर्जा дарджā *м.*, श्रेणी шрэний *ж.*; **он спортсмéн высóкого клáсса** वह ऊँचे दर्जे का खिलाड़ी है.

класс III *м.* कक्षा какшā *ж.*, क्लास клāс *м.*, जमात джамāт *ж.*; पढ़ने का कमरा пар̣хнэ кā камрā *м.* (*классная комната*).

клáссик *м.* क्लासिक клāсик *м.*

классúческ||ий: ~**ая мýзыка** शास्त्रीय संगीत шāстрийа сангӣт *м*; ~ **балéт** क्लासिक बैले клāсик байлэ *м.*

класть रखना ракхнā *п.*; डालना д̣āлнā *п.* (*напр. сахар в чай*).

клеветá *ж.* बदनामी баднāмӣ *ж.*

клеёнка *ж.* मोमजामा момджāмā *м.*

клей *м.* सरेस сарэс *м.*

клеймó *с.* दाग़ дāг̇ *м.*; **фабрúчное** ~ मिल-मारका *м.*

клён *м.* मेपल мэпал *м.*

клéтчат||ый ख़ानेदार к̇хāнэдāр; ~**ая матéрия** ख़ानेदार कपड़ा *м.*, चारख़ाना *м.*

клие́нт *м.* गाहक гāх̆ак *м.*, ग्राहक грā-х̆ак *м.*

кли́мат *м.* आबोहवा āб-о-х̆авā *ж.*, जलवायु джалвāйу *м.*; **мя́гкий** ~ नरम आबोहवा *ж.*; **жа́ркий** ~ गरम आबोहवा *ж.*, उष्ण जलवायु *м.*; **суро́вый** ~ सख्त (कठोर) आबोहवा *ж.*; **континента́льный** ~ मैदानी आबोहवा *ж.*, महाद्वीपीय जलवायु *м.*

климати́ческ||ий: ~**ие усло́вия** जलवायु-संबंधी परिस्थितियाँ джалвāйу-самбандхӣ паристхитийā̃ *ж. мн.*

кли́ника *ж.* क्लिनिक клиник *м.*

клинч *м.* *спорт.* क्लेंच клэнч *ж.*

клуб *м.* क्लब[घर] клаб[гхар] *м.*

клубни́ка *ж.* स्ट्राबेरी стрāбэрӣ *ж.*

клю́ква *ж.* क्रनबेरी кранбэрӣ *ж.*

ключ I *м.* कुंजी кунджӣ *ж.*, चाबी чāбӣ *ж.*, ताली тāлӣ *ж.*; **куда́ положи́ть** ~? कुंजी (चाबी, ताली) कहाँ रखनी है?; **я забы́л** ~**и́** मैं कुंजियाँ (चाबियाँ) भूल गया.

ключ II *м* (*источник*) चश्मा чашмā *м.*, सोता сотā *м.*, झरी джхарӣ *ж.*

ключи́ца *ж.* जत्रु джатру *м.*

клю́шка *ж.* [हाकी का] डंडा [х̆āки кā] д̇анд̇ā *м.*

кля́тва *ж.* क़सम к̇асам *ж.*, शपथ шапатх *ж.*

кни́га *ж.* किताब китāб *ж.*, पुस्तक пустак *ж.*; телефо́нная ~ टेलीफ़ोन-डायरेक्टरी *ж.*

кни́жный: ~ магази́н किताबों (पुस्तकों) की दुकान китāбō (пустакō) кӣ дукāн *ж.*

кни́зу नीचे [को] нӣчэ [ко].

кно́пка *ж.* 1. (*канцелярская*) [नक़्शे की] पिन [нак̇шэ кӣ] пин *ж.*; 2. (*на платье*) चटपट का बटन чат̇пат̇ кā бат̇ан *м.*; 3. (*звонка*) बटन бат̇ан *м.*

коали́ция *ж.* संघ сангх *м.*, गुटबंदी гут̇бандӣ *ж.*

ковёр *м.* क़ालीन к̇āлӣн *м.*, दरी дарӣ *ж.*

коверко́т *м.* कवर्टकोट каварт̇кот̇ *м.*

когда́: ~ нача́ло? कब शुरू होता है? каб шурӯ х̆отā х̆э?; ~ мы поедем? हम कब जाएँगे? х̆ам каб джāэ̄гэ?; мы поедем,

~ все соберу́тся जब सब इकट्ठे हो जाएँगे तब हम जाएँगे джаб саб икаттхэ хо джаогэ таб хам джаогэ.

когда́-нибудь कभी кабхи; вы ~ бы́ли в Москве́? आप कभी मास्को गये थे?

когда́-то कभी кабхи.

кого́: ~ вы име́ете в виду́? आप को किस का ध्यान है? ап ко кис ка дхйан хэ?, आप के ध्यान में कौन है? ап кэ дхйан мэ каун хэ?; ~ ещё нет? और कौन नहीं है? аур каун нахи хэ?

кодеи́н *м.* कोडीन кодин *м.*

ко́декс *м.* कोड код *м.*, नियम-संग्रह нийам-санграх *м.*

ко́е-где́ कहीं कहीं кахи кахи.

ко́е-како́й कोई кои; थोड़ा बहुत тхора бахут, थोड़ा सा тхора са (*немногочисленный*).

ко́е-кто́ कोई एक кои эк, कोई न कोई кои на кои

ко́е-что́ कुछ кучх, कुछ न कुछ кучх на кучх.

ко́жа *ж.* 1. चमड़ा чамр̣а̄ *м*, जिल्द джилд *ж.*; खाल кха̄л *ж.* (*животного*); 2. (*материал*) चमड़ा чамр̣а̄ *м.*

ко́жаный चमड़े का чамр̣э ка̄, चर्मी чарми̅.

коза́ *ж.* बकरी бакри̅ *ж.*

козёл *м.* बकरा бакра̄ *м.*

коко́сов||ый: ~ **оре́х** नारियल на̄рийал *м*; ~**ая па́льма** नारियल का पेड़ на̄рийал ка̄ пэр̣ *м.*

builtins.коктейль *м.* काकटेल ка̄кт̣эл *м.*

колбаса́ *ж.* सासेज са̄сэдж *м.*; **копчёная** ~ दम किया हुआ सासेज *м.*; **варёная** ~ उबला हुआ सासेज *м.*

колеба́ни||е *с.* (*нерешительность*) हिचकिचाहट хичкича̄хат̣ *ж.*, हिचक хичак *ж.*, आगा-पीछा а̄га̄-пи̅чха̄ *м.*; **без** ~**й** बिना किसी हिचकिचाहट के.

коле́нн||ый: ~**ая ча́шка** घुटने की चक्की гхут̣нэ ки̅ чакки̅ *ж.*; ~ **суста́в** घुटने का जोड़ гхут̣нэ ка̄ джор̣ *м.*

коле́но *с.* घुटना гхут̣на̄ *м.*; **по** ~ घुटनों तक.

колесо́ *с.* पहिया паxийа̄ *м.*

коле́я *ж.* [पहिये की] लीक [паxийэ кӣ] лӣк *ж.*; लाइन ла̄ин *ж.* (*железнодорожная*).

коли́честв||о *с.* मिक़दार микда̄р *ж.*, मात्रा ма̄тра̄ *ж.*, परिमाण парима̄н *м.*; तादाद та̄да̄д *ж.* संख्या санкхйа̄ *ж.* (*число*); в ~е... ... की तादाद (संख्या) में.

колле́гия *ж.* बोर्ड борд *м.*; суде́йская ~ पंचों का बोर्ड *м.*

колле́дж *м.* कालेज ка̄лэдж *м.*

коллекти́в *м.* समुदाय самуда̄й *м.*, मंडली манҫлӣ *ж.*, समूह самӯx *м.*

коллективиза́ция *ж.* सामूहीकरण са̄мӯxӣкаран *м.*; ~ се́льского хозя́йства कृषि (किसानों के खेतों) का सामूहीकरण *м.*

коллекти́вн||ый सामूहिक са̄мӯxик; ~ая безопа́сность सामूहिक सुरक्षा *ж.*

коллекционе́р *м.* संग्रहकर्ता санграxкарта̄ *м.*, संग्राहक сангра̄xак *м.*

колле́кция *ж* संग्रह санграx *м*, मजमूआ маджмӯа̄ *м.*

коло́дец *м.* कुआँ куа̃ *м.*

ко́локол *м.* घंटा гхан̇та̄ *м.*

колоко́льчик *м.* 1. *бот.* नील-घंटा нил-гхан̇та̄ *м.*; 2. (*звонок*) घंटी гхан̇тӣ *ж.*

Коло́мбо कोलंबो коламбо.

колониа́льный उपनिवेशी упанивэшӣ, औपनिवेशिक аупанивэшик.

коло́ния *ж.* उपनिवेश упанивэш *м.*; आबादी а̄ба̄дӣ *ж.* (*поселение*).

коло́нна *ж.* 1. खंभा кхамбха̄ *м.*, लाट ла̄т̇ *ж.*, स्तंभ стамбх *м.*; мра́морная ~ संगमरमर का खंभा (स्तंभ) *м.*; 2. दस्ता даста̄ *м.*; ~ спортсме́нов खिलाड़ियों का दस्ता *м.*

колорату́рн||ый: ~ое сопра́но कलाराट्यूरा सोप्रानो калара̄т̇йӯра̄ сопра̄но *м.*

ко́лос *м.* बाल ба̄л *ж.*, बाली ба̄лӣ *ж.*

Колу́мбия कोलंबिया коламбийа̄.

колхо́з *м.* कोलखोज़ колкхоз *м.*, सामूहिक फ़ार्म са̄мӯхик фа̄рм *м.*

колхо́зник *м.* कोलखोज़वाला колкхозва̄ла̄ *м.*, सामूहिक कृषक са̄мӯхик кришак *м*

колхо́зный कोलखोज़ी колк̇хозӣ, सामूहिक कृषि-संबंधी са̄мух̆ик криши-самбандхӣ.

ко́льца *мн.* रिंग ринг *м. мн.*; **упражне́ния на ~х** रिंग-व्यायाम *м. мн.*

кольцо́ *с.* कुंडली куӣдлӣ *ж.*, छल्ला чхалла̄ *м.*; अंगूठी ангӯт̇хӣ *ж.* (*для пальца*).

коля́ска *ж.* गाड़ी га̄р̣ӣ *ж.*, बग्गी баггӣ *ж.*; **де́тская ~** बच्चा-गाड़ी *ж.*

кома́нд||а *ж.* **1.** कमान кама̄н *ж.*; हुक्म х̆укм *м.*, आज्ञा а̄гья̄ *ж.* (*приказ*); **по ~е** कमान से; हुक्म (आज्ञा) से (*по приказу*); **2.** टीम т̇ӣм *ж.*; **~ы СССР и Индии** सोवियत संघ और भारत की टीमें *ж. мн.*; **мужска́я (же́нская) ~** पुरुषों (महिलाओं) की टीम *ж.*

командирова́ть मिशन पर भेजना мишан пар бхэджна̄ *п.*

командиро́вк||а *ж.* मिशन мишан *м.*; **я здесь в ~е** मैं यहाँ मिशन पर [आया] हूँ.

кома́ндовать कमान करना кама̄н карна̄ *п.* (पर *чем-л.*).

командн||ый: ~ое пе́рвенство टीम की प्रतियोगिता ти̇м кӣ пратийогитā *ж.*, टीम-चैंपियनशिप ти̇м-чаймпийаншип *ж.*

кома́р *м.* मच्छड़ маччхаṛ *м.*

комба́йн *м.* कंबाइन камбāин *ж.*

комба́йнер *м.* कंबाइन का संचालक камбāин кā санчāлак *м.*

комбина́т *м.* कंबाइन камбāин *ж.*; ~ **бытово́го обслу́живания** दैनिक आवश्यकताओं को पूरा करने के लिये प्रतिष्ठान *м.*

комбина́ция *ж.* 1. स्लिप слип *ж.*, स्त्रियों का नीचे का पहनावा стрийо̃ кā нӣчэ кā пахӑнāвā *м.*; **шёлковая** ~ रेशमीस्लिप *ж.*; 2. (*соединение*) संयोग санйог *м*

комбинезо́н *м.* आवराल āварāл

коме́дия *ж.* हँसी-मज़ाक़ का नाटक хӑсӣ-мазāк кā нāṭак *м.*, कामेडी кāмэḍӣ *ж.*

комиссио́нный: ~ **магази́н** कमीशन लेकर माल बेचने की दुकान камӣшан лэкар мāл бэчнэ кӣ дукāн *ж.*

коми́ссия *ж.* कमीशन камӣшан *м.*, समिति самити *ж.*; **медици́нская** ~ डाक्टरी

(मेडिकल) बोर्ड *м.*; **избира́тельная** ~ निर्वाचन-कमीशन *м.*

комите́т *м.* कमिटी камиṫӣ *ж.*, समिति самити *ж.*

коммента́рий *м.* टीका ṫӣкā *ж.*, [टीका-] टिप्पणी [ṫӣкā-] ṫиппанӣ *ж.*

коммента́тор *м.* टीकाकार ṫӣкāкāр *м.*, टिप्पणीकार ṫиппанӣкāр *м.*

коммента́ровать टीका[-टिप्पणी] करना ṫӣкā [-ṫиппанӣ] карнā *п.* (पर *что-л.*).

коммуни́зм *м.* साम्यवाद сāмйавāд *м.*, कम्युनिज़्म камйунизм *м.*

коммуни́ст *м.* साम्यवादी сāмйавāдӣ *м.*, कम्युनिस्ट камйунисṫ *м.*

коммунисти́ческий साम्यवादी сāмйавāдӣ, कम्युनिस्ट камйунисṫ.

коммута́тор *м.* कम्यूटेटर камйӯṫэṫар *м.*

комму́нике́ *с.* विज्ञप्ति вигьяпти *ж.*

ко́мната *ж.* कमरा камрā *м.*

компа́ния *ж.* साथ сāтх *м.*, मंडली маṅ-ḍлӣ *ж.*, संग санг *м.*

компа́ртия *ж.* (коммунисти́ческая па́р-

тия) कम्युनिस्ट पार्टी камйунист пāр-ṫӣ *ж.*

ко́мпас *м.* दिग्दर्शक дигдаршак *м.*, क़ुतुबनुमा к̇утубнумā *м.*

компле́кт *м.* पूरा सेट пӯрā сэṫ *м.*; फ़ाइल фāил *ж.* (*газет, журналов*); **годово́й ~** (*напр. газет*) पूरे वर्ष की संख्याएँ *ж. мн.*

комплектова́ть पूरा सेट बनाना пӯрā сэṫ банāнā *п.*

комплиме́нт *м.* तारीफ़ тāрӣф *ж.*, प्रशंसा прашансā *ж.*; **сде́лать ~** तारीफ़ (प्रशंसा) करना *п.*

компози́тор *м.* संगीतकार сангӣткāр *м.*

компо́т *м.* कम्पोट кампоṫ *м.*

компре́сс *м.* पुलटिस пулṫис *ж.*; **ста́вить ~** पुलटिस चढ़ाना (बाँधना) *п.*

комсомо́л *м.* (коммунисти́ческий сою́з молодёжи) कोम्सोमोल комсомол *м.*, नौजवान कम्युनिस्ट लीग науджавāн камйунисṫ лӣг *ж.*

комсомо́лец *м.* कोम्सोमोल-मेंबर комсомол-мэмбар *м.*, नौजवान कम्युनिस्ट लीग का

सदस्य науджава̄н камйунисṫ ліг ка̄ садасйа *м.*

кому́: ~ вы пи́шете? आप किस को लिखते हैं? а̄п кис ко ликхтэ х̃эй?; ~ принадлежи́т э́та кни́га? यह किताब किस की है? йах̃ кита̄б кис кӣ х̃э?

комфорта́бельный आरामदेह а̄ра̄мдэх̃.

конве́йер *м.* कन्वेयर канвэйар *м.*

конве́рт *м.* लिफ़ाफ़ा лифа̄фа̄ *м.*

Ко́нго कांगो ка̄нго.

конгре́сс *м.* कांग्रेस ка̄нгрэс *ж.*, सभा сабха̄ *ж*; **Конгре́сс сторо́нников ми́ра** शांति-कांग्रेस *ж.*

конди́терская *ж.* मिठाई (बिस्कुट आदि) की दुकान миṫха̄ӣ (бискуṫ а̄ди) кӣ дука̄н *ж.*

конди́терск||ий: ~ие изде́лия मिठाइयाँ миṫха̄ийа̃ *ж. мн.*

конду́ктор *м.* कंडक्टर каṇдакṫар *м.*, गार्ड га̄рḍ *м.*

конево́дство *с.* घोड़ों का पालन гхор̣о̄ ка̄ па̄лан *м.*, अश्वपालन ашвапа̄лан *м.*

кон||éц *м.* अंत ант *м.*; शेष шэш *м.* (*статьи*); ~ пéрвого дéйствия पहले अंक का अंत *м.*; я остáнусь до ~цá मैं अंत तक ठहरूँगा (रहूँगा); ◇ в оди́н ~ एक तरफ़ (ओर); билéт в óба ~цá आने-जाने का टिकट *м.*; от начáла до ~цá शुरू से आखिर तक; в ~цé ~цóв आख़िरकार, अंत को (में), अंततः.

конéчно ज़रूर зарӯр, अवश्य авашйа; ~ да! हाँ ज़रूर (अवश्य)!; ~ нет! नहीं जरूर (अवश्य)!

конéчн||ый आख़िरी āкхпрӣ, अंतिम антим; ~ая стáнция (останóвка) आख़िरी (अंतिम) स्टेशन (स्टाप) *м.*

конкрéтный ठोस ṫхос, साकार сāкāр.

конкурéнт *м.* प्रतियोगी пратийогӣ *м.*, प्रतिद्वंद्वी пратидвандвӣ *м.*

конкурéнция *ж.* होड़ х̌ор̣ *ж.*, प्रतियोगिता пратийогитā *ж.*, मुक़ाबला мукāбалā *м.*

конкури́ровать होड़ (प्रतियोगिता, मुक़ाबला) करना х̌ор̣ (пратийогитā, мукāбалā) карнā *п.* (से *с кем-л.*, *с чем-л.*).

ко́нкурс *м.* प्रतियोगिता пратийогитā *ж*, मुक़ाबला мукāбалā *м.*

ко́нный: ~ спорт घुड़सवारी гхурсавāрӣ *ж*

консервато́рия *ж.* संगीतविद्यालय сангӣтвидйāлай *м.*

консе́рвы *мн.* टिनबंदी ṫинбандӣ *ж*, टिन में बंद खाद्य ṫин мē банд кхāдйа *м.*, овощны́е ~ टिन बंद तरकारी *ж.*; мясны́е ~ टिन बंद माँस *м.*; ры́бные ~ टिन बंद मछली *ж.*; фрукто́вые ~ टिन बंद फल *м.*

конститу́ция *ж.* संविधान санвидхāн *м.*

констру́ктор *м.* डिज़ाइनसाज дизāинсāз *м.*

ко́нсул *м.* कौंसल каунсал *м.*

ко́нсульство *с.* कौंसल का दफ़्तर (कार्यालय) каунсал кā дафтар (кāрйāлай) *м.*

консульта́нт *м.* परामर्शदाता парāмаршадāтā *м.*, सलाहकार салāхкāр *м.*

консульта́ци||я *ж.* 1. परामर्श парāмарша *м.*, सलाह салāх *м.*; получа́ть ~ю

परामर्श (सलाह) मिलना *нп.* (को *о ком-л.*); 2. (*учреждение*) परामर्शालय парāмаршāлай *м.*, सलाह-केंद्र салāх̌-кэндра *м.*

консультировать परामर्श (सलाह) देना парāмарша (салāх̌) дэнā *п.*

консультироваться परामर्श (सलाह) लेना парāмарша (салāх̌) лэнā *п.*

континент *м.* महाद्वीप махāдвӣп *м.*

контора *ж.* दफ़्तर дафтар *м.*, आफ़िस āфис *м.*

контрабас *м.* डबल-बास ḍабал-бāс *м.*

контракт *м.* ठेका ṫхэкā *м.*, पट्टा паṫṫā *м.*

контральто *с.* कंट्रालटो каṅṫрāлṫо *м.*

контролёр *м.* टिकट-कलक्टर ṫикаṫ-калактар *м.*, निरीक्षक нирӣкшак *м.*

контроль *м.* जाँच джāч *ж.*, कंट्रोल каṅṫрол *м.*, नियंत्रण нийантран *м.*

конферансье *м.* कंसर्ट का कार्यक्रम-संचालक кансарṫ кā кāрйакрам-санчāлак *м.*

конференция *ж.* सम्मेलन саммэлан *м.*, सभा сабхā *ж.*, कांफ़रेंस кāнфарэнс *ж.*

конфéта *ж.* कन्फ़ेट канфэт *м.*, मिठाई की टिकिया миṫхāй кй ṫикийā *ж.*

конфлúкт *м.* झगड़ा джхагра̣̄ *м.*, मुठभेड़ муṫхбхэр̣ *ж.*

концéрт *м.* संगीत सम्मेलन сангит саммэлан *м.*, कंसर्ट кансарṫ *м.*; **кáмерный ~** कमरे का कंसर्ट *м.*; **дать ~** कंसर्ट देना *п.*; **пойдёмте на ~** कंसर्ट को चलें; **вы были на ~е?** आप कंसर्ट में थे?

концертмéйстер *м.* कंसर्ट-मास्टर кансарṫ-мāсṫар *м.*

кончáть 1. ख़तम (समाप्त) करना. (कर देना) к̇хатам (самāпта) карнā (кар дэнā) *п.*; **вы кóнчили?** आप ने ख़तम (समाप्त) किया?; **я ещё не кóнчил** मैं ने अभी ख़तम (समाप्त) नहीं किया; 2. पास होना пāс х̆онā *нп.* (से *что-л.*); **что вы кóнчили?** आप किस विद्यालय से पास हुए?; **я кóнчил институ́т инострáнных языкóв** मैं विदेशी भाषाओं के विद्यालय से पास हुआ.

кончáться ख़तम (समाप्त) होना (हो जा-

ना) ќхатам (самāпта) ӽонā (ӽо джāнā) *нп.*; **ва́ше вре́мя ко́нчилось** आप का वक़्त (समय) खतम (समाप्त) हो गया.

ко́нчить(ся) *см.* конча́ть(ся).

конь *м.* घोड़ा гхорā *м.* (*тж. шахм.*).

коньки́ *мн.* स्केट्स скэтс *ж. мн.*; **бегово́ые** ~ दौड़ने की स्केट्स *ж мн.*

конькобе́жец *м.* स्केटिंग करनेवाला скэ́тинг карнэвāлā *м.*

конья́к *м.* ब्रेंडी брэ́ндӣ *ж.*

ко́нюх *м.* साईस сāи́с *м.*

коню́шня *ж.* घुड़साल гхуṕсāл *м.*, अस्तबल астабал *м.*

кооперати́в *м.* कोआपरेटिव ќоāпарэ́тив *ж.*, सहकार-समिति саӽкāр-самити *ж.*

коопера́ция *ж.* सहकारिता саӽкāритā *ж.*, सहयोग саӽайог *м.*; सहयोग-समिति саӽайог-самити *ж.* (*организация*).

копе́йка *ж.* कोपेक копэк *м.*

ко́пи||я *ж.* नक़ल наќал *ж.*, प्रतिलिपि пратилипи *ж.*; **снима́ть** ~**ю** नक़ल (प्रतिलिपि) उतारना (करना) *п.*

копчён||ый दम किया हुआ дам кийа̄ х̆уа̄; **~ая селёдка** दम की हुई हंरिंग-मछली *ж.*

копь||ё *с.* बरछा барчха̄ *м.*, भाला бха̄ла̄ *м.*; **мета́ние ~я́** भालाफेंक *ж.*; **мета́ть ~** भाला फेंकना *п.*

кораблестрое́ние *с.* पोत-निर्माण пот-нирма̄н *м.*, जहाज़साज़ी джах̆а̄зса̄зӣ *ж.*

кора́бль *м.* जहाज़ джах̆а̄з *м.*, पोत пот *м.*

коре́ец *м.* कोरियन корийан *м.*

коре́йка *ж.* दम किया हुआ सूअर के सीने का गोश्त дам кийа̄ х̆уа̄ сӯар кэ сӣнэ ка̄ гошт *м.*

коре́йский कोरियन корийан, कोरियायी корийа̄йӣ.

коренно́й: **~ зуб** डाढ़ да̄рх *ж.*

Коре́я कोरिया корийа̄.

корзи́на *ж.* टोकरा токра̄ *м.*, डला дала̄ *м*

коридо́р *м.* दालान да̄ла̄н *м.*, कारिडर ка̄ридар *м.*

кори́ца *ж.* दारचीनी да̄рчӣнӣ *ж.*

кори́чневый भूरा бхӯра̄.

корм *м.* चारा чāрā *м.*, रातिब рāтиб *м.*

кормá *ж.* (*у судна*) दबूसा дабӯсā *м.*, [जहाज़ की] पिछाड़ी [джахӑз кӣ] пичхāрӣ *ж.*

кормúть खिलाना кхилāнā *п.*, भोजन देना бходжан дэнā *п.*; здесь хорошó кóрмят यहाँ अच्छा खाना (भोजन) मिलता है.

корóбк||а *ж.* बकस бакас *м.*, डब्बा ḍаббā *м.*, डिबिया ḍибийā *ж.*; ~ конфéт कन्फ़ेट (मिठाई की टिकिये) का डब्बा *м.*; ~ спúчек दियासलाई की डिबिया *ж.*; дáйте мне две ~и спúчек मुझे दियासलाई की दो डिबियाँ दीजिये.

корóва *ж.* गाय гāй *ж.*

корóль *м.* 1. बादशाह бāдшāх̆ *м.*, महाराज мах̆āрāдж *м.*; 2. *шахм.* बादशाह бāдшāх̆ *м.*

корóнк||а *ж.* [दाँत का] टोप [дāт кā] ṭоп *м.*; золотáя ~ सोने का टोप *м.*; стáвить ~у दाँत पर टोप चढ़ाना *п.*

корóтк||ий छोटा чхоṭā; ऊँचा ӯчā (*об одеж*

де); थोड़ा тхоp̣ā (*о времени*); ~ое замыка́ние लघु परिपथ *м.*; произошло́ ~ое замыка́ние बर्क़ी दौर छोटा हो गया है.

ко́рпус *м.* 1. इमारत имāрат *ж.*, भवन бхаван *м.*; я живу́ во второ́м ~е मैं दूसरी इमारत में रहता हूँ; 2. बदन бадан *м.*, शरीर шарӣр *м.*; ло́шадь опереди́ла други́х на два ~а यह घोड़ा दूसरे घोड़ों से चार क़दम आगे निकला.

корреспонде́нт *м.* संवाददाता сãвāддāтā *м.*, नामानिगार нāмāнигāр *м.*

корреспонде́нция *ж.* डाक д̣āк *ж.*; पत्र-व्यवहार патра-вйавах̆āр *м.* (*переписка*).

корт *м.*: те́ннисный ~ टेनिस का कोर्ट т̣энис кā корт̣ *м.*

коса́ *ж.* चोटी чот̣ӣ *ж.*, बेनी бэнӣ *ж.*; заплета́ть ко́су चोटी (बेनी) गूँथना *п.*

космети́ческий: ~ кабине́т कस्मेटिक कमरा касмэт̣ик камрā *м.*

косну́ться *см.* каса́ться.

Ко́ста-Ри́ка कास्टा-रिका кāст̣ā-рикā.

костёр *м.* अलाव алāо *м.*; **разводи́ть** ~ अलाव लगाना *п.*

ко́сточка *ж.* (*плода*) गुठली гуҭхлӣ *ж.*

кость *ж* हड्डी х̆аḍḍӣ *ж.*

костю́м *м.* सूट сӯṭ *м.*; **да́мский** ~ औरत का सूट *м.*; **мужско́й** ~ सूट *м.*

косы́нка *ж.* [सिर का, गर्दन का] रूमाल [сир кā, гардан кā] рӯмāл *м.*

кот *м.* बिल्ला биллā *м.*

котёл *м.* देग़ дэг̇ *м.*, कटाह каṭāх̆ *м.*; **паровóй** ~ बायलर *м.*

ко́тик *м.* (*мех*) सील сӣл *м.*

котле́та *ж.* कटलेट каṭлэт *м.*; **отбивна́я** ~ चाप *м.*; **ру́бленая** ~ क़ीमे का कटलेट *м.*

кото́рый कौन каун (*о ком-л., о чём-л.*); क्या кйā (*о чём-л.*); कौनसा каунсā (*который из*); ~ **из них?** उन में से कौनसा?; ~ **час?** क्या वक़्त (बजा) है?; ~ **раз?** कौनसी बार?

ко́фе *м.* क़हवा к̇ах̆вā *м.*, काफ़ी кāфӣ *ж.*

кофе́йник *м.* क़हवादान к̇ах̆вāдāн *м.*

ко́фта *ж.* ब्लाउज़ блаўз *м.*, शलूका шалӯка̄ *м.*

коча́н *м.* गट्ठा гаттха̄ *м.*; ~ **капу́сты** गोभी का गट्ठा *м.*

кочега́р *м.* झोंकिया джхо̃кийа̄ *м.*, कोयलाझोंकू койла̄джхо̃кӯ *м.*

кошелёк *м.* बटुआ батуа̄ *м.*, थैली тхайлӣ *ж.*

ко́шка *ж.* बिल्ली биллӣ *ж*

КПСС (Коммунисти́ческая па́ртия Сове́тского Сою́за) सोवियत संघ की कम्युनिस्ट पार्टी совийат сангх кӣ камйунист па̄ртӣ *ж.*

кра́бы *мн.* केकड़े кэкрэ *м. мн.*

краеве́дческий: ~ **музе́й** प्रादेशिक संग्रहालय пра̄дэшик санграха̄лай *м.*

край *м.* **1.** किनारा кина̄ра̄ *м.*; हाशिया ха̄шийа̄ *м.* (*материи, листа*); हद хад *ж.*, सीमा сӣма̄ *ж.* (*граница*); **на краю́ го́рода** शहर के किनारे पर; **2.** (*область*) प्रदेश прадэш *м.*

кра́йне बेहद бэхад, निहायत ниха̄йат,

अत्यंत атйант; я ~ рад मैं निहायत (अत्यंत) ख़ुश (प्रसन्न) हूँ.

кра́йн||ий सिर (छोर) का сир (чхор) кā; **Кра́йний Се́вер** सुदूर उत्तर *м.*; ✧ **по ~ей ме́ре** कम से (अज़) कम.

кран *м.* पानी की कल пāнӣ кӣ кал *ж.* (*водопроводный*); क्रेन крэн *м.* (*подъёмный*).

краса́вец *м.* ख़ूबसूरत (सुंदर) आदमी кхӯбсӯрат (сундар) āдмӣ *м.*, छैला чхайлā *м.*

краса́вица *ж.* सुंदरी сундарӣ *ж.*

краси́вый ख़ूबसूरत кхӯбсӯрат, सुंदर сундар.

кра́сить रंगना рãгнā *п* , रंग करना (चढ़ाना) ранг карнā (чархāнā) *п.*

кра́ск||а *ж.* रंग ранг *м.*; **акваре́льные (ма́сляные) ~и** पानी के (तेल के) रंग *м. мн.*

кра́сн||ый लाल лāл, सुर्ख़ суркх; ✧ **~ое де́рево** महोगनी *м.*; **~ уголо́к** लाल कोना *м.*

кра́ткий संक्षिप्त санкшипта, मुख़्तसर му-ќхтасар.

кратковре́менный थोड़े वक़्त (समय) का тхорэ ваќт (самай) ка̄, अल्पकालिक алпака̄лик.

крахма́л *м.* कलफ़ калаф *м.*, माँड़ी ма̄̃р̣ӣ *ж.*

крахма́льный: ~ воротничо́к कड़ा (कलफ़ किया हुआ) कालर кар̣а̄ (калаф кийа̄ х̌уа̄) ка̄лар *м.*

крем *м.* क्रीम крӣм *м.*; сли́вочный ~ मलाई का क्रीम *м.*; ~ для о́буви बूट-पालिश *ж.*

крема́торий *м.* क्रीमेटोरिअम крӣмэ̄ториам *м.*, लाश-भट्ठी ла̄ш-бхат̣т̣ӣ *ж.*

кремль *м.* क्रेमलिन крэмлин *м.*

крепдеши́н *м.* चीन का क्रेप чӣн ка̄ крэп *м.*

кре́пкий 1. (*прочный*) मज़बूत мазбӯт, दृढ़ дрир̣х; 2. गहरा гах̌ра̄ (*напр. о чае*); तेज़ тэз (*о вине*); ~ бульо́н गहरी यख़नी *ж.*; ~ чай गहरी चाय *ж.*

креплéния *мн.* बंधन бандхан *м. мн.*; **лыжные** ~ स्कीइस के बंधन *м. мн.*

крéпость I *ж.* क़िला кила̄ *м.*, गढ़ гарх *м.*

крéпость II *ж.* (*напитка*) तेज़ी тэзӣ *ж.*, ज़ोर зор *м.*; ~ до 30° ३० डिगरी तक तेज़ी *ж.*

крéсло *с.* आरामकुरसी а̄ра̄мкурсӣ *ж.*

крест *м.* क्रास кра̄с *м.*, क्रूस крӯс *м.*

крестья́нин *м.* किसान киса̄н *м.*, कृषक кришак *м.*

крестья́нский किसान का киса̄н ка̄, कृषकीय кришакӣйа.

кри́зис *м.* संकट санкат̣ *м.*; **экономи́ческий** ~ आर्थिक संकट *м.*

крик *м.* चीक чӣк *ж.*, चिल्लाहट чилла̄хат̣ *ж.*; पुकार пука̄р *ж.* (*зов*).

криста́лл *м.* स्फटिक спхат̣ик *м.*

кри́тик *м.* आलोचक а̄лочак *м.*, नुकताचीन нукта̄чӣн *м.*

кри́тика *ж.* आलोचना а̄лочна̄ *ж.*, नुकताचीनी нукта̄чӣнӣ *ж.*

критиковáть आलोचना (नुकताचीनी) करना āлочнā (нуктāчӣнӣ) карнā *п.* (की *кого-л., что-л.*).

кричáть चीकना чӣкнā *нп.*, चिल्लाना чиллāнā *нп.*; पुकारना пукāрнā *п.* (*звать*)

кровáть *ж.* पलंग паланг *м.*, चारपाई чāрпāӣ *ж.*

кровоизлия́ние *с.* ख़ून का बहना кхӯн кā бахнā *м.*, रक्त-स्राव ракта-срāо *м.*

кровообращéние *с.* ख़ून का दौरा кхӯн кā даурā *м.*, रक्त की चाल ракта кӣ чāл *ж.*

кровотечéние *с.* ख़ून का बहना (निकलना) кхӯн кā бахнā (никалнā) *м.*, रक्त-स्राव ракта-срāо *м.*

кровь *ж.* ख़ून кхӯн *м.*, रक्त ракта *м.*, लहू лахӯ *м.*

кровян||óй: ~óе давлéние ख़ून (रक्त) का दबाव кхӯн (ракта) кā дабāо *м.*

крóлик *м.* खरगोश кхаргош *м.*

крóме 1. (*исключая*) के सिवा (बिना) кэ сивā (бинā), को छोड़कर ко чхоркар; **2.**

(*сверх*) से बढ़कर сэ барҳхар, के अति-рिक्त кэ атирикта.

кросс *м.* क्रास-कंट्री रेस крāс-кaнтрӣ рэс *м.*

кроссвóрд *м.* वर्ग-पहेली варга-паҳэлӣ *ж.*, क्रासवर्ड крāсвард *м.*

крот *м.* छछूँदर чхачхӯ̃дар *м.*

крóшк||а *ж.* कन кан *м.*, रेजा рэзā *м*; **~и хлéба** रोटी के रेज़ा *м. мн.*

круг *м.* 1. दायरा дāйрā *м.*, घेरा гхэрā *м.*, चक्र чакра *м.*; **беговóй ~** दौड़ने का चक्र (चक्कर) *м.*; 2. हलक़ा ҳалка *м.*, मंडली мандли *ж.*; **в ~ý знакóмых (друзéй)** जान-पहचान की मंडली (मित्र-मंडली) में.

крýгл||ый गोल гол, गोलाकार голāкāр; ◇ **~ год** साल भर; **~ые сýтки** दिन रात.

кругозóр *м.* समझ का दायरा самаджх кā дāйрā *м.*, दृष्टिकोण дриштикон *м.*; **ширóкий ~** विस्तृत दृष्टिकोण *м.*

кругóм आस-पास āс-пāс, चारों तरफ़ (ओर) чāрõ тараф (ор); **обойдём ~** चक्कर काटें (का *чего-л.*).

кру́жево *с.* लैस лайс *м.*

кружи́ться घूमना гхӯмнā *нп*, फिरना пхирнā *нп*, चकराना чакрāнā *нп*; ◇ у меня́ голова́ кру́жится मेरा सिर घूमता (चकराता) है.

кру́жка *ж.* मग маг *м.*; ~ пи́ва एक गिलास बीर *м.*

кружо́к *м.* (*группа людей*) हलक़ा хӑлкā *м*, मडली мандлӣ *ж.*

крупа́ *ж.* दलिया далийā *м.*

кру́пный 1. बड़ा барā, भारी бхāрӣ; ~ виногра́д बड़ा अंगूर *м.*; 2. महान маха̄н; э́то ~ учёный यह बड़ा विद्वान है.

круто́й 1. खड़ा кхарā, सीधा сӣдхā; ~ подъём खड़ी (सीधी) चढ़ाई *ж.*; 2. अचानक ачāнак, आकस्मिक āкасмик (*неожиданный*); सीधा сӣдхā (*резкий*); ~ поворо́т अचानक (सीधा) मोड़ *м*

круше́ние *с.* दुर्घटना дургхаṭнā *ж.*

крыжо́вник *м.* गूजबेरी гӯзбэрӣ *м.*

крыло́ *с.* पंख панкх *м*, पर пар *м.*

крыльцо́ *с.* बरामदा барāмдā *м*

Крым क्राइमिया краимийа.

крыша *ж.* छत чхат *ж.*

крышка *ж.* ढकनी дхакнӣ *ж.*; सर-पोश сар-пош *м.* (*кастрюли*).

крюк *м.* अँकुड़ा а̃кура̄ *м.*; काँटा ка̄̃та̄ *м.* (*рыболовный*).

крючо́к *м.* *см.* крюк.

ксилофо́н *м.* ज़ाइलोफ़ोन за̄илофон *м.*

кста́ти मुनासिब मौक़े पर муна̄сиб мауќэ пар (*уместно*); साथ ही са̄тх х̆ӣ (*заодно*); प्रसंगवश прасангваш (*между прочим*); **вы пришли́ о́чень** ~ आप ठीक वक़्त (समय) पर आये; **как, ~, его́ здоро́вье?** यह तो बताइये उस का मिज़ाज कैसा है?; **где он, ~?** यह तो बताइये वह है कहाँ?

кто कौन каун, ~ **э́то?** यह कौन है?; ~ **э́то сказа́л?** यह किस ने कहा?

кто́-нибудь कोई [न कोई] кой [на кой].

Ку́ба कूबा кӯба̄.

ку́бок *м.* जाम джа̄м *м.*; कप кап *м.* (*призовой*); **разы́грывать** ~ **по футбо́лу** कप

के लिये फ़ुटबाल का मैच खेलना *п.*; **вруча́ть** ~ कप प्रदान करना *п.*; **принима́ть** ~ कप प्राप्त करना *п.*

куда́ कहाँ кахā̃, किधर кидхар; ~ **мы пойдём?** हम कहाँ चलें?; ~ **он ушёл?** वह कहाँ चला गया?; ~ **идёт э́тот авто́бус (тролле́йбус, трамва́й)?** यह बस (ट्रालीबस, ट्राम) कहाँ जाती है?

куда́-нибудь कहीं кахӣ̃.

кудря́вый घुँघराले гхӯ̃гхрāлэ (*о волосах*); घुँघराले बालोंवाला гхӯ̃гхрāлэ бāлõвāлā (*о человеке*).

кузне́ц *м.* लोहार лохāр *м.*

ку́зница *ж.* लोहार-खाना лохāр-кхāнā *м.*

ку́кла *ж.* गुड़िया гуṛийā *ж.*, [कठ] पुतली [катх] путлӣ *ж.*

ку́кольный: ~ **теа́тр** कठपुतली-थियेटर катхпутлӣ-тхийэтар *м.*

кукуру́за *ж.* मकई макаӣ *ж.*, मक्का маккā *м.*

кула́к *м.* घूँसा гхӯ̃сā *м.*, मुक्का мукка̄ *м.*

кулёк *м.* बोरी борӣ *ж.*

кули́сы *мн.* नेपथ्य нэпатхйа *м.*

кулóн *м.* लाकेट лāкэт̇ *м.*

культýра *ж.* संस्कृति санскрити *ж.*, सभ्यता сабхйата̄ *ж.*

культýрный सांस्कृतिक са̄нскритик; ~ центр सांस्कृतिक केंद्र *м.*

культýры *мн.* फ़सलें фасалэ̄ *ж. мн.*; зерновы́е ~ अनाज की फ़सलें *ж. мн.*; техни́ческие ~ औद्योगिक फ़सलें *ж. мн.*

куни́ца *ж.* मार्टन ма̄ртан *м.*

купа́льный: ~ костю́м नहाने का सूट наха̄нэ ка̄ сӯт̇ *м*, तैरने की पोशाक тайрнэ кӣ пошāк *ж.*

купа́льня *ж.* नहाने की जगह наха̄нэ кӣ джагах *ж.*

купа́ние *с.* नहाना наха̄на̄ *м.*, स्नान сна̄н *м.*

купа́ть नहलाना нахла̄на̄ *п.*, ग़ुस्ल देना гусл дэна̄ *п.*

купа́ться नहाना наха̄на̄ *нп.*, स्नान (ग़ुस्ल) करना сна̄н (гусл) карна̄ *п.*

купé *с.* डब्बा д̣абба̄ *м.*, कंपार्टमेंट кампа̄ртмэнт̇ *м.*

купи́рованный: ~ **ваго́н** खानेदार डब्बा кхāнэдāр дабба̄ *м.*

купи́||ть खरीदना кхарйднā *п.*, मोल लेना мол лэнā *п.*; **что вы ~ли?** आप ने क्या खरीदा?

купле́т *м.* बैत байт *ж.*; दोहा дохā *м.* (*двустишие*).

ку́пол *м.* गुंबद гумбад *м.*

кури́тельн||ый: ~**ая ко́мната** सिगरेट पीने का कमरा сигрэт пӣнэ кā камрā *м.*; ~ **таба́к** [पीने का] तंबाकू [пӣнэ кā] тамбāкӯ *м.*

кури́ть तंबाकू (सिगरेट) पीना тамбāкӯ (сигрэт) пӣнā *п.*; ~ **воспреща́ется** सिगरेट पीना मना है.

ку́рица *ж.* मुर्ग़ी муры̄ӣ *ж.*; मुर्ग़ी का गोश्त мург̇ӣ кā гошт *м.* (*мясо*).

куропа́тка *ж.* तीतर тӣтар *м.*

куро́рт *м.* स्वास्थ्य-निवास свāстхйа-нивāс *м.*, सेहतगाह сэхатгāх *ж.*

курс *м.* 1. रास्ता рāстā *м.*; **взять ~ на Москву́** मास्को का रास्ता लेना *п.* 2.

कोर्स корс *м.*, साल сāл *м.*, वर्ष варша *м.*; я на втором ку́рсе मैं दूसरे साल का विद्यार्थी हूँ; 3. डाक्टरी कोर्स ḍāктари корс *м.*; приня́ть ~ лече́ния डाक्टरी कोर्स लेना *n.*

курси́р||овать आना-जाना āнā-джāнā *нп.*; **авто́бус (тролле́йбус) ~ует от ... до ...** बस (ट्रालीबस)... से... तक आती-जाती है.

ку́рс||ы *мн.* कोर्स корс *м.*; **я учу́сь на ~ах** मैं कोर्सों में पढ़ रहा हूँ.

ку́ртка *ж.* जाकेट джāкэт *ж.*, कुर्ता курта̄ *м.*

курье́р *м.* चपरासी чапрāси *м.*

курье́рский: ~ **по́езд** एक्सप्रेस-रेलगाड़ी экспрэс-рэлгāṛи *ж.*

куря́щи||й *м.* तंबाकू (सिगरेट) पीनेवाला тамбāкӯ (сигрэт) пӣнэвāлā *м.*; **ваго́н для ~х** तंबाकू (सिगरेट) पीनेवालों के लिये डब्बा *м.*

кусо́к *м.* टुकड़ा ṭукṛā *м.*; डला ḍалā *м.* (*соли, сахара*).

кусо́чек *м.* टुकड़ी ṭукṛи *ж.*; डली ḍали

ж. (*сахара*); передайте мне ~ хлеба मुझे रोटी का टुकड़ा बढ़ा दीजिये; положить вам ещё ~? आप के लिये एक और टुकड़ी रखूँ?

куст *м.* झाड़ी джхāри *ж.*

кустарник *м.* झाड़ी джхāри *ж.*

кустарн||ый दस्तकारी का дасткāри кā; ~ая промышленность दस्तकार-उद्योग *м.*; ~ые изделия दस्तकारी की चीज़ें *ж. мн*

кухня *ж.* (*помещение*) रसोईघर расой-гхар *м.*, बावरची-खाना бāварчӣ-ххāнā *м.*

куч||а *ж.* ढेर дхэр *м.*; складывать в ~у ढेर करना (लगाना) *п.* (का *что-л.*).

кушанье *с.* खाना кхāнā *м.*, भोजन бходжан *м.*

куша||ть खाना кхāнā *п.*, भोजन करना бходжан карнā *п.*; ~йте, пожалуйста कृपा करके खाइये; что вы не ~ете? आप क्यों नहीं खाते?; ~ подано खाना परोसा गया है.

кушетка *ж* सोफ़ा софā *м.*, कोच коч *м.*

Л

лабора́нт *м.* प्रयोगशाला का सहायक कर्मचारी прайогшāлā кā сахāйак кармачāрӣ *м.*, सेक्रेटरी сэкрэтари *м.*

лабора́нтка *ж.* प्रयोगशाला की सहायक कर्मचारिणी прайогшāлā кӣ сахāйак кармачāринӣ *ж.*

лаборато́рия *ж.* प्रयोगशाला прайогшāлā *ж*, लेबोरेटरी лэборэтрӣ *ж.*

ла́вка I *ж.* दुकान дукāн *ж.*; **овощна́я** ~ तरकारी (सब्जी) की दुकान *ж.*

ла́вка II *ж.* (*скамейка*) बेंच бэ̄ч *ж.*

лавр *м.* लारेल лāрэл *м.*

лавро́вый लारेल का лāрэл кā; ~ **вено́к** लारेल [की पत्तियों] की माला *ж.*, विजय की माला *ж.*;~ **лист** लारेल के पत्ते *м. мн.*

ла́герь *м.* खेमा кхэмā *м.*, कैंप каймп *м.*, शिविर шивир *м.*; ~ **ми́ра** शांति का खेमा *м*; **пионе́рский** ~ बालचर-कैंप *м.*; **тури́стический** ~ पर्यटक-शिविर *м.*; **альпини́стский** ~ पर्वतारोही-शिविर *м.*

ла́дно अच्छा аччха̄, ख़ैर кхайр; ~, я приду́ अच्छा (ख़ैर) मैं आऊँगा.

ладо́нь *ж.* हथेली хатхэлӣ *ж.*

ладья́ *ж. шахм.* रुख़ рукх *м.*, कश्ती каштӣ *ж.*

ла́зить (*взбираться*) चढ़ना чаṛхна̄ *нп.*

ла́йков||ый: ~ые перча́тки बकरी के बच्चे के चमड़े के दस्ताने бакрӣ кэ баччэ кэ чамṛэ кэ даста̄нэ *м. мн.*, किड के दस्ताने кид кэ даста̄нэ *м. мн.*

лак *м.* वार्निश ва̄рниш *ж.*, रोग़न роган *м.*; ~ для ногте́й नाख़ून की पालिश *ж*

ла́мпа *ж.* लैंप лаймп *м.*, दीपक дӣпак *м.*; ~ дневно́го све́та दिन का सा प्रकाशवाला लैंप *м.*; насто́льная ~ मेज़ का लैंप *м.*

ла́мпочка *ж.* [बिजली की] बत्ती [биджлӣ кӣ] баттӣ *ж.*, बल्ब балб *м.*; ~ перегоре́ла बल्ब का तार जल गया.

лапша́ *ж.* सेवई сэваӣ *ж.*; кури́ная ~ मुर्ग़ी के साथ सेवई का शोरवा *м.*; моло́чная ~ दूध-सेवई *ж.*

ларёк *м.* छोटी दुकान чхоṫӣ дукāн *ж*, स्टाल стāл *м.*

ла́сковый प्यारा пйāрā; मीठा миṫхā (*о словах*).

ла́сточка *ж.* अबाबील абāбӣл *ж.*

Латви́йская ССР लैटविया का सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र лайṫвийā кā совийат самāджвāдӣ праджāтантра.

латви́йский लाटवियन лāṫвийан.

Ла́твия लैटविया лайтвийā.

латиноамерика́нский लैटिन-अमरीकी лайṫин-амрӣкӣ.

лату́нь *ж.* काँसा кāса̃ *м.*

латы́ш *м.* लाटवियन лāṫвийан *м.*

лауреа́т *м.* पुरस्कार-विजेता пураскāр-виджэтā *м.*, इनाम-याफ़्ता инāм-йāфтā *м.*; ~ **междунаро́дного фестива́ля** अंतर्राष्ट्रीय मेले का पुरस्कार-विजेता *м.*; ~ **Ле́нинской пре́мии** लेनिन पुरस्कार-विजेता *м.*

лгать झूठ बोलना джхӯṫх болнā *нп.*

ле́бедь *м.* [राज]हंस [рāдж]ха̃нс *м.*

лев *м.* शेर шэр *м.*, सिंह синх̆ *м.*

лёв||ый 1. बायाँ ба̄йа̄̃; **с ~ой стороны́** बाईं तरफ़ (ओर) से; 2. *полит.* वाम-[पक्षी] ва̄м[пакшӣ].

леге́нда *ж.* पौराणिक कथा паура̄ник катха̄ *ж.*, उपाख्यान упа̄кхйа̄н *м.*

легенда́рный दास्तानी да̄ста̄нӣ, पौराणिक паура̄ник.

лёгкие *мн.* फेफड़ा пхэпхра̄ *м.*

лёгк||ий हलका х̆алка̄; सहज сах̆адж, आसान а̄са̄н, सरल сарал (*нетрудный*); **~ чемода́н** हलका बैग *м.*; **у меня́ ~ая рабо́та** मेरा काम हलका(आसान) है; ◇ **~за́втрак** हलका नाश्ता *м.*; **э́то ~ое вино́** यह हलकी शराब है; **~ уши́б** हलकी चोट *ж.*

легкоатле́т *м.* खेल-कूद करनेवाला кхэл--кӯд карнэва̄ла̄ *м.*

легкове́с *м.* हलके वज़न का खिलाड़ी х̆ал-кэ вазан ка̄ кхила̄рӣ *м.*

легково́й: **~ автомоби́ль** मोटर-कार мо-т̇ар-ка̄р *м.*

лёд *м.* बर्फ़ барф *ж.*, हिम ҳим *м.*; **сухóй** ~ सूखी बर्फ़ *ж.*; **постáвьте на** ~ बर्फ़ पर रखिये.

лéдник *м.* बर्फ़खाना барфќхāнā *м.*

ледни́к *м.* बर्फ़ीली नदी барфӣлӣ надӣ *ж.*, हिमसंहति ҳимсанҳати *ж.*

ледокóл *м.* बर्फ़तोड़क जहाज़ барфторак джаҳāз *м.*, हिम-नौका ҳим-наукā *ж.*

ледохóд *м.* बर्फ़ का बहाव барф кā баҳāо *м.*

ледян||óй बर्फ़ीला барфӣлā, बर्फ़ का барф кā; ~**áя дорóжка** बर्फ़ की पटरी *ж.*; ~**óе пóле** बर्फ़ का मैदान *м.*

леж||áть 1. लेटना лэтнā *нп.*, पड़ा रहना (होना) парā раҳнā (ҳонā) *нп.*; **он ещё** ~**и́т** वह अभी लेटा हुआ है; **2.** होना ҳонā *нп.*; **где** ~**áт мои́ вéщи?** मेरा सामान कहाँ है?

лéзвие *с.* धार дхāр *ж.*, फल пхал *м.*; ~ **для бри́твы** ब्लेड *м.*

лекáрство *с.* दवा давā *ж.*, औषधि аушадхи *ж.*; ~ **от кáшля** खाँसी की दवा

ж.; **прописывать** ~ नुसखा लिखना *п.*; **примите** ~ दवा खाइये.

лектор *м.* लेकचरर лэкчарар *м.*, व्याख्याता вйāкхйāтā *м.*

лекци||я *ж.* लेकचर лэкчар *м.*, व्याख्यान вйāкхйāн *м.*; **читать** ~ю लेकचर (व्याख्यान) देना *п.* (पर, के विषय पर *о чём-л.*); **начало** ~и **в 3 часа (в 5 часов)** लेकचर ३ (५) बजे शुरू होगा.

лён *м.* अलसी алси *ж.*, तीसी тиси *ж.*

Ленинград लेनिनग्राद лэнинград.

ленинизм *м.* लेनिनवाद лэнинвāд *м.*

ленинский लेनिनवादी лэнинвāдӣ.

лента *ж.* फ़ीता фӣтā *м.*, पट्टी паṭ-ṭӣ *ж.*

лепить [मूर्ति] बनाना [мӯрти] банāнā *п* (से *из чего-л.*).

лес *м.* **1.** जंगल джангал *м.*, वन ван *м.*; **в** ~**у** जंगल में; **2.** (*материал*) लकड़ी лакр̣ӣ *ж.*; **сплавлять** ~ लकड़ी बहाना *п.*

леса *мн.* (*строительные*) मचान мачāн *м. мн.*

лесно́й जंगली джанглӣ, वन्य ванйа; लकड़ी का лакр̣ӣ кā (*о материале*).

лесозащи́тн||ый: ~ая полоса́ जंगलों की रक्षा-पाँत джангалō кӣ ракшā-пāт *ж*.

ле́стниц||а *ж*. सीढ़ी сӣрхӣ *ж*.; пара́дная ~ सामने की सीढ़ी *ж*.; чёрная ~ चोर-सीढ़ी *ж*.; поднима́ться по ~е सीढ़ी पर चढ़ना *нп*.; спуска́ться по ~е सीढी से उतरना *нп*.

лета́ *мн*. उम्र умр *ж*., आयु āйу *ж*.; мне (ему́, ей) 18 (20, 25) лет मेरी (उस की) उम्र १८ (२०, २५) साल की है; мы одни́х лет हम एक उम्र के हैं; ско́лько вам лет? आप की उम्र क्या है?; я не́сколько лет не был в Москве́ कई साल हुए मैं मास्को नहीं गया.

лета́ть उड़ना урнā *нп*.; лете́ть на самолёте (*о пассажире*) हवाई जहाज़ से जाना *нп*.; когда́ мы лети́м? हमारा हवाई जहाज़ कब उड़ेगा?

лете́ть *см*. лета́ть.

ле́тний गरमियों का гармийō кā, ग्रीष्म-

कालीन гри̅шмака̅ли̅н, ~ сезóн गरमी का मौसिम *м.*, ग्रीष्मकाल *м.*

лётн||ый: ~**ая погóда** उड़ने लायक (योग्य) मौसिम урнэ ла̅йак (йогйа) маусим *м.*

лéто *с.* गरमी гарми̅ *ж.*, ग्रीष्म[-काल] гри̅шма[-ка̅л] *м.*

лéтом गरमियों में гармийо̃ мэ̃, **бýдущим (прóшлым)** ~ अगली (पिछली) गरमियों में.

лётчик *м* उड़ाका ура̅ка̅ *м*, हवाबाज़ х̆аваба̅з *м*, विमान-चालक вима̅н-ча̅лак *м.*

лётчица *ж.* विमान-चालिका вима̅н-ча̅лика̅ *ж.*

лечéбница *ж.* अस्पताल аспата̅л *м.*, चिकित्सालय чикитса̅лай *м.*

лечéбный औषधीय аушадхи̅йа, चिकित्सक чикитсак; चिकित्सा-संबंधी чикитса̅-самбандхи̅ (*напр. об учреждении*).

лечéни||е *с* इलाज ила̅дж *м.*, चिकित्सा чикитса̅ *ж*; **пройтú курс** ~**я** इलाज (चिकित्सा) का कोर्स लेना *п.*

леч||úть इलाज करना ила̅дж карна̅ *п.* (का

кого-л., *что-л.*), दवा (चिकित्सा) करना дава̄ (чикитса̄) карна̄ *п.* (की *кого-л.*, *что-л.*); я ~у́ зу́бы मैं अपने दाँतों का इलाज करा रहा हूँ.

лечи́ться इलाज (चिकित्सा) कराना ила̄дж (чикитса̄) кара̄на̄ *п.*; ~ у врача́ डाक्टर से इलाज (चिकित्सा) कराना *п.*; где (у кого́) вы ле́читесь? आप कहाँ (किस से) इलाज करा रहे हैं?

лечь *см.* ложи́ться.

лещ *м.* ब्रीम-मछली бри̃м-мачхли̃ *ж.*

ли क्या кйа̄, न на; возмо́жно ли? क्या यह मुमकिन (संभव) है?; зна́ет ли он об э́том? क्या वह इस के बारे में जानता है?; не пра́вда ли? ठीक है न?; не пойти́ (не взять ли) нам...? क्या हम ... चलें न (... ले जायें न)?

Либе́рия लाइबेरिया ла̄ибэрийа̄.

ли́бо या йа̄, चाहे ча̄хэ; ~...~ या तो ... या, चाहे...चाहे.

либре́тто *с.* लिबरैटो либрайто *м.*

Лива́н लेबनान лэбна̄н.

ли́вень *м.* मूसलधार वर्षा мӯсалдхāр варшā *ж.*

Ли́вия लिबिया либийā.

ли́дер *м.* नेता нэтā *м.*, लीडर лӣдар *м.*

ликвида́ция *ж.* दूर करना дӯр карнā *м.* (*устранение*); निवारण нивāран *м* (*упразднение*); बंदी бандӣ *ж* (*закрытие*).

ликвиди́ровать दूर करना дӯр карнā *п.* (*устранять*; को *что-л.*); निवारण करना нивāран карнā *п.* (*упразднять*; का *что-л.*); बंद करना банд карнā *п.* (*закрывать*).

ликёр *м.* लिक्यूर ликйӯр *ж.*, लिकर ликар *ж.*

лилипу́т *м.* बौना баунā *м.*

ли́лия *ж.* लिली лилӣ *ж.*

лило́вый बैंगनी бáйгнӣ.

лимо́н *м.* नींबू нӣбӯ *м.*, लीमू лӣмӯ *м.*

лимона́д *м.* लेमोनेड лэмонэд *м.*

лине́йка *ж.* 1. (*черта*) लकीर лакӣр *ж.*, रेखा рэкхā *ж.*; 2. (*для черчения*) रूलर рӯлар *м.*

ли́ни||я *ж.* 1. लकीर лакӣр *ж*, रेखा рэкхā *ж.*; за ~ей чего́-л. की सीमा के बाहर; за боково́й ~ей बाज़ू की लाइन के बाहर; 2. रास्ता рāста *м.*, मार्ग мāрга *м.*, लाइन лāин *ж.*; возду́шная ~ हवाई लाइन (पट्टी) *ж.*, आकाश-मार्ग *м.*; трамва́йная ~ ट्रामलाइन *ж.*; железнодоро́жная ~ रेलवे-लाइन *ж.*

линя́||ть रंग उतरना ранг утарнā *нп.*, फीका पड़ना пхӣкā парнā *нп.*; э́та мате́рия не ~ет? इस कपड़े का रंग तो कच्चा नहीं है?

ли́па *ж.* लाइम का पेड़ лāим кā пэ̣р *м.*

лири́ческий भावमय бхāомай.

лиса́ *ж. см.* лиси́ца.

лиси́ца *ж.* लोमड़ी ломрӣ *ж.*; черно-бу́рая ~ चित्तियोंवाली स्याह लोमड़ी *ж.*

лист *м.* पत्ता паттā *м.*, पन्ना паннā *м.*, परत парат *ж.*; да́йте мне ~ бума́ги मुझे काग़ज़ का एक पन्ना दीजिये.

листва́ *ж.* [पेड़ों के] पत्ते [пэ̣рõ кэ] паттэ *м. мн.*

ли́ственный: ~ лес पत्तों से भरा जंगल паттō сэ бхарā джангал *м.*

листо́вка *ж.* परचा парчā *м.*

лита́вры *мн.* डंका ḍанкā *м.*, नक्कारा наќкāрā *м.*

Литва́ लिथुआनिया литхуāниӣā.

лите́йщик *м.* ढलिया ḍхалиӣā *м.*

литера́тор *м.* साहित्यकार сāх̆итйакāр *м.*

литерату́р||а *ж.* साहित्य сāх̆итйа *м.*, अदब адаб *м.*; **худо́жественная** ~ ललित साहित्य *м.*, उपाख्यान-साहित्य *м.*; **исто́рия** ~ы साहित्य का इतिहास *м.*

лито́вец *м.* लिथुआनी литхуāнӣ *м.*

Лито́вская ССР लिथुआनिया का सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र литхуāниӣā кā совиӣат самāджвāдӣ праджāтантра.

лито́вский लिथुआनी литхуāнӣ.

литр *м.* लिटर лиṭар *м.*

лить डालना ḍāлнā *п.* (*наливать*); उंडेलना уӊдэлнā *п.* (*выливать*); बहाना бах̆āнā *п.* (*проливать*).

лифт *м.* लिफ्ट лифṭ *м.*; **там есть** ~? वहाँ

लिफ़्ट है?; **поднимемся на лифте?** लिफ़्ट से चलें?

лифтёр *м.* लिफ़्ट-ओपरेटर лифт-опарэтар *м.*, लिफ़्ट-चालक лифт-чалак *м.*

лифчик *м.* अँगिया агийа *м.*

лихорад||ить: меня ~ит मुझे बुख़ार (ज्वर) चढ़ा है муджэ букхар (джвар) чарха хэ.

лихорадка *ж.* बुख़ार букхар *м.*, ज्वर джвар *м.*

лиц||о *с.* 1. मुँह мух *м.*, मुख мукх *м.*, चेहरा чэхра *м.*; **красивое (приятное) ~** सुंदर (प्यारा) चेहरा *м.*; **ваше ~ мне знакомо** आप का चेहरा मेरा जाना-पहचाना है; 2. व्यक्ति вйакти *м.*, शख़्स шакхс *м.*; **на два ~а** दो व्यक्तियों (आदमियों) के लिये; **действующие лица** पात्र *м. мн.*

личн||ый निजी ниджи, व्यक्तिगत вйактигат, ज़ाती зати; **~ое первенство** व्यक्तिगत चैंपियनशिप *ж.*

лишать छीनना чхинна *п.*, वंचित करना ванчит карна *п.* (से *чего-л.*); **~ права участия в соревнованиях** प्रतियोगिता

(मुक़ाबले) में भाग लेने के अधिकार से वञ्चित करना *п.*

лиша́ться वंचित होना (हो जाना) ванчит х̆она̄ (х̆о джа̄на̄) *нп.* (से *чего-л.*); खोना кхона̄ *п* (*терять*); ~ **чувств** बेहोश पड़ना *нп.*

лиши́ть(ся) *см.* лиша́ть(ся).

ли́шн||ий फ़ालतू фа̄лтӯ (*избыточный*); अनावश्यक ана̄вашйак (*ненужный*); अतिरिक्त атирикта, उपरफट упарпхат̇ (*добавочный*); **до... три с ~им киломе́тра...** तक तीन किलोमीटर से ज़्यादा है; **два с ~им дня** दो दिन से ज़्यादा.

лишь सिर्फ़ сирф, केवल кэвал (*только*); ज्यों ही джйо̄ х̆ӣ (*как только*).

лоб *м.* माथा ма̄тха̄ *м.*, ललाट лала̄т̇ *м.*

лови́ть पकड़ना пакарна̄ *п.*; फँसाना пха̄са̄на̄ *п.* (*сетями*); ~ **ры́бу** मछली पकड़ना *п.*, मछलियों का शिकार करना *п.*

ло́вкий फुरतीला пхуртӣла̄, चतुर чатур; चालाक ча̄ла̄к (*изворотливый*).

ло́вля *ж.* पकड़ाई пакр̣а̄ӣ *ж.*, शिकार ши-

ка̄р *м.*; **рыбная** ~ मछली पकड़ना *м.*, माहीगीरी *ж.*

ло́дк||а *ж.* कश्ती каштӣ *ж.*, नाव на̄о *ж.*; **мото́рная** ~ मोटर-बोट *ж.*; **ката́ться на** ~**е** नाव की सैर करना *n.*

ло́дочн||ый: ~**ая ста́нция** नाव का अड्डा на̄о ка̄ адда̄ *м.*

лоды́жка *ж.* टखना ṫакхна̄ *м.*

ло́ж||а *ж.* [थियेटर का] बकस [тхийэṫар ка̄] бакас *м.*; **места́ в** ~**е** थियेटर के बकस की सीटें *ж. мн.*

ложи́ться लेटना лэṫна̄ *нп.*, लेट जाना лэṫ джа̄на̄ *нп.*; **вы хоти́те лечь?** आप लेटना चाहते हैं?; **я ско́ро ля́гу** मै लेटनेवाला हूँ; **ля́гте!** लेटिये !

ло́жка *ж.* चमचा чамча̄ *м.*; **столо́вая** ~ चमचा *м.*; **ча́йная** ~ चाय का चमचा *м.*; **десе́ртная** ~ मझोला चमचा *м.*

ло́жный झूठा джхӯṫха̄, ग़लत ġалат; जाली джа̄лӣ, नक़ली наклӣ (*поддельный*).

ложь *ж.* झूठ джхӯṫх *м.*, असत्य аса-тйа *м.*

ло́зунг *м.* नारा нāрā *м.*; провозглаша́ть ~ नारा लगाना (बुलंद करना) *п*

ло́коть *м.* कोहनी кохнӣ *ж.*

лома́ть तोड़ना торнā *п.*, फोड़ना пхоṛнā *п.* (*раскалывать*); टुकड़े टुकड़े करना туkṛэ туkṛэ карнā *п.* (*на куски*).

ло́мтик *м.* टुकड़ा туkṛā *м.*, फाँक пхā̃к *ж.*; ~ лимо́на नीबु का टुकड़ा *м.*; ~ ды́ни खरबूज़े की फाँक *ж.*; ~ хле́ба रोटी का टुकड़ा *м.*

Ло́ндон लंडन лаṅдан.

лопа́та *ж.* कुदाल кудāл *м.*, फावड़ा пхāоṛā *м.*

лопа́тк||а *ж* पखौरा пакхаурā *м*,; положи́ть на ~и चित कर देना *п.*, पछाड़ देना *п.*

лососи́на *ж.* सामन сāман *м.*

лосо́сь *м.* सामन-मछली сāман-мачхлӣ *ж.*

лотере́я *ж.* लाटरी лāтарӣ *ж.*

ло́шадь *ж.* घोड़ा гхоṛā *м.*; бегова́я ~ घुड़दौड़ का घोड़ा *м.*; верхова́я ~ घुड़सवारी का घोड़ा *м.*

луг *м.* घास का मैदान гхāс кā майдāн *м.*, तृणभूमि тринбхӯми *ж.*

лу́жа *ж.* डबरा дабрā *м.*

лужа́йка *ж.* घास का मैदान гхāс кā майдāн *м.*, लान лāн *м.*

лук I *м.* प्याज़ пйāз *м.*; зелёный ~ हरा प्याज़ *м.*

лук II *м.* कमान камāн *ж.*, धनुष дхануш *м.*; стреля́ть из лу́ка तीर चलाना (फेंकना) *п.*

луна́ *ж.* चाँद чāд *м.*, चंद्रमा чандрамā *м.*

лу́па *ж.* आतशी शीशा āташӣ шӣшā *м.*

луч *м.* किरण киран *ж.*, रश्मि рашми *м.*

лу́чше 1. से अच्छा сэ аччхā, बेहतर бэх̆тар; гора́здо ~ कहीं अच्छा (बेहतर); ~ всего́ सब से अच्छा; здесь ~ ви́дно (слы́шно) यहाँ अच्छा दिखाई (सुनाई) देता है; тем ~ तो ज़्यादा अच्छा होगा; 2. यह अच्छा (बेहतर) होगा कि... йах̆ аччхā (бэх̆тар) х̆огā ки...; ~ бы... अच्छा हो कि ...; ~ не... अच्छा हो कि... न ...

лу́чш||ий से अच्छा сэ аччха̄, बेहतर бэх̌тар, सब से अच्छा саб сэ аччха̄, श्रेष्ठ шрэшт̣ха; в ~ем слу́чае अच्छी से अच्छी हालत (दशा) में; э́то ~ее выступле́ние (речь) यह सब से अच्छा भाषण है; ◇ всего́ ~его! खुश रहिये!, नमस्ते!, नमस्कार!

лыж||и *мн.* स्कीइस скӣис *ж.*; ходи́ть на ~ах स्कीइस पर चलना *нп.*

лы́жник *м.* स्कीइस पर चलनेवाला скӣис пар чалнэва̄ла̄ *м.*

лы́жница *ж.* स्कीइस पर चलनेवाली скӣис пар чалнэва̄лӣ *ж.*

лы́жн||ый: ~ спорт स्कीइंग скӣинг *м.*; ~ая мазь स्कीइस-पालिश скӣис-па̄лиш *ж.*

лыжня́ *ж.* स्की-लीक скӣ-лӣк *ж.*

лы́сый गंजा ганджа̄.

льви́ца *ж.* शेरनी шэрнӣ *ж.*, सिंहनी синх̌нӣ *ж.*

льди́на *ж* बर्फ़ का टुकड़ा барф ка̄ т̣укр̣а̄ *м.*

любе́зн||ый मेहरबान мэх̌арба̄н; विनीत винӣт (*учтивый*); бу́дьте ~ы कृपया.

люби́м||ый प्यारा пйа̄ра̄, प्रिय прийа; ~ая

игра́ पसंद का खेल *м.*; ~ая кни́га पसंद की किताब *ж.*

люби́тель *м.* शौक़ीन шаук̇ӣн *м.*, प्रेमी прэмӣ *м.*

люби́ть पसंद होना (आना) пасанд х̌онā (āнā) *нп.* (को *о ком-л.*), पसंद करना пасанд карнā *п.*; **лю́бите ли вы му́зыку (спорт, та́нцы)?** क्या आप को संगीत (स्पोर्ट, नाच) पसंद है?; **я люблю́ му́зыку (спорт, та́нцы)** मुझे संगीत (स्पोर्ट, नाच) पसंद है.

любова́ться ख़ुशी से देखना к̇хушӣ сэ дэкхнā *п.*; मुग्ध होना мугдха х̌онā *нп.* (*быть очарованным*; पर *чем-л.*).

любо́вь *ж.* प्यार пйāр *м.*, प्रेम прэм *м.*, मुहब्बत мух̌аббат *ж.*; ~ **к ро́дине** देश से प्रेम *м.*

люб||о́й हरेक х̌арэк, हर कोई х̌ар кой, कोई भी кой бхӣ; **в ~о́м слу́чае** हर हालत में; ~ **из нас** हम में से हर कोई.

любопы́тный जिज्ञासु джигьйсу, कुतूहली кутӯх̌алӣ.

любопы́тство *с.* जिज्ञासा джигьяса̄ *ж.*, कुतूहल кутӯхал *м.*

лю́ди *мн.* लोग лог *м. мн.*, जन джан *м. мн.*; जनता джанта̄ *ж.* (*народ*).

лю́дн||ый भीड़-भाड़ का бхӣр̣-бха̄р̣ ка̄; ~ая у́лица भीड़-भाड़ की सड़क *ж.*

Люксембу́рг लक्सेमबर्ग лаксэмбарг.

лю́стра *ж.* झाड़[-फ़ानूस] джха̄р[-фа̄нӯс] *м.*

лягу́шка *ж.* मेढक мэдхак *м.*

М

мавзоле́й *м.* मक़बरा макбара̄ *м.*, समाधि сама̄дхи *ж.*

магази́н *м.* दुकान дука̄н *ж.*; **открыва́ть** ~ दुकान खोलना *п.*; **закрыва́ть** ~ दुकान बंद करना *п.*; ~ **гото́вого пла́тья** तैयार कपड़े की दुकान *ж.*; **писчебума́жный** ~ लेखन-सामग्री की दुकान *ж*; **мануфакту́рный** ~ बजाजी की दुकान *ж.*; **ювели́рный** ~ जौहरी की दुकान *ж.*; **обувно́й** ~ जूते की दुकान *ж.*; **ме́бельный** ~ फ़र्नीचर की

दुकान *ж.*; **кондитерский** ~ मिठाई की दुकान *ж.*; **продовольственный** ~ खाद्य-सामग्री की दुकान *ж.*; **промтоварный** ~ औद्योगिक सामग्री की दुकान *ж.*

магараджа *м.* महाराज маха̄ра̄дж *м.*

магистраль *ж.* शाहराह ша̄хра̄х *ж.*, राजपथ ра̄джпатх *м.*, रास्ता ра̄ста̄ *м.*; **железнодорожная** ~ प्रधान रेल *ж.*

магнолия *ж.* मैगनोलिया майгнолийа̄ *м.*

Мадагаскар मेडागास्कर мэда̄га̄скар.

мадера *ж.* मडीरा мадӣра̄ *ж.*

Мадрид मेड्रिड мэдрид.

мазать लीपना лӣпна̄ *п.*, लगाना лага̄на̄ *п.* (पर *на что-л.*); ~ **маслом** मक्खन लगाना *п.*

мазь *ж.* मरहम мархам *м.*, लेप лэп *м.*; **цинковая** ~ जस्त का मरहम *м.*; **сапожная** ~, ~ **для обуви** रोग़न *м.*, बूट-पालिश *ж.*

май *м.* मई маӣ *ж.*

майка *ж* बिना आस्तीन की क़मीज़ бина̄ а̄стӣн кӣ ка̇мӣз *ж.*

майóлика *ж.* मेजोलीका мэджолӣка̄ *м.*

майонéз *м.* मेयोनेज़ мэйонэз *м.*

макарóны *мн.* मकारोनी мака̄ронӣ *ж.*

макéт *м.* नमूना намӯна̄ *м.*

малáец *м.* मलायी мала̄йӣ *м.*

малáйский मलायी мала̄йӣ.

Малáйя मलाया мала̄йа̄.

малахи́т *м.* मलाकाइट мала̄ка̄ит *м.*; издéлия из ~а मलाकाइट की बनी चीज़ें (वस्तुएँ) *ж. мн.*

малéйш||ий सब से छोटा саб сэ чхота̄, अल्पतम алпатам; ни ~его сомнéния ज़रा भी शक (संदेह) नहीं.

мáленький छोटा чхота̄.

мали́на *ж.* रसबेरी расбэрӣ *ж.*

мали́нов||ый 1. रसबेरी का расбэрӣ ка̄; ~ое морóженое रसबेरी का आइस-क्रीम *м.*; 2. (*о цвете*) गहरे लाल रंग का гахрэ ла̄л ранг ка̄.

мáло थोड़ा тхора̄, कम кам, ज़रा зара̄; नाकाफ़ी на̄ка̄фӣ (*недостаточно*); здесь ~ нарóду यहाँ कम लोग हैं; э́того [слиш-

ком] ~ यह बहुत कम है; ◇ ~ того́, что ... यही नहीं कि ..., इतना ही नहीं कि ...

малокро́вие *с.* रक्तहीनता рактаҳӣнта̄ *ж.*, अल्परुधिरता алпарудхирта̄ *ж.*

малоле́тн.й कम-उम्र кам-умр, कमसिन камсин.

мало-пома́лу धीरे-धीरे дхӣрэ-дхӣрэ, आहिस्ता-आहिस्ता а̄ҳиста̄-а̄ҳиста̄.

малочи́сленный छोटा чхота̄, अल्पसंख्यक алпасанкхйак.

ма́лый छोटा чхота̄; **э́ти ту́фли мне малы́** यह जूते मुझे तंग हैं.

ма́льчик *м.* लड़का лаṙка̄ *м.*, बालक ба̄лак *м.*

маля́р *м.* रंगसाज़ рангса̄з *м.*, रंगिया рангийа̄ *м.*

малярия *ж.* मलेरिया малэрийа̄ *м.*

ма́ма *ж.* माँ ма̃ *ж.*, अम्मी аммӣ *ж.*

ма́нго *с.* (*дерево и плод*) आम а̄м *м.*

мандари́н *м.* नारंगी на̄рангӣ *ж.* (*плод*).

манда́т *м.* अधिकारपत्र адхика̄рпатра *м.*

мандоли́на *ж.* मंडोलिन маṅдолин *м.*

манéж *м.* घुड़दौड़ का मैदान гхурдауṛ кā майдан *м.*; अखाड़ा аккхāрā *м.* (*в цирке*).

манéра *ж.* ढंग дханг *м.*, प्रकार пракāр *м.*; ~ исполнéния अभिनय करने का ढंग *м.*

манéры *мн.* चाल-ढाल чāл-дхāл *ж.*; व्यवहार вйавахāр *м.* (*поведение*); хорóшие (плохи́е) ~ अच्छी (बुरी) चाल-ढाल *ж.*

манжéта *ж.* कफ़ каф *м.*

маникю́р *м.* नाखूनतराशी нāкхӯнтарāшӣ *ж.*; дéлать ~ नाखूनतराशी करना *п.*, नाखून तराशना *п.*

маникю́рша *ж.* नाखूनतराशिन нāкхӯнтарāшин *ж.*

Мани́ла मनीला манӣлā.

манифéст *м.* घोषणापत्र гхошнāпатра *м.*, एलाननामा элāннāмā *м.*

манифестáция *ж.* प्रदर्शन прадаршан *м.*, जलूस джалӯс *м.*

мáнтия *ж* चोगा чогā *м.*

мануфактýра *ж.* (*материя*) कपड़ा капрā *м.*

марафо́нский: ~ **бег** मारेथोनियन दौड़ ма̄рэтхонийан даур̣ *ж.*

ма́рганец *м.* मंगनीज़ манганӣз *м.*

маргари́н *м.* मारजेरीन ма̄рджэрӣн *м.*, बनावटी मक्खन банāоṫӣ маккхан *м.*

марина́д *м.* अचार ачāр *м.*, मेरीनेड мэрӣнэд̣ *м.*

марионе́т||ка *ж.* कठपुतली каṫхпутлӣ *ж.*; **теа́тр ~ок** पुतलियों का थियेटर *м.*

ма́рка *ж.* **1.** (*почтовая*) [पोस्टेज-]स्टांप [посṫэдж-]стāмп *м.*, [पोस्टेज-]टिकट [постэдж-]ṫикат *м.*; **2.** (*фабричная*) छाप чхāп *ж.*, ट्रेडमार्क ṫрэд̣мāрк *м.*; **3.** (*сорт*) क़िस्म ḱисм *ж.*, प्रकार пракāр *м.*; ~ **вина́** (**табака́**) शराब (तंबाकू) का मारका *м.*

маркизе́т *м.* मार्कीज़ेट мāркӣзэṫ *м.*

маркси́зм *м.* मार्क्सवाद мāрксвāд *м.*

маркси́зм-лениню́зм *м.* मार्क्सवाद-लेनिनवाद мāрксвāд-лэнинвāд *м.*

маркси́ст *м.* मार्क्सवादी мāрксвāдӣ *м.*

маркси́стский मार्क्सवादी мāрксвāдӣ.

ма́рля *ж.* जाली джāлӣ *ж.*

мармела́д *м.* मार्मलेड ма̄рмэлэд *м* , [फलों का] मुरब्बा [пхало̄ ка̄] мураббā *м.*

Маро́кко मरोको мароко.

март *м.* मार्च ма̄рч *м.*

марш *м.* कूच кӯч *м.*, मार्च ма̄рч *м*

маршру́т *м.* रास्ता ра̄ста̄ *м.*, यात्रा-मार्ग йа̄тра̄-ма̄рга *м.*; како́й у нас ~? हमारा कौनसा रास्ता है?

маршру́тн||ый: ~ое такси́ रुके बिना पहुँचनेवाली टेक्सी рукэ бина̄ паху̃чнэва̄лӣ тэксӣ *ж.*; ~ по́езд रुके बिना पहुँचनेवाली रेलगाड़ी рукэ бина̄ паху̃чнэва̄лӣ рэлга̄р̣ӣ *ж.*

ма́ска *ж.* नक़ाब нака̄б *м.*, मास्क ма̄ск *м.*

маскара́д *м.* मास्केरेड ма̄скэрэд *м.*

маслёнка *ж.* मक्खनदानी маккханда̄нӣ *ж.*

масли́на *ж.* (*дерево и плод*) ज़ैतून зайтӯн *м*

ма́сло *с.* 1. तेल тэл *м.* (*растительное, минеральное, смазочное*); сли́вочное ~ मक्खन *м.*; топлёное ~ घी *м.*; подсо́лнечное ~ सूर्यमुखी का तेल *м.*; про-

ва́нское (оли́вковое) ~ ज़ैतून का तेल м.; ро́зовое ~ गुलाब का इतर (अरक) м.; 2.: карти́на ~м तैल-चित्र тайл-читра м.

ма́сс||а ж. 1. (*множество*) ढेर д̣хэр м., समूह самӯх̆ м.; 2.: ~ы आम जनता а̄м джанта̄ ж., जनसमुदाय джансамуда̄й м.; ~ наро́ду बहुत से लोग бах̆ут сэ лог м мн.

масса́ж м. मालिश ма̄лиш ж.; ~ руки́ (ноги́) हाथ (टाँग) की मालिश ж.; де́лать ~ मालिश करना п. (की *чего-л.*).

массажи́ст м. मालिशकरनेवाला ма̄лишкарнэва̄ла̄ м.

массажи́стка ж. मालिशकरनेवाली ма̄лишкарнэва̄лӣ ж.

ма́ссов||ый आम а̄м, सामूहिक са̄мӯх̆ик, सार्वजनिक са̄рваджаник; ~ая организа́ция सामूहिक (सार्वजनिक) संगठन м.

ма́стер м. मिस्तरी мистрӣ м.; ~ спо́рта स्पोर्ट का मास्टर м.

мастерска́я ж. 1. कारखाना ка̄рк̆ха̄на̄ м., दुकान дука̄н ж.; वर्कशाप варкша̄п ж.

(*на заводе*); 2. (*художника*) स्टुडिओ сту̇дио *м.*

мастерство́ *с.* कौशल каушал *м.*, निपुणता нипунта̄ *ж.*; **высо́кое [спорти́вное] ~** [खेल-कूद का] उच्च कोटि का कौशल *м.*

мат *м. шахм.* मात ма̄т *ж*; **объявля́ть ~** मात करना *п.*

матема́тик *м.* गणितज्ञ ганитагья *м.*, रियाज़ीदान рийа̄зӣда̄н *м.*

матема́тика *ж.* गणित ганит *м.*, रियाज़ी рийа̄зӣ *ж.*; **вы́сшая ~** उच्च गणित *м.*

материали́зм *м.* भौतिकवाद бхаутиква̄д *м.*, पदार्थवाद пада̄ртхава̄д *м.*

материали́ст *м.* भौतिकवादी бхаутиква̄дӣ *м.*

материалисти́ческий भौतिकवादी бхаутиква̄дӣ.

матери́к *м.* महाद्वीप маха̄двӣп *м.*

матери́нство *с.* मातृत्व ма̄тритва *м.*

мате́рия *ж.* (*ткань*) कपड़ा капра̄ *м.*; **~ на костю́м (на пальто́, на брю́ки)** सूट (कोट, पतलून) का कपड़ा *м.*

матрáц *м.* तोशक тошак *ж.*, गद्दा гаддā *м.*

матрóс *м.* मल्लाह маллāх̆ *м.*, नाविक нāвик *м.*

матч *м.* मैच майч *м.*

мать *ж.* माँ мā̃ *ж.*, माता мāтā *ж.*

махáть हिलाना х̆илāнā *нп.*; ~ **рукóй** हाथ हिलाना *п.*

мáчеха *ж.* सौतेली माँ саутэлӣ мā̃ *ж.*, विमाता вимāтā *ж.*

мáчта *ж.* मस्तूल мастӯл *м.*

машúна *ж.* मशीन машӣн *ж.*; इंजन инджан *м.* (*двигатель*); मोटर моṫар *ж.* (*автомобиль*); **швéйная** ~ सिलाई (कपड़ा सीने) की मशीन *ж.*; **стирáльная** ~ धुलाई की मशीन *ж.*

машинúст *м.* इंजन-ड्राइवर инджан-ḋрāи-вар *м.*

машинúстка *ж.* टाइपिस्ट ṫāипистṫ *ж.*

машúнка *ж.* (*пишущая*) टाइपराइटर ṫāипрāиṫар *м.*

маáк *м.* प्रकाशस्तंभ пракāштамбх *м.*, रोशनी-मीनार рошнӣ-мӣнāр *м.*

ма́ятник *м.* लटकन латкан *м.*

МГУ (Моско́вский госуда́рственный университе́т) मास्को राजकीय विश्वविद्यालय ма̄ско ра̄джкийа вишвавидйа̄лай *м.*

МДФЖ (Междунаро́дная демократи́ческая федера́ция же́нщин) अंतर्राष्ट्रीय जनवादी महिला-संघ антарра̄шт̣рийа джанва̄ди махила̄-сангх *м.*

ме́бель *ж.* फ़र्नीचर фарнӣчар *м.*; असबाब асба̄б *м.* (*обстановка*); **мя́гкая** ~ गद्दीदार फ़र्नीचर *м.*

меблирова́ть फ़र्नीचर (असबाब) से सजाना фарнӣчар (асба̄б) сэ саджа̄на̄ *п.*, आरास्ता करना а̄ра̄ста̄ карна̄ *п.*

мегафо́н *м.* मेगाफ़ोन мэга̄фон *м.*

мёд *м.* शहद шахад *м.*, मधु мадху *м.*

меда́ль *ж.* पदक падак *м.*, तमग़ा тамга̄ *м.*; **золота́я** ~ स्वर्णपदक *м*; **сере́бряная** ~ रजत-पदक *м.*; **бро́нзовая** ~ काँस्य-पदक *м.*; **вруча́ть** ~ पदक प्रदान करना *п.*; **получа́ть** ~ पदक मिलना (हासिल करना, प्राप्त करना) *п.*

медальо́н *м.* लाकेट ла̄кэт *м.*, मेडलियन мэдалийан *м.*

медве́дь *м.* भालू бха̄лӯ *м.*, रीछ рӣчх *м.*

медици́на *ж.* चिकित्साशास्त्र чикитса̄ша̄-стра *м.*

медици́нск||ий डाक्टरी да̄ктарӣ, मेडिकल мэдикал, चिकित्सक чикитсак; ~ **институ́т** मेडिकल कालेज *м.*, चिकित्सा-विद्यालय *м.*; ~**ая по́мощь** डाक्टरी (चिकित्सक) सहायता *ж*; ~**ое обслу́живание** डाक्टरी सेवा *ж.*

ме́дленно धीरे дхӣрэ, आहिस्ता а̄х̌иста̄; **говори́те бо́лее** ~ कुछ धीरे (आहिस्ता) बोलिये.

медпу́нкт *м.* (медици́нский пункт) डाक्टरी सहायता की चौकी да̄ктарӣ саха̄йта̄ кӣ чаукӣ *ж.*

медсестра́ *ж.* (медици́нская сестра́) नर्स нарс *ж.*

медь *ж.* ताँबा та̄̃ба̄ *м.*

ме́жду के बीच кэ бӣч, में мэ̄ (*среди*); के बीच (अंदर, भीतर) кэ бӣч (андар, бхӣ-

тар) (*о времени*); ~ домáми घरों के बीच; ~ двумя́ и тремя́ часáми दो और तीन बजे के बीच (अंदर, भीतर); ◇ ~ тем इतने में, इसी बीच में; ~ тем, как जब कि.

междугорóдный अंतर्नगरीय антарнагарӣйа; ~ телефóн अंतर्नगरीय टेलीफ़ोन *м*.

междунарóдный अंतर्राष्ट्रीय антарра̄шṭрӣйа; Междунарóдный жéнский день अंतर्राष्ट्रीय महिला-दिवस *м*.; Междунарóдный день защи́ты детéй अंतर्राष्ट्रीय शिशु-संरक्षण-दिवस *м*; Междунарóдный день студéнтов अंतर्राष्ट्रीय छात्र-दिवस *м*.

Мéксика मेक्सिको мэксико.

мел *м*. खड़िया кхаṛийа̄ *ж*. (*для письма*); सफ़ेदी сафэдӣ *ж*. (*для побелки*)

мéлк||ий 1. छोटा чхоṭа̄, बारीक ба̄рӣк; ~ие я́блоки छोटे सेब *м. мн*.; ~ие дéньги रेजगारी *ж*.; 2. छिछला чхичхла̄, उथला утхла̄; ~ая рекá छिछली (उथली) नदी *ж*.

мелкобуржуáзный निम्न-पूँजीवादी нимна-пӯнджӣвāдӣ.

мелодúчный सुरीला сурӣлā.

мелóдия *ж.* राग рāг *м.*, लय лай *ж.*

мéлоч||ь *ж.* **1.** छोटी छोटी चीज़ें чхоṫӣ чхоṫӣ чӣзэ̄ *ж. мн.*; **вся́кая ~** हर क़िस्म (तरह) की छोटी छोटी चीज़ें *ж. мн.*; **2.** रेज़गारी рэзгāрӣ *ж.*; **у меня́ нет ~и** मेरे पास रेज़गारी नहीं है; **дáйте мне немнóго ~и** मुझे कुछ रेज़गारी दीजिये; **3.** छोटी (ज़रा सी) बात чхоṫӣ (зарā сӣ) бāт *ж.*, तुच्छ वस्तु туччха васту *ж.*; **э́то ~!** यह छोटी (ज़रा सी) बात है!

мель *ж.* नदी या समुद्र का छिछला भाग надӣ йā самудра кā чхичхлā бхāг *м.*; **сесть на ~** रेत में फँस जाना *нп.*

Мельбýрн मेलबोर्न мэлборн.

мелькáть झलकना джхалакнā *нп.*

мéльком चलते हुए чалтэ хўэ; सरसरी तौर पर сарсарӣ таур пар (*бегло*); **я егó вúдел ~** मुझे उस की झलक नज़र आयी.

мéльница *ж.* चक्की чаккӣ *ж*

мемориа́льн||ый: ~ая доска́ स्मरण-फलक смаран-пхалак *м.*

ме́нее से कम (थोड़ा) сэ кам (тхоṛā); не ~ двух (трёх, пяти́) часо́в (дней, неде́ль) दो (तीन, पाँच) घंटे (दिन, हफ़्ते) से कम नहीं; ◇ тем не ~ फिर भी, तिस पर भी; ~ всего́ सब से कम; бо́лее или ~ कम वा अधिक.

ме́ньше से छोटा сэ чхоṭā, अल्पतर алпатар, से कम (थोड़ा) сэ кам (тхоṛā); здесь ~ наро́ду यहाँ कुछ (ज़रा) कम लोग हैं; э́тот зал (стадио́н) ~ यह हॉल (स्टेडियम) कुछ (ज़रा) छोटा है; как мо́жно ~ जितना कम हो सके; ~ всего́ सब से कम.

ме́ньш||ий से छोटा сэ чхоṭā, अल्पतर алпатар, सब से छोटा саб сэ чхоṭā, अल्पतम алпатам; ◇ по ~ей ме́ре कम से कम.

меньшинство́ *с.* अल्पसंख्या алпасанкхйā *ж.*; अल्पमत алпамат *м.* (*напр. при голосовании*).

меню́ *с.* [खानों की] फ़िहरिस्त [кхāнõ

фихрист *ж.*, भोजनसूची бходжансӯчӣ *ж.*, मेन्यू-कार्ड мэнийӯ-кāрд *м.*

меня́: у ~ **есть** ... मेरे पास ... है мэрэ пāс ... х̌э; у ~ **нет** ... मेरे पास ... नहीं है мэрэ пāс ... нах̌ӣ х̌э; **для** ~ मेरे लिये мэрэ лийэ.

меня́ть बदलना бадалнā *п.*; भुनाना бхунāнā *п.* (*деньги*); ~ **ме́сто (положе́ние)** जगह (ओहदा) बदलना *п.*; ~ **костю́м** सूट बदलना *п.*; ~ **де́ньги** रुपया भुनाना *п.*

ме́р||а *ж.* 1. नाप нāп *ж.*, माप мāп *ж.*; ~**ы длины́ (ве́са)** नाप (तौल) *ж.*; 2. क़दम к̇адам *м.*, उपाय упāй *м.*; **принима́ть ~ы** क़दम उठाना *п.*; ◇ **по кра́йней ~е** कम से कम; **по ~е возмо́жности** जहाँ तक हो सके, जहाँ तक मुमकिन (संभव) हो; **в изве́стной ~е** कुछ हद तक.

мёрзнуть जमना джамнā *нп.*, जम जाना джам джāнā *нп.*; ठंड लगना т̇ханд лагнā *нп.* (*коченеть*; को *о ком-л.*).

ме́рить नापना нāпнā *п.*, मापना мāпнā

п, नाप (माप) लेना нāп (мāп) лэнā *п*.; ~ костю́м सूट नापना *п*; ~ температу́ру टेंपेरेचर लेना *п*

ме́рк||а *ж.* नाप нāп *ж.*, माप мāп *ж.*; **снима́ть ~у** नाप लेना *п.* (की *с кого-л.*, *с чего-л.*), **по ~е** नाप से बना हुआ.

мероприя́тие *с.* क़दम кадам *м.*, कार्रवाई кāрравāӣ *ж.*, योजना йоджнā *ж.*

мёртвый मरा हुआ марā хуā, मुर्दा мурдā, मृत мрит.

мести́ झाड़ना джхāрнā *п.*, झाड़ू देना джхāрӯ дэнā *п.*

местко́м *м.* (ме́стный комите́т профсою́за) ट्रेड-युनियन की स्थानीय समिति т̣рэд̣-йунийан кӣ стхāнӣйа самити *ж.*

ме́стность *ж.* स्थान стхāн *м.*; इलाक़ा илāкā *м.*, प्रदेश прадэш *м* (*район*); **гори́стая ~** पहाड़ी इलाक़ा *м.*, पर्वतीय प्रदेश *м*; **да́чная ~** ग्रीष्म-विश्राम-स्थान *м.*

ме́стн||ый स्थानीय стхāнӣйа; **~ жи́тель** यहाँवाला *м.*, स्थानीय निवासी *м*, **по ~ому вре́мени** स्थानीय समय के अनु-

सार; под ~ым наркóзом स्थानीय बेसुधी की अवस्था में.

мéст||о *с.* 1. जगह джагаҳ *ж.*, स्थान стхāн *м.*; सीट сӣт *ж.* (*в театре, вагоне, парламенте и т. п.*); **вéрхнее (ни́жнее) ~** ऊपर (नीचे) की जगह (सीट) *ж.*; **свобóдное ~** खाली जगह (सीट) *ж.*; **все местá зáняты** सारी सीटें घिरी हुई है; **уступáть ~** जगह खाली करना *п.*, अपनी जगह देना *п.* (को *кому-л.*); **занимáть ~** स्थान रखना (लेना) *п.*; **заня́ть пéрвое ~** प्रथम स्थान पाना (प्राप्त करना) *п.*; 2. जगह джагаҳ *ж.*, स्थान стхāн *м.*; इलाक़ा илāкā *м.*, क्षेत्र кшэтра *м.* (*район, зона*); **в э́том ~е я ещё не был** मैं इस जगह अभी नहीं गया था.

местожи́тельство *с.* रहने की जगह раҳнэ кӣ джагаҳ *ж.*, निवासस्थान нивāсстхāн *м.*

местонахождéние *с.* ठौर-ठिकाना тхаур-тхикāнā *м.*

местоположéние *с.* जगह джагаҳ *ж.*,

स्थान стхāн *м.*; **краси́вое** ~ ख़ूबसूरत जगह *ж.*, सुंदर स्थान *м.*

местопребыва́ние *с.* ठिकाना тхикāнā *м.*, निवासस्थान нивāсстхāн *м.*

ме́сяц *м.* **1.** महीना махӣнā *м.*, माह мāх *м.*; ~ **тому́ наза́д** एक महीना पहले; **про́шлый (бу́дущий)** ~ पिछला (अगला) महीना *м.*; **2.** चाँद чāд *м.*, चंद्रमा чандрамā *м.*; **молодо́й** ~ नवचंद्र *м.*

ме́сячник *м.* मासोत्सव мāсотсав *м.*; ~ **и́ндо-сове́тской дру́жбы** सोवियत-भारत मैत्री का मासोत्सव *м.*

ме́сячный माहवार мāхвāр, मासिक мāсик; ~ **за́работок (окла́д)** माहवार (मासिक) तनख़्वाह *ж.*

мета́лл *м.* धातु дхāту *ж.*

металли́ст *м.* धातु का मज़दूर дхāту кā маздӯр *м.*

металли́ческий धातु का дхāту кā.

металлу́рг *м.* धातुशास्त्री дхāтушāстрӣ *м.* (*учёный*); धातु-मज़दूर дхāту-маздӯр *м.* (*рабочий*)

металлурги́ческий: ~ **заво́д** लोहे और इस्पात का कारखाना лохэ аур испāт кā кāрк̇хāнā *м.*

металлу́ргия *ж.* धातु-उद्योग дхāту-удйог *м.*

мета́ние *с.* फेंकना пхэ̃кнā *м.*, फेंक пхэ̃к *ж.*; ~ **копья́** भाला-फेंक *ж.*; ~ **ди́ска** चक्र-फेंक *ж.*

мета́ть फेंकना пхэ̃кнā *п*; ~ **копьё (диск, мо́лот)** भाला (चक्र, हथौड़ा) फेंकना *п.*

мете́ль *ж.* बर्फ़ का तूफ़ान барф кā тӯфāн *м.*

метеоро́лог *м.* ऋतुविज्ञानी ритувигьяни *м.*

метеорологи́ческ||ий: ~**ая сво́дка** ऋतुवर्णन ритуварнан *м.*; ~**ая ста́нция** ऋतु-अनुसंधान-शाला риту-анусандхāн-шāлā *ж.*

метеороло́гия *ж.* ऋतुविज्ञान ритувигьян *м.*

ме́тка *ж.* चिह्न чих̆на *м.*, निशान нишāн *м.*, दाग़ дāг̇ *м*

ме́ткий ठीक т̇хӣк; तेज़ тэз (*о глазе*), ~ **стрело́к** तेज़ निशानबाज़ *м.*

метла́ *ж.* झाड़ू джхāр̣ӯ *м.*

ме́тод *м.* ढंग дханг *м.*, तरीक़ा тарӣкā *м.* (*способ*); प्रणाली пранāлӣ *ж.*, पद्धति паддхати *ж.* (*система*).

метр *м.* मीटर мӣтар *м.*

метро́ *с.* *см.* метрополите́н.

метрополите́н *м.* मीट्रो мӣтро *м.*, भूमिगत रेलवे бхӯмигат рэлвэ *ж.*

мех *м.* पोस्तीन постӣн *м.*, रोयाँ ройā̃ *м.*; **пальто́ на меху́** पोस्तीन के अस्तर का कोट *м.*

меха́ *мн.* पोस्तीन постӣн *м.* *мн.*

механиза́ция *ж.* मशीनीकरण машӣнӣкаран *м.*, यंत्रीकरण йантрӣкаран *м.*

механизи́рованный यंत्रचालित йантрачāлит, यंत्रित йантрит.

механизи́ровать मशीनीकरण (यंत्रीकरण) करना машӣнӣкаран (йантрӣкаран) карнā *п.* (का *что-л.*), यंत्रित करना йантрит карнā *п.*

механи́зм *м* कल кал *ж.*, यंत्र йантра *м.*

меха́ник *м.* मेकेनिक мэкэник *м.*, यंत्रप्रवीण йантраправӣн *м.*

меха́ника *ж.* (*наука*) यंत्रशास्त्र йантра-ша̄стра *м.*

мехово́й रोयेंदार ройэ̃да̄р, फ़रवाला фар-ва̄ла̄, ~ **воротни́к** रोयेंदार (फ़रवाला) कालर *м.*

меховщи́к *м.* पोस्तीनदोज़ постӣндоз *м.*

ме́ццо-сопра́но *с.* मेडज़ो-सोप्रानो мэдзо--сопра̄но *м.*

мечéть *ж.* मसजिद масджид *ж.*

мечта́ *ж.* स्वप्न свапна *м.*

мечта́ть स्वप्न देखना свапна дэкхна̄ *п.*

меша́ть I चलाना чала̄на̄ *п.* (*размешивать*); मिलाना мила̄на̄ *п.* (*смешивать*).

меша́||ть II तकलीफ़ (कष्ट) देना таклӣф (кашта) дэна̄ *п.* (*беспокоить*); तंग करना танг карна̄ *п.* (*стеснять, досаждать*); रोकना рокна̄ *п.* (*препятствовать*; को *кому-л.*, से *в чём-л.*); **не ~йте** तंग मत करो, रुकावट मत डालो; **не ~ло**

бы..., не ~ет... मुनासिब (उचित) होगा कि...

мешо́к *м.* बोरा борā *м.*, थैला тхайлā *м.*

миг *м.* पल пал *м.*, दम дам *м.*, क्षण кшан *м.*; **в оди́н ~** पल (दम, क्षण) भर में.

мизи́нец *м.* कानी кāнӣ *ж.*, कनिष्ठा каништ̣хā *ж.*

микро́б *м.* कीटाणु кӣт̣āну *м.*

микрофо́н *м.* माइक्रोफोन мāикрофон *м.*

миксту́ра *ж.* घोलुवा гхолувā *м.*, मिश्रित औषधि мишрит аушадхи *ж.*

милиционе́р *м.* मिलिसिया का सिपाही милисийā кā сипāх̣ӣ *м.*, मिलिसियावाला милисийāвāлā *м.*; **постово́й ~** पहरे का मिलिसियावाला *м.*

мили́ция *ж.* मिलिसिया милисийā *ж.*

миллиа́рд *м.* अरब араб *м.*

миллио́н *м.* दस लाख дас лāкх *м.*; **де́сять ~ов** करोड़ *м.*

миллионе́р *м.* लाखपति лāкхпати *м.*, करोड़पति кароṛпати *м.*

ми́лост||ь *ж.* मेहरबानी мэх̣арбāнӣ *ж.*,

कृपा крипā *ж.*; ◇ ~и прóсим! मेहरबानी करके!, कृपया!, तशरीफ़ लाइये!

ми́ля *ж.* मील мӣл *м.*

ми́мика *ж.* नक़्क़ाली наққāлӣ *ж.*; ~ **лицá** भाव *м.*

ми́мо के पास से кэ пāс сэ; के ऊपर से кэ ӯпар сэ (*над, над поверхностью*); से होकर сэ хокар (*через*); **пройти́ (проéхать)** ~ के पास से गुज़रना (जाना) *нп.*; **пропускáть** ~ **ушéй** सुनी अनसुनी करना *п.*; ~! निकल गया!

мимохóдом राह चलते рāх чалтэ; **заéхать (зайти́)** ~ राह चलते आना (जाना) *нп.*

миндáль *м.* (*дерево и плод*) बादाम бāдāм *м.*

минерáл *м.* खनिज पदार्थ кханидж падāртха *м.*, धातु дхāту *ж.*

минералóгия *ж.* खनिज-विज्ञान кханидж-вигьяāн *м.*

миниатю́ра *ж.* छोटे पैमाने की तसवीर чхотэ паймāнэ кӣ тасвӣр *ж.*

министéрство *с.* मंत्रालय мантрāлай *м.*,

सचिवालय сачивāлай *м.*; Министе́рство высшего образова́ния उच्चशिक्षा-मंत्रालय *м.*; Министе́рство здравоохране́ния स्वास्थ्य-मंत्रालय *м.*; Министе́рство иностра́нных дел विदेश-मंत्रालय *м.*; Министе́рство культу́ры संस्कृति-मंत्रालय *м.*; Министе́рство торго́вли व्यापार-मंत्रालय *м.*; Министе́рство просвеще́ния शिक्षा-मंत्रालय *м.*; Министе́рство социа́льного обеспе́чения समाज-कल्याण-मंत्रालय *м.*; Министе́рство оборо́ны प्रतिरक्षा-मंत्रालय *м.*; Министе́рство се́льского хозя́йства कृषि-मंत्रालय *м.*; Министе́рство путе́й сообще́ния यातायात-मंत्रालय *м.*; Министе́рство фина́нсов वित्त-मंत्रालय *м.*

мини́стр *м.* मंत्री мантрӣ *м.*, सचिव сачив *м.*; премье́р-~ प्रधान मंत्री *м.*; замести́тель ~а उपमंत्री *м.*

минова́||ть 1. गुज़रना гузарнā *нп.*, गुजर जाना гузар джāнā *нп.*; мы ~ли... हम... के पास से गुज़रे; 2. बीतना бӣтнā *нп.*, गुज़रना гузарнā *нп.*, बीत (गुज़र)

जाना бит (гузар) джāнā *нп.*; лéто ~ло गरमी बीत (गुज़र) गयी.

минýвший पिछला пичхлā, गत гат.

минýт||а *ж.* मिनट минаṭ *м.*; पल пал *м.*, दम дам *м.* (*миг*); без 20 минýт 4 ४ बजने में २० मिनट बाक़ी हैं; 10 минýт пятого ४ बजकर २० मिनट हुए हैं; сию ~у अभी, इसी दम.

мир I *м.* संसार сансāр *м.*, दुनिया дунийā *ж.*, विश्व вишва *м.*; во всём мúре संसार (दुनिया) भर में; чемпиóн мúра विश्व-चैंपियन *м.*

мир II *м.* शांति шāнти *ж.*, अमन аман *м.*; защúта дéла мúра शांति-रक्षा *ж.*; ~ во всём мúре विश्व-शांति *ж.*; сторóнник мúра शांतिसमर्थक *м.*

мúрн||ый शांतिपूर्ण шāнтипӯрна, शांतिमय шāнтимай; ~ договóр शांति-संधि *ж.*; ~ое сосуществовáние शांतिपूर्ण सह-अस्तित्व *м.*

мировоззрéние *с.* विचार-धारा вичāр-дхāрā *ж.*

миров||óй संसार (दुनिया) भर का сансāр (дунийā) бхар кā; ~ **рекóрд** विश्व-रिकार्ड *м.*; **~áя войнá** विश्व-युद्ध *м.*

миролюби́в||ый शांतिप्रिय шāнтиприйа, शांतिप्रेमी шāнтипрэмӣ; **~ые нарóды** शांतिप्रिय (शांतिप्रेमी) लोग *м. мн.*, शांतिप्रिय (शांतिप्रेमी) जनताएँ *ж. мн.*

ми́ска *ж.* रकाबी ракāбӣ *ж.*

ми́ссия *ж.* 1. प्रतिनिधि-मंडल пратинидхи-маṅдал *м.*, मिशन мишан *м.*; ~ **дрýжбы** मैत्री का प्रतिनिधि-मंडल *м.*, दोस्ती का मिशन *м.*; 2. (*представительство*) दूतावास дӯтāвāс *м.*

ми́тинг *м.* सभा сабхā *ж.*, जलसा джалсā *м.*, मीटिंग мӣтинг *ж.*

митрополи́т *м.* मीट्रोपोलिटन мӣтрополитан *м.*, बड़ा पादरी баṛā пāдрӣ *м.*

мишéнь *ж.* निशाना нишāнā *м.*, चाँद чāд *м.*

младéнец *м.* गोद (दूध) का बच्चा год (дӯдх) кā баччā *м.*, शिशु шишу *м*

млáдш||ий 1. छोटा чхотā; **сáмый** ~ सब

से छोटा; ~ая сестра́ छोटी वहिन *ж.*; 2. छोटा чхоṫā, जूनियर джӯниййар; ~ научный сотру́дник छोटा (जूनियर) वैज्ञानिक कार्यकर्ता *м.*

мне मुझे муджхэ, मुझ को муджх ко; ~ жа́рко (хо́лодно) मुझे गरमी (सर्दी) लगती है; да́йте ~ ... मुझे... दीजिये; э́то ~? यह मेरे लिये है?; э́то принадлежи́т ~ यह मेरा है.

мне́ни||е *с.* विचार вичāр *м.*, ख़याल ќхайāл *м.*, राय рāй *ж.*, मत мат *м.*; обме́ниваться ~ями विचार-विनिमय करना *п.* (पर *о чём-л.*); по моему́ ~ю मेरे विचार (ख़याल) में, मेरे नजदीक (निकट).

мно́гие बहुत бах̆ут; ~ из нас हम में बहुत.

мно́го वहुत бах̆ут, अनेक анэк; здесь ~ наро́ду यहाँ बहुत लोग हैं; э́то сли́шком ~ यह बहुत ज़्यादा है; ~ веще́й बहुत सी चीज़ें *ж. мн.*

многоде́тн||ый बहुतबच्चोंवाला бах̆утбаччо̄вāлā, बहुकुटुंबी бах̆укутумбӣ; ~ая мать बहुतबच्चोंवाली माँ *ж.*

многокра́тно बार बार бāр бāр, बारंबार бāрамбāр.

многокра́тный बार बार का бāр бāр кā; ~ **чемпио́н** बार बार का चैंपियन *м*.

многоле́тний बहुवार्षिक бахўвāршик; बारहमासी бāрахўмāсӣ (*о растениях*).

многонациона́льный बहुजातिक бахўджāтик.

многоуважа́емый आदरणीय āдарнӣйа, सम्मानीय саммāнӣйа; जी джӣ (*ставится после имени, титула, звания*).

многочи́сленный बहुत бахўт, बहुसंख्यक бахўсанкхйак.

многоэта́жный बहुमंजिला бахўманзилā.

мно́жество *с*. बहुतायत бахўтāйат *ж*., अनेकता анэктā *ж*.

мной *см*. мно́ю.

мно́ю: **э́то ~ прове́рено** मैं इस की जाँच कर चुका हूँ мэ̄й ис кӣ джā̃ч кар чукā хў̄.

моги́ла *ж*. क़ब्र ќабр *ж*., समाधि самāдхи *ж*.

могу́чий शक्तिशाली шактишāлӣ, ज़ोरावर зорāвар.

могу́щество *с.* शक्ति шакти *ж.*, ताक़त тāкат *ж.*

могу́щественный शक्तिमान् шактимāн.

мо́да *ж.* फ़ैशन файшан *м.*; **журна́л мод** फ़ैशन की पत्रिका *ж.*; **вы́ставка мод** फ़ैशन-प्रदर्शनी *ж.*

моде́л||ь *ж.* माडेल мāдэл *м.*, नमूना наму́нā *м.*, भूषा бхӯшā *ж.*; **дом ~ей** नमूना-घर *м.*, भूषाघर *м.*

мо́дный फ़ैशनवाला файшанвāлā, फ़ैशनेबल файшанэбал; **~ костю́м** फ़ैशनेबल सूट *м.*

мо́жет быть हो सकता है х̌о сактā х̌э, शायद шāйад, कदाचित кадāчит; **я, мо́жет быть, пойду́** शायद मैं जाऊँगा.

мо́жно: ~ войти́? अंदर आ सकता हूँ? андар ā сактā х̌ӯ?; **здесь ~ кури́ть?** यहाँ सिगरेट पीने की इजाज़त है? йах̌ā̃ сигрэт пӣнэ кӣ иджāзат х̌э?; **как ~ скоре́й** जितनी जल्दी हो सके джитнӣ джалдӣ х̌о сакэ, जल्द से जल्द джалд сэ

джалд; е́сли ~ अगर संभव हो агар самбхав хо̆.

моза́ика *ж.* पच्चीकारी паччӣкāрӣ *ж.*

мозг *м.* दिमाग़ димāг̇ *м.*, मस्तिष्क мастишка *м.*; ко́стный ~ मज्जा *ж.*

мозо́ль *ж.* घट्टा гхаттā *м.*

мой मेरा мэрā; да́йте ~ чемода́н मेरा बैग बढ़ा दीजिये; э́то моя́ кни́га यह मेरी किताब है; моё ме́сто здесь मेरी जगह (सीट) यहाँ है.

мо́крый गीला гӣлā, भीगा бхӣгā.

мол *м.* (*дамба*) बाँध бā̃дх *ж.*

молдава́нин *м.* मोलदावियन молдāвийан *м.*

Молда́вия मोल्दाविया молдāвийā.

Молда́вская ССР मोल्दाविया सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र молдāвийā совийат самāджвāдӣ праджāтантра.

молда́вский मोलदावियन молдāвийан.

моли́тва *ж.* प्रार्थना прāртханā *ж.*, दुआ дуā *ж.*

моли́ться प्रार्थना (दुआ) करना прāртханā (дуā) карнā *п.*

мо́лни||я *ж.* 1. बिजली биджли *ж.*, वज्र ваджра *м.*; сверка́ет ~ बिजली चमकती है; с быстрото́й ~и बिजली की तरह (भाँति) तेज़ी से; 2. ज़िप зип *м.*; ку́ртка с ~ей ज़िपवाला कुर्ता *м.*

молодёжный: ~ анса́мбль युवक-संगीत-मंडली йувак-сангит-мандли *ж.*

молодёжь *ж.* नौजवान लोग науджава̄н лог *м. мн.*, युवा-समूह йува̄-самӯх *м.*; уча́щаяся (рабо́чая) ~ पढ़नेवाले (काम करनेवाले) युवक *м. мн.*

молод||о́й 1. [नौ]जवान [нау]джава̄н, युवा йува̄; ~ челове́к युवक *м.*, जवान *м.*; 2. नया найа̄; ~о́е вино́ नयी शराब *ж.*

мо́лодость *ж.* जवानी джава̄ни *ж.*, यौवन йауван *м.*

молоко́ *с.* दूध дӯдх *м.*; сгущённое ~ डिब्बे का दूध *м.*; кипячёное ~ उबला हुआ दूध *м.*; сыро́е ~ कच्चा दूध *м.*; ки́слое ~ फटा दूध *м.*, दही *м.*

мо́лот *м.* हथौड़ा хатхаура̄ *м.*; механи́ческий ~ मशीनी हथौड़ा *м*

молоти́лка *ж.* गाहने की मशीन гāх̌нэ кӣ машӣн *ж.*

молоти́ть गाहना гāх̌нā *п.*

моло́ток *м.* हथौड़ी х̌атхаур̣ӣ *м.*

моло́чная *ж.* दूध की दुकान дӯдх кӣ дукāн *ж.*

моло́чник *м.* (*посуда*) दूधदान дӯдхдāн *м.*

моло́чн||ый दूध का дӯдх кā; दुधार дудхāр (*о скоте*); ~ые проду́кты दूध की बनी चीज़ें *ж. мн.*, दूध-पदार्थ *м. мн.*

молчали́вый चुप्पा чуппā, चुपका чупкā.

молча́ние *с.* चुप्पी чуппӣ *ж.*, मौन маун *м.*; храни́ть ~ चुप लगाना (साधना) *п.*; наруша́ть ~ चुप्पी तोड़ना *п.*

молча́ть चुप रहना (होना) чуп рах̌нā (х̌онā) *нп.*

моль *ж.* पतंगा патангā *м.*

мольбе́рт *м.* तसवीर बनाने का स्टैंड тасвӣр банāнэ кā сṭайнд *м.*

моме́нт *м.* पल пал *м.*, दम дам *м.*, क्षण кшан *м.*; в оди́н ~ पल (क्षण) भर में; в э́тот са́мый ~ ठीक इसी दम (वक़्त, समय).

монасты́рь *м.* मठ маṫх *м.*

мона́х *м.* मठवासी маṫхвāсӣ *м.*

мона́хиня *ж.* मठवासिनी маṫхвāсинӣ *ж.*

монго́л *м.* मंगोल манголм *м.*

Монго́лия मंगोलिया манголийā.

монго́льский मंगोली манголӣ, मंगोलियन манголийан.

моне́та *ж.* सिक्का сиккā *м.*; **стари́нная** ~ पुराना सिक्का *м.*

моноло́г *м.* स्वगत कथन (भाषण) свагат катхан (бхāшан) *м.*

монопо́лия *ж.* एकाधिकार экāдхикāр *м.*

монта́ж *м.* असेंबलिंग асэмбалинг *м.*; जोड़ना джоṙнā *м.* (*напр. машины*).

Монтевиде́о मान्टीवीडियो мāнṫӣвӣḍийо.

монтёр *м.* फ़िटर фиṫар *м.*; एलेकट्रीशियन элэкṫрӣшийан *м.* (*электромонтёр*).

монти́ровать असेंबल करना асэмбал карнā *п.*; जोड़ना джоṙнā *п.* (*напр. машину*).

монуме́нт *м.* स्मारक смāрак *м.*, यादगार йāдгāр *ж.*

монумента́льный विशालकाय вишāлкāй.

мора́ль *ж.* नैतिकता найтиктā *ж.*

мора́льный नैतिक найтик.

мо́ре *с.* समुद्र самудра *м.*, सागर сāгар *м.*

морко́вь *ж.* गाजर гāджар *м.*

моро́жено||е *с.* आइसक्रीम āискрӣм *м.*, बर्फ़ барф *ж.*; **по́рция ~го** आइसक्रीम का एक टुकड़ा *м.*; **сли́вочное ~** मलाई की बर्फ़ *ж.*; **шокола́дное (фрукто́вое) ~** चाकलिट (फल) का आइसक्रीम *м.*

моро́з *м.* ठंड ṫханд *ж.*, सर्दी сардӣ *ж.*, जाड़ा джāṙā *м.*, पाला пāлā *м.*; **10° моро́за** १० डिगरी का जाड़ा *м.*

мороси́ть: [дождь] мороси́т बूँदा-बाँदी हो रही है бӯдā бāдӣ х̌о рах̌ӣ х̌э.

морск||о́й समुद्री самудрӣ, सामुद्रिक сāмудрик; जहाज़ी джах̌āзӣ (*связанный с мореплаванием*); **~ бе́рег** समुद्रतट *м.*, समुद्री तट *м.*; **~а́я боле́знь** समुद्री बीमारी *ж.*

моря́к *м.* जहाज़ी джах̌āзӣ *м.*, मल्लाह маллāх̌ *м.*, नाविक нāвик *м.*

Москва́ मास्को ма̄ско.

москви́ч *м.* मास्कोवाला ма̄скова̄ла̄ *м.*, मास्कोवासी ма̄скова̄сӣ *м.*

Моссове́т *м.* (Моско́вский сове́т депута́тов трудя́щихся) मास्को-सोवियत ма̄ско-совийат *ж.*

мост *м.* पुल пул *м.*; **железнодоро́жный** ~ रेल का पुल *м.*

мостова́я *ж.* [पक्की] सड़क [паккӣ] саṛак *ж.*; **торцо́вая (асфа́льтовая)** ~ लकड़ी के कुंदों (कोलतार) की सड़क *ж.*

моти́в *м.* 1. (*песни и т. п.*) राग ра̄г *м.*; 2. (*причина*) वजह ваджах̆ *ж.*, कारण ка̄ран *м.*; **приводи́ть ~ы** वजह (कारण) पेश करना *п.*

мотиворо́вка *ж.* (*довод*) दलील далӣл *ж.*, तर्क тарка *м.*

мото́р *м.* मोटर моṭар *ж.*, इंजन инджан *м.*

мотоци́кл *м.* मोटर-साइकिल моṭар-са̄икил *ж.*

моча́лка *ж.* खीसा кхӣса̄ *м.*

мочь सकना сакнā *нп.*; **можно войти?** मैं अंदर आऊँ?; **я не могу петь** मैं गाना नहीं जानता, मुझे गाना नहीं आता; **могу ли я пойти?** क्या मैं जा सकता हूँ?; **могу ли я попросить вас?** क्या मैं आप से बिनती कर सकता हूँ?; **вы можете подождать?** क्या आप इंतिज़ार कर सकते हैं?; **могу ли я помочь вам?** क्या मैं आप की मदद कर सकता हूँ?; **я могу пойти** मैं जा सकता हूँ; **я не могу пойти** मैं नहीं जा सकता हूँ.

мóщность *ж.* क्षमता кшамтā *ж.*; **~ мотóра** इंजन (मोटर) की क्षमता *ж.*

мóщный शक्तिशाली шактишāлӣ, ताक़तवर тāкатвар.

мощь *ж.* शक्ति шакти *ж.*, ताक़त тāкат *ж.*; **несокрушимая ~** अखंड्य शक्ति *ж.*

мрáмор *м.* [संग]मरमर [санг]мармар *м.*

мрáморн||ый: **~ая стáтуя** संगमरमर की मूर्ति (प्रतिमा) сангмармар кӣ мӯрти (пратимā) *ж.*

МТС (машинно-трáкторная стáнция)

मशीन-ट्रैकटर-स्टेशन машӣн-ҭрайкҭар-сҭэшан *м.*

муж *м.* पति пати *м.*, शौहर шаух̌ар *м.*

му́жественный बहादुर бах̌āдур, साहसी сāх̌асӣ.

му́жество *с.* हिम्मत х̌иммат *ж.*, साहस сāх̌ас *м.*; **проявля́ть ~** हिम्मत (साहस) दिखाना *п.*

мужск||о́й मर्दाना мардāнā; **~ зал** मर्दाना हाल *м.*; **~а́я ко́мната** मर्दाना कमरा *м.*; **~о́е пла́тье** मर्दाना पहनावा (कपड़ा) *м.*

мужчи́на *м.* मर्द мард *м.*, पुरुष пуруш *м.*

музе́й *м.* संग्रहालय санграх̌āлай *м.*, अजायबघर аджāйабгхар *м.*, म्यूज़ियम мйӯзийам *м.*

му́зыка *ж.* संगीत сангӣт *м.*, वाद्य вāдйа *м.*

музыка́льн||ый संगीतमय сангӣтмай; **~ая шко́ла** संगीत-विद्यालय *м.*; **~ая дра́ма** संगीत-नाटक *м.*; **~ инструме́нт** बाजा *м.*, वाद्ययंत्र *м.*

музыкáнт *м.* वादक вāдак *м.*, संगीताचार्य сангӣтāчāрйа *м.*

мукá *ж.* आटा āт̣ā *м.*

мул *м.* खच्चर кхаччар *м.*

муллá *м.* मुल्ला муллā *м.*

мультипликациóнный: ~ **фильм** कारटून-फ़िल्म кāрт̣ӯн-филм *м.*

мундштýк *м.* मुँहनाल мӯ̃хнāл *ж.*

муниципалитéт *м.* नगरपालिका нагарпāликā *ж.*, म्युनिसिपलिटी мйунисипалит̣ӣ *ж.*

мýскул *м.* माँसपेशी мā̃спэшӣ *ж.*

мýсор *м.* कूड़ा кӯр̣ā *м.*, कचरा качрā *м.*

мýсорный: ~ **ящик** कूड़ाकोठ кӯр̣āкот̣х *м.*, कचरापेटी качрāпэт̣ӣ *ж.*

мусоропровóд *м.* कूड़ा-पाइपलाइन кӯр̣ā-пāиплāин *ж.*, कूड़ा फेंकने का पाइप кӯр̣ā пхэ̃кнэ кā пāип *м.*

мусс *м.* मूस мӯс *м.*

мусульмáнин *м.* मुसलमान мусалмāн *м.*

мусульмáнский मुसलमानी мусалмāнӣ, मुसलिम муслим.

мусульма́нство *с.* इसलाम ислāм *м.*, मुसलमानियत мусалмāнийат *ж.*

му́ха *ж.* मक्खी маккхӣ *ж.*

мча́ться तेज़ी से चलना (जाना) тэзӣ сэ чалнā (джāнā) *нп.*; बेतहाशा दौड़ना (भागना) бэтаха̄шā дауР̣нā (бхāгнā) *нп.* (*бежать*).

мы हम х̌ам; **мы гото́вы** हम तयार हैं; **мы вас ждём** हम आप का इंतिज़ार कर रहे हैं.

мы́лить साबुन लगाना сāбун лагāнā *п.* (पर *что-л.*).

мы́л||о *с.* साबुन сāбун *м.*; **туале́тное ~** खुशबूदार साबुन *м.*; **хозя́йственное ~** धोने का साबुन *м.*; **кусо́к ~а** साबुन की टिकी *ж.*

мы́льница *ж.* साबुनदान сāбундāн *м.*

мыс *м.* रास рāс *м.*, अंतरीप антрӣп *м.*

мысль *ж.* विचार вичāр *м.*, खयाल кхайāл *м.*; **э́то хоро́шая ~** यह अच्छा विचार (खयाल) है.

мыть धोना дхонā *п.*; नहलाना нах̌лāнā

п. (*купать*); ~ мылом साबुन से धोना *п.*; ~ руки (лицо́) हाथ (मुँह) धोना *п.*

мы́ться नहाना наха̄на̄ *нп.*; हाथ-मुँह धोना ха̄тх-мӯх дхона̄ *п.* (*умываться*); ~ в ва́нне गुस्लखाने में नहाना *нп.*

мы́шца *ж.* माँसपेशी ма̄спэшӣ *ж.*

мышь *ж.* चूहा чӯха̄ *м.*

мя́гк||ий नरम нарам, मुलायम мула̄йам; गद्दीदार гаддӣда̄р, गुदगुदा гудгуда̄ (*о мебели*); ~ое кре́сло गद्दीदार आरामकुरसी *ж.*; ~ая вода́ मुलायम (नरम) पानी *м.*; ~ие во́лосы मुलायम बाल *м. мн.*

мясн||о́е *с.*: я не ем ~о́го मै गोश्त के खाने नहीं खाता हूँ мэ̄й гошт кэ кха̄нэ нахӣ кха̄та̄ хӯ; я люблю́ ~ मुझे गोश्त के खाने पसंद हैं муджхэ гошт кэ кха̄нэ пасанд хэ̄й.

мясн||о́й गोश्त (माँस) का гошт (ма̄с) ка̄; ~ суп गोश्त (माँस) का शोरबा *м.*; ~а́я пи́ща माँसाहार *м.*

мя́со *с.* गोश्त гошт *м.*, माँस ма̄с *м.*; ва-

рёное (жáреное) ~ उबला हुआ (भुना हुआ) गोश्त *м.*

мясокомбинáт *м.* माँस का कारख़ाना мā̃с кā кāрк̆хāнā *м.*

мяч *м.* गेंद гэ̄д *м.*; футбóльный ~ फ़ुट-बाल *м.*; волейбóльный ~ वालीबाल का गेंद *м.*; тéннисный ~ टेनिस का गेंद *м.*; пропускáть ~ गेंद छूट जाना *п.* (से *о ком-л.*).

Н

на के ऊपर кэ ӯпар, पर пар, में мэ̄; на столé मेज़ पर; на афи́ше इश्तहार में; я был на стадиóне मैं स्टेडियम में था; я иду́ на концéрт मैं कंसर्ट जाता हूँ; на востóк पूरब को; поéдем на автóбусе बस से चलें; я приéхал на две недéли मैं दो हफ़्ते के लिये आया हूँ; назнáчить на три часá तीन बजे के लिये नियत करना *п.*; на слéдующий день अगले दिन; на бу́дущей недéле अगले हफ़्ते में; на двух

человéк दो आदमियों के लिये; на какóй ýлице вы живёте? आप किस सड़क पर रहते हैं?; я живý на ýлице Кйрова मैं किरोव सड़क पर रहता हूँ; на пáмять यादगार (स्मृतिचिह्न) के लिये (*напр. о подарке*); ज़बानी, रटकर (*наизусть*).

нáбережная *ж.* घाट гхāт̣ *м.*, बाँध бāдх *м*

набивáть ठूँसना т̣хӯснā *п.*, कूटना кӯт̣нā *п.*; भरना бхарнā *п.* (*наполнять*); ~ трýбку पाइप (हुक़्क़ा) भरना *п.*

набирáть 1. जमा (इकट्ठा) करना джамā (икат̣т̣хā) карнā *п.*, चुनना чуннā *п.*; набрáть ягод बेरियाँ चुनना *п.*; 2.: ~ нóмер телефóна फ़ोन का नंबर घुमाना (डायल करना) фон кā намбар гхумāнā (д̣āйал карнā) *п.*

набйть *см.* набивáть.

наблюдáтель *м.* निरीक्षक нирӣкшак *м.*, पर्यवेक्षक парйавэкшак *м.*

наблюдáтельный 1. देखभाल का дэкхбхāл кā; ~ пункт देखभाल की चौकी *ж.*; 2.

(*о человеке*) तेज़नज़र тэзназар, सूक्ष्मदर्शी сӯкшмадаршӣ.

наблюда́ть 1. ग़ौर (ध्यान) से देखना гаур (дхйāн) сэ дэкхнā *п.*, निरीक्षण करना нирӣкшан карнā *п.*; ~ **за пловца́ми** तैराकों पर नज़र (दृष्टि) करना *п.*; 2. (*надзирать*) निगरानी (देखभाल) करना нигрāнӣ (дэкхбхāл) карнā *п.* (की *за кем-л., за чем-л.*).

наблюде́ние *с.* 1. देखभाल дэкхбхāл *ж.*, निगरानी нигрāнӣ *ж.*, निरीक्षण нирӣкшан *м.*; **под мои́м ~м** मेरी देखभाल में; 2. निगरानी нигрāнӣ *ж.*, निरीक्षणता нирӣкшанта̄ *ж*; **под ~м** निगरानी (निरीक्षणता) में.

набо́р *м.* 1. (*учащихся*) भरती бхартӣ *ж.*; 2. सेट сэт *м.*; **шокола́дный ~** चाकलेट का सेट *м.*; ~ **карандаше́й** पेन्सिलों का सेट *м.*

набра́ть *см.* **набира́ть.**

наве́рное शायद шāйад, संभव самбхав (*вероятно*); निस्संदेह ниссандэх̆ (*несо-*

мненно); он, ~, придёт शायद वह आयेगा.

навéрх ऊपर की तरफ़ (ओर) ӯпар кй тараф (ор), ऊपर [को] ӯпар [ко]; подниматься ~ ऊपर [को] चलना *нп.*, चढ़ना *нп.*

наверхý ऊपर ӯпар; я живý ~ मैं ऊपर रहता हूं.

навéс *м.* मंडप маңдап *м.*, सायबान са̄йба̄н *м.*; शामियाना ша̄мийа̄на̄ *м.* (*полотняный*).

навестúть *см.* навещáть.

навещáть देखने आना (जाना) дэкхнэ а̄на̄ (джа̄на̄) *нп.* (को *кого-л.*), मिलने आना (जाना) милнэ а̄на̄ (джа̄на̄) *нп.* (से *кого-л.*), भेंट करना бхэ̄т карна̄ *п.* (से *кого-л.*).

нáвзничь पीठ पर (के बल) пӣтх пар (кэ бал); упáсть ~ चित गिर पड़ना *нп.*

наводúть निशाना बाँधना (साधना) ниша̄на̄ ба̄дхна̄ (са̄дхна̄) *п.*; ~ бинóкль दूरबीन साधना *п.*; ◊ ~ спрáвки पूछ-ताछ करना *п.* (से *у кого-л.*, की *о чём-л.*).

наводне́ние *с.* बाढ़ ба̄рх *ж.*, सैलाब сайла̄б *м.*

на́волочка *ж* तकिये का ग़िलाफ़ такийэ ка̄ г̇ила̄ф *м.*

навсегда́ हमेशा (सदा) के लिये х̆амэша̄ (сада̄) кэ лийэ.

навстре́чу मिलने के लिये милнэ кэ лийэ; **идти́** ~ मिलने के लिये आना *нп.*; **он шёл** ~ वह सामने से आ रहा था.

нагиба́ть झुकाना джхука̄на̄ *п.*

нагиба́ться झुकना джхукна̄ *нп.*; **нагни́тесь!** झुकिये!

нагля́дн||ый साफ़ са̄ф, स्पष्ट спашт̇а; ~ **приме́р** जीता-जागता उदाहरण *м.*; ~**ое доказа́тельство** प्रत्यक्ष प्रमाण *м.*; ~**ые посо́бия** तालिकाएँ *ж. мн.* (*таблицы*)

нагну́ться *см.* **нагиба́ться.**

награ́д||а *ж.* पुरस्कार пураска̄р *м.*, इनाम ина̄м *м.*; तमग़ा тамг̇а̄ *м.*, पदक падак *м.* (*знак отличия*); **в** ~**у** पुरस्कार (इनाम) में; **правительственная** ~ सरकारी (राजकीय) पुरस्कार (इनाम) *м.*

наградить *см.* **награждать.**

награждать पुरस्कार (इनाम) देना пураскāр (инāм) дэнā *п.*, पुरस्कृत (विभूषित) करना пураскрит (вибхӯшит) карнā *п.*; **награждён орденом (медалью)** पदक (तमग़े) से पुरस्कृत है; **~ орденом (медалью)** पदक (तमग़े) से पुरस्कृत (विभूषित) करना *п.*

нагревать गरमाना гармāнā *п.*, गरम करना гарам карнā *п.*

нагреваться गरम होना гарам хонā *нп.*

над के ऊपर кэ ӯпар; **~ рекой** नदी के ऊपर; **~ столом** मेज़ के ऊपर; **100 метров ~ уровнем моря** समुद्रतल से १०० मीटर; **~ чем он работает?** वह किस पर काम करता है?

надавливать दबाना дабāнā *п.*

надводный पानी के ऊपर का пāнӣ кэ ӯпар кā

надевать पहनना паханнā *п.*, पहन लेना пахан лэнā *п.* (*на себя*); पहनाना пахнāнā *п.* (*на другого*); **что на нём на-**

де́то? वह क्या पहने हुए है?; наде́ньте пальто́ (шля́пу) कोट (टोपी) पहन लीजिये.

наде́жд||а *ж.* उम्मेद уммэд *ж.*, आशा āшā *ж.*; **возлага́ть ~у** उम्मेद (आशा) लगाना *п.* (पर *на кого-л.*, *на что-л.*); **теря́ть ~у** उम्मेद (आशा) खोना *п.*

надёжный विश्वस्त вишв·ста, विश्वसनीय вишваснӣйа.

наде́ть *см.* надева́ть.

наде́||яться उम्मेद (आशा) करना уммэд (āшā) карнā *п.* (से *на кого-л.*, *на что-л.*); **я ~юсь, что...** मुझे उम्मेद (आशा) है कि ...; **я ~юсь уви́деть вас** मुझे आप से मिलने की आशा है, मुझे आशा है कि आप से भेंट होगी.

на днях आजकल में āджкал мэ̃, हाल ही में х̆āл х̆ӣ мэ̃; कुछ दिन हुए кучх дин х̆уэ (*о прошлом*); **я был там на днях** कुछ दिन हुए मैं वहाँ गया था; **я там на днях бу́ду** आजकल में मैं वहाँ जाऊँगा.

на́до चाहिये чāх̆ийэ; **мне ~ уе́хать** मुझे

जाना चाहिये; **нам ~ идти́** हम को जाना चाहिये.

надоеда́ть तकलीफ़ (कष्ट) देना таклиф (кашта) дэна̄ *п.*, तंग करना танг карна̄ *п.*; **мне надое́ло!** मैं थक गया!

надое́сть *см.* надоеда́ть.

надо́лго बहुत दिनों के लिये бахўт дино̄ кэ лийэ, लंबे अर्से के लिये ламбэ арсэ кэ лийэ; **вы ~ прие́хали?** आप बहुत दिन के लिये आये?

на́дпись *ж.* सरनामा сарна̄ма̄ *м.*, अभिलेख абхилэкх *м.*

надувн||о́й: ~а́я ло́дка हवा भरी नाव хӑва̄ бхари̅ на̄о *ж.*; **~а́я поду́шка** हवा-तकिया хӑва̄-такийа̄ *м.*

наедине́ अकेले (एकांत) में акэлэ (эка̄нт) мэ̄.

нае́здник *м.* [घुड़]सवार [гхур̣]сава̄р *м.*

нажа́ть *см.* нажима́ть.

нажима́ть दबाना даба̄на̄ *п*; **~ кно́пку** बटन दबाना *п.*; **нажми́те кно́пку** बटन दबा दीजिये.

наза́д 1. पीछे пи́чхэ; वापस ва̄па̄с (*обратно*); 2. पहले пахӑлэ, पूर्व пӯрва; **год тому́** ~ एक साल हुआ, एक साल पहले (पूर्व).

назва́ние *м.* नाम на̄м *м.*; शीर्षक ши́ршак *м.* (*заголовок*); ~ **кни́ги** पुस्तक का नाम *м.*

назва́ть *см.* называ́ть.

назнача́ть मुक़र्रर (नियुक्त) करना (कर देना) мука̇ррар (ниӣукта) карна̄ (кар дэна̄) *п.*; ठहराना т̇хахӑра̄на̄ *п.* (*напр. цену, день*); **назна́чьте день встре́чи** भेंट का दिन ठहराइये.

назна́чить *см.* назнача́ть.

называ́ть नाम लेना на̄м лэна̄ *п.* (का *кого-л., что-л.*); कहकर पुकारना кахӑкар пука̄рна̄ *п.* (*звать*); नाम देना (रखना) на̄м дэна̄ (ракхна̄) *п.* (*давать имя*; का *кого-л., что-л.*); बताना бат̇а̄на̄ *п.* (*сообщать*); ~ **по и́мени** नाम से पुकारना *п.*; **он назва́л себя́** उस ने अपना नाम बताया; **назови́те мне э́ту у́лицу** मुझे इस सड़क का नाम बताइये.

назывá||ться कहलाना кахлāнā *нп.*, कहा जाना кахā джāнā *нп.*; как ~ется э́та у́лица? यह सड़क क्या कहलाती है?, इस सड़क को क्या कहते हैं?

наизна́нку: **вы́вернуть** ~ उलटा कर देना улт̇ā кар дэнā *п.*

наизу́сть ज़बानी забāни, रटकर рат̇кар; **зау́чивать** ~ ज़बानी याद करना *п.*

наиме́нее सब से कम саб сэ кам.

наименова́ние *с. см.* назва́ние.

на́искось तिरछे тирчхэ, आड़े āр̣э.

найти́ *см.* находи́ть.

накану́не एक दिन पहले эк дин пахлэ (से *чего-л.*); ~ **ве́чером** एक दिन पहले शाम को.

нака́пать बूँद बूँद करके टपकाना бӯд бӯд каркэ т̇апкāнā *п.*; ~ **лека́рство** दवा बूँद बूँद करके टपकाना *п.*

наки́дка *ж.* (*одежда*) चोग़ा чоѓā *м.*, लबादा лабāдā *м.*

наклони́ть(ся) *см.* наклоня́ть(ся)

наклоня́ть झुकाना джхукāнā *п.*

наклоня́ться झुकना джжхукна̄ *нп.*

наконе́ц आखिर (अंत) को (में) а̄к̇хир (ант) ко (мэ̄), आखिरकार а̄к̇хиркāр; ~-**то!** आखिरकार!

накорми́ть खिला देना кхила̄ дэна̄ *п.*

накрыва́ть ढाँकना д̇ха̄̃кна̄ *п.*; ओढ़ना ор̣хна̄ *п.* (*напр. одеялом*); ~ **ска́тертью** चादर (मेजपोश) बिछाना *п.*; ◇ ~ **на стол** परोसना *п.*, मेज़ सजाना *п.*

накры́ть *см.* **накрыва́ть.**

нала́дить *см.* **нала́живать.**

нала́живать ठीक करना т̇хӣк карна̄ *п.*; सुलझाना сулджха̄на̄ *п.* (*улаживать*); ~ **мото́р** मोटर ठीक करना *п.*; ~ **отноше́ния** संबंध सुलझाना (ठीक करना) *п.*

нале́во बाईं तरफ़ (ओर) ба̄ӣ тараф (ор̣), बायें ба̄йэ̄; **спра́ва** ~ दाहिनी से बाईं तरफ़ (ओर); **пройди́те (сверни́те)** ~ बाईं तरफ़ चलिये (मुड़िये); ~ **от вас** आप से बाईं तरफ (ओर).

налегке́: я прие́хал ~ मैं बिना असबाब के आया हूँ мэ̄й бина̄ асба̄б кэ а̄йа̄ х̃ӯ

(*без багажа*); मैं हलके कपड़ों में आया हूँ мэ̄й х̌алкэ капр̇о̄ мэ̄ а̄йа̄ х̇ӯ (*в лёгком костюме*).

наливáть डालना д̇а̄лна̄ *п.*, उड़ेलना ур̇эл-на̄ *п.*; भरना бхарна̄ *п.* (*наполнять*); **налéйте мне воды́ (чáю, кóфе)** मुझे पानी (चाय, काफ़ी) उड़ेलिये.

нали́вка *ж.* नलीवका-शराब налӣвка̄-ша-ра̄б *ж.*

нали́ть *см.* **наливáть.**

налицó मौजूद мауджӯд, हाज़िर х̇а̄зир, उपस्थित упастхит; **быть ~** मौजूद (हाज़िर, उपस्थित) होना *нп.*; **все ~** सब मौजूद (उपस्थित) हैं.

нали́чные *мн.* (*деньги*) नक़द нак̇ад *м.*, रोकड़ рокар̇ *ж.*

нали́чный मौजूदा мауджӯда̄; नक़द на-к̇ад (*о деньгах*); **продáжа за ~ рас-чёт** नक़द दाम (रोकड़) पर बिक्री *ж.*

налóг *м.* कर кар *м.*, महसूल мах̌сӯл *м.*, टैक्स т̇айкс *м.*; **подохóдный ~** आयकर *м.*, इनकम-टैक्स *м.*

нало́женный: ~ платёж प्रदान-संग्रहन прадāн-санграх̆ан *м.*

нам हम को х̆ам ко, हमें х̆амэ̄; где ~ выходи́ть? हम को कहाँ उतरना है?; да́йте ~ два биле́та हम को दो टिकट दीजिये.

нама́зать *см.* нама́зывать.

нама́зывать लगाना лагāнā *п.*, पोतना потнā *п.*, लीपना лӣпнā *п.*; ~ ма́слом मक्खन लगाना (पोतना) *п.* (पर *что-л.*).

намека́ть इशारा (संकेत) करना ишāрā (санкэт) карнā *п.* (का *на что-л.*).

намекну́ть *см.* намека́ть.

намерева́||ться इरादा (संकल्प) करना ирāдā (санкалпа) карнā *п.*; что вы ~етесь де́лать? आप का क्या करने का इरादा है?; я ~юсь пойти́ в теа́тр मैं थियेटर जाने का इरादा रखता करता हूँ.

наме́рен: что вы ~ы де́лать? आप का क्या करने का इरादा (उद्देश्य) है? āп кā кйā карнэ кā ирāдā (уддэшйа) х̆э?; я ~ пойти́ в го́сти मेरा मेहमान जाने का

इरादा (उद्देश्य) है мэрā мэх̌мāн джāнэ кā ирāдā (уддэшйа) х̌э.

намéтить *см.* намечáть.

намечáть 1. खाका खींचना кхāкā кхӣчнā *п.*, मंसूबा बनाना мансӯбā банāнā *п.*; 2. (*напр. кандидата*) नामज़द (निर्दिष्ट) करना нāмзад (нирдишта) карнā *п.*

нáми: пойдёмте с ~ हमारे साथ चलें х̌амāрэ сāтх чалэ̃; ~ замéчено ...हमारी नज़र... पर पड़ी; ~ осмóтрено... हम ने... की जाँच की.

нанестú *см.* наносúть.

наносúть 1. (*приносить*) लाना лāнā *п.*; ढेर लगाना дхэр лагāнā *п.* (का *кучу, груду чего-л.*); 2. (*причинять*) लगाना лагāнā *п.*, पहुँचाना пах̌ӯчāнā *п.*; ~ удáр चोट लगाना (पहुँचाना) *п.*; ~ поражéние हराना *п.*, शिकस्त देना *п.*; ◇ ~ визúт मुलाक़ात (भेंट) करना *п.* (से *кому-л.*).

наоборóт उल्टे ултэ.

наотрéз: откáзываться ~ साफ़ इनकार (तर्क) करना сāф инкāр (тарка) карнā *п.*

нападáть हमला (आक्रमण) करना хӑмла̄ (а̄краман) карна̄ *п.*

нападáющий *м. спорт.* अग्र агра *м.*, फ़ारवर्ड фа̄рвард *м.*

нападéни||е *с.* हमला хӑмла̄ *м.*, आक्रमण а̄краман *м.*; **лúния ~я** अग्रपंक्ति *ж.*

напáсть *см.* напада́ть.

напéв *м.* लय лай *ж.*, राग ра̄г *м.*

напечáтать छापना чха̄пна̄ *п.*, प्रकाशित करना прака̄шит карна̄ *п.* (*издать*); टाइप करना та̄ип карна̄ *п.* (*на машинке*).

написáть लिखना ликхна̄ *п.*, लिख लेना (देना) ликх лэна̄ (дэна̄) *п.*; **напишúте мне** मुझे लिख दीजिये; **я вам напишý** मैं आप को लिख दूँगा.

напúт||ок *м.* पान па̄н *м.*, पेय пэйа *м.*; **спиртные ~ки** मादक पेय *м. мн.*, शराबें *ж. мн.*; **прохладúтельные ~ки** ठंडाइयाँ *ж. мн.*

напúться प्यास बुझाना пйа̄с буджха̄на̄ *п.*

наплы́в *м.* रेल-पेल рэл-пэл *ж.*; **~ зрúтелей** दर्शकों की रेल-पेल *ж.*

напóлнить *см.* наполня́ть.

наполня́ть भरना бхарнā *п.*, पूरा करना пӯрā карнā *п.*; ~ **бокáлы** जाम भरना *п*

напоминáть याद (स्मरण) दिलाना (दिला देना) йāд (смаран) дилāнā (дилā дэнā) *п.*; **напóмните мне, что...** मुझे याद दिलाइये कि...

напóмнить *см.* напоминáть.

напрáвить(ся) *см.* направля́ть(ся).

направлéни||е *с* तरफ़ тараф *ж*, ओर ор *ж.*, दिशा дишā *ж.*; रुख рукх *м.* (*напр ветра*); **в какóм ~и идти́?** किस तरफ़ (ओर) जाना चाहिये?, **в ~и тогó дóма** उस घर की तरफ़ (ओर).

направля́ть 1. (*руководить*) संचालन करना санчāлан карнā *п.* (का *кого-л.*, *что-л.*); 2. भेजना бхэджнā *п.*; **меня́ напрáвили к вам** मुझे आप के पास भेजा गया; ~ **на рабóту** काम पर भेजना *п.*

направля́||ться राह लेना рāх лэнā *п* (की *куда-л.*), [चला] जाना [чалā] джāнā *нп*; **кудá мы ~емся?** हम कहाँ जाते हैं?

напра́во दाहिनी तरफ़ (ओर) дāх̆иний тараф (ор), दाहिने дāх̆инэ, दाएँ дāэ̄; **пройди́те** ~ दाईं तरफ़ चलिये (जाइये); ~ **от вас** आप से दाहिनी (दाईं) तरफ़ (ओर); **сле́ва** ~ बाईं से दाईं तरफ़ (ओर).

напра́сно मुफ़्त [ही] муфт [х̆и], बेकार бэкāр, व्यर्थ вйартха; **вы** ~ **беспоко́итесь** आप बेकार चिंता करते हैं.

наприме́р मिसाल (उदाहरण) के लिये (तौर पर) мисāл (удāх̆аран) кэ лийэ (таур пар).

напрока́т किराये पर кирāйэ пар; **брать** ~ किराये पर लेना *п.*

напро́тив के सामने кэ сāмнэ; उलटे улṫэ, प्रतिकूल пратикӯл (*наоборот*); **я останови́лся** ~ **того́ до́ма** मैं उस घर के सामने ठहर गया; **совсе́м** ~ बिलकुल उलटे.

напряга́ть *перен.*: ~ **си́лы** ताक़त (शक्ति) लगाना (बटोरना) тāкат (шакти) лагāнā (баṫорнā) *п.*; ~ **зре́ние** आँखें फोड़ना āкхэ̄ пхоṙнā *п.*

напряжéние *с.* उद्योग удйог *м.*, प्रयत्न прайатна *м.*; с **большим ~м** कठिन (बड़े) प्रयत्न से.

наравнé बराबर барāбар, समान रूप से самāн рӯп сэ.

нарвáть I तोड़ना торна̄ *п.*, चुनना чуннā *п.* (*цветов, фруктов*); टुकड़े टुकड़े करना ṫукр̣э ṫукр̣э карнā *п.* (*напр. бумаги*); ~ **букéт** फूल तोड़कर गुल-दस्ता बनाना *п.*

нарвáть II *см.* нарывáть.

нарéчие *с.* (*диалект*) [उप]बोली [упа]болй *ж.*; **мéстное** ~ स्थानीय बोली *ж.*

нарисовáть तस्वीर (चित्र) खींचना тасвйр (читра) кхйчнā *п.*; वर्णन करना варнан карнā *п.* (*изобразить, описать*).

наркóз *м.* निस्संवेदन ниссанвэдан *м.*, बेसुधी бэсудхй *ж.*; **под ~ом** निस्संवेदन (बेसुधी) की अवस्था में.

нарóд *м.* लोग лог *м. мн.*, जनता джантā *ж.*; **на стадиóне было мнóго ~у** स्टेडियम में बहुत लोग थे.

нарóдно-демократический लोक-जनतांत्रिक

лок-джантāнтрик; ~ строй लोक-जनतांत्रिक पद्धति *ж*.

нарóдный जनता का джантā кā.

народонаселéние *с*. आबादी āбāди *ж*., जनसंख्या джансанкхйā *ж*.

нарóчно जान बूझकर джāн бӯджхкар, इरादे (अभिप्राय) से ирāдэ (абхипрāй) сэ.

нарýжность *ж*. सूरत сӯрат *ж*., आकृति āкрити *ж*.

нарýжный बाहर का бāхар кā, बाहरी бāхри, बाह्य бāхйа; ~ **вид** बाहरी दृश्य *м*.; बाह्य आकृति *ж*. (*внешность*).

нарушáть भंग करना бханг карнā *п*.; तोड़ना торнā *п*., उल्लंघन करना уллангхан карнā *п*. (*не соблюдать*; का *что-л*.); अतिक्रमण करना атикраман карнā *п*. (*границу*); ~ **прáвила игры́** खेल के नियमों का उल्लंघन करना *п*.

нарушéние *с*. भंग бханг *м*.; उल्लंघन уллангхан *м*. (*несоблюдение*); ~ **прáвил ýличного движéния** सड़क के यातायात-संबंधी नियमों का उल्लंघन *м*.

нару́шить *см.* наруша́ть.

нарци́сс *м.* नरगिस наргис *ж.*

нары́в *м.* फोड़ा пхо̣ра̄ *м.*, छाला чха̄ла̄ *м.*

нарыва́ть पकना пакна̄ *нп.*, फोड़ा निकलना пхо̣ра̄ никална̄ *п.*, छाला पड़ना чха̄ла̄ па̣рна̄ *нп.*; **у меня́ нарва́л па́лец** मेरी उँगली पर फोड़ा निकला.

наря́д *м.* (*одежда*) कपड़ा капа̣ра̄ *м.*, वस्त्र вастра *м.*, लिबास либа̄с *м.*

наря́дный ख़ुश-लिबास х̇хуш-либа̄с, सुवेश сувэш; ठाट का т̇ха̄т̇ ка̄ (*о платье*).

наряду́ के साथ-साथ кэ са̄тх-са̄тх, साथ ही са̄тх х̆ӣ, साथ ही साथ са̄тх х̆ӣ са̄тх.

нас हम को х̆ам ко. हमें х̆амэ̄; **вы ~ прово́дите?** आप हम को पहुँचा देंगे?; **проводи́те ~** हम को पहुँचा दीजिये; **не забыва́йте ~** हमें भूलियेगा नहीं.

насеко́мое *с.* कीड़ा кӣ̣ра̄ *м.*, कीट кӣт̇ *м.*

населе́ние *с.* आबादी а̄ба̄дӣ *ж.*, जनसंख्या джансанкхйа̄ *ж.*; निवासी нива̄сӣ *м. мн.* (*жители*).

населённый बसा हुआ баса̄ х̆уа̄, आबाद

āбāд, वासित вāсит; ~ пункт [आबाद] बस्ती ж.

насквóзь आर-पार āр-пāр; बिलकुल билкул (*совершенно*); промóкнуть ~ पूरा भीग जाना *нп.*

наскóлько कितना китнā; जितना джитнā, जहाँ तक джахā̃ так; ~ мне извéстно... जहाँ तक मुझे मालूम है...; ~ возмóжно जहाँ तक हो सके, यथासंभव.

нáскоро सरासरी तौर पर сарāсарӣ таур пар, जल्दी से джалдӣ сэ.

насладúться *см.* наслаждáться.

наслаждáться मज़ा लेना (उड़ाना) мазā лэнā (урāнā) *n.*, आनंद उठाना (लेना) āнанд утхāнā (лэнā) *n.*

наслаждéние *с.* मज़ा мазā *м.*, आनंद āнанд *м.*

нáсморк *м.* ज़ुकाम зукāм *м.*, नज़ला назлā *м.*; у меня́ ~ मुझे ज़ुकाम हुआ है.

насóс *м.* पंप памп *м.*, велосипéдный ~ साइकिल का पंप *м.*

наставáть आना āнā *нп.*, आ जाना ā

джāнā *нп.*, हो जाना х̆о джāнā *нп.*; настáло ýтро सुबह हो गयी.

настáивать आग्रह (इसरार) करना āграх̆ (исрāр) карнā *п.* (पर *на чём-л.*).

настáть *см.* наставáть.

настóйка *ж.* नास्तोयका-शराब нāстойкā-шарāб *ж.*

настóйчив||ый ज़िद्दी зиддӣ, हठीला х̆атхӣлā; ज़ोरदार зордāр, आग्रहपूर्ण āграх̆пӯрна (*напр. о просьбе*); ~ая прóсьба आग्रहपूर्ण निवेदन *м.*

настóлько इतना итнā, उतना утнā, इस क़दर ис к̇адар; я ~ устáл, что... मैं इतना थक गया हूँ कि...

настóльн||ый मेज़ का мэз кā; ~ая лáмпа मेज़ का लैंप *м.*; ~ые часы́ मेज़ की घड़ी *ж.*; ~ тéннис पिंग-पोंग *м.*

настоя́ть *см.* настáивать.

настоя́щ||ий मौजूदा мауджӯдā, वर्तमान вартамāн (*о времени*); असली аслӣ, सच्चा саччā, वास्तविक вāставик (*подлинный*); в ~ее врéмя वर्तमान समय

में; ~ая дру́жба सच्ची दोस्ती (मैत्री) *ж.*; ~ друг सच्चा दोस्त *м.*

настрое́ние *с.* मिज़ाज мизāдж *м.*, भावना бхāонā *ж.*, मनोभाव манобхāо *м.*

наступ||а́ть I पैर रखना пайр ракхнā *п.*; **я на что́-то ~и́л** मैं ने किसी चीज़ पर पैर रखा.

наступа́ть II (*наставать*) आना āнā *нп.*, आ जाना ā джāнā *нп.*

наступи́ть *см.* наступа́ть I, II.

наступле́ние *с.* I आना āнā *м.*, आगमन āгаман *м.*; **с ~м ле́та** गरमी आते ही, गरमी आने पर; **с ~м темноты́** अंधेरा हो जाने पर; **~ весны́** वसंत का आगमन *м.*

наступле́ние II *с.* आक्रमण āкраман *м.*; **переходи́ть в ~** आक्रमण आरंभ (शुरू) करना *п.*

насчёт के बारे में кэ бāрэ мẽ, के विषय में кэ вишай мẽ; **~ чего́?** किस बारे में?; **~ э́того** इस बारे में.

насчи́тыва||ть: э́тот го́род ~ет пятьсо́т ты́сяч жи́телей इस नगर की जनसंख्या

पाँच लाख की है ис нагар кӣ джан-санкхӣā пā̃ч лāкх кӣ х̆э.

насчи́тываться (*быть, иметься*) होना х̆онā *нп.*

насыпа́ть डालना д̣āлнā *п.* भरना бхарнā *п.* (*наполнять*).

ната́лкиваться टकराना т̣акрāнā *нп.* (से *на кого-л., на что-л.*), टक्कर खाना т̣аккар кхāнā *п.*

натере́ть *см.* натира́ть.

натира́ть फोड़ा निकलना пхор̣ā никалнā *нп.*; **я натёр себе́ но́гу** जूते ने मेरा पाँव छील दिया.

натолкну́ться *см.* ната́лкиваться.

натоща́к खाली पेट кхāлӣ пэт̣, नहार (बासी) मुँह нах̆āр (бāсӣ) мӯх̆.

натура́льный असली аслӣ; प्राकृतिक прāкритик, स्वाभाविक свāбхāвик (*естественный*).

натя́гивать तानना тāннā *п.*; चढ़ाना чар̣хāнā *п.* (*надевать*); ~ **се́тку** जाल तानना *п.*

натянýть *см.* натя́гивать.

наугáд ऊटपटाँग у́тпатāг, अटकलपच्चू ат-калпаччӯ.

наýка *ж.* विज्ञान вигьян *м.*, विद्या видйā *ж.*

научи́т||ь सिखलाना сикхлāнā *п.*, सिखा देना сикхā дэнā *п.*; ~е меня́ игрáть в тéннис मुझे टेनिस खेलना सिखा दीजिये.

научи́||ться सीखना си́кхнā *п.*, सीख लेना си́кх лэнā *п.*; я немнóго ~лся говори́ть по хи́нди मैं ने हिंदी बोलना थोड़ा सा सीख लिया.

наýчно-исслéдовательский: ~ институ́т वैज्ञानिक अनुसंधान-शाला вайгья́ник ану-сандхāн-шāлā *ж.*

наýчно-популя́рный: ~ фильм सरल-वैज्ञानिक फ़िल्म сарал-вайгья́ник филм *м.*

наýчн||ый वैज्ञानिक вайгья́ник; ~ая рабóта वैज्ञानिक कार्य *м.*; ~ рабóтник वैज्ञानिक कार्यकर्ता *м.*

наýшники *мн. радио* कनढक्कन кандха-ккан *м.*

находи́ть पाना пāнā *п.*, ढूँढ़ लेना (नि-

कालना) ḍхӯрх лэнā (никāлнā) *п.* (*отыскивать*), मिलना милнā *нп.* (*случайно*); я не нашёл его́ मुझे वह नहीं मिला, मैं ने उसे नहीं पाया; как мне найти́ его́? वह मुझे कैसे मिलेगा?, मैं उसे कैसे पाऊँगा?

находи́ться होना x̆онā *нп.*, रहना раx̆нā *нп.*; где нахо́дится моско́вская консерва́тория? मास्को संगीतविद्यालय कहाँ है?

нахо́д||ка *ж.* पड़ी मिली चीज (वस्तु) паṛӣ милӣ чӣз (васту) *ж.*; бюро́ ~ок पड़ी मिली चीजों का दफ़्तर *м.*

нахо́дчивый तर्कशील таркашӣл, साधनसंपन्न сāдхансампанна.

национализа́ция *ж.* राष्ट्रीकरण рāшṭрӣкаран *м.*

национализи́ровать राष्ट्रीकरण करना рāшṭрӣкаран карнā *п.* (का *что-л.*), राष्ट्रीय बनाना рāшṭрӣйа банāнā *п.*

национа́льност||ь *ж* जाति джāти *ж.*, क़ौम каум *ж.*; како́й вы ~и? आप की जाति क्या है?

национа́льный जातीय джāтӣйа, क़ौमी ка-

умӣ, राष्ट्रीय ра̄шт̣рӣйа; ~ **костю́м** क़ौमी (जातीय) पोशाक *ж.*

на́ция *ж.* जाति джа̄ти *ж.*, राष्ट्र ра̄шт̣ра *м.*, क़ौम каум *ж.*

нача́л||о *с.* शुरू шурӯ *м.*, आरंभ а̄рамбх *м.*; **в ~е** शुरू (आरंभ) में; **от ~а до конца́** शुरू (आरंभ) से आखिर (अंत) तक; **с са́мого ~а** शुरू से ही; **~ в ... часо́в утра́ (ве́чера)** आरंभ सुबह (शाम) के... बजे; **в ~е четвёртого (пя́того) ча́са** तीन (चार) बजकर कुछ मिनट पर.

нача́льник *м.* मुखिया мукхийа̄ *м.*, प्रमुख прамукх *м.*, प्रधान прадха̄н *м.*

нача́льн||ый प्रारंभिक пра̄рамбхик, प्राथमिक пра̄тхамик, आरंभिक а̄рамбхик; **~ое обуче́ние** प्रारंभिक (प्राथमिक) शिक्षा *ж.*

нача́льство *с.* अधिकारी адхика̄рӣ *м. мн.*

нача́ть(ся) *см.* **начина́ть(ся).**

начина́ть शुरू (आरंभ) करना шурӯ (а̄рамбх) карна̄ *п.*; लगना лагна̄ *нп.* (*в сочетании с инфинитивом в косвен-*

ном падеже); он на́чал писа́ть वह लिखने लगा.

начина́ться शुरू (आरंभ) होना шурӯ (а̄рамбх) х̆она̄ *нп.*; लगना лагна̄ *нп.* (*в сочетании с инфинитивом в косвенном падеже*); конце́рт уже́ начался́ कंसर्ट शुरू हो चुका.

наш हमारा х̆ама̄ра̄; где на́ши места́? हमारी सीटें कहाँ हैं?; на́ши друзья́ हमारे दोस्त (मित्र) *м. мн.*; вот ~ но́мер यह हमारा नंबर है; на́ша кома́нда हमारी टीम *ж.*; на́ше путеше́ствие бли́зится к концу́ हमारी यात्रा अंत के निकट है.

нашаты́рный: ~ спирт अमोनियाई पानी амонийа̄ӣ па̄нӣ *м.*

не नहीं нахӣ, न на; मत мат (*при запрещении*); не то́лько न केवल; не раз एकाधिक बार; не́ за что! कोई बात नहीं!; тем не ме́нее फिर भी, तिस पर भी; я не зна́ю मैं नहीं जानता; я не ви́жу मुझे दिखाई नहीं देता; не пра́вда ли? ठीक है न?

неблагоприя́тн||ый प्रतिकूल пратикӯл, नामुवाफ़िक़ на̄мува̄фик; **~ая пого́да** प्रतिकूल (नामुवाफ़िक़) मौसिम *м.*

не́бо *с.* आसमान а̄сма̄н *м.*, आकाश а̄ка̄ш *м.*; ◇ **под откры́тым ~м** खुले मैदान में.

нёбо *с.* तालू та̄лӯ *м.*

небольш||о́й छोटा чхоṭа̄; कम кам, थोड़ा тхоṛа̄ (*о количестве*); **на ~ высоте́** कम ऊँचाई पर; **~а́я ко́мната** छोटा कमरा *м.*; **~ переры́в** छोटा अवकाश *м.*

нева́жно: э́то ~ कुछ परवाह नहीं кучх парва̄х нахӣ; **чу́вствовать себя́ ~** तबीअत अच्छी नहीं होना табӣат аччхӣ нахӣ хона̄ *нп.*

неве́жливый अशिष्ट ашишṭа, बेअदब бэ-адаб.

неве́рн||ый ग़लत г̣алат, मिथ्या митхйа̄, अशुद्ध ашуддха; **~ое представле́ние** मिथ्या (अशुद्ध) भावना *ж.*

неве́ста *ж.* दुलहिन дулхин *ж.*, वधू вадхӯ *ж.*

неве́стка *ж.* भाभी бха̄бхӣ *ж.* (*жена*

брата); बहू баҳӯ *ж.*, पतोहू патохӯ *ж.* (*жена сына*).

невзира́я: ~ **ни на что** चाहे जो भी हो ча̄ҳэ джо бхй ҳо.

неви́димый अनदेखा андэкха̄, अदृश्य адришйа.

невку́сный बेमज़ा бэмаза̄, बेस्वाद бэсва̄д

невмеша́тельство *с.* अहस्तक्षेप аҳаста-кшэп *м.*

невозмо́жно: **э́то** ~ यह मुमकिन (संभव) नहीं йаҳ мумкин (самбхав) наҳӣ यह नामुमकिन (असंभव) है йаҳ на̄мумкин (асамбхав) ҳэ.

нево́льно अनजान में анджа̄н мэ̃, अनिच्छा-пूर्वक аниччха̄-пӯрвак.

невреди́мый भला-चंगा бхала̄-чанга̄, **цел и невреди́м** भला-चंगा, सही-सलामत.

невропато́лог *м.* निमरोपैथोलाजिस्ट нимропайтхола̄джист *м.*

невыполни́мый असाध्य аса̄дхйа, अव्यवहार्य авйаваҳа̄рйа.

негати́в *м.* निगेटिव нигэтив *м*

не́где कोई जगह नहीं кой джагах̆ нах̆ӣ; мне ~ сесть मुझे बैठने की कोई जगह नहीं है.

него́: мы пойдём без ~ हम उस के बग़ैर जाएँगे х̆ам ус кэ баға̄йр джа̄э̄гэ; у ~ нет вре́мени उस को (के पास) समय नहीं है ус ко (кэ па̄с) самай нах̆ӣ х̆э.

негодова́ние *с.* ग़ुस्सा ғусса̄ *м.*, रोष рош *м.*, क्रोध кродх *м.*

негр *м.* हबशी х̆абшӣ *м.*, नीग्रो нӣгро *м.*

негра́мотный अनपढ़ анпаṛх, निरक्षर ниракшар.

негритя́нский हबशियों का х̆абшийо̄ ка̄.

неда́вно हाल ही में х̆а̄л х̆ӣ мэ̄, थोड़ी देर हुई тхоṛӣ дэр х̆уӣ, कुछ समय हुआ (पहले, पूर्व) кучх самай х̆уа̄ (пах̆лэ, пӯрва); я прие́хал ~ मैं अभी हाल ही में आया हूँ; мы там ~ бы́ли कुछ समय पहले हम वहाँ गये थे.

недалёк||ий निकट никат̣; в ~ом бу́дущем निकट भविष्य में; в ~ом про́шлом निकट अतीत में.

недалеко́ थोड़ी ही दूरी पर тхо̣ри х̌и̂ дури пар, दूर नहीं дӯр нах̌и̂; **э́то** ~? यह दूर तो नहीं है?; ~ от... ...से थोड़ी ही दूरी पर.

неде́л||я *ж.* हफ़्ता х̌афта̄ *м.*, सप्ताह саптāх̌ *м.*; **че́рез** ~ю एक सप्ताह के बाद; ~ю **тому́ наза́д** एक सप्ताह पहले; **две (три)** ~и दो (तीन) हफ़्ते *м. мн.*; **два ра́за в** ~ю सप्ताह में दो बार.

недово́льный नाराज़ на̄ра̄з, नाख़ुश на̄-кхуш, असंतुष्ट асантушт̣а (से *кем-л.*, *чем-л.*).

недо́лго थोड़ी देर तक тхо̣ри̂ дэр так, अधिक समय नहीं адхик самай нах̌и̂; **я вас** ~ **задержу́** मैं आप को देर तक नहीं रोकूँगा.

недомога́ние *с.* अस्वस्थता асвастхата̄ *ж.*; **чу́вствовать** ~ तबीअत ठीक नहीं होना *нп.*

недопусти́мый नाजायज़ на̄джа̄йаз, अनुचित анучит.

недоразуме́ние *с.* ग़लतफ़हमी г̄алатфах̌ми̂

ж.; это про́сто ~ यह केवल ग़लतफ़हमी है.

недо́рого: это ~ यह महँगा नहीं है йах махӑгā нахӣ хэ.

недорого́й कमक़ीमत камкӣмат, अल्पमूल्य алпамӯлйа; सस्ता састā (*дешёвый*).

недосмо́тр *м.* भूल бхӯл *ж.*, चूक чӯк *ж.*; по ~у भूल से.

недостава́ть कमी (अभाव) होना камӣ (абхāо) хонā *нп.*; недостаёт книг पुस्तकों की कमी है.

недоста́т||ок *м.* 1. कमी камӣ *ж.*, अभाव абхāо *м.*; за ~ком вре́мени समय की कमी की वजह से; 2. ख़राबी кхарāбӣ *ж.*, दोष дош *м.*; ~ зре́ния नज़र की ख़राबी *ж.*, दृष्टि-दोष *м.*; досто́инства и ~ки गुण-दोष *м.*

недосту́пный पहुँच के बाहर का пахӯ̃ч кэ бāхар кā, अप्राप्य апрāпйа.

нежела́тельн||ый अवांछनीय авāнчхнӣйа, अनिच्छित аниччхит; это ~о यह अवांछनीय (अनिच्छित) है.

нéжный नरम нарам, कोमल комал, मुलायम мулāйам.

незабýдка *ж.* फ़ारगेट मी नाट фāргэт ми нāт *м.*

незави́симость *ж.* आज़ादी āзāди *ж.*, स्वाधीनता свāдхинтā *ж.*, स्वतंत्रता сватантратā *ж.*

незави́симый आज़ाद āзāд, स्वाधीन свāдхин, स्वतंत्र сватантра.

незадóлго: ~ до... ...से कुछ ही समय पहले сэ кучх х̆и самай пах̆лэ.

нéзачем कोई ज़रूरत (आवश्यक्ता) नहीं кои зарӯрат (āвашйактā) нах̆ӣ; ~ **туда́ идти́** वहाँ जाना ग़ैरज़रूरी (अनावश्यक) है, वहाँ जाने की कोई ज़रूरत (आवश्यकता) नहीं है.

нездорóвый बीमार бимāр, रोगी роги, अस्वस्थ асвастха; **я нездорóв** मैं बीमार हूँ.

незнакóм||ый अपरिचित апаричит; **мы ~ы** हम अपरिचित हैं.

незначи́тельн||ый ज़रा зарā, तुच्छ туччха;

छोटा чхоṫā, थोड़ा тхоṗā, कम кам (*маленький*); ~ые изменéния छोटे-मोटे परिवर्तन *м. мн.*

незрéлый कच्चा каччā, अधपक्का адхпаккā.

неизвéстно मालूम नहीं мāлӯм наҳӣ̃; ~, смогý ли я пойти́ मालूम नहीं कि मैं जा सकूँगा.

неизвéстн||ый नामालूम нāмāлӯм, अनजाना анджāнā, अज्ञात агьят; по ~ой причи́не अनजाने (अज्ञात) कारण से.

неизлечи́мый लाइलाज лāилāдж, अचिकित्स्य ачикитсйа, असाध्य асāдхйа.

неиспрáвн||ый ख़राब к̇харāб, बिगड़ा हुआ бигаṗā ҳуā; маши́на ~а मशीन ख़राब है, मशीन बिगड़ी हुई है.

ней: вы с ~ знакóмы? आप उसे जानते हैं? āп усэ джāнтэ ҳэ̃й?, आप उस से परिचित हैं? āп ус сэ паричит ҳэ̃й?

нейлóн *м.* नाइलोन нāилон *м.*

нейтралитéт *м.* तटस्थता таṫастхатā *ж.*, ग़ैरजानिबदारी ġайрджāнибдāрӣ *ж.*

нейтра́льный तटस्थ тата́стха, ग़ैरजानिबदार га́йрджа̄нибда̄р.

не́когда फ़ुरसत (वक़्त, समय) नहीं фурсат (ва́кт, самай) наха̄̃; **мне** ~ मुझे फ़ुरसत (समय) नहीं है.

не́котор||ый 1. कोई кой, कुछ кучх, कई кай; ~**ым о́бразом** किसी (किसी न किसी) तरह; ~**ые** कुछेक; 2.: ~**ые** *мн.* कुछ लोग кучх лог *м. мн.*

некста́ти बेवक़्त бэва́кт, असमय [में] асамай [мэ̃].

не́куда कहीं नहीं каха̄̃ наха̄̃, जगह नहीं джагаха̄ наха̄̃; **ему́** ~ **пойти́** उसे कहीं जाना नहीं.

некуря́щ||ий तंबाकू न पीनेवाला тамба̄кӯ на пӣнэва̄ла̄; **ваго́н для** ~**их** तंबाकू न पीनेवालों की गाड़ी *ж.*

нелётн||ый: ~**ая пого́да** उड़ने के नाक़ाबिल (अयोग्य) मौसिम у́рнэ кэ на̄ка́̄бил (айогйа) маусим *м.*

нело́вк||ий भद्दा бхадда̄; ~**ое движе́ние** भद्दी हरकत *ж.*

нельзя́ 1. मुमकिन (संभव) नहीं мумкин (самбхав) нах̃й̃, नामुमकिन (असंभव) है нāмумкин (асамбхав) х̃э; здесь ~ пройти́ यहाँ गुज़रना नामुमकिन है; ~ ли его́ посети́ть? क्या उस से भेंट करने की इजाज़त है?; 2. (*воспрещается*) मना है манā х̃э.

нём: я о ~ не слы́шал मैं ने उस के बारे में नहीं सुना мэ̃й нэ ус кэ бāрэ мэ̃ нах̃й̃ сунā.

нема́ло बहुत कुछ бах̃ут кучх; काफ़ी кāфи (*довольно много*).

неме́дленно फ़ौरन фауран, तुरंत турант, तत्काल таткāл; мы ~ выезжа́ем हम तुरंत रवाना होते हैं.

не́мец *м.* जरमन джарман *м.*

неме́цкий जरमन джарман.

немно́го कुछ кучх, थोड़ा тхорā, कम кам, ज़रा зарā; ~ фру́ктов कुछ फल.

немо́й 1. गूँगा гӯгā, मौन маун, मूक мук; 2. *м.* गूँगा гӯгā *м.*

нему́: зайдём к ~ उस के पास चलें ус кэ пāс чалэ̃.

ненадо́лго थोड़ी देर के लिये тхо̣рӣ дэр кэ лийэ, थोड़े समय के लिये тхо̣рэ самай кэ лийэ, я прие́хал ~ मैं थोड़ी देर के लिये आया हूँ.

ненападе́н||ие *с.*: догово́р о ~ии अनाक्रमण-संधि анāкраман-сандхи *ж.*

необходи́м||о ज़रूरी зарӯрӣ आवश्यक āвашйак; мне ~ встре́титься с ним मुझे उस से मिलना आवश्यक है; мне ~ поговори́ть с ним по телефо́ну मुझे फ़ोन पर उस से बात करना ज़रूरी है; мне ~ы кни́ги मुझे किताबें ज़रूरी हैं; ва́ше прису́тствие ~ आप की उपस्थिति आवश्यक है.

необходи́м||ый ज़रूरी зарӯрӣ, लाज़िमी лāзимӣ, आवश्यक āвашйак; ~ые све́дения आवश्यक समाचार *м. мн.*

необыкнове́нный असाधारण асāдхāран, ग़ैरमामूली гайрмāмӯлӣ; अपूर्व апӯрва (*небыва́лый*); ~успе́х असाधारण सफलता *ж.*, ग़ैरमामूली कामयाबी *ж.*

неограни́ченный अबाध абāдх, असीमित асӣмит, बेहद бэх̌ад.

неоднокра́тно अनेक (एकाधिक) बार анэк (экāдхик) бāр, बार बार бāр бāр.

неожи́данный अप्रत्याशित апратйāшит, अनपेक्षित анапэкшит; अचानक ачāнак, आकस्मिक āкасмик (*внезапный*).

нео́пытный अनुभवहीन анубхавхӣн, नातजरबाकार нāтаджарбāкāр.

неосторо́жность *ж.* लापरवाही лāпарвāхӣ *ж.*, असावधानता асāвадхāнтā *ж.*

неотло́жн||ый फ़ौरी фаурӣ, तात्कालिक тāткāлик; ~ая по́мощь फ़ौरी मदद *ж.*, तात्कालिक डाक्टरी सहायता *ж.*

Непа́л नेपाल нэпāл.

непа́лец *м.* नेपाली нэпāлӣ *м.*

непа́льский नेपाली нэпāлӣ.

непобеди́мый अजेय аджэйа, अजित аджит.

неподходя́щий अनुचित анучит, नामुनासिब нāмунāсиб.

непо́лный अपूर्ण апӯрна, नातमाम нāтамāм; अधूरा адхӯрā (*незаконченный*).

непонима́ние *с.* नासमझी нāсамджхӣ *ж.*

непоня́тн||ый दुरूह дурӯх, समझ में नहीं

आनेवाला самаджх мэ̄ нахӣ̃ а̄нэва̄ла̄; э́то мне ~о यह मेरी समझ में नहीं आता है.

непосре́дственный सीधा сӣдха̄, प्रत्यक्ष пратйакша (*прямой*); सीधा[-सादा] сӣдха̄ [-са̄да̄], निष्कपट нишкапат (*естественный*).

непостоя́нн||ый अस्थिर астхир, अस्थायी астха̄йӣ; ~ая пого́да बदलता हुआ मौसिम *м.*

непра́вда *ж.* झूठ джхӯтх *м.*, असत्य асатйа *м.*; э́то ~ यह झूठ (असत्य) है.

непра́вильный गलत г̇алат, अशुद्ध ашуддха, असत्य асатйа; ~ уда́р फ़ाउल घूंसा *м.* (*в боксе*).

непредви́денн||ый अपूर्वदृष्ट апӯрвадришт̇а; अप्रत्याशित апратйа̄шит, अप्रतीक्षित апратӣкшит (*неожиданный*); ~ая заде́ржка अप्रत्याशित देर *ж.*

непреме́нно ज़रूर зарӯр, अवश्य авашйа; я ~ приду́ मैं ज़रूर (अवश्य) आऊँगा.

непреодоли́мый अदम्य адамйа, दुर्जेय дурджэйа.

непривы́чн||ый अनभ्यस्त анабхйаста; ग़ैरमामूली ġайрмāмӯлӣ, असाधारण асāдхāран (*необычный*); **~ая обстано́вка** असाधारण परिस्थिति *ж.*

неприго́дный बेकार бэкāр, अयोग्य айогйа, अनुपयुक्त анупайукта.

неприе́млем||ый अस्वीकरणीय асвӣкарнӣйа, अग्राह्य агрāх̌йа; **~ые усло́вия** अस्वीकरणीय शर्तें *ж. мн.*

непринуждённ||ый सरल сарал, सादा сāдā, अकृत्रिम акритрим (*безыскусственный*); बेतकल्लुफ़ бэтакаллуф (*бесцеремонный*); **~ая бесе́да** बेतकल्लुफ़ बातचीत *ж.*

неприя́тно: мне о́чень ~, что я опозда́л मुझे बहुत नापसंद है कि मैं देर से आया муджхэ бах̌ут нāпасанд х̌э ки мэ̄й дэр сэ āйā.

неприя́тность *ж.* तकलीफ़ таклӣф *ж.*, कष्ट кашṫа *м.*; **кака́я ~!** क्या बुरी बात है!

неприя́тный नापसंद нāпасанд, अप्रिय априйа; **~ на вкус** बदमज़ा.

непродолжи́тельн||ый अल्पकालीन алпакā-

лйн; ~ое врéмя थोड़ा समय *м.*, अल्प-काल *м.*

непромокáем||ый पानीरोक пāнӣрок; ~ое пальтó पानीरोक (बरसाती) कोट *м.*

непрóчн||ый कमज़ोर камзор, अदृढ़ адриṙх; ~ая ткань कमज़ोर कपड़ा *м.*

нерабóчий: ~ день छुट्टी (अवकाश) का दिन чхуṫṫӣ (авакāш) кā дин *м.*

нерáвенство *с.* असमानता асамāнтā *ж.*, नाबराबरी нāбарāбарӣ *ж.*

нерáвный असमान асамāн, नाबराबर нā-барāбар.

нерв *м.* स्नायु снāйу *ж.*

нéрвный स्नायविक снāйавик; दुर्बल स्नायु-वाला дурбал снāйувāлā (*о человеке*).

нерéдко अकसर аксар, प्राय: прāйаx̌.

нерушúм||ый अटूट аṫӯṫ, अभेद्य абхэдйа; ~ая дрýжба अटूट दोस्ती *ж.*

несвéжий ताज़ा नहीं тāзā нах̌ӣ, बासी бāсӣ; सड़ा हुआ саṙā х̌уā (*гнилой*).

несвоеврéменный बेवक़्त का бэваќт кā, असामयिक асāмайик, अनवसर анавасар.

несессе́р *м.* आवश्यक सामग्री का डिब्बा āвашйак сāмагрӣ кā д̣иббā *м.*

не́скольк||о कई каӣ, अनेक анэк; ~ **челове́к** कई आदमी *м. мн.*; ~ **раз** कई बार; **в ~их слова́х** थोड़े शब्दों में.

несмотря́ के बावजूद кэ бāваджӯд; ~ **на э́то** इस के बावजूद; ~ **ни на что** चाहे जो भी हो.

несовершеннолéтний नाबालिग нāбāлиг̇, अवयस्क авайаскə.

несогла́с||ный असम्मत асаммəт, असहमत асаҳмат (से *с кем-л., с чем-л.*); **я с ва́ми ~ен** मैं आप से सहमत नहीं हूँ, मैं आप से असहमत हूँ.

несомне́нно बेशक бэшак, निस्संदेह ниссандэҳ; **вы, ~, пра́вы** आप निस्संदेह ठीक हैं.

нести́ ले जाना лэ джāнā *нп.*, ढोना д̣хонā *п.*; ~ **ве́щи** सामान (असबाब) ले जाना *нп.*

несча́стный: ~ **слу́чай** दुर्घटना дургхатнā *ж.*

несча́сть||е *с.* बदक़िस्मती бадкисматӣ *ж.*,

अभाग्य абхāгйа *м.*; к ~ю बदक़िस्मती (दुर्भाग्य) से.

нет I नहीं нахӣ; ~, **не знáю** नहीं, मैं नहीं जानता; **совсéм** ~ बिलकुल नहीं; **ещё** ~ अभी [तक] नहीं.

нет II नहीं है нахӣ хэ; **у меня́** ~ **врéмени** मेरे पास वक़्त (समय) नहीं है; **здесь никогó** ~ यहाँ कोई नहीं है; **когó сегóдня** ~? आज कौन अनुपस्थित है?; **таки́х книг у нас** ~ ऐसी किताबें हमारे यहाँ नहीं हैं.

нетерпéние *с.* अधीरता адхӣртā *ж.*, अधैर्य адхайрйа *м.*, उतावलापन утāолāпан *м.*

нетóчн||ый अशुद्ध ашуддха, नादुरुस्त нāдуруст; ~**ое выражéние** अशुद्ध वाक्य *м.*

нетрудоспосóбный असमर्थ асамартха.

неудáч||а *ж.* असफलता асапхалтā *ж.*, नाकामयाबी нāкāмйāбӣ *ж.*; **потерпéть** ~**у** असफल (नाकामयाब) होना *нп.* (में *в чём-л.*).

неудáчн||ый असफल асапхал, नाकामयाब нāкāмйāб; ~**ая попы́тка** असफल प्रयत्न *м.*, नाकामयाब कोशिश *ж.*

неудо́бно: мне ~ сиде́ть मुझे बैठने में बेआरामी है муджхэ байтхнэ мэ бэāрāмӣ хэ; мне, пра́во, ~, что я не пришёл मुझे संकोच है कि मैं नहीं आया муджхэ санкоч хэ ки мэй нахӣ āйā.

неуже́ли [क्या] असल (वस्तव) में [кйā] асал (вастав) мэ; ~ э́то пра́вда? क्या यह सच है?

неуме́стный बेजा бэджā, बेमौक़ा бэмаукā.

неусто́йчивый अस्थिर астхир, ढिलमिल дхилмил; ~ ве́тер बदलती हवा *ж.*

нефтепрово́д *м.* तेल का नल (पाइप) тэл кā нал (пāип) *м.*

нефть *ж.* [मिट्टी का] तेल [миттӣ кā] тэл *м.*

нефтя́ник *м.* तेल का मज़दूर тэл кā маздӯр *м.*

неча́янно अनजान (अनजाने) में анджāн (анджāнэ) мэ, अनिच्छापूर्वक аниччхā-пӯрвак; извини́те, я ~ माफ़ कीजिये मुझ से अनजाने में ऐसा हुआ.

не́чего I कुछ नहीं кучх нахӣ; мне ~ сказа́ть मुझे कुछ कहना नहीं.

не́чего II कोई ज़रूरत (आवश्यकता) नहीं кой зарӯрат (а̄вашйакта̄) нахӣ; **вам ~ спеши́ть** आप को जल्दी करने की कोई ज़रूरत नहीं.

нея́сн||ый अस्पष्ट аспашта; **результа́ты ещё ~ы** नतीजे अभी खुले नहीं.

ни: ни... ни... न... न... на...на...; **ни бо́льше ни ме́ньше** न कम न ज़्यादा на кам на зйа̄да̄; **как бы то ни́ было** चाहे जो हो ча̄хэ джо хо.

нигде́ कहीं नहीं кахӣ нахӣ, किसी जगह नहीं кисӣ джагах нахӣ; **его́ ~ нет** वह कहीं नहीं है; **мы ещё ~ не́ были** हम अभी तक कहीं नहीं गये.

Иге́рия नाईगेरिया найгэрийа̄.

ни́жний निचला ничла̄, नीचे का нӣчэ ка̄; **~ эта́ж** निचली (नीचे की) मंज़िल *ж*.

ни́зкий नीचा нӣча̄; **~ рост** नीचा (नाटा) क़द *м*.

ни́зш||ий सब से नीचा саб сэ нӣча̄; **~его со́рта** घटिया क़िस्म का.

ника́к किसी तरह भी नहीं кисӣ тарах бхӣ

нах̃ӣ; я ~ не могу́ подня́ть э́тот чемода́н मैं किसी तरह भी यह बैग नहीं उठा सकता हूँ.

Никара́гуа निकारगुआ никāрагуā.

никогда́ कभी नहीं кабхӣ нах̃ӣ; я ~ здесь не был मैं यहाँ कभी नहीं था; ~ в жи́зни जीवन में कभी नहीं.

никто́ कोई भी नहीं кой бхӣ нах̃ӣ.

никуда́ कहीं नहींках̃ӣ нах̃ӣ, я ~ не пойду́ मैं कहीं नहीं जाऊँगा.

ним: я с ~ не ви́делся मैं उस से नहीं मिला мэ̃й ус сэ нах̃ӣ милā; пойдём с ~ उस के साथ चलें ус кэ сāтх чалэ̄.

ни́ми: пойдём с ~ उन के साथ चलें ун кэ сāтх чалэ̄.

нисколько कुछ (ज़रा) भी नहीं кучх (зарā) бхӣ нах̃ӣ; я ~ не уста́л मैं कुछ (ज़रा) भी नहीं थका.

ни́тк||а *ж.* सूत сӯт *м.*, तागा тāгā *м.*, धागा дхāгā *м.*; вдева́ть ~у в иго́лку सूई में तागा डालना *п.*

них: мы бы́ли у ~ हम उन के यहाँ गये थे

х̆ам ун кэ йах̆ā̃ гайэ тхэ; я узна́л о ~ мно́го интере́сного उन के बारे में मुझे बहुत सी दिलचस्प बातें मालूम हुई ун кэ бāрэ мэ̃ муджэ бах̆ут сӣ дилчасп бāтэ̃ мāлӯм х̆уӣ̃.

ничего́ कुछ नहीं кучх нах̆ӣ̃; ~! कुछ (कोई) बात नहीं!

ниче́й किसी का नहीं кисӣ кā нах̆ӣ̃.

ничу́ть *см.* нисколько.

ничь||я́ *ж.* बराबर का खेल барāбар кā кхэл *м.*; *шахм.* क़ायम кāйам *ж.*; де́лать ~ю́ क़ायम उठाना *п.*

но लेकिन лэкин, मगर магар, पर пар, परंतु паранту; **не то́лько ..., но и...** न सिर्फ़ (केवल)..., बल्कि (वरन्)...

нови́нка *ж.* नई चीज़ (बात) най чӣз (бāт) *ж.*

новолу́ние *с.* नया चाँद найā чā̃д *м.*, नवचंद्र навчандра *м.*

новорождённый नवजात навджāт, नवोत्पन्न навотпанна.

новосе́лье *с.* 1. (*новый дом*) नया घर

найā гхар *м.*; 2. (*праздник*) गृहप्रवेश का उत्सव грих̆правэш кā утсав *м.*

новострóйка 1. (*строительство*) नवनिर्माण навнирмāн *м.*; 2. (*новое здание*) नयी इमारत найӣ имāрат *ж.*, नवनिर्मित भवन навнирмит бхаван *м.*

нóвость *ж.* (*известие*) ख़बर кхабар *ж.*, [नव]समाचार [нав]самāчāр *м.*

нóв||ый नया найā, नवीन навӣн, नव нав; ◇ **Нóвый год** नया साल *м.*, नववर्ष *м.*; **что ~ого?** क्या ख़बर है?

ногá *ж.* टाँग ṫāг *ж.*; पैर пайр *м.*, पाँव пāо *м* (*ступня*); **идтú в нóгу** क़दम बक़दम (मिलाकर) चलना (जाना) *нп.*

нóготь *м.* नाख़ून нāкхӯн *м.*, नख накх *м.*; **царáпать ногтя́ми** नाख़ूनों से नोचना *п.*; **стричь нóгти** नाख़ून काटना *п.*

нож *м.* छुरी чхурӣ *ж.*; **столóвый ~** मेज़ की छुरी *ж.*; **перочúнный ~** क़लमतराश *м.*, चाक़ू чāкӯ *м.*

нóжницы *мн.* क़ैंची кайчӣ *ж.*, कतरनी катарнӣ *ж.*

нока́ут *м.* *спорт.* मार गिराना мāр гирāнā *м.*

нокда́ун *м.* *спорт.* गिराना гирāнā *м.*

ноль *м.* ज़ीरो зйро *м.*, सिफ़र сифар *м.*, शून्य шӯнйа *м.*

но́мер *м.* 1. नंबर намбар *м.*; ~ до́ма घर का नंबर *м.*; ~ по́езда गाड़ी का नंबर *м.*; я живу́ в до́ме ~ 10 मैं १० नंबर के घर में रहता हूँ; 2. कमरा камрā *м.*; у вас есть свобо́дные номера́? आप के यहाँ खाली कमरे हैं?; у нас нет свобо́дных номеро́в हमारे यहाँ खाली कमरे नहीं हैं; в како́м ~е вы живёте? आप किस कमरे में रहते हैं?; ключ от ~а कमरे की चाबी *ж.*; 3. साइज़ сāиз *м.*, नंबर намбар *м.*; ~ о́буви जूते का साइज़ *м.*

Норве́гия नार्वे нāрвэ.

норве́жец *м.* नार्वे का निवासी нāрвэ кā нивāсӣ *м.*

норве́жский नार्वे का нāрвэ кā, नार्वेजियन нāрвэджийан.

но́рма *ж.* मानक мāнак *м.*; मापदंड мāп-

дайд *м.*, कोटा котā *м.* (*установленная мера, размер*).

нормáльн||ый मामूली мāмӯлӣ, साधारण сāдхāран; **~ая температýра** साधारण तापक्रम *м.*

нос *м.* 1. नाक нāк *ж.*; 2. (*судна*) माथा мāтхā *м.*

нсси́лки *мн.* पालकी пāлкӣ *ж.*, डोली долӣ *ж.*; स्ट्रेचर стрэчар *м.* (*для больного*).

носи́льщик *м.* हमाल хамāл *м.*, कुली кулӣ *м.*

носи́ть (*одежду*) पहनना паханнā *п.*

носки́ *мн.* मोज़े мозэ *м. мн.*, जुराब джурāб *м. мн.*

носóк *м.* पंजा панджā *м.*; **задевáть носкóм** ठोकर खाना *п* (से *что-л.*).

нóт||ы *мн.* स्वरलिपि сварлипи *ж.*, संगीतलिपि сангӣтлипи *ж.*; **игрáть по ~ам** स्वरलिपि (संगीतलिपि) पर बजाना *п.*

ночевáть रात बिताना (काटना) рāт битāнā (кāтнā) *п.*

ночлéг *м.* बसेरा басэрā *м.*; **устрáиваться**

на ~ बसेरा लेना *п.*; предоставлять ~ बसेरा देना *п.*

ночн||ой रात का рāт кā; **~ая смена** रात की पाली *ж.*; **~ая рубашка** नीचे पहनने की रात की कमीज़ *ж.*

ночь *ж.* रात рāт *ж.*, रात्रि рāтри *ж.*; **каждую ~** हर रात, प्रति रात्रि; **спокойной ночи!** रात-शुभ!, रात बख़ैर!; **всю ~** रात भर, सारी रात.

ночью रात को рāт ко; **мы вернёмся поздно ~** हम रात गये लौटेंगे, हम रात को देर से लौटेंगे; **наш поезд приходит ~** हमारी गाड़ी रात को आती है; **сегодня ~** आज रात को; **завтра ~** कल रात को; **вчера ~** कल रात को.

ноябрь *м.* नवंबर навамбар *м.*

нравит||ься पसंद होना (आना) пасанд ҳонā (āнā) *нп.* (को *кому-л.*), अच्छा लगना аччхā лагнā *нп.* (को *кому-л.*); **~ся ли вам этот фильм?** क्या आप को यह फ़िल्म पसंद है?; **мне этот фильм не ~ся** मुझे यह फ़िल्म पसंद नहीं है.

нужд||á *ж.* ज़रूरत зарӯрат *ж.*, आवश्यकता āвашйактā *ж.* (*потребность*); **испытывать ~ý в чём-л.** किसी चीज़ की ज़रूरत (आवश्यकता) होना *нп.*

нуждá||ться मुहताज होना мухтāдж хонā *нп.* (का *в ком-л., в чём л.*), ज़रूरत (आवश्यकता) होना зарӯрат (āвашйактā) хонā *нп.* (की *в ком-л., в чём-л.*, को *о ком-л.*); **я ~юсь в совéте** मुझे मशवरे की ज़रूरत है; **вы ни в чём не ~етесь?** आप को किसी चीज़ की ज़रूरत तो नहीं है?

нýжно चाहिये чāхийэ; **мне ~ идтú** मुझे जाना चाहिये; **что вам ~?** आप को क्या चाहिये?; **не ~** नहीं चाहिये.

нырять ग़ोता (डुबकी) मारना (लगाना) ғотā (дубкӣ) мāрнā (лагāнā) *п.* (में *куда-л.*).

нюхать सूँघना сӯгхнā *п.*; **давáть ~** (*напр. лекарство*) सुँघाना *п.*

няня *ж.* आया āйā *ж.*, दाई дāӣ *ж.*; नर्स нарс *ж.* (*в больнице*).

О

о (об) के बारे (विषय) में кэ бāрэ (вишай) мэ̃, पर пар; से сэ (*при обозначении соприкосновения, столкновения*); **о ком вы говорите?** आप किस के बारे में बोल रहे हैं?; **я об этом не подумал** मैं ने इस बारे (विषय) में नहीं सोचा; **я о нём часто думаю** मैं उस के बारे में अकसर सोचता हूँ; **лекция о жизни на планетах** नक्षत्रों पर के जीवन के बारे में व्याख्यान *м.*; **не беспокойтесь об этом!** इस बारे में चिंता न कीजिये!; **я об этом очень сожалею** मैं इस पर बहुत पछताता हूँ; **я ударился о дверь** मैं दर्वाजे से टकरा गया; **он опёрся о стол** उस ने मेज का सहारा लिया.

оба दोनों доно̃; **по обе стороны улицы** सड़क के दोनों तरफ़ (ओर).

обвести *см* обводить.

обвинение *с.* अभियोग абхийог *м.*, आरोप āроп *м.*, इलज़ाम илзāм *м.*

обводи́ть *спорт.* गेंद कैड़ी कर लेना гэ̃д кайрӣ кар лэна̄ *п.* (से *кого-л.*).

обвяза́ть *см.* обвя́зывать.

обвя́зывать बाँधना ба̄̃дхна̄ *п.*, लपेटना лапэ́тна̄ *п* (में *что-л.*); ~ **верёвкой** रस्सी से बाँधना (लपेटना) *п.*

обгоня́ть पीछे छोड़ना (डालना) пӣчхэ чхорна̄ (ḍа̄лна̄) *п.*, आगे निकलना а̄гэ никална̄ *нп.*

обду́мать *см.* обду́мывать.

обду́мывать सोचना сочна̄ *п.*, सोचना-विचारना сочна̄-вича̄рна̄ *п.*, विचार करना вича̄р карна̄ *п* (पर *что-л.*).

обе́д *м.* [दोपहर का] खाना [допахӑр ка̄] кха̄на̄ *м.*, डिनर ḍинар *м.*; **зва́ный** ~ दावत *ж.*, भोज *м*; **что сего́дня на** ~? आज दोपहर के खाने में क्या है?

обе́дать [दोपहर का] खाना खाना [допахӑр ка̄] кха̄на̄ кха̄на̄ *п.*

обе́денный खाने का кха̄нэ ка̄; ~ **стол** खाने की मेज़ *ж.*; ~ **переры́в** खाने की छुट्टी *ж.*

обезья́на *ж.* बंदर бандар *м.*

обели́ск *м.* स्मारक смāрак *м.*

оберну́ть *см.* обёртывать.

оберну́ться *см.* обора́чиваться

обёртка *ж.* लपेटने का कागज़ лапэ́тнэ кā кāга́з *м.*

обёртывать लपेटना лапэ́тнā *п.*

обеспе́чение *с.* 1. (*снабжение*) सप्लाई саплāй *ж.*, 2. (*гарантия*) गारंटी гāрай-тӣ *ж.*; जमानत замāнат *ж.* (*залог*).

обеспе́ченный मुहैया мух̣аййā, सज्जित са-джджит; सुरक्षित суракшит (*гарантированный*).

обеспе́чивать 1. (*снабжать*) मुहैया (सप्लाई) करना мух̣аййā (саплāй) карнā *п.*;2. (*гарантировать*) गारंटी करना гāрайтӣ карнā *п.* (की *что-л.*), सुरक्षित (निश्चित) करना суракшит (нишчит) карнā *п.*

обеспе́чить *см.* обеспе́чивать.

обесси́леть कमजोर (दुर्बल, निर्बल) हो जाना камзор (дурбал, нирбал) х̣о джā-нā *п*

обесси́ливать नि:शक्त बनाना нихшакта банāнā *п.*

обеща́ние *с.* वादा вāдā *м.*, वचन вачан *м.*, प्रतिज्ञा пратигьӣ *ж.*

обеща́ть वादा (प्रतिज्ञा) करना вāдā (пратигьӣ) карнā *п.*, वचन देना вачан дэнā *п.* (को *кому-л.*).

обже́чь(ся) *см.* обжига́ть(ся).

обжига́ть जलाना джалāнā *п.*, झुलसाना джхулсāнā *п.*

обжига́ться जलना джалнā *нп.*, झुलसना джхуласнā *нп.*

обзо́р *м.* पर्यवेक्षण парйавэкшан *м.*, सिंहावलोकन синхāвалокан *м.*; **де́лать ~** पर्यवेक्षण (सिंहावलोकन) करना *п.*

обзыва́ть कहना кахнā *п.*

оби́да *ж.* नाराज़गी нāрāзгӣ *ж.*, अप्रसन्नता апрасаннатā *ж.*

оби́деть(ся) *см.* обижа́ть(ся).

обижа́ть नाराज़ (अप्रसन्न) करना нāрāз (апрасанна) карнā *п.*

обижа́ться नाराज़ (अप्रसन्न) होना нāрāз

(апрасанна) х̆онā *нп.*, बुरा मानना бурā мāннā *п.*, रूठना рӯтхнā *нп.*

обилие *с.* बहुतायत бах̆утāйат *ж.*, भरमार бхармāр *ж.*, अधिकता адхиктā *ж.*

обильный भरा-पूरा бхарā-пӯрā, अधिक адхик; अतिशय атишай (*о пище*); जोरदार зордāр (*об урожае*).

обиход *м.*: **предметы домашнего ~а** गृहस्थी की सामग्री грихастхӣ кӣ сāмагрӣ *ж.*, गृहस्थी की वस्तुएँ грих̆астхӣ кӣ вастуэ̃ *ж. мн.*

обком *м.* (областной комитет) प्रादेशिक समिति прāдэшик самити *ж.*

облагать लगाना лагāнā *п.* (पर *кого-л.*, *что-л.*); **~ налогом** कर (टैक्स, महसूल) लगाना *п.*

облако *с.* बादल бāдал *м.*, मेघ мэгх *м.*

область *ж.* इलाक़ा илāк̣ā *м.*, प्रदेश прадэш *м.*

облачн||ый बादलों से घिरा हुआ бāдалõ сэ гхирā х̆уā, मेघयुक्त мэгхйукта; **сегодня ~о** आज बदली है.

обливáть [पानी] डालना [пāнӣ] д̣āлнā *n.* (के ऊपर *кого-л* , *что-л.*).

облúть *см* обливáть.

обложúть *см.* облагáть.

облóжка *ж* ढक्कन дхаккан *м.*, कवर кавар *м.*

облокáчиваться उठँगना уṫхā̃гнā *нп.*, कोहनी टेकना кохнӣ тэкнā *n.* (पर *на что-л.*); ~ **не разрешáется** कोहनी टेकना मना है, कोहनी टेकने की इजाजत नहीं है.

облокотúться *см* облокáчиваться.

обмáн *м* धोखा дхокхā *м.*, ठगी ṫхагӣ *ж.*, दग़ा дагā *ж.*

обманýть *см.* обмáнывать.

обмáнывать धोखा (दग़ा) देना дхокхā (даг̇ā) дэнā *n* , ठगना ṫхагнā *n.*

обмáхиваться अपने को झलना (हवा करना) апнэ ко джхалнā (хавā карнā) *n.* (से *чем-л*).

обмéн *м.* [अदला-]बदला [адлā-]бадлā *м.*, आदान-प्रदान āдāн-прадāн *м.*, विनिमय винимай *м.*; ~ **мнéниями** विचार-

-विनिमय *м.*, विचारों का आदान-प्रदान *м.*; ~ **опытом** अनुभवों का आदान-प्रदान *м.*

обмéниваться बदलना бадалнā *п.*, [अदला-]बदला करना [адлā-]бадлā карнā *п.*, आदान-प्रदान करना āдāн-прадāн карнā *п.* (के साथ *с кем-л.*); ~ **подáрками** उपहारों का आदान-प्रदान करना *п.*

обменя́ться *см.* обмéниваться.

óбморок *м.* बेहोशी бэх̆оши̅ *ж.*, मूर्च्छा мӯрччхā *ж.*

обнарýживать पता लगाना патā лагāнā *п.*, खोलना кхолнā *п.*, उघाड़ना угхāр̣нā *п.*

обнарýживаться पता लगना (चलना) патā лагнā (чалнā) *нп.*, खुलना кхулнā *нп.*, उघड़ना угхарнā *нп.*

обнарýжить(ся) *см.* обнарýживать(ся).

обнимáть गले लगाना галэ лагāнā *п.* (को *кого-л.*), आलिंगन करना āлинган карнā *п.* (का *кого-л.*).

обня́ть *см.* обнимáть.

обо *см.* о.

обогати́ть(ся) *см.* обогаща́ть(ся).

обогаща́ть धनी करना (बनाना) дханӣ карнā (банāнā) *п.*

обогаща́ться धनी बनना (हो जाना) дханӣ баннā (х̆о джāнā) *нп.*

обогна́ть *см.* обгоня́ть.

ободри́ть *см.* ободря́ть.

ободря́ть बढ़ावा (दिलासा, प्रोत्साहन) देना барх̣āвā (дилāсā, протсāх̆ан) дэнā *п.*

обознача́ть 1. (*отмечать*) निशान (लक्षित) करना нишāн (лакшит) карнā *п.*, निर्देश करना нирдэш карнā *п.*; 2. (*значить*) मतलब (अर्थ) होना матлаб (артха) х̆о-нā *нп.*

обозна́чить *см.* обознача́ть.

обозрева́тель *м.* पर्यवेक्षक парйавэкшак *м.*, समीक्षक самӣкшак *м.*

обозре́ние *с.* पर्यवेक्षण парйавэкшан *м.*, सिंहावलोकन синх̆āвалокан *м.*; रीव्यू рӣвйӯ *м.* (*театральное*).

обойти́(сь) *см.* обходи́ть(ся).

обора́чиваться मुड़ना мурнā *нп.*, घूमना

гхӯмна̄ *нп.*, फिरना пхирна̄ *нп.* (पीछे *назад*, की तरफ़, की ओर *в чью-л. сторону*).

оборва́ть(ся) *см.* обрыва́ть(ся).

оборо́на *ж.* बचाव бача̄о *м.*, रक्षा ракша̄ *ж.*, हिफ़ाज़त х̌ифа̄зат *ж.*

обороня́ться अपनी रक्षा (हिफ़ाज़त) करना апнӣ ракша̄ (х̌ифа̄зат) карна̄ *п.*

обору́дование *с.* [साज़-]सामान [са̄з-]са̄ма̄н *м.*, सामग्री са̄магрӣ *ж.*; मशीनरी машӣнарӣ *ж.* (*машинное*).

обору́довать सुसज्जित (लैस) करना сусаджджит (лайс) карна̄ *п.* (से *чем-л.*).

обосно́вывать आधार देना а̄дха̄р дэна̄ *п.*; साबित करना са̄бит карна̄ *п.* (*доказывать*).

обраба́тывать: ~ зе́млю खेती करना кхэтӣ карна̄ *п*; ~ сырьё कच्चे माल को पक्का करना каччэ ма̄л ко пакка̄ карна̄ *п.*

обрабо́тать *см.* обраба́тывать.

обра́довать ख़ुश (प्रसन्न) कर देना х̌хуш

(прасанна) кар дэна̄ *п*., आनंदमय बना देना а̄нандмай бана̄ дэна̄ *п*.

о́браз *м*. 1. (*вид, облик*) सूरत сӯрат *ж*., आकृति а̄крити *ж*., रूप рӯп *м*.; 2. मूर्ति мӯрти *ж*., प्रतिमा пратима̄ *ж*.; **худо́жественный ~** रूपक *м*. 3. तरह тарах̆ *ж*., प्रकार прака̄р *м*., ढंग д̣ханг *м*., तरीक़ा тари̇ка̄ *м*.; **~ жи́зни** रहन-सहन *м*., रहने का ढंग (तरीक़ा) *м*.; **каки́м ~ом?** किस तरह (प्रकार)?; **таки́м ~ом** इस तरह (प्रकार); **то́чно таки́м же ~ом** ठीक उसी तरह (प्रकार); **нико́им ~ом** किसी भी तरह (प्रकार) नहीं; **гла́вным ~ом** मुख्यकर, मुख्यत:.

образе́ц *м*. 1. (*пример*) मिसाल миса̄л *ж*., उदाहरण уда̄х̆аран *м*.; 2. (*модель*) नमूना намӯна̄ *м*.

образова́ние *с*. (*просвещение*) पढ़ाई-लिखाई пар̣ха̄й-ликха̄й *ж*., शिक्षा шикша̄ *ж*., तालीम та̄ли̇м *ж*.; **сре́днее ~** माध्यमिक शिक्षा *ж*.; **вы́сшее ~** उच्चशिक्षा *ж*.; **техни́ческое ~** टेकनिकल शिक्षा *ж*.; **наро́д-**

ное ~ जनशिक्षा *ж.*, लोकशिक्षा *ж.*; **получа́ть ~** शिक्षा (तालीम) पाना *п.*; **дава́ть ~** शिक्षा (तालीम) देना *п.*

образо́ванный (*получивший образование*) लिखा-पढ़ा ликха̄-парха̄, शिक्षित шикшит तालीमयाफ़्ता та̄лӣмйа̄фта̄

образова́ть(ся) *см.* образо́вывать(ся).

образо́вывать बनाना бана̄на̄ *п.*, क़ायम (स्थापित) करना к̇а̄йам (стха̄пит) карна̄ *п.*

образо́вываться बनना банна̄ *нп*

обрати́ть(ся) *см.* обраща́ть(ся).

обра́тно 1. (*назад*) वापस ва̄пас; **2.** (*наоборот*) उलटे улṫэ.

обра́тн||ый वापसी ва̄пасӣ; उलटा улṫа̄, विपरीत випарӣт (*противоположный*); **~ биле́т** वापसी टिकट *м.*; **~ путь** वापसी यात्रा *ж.*; **в ~ую сто́рону** उलटी तरफ़ (ओर) में.

обраща́ть फेरना пхэрна̄ *п.*; **~ взор** दृष्टि फेरना *п.* (की ओर *к кому-л., к чему-л.*); **~ внима́ние** ध्यान देना *п.* (की ओर, पर

на кого-л., на что-л.); ~ **чьё-л. внимáние** किसी का ध्यान दिलाना *п.* (की ओर *на кого-л., на что-л.*).

обращáться 1. संबोधित (खिताब) करना самбодхит (кхитāб) карнā *п.*; ~ **с призы́вом** अपील (आह्वान) करना *п.*; ~ **к врачý** डाक्टर से मशवरा करना *п.*; 2. (*обходиться*) बर्ताव (व्यवहार) करना бартāо (вйавахāр) карнā *п.* (के साथ *с кем-л.*), बरतना баратнā *нп.* (के साथ *с кем л.*).

обращéние *с.* 1. (*к кому-л.*) संबोधन самбодхан *м.*, खिताब кхитāб *м.*; अपील апӣл *ж.*, आह्वान āхвāн *м.* (*воззвание*); 2. (*обхождение*) बर्ताव бартāо *м.*, व्यवहार вйавахāр *м.*

обрезáть काटना кāтнā *п.*, तराशना тарāшнā *п.*

óбруч *м.* घेरा гхэрā *м.*

обры́в *м.* करारा карāрā *м.*, कगार кагāр *м.* (*берега*).

обрывáть 1. तोड़ना торнā *п.*; 2. (*преры-*

вать) काटना ка̄т̇на̄ *п.*, टोकना т̇окна̄ *п.*, रोकना рокна̄ *п.*

обрыва́ться 1. फटना пхат̇на̄ *нп.* (*напр. о верёвке*); 2. (*прекращаться*) टूटना т̇ӯт̇на̄ *нп* , रुकना рукна̄ *нп.*

обря́д *м.* रस्म расм *м.*, क्रिया крийа̄ *ж.*, संस्कार санска̄р *м.*, विधि видхи *ж.*

обсервато́рия *ж.* बेधशाला бэдхша̄ла̄ *ж.*, आकाशलोचन а̄ка̄шлочан *м.*

обсле́довать जाँच (परीक्षा) करना джа̃ч (парӣкша̄) карна̄ *п.* (की *что-л.*).

обслу́живание *с.* सरविस сарвис *ж.*, सेवा сэва̄ *ж.*; ~ **покупа́телей** ग्राहकों की सेवा करना *м.*

обслу́живать सेवा (ख़िदमत) करना сэва̄ (к̇хидмат) карна̄ *п.*

обслу́живающий: ~ **персона́л** कर्मचारी кармача̄рӣ *м. мн.*

обслужи́ть *см.* обслу́живать.

обстано́вка *ж.* 1. (*мебель*) फ़र्नीचर фарнӣчар *м.*, असबाब асба̄б *м.*, सामग्री са̄магрӣ *ж.*; 2. (*положение*) हालत х̆а̄лат

ж., स्थिति стхити *ж.*, परिस्थिति паристхити *ж.*

обстоя́тельств||о *с.* हालत хӑлат *ж.*, परिस्थिति паристхити *ж.*, स्थिति стхити *ж.*; **~а измени́лись** परिस्थितियाँ बदल गयी; **при любы́х ~ах** हर हालत (सूरत) में.

обсуди́ть *см.* обсужда́ть.

обсужда́ть बहस (विचार) करना бахӑс (вича̄р) карна̄ *п.* (पर *что-л.*).

обсужде́ние *с.* बहस бахӑс *ж.*, विचार вича̄р *м.*

обува́ться जूते पहनना (पहन लेना) джӯтэ пахӑнна̄ (пахӑн лэна̄) *п.*

обувно́й: ~ магази́н जूते की दुकान джӯтэ кӣ дука̄н *ж.*

о́бувь *ж.* जूते джӯтэ *м. мн.*, बूट бӯт̣ *м мн.*; **де́тская ~** बच्चों के जूते *м. мн*; **же́нская ~** जनाना जूते *м. мн.*; **мужска́я ~** मर्दाना जूते *м. мн.*; **рези́новая ~** रबड़ के जूते *м. мн.*; **моде́льная ~** फ़ैशन के जूते *м. мн.*, वज़ादार जूते *м. мн.*

обуча́ть सिखाना сикха̄на̄ *п.*, पढ़ाना парха̄-

на̄ *п.*, शिक्षा (तालीम) देना шикша̄ (та̄лӣм) дэна̄ *п.*

обуча́ться सीखना сӣкхна̄ *п.*, पढ़ना пар̣х-на̄ *п.*

обуче́ние *с* पढ़ाई-लिखाई пар̣ха̄ӣ-ликха̄ӣ *ж.*, शिक्षा шикша̄ *ж.*, तालीम та̄лӣм *ж*; **обяза́тельное** ~ अनिवार्य शिक्षा *ж.*; **беспла́тное** ~ नि:शुल्क शिक्षा *ж.*

обучи́ть(ся) *см.* обуча́ть(ся).

обходи́ть 1. चक्कर लगाना (मारना) чаккар лага̄на̄ (ма̄рна̄) *п.*, दौरा (भ्रमण) करना даура̄ (бхраман) карна̄ *п.* (का *вокруг чего-л.*); 2. (*избегать*) बचना бачна̄ *нп.*, टाल देना т̣а̄л дэна̄ *п.*; ~ **молча́нием** चुपकी (खमोशी) से गुजार (टाल) देना *п.* (को *что-л.*).

обходи́ться 1. काम चलाना ка̄м чала̄на̄ *п* (से *чем-л.*), काम चलना ка̄м чална̄ *нп.* (से *чем-л.*, का *о ком-л.*); 2. दाम (क़ीमत, मूल्य) लगना (पड़ना) да̄м (кӣмат, мӯлйа) лагна̄ (пар̣на̄) *нп.*; **до́рого (дёшево)** ~ महँगा (सस्ता) पड़ना *нп.*

общáться मिलना-जुलना милнā-джулнā *нп.*, मेल-जोल (हेल-मेल) करना мэл-джол (хэл-мэл) карнā *п.* (के साथ, से *с кем-л.*).

общедостýпный सुलभ сулгбх (*напр. о цене*); सर्वसुलभ сарвасулабх (*общепонятный*).

общежи́тие *с.* होस्टल хостал *м.*; **студéнческое** ~ छात्रालय *м.*

общенарóдный आम āм, सार्वजनिक сāрваджаник.

общéние *с.* मेल-जोल мэл-джол *м.*, हेल-मेल хэл-мэл *м.*, संगति сангати *ж.*; **ли́чное** ~ निजी (व्यक्तिगत) संगति *ж.*

общепри́нятый सर्वमान्य сарвамāнйа.

общéственность *ж.* सार्वजनिक राय сāрваджаник рāй *ж.*, जनमत джанмат *м.* (*общественное мнение*); समाज самāдж *м.* (*общество*); **мировáя** ~ विश्व जनमत *м.*

общéственн||ый सार्वजनिक сāрваджаник, सामाजिक сāмāджик, सामूहिक сāмӯхик; **~ое мнéние** सार्वजनिक राय (सम्मति) *ж.*,

जनमत *м.*; ~ое питáние सार्वजनिक भोजन का प्रबंध *м.*

óбщество *с.* 1. समाज самāдж *м.*; 2. (*организация*) सभा сабхā *ж.*, संघ сангх *м.*, ~ индо-совéтской дрýжбы भारत-सोवियत मैत्री संघ *м.*

óбщий आम āм, साधारण сāдхāран, सामूहिक сāмӯхик; संयुक्त санйукта (*объединённый*).

общúтельный मिलनसार милансāр, मेली мэлй.

óбщность *ж.* ऐक्य айкйа *м.*, एकता эктā *ж.*, समन्वय саманвай *м.*; ~ интерéсов हितों का ऐक्य (समन्वय) *м.*

объединéние *с* (*союз*) संघ сангх *м.*, संधि сандхи *ж.*

объединённый संयुक्त санйукта, सम्मिलित саммилит, एकताबद्ध эктāбаддха; संगठित сангатхит (*организованный*); Организáция Объединённых Нáций संयुक्त-राष्ट्र-संघ *м.*

объединúть(ся) *см* объединя́ть(ся)

объединя́ть एक (संयुक्त, सम्मिलित, एकताबद्ध) करना эк (санйукта, саммилит, эктāбаддха) карнā *п.*; संगठित करना сангатхит карнā *п.* (*организовывать*).

объединя́ться एक (संयुक्त, सम्मिलित, एकताबद्ध) होना эк (санйукта, саммилит, эктāбаддха) хонā *нп.*, एक में मिलना эк мэ̄ милнā *нп.*; संगठित होना сангатхит хонā *нп.* (*организовываться*).

объезжа́ть 1. (*посещать*) दौरा (भ्रमण) करना даурā (бхраман) карнā *п.* (का *что-л.*); 2. (*препятствие*) चक्कर लगाना (काटना, मारना) чаккар лагāнā (кāтнā, мāрнā) *п.* (का *что-л.*).

объекти́в *м.* शीशा шӣшā *м.*; ~ **фотоаппара́та** फ़ोटो केमरे का शीशा *м.*

объекти́вн||ый निष्पक्ष нишпакша; ~**ое заявле́ние** निष्पक्ष बयान (वक्तव्य) *м.*

объе́хать *см.* объезжа́ть.

объяви́ть *см.* объявля́ть.

объявле́ни||е *с.* विज्ञापन вигьяпан *м.*, विज्ञप्ति вигьяпти *ж.*, इश्तहार иштахāр

м.; सूचना сӯчна̄ *ж.* (*извещение*); доска́ ~й विज्ञापन-बोर्ड *м.*

объявля́ть सूचना देना сӯчна̄ дэна̄ *п.* (*извещать*); विज्ञापन देना вигья̄пан дэна̄ *п.* (*давать объявления*).

объясне́ни||е *с.* 1. (*разъяснение*) समझावा самджа̄ва̄ *м.*, व्याख्या вйа̄кхйа̄ *ж.*, स्पष्टीकरण спашт̄икаран *м.*; 2. (*причина*) वजह ваджахӑ *ж.*, कारण ка̄ран *м.*, **дава́ть ~я** कारण बताना *п.*

объясни́ть *см.* объясня́ть.

объясн||я́ть समझाना самджха̄на̄ *п.*, बताना бата̄на̄ *п.*, स्पष्ट करना спашта карна̄ *п.*; **~йте, пожа́луйста** कृपा करके समझाइये.

объя́тие *с.* आलिंगन а̄линган *м.*

обыгра́ть *см.* обы́грывать.

обы́грывать हराना хӑра̄на̄ *п.*; **обыгра́ть кого́-л. со счётом 5 : 3** किसी को तीन के मुक़ाबले में पाँच से हरा देना *п.*

обыкнове́нный मामूली ма̄мӯли, साधारण са̄дха̄ран.

обы́чай *м.* आदत а̄дат *ж.*, रस्म расм *м.*, रिवाज рива̄дж *м.*, दस्तूर дастӯр *м.*, प्रथा пратха̄ *ж.*

обы́чный *см.* обыкнове́нный.

обя́занность *ж.* कर्तव्य картавйа *м.*, फ़र्ज़ фарз *м.*; कार्य ка̄рйа *м.* (*дело*).

обяза́тельно ज़रूर зарӯр, अवश्य авашйа, अनिवार्यत: анива̄рйатах̆.

обяза́ть(ся) *см.* обя́зывать(ся).

обя́зывать मजबूर (बाध्य, लाचार) करना маджбӯр (ба̄дхйа, ла̄ча̄р) карна̄ *п.*, बाँधना ба̄̐дхна̄ *п.*

обя́зываться वचनबद्ध होना вачанбаддха х̆она̄ *нп.*; वादा (वचन) देना ва̄да̄ (вачан) дэна̄ *п.*, प्रतिज्ञा करना пратигья̄ карна̄ *п.* (*обещать*).

овёс *м.* जई джаӣ *ж.*

овладева́ть (*усваивать*) अपनाना апна̄на̄ *п.*, क़ाबू पाना ка̇бӯ па̄на̄ *п.* (पर *чем-л.*).

овладе́ть *см.* овладева́ть.

о́вощи *мн.* तरकारी тарка̄рӣ *ж.*, सब्ज़ी сабзӣ *ж.*, साग са̄г *м.*

овца́ *ж.* भेड़ бхэр̣ *ж.*

овцево́дство *с.* भेड़ों का पालन бхэр̣ō кā пāлан *м.*

оглавле́ние *с.* सूची сӯчӣ *ж.*, उपक्रमणिका упакраманикā *ж.*, फ़िहरिस्त фих̆рист *ж.*

огласи́ть *см.* оглаша́ть.

оглаша́ть सुनाना сунāнā *п.*, घोषित करना гхошит карнā *п.*

оглуша́ть बहरा करना (कर देना) бах̆рā карнā (кар дэнā) *п.*, कान फोड़ना (फोड़ देना) кāн пхор̣нā (пхор̣ дэнā) *п.* (के *кого-л.*).

оглуши́ть *см.* оглуша́ть.

огляде́ться *см.* огля́дываться 1.

огля́дываться 1. (*смотреть вокруг*) [अपने] चारों तरफ़ (ओर) देखना [апнэ] чāрō тараф (ор) дэкхнā *п.*; 2. (*смотреть назад*) पीछे [मुड़कर] देखना пӣчхэ [мур̣кар] дэкхнā *п.*

огляну́ться *см.* огля́дываться 2.

огнепокло́нник *м.* अग्निपूजक агнипӯджак *м.*, आतशपरस्त āташпараст *м.*

огнепоклóнство *с.* अग्निपूजा агнипӯджā *ж.*, आतशपरस्ती āташпарастӣ *ж.*

огнетушúтель *м.* आग-बुझानी āг-буджхā-нӣ *ж.*

оговáриваться 1. (*ошибаться*) जवान की चूक (ग़लती) करना забāн кӣ чӯк (ġалтӣ) карнā *п.*; 2. (*делать оговорку*) गुंजाइश रखना гунджāиш ракхнā *п.* (की *в отношении чего-л.*).

оговорúться *см.* оговáриваться.

оговóрка *ж.* 1. (*условие*) शर्त шарт *ж.*; 2. (*обмолвка*) ज़बान की चूक (ग़लती) забāн кӣ чӯк (ġалтӣ) *ж.*

огóнь *м.* 1. आग āг *ж.*, अग्नि агни *ж.*; 2. (*свет*) रोशनी рошнӣ *ж.*, प्रकाश пракāш *м.*

огорóд *м.* तरकारी का बग़ीचा таркāрӣ кā баġӣчā *м.*

огорчáть रंजीदा (दुःखित) करना ранджӣдā (дух̆кхит) карнā *п.*; я огорчён, что... मुझे दुःख है कि ...

огорчá||ться रंजीदा (दुःखित) होना ран-

джйда̄ (дух̌кхит) х̌она̄ *нп*. (से *из-за кого-л., чего-л.*); не ~йтесь दिल (जी) छोटा न कीजिये.

огорче́ние *с*. दु:ख дух̌кх *м*., ग़म гам *м*.

огорчи́ть(ся) *см*. огорча́ть(ся).

огра́да *ж*. घेरा гхэра̄ *м*., बाड़ा ба̄ра̄ *м*., चहारदीवारी чах̌а̄рдӣва̄рӣ *ж*.

ограниче́ни||е *с*. पाबंदी па̄бандӣ *ж*., प्रति-बंध пратибандх *м*.; без ~я बिना पाबंदी (प्रतिबंध) के, बिना पाबंदी (प्रतिबंध) लगाये.

ограни́ченный पाबंद па̄банд, प्रतिबंधित пратибандхит, सीमित сӣмит, परिमित паримит.

ограни́чивать पाबंदी (प्रतिबंध) लगाना па̄бандӣ (пратибандх) лага̄на̄ *п*. (पर *что-л.*), सीमित करना сӣмит карна̄ *п*.

ограни́чиваться सीमित होना сӣмит х̌она̄ *нп*. (तक *чем-л.*); बस करना бас карна̄ *п*. (*довольствоваться*; पर *чем-л.*).

ограни́чить(ся) *см*. ограни́чивать(ся).

огро́мный बहुत बड़ा бахут бара̄, भारी бха̄рӣ, विशाल виша̄л.

огуре́ц *м.* ककड़ी какрӣ *ж.*, खीरा кхӣра̄ *м.*

одарённый योग्य йогйа, प्रतिभापूर्ण пратибха̄пӯрна.

одева́ть पहनाना пахна̄на̄ *п.*

одева́ться पहनना паханна̄ *п.*, पहन लेना пахан лэна̄ *п.*

оде́жда *ж.* कपड़ा капра̄ *м.*, वस्त्र вастра *м.*, पोशाक поша̄к *ж.*, लिबास леба̄с *м.*; **ве́рхняя ~** ऊपर का कपड़ा *м.*

одеколо́н *м.* यूडीकोलन йӯдӣколан *м.*

одержа́ть *см.* оде́рживать.

оде́рживать प्राप्त (हासिल) करना пра̄пта (ха̄сил) карна̄ *п.*; ~ **побе́ду** विजय पाना (प्राप्त करना) *п.*; ~ **верх** हरा देना *п.*, जीत लेना *п.*; मात करना *п.* (*превосходить*).

оде́ть(ся) *см.* одева́ть(ся).

одея́ло *с.* लोई лоӣ *ж.* (*байковое*), कंबल камбал *м.* (*шерстяное*); रज़ाई раза̄ӣ *ж.*, लिहाफ़ лиха̄ф *м.* (*ватное*).

оди́н एक эк; अकेला акэла̄ (*одинокий*); ~ раз एक बार; за ~ раз एक बार में; по одному́ एक एक करके.

одина́ковый बराबर бара̄бар, समान сама̄н, एकसाँ экса̄̃; एकरूप экрӯп (*сходный*).

одиннадцатиметро́вый: ~ **штрафно́й уда́р** पैनेल्टी пайнэлтӣ *ж*.

оди́ннадцать ग्यारह гйа̄рах̌.

одино́кий अकेला акэла̄; बिनब्याहा бинбйа̄х̌а̄, अविवाहित авива̄х̌ит (*холостой*).

одино́чк||а *м*., *ж*. अकेला आदमी акэла̄ а̄дмӣ *м*.; अकेली औरत (स्त्री) акэлӣ аурат (стрӣ) *ж*. (*о женщине*); **в** ~**у** अकेले.

одна́ *см*. оди́н.

одна́жды एक बार (दफ़ा) эк ба̄р (дафа̄) (*один раз*); एकदा экда̄, एक दिन эк дин, एक समय эк самай (*как-то раз*).

одна́ко पर пар, लेकिन лэкин, किंतु кинту, मगर магар, परंतु паранту.

одно́ एक эк; ~ **и то́ же** वही.

одновре́ме́нно एक साथ эк са̄тх, साथ ही са̄тх х̌ӣ, साथ ही साथ са̄тх х̌ӣ са̄тх; एक

ही समय में эк х̆ӣ самай мэ̃ (*в одно и то же время*); एकदम экдам (*сразу*).

однодне́вный एक दिन का эк дин кā.

одноме́стный एक सीट का эк сӣт кā, एक आदमी का (के लिये) эк āдмӣ кā (кэ лийэ).

однообра́зн||ый एकरूप экрӯп, एकाकार экāкāр; ~**ая пи́ща** एकसाँ खाना *м*.

односторо́нний एकतरफ़ा эктарфā, एकपक्षीय экпакшӣйа, एकांगी экāнгӣ.

однофами́лец *м*. हम-नाम х̆ам-нāм *м*.

одноэта́жный एकमंजिला экманзилā.

одобре́ние *с*. समर्थन самартхан *м*., अनुमोदन анумодан *м*. (*поддержка*); सराहना сарāх̆нā *ж*., प्रशंसा прашансā *ж*. (*похвала*).

одо́брить *см*. одобря́ть.

одобря́ть समर्थन (अनुमोदन) करना самартхан (анумодан) карнā *п*. (*поддерживать*; का *что-л*.); सराहना (प्रशंसा) करना сарāх̆нā (прашансā) карнā *п*. (*хвалить*; की *что-л*.).

одолжéние *с.* मेहरबानी мэх̆арбāнӣ *ж.*, कृपा крипā *ж.*; сдéлайте ~ मेहरबानी (कृपा) कीजिये.

ожерéлье *с.* माला мāлā *ж.*, हार х̆āр *м.*

ожесточённ||ый कठोर кат̇хор, सख़्त сах̇хт, उग्र угра; घनघोर гхангхор (*о борьбе*); ~ая борьбá कठोर (घनघोर) संघर्ष *м.*

оживлéние *с.* ज़िंदादिली зиндāдилӣ *ж.*, गरमागरमी гармāгармӣ *ж.*

оживлённо गरमागरमी से гармāгармӣ сэ.

ожидáни||е *с.* इंतिज़ार интизāр *м.*, प्रतीक्षा пратӣкшā *ж.*; в ~и इंतिज़ार (प्रतीक्षा) में.

ожидá||ть इंतिज़ार (प्रतीक्षा) करना интизāр (пратӣкшā) карнā *п.*; я не ~л вас увúдеть मुझे आप से मिलने की आशा न थी.

ожóг *м.* दाग़ дāг̇ *м.*

óзеро *с.* झील джхӣл *ж.*, सरोवर саровар *м.*

озúм||ый: ~ые хлебá जाड़े की फ़सलें джāр̣э кӣ фасалэ̄ *ж. мн.*

ознако́мить आगाह् कर देना āгāх̆ кар дэнā *п.* (से *с чем-л.*), परिचित कराना паричит карāнā *п.* (से *с чем-л.*).

ознако́миться आगाह् (परिचित) हो जाना āгāх̆ (паричит) х̆о джāнā *нп.* (से *с чем-либо*).

означа́||ть मतलब (अर्थ) होना матлаб (артха) х̆онā *нп.* (का *что-л.*); **что ~ет э́то сло́во?** इस शब्द का मतलब (अर्थ) क्या है?: **э́то ~ет, что ...** इस का मतलब (अर्थ) यह् है कि ...

озно́б *м.* झुरझुरी джхурджхурӣ *ж.*, कंपकंपी кампкампӣ *ж.*; **у меня́ ~** मुझे कंपकंपी है.

озя́бнуть ठंड (सर्दी) खाना тханд (сардӣ) кхāнā *п.*, ठंड (सर्दी) लगना тханд (сардӣ) лагнā *нп.* (को *о ком-л.*, *о чём-л.*).

оказа́ть(ся) *см.* ока́зывать(ся).

ока́зывать: ~ по́мощь मदद (सहायता देना мадад (сах̆āйтā) дэнā *п.* (को *кому-л.*, *чему-л.*, की *в чём-л.*); **~ гостеприи́мство** आतिथ्य (आदर-सत्कार) कर-

ना ātитхйа (āдар-саткāр) карнā *п*. (का *кому-л.*).

оказываться 1. (*обнаруживаться*) निकलना никалнā *нп*., मालूम (प्रकट) होना мāлӯм (пракат̇) х̆онā *нп*., साबित (सिद्ध) होना сāбит (сиддха) х̆онā *нп*.; 2. (*попадать в какое-л. положение*) पड़ना - паṛнā *нп*.

оканчивать खतम (समाप्त) करना к̇хатам (самāпта) карнā *п*., तमाम (पूरा) करना тамāм (пӯрā) карнā *п*.; **концерт окончен** कंसर्ट खतम (समाप्त) हो गया; **посадка окончена!** दाखिला बंद!; ~ **школу** स्कूली पढ़ाई खतम करना *п*.

оканчиваться खतम (समाप्त) होना к̇хатам (самāпта) х̆онā *нп*., तमाम (पूरा) होना тамāм (пӯрā) х̆онā *нп*.

океан *м*. [महा]सागर [мах̆ā]сāгар *м*., समुद्र самудра *м*.

оклад *м*. तनख्वाह танк̇хвāх̆ *ж*., वेतन вэтан *м*.

окликать [नाम से] पुकारना [нāм сэ] пу-

ка̄рна̄ *п*., संबोधन (संबोधित) करना самбодхан (самбодхит) карна̄ *п*.

окли́кнуть *см*. оклика́ть.

окно́ *с*. खिड़की кхирки̇ *ж*.

о́коло 1. आस-पास а̄с-па̄с, पास па̄с, नज़दीक наздӣк, समीप самӣп, निकट никат, पर пар; **я вас бу́ду ждать** ~ **кинотеа́тра** मैं सिनेमाघर के पास आप का इंतिज़ार करूँगा; ~ **две́ри** द्वार पर; 2. लगभग лагбхаг, तक़रीबन такрӣбан, प्रायः пра̄йах̆, कोई кои̇; **в э́том за́ле** ~ **500 мест** इस हाल में कोई (लगभग) ५०० सीटें हैं; ~ **двадцати́ лет тому́ наза́д** लगभग बीस वर्ष हुए.

оконча́ние *с*. अंत ант *м*., समाप्ति сама̄пти *ж*.; शेष шэш *м*. (*заключительная часть*).

оконча́тельный अंतिम антим, आखिरी а̄кхирӣ.

око́нчить(ся) *см*. ока́нчивать(ся).

о́корок *м*. रान ра̄н *ж*.

око́шко *с*. खिड़की кхирки̇ *ж*.

окра́ина *ж*. नगर का छोर нагар ка̄ чхор

м., उपनगर упанагар *м.* (*города*), सरहद сархад *ж.* (*страны*).

окра́сить *см.* окра́шивать.

окра́шивать रँगना pāгнā *п.*, रंग करना (चढ़ाना) ранг карнā (чархāнā) *п.* (पर *что-л.*); **осторо́жно, окра́шено!** होशियार (सावधान), रंग गीला है!

окре́стность *ж.* गिर्द[-पेश] гирд[-пэш] *м.*, [अड़ोस-]पड़ोस [арос-]парос *м.*, गिर्द-नवाह гирд-навāх *ж.*

о́круг *м.* ज़िला зилā *м.*, इलाक़ा илāкā *м.*, क्षेत्र кшэтра *м.*; **избира́тельный ~** निर्वाचन-क्षेत्र *м.*

окружа́ть घेरना гхэрнā *п.*, घेरे में लेना гхэрэ мē лэнā *п.*

окруже́ние *с.* (*среда*) प्रतिवेश пративэш *м.*

окружи́ть *см.* окружа́ть.

октя́брь *м.* अक्तूबर октӯбар *м.*

о́кунь *м.* पर्च-मछली парч-мачхлӣ *ж.*

ола́дья *ж.* टिकिया тикийā *ж.*, ओलाद्या олāдйā *м.*

оле́нь *м.* हिरन хиран *м.*

олимпиа́да *ж.* ओलिंपियाड олимпийа̄д *м.*

олимпи́йск||ий ओलीम्पिक олӣмпик; ~ие и́гры ओलीम्पिक खेल *м. мн.*, ओलीम्पिक खेल-प्रतियोगिता *ж.*; ~ чемпио́н ओलीम्पिक का विजेता *м.*; ~ая дере́вня ओलीम्पिक गाँव *м.*; ~ ого́нь ओलीम्पिक मशाल की लौ *ж.*

омле́т *м.* आमलेट а̄млэт *м.*

он वह вах̆ (*тот*), यह йах̆ (*этот*); он то́лько что вы́шел वह अभी चला गया.

она́ वह вах̆ (*та*), यह йах̆ (*эта*); она́ бу́дет в 3 часа́ वह [यहाँ] ३ बजे होगी.

они́ वे вэ (*те*), ये йэ (*эти*); они́ всегда́ нам ра́ды वे सदा आप को देखकर ख़ुश होते हैं.

оно́ वह вах̆ (*то*), यह йах̆ (*это*); переда́йте мне пальто́, оно́ виси́т в шкафу́ मुझे कोट बढ़ा दीजिये वह अलमारी में लटका हुआ है.

ООН (Организа́ция Объединённых На́ций) संयुक्त-राष्ट्र-संघ санйукта-ра̄шт̣ра-сангх *м.*

опа́здыва||ть देर से (में) आना (आ पहुँचना) дэр сэ (мэ̄) а̄на̄ (а̄ пах̆ўчна̄) *нп.*, देर लगना (होना) дэр лагна̄ (х̆она̄) *нп.*; ~ на 5 мину́т ५ मिनट की देर लगना (होना) *нп.*; ~ на по́езд रेलगाड़ी पर पहुँचने में देर लगना (होना) *нп.*; по́езд ~ет गाड़ी को देर होती है.

опа́сност||ь *ж.* ख़तरा к̇хатра̄ *м.*; быть в ~и ख़तरे में होना *нп.*

опа́сный ख़तरनाक к̇хатарна̄к.

о́пера *ж.* ओपेरा опэра̄ *м.*, संगीत-नाटक сангӣт-на̄т̇ак *м.*

опера́ция *ж.* चीर-फाड़ чӣр-пха̄р̣ *ж.*, आपरेशन а̄парэш́ан *м.*

опереди́ть *см.* опережа́ть.

опережа́ть आगे बढ़ना (निकलना) а̄гэ бар̣хна̄ (никална̄) *нп.* (से *кого-л.*, *что-л.*), पीछे छोड़ना пӣчхэ чхор̣на̄ *п.*

опере́тта *ж.* ओपेरेटा опэрэт̇а̄ *м.*

опери́ровать चीर-फाड़ (आपरेशन) करना чӣр-пха̄р̣ (а̄парэшан) карна̄ *п.*

о́перный ओपेरा का опэра̄ ка̄; ~ теа́тр

ओपेरा-थियेटर *м.*; ~ певéц ओपेरा का गायक *м.*

описáние *с.* बयान байāн *м.*, वर्णन варнан *м.*, निर्देश нирдэш *м.*

оплáта *ж.* अदायगी адāйгӣ *ж.*, भुगतान бхугтāн *м.*, अदा адā *ж.*

оплатúть *см.* оплáчивать.

оплáченн||ый: **с ~ым отвéтом** जवाबी джавāбӣ, **телегрáмма с ~ым отвéтом** जवाबी तार *м.*

оплáчивать अदा करना адā карнā *п.*, चुकाना чукāнā *п.*, भुगताना бхугтāнā *п.*; **~ счёт** हिसाब चुकाना *п.*

опоздáни||е *с.* देर дэр *ж.*, विलंब виламб *м.*; **без ~я** बिना देर किये; **с ~ем на час** एक घंटे की देर से.

опоздáть *см.* опáздывать.

опрáв||а *ж.* कमानी камāнӣ *ж.* (*очков*); ख़ाना х̣āнā *м.* (*драгоценного камня*); **вставлять в ~у** कमानी (ख़ाने में) लगाना *п.*

оправдáние *с.* सफ़ाई сафāӣ *ж.*

оправда́ть *см* опра́вдывать.

опра́вдывать सफ़ाई करना сафāӣ карнā *п.* (की *кого-л.*, *что-л.*), सफ़ाई देना сафāӣ дэнā *п.* (को *кого-л.*, *что-л.*).

определённый निश्चित нишчит, निर्धारित нирдхāрит, मुक़र्रर мука̇ррар; फलाँ фалā̃, कोई кои̇ (*некоторый*).

определи́ть *см.* определя́ть.

определя́ть ठहराना тхахрāнā *п.*, निश्चित (निर्धारित) करना нишчит (нирдхāрит) карнā *п.*

опроки́дывать उलटना улатнā *п.*, पलटना палатнā *п.*

опроки́нуть *см.* опроки́дывать.

опро́с *м.* पूछ-ताछ пӯчх-тāчх *ж.*

опубликова́ть *см.* опублико́вывать.

опублико́вывать प्रकाशित करना пракāшит карнā *п.*; छपाना чхапāнā *п.*, छपवाना чхапвāнā *п.* (*печатать — об авторе*).

опуска́ть नीचा (नीचे) करना нӣчā (нӣчэ) карнā *п.*; झुकाना джхукāнā *п.* (*наклонять*); ~ письмо́ चिट्ठी डालना *п.*

опуска́ться नीचे जाना (आना) нӣчэ джа̄на̄ (а̄на̄) *нп.*, नीचे उतरना нӣчэ утарна̄ *нп.*; झुकना джхукна̄ *нп* (*склоняться*).

опусте́ть ख़ाली हो जाना к̇ха̄лӣ х̌о джа̄на̄ *нп.*

опусти́ть(ся) *см.* опуска́ть(ся).

о́пухоль *ж.* सूजन сӯджан *ж.*, फुलाव пхула̄о *м.*

о́пыт *м.* 1. (*навыки*) अनुभव анубхав *м.*, तजरबा таджарба̄ *м.*; 2. (*эксперимент*) तजरबा таджарба̄ *м.*, परीक्षण парӣкшан *м.*, परीक्षा парӣкша̄ *ж.*

о́пытный 1. (*о человеке*) अनुभवी анубхавӣ, तजरबाकार таджарба̄ка̄р; 2. (*относящийся к опытам, экспериментальный*) परीक्षामूलक парӣкша̄мӯлак, प्रयोगात्मक прайога̄тмак.

опя́ть फिर пхир, पुन: пунах̌.

ора́нжевый नारंगी [रंग का] на̄рангӣ [ранг ка̄].

оранжере́я *ж.* पौधा-घर паудха̄-гхар *м.*, शीशा-घर шӣша̄-гхар *м.*

ора́тор *м.* बोलनेवाला болнэвāлā *м.*, वक्ता вактā *м.*, भाषणकर्ता бхāшанкартā *м.*

орато́рия *ж.* ओरेटोरिओ орэторио *м.*

о́рган *м.* 1. *анат.* अंग анг *м.*, अवयव авайав *м.*; 2. (*печатный*) [मुख]पत्र [мукх]-патра *м.*; 3. (*власти*) संस्था санстхā *ж.*

орга́н *м.* अरगन арган *м.*

организа́тор *м.* प्रबंधक прабандхак *м.*, संगठनकर्ता сангатханкартā *м.*

организа́ция *ж.* 1. (*действие*) इंतिज़ाम (प्रबंध, आयोजन, संगठन) करना интизāм (прабандх, āйоджан, сангатхан) карнā *м.*; 2. (*учреждение*) संगठन сангатхан *м.*, संस्था санстхā *ж.*, संघ сангх *м.*

организова́ть *см.* организо́вывать.

организо́вывать 1. (*объединять*) संगठित करना сангатхит карнā *п.*; 2. (*устраивать*) इंतिज़ाम (प्रबंध, आयोजन, संगठन) करना интизāм (прабандх, āйоджан, сангатхан) карнā *п.* (का *что-л.*).

о́рден *м.* पदक падак *м.*; ~ **Ле́нина** लेनिन-पदक *м.*; ~ **Кра́сного Зна́мени**

लाल ध्वज का पदक *м.*; ~ **Кра́сной Звезды́** लाल तारे का पदक *м.*; ~ **«Знак Почёта»** सम्मान-पदक *м.*; **награжда́ть ~ом** पदक से पुरस्कृत करना *п.*

орденоно́сец *м.* पदक-विजेता падак-виджэта̄ *м.*

оре́х *м.* (*плод*): **земляно́й** ~ मूँगफली мӯгпхалӣ *ж.*; **коко́совый** ~ नारियल на̄рийал *м.*; **гре́цкий** ~ अखरोट акхрот̇ *м.*

оригина́л *м.* (*подлинник*) असल асал *м.*, मूल мӯл *м.*

оригина́льный 1. (*подлинный*) असली асл**ӣ**, मूल мӯл, मौलिक маулик; **2.** (*своеобразный*) अनोखा анокха̄, विलक्षण вилакшан, निराला нира̄ла̄.

орке́стр *м.* आर्केस्ट्रा а̄ркэсҭра̄ *м.*, बैंड байнд̣ *м.*, बाजा ба̄джа̄ *м.*; **симфони́ческий** ~ सिंफ़ोनी-आर्केस्ट्रा *м.*; **духово́й** ~ हवा-बाजों का बैंड *м.*; **эстра́дный** ~ वैराइटी-बैंड *м.*; ~ **наро́дных инструме́нтов** लोक-बाजों का आर्केस्ट्रा *м.*

орна́мент *м.* बूटा бӯт̣а̄ *м.* (*из цветов*);

बेलबूटा бэлбӯта̄ *м* (*из цветов и листьев*).

оросить *см.* орошать.

орошать सींचना сӣчна̄ *п.*; आबपाशी करना а̄бпа̄шӣ карна̄ *п* (*напр. с помощью канала*).

орошение *с.* सिंचाई синча̄ӣ *ж.*, आबपाशी а̄бпа̄шӣ *ж.*

орудиe||е *с.* 1. हथियार х̌атхийа̄р *м.*, यंत्र йантра *м.*, आला а̄ла̄ *м.*; ~я औज़ार *м. мн.*, आलात *м. мн.*, 2. *воен.* तोप топ *ж.*; 3. *перен.* साधन са̄дхан *м.*

осадки *мн.* अवपतन авпатан *м*; पानी па̄нӣ *м.* (*о дожде*).

осваивать अपनाना апна̄на̄ *п.*, दक्षता प्राप्त करना дакшата̄ пра̄пта карна̄ *п.* (में *что-л.*), पचा लेना пача̄ лэна̄ *п.*

осваиваться आदी (अभ्यस्त) हो जाना а̄дӣ (абхйаста) х̌о джа̄на̄ *нп.*; ~ **с обстановкой** परिस्थितियों का आदी हो जाना *нп.*

осведомиться *см.* осведомляться.

осведомляться पूछना пӯчхна̄ *п.*

освежа́ть तरोताज़ा (ताज़ा) करना таро-та̄за̄ (та̄за̄) карна̄ *п.*, ताज़गी लाना (देना) та̄згӣ ла̄на̄ (дэна̄) *п.*

освежа́ться तरोताज़ा (ताज़ा) हो जाना таротāза̄ (та̄за̄) х̌о джа̄на̄ *нп.*

освежи́ть(ся) *см.* освежа́ть(ся).

освети́ть *см.* освеща́ть.

освеща́ть 1. रोशनी देना рошнӣ дэна̄ *п.* (को *кого-л.*, *что-л.*, से *чем-л.*), रोशन (आलोकित) करना рошан (а̄локит) карна̄ *п.* (को *кого-л.*, *что-л.*, से *чем-л.*); 2. *перен.* रोशनी (प्रकाश) डालना рошнӣ (прака̄ш) ḍа̄лна̄ *п.* (पर *что-л.*).

освеще́ние *с.* रोशनी рошнӣ *ж.*, प्रकाश прака̄ш *м.*; электри́ческое ~ बिजली की रोशनी *ж.*, बिजली का प्रकाश *м.*

освободи́тельн||ый आज़ादी (स्वतंत्रता) का а̄за̄дӣ (сватантрата̄) ка̄; ~ое движе́ние मुक्ति-आंदोलन *м.*, स्वतंत्रता का आंदोलन *м.*; ~ая борьба́ मुक्ति-संग्राम *м.*

освободи́ть *см.* освобожда́ть.

освобожда́ть आजाद (मुक्त, स्वतंत्र) करना

а̄за̄д (мукта, сватантра) карна̄ *п.* (से *от чего-л.*).

освобожде́ние *с.* मुक्ति мукти *ж.*, छुटकारा чхут̣ка̄ра̄ *м.* (से *от чего-л.*); मुक्ति-करण муктикаран *м.* (*напр. территории*).

освое́ние *с.* अपनाना апна̄на̄ *м.*, दक्षता प्राप्त करने का काम дакшата̄ пра̄пта карнэ ка̄ ка̄м *м.*; ~ **цели́нных земе́ль** बिना जुती ज़मीन खेतीबारी के लायक़ बनाने का काम *м.*

осво́ить(ся) *см.* осва́ивать(ся).

осёл *м.* गधा гадха̄ *м.*

осе́нний पतझड़ (शरद) का патджхар (шарад) ка̄, शारदीय ша̄радӣйа; ~ **сезо́н** पतझड़ का मौसिम *м.*, शरद-ऋतु *м.*

о́сень *ж.* पतझड़ патджхар̣ *ж.*, शरद шарад *ж.*

о́сенью पतझड़ (शरद) में патджхар̣ (шарад) мэ̃; **бу́дущей (про́шлой) ~** अगली (पिछली) पतझड़ में.

осётр *м.* स्टर्जन-मछली старджан-мачхлӣ *ж.*

осетрина *ж.* स्टर्जन ста́рджан *м.*

оси́на *ж.* ऐस्प айсп *м.*

оскорби́ть(ся) *см.* оскорбля́ть(ся).

оскорбле́ние *с.* अपमान апамāн *м.*, अनादर анāдар *м.*, तिरस्कार тираскāр *м.*

оскорбля́ть अपमान (अनादर, तिरस्कार) करना апамāн (анāдар, тираскāр) карнā *п.* (का *кого-л.*).

оскорбля́ться बुरा मानना бурā мāннā *п.*

ослабева́ть कमज़ोर (दुर्बल, निर्बल) हो जाना камзор (дурбал, нирбал) х̆о джāнā *нп.*

ослабе́ть *см.* ослабева́ть.

осла́бить *см.* ослабля́ть.

ослабля́ть कमज़ोर (दुर्बल) बनाना (करना) камзор (дурбал) банāнā (карнā) *п.*

О́сло ओस्लो осло.

осма́тривать देखना дэкхнā *п.*, दर्शन करना даршан карнā *п.*; ~ **го́род** नगर देखना *п.*

осме́ливаться हिम्मत करना х̆иммат карнā *п.* (की *на что-л.*), साहस करना сāх̆ас

карнā *п.* (का *на что-л.*), हिम्मत पड़ना (बँधना) ха̌иммат пар̣нā (бāдхнā) *нп.* (पर *на что-л.*, की *о ком-л.*).

осме́литься *см.* осме́ливаться.

осмо́тр *м.* दर्शन даршан *м.*, आलोकन āлокан *м.*; जाँच джа̃ч *ж.*, परीक्षा парӣкшā *ж.* (*обследование*); ~ **багажа́** सामान की जाँच *ж.*; **медици́нский** ~ मेडिकाल जाँच *ж.*, डाक्टरी परीक्षा *ж.*

осмотре́ть *см.* осма́тривать.

осно́в||а *ж.* बुनियाद бунийāд *ж.*, नींव нӣо *ж.*, आधार āдхāр *м.*; **на ~е чего́-л.** की बुनियाद पर, के आधार पर.

основа́ние *с.* 1. क़ायम (स्थापित) करना к̣āйам (стхāпит) карнā *м.*, स्थापना стхāпнā *м.*; 2. (*причина*) वजह ваджаха̌ *ж.*, कारण кāран *м.*; 3. (*основа*) बुनियाद бунийāд *ж.*, नींव нӣо *ж.*, आधार āдхāр *м.*; 4. (*фундамент*) बुनियाद бунийāд *ж.*, नींव нӣо *ж.*, उपान упāн *ж.*

основа́тель *м.* बानी бāнӣ *м.*, संस्थापक санстхāпак *м.*, प्रवर्तक правартак *м.*

основа́тельный 1. (*обоснованный*) सकारण сака̄ран; 2. (*серьёзный*) संजीदा санджӣда̄, गंभीर гамбхӣр; 3. (*прочный, крепкий*) ठोस т̇хос, दृढ़ дрир̣х.

основа́ть *см.* осно́вывать.

основно́й असली аслӣ, बुनियादी бунийа̄дӣ, मौलिक маулик

осно́вывать क़ायम (स्थापित) करना к̇а̄йам (стха̄пит) карна̄ *п.*, बुनियाद (नींव) रखना (डालना) бунийа̄д (нӣо) ракхна̄ (д̇а̄лна̄) *п.* (की *что-л.*); बसाना баса̄на̄ *п.* (*напр. город*).

осно́вываться अपने आप को आधारित करना апнэ а̄п ко а̄дха̄рит карна̄ *п.* (*напр. об авторе;* पर, के ऊपर *на чём-л.*); आधारित (निर्भर) होना а̄дха̄рит (нирбхар) х̆она̄ *нп.* (*напр. о предположении;* पर, के ऊपर *на чём-л.*).

осо́бенно ख़ासकर к̇ха̄скар, ख़ास तौर से к̇ха̄с таур сэ; विशेषकर вишэшкар, विशेषत: вишэштах̆ (*необычно*).

осо́бенный ख़ास к̇ха̄с, विशेष вишэш.

осóбый ख़ास кхāс, विशेष вишэш, विशिष्ट вишишта.

óсп||а *ж.* चेचक чэчак *ж.*, शीतला шитлā *ж.*; **прививáть ~у** चेचक का टीका लगाना *п.* (को *кому-л.*).

оспáривать (*соревноваться*) मुक़ाबला (प्रतियोगिता) करना мукāбалā (пратийогитā) карнā *п.*; **~ пéрвое мéсто** प्रथम स्थान के लिये मुक़ाबला करना *п.*

оставáться रहना рахнā *нп.*, रह जाना рах джāнā *нп.*, बाक़ी रहना (रह जाना) бāки рахнā (рах джāнā) *нп.*; **багáж остáлся на перрóне** सामान प्लेटफ़ार्म पर रह गया; **до отхóда пóезда остáлось 10 минýт** गाड़ी छूटने में १० मिनट रह गये; **побéда остáлась за ним** विजय उस के साथ रही.

остáвить *см.* оставлять.

оставлять छोड़ना чхорнā *п.*; **~ далекó за собóй** बहुत पीछे छोड़ना *п.*; **я остáвил дóма книгу** मैं ने घर में किताब छोड़ दी.

остальн||óй बाक़ी бāки, शेष шэш; **~óе**

время बाक़ी वक़्त *м.*, शेष समय *м.*; **всё ~ое** शेष सब.

останавливать रोकना рокнā *п.*, थामना тхāмнā *п.*; ठहराना т̇хаȟрāнā *п.* (*задерживать*).

останавливаться 1. रुकना рукнā *нп.*, रुक जाना рук джāнā *нп.*, ठहरना т̇хаȟарнā *нп.*, ठहर जाना т̇хаȟар джāнā *нп.*; **машина остановилась** मोटर ठहर (रुक) गयी; 2. (*располагаться*) ठहरना т̇хаȟарнā *нп.*, ठहर जाना т̇хаȟар джāнā *нп.*, बसना басна̄ *нп.*, बस जाना бас джāнā *нп.*

останов||ка *ж.* स्टाप ст̇āп *м.*, अड्डा аддā *м.*, स्टेशन ст̇эшан *м.*; **без ~ок** बग़ैर (बिना) रुके (ठहरे); **~ автобуса** बस का स्टाप (अड्डा) *м.*

остаться *см.* оставаться.

остерегаться चौकन्ना (होशियार, सावधान) रहना чауканнā (ȟошийāр, сāвадхāн) раȟнā *нп.* (से, के बारे में *кого-л.*, *чего-л.*).

осторожно होशियारी (सावधानी, खबर-

दारी) से х̆ошийа̄рӣ (са̄вадха̄нӣ, к̇хабар-
да̄рӣ) сэ; ~! (берегись) होशियार!, साव-
धान!, खबरदार!

осторо́жный होशियार х̆ошийа̄р, सावधान са̄вадха̄н, खबरदार к̇хаба̄рда̄р.

остри́ть (*говорить остроты*) ठट्ठा (मज़ाक़) करना т̇хат̇т̇ха̄ (маза̄к̇) карна̄ *п.*, चुटकुला छोड़ना чут̇кула̄ чхор̣на̄ *п.*

о́стров *м.* टापू т̇а̄пӯ *м.*, द्वीप двӣп *м.*, जज़ीरा джазӣра̄ *м.*

острота́ *ж.* (*остроумное выражение*) ठट्ठा т̇хат̇т̇ха̄ *м.*, मज़ाक़ маза̄к̇ *м.*, चुटकुला чут̇кула̄ *м.*

остроу́мный पैनी बुद्धिवाला пайнӣ буд-дхива̄ла̄, कुशाग्रबुद्धि куша̄грабуддхи (*о человеке*); चतुर чатур (*об ответе*).

о́стр||ый 1. (*заострённый*) तेज़ тэз, तीक्ष्ण тӣкшна; 2. तेज़ тэз, तीव्र тӣвра; ~ая боль टीस *ж.*, तीव्र पीड़ा (वेदना) *ж.*; 3. तेज़ тэз, तीक्ष्ण тӣкшна, कटु кат̇у; ~ со́ус तेज़ चटनी *ж.*

остыва́ть ठंडा (शीतल) हो जाना т̇ханд̣а̄

(шӣтал) х̌о джāнā *нп.*; बुझना буджхнā *нп.* (*о чувствах*).

остыть *см.* остывать.

осуществить *см.* осуществлять.

осуществлять अमल (व्यवहार) में लाना амал (вӣавах̌āр) мэ̄ лāнā *п.*, पूरा (कार्यान्वित) करना пӯрā (кāрӣāнвит) карнā *п.*

от से сэ; **мы к се́веру от...** हम... से उत्तर की ओर हैं; **кто стои́т спра́ва от вас?** आप के दाहिने ओर कौन खड़ा है?; **от Москвы́** मास्को से; **я в восто́рге от э́той пое́здки** मुझे इस यात्रा से बहुत आनंद हुआ; **я узна́л э́то от него́** मैं ने यह उस से जान लिया; **я получи́л письмо́ от родны́х** मुझे रिश्तेदारों की चिट्ठी मिली; **э́то от меня́ не зави́сит** यह मुझ पर निर्भर नहीं है; **э́то зави́сит от вас** यह आप पर निर्भर है; **я воздержа́лся от купа́ния** मैं नहाने से बाज़ रहा; **вре́мя от вре́мени я там быва́ю** समय समय पर मैं वहाँ जाता (होता) हूँ; **от всего́ се́рдца, от всей души́** पूरे दिल (हृदय) से; **от и́мени** के

नाम से, की तरफ़ (ओर) से; **ключ от кóмнаты** कमरे की कुंजी *ж.*; **дáйте мне чтó-нибудь от головнóй бóли** मुझे सिर-दर्द की कोई दवा दीजिये.

отбивáть 1. (*отражать*) असफल बनाना асапхал банāнā *п.*, नाकाम करना нāкāм карнā *п.* (*атаку*); लौटाना лаутāнā *п.* (*мяч*); खाली करना кхāлӣ карнā *п.* (*удар*); 2. (*откалывать*) टुकड़ा तोड़कर अलग करना ṫукр̣ā тор̣кар алаг карнā *п.*

отбирáть 1. (*отнимать*) छीनना чхӣннā *п.*, वापस ले लेना вāпас лэ лэнā *п.*; 2. (*выбирать*) चुनना чуннā *п.*, बीनना бӣннā *п.*, छाँटना чхā̃ṫнā *п.*

отбúть *см.* отбивáть.

отбóрный चुना हुआ чунā х̆уā.

отвезтú *см.* отвозúть.

отвергáть ठुकराना ṫхукрāнā *п.*, ठुकरा देना ṫхукрā дэнā *п.*, नामंज़ूर (अस्वीकार) करना (कर देना) нāманзӯр (асвӣкāр) карнā (кар дэнā) *п.*

отвéргнуть *см.* отвергáть.

отвернýть(ся) *см.* отвёртывать(ся).

отвёртывать 1. (*отвинчивать*) घुमाकर निकालना гхумāкар никāлнā *п.*; पेच खोलना пэч кхолнā *п.* (*напр. винт*); 2. (*отгибать*) मोड़ना мор̣нā *п.*

отвёртываться 1. (*отвинчиваться*) घूमकर निकल जाना гхӯмкар никал джāнā *нп.*; खुलना кхулнā *нп.* (*напр. о кране*); 2. (*поворачиваться*) मुँह फेरना (मोड़ना) мӯх̃ пхэрнā (мор̣нā) *п.* (से *от кого-л., от чего-л.*); मुँह करना мӯх̃ карнā *п.* (की ओर *к кому-л., к чему-л*).

отвестѝ *см.* отводѝть.

отвéт *м.* जवाब джавāб *м.*, उत्तर уттар *м.*; в ~е जवाब (उत्तर) में.

отвéтить *см.* отвечáть.

отвéтственность *ж.* ज़िम्मेदारी зиммэдāрӣ *м.*, उत्तरदायित्व уттардāйитва *м.*

отвечáть जवाब (उत्तर) देना джавāб (уттар) дэнā *п.*; ~ на вопрóс सवाल (प्रश्न) का जवाब (उत्तर) देना *п.*; ~ на письмó

चिट्ठी का जवाब (उत्तर) लिखना *п.*; ~ **уро́к** सबक़ (पाठ) सुनाना *п.*

отвлека́ть ध्यान फेरना (हटाना) дхйāн пхэрнā (хатāнā) *п.*, ध्यान बँटाना дхйāн бāтāнā *п.* (*о внимании*); बहलाना бахлāнā *п.* (*от тяжёлых мыслей*).

отвлека́ться ध्यान बँटना (बँट जाना) дхйāн бāтнā (бāт джāнā) *нп.* (*о внимании*); बहलना бахалнā *нп.* (*от тяжёлых мыслей*)

отвле́чь(ся) *см.* отвлека́ть(ся).

отводи́ть 1. (*кого-л.*) ले जाना лэ джāнā *нп.* (के पास, के यहाँ *к кому-л.*); हटाना хатāнā *п.* (*напр. войска*); ~ **в сто́рону** एक तरफ़ (ओर) ले जाना *нп.*; **2.** (*отклонять*) नामंज़ूर (अस्वीकृत) करना нāманзӯр (асвӣкрит) карнā *п.*; ~ **кандида́та** उम्मेदवार पर आपत्ति करना *п.*; **3.** (*помещение и т. п.*) देना дэнā *п.*; ~ **ме́сто** जगह (स्थान) देना *п.*

отвози́ть ले जाना лэ джāнā *нп.*

отвора́чивать(ся) *см.* отвёртывать(ся).

отворúть *см.* отворя́ть.

отворя́ть खोलना кхолнā *п.*, खोल देना кхол дэнā *п.*

отвращéние *с.* नफ़रत нафрат *ж.*, घृणा гхринā *ж.*; **питáть ~** नफ़रत (घृणा) करना *п.* (से *к кому-л.*, *к чему-л.*).

отвязáть *см.* отвя́зывать.

отвя́зывать खोलना кхолнā *п.*, खोल देना кхол дэнā *п.*

отгадáть *см.* отгáдывать.

отгáдывать ताड़ना тāрнā *п.*, भाँपना бхāп-нā *п.*, ताड़ (भाँप) लेना тāр (бхāп) лэнā *п.*; हल करना (कर लेना) хал карнā (кар лэнā) *п.* (*напр. загадки*).

отговáривать बाज़ रखना бāз ракхнā *п.*; **он меня́ отговорúл покупáть э́ту кнúгу** उस ने मुझे यह किताब ख़रीदने से बाज़ रखा.

отговорúть *см.* отговáривать.

отговóрка *ж.* बहाना бахāнā *м.*, टालमटोल тāлматол *м.*

отдавáть देना дэнā *п.*, दे देना дэ дэнā *п.*;

वापस देना вāпас дэнā *п.* (*возвращать*); я óтдал емý кнúгу मैं ने उसे किताब दे दी; ◇ ~ комý-л. дóлжное किसी के गुण मानना *п.* ·

отдáть *см.* отдавáть.

отдéл *м.* विभाग вибхāг *м.*, महकमा маẍкамā *м.*; ~ закáзов फ़र्माइश-विभाग *м.*; ~ спрáвок पूछ-ताछ-विभाग *м.*

отделéние *с.* 1. (*часть чего-л.*) भाग бхāг *м*, हिस्सा ẍиссā *м.*; खाना кхāнā *м.* (*в шкафу, ящике*); डब्बा даббā *м.* (*в вагоне*); 2. शाखा шāкхā *ж.*, विभाग вибхāг *м.*; ~ мили́ции थाना *м.*; почтóвое ~ डाक-खाना *м.*

отдели́ть(ся) *см.* отделя́ть(ся).

отдéлка *ж.* (*украшение*) अलंकार аланкāр *м.*, भूषण бхӯшан *м.*

отдéльн||ый अलग алаг, जुदा джудā, पृथक притхак; ~ая кварти́ра अलग (जुदा) मकान *м.*; ~ нóмер अलग (जुदा) कमरा *м.*

отделя́ть अलग (जुदा, पृथक) करना алаг (джудā, притхак) карнā *п.*

отделя́ться अलग (जुदा, पृथक) होना (हो जाना) алаг (джуда̄, притхак) хо̆на̄ (хо̆ джа̄на̄) *нп.*

отдохну́ть *см.* отдыха́ть.

о́тдых *м.* आराम а̄ра̄м *м.*, विश्राम вишра̄м *м.*

отдыха́ть सुसताना суста̄на̄ *нп.*, आराम (विश्राम) करना (लेना) а̄ра̄м (вишра̄м) карна̄ (лэна̄) *п.*

оте́ц *м.* बाप ба̄п *м.*, पिता пита̄ *м.*

оте́чественный [स्व]देशी [сва]дэшӣ; **Вели́кая Оте́чественная война́** महान् देशभक्त (देशप्रेमी) युद्ध *м.*

оте́чество *с.* मातृभूमि ма̄трибхӯми *ж.*, पितृभूमि питрибхӯми *ж.*

о́тзыв *м.* **1.** वापस बुलाना ва̄пас була̄на̄ *м.*; पदच्युति падчйути *ж.* (*напр. депутата*); **2.** (*мнение*) राय ра̄й *ж.*, मत мат *м.*

отзыва́ть वापस बुलाना (बुला लेना) ва̄пас була̄на̄ (була̄ лэна̄) *п.*; पदच्युत करना падчйут карна̄ *п.* (*напр. депутата*); ~ **в сто́рону** एक तरफ़ बुला लेना *п.*

отзыва́ться 1. (*отвечать*) जवाब (उत्तर) देना джавāб (уттар) дэнā *п*.; 2. (*высказывать своё мнение*) अपनी राय देना апнӣ рāй дэнā *п*. (की *о ком-л*., *о чём-л*.), अपना मत प्रकट करना апнā мат пракат карнā *п*. (पर *о ком-л*., *о чём-л*.).

отзы́вчивый सहृदय саҳридай.

отка́з *м*. इनकार инкāр *м*., नामंजूरी нāманзӯрӣ *ж*., अस्वीकार асвӣкāр *м*.; त्याग тйāг *м*., दस्तबरदारी дастбардāрӣ *ж*. (*от чего-л*.).

отказа́ть(ся) *см*. отка́зывать(ся).

отка́зывать इनकार (अस्वीकार) करना инкāр (асвӣкāр) карнā *п*.; **не откажи́те в любе́зности** मेहरबानी (कृपा) कीजिये.

отка́зываться इनकार (तर्क) करना инкāр (тарк) карнā *п*. (से *от чего-л*.); त्यागना тйāгнā *п*. (*бросать*); **я не откажу́сь** मैं इनकार नहीं करूँगा, मैं नहीं न करूँगा.

откидн||о́й: **~о́е сиде́нье** तह हो जानेवाली सीट таҳ ҳо джāнэвāлӣ сӣт *ж*.

откла́дывать 1. (*в сторону*) अलग (पृथक)

रखना алаг (притхак) ракхна̄ *п.*; 2. (*отсрочивать*) रखना ракхна̄ *п.*, टालना т̇а̄лна̄ *п.* (पर *на какой-л. срок*), मुलतवी (स्थगित) करना мултавӣ (стхагит) карна̄ *п.* (के लिये *на какой-л. срок*).

о́тклик *м.* जवाब джава̄б *м.*, उत्तर уттар *м.* (*ответ*); गूँज гӯ̃дж *ж.*, प्रतिध्वनि пратидхвани *ж.* (*отзвук*).

отклони́ть(ся) *см.* отклоня́ть(ся).

отклоня́ть ठुकराना т̇хукра̄на̄ *п.*; नामंजूर (अस्वीकृत) करना на̄манзӯр (асвӣкрит) карна̄ *п.* (*отказывать*).

отклоня́ться हटना х̆ат̇на̄ *нп.*, हट जाना х̆ат̇ джа̄на̄ *нп.*; ~ **от ку́рса** मार्ग से हटना *нп.*; ~ **от тéмы** मूल विषय से हट जाना *нп.*

открове́нный साफ़दिल са̄фдил, निष्कपट нишкапат̇.

открыва́ть 1. खोलना кхолна̄ *п.*; **открóйте дверь** दर्वाजा खोल दीजिये; 2. (*памятник, выставку*) खोलना кхолна̄ *п.*; 3. (*собрание, прения и т. п.*) उद्‌घाटन

करना удгхāтан карнā *п.* (का *что-л.*), शुरू (आरम्भ) करना шурӯ (āрамбх) карнā *п.*; 4. (*обнаруживать*) पता लगाना патā лагāнā *п.* (का *кого-л.*, *что-л.*), उघाड़ना угхāрнā *п.*

откры́тие *с.* 1. (*музея, выставки и т. п.*) उद्घाटन удгхāтан *м.*; 2. (*научное*) आविष्कार āвишкāр *м.*

откры́тка *ж.* कार्ड кāрд *м.*; ~ **с ви́дами Москвы́** मास्को के दृश्योंवाला कार्ड *м.*

откры́тый खुला кхулā; सीधा сӣдхā (*о характере*); **магази́н откры́т с ...** दुकान ... से खुलती है; **музе́й откры́т с 10 часо́в утра́ до 5 часо́в ве́чера** संग्रहालय सुबह के १० बजे से शाम के ५ बजे तक खुला रहता है.

откры́ть *см.* открыва́ть.

отку́да कहाँ से кахā̃ сэ; ~ **вы?** आप कहाँ से आये हैं?; ~ **вы э́то зна́ете?** आप यह कहाँ से जानते हैं?

отку́да-нибудь कहीं न कहीं से кахӣ̃ на кахӣ̃ сэ.

откýпоривать डाट हटाना (निकालना) д̣ат х̆ат̣āнā (никāлнā) *п.* (की *что-л.*).

откýпорить *см.* откýпоривать.

откусить *см.* откýсывать.

откýсывать काट (कुतर) लेना кāт̣ (кутар) лэнā *п.*, गस्सा मारना гассā мāрнā *п.*

отлёт *м.* (*отправление*) रवानगी равāнгӣ *ж.*, प्रस्थान прастхāн *м.*

отлив *м.* (*спад воды*) भाटा бхāт̣ā *м.*, उतार утāр *м.*

отличáть इम्तियाज़ (अंतर, भेद) करना имтийāз (антар, бхэд) карнā *п.* (में *что-л.*), पृथक् करना притхак карнā *п.*

отличáться (*различаться*) मुख़्तलिफ़ (भिन्न) होना мук̇хталиф (бхинна) х̆онā *нп.*, फ़र्क़ (अंतर) होना фарк̇ (антар) х̆онā *нп.*

отличи||е *с.* इम्तियाज़ имтийāз *м.*, अंतर антар *м.*, फ़र्क़ фарк̇ *м.*, भिन्नता бхиннатā *ж.*; **знáки ~я** सम्मान-चिह्न *м.*

отличить(ся) *см.* отличáть(ся).

отлично 1. बहुत ही अच्छा бах̆ут х̆ӣ аччхā,

उत्तमता से уттамтā сэ; 2. (*оценка*) उत्तम मार्क уттам мāрк *м*.

отли́чный 1. (*отличающийся*) इम्तियाज़ी имтийāзӣ, मुख़्तलिफ़ мук̇хталиф, भिन्न бхинна; 2. (*превосходный*) भला бхалā, उत्तम уттам, श्रेष्ठ шрэшт̇ха; बढ़िया баṙхийā (*о товаре*).

отло́гий ढालवाँ д̇хāлвā̃

отло́женн||ый मुलतवी мултавӣ, स्थगित стхагит; ~ая па́ртия स्थगित बाज़ी *ж*.

отложи́ть *см*. откла́дывать.

отложно́й: ~ воротни́к डब्बल (उलटा हुआ) कालर д̇аббал (улт̇ā х̆уā) кāлар *м*.

отме́на *ж*. मंसूखी мансӯк̇хӣ *ж*., उन्मूलन унмӯлан *м*., उत्सादन утсāдан *м*.

отмени́ть *см*. отменя́ть.

отменя́ть मंसूख़ (रद्द) करना мансук̇х (радд) карнā *п*., रोकना рокнā *п*., उठाना ут̇хāнā *п*.

отме́тить *см*. отмеча́ть.

отме́тка *ж*. 1. (*метка*) निशान нишāн *м*., चिह्न чих̆на *м*.; 2. (*оценка*) मार्क мāрк *м*.

отмеча́ть 1. (*ставить метку*) निशान करना (डालना) нишāн карнā (ḋāлнā) *п.*; 2. (*обращать внимание*) ध्यान देना (लगाना) дхйāн дэнā (лагāнā) *п.* (पर, की ओर *что-л.*); 3. (*упоминать*) ज़िक्र (उल्लेख) करना зикр (уллэкх) карнā *п.* (का *что-л.*); 4. (*праздновать*) मनाना манāнā *п.*

отнести́ *см.* относи́ть.

отнима́ть छीनना чхӣннā *п.*, वापस ले लेना вāпас лэ лэнā *п.*, अपहरण करना апаҳаран карнā *п.* (का *что-л.*).

относи́ть ले जाना лэ джāнā *нп.*; बहाना баҳāнā *п.* (*напр. течением*).

относи́ться 1. (*иметь отношение*) संबंध रखना самбандх ракхнā *п.* (से *к кому-л., к чему-л.*), लागू होना лāгӯ ҳонā *нп.* (पर *к кому-л., к чему-л.*); 2. (*обходиться с кем-л.*) सलूक (बर्ताव, व्यवहार) करना салӯк (бартāо, вйаваҳāр) карнā *п.* (से, के साथ *к кому-л.*).

отноше́ни||е *с.* 1. (*обращение*) सलूक са-

лӯк *м.*, बर्ताव бартāо *м.*, व्यवहार вйава-х̆āр *м.*; хоро́шее ~ अच्छा बर्ताव (व्यवहार) *м.*; 2. (*связь*) संबंध самбандх *м.*, तअल्लुक़ тāллӯк *м.*, वास्ता вāстā *м.*; ◇ во всех ~ях हर दृष्टि से.

отня́ть *см.* отнима́ть.

отобра́ть *см.* отбира́ть.

отовсю́ду हर (सब) जगह से хар (саб) джагаҳ̆ сэ.

отодвига́ть हटाना х̆аṫāнā *п.*, टालना ṫāл-нā *п.*, सरकाना саркāнā *п.*

отодвига́ться हटना х̆аṫнā *нп.*, टलना ṫал-нā *нп.*, हट (टल) जाना х̆ат (тал) джā-нā *нп.*

отодви́нуть(ся) *см.* отодвига́ть(ся).

отозва́ть(ся) *см.* отзыва́ть(ся).

отойти́ *см.* отходи́ть.

отопле́ние *с.* गरमी की व्यवस्था гармӣ кӣ вйавастхā *ж*; центра́льное ~ गरमी की केंद्र-व्यवस्था *ж*.

оторва́ть(ся) *см.* отрыва́ть(ся).

отпере́ть *см.* отпира́ть.

отпира́ть खोलना кхолна̄ *п.*

отплыва́ть 1. तैर जाना тайр джа̄на̄ *нп.* (की दूरी पर *на какое-л. расстояние*); 2. (*о корабле*) रवाना होना (हो जाना) раа̄на̄ х̆она̄ (х̆о джа̄на̄) *нп.*, प्रस्थान करना прастха̄н карна̄ *п.*

отплы́тие *с.* (*отправление*) रवानगी рава̄нгӣ *ж.*, प्रस्थान прастха̄н *м.*

отплы́ть *см.* отплыва́ть.

отправи́тель *м.* भेजनेवाला бхэджнэва̄ла̄ *м.*, प्रेषक прэшак *м.*

отпра́вить(ся) *см.* отправля́ть(ся).

отправля́ть भेजना бхэджна̄ *п.*, रवाना करना рава̄на̄ карна̄ *п.*; ~ **по по́чте** डाक से (द्वारा) भेजना *п.*

отправля́||ться [चला] जाना [чала̄] джа̄на̄ *нп.*, रवाना होना рава̄на̄ х̆она̄ *нп.*, प्रस्थान करना прастха̄н карна̄ *п.*; **по́езд ~ется в 5 часо́в** गाड़ी ५ बजे छूटती है; ~ **парохо́дом** जहाज़ से रवाना होना *нп.*

о́тпуск *м.* छुट्टी чхут̣т̣ӣ *ж.*, अवकाश авака̄ш *м.*; **уходи́ть в ~** छुट्टी पर जाना *нп.*;

~ по болéзни बीमारी की छुट्टी *ж.*; декрéтный ~ प्रसूति (ज़चगी) की छुट्टी *ж.*; в ~е छुट्टी पर.

отпускáть 1. जाने देना джāнэ дэнā *п.*, छुट्टी (बिदा, रुख़सत) देना чхуṭṭи (бидā, рук̣хсат) дэнā *п.*; 2. (*товар и т. п.*) बेचना бэчнā *п.*, देना дэнā *п.*

отпусти́ть *см.* отпускáть.

отражáть (*отбивать*) [पीछे] हटाना [пӣчхэ] х̆аṭāнā *п.*; ~ удáр वार खाली करना *п.*; ~ атáку आक्रमण असफल (नाकाम) बनाना *п.*

отражéние *с.* आक्रमण असफल (नाकाम) बनाना āкраман асапхал (нāкāм) банāнā *м.* (*атаки*).

отрази́ть *см.* отражáть.

óтрасль *ж.* शाखा шāкхā *ж.*, क्षेत्र кшэтра *м.*, अंग анг *м.*

отрéзать *см.* отрезáть.

отрезáть काट लेना (देना) кāṭ лэнā (дэнā) *п.*, छाँटना чхāṭнā *п.*, कतरना катарнā *п.*, छाँट (कतर) लेना чхāṭ (катар) лэнā *п.*

отрицáть इनकार करना инкāр карнā *п*. (से *что-л.*), अस्वीकार करना асвӣкāр карнā *п* , नकारना накāрнā *п*., मुकरना мукарнā *нп*

отрывáть तोड़ना тоṙнā *п*., उधेड़ना удхэṙнā *п*.; अलग (जुदा) करना алаг (джудā) карнā *п*. (*отделять*; से *от чего-л.*).

отрывáться 1. उड़ना уṙнā *нп*., उड़ जाना уṙ джāнā *нп*.; उखड़ना укхаṙнā *нп*., उखड़ जाना укхаṙ джāнā *нп*. (*напр. о пуговице*); **2.** (*отвлекаться*) छोड़ना чхоṙнā *п*.; **он не мог оторвáться от э́той книги** वह इस किताब को छोड़ न सका; **оторви́тесь ненадóлго от э́того заня́тия** कुछ देर के लिये यह काम छोड़ दीजिये; **3.** (*отделяться*) अलग (जुदा) होना (हो जाना) алаг (джудā) хонā (хо джāнā) *нп*.

отры́вок *м*. खंड кхаṅḍ *м*., भाग бхāг *м*., अंश анш *м*.

отсрóчивать टालना ṭāлнā *п*., मुलतवी (स्थगित) करना мултавӣ (стхагит) карнā *п*.

отсрóчить *см*. отсрóчивать.

отставá||ть 1. पिछड़ना пичхарнā *нп*., पिछड़ जाना пичхар джāнā *нп*., पीछे रहना (होना) пӣчхэ рахнā (хонā) *нп*. (में *в чём-л*); **не ~** पीछे लगना *нп*.; **не ~йте** बराबर चलो, पीछे मत रहो; **~ от пóезда** गाड़ी से रह जाना *нп*.; **2.** सुस्त होना (चलना) суст хонā (чалнā) *нп*., पीछे होना пӣчхэ хонā *нп*.; **часы́ отстаю́т на 10 минýт** घड़ी १० मिनट पीछे (सुस्त) है.

отстáть *см*. отставáть.

отстёгивать खोलना кхолнā *п*., खोल देना кхол дэнā *п*.

отстёгиваться खुलना кхулнā *нп*., खुल जाना кхул джāнā *нп*.

отстегнýть(ся) *см*. отстёгивать(ся).

отступáть पीछे हटना (हट जाना) пӣчхэ хатнā (хат джāнā) *нп*

отступи́ть *см* отступáть.

отсýтствие *с*. ग़ैरहाजिरी гайрхāзирӣ *ж*., अनुपस्थिति анупастхити *ж*.; **в егó ~** उस की ग़ैरहाज़िरी (अनुपस्थिति) में.

отсу́тствовать ग़ैरहाज़िर (अनुपस्थित) होना гайрха̄зир (анупастхит) хона̄ *нп.*

отсю́да यहाँ (इधर) से йаха̄ (идхар) сэ.

о́ттепель *ж.* बर्फ़ पिघलने (घुलने) के दिन барф пигхалнэ (гхулнэ) кэ дин *м. мн.*

оттого́ इस वजह (कारण) से ис ваджах (ка̄ран) сэ, इस लिये ис лийэ; ~ **он и не пришёл** इस कारण से वह नहीं आया.

отту́да वहाँ (उधर) से ваха̄ (удхар) сэ.

отхо́д *м* (*отправление*) रवानगी рава̄нгӣ *ж.*, प्रस्थान прастха̄н *м.*

отходи́ть 1. हटना хатна̄ *нп.*, हट जाना хат джа̄на̄ *нп.*; ~ **в сто́рону** एक ओर हटना *нп.*; 2. (*о пароходе и т. п.*) रवाना होना (हो जाना) рава̄на̄ хона̄ (хо джа̄на̄) *нп.*, चला जाना чала̄ джа̄на̄ *нп.* (से *откуда-л*); छूटना чхӯтна̄ *нп.* (*о поезде*).

отчего́ क्यों кйо̄; किस लिये (वास्ते) кис лийэ (ва̄стэ) (*для чего*).

о́тчество *с.* पितृनाम питрина̄м *м.*; **как ва́ше ~?** आप का पितृनाम क्या है?

отчёт *м.* रिपोर्ट рипорт *ж.*, ब्योरा бйора *м.*; годовой ~ वार्षिक रिपोर्ट *ж.*; представлять ~ रिपोर्ट उपस्थित करना *п.*.

отчитаться *см.* отчитываться.

отчитываться रिपोर्ट करना рипорт карна *п.* (की *в чём-л.*), ब्योरा देना бйора дэна *п.*, ब्योरा करना бйора карна *п.* (का *в чём-л.*).

отъезд *м.* रवानगी раванги *ж.*, प्रस्थान прастхан *м.*

отыскать *см.* отыскивать.

отыскивать ढूँढ़ना дхӯрхна *п.*, खोजना кходжна *п.*, ढूँढ़ (खोज) निकालना дхӯрх (кходж) никална *п.*

официальный सरकारी саркари, अधिकृत адхикрит.

официант *м.* वेटर вэтар *м.*, परिचारक паричарак *м.*

официантка *ж.* परिचारिका паричарика *ж.*

оформить *см.* оформлять.

оформление *с.* 1. सजावट саджават *ж.* (*здания*); छपाई-सफ़ाई чхапаи-сафаи *ж.* (*кни-*

ги); 2. (*узаконение*) विधानीकरण видхāникаран *м.*; काग़ज़ात की तैयारी кāга̇зāт кӣ таййāрӣ *ж.* (*бумаг*).

оформля́ть 1. सजाना саджāнā *п.* (*здание*); 2. (*узаконивать*) क़ानून-संगत करना кāнӯн-сангат карнā *п.*; ~ **докумéнты** काग़ज़ात तैयार करना *п*; ~ **на рабóту** काम पर लगाना *п.*

охвати́ть *см.* охвáтывать.

охвáтывать 1. (*обхватывать*) लपेटना лапэ̇тнā *п.*, लपेट लेना лапэ̇т лэнā *п.*; 2. (*огнем и т. п.*) पकड़ना пакаṙнā *п.*, पकड़ लेना пакаṙ лэнā *п.*; 3. (*включать*) शामिल करना шāмил карнā *п.*

охлади́ть *см.* охлаждáть.

охлаждáть ठंडा करना ṫханḋā карнā *п.*, शीतल बनाना шӣтал банāнā *п.*

охóт||а *ж.* शिकार шикāр *м.*, आखेट āкхэт *м.*; **идти́ на** ~**у** आखेट को जाना *нп.*

охóтиться शिकार करना (खेलना) шикāр карнā (кхэлнā) *п.* (का *на кого-л.*), आखेट करना āкхэ̇т карнā *п.*

охо́тник *м.* शिकारी шикāрӣ *м.*

охо́тно ख़ुशी (प्रसन्नता) से ќхушӣ (прасаннатā) сэ, शौक़ से шаук сэ, इच्छापूर्वक иччхāпӯрвак.

охра́на *ж.* रक्षा ракшā *ж.*, हिफ़ाज़त х̌ифāзат *ж.*, सुरक्षा суракшā *ж.*; पहरा пах̌рā *м*, गारद гāрад *м.* (*стража*); ~ матери́нства и младе́нчества शिशु और प्रसूता की सुरक्षा *ж.*

охраня́ть रक्षा (हिफ़ाजत) करना ракшā (х̌ифāзат) карнā *п.* (की *кого-л., что-л.*), पहरा देना пах̌рā дэнā *п.* (*караулить*).

охри́пнуть गला पड़ना (बैठना) галā пар̣нā (байт̇хнā) *нп* (का *о ком-л.*), आवाज पड़ना (बैठना) āвāз пар̣нā (байт̇хнā) *нп.* (की *о ком-л.*).

оце́нивать 1. (*определять цену*) क़ीमत (दाम) लगाना ќимат (дāм) лагāнā *п.*, कीमत (मोल) ठहराना кӣмат (мол) т̇хах̌рāнā *п.*; 2. *перен.* (*высказывать суждение*) अंदाज़ (मूल्यांकन) करना андāз (мӯлйāнкан) карнā *п.* (का *что-л.*).

оценить *см.* оце́нивать.

оце́нка *ж. перен.* (*суждение*) मूल्यांकन мӯлйа̄нкан *м.*, अंदाज़ анда̄з *м.*, अनुमान ануа̄н *м.*

очарова́тельный दिलकश дилкаш, मोहक мох̆ак, मनोहर манох̆ар.

очеви́дец *м.* प्रत्यक्षदर्शी пратйакшадаршӣ *м.*, चश्मदीद गवाह чашмдӣд гава̄х̆ *м.*

очеви́дно शायद ша̄йад (*вероятно*); स्पष्टत: спашт̇атах̆, प्रकटत: пракаттах̆ (*явно, ясно*); ~, **что** ... ज़ाहिर (स्पष्ट) है कि ...; **э́то** ~ यह ज़ाहिर (स्पष्ट) है.

о́чень बहुत бах̆ут, अति ати; सा са̄ (*усилительная частица*); बड़ा бара̄ (*перед прилагательным*).

очередн||о́й 1. अगला агла̄, दूसरा дӯсра̄, फ़ौरी фаурӣ, तात्कालिक та̄тка̄лик; ~**а́я зада́ча** फ़ौरी (तात्कालिक) काम (कार्य) *м.*; 2. (*обычный*) मामूली ма̄мӯлӣ, साधारण са̄дха̄ран; ~**ые вы́боры** साधारण निर्वाचन *м.*

о́черед||ь *ж.* बारी ба̄рӣ *ж.*; **по** ~**и** बारी

बारी [से]; вне ~и बारी के बग़ैर, बारी तोड़कर; тепе́рь моя́ ~ अब मेरी बारी है.

о́черк *м* रूप-रेखा рӯп-рэкхā *ж.*, लेख лэкх *м.*

очи́стить *см.* очища́ть

очища́ть 1. साफ़ करना сāф карнā *п.*, निखारना никхāрнā *п.*; 2. (*снимать кожицу*) छीलना чхӣлнā *п.*, छिलका उतारना чхилкā утāрнā *п.* (का *что-л.*); 3. (*опорожнять*) ख़ाली करना ќхāлӣ карнā *п.*

очки́ *мн.* ऐनक айнак *ж.*, चश्मा чашмā *м.*

очко́ *с.* प्वाइंट пвāинт *м.*

очну́ться जाग उठना джāг утхнā *нп.* (*проснуться*); होश में आना хош мэ̄ āнā *нп.* (*прийти в себя*).

очути́||ться पड़ जाना пар джāнā *нп.*, पहुँच जाना пахӯч джāнā *нп.* (*попасть*); आ निकलना ā никалнā *нп.* (*неожиданно прийти*); как он здесь ~лся? वह कैसे इधर आ निकला?

ошиба́ться ग़लती पर होना ѓалтӣ пар хо-

на̄ *нп.*, ग़लती (भूल) करना г̇алтӣ (бхӯл) карна̄ *п.* (में *в чём-л.*); भूलना бхӯлна̄ *п.*, चूकना чӯкна̄ *нп.* (*заблуждаться*).

ошибиться *см.* ошиба́ться.

оши́бка *ж.* ग़लती г̇алтӣ *ж.*; भूल бхӯл *ж.*, चूक чӯк *ж.*, भ्रम бхрам *м.* (*заблуждение*).

оштрафова́ть जुरमाना करना джурма̄на̄ карна̄ *п*, जुरमाना (दंड) लगाना джурма̄на̄ (дан̇д̣) лага̄на̄ *п.*

ощу́пывать टटोलना т̇атолна̄ *п.*

ощути́мый महसूस махсӯс.

ощуща́ть महसूस करना махсӯс карна̄ *п.*, अनुभव करना анубхав карна̄ *п.* (का *что-либо*).

ощуще́ние *с.* अनुभव анубхав *м.*, एकसास эксāс *м.*

П

павильо́н *м.* पैवीलियन пайвӣлийан *м.*, मंडपман̇дап *м.*

па́дать 1. गिरना гирна̄ *нп.*, पड़ना па-

ṗна̄ *нп.*; 2. (*понижаться*) उतरना утарна̄ *нп.*, उतर जाना утар джа̄на̄ *нп.*

паде́ние *с.* गिरना гирна̄ *м.*; पतन патан *м.* (*тж. моральное*).

паке́т *м* (*свёрток*) पार्सल па̄рсал *м.*, पुलिंदा пулинда̄ *м.*

Пакиста́н पाकिस्तान па̄киста̄н.

пакиста́нский पाकिस्तानी па̄киста̄нӣ

пакт *м.* समझौता самджхаута̄ *м.*, संधि сандхи *ж*; ~ о взаимопо́мощи परस्पर सहायता की संधि *ж.*

пала́та *ж.* 1. *полит.* सभा сабха̄ *ж.*, भवन бхаван *м.*; 2. (*в больнице*) वार्ड ва̄рḍ *м.*

пала́тка *ж.* 1. खेमा кхэма̄ *м.*, तंबू тамбӯ *м.*; 2. (*ларёк*) अड्डा аḍḍа̄ *м.*, छोटी दुकान чхоṫӣ дука̄н *ж*

па́лец *м.* उँगली ӯглӣ *ж.*, अंगुली ангулӣ *ж.*; большо́й ~ अंगूठा *м.*; указа́тельный ~ तर्जनी *ж.*; безымя́нный ~ अनामिका *ж.*; сре́дний ~ मध्यमा *ж.*

па́лка *ж.* लाठी ла̄ṫхӣ *ж.*; छड़ी чхаṙӣ *ж.* (*трость*).

па́луба *ж.* [जहाज़ की] छत [джаха̄з кӣ] чхат *ж.*, डेक дэк *м.*

па́льма *ж.* ताड़ та̄р̣ *м.*; **коко́совая ~** नारियल का पेड़ *м.*; **фи́никовая ~** खजूर [का पेड़] *м.*

пальто́ *с.* बड़ा कोट бар̣а̄ кот̣ *м.*, [ओवर]-कोट [овар]кот̣ *м.*; **мужско́е (да́мское, де́тское) ~** पुरुषों (स्त्रियों, बच्चों) का बड़ा कोट *м.*; **зи́мнее ~** गरम (जाड़ों का) कोट *м.*; **ле́тнее ~** सादा कोट *м.*

па́мятник *м.* यादगार йа̄дга̄р *ж.*, स्मारक сма̄рак *м.*

па́мят||ь *ж.* याद йа̄д *ж.*, स्मरण смаран *м.*; **в ~ о на́шей встре́че** हमारी मुलाक़ात की याद में; **на ~** (*наизусть*) ज़बानी याद करके; ◇ **он без ~и** वह बेहोश है.

Пана́ма पनामा пана̄ма̄.

панно́ *с.* चित्रपट читрапат̣ *м.*, चित्राधार читра̄дха̄р *м.*

пансио́н *м.* बोर्डिंग-स्कूल бординг-скӯл *м.*; **по́лный ~** पूरा प्रबंध *м.*

пантомúма *ж.* मूक नाटक (अभिनय) мӯк на̄т̣ак (абхинай) *м.*

пáпа *м.* बाबा ба̄ба̄ *м.*; अब्बा абба̄ *м.* (*обращение*).

папирóса *ж.* सिगरेट сигрэт̣ *ж.*

пар *м.* भाप бха̄п *ж.*, वाष्प ва̄шпа *м.*

пáра *ж.*: ~ **ботúнок** जूते का जोड़ा джӯтэ ка̄ джор̣а̄ *м.*

Парагвáй पाराग्वा па̄ра̄гуа̄.

парáграф *м.* पैराग्राफ़ пайра̄гра̄ф *м.*, दफ़ा дафа̄ *ж.*, परिच्छेद париччхэд *м.*

парáд *м.* परेट парэт̣ *м.*; **принимáть** ~ परेट का निरीक्षण करना *п.*

парáдное *с.* बाहरवाला दर्वाज़ा ба̄ха̄рва̄ла̄ дарва̄за̄ *м.*, मुख्य द्वार мукхйа два̄р *м.*; **пéрвое (вторóе)** ~ पहला (दूसरा) प्रवेश-द्वार *м.*

паранджá *ж.* परदा парда̄ *м.*

парашю́т *м.* पराचूट пара̄чӯт̣ *м.*, [हवाई] छतरी [ха̄ва̄й] чхатрӣ *ж.*; **прыжóк с** ~**ом** [हवाई] छतरी से कूद *ж.*

парашютúст *м.* छतरीबाज़ чхатрӣба̄з *м.*,

[हवाई] छतरी से उतरनेवाला [х̆авāӣ] чхатрӣ сэ утарнэвāлā *м*

парашюти́стка *ж*. छतरीबाज़ औरत чхатрӣ-бāз аурат *ж*., [हवाई] छतरी से उतरने-वाली [х̆авāӣ] чхатрӣ сэ утарнэвāлӣ *ж*.

парашю́тн||ый: ~ая вы́шка [हवाई] छतरी से कूदने की मीनार [х̆авāӣ] чхатрӣ сэ кӯднэ кӣ мӣнāр *ж*.; ~ спорт छतरीबाज़ी чхатрӣбāзӣ *ж*., [हवाई] छतरी से कूदना [х̆авāӣ] чхатрӣ сэ кӯднā *м*.

па́рень *м*. लड़का ларкā *м*., छोकड़ा чхокра̇ā *м*.

Пари́ж पेरिस пэрис.

пари́к *м*. विग виг *м*., बनावटी बालों का टोप банāотӣ бāлон кā т̇оп *м*.

парикма́хер *м*. नाई нāӣ *м*., हज्जाम х̆аджджāм *м*.

парикма́херская *ж*. हज्जामखाना х̆аджджāмк̇хāнā *м*., हज्जाम की दुकान х̆аджджāм кӣ дукāн *ж*.; **мужска́я** ~ पुरुषों की नाई की दुकान *ж*; **же́нская** ~ स्त्रियों की नाई की दुकान *ж*

парк *м.* पार्क пāрк *м.*, बाग़ бāг̇ *м.*, उद्यान удйāн *м.*; ~ **культу́ры и о́тдыха** संस्कृति और आराम का पार्क *м.*

парке́т *м.* लकड़ी की पटरियों का फ़र्श лакр̣ӣ кӣ пат̣рийō кā фарш *м.*

парла́мент *м.* पार्लमेंट пāрлмэн̇т̣ *ж.*, संसद् сансад *ж.*

парово́з *м.* [रेल का] इंजन [рэл кā] инджан *м*

паров||о́й भाप का бхāп кā, बाष्पीय вāшпӣйа; ~**о́е отопле́ние** स्टीम-हीटिंग *ж.*

паро́дия *ж.* भड़ौआ бхарауā *м.*

парохо́д *м.* जहाज़ джахāз *м.*, स्टीमर ст̣ӣмар *м.*; **мы поéдем на ~е** हम जहाज से चले जायेंगे.

па́рта *ж.* डेस्क д̣эск *м.*

партбиле́т *м.* (парти́йный биле́т) पार्टीकार्ड пāрт̣ӣкāрд̣ *м.*

парте́р *м.* नाटकघर में सब से नीचे के आसन нāт̣акгхар мэ̄ саб сэ нӣчэ кэ āсан *м. мн.*

парти́йный 1.: ~ **съезд** पार्टीकांग्रेस

па̄рт̇ика̄нгрэс *ж.*; 2. *м.* पार्टी-मेंबर па̄рт̇и-мэмбар *м.*, पार्टीसदस्य па̄рт̇исадасйа *м.*

партиту́ра *ж.* स्कोर скор *м.*, संगीत-रचना के पार्ट сангӣт-рачна̄ кэ па̄рт̇ *м. мн.*

па́ртия I *ж.* (*общественная организация*) पार्टी па̄рт̇и *ж.*, दल дал *м.*

па́рти||я II *ж.* 1. दल дал *м.*, दस्ता даста̄ *м.*; **пе́рвая ~ тури́стов уже́ вы́ехала** पर्यटकों का पहला दल चला जा चुका; 2. (*товара*) थोक тхок *м.*; 3. *спорт.* बाज़ी ба̄зӣ *ж.*, दाँव да̄о *м.*; **сыгра́ем ~ю в те́ннис** टेनिस की एक बाज़ी खेलेंगे; 4. *муз.* पार्ट па̄рт̇ *м.*

па́рус *м.* पाल па̄л *м.*, बादबान ба̄дба̄н *м.*

па́русн||ый: ~ое су́дно बादबानी ба̄дба̄нӣ *ж.*, पालोंवाला जहाज़ па̄ло̄ва̄ла̄ джаха̄з *м.*; **~ спорт** बादबानी का स्पोर्ट ба̄дба̄нӣ ка̄ спорт̇ *м.*

парфюме́рия *ж.* (*товары*) परफ़्यूमरी парфйӯмарӣ *ж.*, गंध-द्रव्य гандх-дравйа *м.*

парфюме́рный: ~ магази́н सुगंध-पदार्थों

की दुकान сугандх-падāртхō кӣ дукāн *ж.*

пас *м.* पास пāс *м*

пáсмурный धुँधला дхӯдхлā, बदली का бадлӣ кā; ~ **день** धुँधला (बदली का) दिन *м.*

пасовáть पास करना пāс карнā *п.*

пáспорт *м.* पासपोर्ट пāспорṭ *м.*

пассажи́р *м.* मुसाफ़िर мусāфир *м.*, यात्री йāтрӣ *м.*

пáста *ж.* पेस्ट пайсṭ *м.*, क्रीम крӣм *м.*; зубнáя ~ दाँतों का पेस्ट *м.*

пастéль *ж.* (*вид красок*) रंग की खड़िया ранг кӣ кхаṛийā *ж.*

пасти́ चराना чарāнā *п.*

пастилá *ж.* पस्टीला пасṭӣлā *м.*, फल की एक प्रकार की मिठाई пхал кӣ эк пракāр кӣ миṭхāӣ *ж.*

пасту́х *м.* चरवाहा чарвāхā *м.*, ग्वाला гвāлā *м.*

пат *м.* *шахм.* ज़िच зич *ж.*

патентóванн||ый: ~**ое срéдство** इश्तहारी

दवा иштаха̄рӣ дава̄ *ж.*, पेटेंट चीज़ пэ-тэнт чӣз *ж.*

патефо́н *м.* ग्रामोफ़ोन гра̄мофон *м.*

патриа́рх *м.* पैट्रीआर्क пайтрӣа̄рк *м.*

патрио́т *м.* देशप्रेमी дэшпрэмӣ *м.*, देशभक्त дэшбхакта *м.*

патриоти́зм *м.* स्वदेशप्रेम свадэшпрэм *м.*, देशभक्ति дэшбхакти *ж.*

патриоти́ческий देशभक्त дэшбхакта, देश-प्रेमी дэшпрэмӣ.

пау́к *м.* मकड़ी макрӣ *ж.*

паха́ть जोतना джотна̄ *п.*, हल चलाना хал чала̄на̄ *п.*

па́хнуть महकना махакна̄ *нп.*, बू (गंध) देना бӯ (гандх) дэна̄ *п.*

пацие́нт *м.* रोगी рогӣ *м.*, मरीज़ ма-рӣз *м.*

па́чка *ж.* गठरी гатхрӣ *ж.*, गट्ठर гаттхар *м.*; पुलिंदा пулинда̄ *м.* (*бумаг, писем*); ~ папиро́с सिग्रेट बक्स *м.*

па́шня *ж.* खेत кхэт *м.*, जोती जानेवाली भूमि джотӣ джа̄нэва̄лӣ бхӯми *ж.*

певéц *м.* गायक гāйак *м.*, गानेवाला гā-нэвāлā *м.*

певи́ца *ж.* गायिका гāйикā *ж.*, गानेवाली гāнэвāлӣ *ж.*

педагóг *м.* शिक्षक шикшак *м.*, अध्यापक адхйāпак *м.*

пейзáж *м.* प्राकृतिक दृश्य прāкритик дришйа *м.*

Пеки́н पेकिंग пэкинг.

пельмéни *мн.* पेल्मेनी пэлмэнӣ *ж.*

пéние *с.* गाना гāнā *м.*, गायन гāйан *м.*

пенсионéр *м.* पेन्शन (वजीफ़ा) पानेवाला пэншан (вазӣфā) пāнэвāлā *м.*

пéнсия *ж.* पेन्शन пэншан *ж.*, वजीफ़ा вазӣфā *м.*; **персонáльная** ~ निजी (व्यक्तिगत) पेन्शन *ж*; ~ **по инвали́дности** अपाहज हो जाने पर पेन्शन *ж.*; ~ **по стáрости** बुढ़ापे का पेन्शन *ж.*

пенснé *с.* नाक पकड़नेवाला चश्मा нāк пакарнэвāлā чашмā *м.*

пéпел *м.* राख рāкх *ж.*, भस्म бхасма *м.*

пéпельница *ж.* राखदान рāкхдāн *м.*

пéрвенство *с.* प्रतियोगिता пратийогитā *ж.*, चैंपियनशिप чаймпийаншип *ж.*; ~ **мúра по футбóлу** फ़ुटबाल की विश्वप्रतियोगिता *ж.*, विश्वफ़ुटबाल चैंपियनशिप *ж.*

пéрвое: что на ~? पहले दौर में क्या मिलेगा? пахле даур мэ̄ кйā милэгā?

первоклáссный पहले दर्जे का пахлэ дарджэ кā, सर्वश्रेष्ठ сарвашрэштха.

пéрв||ый पहला пахлā, प्रथम пратхам; प्राथमिक прāтхамик (*первичный*); ~ **час** बारह बजकर कुछ मिनट हो चुके; **в ~ом часý** बारह बजकर; **половúна ~ого** साढ़े बारह; ~ **этáж** पहली मंज़िल *ж.*; **в ~ раз** पहली बार *ж.*; **~ое числó** पहली तारीख़ (तिथि) *ж.*; **Пéрвое мáя** पहली मई *ж.*; **прийтú ~ым** अव्वल आना *нп.*; **~ая пóмощь** प्राथमिक सहायता *ж.*

перебивáть 1. (*разбивать*) तोड़ना торнā *п.*; **2.** (*прерывать*) टोकना токнā *п.*, बात काटना (में बोलना) бāт кāтнā (мэ̄ болнā) *п.*

перебúть *см.* перебивáть.

перевезти́ *см.* перевози́ть.

переве́с *м.* भार की अधिकता бхāр кӣ адхиктā *ж.*; ज़ोर होना зор х̌онā *м.* (*в игре, бою и т. п.*).

перевести́ *см.* переводи́ть.

перево́д *м.* 1. (*на другой язык*) तर्जुमा тарджумā *м.*, अनुवाद анувāд *м.*; 2. (*денег*) मनी-आर्डर манӣ-āрдар *м.* (*почтовый*).

переводи́||ть 1. (*на другой язык*) अनुवाद (भाषांतर, तर्जुमा) करना анувāд (бхāшāнтар, тарджумā) карнā *п.*; ~те, пожа́луйста! मेहरबानी करके अनुवाद (भाषांतर, तर्जुमा) कीजिये!; 2. (*по почте*) डाक से भेजना дāк сэ бхэджнā *п.*; मनी-आर्डर से रुपया भेजना манӣ-āрдар сэ рупайā бхэджнā *п.* (*деньги*).

перево́дчик *м.* तर्जुमान тарджумāн *м.*, अनुवादक анувāдак *м.*; दुभाषिया дубхāшийā *м.* (*устный*).

перево́дчица *ж.* दुभाषिणी дубхāшинӣ *ж.*

перевози́ть एक स्थान से दूसरे स्थान पर ले

जाना эк стхāн сэ дӯсрэ стхāн пар лэ джāнā *нп.*, ढोना ḍхонā *п.*; उतारना утāрнā *п.* (*через реку*).

перевы́боры *мн.* दुबारा चुनाव дубāрā чунāо *м.*, पुनर्निर्वाचन пунарнирвāчан *м.*

перевяза́ть *см.* перевя́зывать.

перевя́зка *ж.* मरहम पट्टी बाँधना мархам паṭṭӣ бā̃дхнā *м.* (*действие*).

перевя́зывать 1.: ~ ра́ну घाव पर पट्टी बाँधना (लगाना) гхāо пар паṭṭӣ бā̃дхнā (лагāнā) *п.*, ज़ख़म बाँधना закхам бā̃дхнā *п.*; 2. (*связывать*) बाँधना бā̃дхнā *п.*, गाँठ देना (बाँधना, लगाना) гā̃ṭх дэнā (бā̃дхнā, лагāнā) *п.*

перегна́ть *см.* перегоня́ть.

переговóрный: ~ пункт नगरांतर (बाहरी) टेलीफ़ोन केंद्र нагарāнтар (бāхрӣ) ṭэлӣфон кэндра *м.*

перегово́ры *мн.* बातचीत бāтчӣт *ж.*, वार्तालाप вāртāлāп *м.*; вести́ ~ बातचीत (वार्तालाप) करना *п.*

перегоня́ть (*обгонять*) पीछे छोड़ना (डाल-

ना) пи̇чхэ чхо̣рнā (д̣āлнā) *п.*, आगे निकल (बढ़) जाना āгэ никал (бах̣) джāнā *нп.* (के *кого-л.*, *что-л.*).

пе́ред के सामने кэ сāмнэ (*впереди*); के (से) पहले кэ (сэ) пах̆лэ (*за некоторое время до чего-л.*); ~ **ва́ми карти́на...** आप के सामने... तसवीर (चित्र) है; ~ **конце́ртом** कंसर्ट के पहले; ~ **обе́дом (за́втраком, у́жином)** डिनर (नाश्ते, ब्यालू) के पहले.

передава́ть 1. देना дэнā *п.*; **переда́йте, пожа́луйста, хлеб** मेहरबानी करके रोटी बढ़ा दीजिये; **переда́йте ему́ приве́т!** उस को मेरा सलाम (प्रणाम) दीजिये!; 2. (*сообщать*) कहना кахнā *п.*, सूचित करना сӯчит карнā *п.*, ब्राडकास्ट (प्रसारित) करना брāдкāст̣ (прасāрит) карнā *п.* (*по радио*).

переда́ть *см.* передава́ть.

переда́ча *ж. радио* ब्राडकास्टिंग брāдкāсгинг *ж.*

передвига́ть चलाना чалāнā *п*, जगह

(स्थान) बदलना джагах̆ (стхāн) бадал-
нā *п*., सरकाना саркāнā *п*.

передвигáться चलना чалнā *нп*., जगह (स्थान) बदलना джагах̆ (стхāн) бадалнā *нп*., सरकना саракнā *нп*

передвижéни||е *с*. आमद-रफ़्त āмад-рафт *ж*., आवागमन āвāгаман *м*.; **срéдства ~я** आवागमन के साधन *м. мн*.

передви́жка *ж*. *фото* गश्ती फ़ोटोकेमरा гаштӣ фоткэмарā *м*.

передви́нуть(ся) *см*. передвигáть(ся).

перéдний अगला аглā, अग्र агра; पहला пах̆лā (*первый*).

перéдняя *ж*. ड्योढ़ी д̇йорхӣ *ж*., बरोठा баротхā *м*.

передов||óй सब से आगे का саб сэ āгэ кā, आगे बढ़नेवाला āгэ бар̣хнэвāлā; अग्रगामी аграгāмӣ, प्रगतिशील прагатишӣл (*прогрессивный*); **~áя статья́** अग्रलेख *м*., संपादकीय लेख *м*.

переéзд *м*. 1. [दूसरी जगह] चला जाना [дӯсрӣ джагах̆] чалā джāнā *м*.; [दूसरी

जगह] बस जाना [дӯсрӣ джагах̆] бас джāнā *м.* (*переселение*), 2. *ж.-д.* रेल-चौपड़ рэл-чаупар *ж.*

переигра́ть *см.* перейгрывать.

перейгрывать फिर से खेलना пхир сэ кхэлнā *п.*

переизбира́ть फिर से चुनाव करना пхир сэ чунāо карнā *п.*, पुनर्निर्वाचन करना пунарнирвāчан карнā *п.*

переизбра́ть *см.* переизбира́ть.

переизда́ние *с.* दूसरा छापा (संस्करण) дӯсрā чхāпā (сā̃скаран) *м.*, पुन:प्रकाशन пунах̆пракāшан *м.*

перейти́ *см.* переходи́ть

перекла́дина *ж.* *спорт.* पड़ी छड़ пар̣ӣ чхар *ж.*

перекла́дывать (*на другое место*) दूसरी जगह रखना дӯсрӣ джагах̆ ракхнā *п.*

перекрёсток *м.* चौराहा чаурāх̆ā *м.*, चौमुहानी чаумух̆āнӣ *ж.*

перелёт *м.* उड़ान урāн *ж.*; **беспоса́дочный** ~ लगातार उड़ान *ж.*

перелива́ние *с.*: ~ **кро́ви** ख़ून (रक्त) देना кхӯн (ракта) дэна̄ *м.*

переложи́ть *см.* перекла́дывать.

перело́м *м.* 1. तोड़ना торна̄ *м*, विभंग вибханг *м.*; ~ **ко́сти** हड्डी का टूटना *м.*; 2. (*поворотный пункт*) मोड़ мор *м.*; संकट санкат *м.* (*кризис*); ~ **в хо́де боле́зни** बीमारी का संकट *м.*

переме́на *ж.* 1. तबदीली табдӣлӣ *ж.*, परिवर्तन паривартан *м.*; ~ **декора́ций** सीनरी की तबदीली *ж.*, पट परिवर्तन *м.*; 2. (*в школе*) [दो पाठों के बीच की] छुट्टी [до па̄тхо̄ кэ бӣч кӣ] чхуттӣ *ж.*, विराम вира̄м *м.*

перемени́ть बदलना бадална̄ *п.*, तबदील (परिवर्तन) करना табдӣл (паривартан) карна̄ *п.*; ~ **бельё** कपड़े बदलना *п.*

перемени́ться बदलना бадална̄ *нп.*, तबदील (परिवर्तन) हो जाना табдӣл (паривартан) х̆о джа̄на̄ *нп.*

перенести́ *см.* переноси́ть.

переноси́ть 1. ले जाना лэ джа̄на̄ *нп.*,

उठा लाना уṫхā лāнā п.; 2. टालना ṫāлнā п., स्थगित करना стхагит карнā п.; концéрт перенесли́ на зáвтра कंसर्ट कल पर टाला गया.

переобувáться जूते बदलना джӯтэ бадалнā п.

переобу́ться *см.* переобувáться.

переодевáть [दूसरे] कपड़े पहनाना [дӯсрэ] капрэ пахнāнā п.

переодевáться कपड़ा बदलना капрā бадалнā п.; мне нáдо ~ मुझे कपड़े बदलने हैं.

переодéть(ся) *см.* переодевáть(ся).

переписáть *см.* перепи́сывать.

перепи́ска *ж.* नक़ल करना накал карнā м., प्रतिलिपि लिखना пратилипи ликхнā м.; टाइपिंग ṫāипинг *ж.* (*на маши́нке*); लिखा-पढ़ी ликхā-пархӣ *ж.* (*корреспонденция*).

перепи́сывать नकल करना накал карнā п., प्रतिलिपि लिखना пратилипи ликхнā п.; टाइप करना ṫāип карнā п. (*на пишущей машинке*).

переписываться लिखा-पढ़ी (पत्र-व्यवहार) करना ликхā-пархӣ (патра-вйавахāр) карнā *п.* (से *с кем-л.*); **давайте ~** लिखा-पढ़ी (पत्र-व्यवहार) करें.

переплёт *м.* जिल्द джилд *ж.*; **книга в ~е** सजिल्द पुस्तक *ж.*; **книга без ~а** अजिल्द पुस्तक *ж.*

переполнить *см.* переполнять.

переполнять खचाखच (ठसाठस) भरना кхачāкхач (тхасāтхас) бхарнā *п.*

перерыв *м.* अवकाश авакāш *м.*; **без ~а** अवकाश के बिना; **~ на 10 минут** १० मिनट का अवकाश *м.*

пересадк||а *ж.* गाड़ी बदलना гāрӣ бадалнā *м.*; **сделать ~у** गाड़ी बदलना *п*; **в Москве я сделал ~у на другой поезд** मैं ने मास्को में रेलगाड़ी बदली.

пересаживаться 1. दूसरी जगह बैठ जाना дӯсрӣ джагах байтх джāнā *нп.*; **давайте пересядем ближе (дальше)** ज़रा नज़दीक (दूर) बैठें; 2.: **~ на другой поезд** गाड़ी बदलना гāрӣ бадалнā *п.*

пересека́ть पार करना пāр карнā *п.*, काटना кāтнā *п.*

пересека́ться एक दूसरे को काटना эк дӯсрэ ко кāтнā *п.*

пересели́ть *см.* переселя́ть.

переселя́ть बसाना басāнā *п.*, निवास-स्थान बदलना нивāс-стхāн бадалнā *п.*

переселя́ться जा बसना джā баснā *нп.*; बस जाना бас джāнā *нп.* (*на новую квартиру и т. п.*).

пересе́сть *см.* переса́живаться.

пересе́чь(ся) *см.* пересека́ть(ся).

пересла́ть *см.* пересыла́ть.

переспра́шивать फिर से पूछना пхир сэ пӯчхнā *п.*

переспроси́ть *см.* переспра́шивать.

перестава́ть बंद करना (कर देना) банд карнā (кāр дэнā) *п.*, रोकना рокнā *п.* (*прекращать*); छोड़ना чхорнā *п.* (*бросать*); बंद होना банд хонā *нп.*, रुकना рукнā *нп.* (*прекращаться*); переста́ньте разгова́ривать! बोलो मत!, बोलना

बंद करो! ; **дождь перестáл** बारिश रुक गई.

перестáвить *см.* переставля́ть.

переставля́ть दूसरे स्थान पर रखना дӯсрэ стхāн пар ракхнā *п.*; हटाना х̌аṫāнā *п.* (*передвигать*); **перестáвьте часы́ на час (на два часá) вперёд (назáд)** घड़ी की सूइयाँ एक (दो घंटे) आगे (पीछे) कीजिये.

перестáть *см.* переставáть.

пересылáть भेजना бхэджнā *п.*; **перешли́те по пóчте** डाक से भेजिये.

пересы́лка *ж.* भेजना бхэджнā *м.*; **скóлько стóит ~?** भेजने के लिये कितना दाम लगेगा?

переу́лок *м.* गली гали̅ *ж.*, कूचा кӯчā *м.*

перехóд *м.* [दूसरी जगह] चला जाना [дӯсри̅ джагах̌] чалā джāнā *м.*; पार करना пāр карнā *м.* (*через реку*); परिवर्तन паривартан *м.* (*превращение*).

переходи́ть काटना кāṫнā *п.*; पार करना пāр карнā *п.* (*реку, улицу*); **~ у́лицу**

सड़क काटना *п.*; перейдём в другóе мéсто दूसरी जगह चलें.

перехóдный माध्यमिक мāдхйамик, परिवर्तन का паривартан кā.

пéр||ец *м.* मिर्च мирч *ж.*; крáсный ~ लाल मिर्च *ж.*; чёрный ~ काली मिर्च *ж.*; душúстый ~ खुशबूदार मिर्च *ж.*; с ~цем मिर्च के साथ.

пéречень *м.* (*список*) फ़िहरिस्त фиҳрист *ж.*, सूची сӯчӣ *ж.*

перечúслить *см.* перечислять.

перечислять गिनना гиннā *п.*, गिनती करना гинтӣ карнā *п.*; ~ поимённо एक एक करके नाम लेना *п.*; перечúслите, пожáлуйста मेहरबानी करके गिनती कीजिये.

пéречница *ж.* मिर्चदान мирчдāн *м.*

перешивáть फिर से काटकर (तराशकर) सीना пхир сэ кāткар (тарāшкар) сӣнā *п.*; ~ костюм कोट में तबदीली करना *п.*; ~ пýговицу बटन को टाँक देना *п.*

перúла *мн.* जँगला джãглā *м.*, रेलिंग рэ-

линг *ж.*, सीढ़ी का डंडा сӣрхӣ кā дандā *м.* (*лестницы*).

период *м.* अरसा арсā *м.*, समय самай *м.*, अवधि авадхи *ж.*; काल кāл *м.*, युग йуг *м.* (*эпоха*).

перлóн *м.* पेड़लोन пэрлон *м.*

перлóнов||ый: ~**ые чулкú** पेड़लोन के जुराब пэрлон кэ джурāб *м. мн.*

перманéнт *м.* स्थायी (मुस्तक़िल) लहरिया стхāйӣ (мустакил) лахрийā *м.*

перó *с.* 1. (*птицы*) पर пар *м.*, पंख панкх *м.*; 2. (*ручки*) क़लम калам *м.*, लेखनी лэкхнӣ *ж.*

перочúнный: ~ **нож** क़लमतराश калам-тарāш *м.*

перрóн *м.* [रेल का] प्लेटफ़ार्म [рэл кā] плэтфāрм *м.*

перрóнн||ый: ~ **билéт** प्लेटफ़ार्म का टिकट плэтфāрм кā тикат *м.*; ~**ая кáсса** प्लेट-फ़ार्म का टिकटघर плэтфāрм кā тикат-гхар *м.*

перс *м.* फ़ारसी [वासी] фāрсӣ [вāсӣ] *м.*

перси́дский फ़ारसी фāрсӣ.

пе́рсик *м.* शफ़तालू шафтāлӯ *м.*, आड़ू āр̣ӯ *м.*

персона́л *м.* अमला амлā *м.*, स्टाफ़ с̇тāф *м.*, कर्मचारी кармачāрӣ *м. мн.*; медици́нский ~ चिकित्सा कर्मचारी *м. мн.*

Пе́ру पेरू пэрӯ.

перча́тки *мн.* दस्ताने дастāнэ *м. мн.*

песе́ц *м.* ध्रुव की लोमड़ी дхрув кӣ ломр̣ӣ *ж.*

пе́сня *ж.* गीत гӣт *м.*; наро́дная ~ लोक-गीत *м.*

песо́к *м.* बालू бāлӯ *м.*, रेत рэт *ж.*; ◇ са́харный ~ दानेदार चीनी *ж.*

пёстрый रंग-बिरंगा ранг-бирангā, [चित]-कबरा [чит]кабрā, विचित्र вичитра.

пету́х *м.* मुरग़ा мург̇ā *м.*

петь गाना гāнā *п.*

печа́тать छापना чхāпнā *п.*, मुद्रित करना мудрит карнā *п.*; टाइप करना т̇āип карнā *п.* (*на машинке*).

печа́ть I *ж.* मुहर мух̌ар *ж.*, मुद्रा мудрā *ж.*; ста́вить ~ मुहर (मुद्रा) लगाना *п.*

печа́т||ь II *ж.* प्रेस прэс *м.*, समाचार-पत्र самāчāр-патра *м.*; рабо́тник ~и मुद्रक *м.*, प्रेस-कर्मचारी *м.*

печёнка *ж.* कलेजी калэджӣ *ж.*

пе́чень *м.* जिगर джигар *м.*, यकृत йакрит *м.*

пече́нье *с.* बिसकुट бискут *ж.*

пе́чка *ж.* *см.* печь I.

печь I *м.* चूल्हा чӯлхā *м.*, भट्ठी бхаттхӣ *ж.*

печь II 1. (*варить*) पकाना пакāнā *п.*; 2. (*о солнце*) कड़ी (तेज़) धूप पड़ना карӣ (тэз) дхӯп парнā *нп.*

пешехо́д *м.* पैदल пайдал *м.*, पथिक патхик *м.*

пешехо́дн||ый पैदल चलने का пайдал чалнэ кā; ~ая доро́жка पैदल चलने का रास्ता *м.*, पगडंडी *ж.*

пешко́м पैदल пайдал; идти́ ~ पैदल चलना (जाना) *нп.*; пойдём[те] ~ पैदल चलो (चलिये).

пеще́ра *ж.* ग़ार ғāр *м.*, गुफा гупхā *ж.*

пиани́но *с.* प्यानो пйāно *м.*

пиани́ст *м.* प्यानो बजानेवाला пйа̄но баджа̄нэва̄ла̄ *м.*

пиани́стка *ж.* प्यानो बजानेवाली пйа̄но баджа̄нэва̄лӣ *ж.*

пивна́я *ж.* शराबखाना шара̄бк̇ха̄на̄ *м.*, बीयरखाना бӣйарк̇ха̄на̄ *м.*

пи́во *с.* बीर бӣр *ж.*

пиджа́к *м.* कोट кот̇ *м.*

пижа́ма *ж.* पाजामा па̄джа̄ма̄ *м.*

пило́т *м.* उड़ाका ур̇а̄ка̄ *м.*, [विमान-]चालक [вима̄н-]ча̄лак *м.*

пилю́ля *ж.* [दवा की] गोली [дава̄ кӣ] голӣ *ж.*, टिकिया т̇икийа̄ *ж.*

пионе́р *м.* पायोनियर па̄йонийар *м.*, बालचर ба̄лчар *м.*

пионервожа́тый *м.* पायोनियर का संचालक па̄йонийар ка̄ санча̄лак *м.*

пионе́рка *ж.* पायोनियर па̄йонийар *ж.*, बालचरी ба̄лчарӣ *ж.*

пипе́тка *ж.* विंदुक виндук *м.*

пирами́да *ж.* (*сооружение*) पिरामिड пира̄мид̣ *ж.*

пирóг *м.* कचौड़ी качаурӣ *ж.*, समोसा самосā *м.*; ~ с капýстой गोभी पूरित कचौड़ी *ж.*; слáдкий ~ मीठी कचौड़ी *ж.*

пирóжное *с.* पेस्ट्री пэстрӣ *ж.*, कैक кайк *м.*

пирожóк *м.* [छोटा] समोसा [чхотā] самосā *м.*, कचौड़ी качаурӣ *ж.*

пируэ́т *м.* पैर की अंगुलियों पर कातना пайр кӣ ангулийб̃ пар кāтнā *м.*

писáтель *м.* लेखक лэкхак *м.*

писáть 1. लिखना ликхнā *п.*; **он давнó мне ничегó не пи́шет** बहुत देर से वह मुझे कुछ नहीं लिखता है; 2. (*в газетах, журналах*) समाचार-पत्र में लिखना самāчāр-патра мэ̃ ликхнā *п.*; 3. (*рисовать*) चित्रित करना читрит карнā *п.*

пи́сьменн||ый लिखने का ликхнэ кā; ~ **стол** लिखने की मेज़ *ж.*, डेस्क дэск *м.*; ~**ые принадлéжности** लेखन-सामग्री *ж.*, लिखने का सामान *м.*; ~ **прибóр** लेखन-सामग्री का सेट *м.*

письмó *с.* चिट्ठी читтхӣ *ж.*, ख़त кхат *м.*, पत्र патра *м.*; **откры́тое** ~ [पोस्ट-] कार्ड

м.; поздравительное ~ बधाई की चिट्ठी *ж.*; заказнóе ~ रजिस्टरी चिट्ठी *ж.*
питáние *с.* (*пища*) खाना кхāнā *м.*, भोजन бходжан *м.*
питáтельный पुष्टिकर пуш̣тикар, पौष्टिक пауш̣тик.
питáться खाना кхāнā *п.*
пить पीना пӣнā *п.*; я хочý ~ मैं प्यासा हूँ, मुझे प्यास लगी है; ~ за чьё-л. здорóвье, за когó-л. किसी की सलामती का जाम पीना *п.*, किसी की सेहत के लिये जाम उठाना *п.*
пи́ща *ж.* खाना кхāнā *м.*, भोजन бходжан *м.*, खाद्य кхāдйа *м.*
плáвани||е *с.* तैरना тайрнā *м.*, तैराकी тайрāкӣ *ж.*, प्लावन плāван *м.*; шкóла ~я तैराकी-स्कूल *м.*
плáвать तैरना тайрнā *п.*
плáвки *мн.* लँगोट лāгот̣ *м.*
плáвленый: ~ сыр पिघलाकर बनाया हुआ पनीर пигхлāкар банāйā х̌уā панӣр *м.*
плакáт *м.* पोस्टर пост̣ар *м.*, इश्तहार

иштахӑр *м.*, विज्ञापन-चित्र вигьяпан-читра *м.*

пла́кать रोना рона̄ *нп.*

план *м.* योजना йоджна̄ *ж.*, कार्यक्रम ка̄рйакрам *м.*; **пятиле́тний** ~ पंचवार्षिक योजना *ж.*

планёр *м.* ग्लाइडर гла̄идар *м.*, बिना इंजन का हवाई जहाज़ бина̄ инджан ка̄ хӑва̄и джахӑ̄з *м.*

планери́зм *м.* बिना इंजन की हवाबाज़ी бина̄ инджан кӣ хӑва̄ба̄зӣ *ж.*, ग्लाइडर उड़ान का कार्य гла̄идар ур̣а̄н ка̄ ка̄рйа *м.*

планери́ст *м.* बिना इंजन का हवाबाज़ бина̄ инджан ка̄ хӑва̄ба̄з *м.*, ग्लाइडर चालक гла̄идар ча̄лак *м.*

плане́та *ж.* ग्रह грах̆ *м.*

планета́рий *м.* नक्षत्र-भवन накшатра-бхаван *м.*

пла́нка *ж.* *спорт.* [खेल-कूद का] तख़्ता [кхэл-кӯд ка̄] тах̇хта̄ *м.*

пласти́нка *ж.* प्लेट плэт̣ *ж.*; **граммофо́нная** ~ रिकार्ड *м.*

пластмácса *ж.* प्लास्टिक плāстик *ж.*

плáстырь *м.* प्लास्टर плāстар *м.*, लेप лэп *м.*, छोप чхоп *м.*

плáта *ж.* अदायगी адāйгӣ *ж.*; **входнáя** ~ प्रवेशशुल्क *м.*

плáтина *ж.* प्लेटिनम плэтинам *м.*

платúть चुकाना чукāнā *п.*, क़ीमत (दाम) देना кӣмат (дāм) дэнā *п.*; ~ **по счёту** बिल (हिसाब) चुकाना *п.*

плáтный: ~ **вход** सशुल्क प्रवेश сашулка правэш *м.*

платóк *м.* दोपट्टा допаттā *м.*; **носовóй** ~ रूमाल *м.*, साफ़ी *ж.*

платфóрма *ж.* प्लेटफ़ार्म плэтфāрм *м.*, चबूतरा чабӯтарā *м.* (*перрон*); ट्रक трак *м.* (*товарный вагон*).

плáтье *с.* (*женское*) ड्रेस дрэс *м.*, [औरतों का] कपड़ा [ауратõ кā] капрā *м.*; **вечéрнее** ~ संध्याकालीन कपड़ा *м.*; **готóвое** ~ तैयार (सिले-सिलाये) कपड़े *м. мн.*

плáтье-костю́м *м.* फ़ाक-सूट фрāк-сӯт *м.*

платян||óй: ~**áя щётка** कपड़े साफ़ करने का ब्रश капрэ са̄ф карнэ ка̄ браш *м.*

плацкáрта *ж.* रिज़र्व सीट का टिकट ризарв сит ка̄ тикат *м.*

плацкáртн||ый: ~ **вагóн** रिज़र्व सीटों का डिब्बा ризарв сито̄ ка̄ дибба̄ *м.*, आरक्षित स्थानों का डिब्बा а̄ракшит стха̄но̄ ка̄ дибба̄ *м.*; ~**ое мéсто** रिज़र्व सीट ризарв сит *ж.*, आरक्षित स्थान а̄ракшит стха̄н *м.*

плащ *м.* लबादा лаба̄да̄ *м.*, चोग़ा чога̄ *м.*; बरसाती барса̄тӣ *ж.* (*дождевик*).

плевáтельница *ж.* उगालदान уга̄лда̄н *м.*, थूकदान тхӯкда̄н *м.*

плевáть थूकना тхӯкна̄ *нп.*

плед *м.* प्लैड плайд *м.*

племя́нник *м.* भतीजा бхатӣджа̄ *м.* (*сын брата*); भाँजा бха̄̃джа̄ *м.* (*сын сестры*).

племя́нница *ж.* भतीजी бхатӣджӣ *ж.* (*дочь брата*); भाँजी бха̄̃джӣ *ж.* (*дочь сестры*).

плёнка *ж.* *фото, кино* फ़िल्म филм *м.*, *ж.*

плеч||ó *с.* कंधा кандхā *м.*; пожимáть ~áми अपने कंधे हिलाना *п.*

плитá *ж.* (*кухонная*) चूल्हा чӯлхā *м.*; गैस का चूल्हा гайс кā чӯлхā *м.* (*газовая*).

плов *м.* पुलाव пулāо *м.*

пловéц *м.* तैराक тайрāк *м.*, तैरनेवाला тайрнэвāлā *м.*

пловчи́ха *ж.* तैरनेवाली тайрнэвāлӣ *ж.*

плод *м.* फल пхал *м.*, मेवा мэвā *м.*

плодовóдство *с.* मेवे की काश्त (खेती) мэвэ кӣ кāшт (кхэтӣ) *ж.*

плóмб||а *ж.* 1. [दाँत में] भराई [дāт мẽ] бхарāӣ *ж.*; стáвить ~у [दाँत को] भरना *п.*; 2. (*на двери и т. п.*) मुहर мухар *ж.*

пломби́р *м.* बर्फ़ की मलाई барф кӣ малāӣ *ж.*

пломбировáть 1. (*зуб*) भरना бхарнā *п.*; 2. (*дверь*) मुहर लगाकर बंद करना мухар лагāкар банд карнā *п.*

плоти́на *ж.* बाँध бāдх *м.*, जलबंधक джалбандхак *м.*

плóтник *м.* बढ़ई бархаӣ *м.*, सुतार сутāр *м.*

плóтно: ~ **поéсть** पेट भरके खाना пэт бхаркэ кхāнā *п.*

плóтный घन гхан, ठोस т̇хос; मोटा-ताज़ा мот̇ā-тāзā (*о человеке*); ~ **обéд** पेट भर का खाना *м.*

плóхо बुरी तरह бурӣ тарах̆; **мне** ~ मुझे खराब लग रहा है; **я** ~ **себя́ чу́вствую** मेरी तबीअत खराब है; ~ **игрáть** ठीक नहीं खेलना *п.*

плох||óй बुरा бурā; खराब к̇харāб (*негодный*); **у меня́** ~**óе настроéние** मैं बहुत निराश (गमगीन) हूँ.

площáдка *ж.* **1.** मैदान майдāн *м.*; **дéтская** ~ खुले मैदान में किंडरगार्टन *ж.*; **посáдочная** ~ उतरने का मैदान *м.*; **тéннисная** ~ टेनिस का मैदान *м.*; **2.** (*лестничная*) लैंडिंग лайнӣдинг *ж.*

плóщадь *ж.* (*напр. в городе*) मैदान майдāн *м.*, चौक чаук *м.*

плуг *м.* हल х̆ал *м.*

плыть **1.** तैरना тайрнā *нп.*, पैरना пайрнā *нп.*; **2.** (*на судне*) जाना джāнā *нп.*

(में, से *на чём-л.*), चलना чалнā *нп.* (पर *на чём-л.*).

плю́нуть *см.* плева́ть.

пляж *м.* [समुद्र, झील, नदी] का रेतीला किनारा (तट) [самудра, джхӣл, надӣ] кā рэтӣлā кинāрā (тат̇) *м.*

пляса́ть नाचना нāчнā *п.*

пля́ска *ж.* नाच нāч *м.*, नृत्य нритйа *м.*

по पर пар; से сэ, द्वारा двāрā (*посредством*); के मुताबिक़ (अनुसार) кэ мутāбик̇ (анусāр) (*согласно*); **погуля́ем по у́лицам** सड़कों पर घूमने चलें; **посыла́йте по по́чте** डाक द्वारा (से) भेजिये; **мне на́до поговори́ть по телефо́ну** मुझे टेलीफ़ोन करना चाहिये; **он выступа́ет по ра́дио** वह रेडियो पर बोलता है; **я по оши́бке взял ва́шу кни́гу** मैं ने भूल से आप की किताब ले ली; **по распоряже́нию...** ...के हुक्म (आदेश) से; **вы говори́те по хи́нди?** आप को हिंदी आती है?, आप हिंदी बोलते हैं?; **по вечера́м** शाम को.

побе́д||а *ж.* जीत джӣт *ж.*, फ़तह фатаҳ *ж.*, विजय виджай *ж.*; **оде́рживать ~у** विजय पाना *п.*

победи́тель *м.* विजेता виджэтā *м.*

победи́ть *см.* побежда́ть.

побежда́ть जीतना джӣтнā *п.*, फ़तह (जय) करना фатаҳ (джай) карнā *п.*

побере́жье *с.* किनारा кинāрā *м.*, तट тат *м.*; समुद्रतट самудратат *м.* (*морское*).

побли́зости नज़दीक наздӣк, पास (समीप) में пāс (самӣп) мэ̄; **нет ли ~ телефо́на?** क्या समीप में टेलीफ़ोन है?

побри́ть मूँड़ना мӯрнā *п.*, हजामत बनाना ҳаджāмат банāнā *п.*; **пожа́луйста, побре́йте!** मेहरबानी करके हजामत बनाये!

побри́ться हजामत बनाना ҳаджāмат банāнā *п.* (*самому*); हजामत बनवाना ҳаджāмат банвāнā *п.* (*у парикмахера*); **где мо́жно ~?** नाई की दुकान कहाँ है?, मैं हजामत कहाँ बनवा सकता हूँ?; **я хочу́ ~** मैं हजामत करना चाहता हूँ.

побыва́ть होना ҳонā *нп.*; हो आना ҳо āнā

нп. (*прийти повидаться*); ~ **в гостя́х** मेहमान होना *нп.*; ~ **в кино́** सिनेमाघर जाना *нп.*

по́вар *м.* बावरची ба̄варчӣ *м.*, रसोइया расоийа̄ *м.*

поверну́ть(ся) *см.* повора́чивать(ся).

пове́сить लटकाना латка̄на̄ *п.*, टाँगना та̄̃гна̄ *п.*

пове́стка *ж.* नोटिस нотис *м.*, सूचना сӯчна̄ *ж.*; ◇ ~ **дня** अजंडा *м.*

по́весть *ж.* [लंबी] कहानी [ламбӣ] кахāнӣ *ж.*, अफ़साना афса̄на̄ *м.*, कथा катха̄ *ж.*

по-ви́димому शायद ша̄йад, मालूम (प्रतीत) होता है ма̄лӯм (пратӣт) хота̄ хэ; **он, ~, не придёт** वह शायद नहीं आयेगा, मालूम होता है कि वह नहीं आयेगा.

повинова́ться मानना ма̄нна̄ *п.*, आज्ञापालन करना а̄гья̄па̄лан карна̄ *п.*

по́вод *м.* उपलक्ष упалакша *м.*; मौक़ा мауқа̄ *м.*, अवसर авасар *м.* (*случай*); बहाना бахāна̄ *м.* (*предлог*), **по ~у** उपलक्ष में, मौक़े (अवसर) पर; **дать ~** अवसर देना *п.*

повора́чивать घुमाना гхума̄на̄ *п.*, फिराना пхира̄на̄ *п.*, मोड़ना мор̣на̄ *п.*; ~ **напра́во (нале́во, за́ угол)** दाहिनी तरफ़ (बाईं तरफ़, नुक्कड़ पर) मुड़ना *нп.*

повора́чиваться मुड़ना мур̣на̄ *нп.*, फिरना пхирна̄ *нп.*; **поверни́тесь!** मुड़ जाइये!

поворо́т *м.* मोड़ мор̣ *м.*, फेर пхэр *м.*; घुमाव гхума̄о *м.* (*место*); **второ́й ~ напра́во** दाहिनी तरफ़ दूसरा मोड़ *м.*; **пра́вый (ле́вый) ~** दाहिना (बायाँ) मोड़ *м.*

повреди́ть *см.* повр**е**жда́ть.

поврежда́ть 1. बिगाड़ना бига̄р̣на̄ *п.*, ख़राब (नष्ट) करना кхара̄б (нашт̣а) карна̄ *п.*; **я повреди́л себе́ но́гу (ру́ку)** मेरे पाँव (हाथ) में चोट आ गई; **2.** नुक़सान पहुँचाना нуќса̄н паху̃ча̄на̄ *п.*; **э́то вам не повреди́т** इस में आप को कुछ हानि नहीं.

поврежде́ние *с.* क्षति кшати *ж.*, भंग бханг *м.*, नुक़सान нуќса̄н *м.*; **получа́ть ~** नुक़सान (क्षति) पहुँचना (होना) *нп.*

повтори́ть *см.* повторя́ть.

повтор||я́ть दोहराना дохра̄на̄ *п.*; **~йте, пожа́луйста!** मेहरबानी करके दोहराये!

повы́сить(ся) *см.* повыша́ть(ся).

повыша́ть बढ़ाना барха̄на̄ *п.*, बढ़ा देना барха̄ дэна̄ *п.*

повыша́ться बढ़ना бархна̄ *нп.*, बढ़ जाना барх джа̄на̄ *нп.*

повя́зка *ж.* बंधन бандхан *м.*, पट्टी паṭṭӣ *ж.*

погаси́ть बुझाना буджха̄на̄ *п.*; गुल करना гул карна̄ *п.* (*лампочку*); **~ свет** रोशनी बुझाना *п.*

погово́рка *ж.* कहावत каха̄ват *ж.*, मसल масал *ж.*

пого́да *ж.* मौसिम маусим *м.*; **тёплая (холо́дная) ~** गरम (ठंडा) मौसिम *м.*; **плоха́я ~** ख़राब मौसिम *м.*

пограни́чник *м.* सरहदी सिपाही сархади сипа̄хӣ *м.*, सीमा-रक्षक сӣма̄-ракшак *м.*

пограни́чн||ый हद (सीमा) का хад (сӣма̄) ка̄, सरहदी сархади; **~ая ста́нция** सरहदी स्टेशन *м.*

погружáть लादना ла̄дна̄ *п.*, बोझना боджхна̄ *п.*, भरना бхарна̄ *п.*

погрузи́ть *см.* погружáть.

погру́зка *ж.* लाद ла̄д *ж.*, लदाई ладаи̅ *ж.*

под के नीचे кэ ни̅чэ, [के] तले [кэ] талэ; के पास (नज़दीक) кэ па̄с (назди̅к) (*возле*); ~ **Москвóй мнóго краси́вых мест** मास्को के पास बहुत सी सुंदर जगहें हैं; ~ **конéц** अखीर (अंत) में; **стéны отдéланы** ~ **мрáмор** दीवारें संगमरमर की नक़ल है; ~ **аккомпанемéнт роя́ля** प्यानो बजने के साथ-साथ; ~ **вéчер бу́дет прохлáднее** शाम आते कुछ ठंड होगी.

подавáть देना дэна̄ *п.*; परोसना пароса̄на̄ *п.* (*на стол*), ~ **пальтó** ओवरकोट पहनाना *п.* (*одеть*); ओवरकोट बढ़ा देना *п.* (*напр. с вешалки*); ~ **ру́ку** हाथ बढ़ाना *п.*; **обéд пóдан** खाना परोसा गया है, खाना तैयार है; ~ **мяч** गेंद मारना *п.*

подавля́ющ||ий ज़बरदस्त забардаст, अत्यधिक атйадхик; ~**ее большинствó** ज़बरदस्त (अत्यधिक) बहुमत *м.*

подари́ть नज़र (उपहार, दान) करना назар (упаха̄р, да̄н) карна̄ *п.*; ~ на па́мять याद के लिये भेंट में देना *п.*

пода́рок *м.* नज़र назар *ж.*, उपहार упаха̄р *м.*, दान да̄н *м.*

пода́ть *см.* подава́ть.

пода́ча *ж.* देना дэна̄ *м.*; अर्पण арпан *м.* (*вручение*); गेंद मारना гэ̃д ма̄рна̄ *м.* (*в спорте*).

подборо́док *м.* ठोड़ी т̇хори̇ *ж.*, चिबुक чибук *ж.*

по́двиг *м.* कारनामा ка̄рна̄ма̄ *м.*, वीर-चरित ви̇рчарит *м*

подвига́ть [थोड़ा सा] सरकाना [тхор̣а̄ са̄] сарка̄на̄ *п.*; [आगे] बढ़ाना [а̄гэ] бар̣ха̄на̄ *п.* (*вперёд*); हटाना х̆ат̇а̄на̄ *п.* (*в сторону*).

подвига́ться [थोड़ा सा] सरकना [тхор̣а̄ са̄] саракна̄ *нп.*; [आगे] बढ़ना [а̄гэ] бархна̄ *нп.* (*вперёд*); हटना х̆ат̇на̄ *нп.* (*в сторону*); подви́ньтесь, пожа́луйста! मेहरबानी करके थोड़ा सा सरकके बैठिये!

подвя́зка *ж.* मोज़ाबंद पट्टी мозāбанд паттӣ *ж.*

подгота́вливать तैयारी करना таййāрӣ карнā *п.* (की *что-л.*), तैयार करना таййāр карнā *п.*

подгота́вливаться तैयारी करना таййāрӣ карнā *п.* (के लिये *к чему-л.*).

подгото́вить(ся) *см.* подгота́вливать(ся).

подгото́вк||а *ж.* तैयारी таййāрӣ *ж.*; शिक्षा шикшā *ж.* (*обучение*); без ~и तैयारी के बिना.

поддержа́ть *см.* подде́рживать.

подде́рживать सँभालना сāбхāлнā *п.*, सँभाल देना сāбхāл дэнā *п.*, थामना тхāмнā *п.*; समर्थन करना самартхан карнā *п.* (*одобрять*).

подде́ржк||а *ж.* मदद мадад *ж.*, सहायता сах̆āйтā *ж.* (*помощь*); समर्थन самартхан *м.* (*одобрение*); при ~е की सहायता से.

поджига́тель *м.* आग-लगाऊ āг-лагāӯ *м.*; ~ войны́ जंगबाज़ *м.*, युद्ध की आग भड़कानेवाला *м.*

подкла́дка *ж.* अस्तर астар *м.*

по́длинник *м.* मूल мӯл *м.*

подмести́ *см.* подмета́ть.

подмета́ть झाड़ना джхāрнā *п.*, बुहारना бухāрнā *п.*

подмётк||а *ж.* [जूते का] तला [джӯтэ кā] талā *м.*; **ста́вить** ~у [जूते का] तला लगाना *п.*

поднима́ть उठाना утхāнā *п.*; ऊँचा करना ӯчā карнā *п.* (*повышать*); ~ **бока́л** जाम उठाना *п.*; ~ **флаг** झंडा उठाना *п.*; ~ **глаза́** आँखें उठाना *п.*; ◇ ~ **целину́** अछूती धरती जोतना *п.*

поднима́ться 1. उठना утхнā *нп.*; [ऊपर] चढ़ना (चढ़ जाना) [ӯпар] чархнā (чарх джāнā) *нп.* (पर *на гору, по лестнице*); ~ **с ме́ста** उठ खड़ा होना *нп.*; 2. चढ़ना чархнā *нп.*, बढ़ना бархнā *нп.*; **у него́ подняла́сь температу́ра** उस का टेंपेरेचर चढ़ (बढ़) गया.

подно́жка *ж.* (*вагона и т. п.*) पायदान пāйдāн *м.*

поднóс *м.* थाल тхāл *м.*, थाली тхāлӣ *ж.*

поднять(ся) *см.* поднимáть(ся).

подóбн||ый बराबर барāбар, उस तरह (प्रकार) का ус тарах̆ (пракāр) кā, समान самāн; в ~ых слу́чаях ऐसी सूरत में; ничегó ~ого! बिलकुल नहीं!, ख़ाक!

подогревáть गरम करना гарам карнā *п.*

подогрéть *см.* подогревáть.

подожд||áть इंतिज़ार करना интизāр карнā *п.* (का *кого-л.*), प्रतीक्षा करना пратӣкшā карнā *п.* (की *кого-л.*); ~**и́те, пожáлуйста** मेहरबानी करके इंतिज़ार (प्रतीक्षा) कीजिये.

подойти́ *см.* подходи́ть.

подóшва *ж.* तला талā *м.*, तली талӣ *ж.* (*обуви*).

подписáть(ся) *см.* подпи́сывать(ся).

подпи́сывать दस्तख़त (हस्ताक्षर) करना дастхат (х̆астāкшар) карнā *п.*

подпи́сываться दस्तख़त (हस्ताक्षर) करना (कर देना) дастхат (х̆астāкшар) карнā (кар дэнā) *п.*

по́дпись *ж.* दस्तख़त дастќхат *м.*, हस्ताक्षर х̆астāкшар *м.*

подро́бно ब्योरे (विस्तार) से бйорэ (вистāр) сэ, विस्तार-पूर्वक вистāр-пӯрвак; ~ расспра́шивать तफ़सील (विस्तार) से पूछना *п.*

подро́бность *ж.* ब्योरा бйорā *м.*, तफ़सील тафсӣл *ж.*, विस्तार вистāр *м.*

подро́бный ब्योरेवार бйорэвāр, तफ़सीली тафсӣлӣ, विस्तृत вистрит.

подро́сток *м.* बाल бāл *м.*, किशोर кишор *м.* (*юноша*); बालिका бāликā *ж.*, किशोरी кишорӣ *ж.* (*девушка*).

подру́га *ж.* सहेली сах̆элӣ *ж.*, सखी сакхӣ *ж.*

подружи́ться दोस्ती (मित्रता) हो जाना дос्तӣ (митратā) х̆о джāнā *нп.* (से *с кем-л.*).

подста́вить *см.* подставля́ть.

подставля́ть रखना ракхнā *п.*, डालना д̣āлнā *п.* (के नीचे *подо что-л.*).

подстака́нник *м.* गिलास-होल्डर гилāс-х̆олд̣ар *м.*

подтвердить *см.* подтверждать.

подтверждать तसदीक़ (पुष्टि) करना тасдӣк (пуштӣ) карнā *п.*

подтяжки *мн.* ब्रेसिज़ брэсиз *м.*

подумать सोचना сочнā *нп.*, ख़याल (विचार) करना к̇хайāл (вичāр) карнā *п.*

подушка *ж.* तकिया такийā *м.*, गद्दा гаддā *м.*; गल-तकिया гал-такийā *м.* (*небольшая*).

подходить 1. [नज़दीक] आना [наздӣк] āнā *нп.*, चला आना чалā āнā *нп.*; **подойдите ближе!** नज़दीक आ जाइये!; 2. लगना лагнā *нп.*, अच्छा आना аччхā āнā *нп.*; **это мне (не) подойдёт** यह मुझे अच्छा (नहीं) लगेगा.

подъезд दर्वाज़ा дарвāзā *м.*

подъезжать पहुँचना пахӯчнā *нп.*, पहुँच आना пахӯч āнā *нп.*

подъём *м.* 1. (*восхождение*) चढ़ाई чаṙхāӣ *ж.*, आरोहण āрохан *м.*; 2. (*сильное развитие*) तरक़्क़ी тараққӣ *ж.*, उन्नति уннати *ж.*; 3. (*воодушевление*) जोश джош *м.*, उत्साह утсāх *м.*

подъéхать *см.* подъезжáть.

пóезд *м.* [रेल]गाड़ी [рэл]ґāрӣ *ж.*, ट्रेन ṫрэн *ж.*; **скóрый** ~ एक्सप्रेस गाड़ी *ж.*; **пассажи́рский** ~ मुसाफ़िर-गाड़ी *ж.*; **товáрный** ~ माल-गाड़ी *ж.*; **при́городный** ~ लोकल गाड़ी *ж.*; ~ **дéлает 70 киломéтров в час** गाड़ी घंटे में ७० कीलोमीटर की रफ़्तार से चलती है.

поéздка *ж.* सफ़र сафар *м.*, यात्रा йāтрā *ж.*, दौरा даурā *м.*; **нам предстои́т интерéсная** ~ हम को दिलचस्प सफ़र करना पड़ेगा.

поéсть खाना кхāнā *п.*, खा लेना кхā лэ нā *п.*; **я ужé поéл** मैं खा चुका; **я не успéл** ~ मैं कुछ खा नहीं पाया.

поéхать जाना джāнā *нп.*, रवाना होना равāнā ҳонā *нп.*

пожáлуйста मेहरबानी करके мэҳарбāнӣ каркэ, कृपया крипайā; **дáйте,** ~ ...मेहरबानी करके ... दीजिये.

пожáр *м.* आग āг *ж.*, अग्निकांड агникāнḍ *м.*

пожáть *см.* пожимáть.

пожела́ни||е *с.* कामना ка̄мна̄ *ж.*; с и́скренними ~ями शुभकामनायों के साथ.

пожива́||ть: как вы ~ете? आप कैसे हैं? а̄п кайсэ х̆эй?, आप का मिज़ाज कैसा है? а̄п ка̄ миза̄дж кайса̄ х̆э?

пожило́й अधेड़ адхэр̣, बड़ी उम्र का бар̣ӣ умр ка̄.

пожима́ть: ~ ру́ку हाथ दबाना х̆а̄тх даба̄на̄ *п.* (का *кому-л.*), हाथ मिलाना х̆а̄тх мила̄на̄ *п.* (से *кому-л.*).

позавчера́ परसों парсо̄.

позади́ [के] पीछे [кэ] пӣчхэ; ~ нас есть свобо́дное ме́сто हमारे पीछे एक खाली जगह है; он оста́лся ~ वह पीछे रह गया.

позволе́ни||е *с.* इजाज़त иджа̄зат *ж.*, मंज़ूरी манзӯрӣ *ж.*; проси́ть ~я इजाज़त (मंज़ूरी) माँगना *п.*; с ва́шего ~я आप की मंज़ूरी से.

позво́лить *см.* позволя́ть.

позволя́ть इजाज़त (अनुमति) देना иджа̄зат (анумати) дэна̄ *п*; позво́льте мне... मुझे... इजाज़त (अनुमति) दीजिये.

по́здний मामूली वक़्त के बाद का мāмӯлӣ вакт кэ бāд кā.

по́здно देर में дэр мэ̄, देर (विलंब) से дэр (виламб) сэ; ~ **ве́чером** रात गये; **сего́дня уже́ ~ туда́ идти́** आज वहाँ जाने में देर हो चुकी.

поздравля́||ть बधाई (मुबारकबाद, अभिनंदन) देना бадхāӣ (мубāракбāд, абхинандан) дэнā *п.*;~**ю вас** आप को बधाई (मुबारकबाद, अभिनंदन) देता हूँ.

пози́ция *ж. спорт.* पोज़ीशन позӣшан *ж.*

познако́мить परिचय कराना (करा देना) паричай карāнā (карā дэнā) *п.* (का *кого-л.*, से *с кем-л.*, *с чем-л.*).

познако́миться परिचय करना паричай карнā *п.* (से *с кем-л.*); परिचित होना паричит х̆онā *нп.* (से *с чем-л.*); **я рад с ва́ми ~** मैं आप को मिलने से बहुत ख़ुश हूँ, आप का परिचय पाकर मुझे बड़ी ख़ुशी हुई.

позоло́ченный मुलम्मा से चढ़ा हुआ муламмā сэ чаṛхā х̆уā.

пойть पिलाना пилāнā *п.*, पिला देना пилā дэнā *п.*

пойти́ जाना джāнā *нп.*, चलना чалнā *нп.*; **пойдёмте со мной** मेरे साथ चलिये; **~ в теа́тр** थियेटर देखने जाना *нп.*

пока́ अभी абхӣ; जब तक джаб так (*до тех пор, пока*); **я э́того ~ не зна́ю** अभी तक यह मुझे मालूम नहीं है; **~ что** अब तो; **побу́дьте ~ здесь** अभी यहाँ रहिये.

показа́ть *см.* **пока́зывать.**

пока́зывать दिखाना дикхāнā *п.*, प्रदर्शन करना прадаршан карнā *п.*; **покажи́те, пожа́луйста!** मेहरबानी करके दिखाये (प्रदर्शन कीजिये)!

покида́ть छोड़ना чхоṛнā *п.*, छोड़ देना чхоṛ дэнā *п.*, त्याग करना тйāг карнā *п.*

поклони́ться [झुककर] बंदगी (प्रणाम) करना [джхуккар] бандагӣ (пранāм) карнā *п.*

поко́й *м.* 1. आराम āрāм *м.*, चैन чайн *м.*, शांति шāнти *ж.*; **ему́ ну́жен по́лный ~** उस के लिये पूर्ण विश्राम चाहिये; 2.: **при-**

ёмный ~ प्रथम परीक्षण का कमरा пратхам парӣкшан кā камрā *м.*

покрóй *м.* काट кāт̇ *ж.*, तराश тарāш *ж.*

покрывáло *с.* परदा пардā *м.*, चादर чāдар *ж.*; पलंगपोश палангпош *м.* (*для постели*).

покры́шка *ж.* (*автомобильная шина*) टायर т̇āйар *м.*

покупáтель *м.* खरीदार кхарӣдāр *м.*, गाहक гāх̆ак *м.*

покупáть खरीदना кхарӣднā *п.*, खरीद (मोल) लेना к̇харӣд (мол) лэнā *п.*

покýпки *мн.* खरीदें кхарӣдэ̃ *ж. мн.*, खरीदी हुई चीज़ें к̇харӣдӣ х̆уӣ чӣзэ̃ *ж. мн.*; я сдéлал ~ मैं ने बहुत सी चीज़ें खरीद लीं.

пол *м.* फ़र्श фарш *м.*

полагá||ть खयाल (विचार) करना к̇хайāл (вичāр) карнā *п.*, समझना самаджхнā *п.*; я ~ю, что... मेरा खयाल (विचार) है कि ...

полагáться भरोसा करना (रखना) бхаро-

cā карнā (ракхнā) *п.* (पर *на кого-л., на что-л.*).

по́лдень *м.* दोपहर допахӑр *м.*

по́ле *с.* 1. (*обрабатываемая земля*) खेत кхэт *м.*, ज़मीन замӣн *ж.*; 2. मैदान майдāн *м.*; **футбо́льное ~** फ़ुटबाल का मैदान *м.*; ◇ **~ де́ятельности** कार्यक्षेत्र *м.*

полев||о́й खेती का кхэтӣ кā; **~ы́е рабо́ты** खेती[बारी] का काम *м.*

полезащи́тн||ый: ~ые насажде́ния खेतों के किनारे-लगी पेड़ों की रक्षापंक्तियाँ кхэтō̃ кэ кинāрэ-лагӣ пэро̃ кӣ ракшāпанктийа̄̃ *ж. мн.*

поле́зно यह फ़ायदेमंद (लाभदायक) है йахӑ файдэманд (лāбхдāйак) хӑэ; **э́то о́чень ~** यह बहुत फ़ायदेमंद (लाभदायक) है.

поле́зный फ़ायदेमंद файдэманд, लाभदायक лāбхдāйак; स्वास्थ्यप्रद свāстхйапрад (*для здоровья*).

полёт *м.* उड़ान урāн *ж.*, उड्डयन уддайан *м.*

поликли́ника *ж.* पोलीक्लीनिक поликлӣник *ж.*

полйтика *ж.* सियासत сийāсат *ж.*, [राज] नीति [рāдж] нйти *ж.*; **мйрная ~** अमन की सियासत *ж.*, शांति-नीति *ж.*

политйческий राजनीतिक рāджнйтик, सियासी сийāсй.

пóлка *ж.* तख़्ता такхтā *м.*, ताक़ тāк *м.*

пóлночь *ж.* आधी रात āдхй рāт *ж.*, अर्द्धरात्र арддхарāтра *ж.*

пóлный 1. भरा [-पूरा] бхарā [-пӯрā], भरपूर бхарпӯр; लबालब лабāлаб (*до краёв*); **зал (стадиóн) пóлон** हाल (स्टेडियम) ठसाठस (खचाखच) भरा हुआ है; 2. (*целый, весь*) पूरा пӯрā, तमाम тамāм, संपूर्ण сампӯрна; **~ день** दिन भर; 3. (*о человеке*) मोटा моṫā.

пóло *с.*: **вóдное ~** जलपोलो джалполо *м.*

половйна *ж.* आधा āдхā *м.*; **~ трéтьего** साढ़े दो बजे; **~ игры** खेल का आधा भाग *м.*

положéние *с.* (*состояние*) हाल х̆āл *м.*, हालत х̆āлат *ж.*, [परि]स्थिति [пари]стхити *ж.*

положи́ть रखना ракхна̄ *п.*, रख देना ракх дэна̄ *п.*

положи́ться *см.* полага́ться.

полоса́ *ж.* 1. पट्टी паттӣ *ж.*, धज्जी дхадджӣ *ж.*; धारी дха̄рӣ *ж.* (*напр. на ткани*); 2. (*период времени*) अरसा арса̄ *м.*, अवधि авадхи *ж*

полоска́ние *с.* 1. (*действие*) धोकर साफ़ करना дхокар са̄ф карна̄ *м.*, खँगालना кха̄̃га̄лна̄ *м.*; कुल्ला кулла̄ *м.*, आचमन а̄чаман *м.* (*рта, горла*); 2. (*жидкость*) मुँह साफ़ करने का पानी мӯ̃х са̄ф карнэ ка̄ па̄нӣ *м.*

полоска́ть धोकर साफ़ करना дхокар са̄ф карна̄ *п.*, खँगालना кха̄̃га̄лна̄ *п.*; कुल्ला करना кулла̄ карна̄ *п.* (*горло*).

полоте́нце *с.* तौलिया таулийа̄ *м.*, अंगोछा ангочха̄ *м.*

полотно́ *с.* 1. पट пат *м.*; 2.: ~ **желе́зной доро́ги** रेलवेलाइन рэлвэла̄ин *ж.*

полтора́ डेढ дэрх.

полтора́ста डेढ़ सौ дэрх сау.

полуботи́нки *мн.* जूते джӯтэ *м. мн*

полуго́дие *с.* आधा साल а̄дха̄ са̄л *м.*, छमाही чхама̄х̆ӣ *ж.*

полузащи́та *ж.* हाफ़ बैक (पंक्ति) х̆а̄ф байк (панкти) *ж.*

полузащи́тник *м.* हाफ़ बैक (पंक्ति) का खिलाड़ी х̆а̄ф байк (панкти) ка̄ кхила̄рӣ *м.*

полумра́к *м.* छाया чха̄йа̄ *ж.*, धुँधलेपन дхӯ̆дхлэпан *м.*

полуфина́л *м.* सैमी-फ़ाइनल саймӣ-фа̄йнал *м.*; **вы́йти в ~** सैमी-फ़ाइनल तक पहुँचना *нп.*

получ||а́ть पाना па̄на̄ *п.*, हासिल (प्राप्त) करना (कर लेना) х̆а̄сил (пра̄пта) карна̄ (кар лэна̄) *п.*, मिलना милна̄ *нп.*; **я ~и́л письмо́** मुझे चिट्ठी मिली.

получи́ть *см.* получа́ть.

полушерстяно́й आध ऊनी а̄дх ӯнӣ.

полчаса́ आध घंटा а̄дх гханта̄ *м.*; **за ~ до...** ...से आध घंटा पहले.

по́льза *ж* फायदा фа̄йда̄ *м.*, लाभ ла̄бх *м.*

по́льзоваться इस्तेमाल (व्यवहार) करना истэма̄л (вйавахӑр) карна̄ *п.* (का *чем-л.*); फ़ायदा (लाभ) उठाना фа̄йда̄ (ла̄бх) ут̇ха̄на̄ *п.* (*извлекать выгоду*; का, से *чем-л.*).

по́лька *ж.* (*танец*) पोल्का [नाच] полка̄ [на̄ч] *м.*

по́льский पोल пол, पोलिश полиш.

По́льша पोलैंड полаййд.

полюби́ть चाहने लगना ча̄ҳнэ лагна̄ *нп.*; मुहब्बत (प्रेम) में फँस जाना мухаббат (прэм) мэ̄ пха̄с джа̄на̄ *нп.* (*влюбиться*).

по́люс *м.* ध्रुव дхрув *м.*

поля́ *мн.* (*шляпы*) किनारा кина̄ра̄ *м.*

поля́к *м.* पोल пол *м.*

поля́на *ж.* [जंगल का] खुला हुआ मैदान [джангал ка̄] кхула̄ хўа̄ майда̄н *м.*

поля́рник *м.* ध्रुव प्रदेशीय अन्वेषक дхрув прадэшийа анвэшак *м*

пома́да *ж.* पमेटम памэт̇ам *м.*; **губна́я** ~ लिप-स्टिक *м.*

помеша́||ть तकलीफ़ देना таклӣф дэна̄ *п.*

(को *кому-л.*); रोकना рокнā *п.* (*воспрепятствовать*); **я вам не ~ю?** मैं आप को कोई तकलीफ़ न दूँ?

помещáться (*находиться*) होना хонā *нп.*, वाक़ा (स्थित) होना вāкā (стхит) хонā *нп.*

помещéние *с.* (*здание*) घर гхар *м.*, मकान макāн *м.*

помидóр *м.* टमाटर тамāтар *м.*, टोमैटो томāто *м.*

пóмнит||ь याद (स्मरण) करना (रखना) йāд (смаран) карнā (ракхнā) *п.*; **вы ~е?** आप को याद (स्मरण) है?

помог||áть मदद (सहायता) करना (देना) мадад (сахāйтā) карнā (дэнā) *п.*; **~йте мне, пожáлуйста!** मेहरबानी करके मुझे मदद (सहायता) दीजिये!

помóщник *м.* मददगार мададгāр *м.*, सहायक сахāйак *м.*

пóмощ||ь *ж.* मदद мадад *ж.*, सहायता сахāйтā *ж.*; **оказáть ~** मदद (सहायता) करना *п.*; **при ~и** की मदद (सहायता) से;

пе́рвая ~ फ़र्स्ट-एड *м.*, प्राथमिक सहायता *ж.*; ско́рая ~ प्राथमिक डाक्टरी सहायता *ж.*, एंबूलंस *м.*

понеде́льник *м.* सोमवार сомвāр *м.*

понемно́гу थोड़ा-थोड़ा [करके] тхо̣рā-тхо̣рā [каркэ]; धीरे-धीरे дхӣрэ-дхӣрэ (*постепенно*).

понижа́ть नीचा करना (कर देना) нӣчā карнā (кар дэнā) *п.*; घटाना гхаṭāнā *п.* (*уменьшать*).

понижа́ться नीचा हो जाना нӣчā х̆о джāнā *нп.*; घटना гхаṭнā *нп.* (*уменьшаться*).

пони́зить(ся) *см.* понижа́ть(ся).

понима́||ть समझना самаджхнā *п.*, समझ लेना самадж лэнā *п.*; अनुभव करना анубхав карнā *п.* (*сознавать*); я вас не ~ю मैं आप को नहीं समझता हूँ.

поно́с *м.* दस्त даст *м.*, अतिसार атисāр *м.*; у меня́ ~ मैं दस्त (अतिसार) से पीड़ित हूँ.

по́нчики *мн.* एक क़िस्म की पूरी эк ќисм кӣ пӯрӣ *ж.*

поня́тно साफ़ са̄ф, साफ़ तौर पर са̄ф таур пар, स्पष्ट रूप से спашта рӯп сэ; **э́то ~** यह साफ़ (स्पष्ट) है.

поня́ть *см.* понима́ть.

поочерёдно बारी पर ба̄рӣ пар, बारी-बारी से ба̄рӣ-ба̄рӣ сэ.

попада́ть 1. पड़ना парна̄ *нп.*, पड़ जाना пар джа̄на̄ *нп.* (*оказываться*); आना а̄на̄ *нп.*, पहुँचना пахӯчна̄ *нп.* (*приходить*); **как попа́сть на вокза́л?** मैं रेलवे स्टेशन कैसे पहुँच सकता हूँ?; 2. (*в цель*) निशाना मारना ниша̄на̄ ма̄рна̄ *п.* (*о стрелке*); लगना лагна̄ *нп.* (*о пуле*).

попа́сть *см.* попада́ть

поперёк के आर-पार кэ а̄р-па̄р, आर-पार а̄р-па̄р.

попола́м आधो-आध а̄дхо-а̄дх, निस्फ़ानिस्फ़ нисфа̄-нисф; **дели́ть ~** आधो-आध करना (बाँटना) *п.*

попра́виться *см.* поправля́ться.

попра́вка *ж.* 1. (*здоровья*) अच्छा होना аччха̄ хона̄ *м.*, स्वास्थ्य-सुधार сва̄стхйа-су-

дхāр *м.*; 2. (*исправление*) दुरुस्ती дурустӣ *ж.*, सुधार судхāр *м.*

поправля́ться (*выздоравливать*) अच्छा (आरोग्य) हो जाना аччхā (āрогйа) х̆о джāнā *нп.*

по-пре́жнему पहले की तरह пах̆лэ кӣ тарах̆, पूर्ववत пӯрвават.

популя́рный आमफ़हम āмфах̆ам, सर्वजनोपयोगी сарваджанопайогӣ (*общедоступный*); लोकप्रिय локприйа, सर्वप्रिय сарваприйа (*известный*).

попу́тчик *м.* हमराह х̆амрāх̆ *м.*, सहयात्री сах̆йāтрӣ *м.*

попы́тк||а *ж.* कोशिश кошиш *ж.*, प्रयत्न прайатна *м.*, **сде́лать ~у** कोशिश (प्रयत्न) करना *п.*; **пе́рвая (втора́я, тре́тья) ~** पहला (दूसरा, तीसरा) प्रयत्न *м.*

пора́ *ж.* वक़्त вакт *м.*, समय самай *м.*; मौसिम маусим *м.* (*время года*); **с каки́х пор?** कब से?, किस वक़्त (समय) से?; **с тех пор** तब से; **до сих пор** अब तक.

поража́ть 1.: ~ цель निशाना मारना ни-

ша̄на̄ ма̄рна̄ *п.*; 2. (*удивлять*) हैरत (चक्कर) में डालना (डाल देना) х̆айрат (чаккар) мэ̄ д̇а̄лна̄ (д̇а̄л дэна̄) *п.*

поражéни||е *с.* शिकस्त шикаст *ж.*, हार х̆а̄р *ж.*, पराजय пара̄джай *ж.*; **терпéть ~** शिकस्त (पराजय) खाना *п.*; **комáнда идёт без ~й** टीम अपराजित रहती है.

поразúтельный अचरज में डालनेवाला эчрадж мэ̄ д̇а̄лнэва̄ла̄, आश्चर्यजनक а̄шчарйаджанак.

поразúть *см.* поражáть.

порвáть फाड़ना пха̄р̇на̄ *п.*, फाड़ डालना пха̄р̇ д̇а̄лна̄ *п.*, तोड़ना тор̇на̄ *п.*, तोड़ देना (डालना) тор̇ дэна̄ (д̇а̄лна̄) *п.*

порéзать काटना ка̄т̇на̄ *п.*, काट देना ка̄т̇ дэна̄ *п.*; **~ рýку** हाथ कटना *нп.*

порéзаться कटना кат̇на̄ *нп.*, चिरना чирна̄ *нп.*

пóровну बराबर (समान) भागों में бара̄бар (сама̄н) бха̄го̄ мэ̄, आधो-आध а̄дхо-а̄дх.

порóг *м.* (*у двери*) ड्योढ़ी д̇йор̇хӣ *ж.*, देहली дэх̆лӣ *ж.*

поросёнок *м.* सूअर का बच्चा суар ка̄ баччā *м.*

порошóк *м.* बुकनी букнӣ *ж.*, चूर्ण чӯрна *м.*; दवा का पौडर дава̄ ка̄ паудар *м.* (*лекарство*); зубнóй ~ दंत-मंजन *м*

порт *м.* बंदरगाह бандаргāх *м.*

пóртить बिगाड़ना бигāрнā *п*, ख़राब करना кхарāб карнā *п.*; नुकसान (हानि) पहुँचाना нуксāн (хāни) пахӯчāнā *п.* (*повреждать*).

пóртиться बिगड़ना бигарнā *нп.*, ख़राब हो जाना кхарāб хо джāнā *нп.*; गलना галнā *нп.* (*гнить*).

портнúха *ж.* दर्जिन дарзин *ж.*

портнóй *м.* दर्ज़ी дарзӣ *м.*

портрéт *м.* तसवीर тасвӣр *ж.*, चित्र читра *м.*; फ़ोटो фото *м.* (*фотография*).

портсигáр *м.* सिगरेट-केस сигрэт-кэс *м.*

Португáлия पुर्तगाल пуртагāл.

портфéль *м.* पोर्टफ़ोलियो портфолийо *м.*

портьé *м.* द्वारपाल двāрпāл *м.*, प्रतिहारी пратихāрӣ *м.*

портьéры *мн.* परदे пардэ *м. мн.*

поруч||áть डालना д̣āлнā *п.* (के ऊपर *кому-либо*); सुपुर्द करना супурд карнā *п.* (*доверять*; के *кому-л.*); емý ~йли отослáть письмó उसे चिट्ठी भेजने को कहा गया, चिट्ठी भेजना उस के ज़िम्मे किया गया.

поручéни||е *с* हुक्म х̆укм *м.*, सुपुर्द супурд *м.*; по ~ю सुपुर्द से.

поручи́ть *см.* поручáть.

пóрция *ж.* हिस्सा х̆иссā *м.*, भाग бхāг *м.*, पोर्शन поршан *м.* (*кушанье, напиток*).

поря́док *м.* इंतिज़ाम интизāм *м.*, तरतीब тартӣб *ж.*; क्रम крам *м.* (*последовательность*); ◇ ~ дня कार्यविधि *ж.*, एजेंडा *м*

посади́ть 1. (*усадить*) बैठाना байт̣хāнā *п.*; चढ़ाना чарх̣āнā *п*, सवार करना савāр карнā *п.* (*на лошадь, на автомобиль и т. п.*); 2. (*растение*) लगाना лагāнā *п*, रोपना ропнā *п.*; बोना бонā *п.* (*посеять*).

посáдка *ж.* 1. चढ़ना чарх̣нā *м.*, सवार

होना савāр х̆онā *м*.; ~ **на парохóд** जहाज़ पर सवार होना *м* ; **внимáние! начинáется ~ на пóезд** सावधान! गाड़ी में सवार होने का समय आ गया; 2. (*самолёта*) उतरान утрāн *м*., अवतरण аватаран *м*.

по-свóему अपनी तरह से апнй тарах̆ сэ (*по-особенному*); अपने इरादे से апнэ ирāдэ сэ (*по своему желанию*).

посвятить *см*. посвящáть.

посвящáть सिखाना сикхāнā *п*., ज्ञान देना гьЯн дэнā *п*., परिचय कराना паричай карāнā *п*.

посéв *м*. बोना бонā *м*., बोवाई бовāй *ж*. (*действие*); फ़सल фасал *ж* (*посеянное*).

посевн||óй बोने (बोवाई) का бонэ (бовāй) кā; **~áя кампáния** बोने (बोवाई) का आंदोलन *м*.; **~áя плóщадь** [फ़सल] बोने का रक़बा (क्षेत्र) *м*

поселиться *см*. поселя́ться.

посёлок *м*. बस्ती басти *ж*, आबादी āбāди *ж*.

поселя́ться बसना басна̄ *нп.*, ठहरना т̇ха-х̌арна̄ *нп.*

посереди́не बीच में бӣч мэ̄, बीचों बीच бӣчо̄ бӣч.

посети́тель *м.* मुलाक़ाती мула̄ка̇тӣ *м.*, विज़िटर визит̇ар *м.*

посети́ть *см.* посеща́ть

посеща́ть जाना джа̄на̄ *нп.*; आ मिलना а̄ милна̄ *нп.*, देखने आना дэкхнэ а̄на̄ *нп.* (*навещать*).

посеще́ние *с.* भेंट бхэ̄т *ж.*, मुलाक़ात мула̄ка̇т *ж*; हाज़िरी х̌а̄зирӣ *ж.* (*присутствие*).

поскользну́ться [पैर] फिसलना [пайр] пхисална̄ *нп.*

посла́нник *м.* सफ़ीर сафӣр *м.*, राजदूत ра̄дждӯт *м.*

посла́ть *см.* посыла́ть.

по́сле बाद ба̄д, बाद को (में) ба̄д ко (мэ̄); об этом мы поговори́м ~ इस के बारे में हम बाद में बातचीत करेंगे; ~ ле́кции бу́дет конце́рт (кино́) लेकचर

के बाद कंसर्ट (फ़िल्म) होगा; **он пришёл ~ всех** वह सबों के बाद आया; **я ещё не видел его ~ возвращения** वापस आने के बाद मैं उस से न मिला.

после́дний पिछला пичхла̄, आखिरी а̄кхи-рӣ, अंतिम антим; **в ~ раз я здесь был в...** पिछली बार में मैं यहाँ ... था; **кто ~?** सब से पिछला कौन है?

после́дствие *с.* नतीजा натӣджа̄ *м.*, परिणाम парина̄м *м.*

послеза́втра परसों парсо̄.

посло́вица *ж.* कहावत кахā̆ват *ж.*, प्रवचन правачан *м.*

посо́л *м.* राजदूत ра̄дждӯт *м.*, एलची элчӣ *м.*; **чрезвыча́йный и полномо́чный ~** असाधारण और अधिकारयुक्त राजदूत *м.*

посо́льство *с.* [राज]दूतावास [ра̄дж]дӯта̄ва̄с *м.* (*здание*).

поспева́ть (*созревать*) पकना пакна̄ *нп.*

поспе́ть *см.* поспева́ть.

посреди́ बीच (मध्य) में бӣч (мадхйа) мэ̄.

посре́дственный मामूली māмули, सामान्य сāмāнйа.

поста́вить खड़ा करना кхарā карнā *п.*; रखना ракхнā *п.* (*положить*); ~ **чемода́н на по́лку** ताक़ पर ट्रंक रखना *п.*

поста́вка *ж.* सप्लाई саплāӣ *ж.*; पहुँचाना пахӯчāнā *м.* (*доставка*).

поставля́ть सप्लाई करना саплāӣ карнā *п.*; पहुँचाना пахӯчāнā *п.* (*доставлять*).

постанови́ть *см.* постановля́ть.

постано́вка *ж.* 1. इंतिज़ाम интизāм *м.*, प्रबंध прабандх *м.*; ~ **вопро́са** सवाल पेश करना *м.*; 2. *театр.* उतारना утāрнā *м.*, स्टेज करना стэдж карнā *м.*

постановле́ние *с.* निर्णय нирнай *м.* (*решение*); प्रस्ताव прастāо *м.* (*резолюция*); आदेश āдэш *м.* (*распоряжение*).

постановля́ть निर्णय (निश्चय) करना нирнай (нишчай) карнā *п.*

посте́ль *ж.* बिस्तर бистар *м.* (*принадлежности*); चारपाई чāрпāӣ *ж.* (*кровать*); **лечь в** ~ चारपाई पर लेट जाना *нп.*

посте́льн||ый चारपाई का чāрпāй кā; ~ое бельё बिछौना *м.*; ~ режи́м शयन-चिकित्सा *ж*, विश्राम का उपचार *м.*

посторо́нн||ий बाहरी бāхрӣ; अजनबी аджнабӣ (*чужой*); ~им вход воспрещён बाहरी लोगों के लिये प्रवेश नहीं है.

постоя́нный निरंतर нирантар; स्थायी стхāйӣ (*обычный*); ~ а́дрес स्थायी पता *м.*

постри́чь काटना кāтнā *п.*, हजामत करना хаджāмат карнā *п.*

постри́чься बाल काट लेना бāл кāт лэнā *п.*; बाल कटवाना бāл катвāнā *п.* (*у парикмахера*)

постро́ить बनाना банāнā *п.*, तामीर (निर्माण) करना тāмӣр (нирмāн) карнā *п.*

постро́йка *ж.* 1. (*действие*) बनाना банāнā *м.*, तामीर (निर्माण) करना тāмӣр (нирмāн) карнā *м.*; 2. (*здание*) इमारत имāрат *ж.*

поступа́ть 1. (*делать*) करना карнā *п.*; 2. दाखिल (भरती) होना дāкхил (бхартӣ)

х̆онā нп.; ~ на слу́жбу नौकरी से लग-
ना нп.

поступи́ть см. поступа́ть.

посту́п||ок м. व्यवहार вйавах̆āр м., कर्म карма м.; ~ки (поведение) काम м. мн.

посу́да ж. बरतन бартан м. мн

посыла́ть भेजना бхэджнā п.; ~ письмо́ खत भेजना п.; ~ приве́т सलाम (प्रणाम) कहना п.

посы́лк||а ж. 1. (действие) भेजना бхэджнā м.; 2. पार्सल пāрсал м.; отпра́вить ~у पार्सल भेजना п.; получи́ть ~у पार्सल मिलना нп.

посы́льный м. चपरासी чапрāсӣ м., अरदली ардалӣ м.

пот м. पसीना пасӣнā м., स्वेद свэд м.

поте́ря ж. नाश нāш м.; नुक़सान нук̣сāн м., क्षति кшати ж. (урон); ~ вре́мени वक़्त (समय) खोना м., कालक्षेप м.

потеря́ть खोना кхонā п., गँवाना гāвā-
нā п.

потоло́к м. छत чхат ж.

потóм बाद бāд, बाद को (में) бāд ко (мэ̄); फिर пхир (*затем*); **~ мы пойдём в теáтр** फिर हम थियेटर को जायेंगे.

потомý इस वजह (कारण) ис ваджах̆ (кāран), इस लिये ис лийэ; **~ что** क्योंकि, इस लिये कि.

потребúтель *м.* [उप]भोक्ता [упа]бхоктā *м.*; गाहक гāх̆ак *м.* (*покупатель*).

потреблéни||е *с.* उपभोग упабхог *м.*, खपत кхапат *ж.*, **товáры ширóкого ~я** आम खपत (उपभोग)की चीज़ें *ж. мн.*

потрéбность *ж.* ज़रूरत зарӯрат *ж*, आवश्यकता āвашйактā *ж.*

похóдка *ж.* चाल чāл *ж.*, चलने का ढंग чалнэ кā д̣ханг *м*

пóхороны *мн.* अंत्यकर्म антйакарма *м.*; दफ़न дафан *м.* (*погребение*).

поцеловáть चूमना чӯмнā *п.*, चुंबन लेना чумбан лэнā *п.*

поцелýй *м.* चुम्मा чуммā *м.*, बोसा босā *м.*, चुंबन чумбан *м.*

пóчва *ж.* मिट्टी митт̣ӣ *ж.*, ज़मीन замӣн *ж.*

почём: ~ **яблоки?** सेबों की क़ीमत क्या है? сэбō кӣ ќӣмат кйā х̃э?

почему́ किस लिये кис лийэ, क्यों кйō; ~ **вы ничего́ не ку́шаете?** आप क्यों कुछ नहीं खाते हैं?; ~ **вы не́ были на конце́рте?** आप क्यों कंसर्ट में नहीं आये?

по́черк *м.* लिखावट ликхāваṭ *ж*, ख़त ќхат *м*.

почёт *м.* आदर āдар *м.*, सम्मान саммāн *м*; **круг** ~**а** सम्मानसूचक चक्कर *м.*; **пьедеста́л** ~**а** विजेता-मंच *м.*

почётный सम्मानित саммāнит, माननीय мāннӣйа; ~ **член** सम्मानित सदस्य *м.*

почини́ть मरम्मत करना мараммат карнā *п.* (की *что-л.*), दुरुस्ती करना дурустӣ карнā *п.*; **мне на́до** ~ **ту́фли (зо́нтик)** मुझे जूते (छतरी) की मरम्मत करवानी है.

почи́нк||а *ж.* मरम्मत мараммат *ж.*, दुरुस्ती дурустӣ *ж.*; ~ **обуви** जूते की मरम्मत *ж.*; **отда́ть в** ~**у** मरम्मत के लिये देना *п.*

по́чки I *мн. анат.* गुरदा гурдā *м.*

по́чки II *мн. бот.* कलियाँ калийā̃ *ж. мн.*

по́чт||а *ж.* डाक ḍāк *ж.*; डाकघर ḍāкгхар *м.* (*помещение*); **возду́шная** ~ हवाई डाक *ж.*; **по** ~**е** डाक से

почталько́н *м.* डाकिया ḍāкийā *м.*, डाकवाला ḍāквāлā *м.*

почта́мт *м.* डाकघर ḍāкгхар *м.*, डाकख़ाना ḍāкк̇хāнā *м.*; **гла́вный** ~ मुख्य डाकघर *м.*

почти́ लगभग лагбхаг, क़रीबन к̇арӣбан, प्रायः прāйах̆; **я** ~ **гото́в** मैं क़रीबन तैयार हूँ.

почти́ть इज़्ज़त (श्रद्धा, पूजा) करना иззат (шраддхā, пӯджā) карнā *п.*, ~ **па́мять встава́нием** स्मरणार्थ खड़े होना *нп.*

по́шлин||а *ж.* चुंगी чунгӣ *ж.*, महसूल мах̆сӯл *м.*; **облага́ть** ~**ой** चुंगी लगाना *п.*; **уплати́ть** ~**у** चुंगी अदा करना *п.*

по́шлый बाज़ारू бāзāрӯ.

поэ́зия *ж.* कविता кавитā *ж.*, शायरी шāйарӣ *ж.*

поэ́ма *ж.* काव्य кāвйа *м.*, कविता кавитā *ж.*

поэ́т *м.* कवि кави *м.*, शायर шāйар *м.*

поэ́тому इस लिये (कारण) ис лийэ (ка̄ран), अत: атах̌; ~ я и пришёл इस लिये मै आया हूँ; я до́лжен побыва́ть ещё в музе́е, ~ спешу́ मुझे अजायबघर जाना है इस लिये मैं जल्दी में हूँ.

появи́ться *см.* появля́ться.

появля́ться निकलना никална̄ *нп.*, जाहिर (प्रकट) होना за̄хир (пракат̇) х̌она̄ *нп.*

по́яс *м.* कमरबंद камарбанд *м.*, पेटी пэт̇и *ж.*; спаса́тельный ~ बचाव-पेटी *ж.*

поясне́ние *с.* स्पष्ट करना спашт̇а карна̄ *м.*, स्पष्टीकरण спашт̇икаран *м.*

поясни́ть *см.* поясня́ть.

поясня́ть समझाना самджха̄на̄ *п.*, स्पष्ट करना спашта карна̄ *п.*

пра́вда *ж.* सचाई сача̄й *ж.*, सत्य сатйа *м.*; не ~ ли? ठीक है न?: э́то ~? यह सच (सच्ची बात) है?

правди́вый सच्चा сачча̄, ईमानदार има̄нда̄р.

пра́вил||о *с.* दस्तूर дастӯр *м.*, नियम нийам *м.*; ~а у́личного движе́ния यातायात

के नियम *м. мн.*; ~а **внýтреннего распоря́дка** व्यवहार के नियम *м. мн.*

прáвильный 1. ठीक ṫхӣк, दुरुस्त дуруст; सच्चा саччā (*истинный*); 2. (*регулярный*) नियमित нийамит.

прави́тельственный सरकारी саркāрӣ.

прави́тельство *с.* सरकार саркāр *ж.*

правлéни||е *с.* हुकूमत х̆укӯмат *ж.*, राज рāдж *м.*, शासन шāсан *м.*; **óрган ~я** शासन-यंत्र *м.*

прáво *с.* हक़ х̆ак *м.*, अधिकार адхикāр *м.*; **~ гóлоса** राय (वोट) देने का हक़ (अधिकार) *м.*, मताधिकार *м.*; **всеóбщее избирáтельное ~** सार्वजनिक मताधिकार *м.*

правосýдие *с.* इन्साफ़ инсāф *м.*, न्याय нйāй *м*

прáв||ый I दाहिना дāх̆инā, दायाँ дāйā̃; **с ~ой стороны́** दाहिनी तरफ़ (ओर) से.

прáвый II (*справедливый*) सच्चा саччā.

Прáга प्राग прāг.

прáздник *м.* त्योहार тйох̆āр *м.*, उत्सव утсав *м.*

пра́зднование *с.* [उत्सव] मनाना [утсав] манāнā *м.*

пра́здновать मनाना манāнā *п.*

пра́ктика *ж.* अमल амал *м.*, व्यवहार вйава-хāр *м.*

пра́чечная *ж.* लौंड्री лаўдрӣ *ж.*, धोबीखाना дхобӣкхāнā *м.*

пра́чка *ж.* धोबिन дхобин *ж.*; धोबी дхобӣ *м.* (*мужчина*).

пребыва́ние *с.* रहना раҳнā *м.*, होना ҳонā *м.*

превзойти́ *см.* превосходи́ть.

превосходи́ть आगे बढ़ना āгэ бархнā *нп.*, बेहतर होना бэҳтар ҳонā *нп.*

превосхо́дн||ый बढ़िया бархийā, उत्तम уттам, श्रेष्ठ шрэшṫха; я в ~ом настрое́нии मैं मूड (मज़े) में हूँ; ~ обе́д बढ़िया खाना *м.*

предвари́тельн||ый प्रारंभिक прāрамбхик, प्राथमिक прāтхамик; по ~ым подсчётам प्रारंभिक गिनती के अनुसार.

предисло́вие *с.* (*к книге*) भूमिका бхӯми-кā *ж.*

предлага́ть देना дэна̄ *п.*, पेश (उपस्थित) करना пэш (упастхит) карна̄ *п.*

предло́г *м.* (*повод*) बहाना баха̄на̄ *м.*, उपलक्ष्य упалакшйа *м.*; **под ~ом** के बहाने.

предложе́ние *с.* 1. तजवीज таджвӣз *ж.*, प्रस्ताव праста̄о *м.*; **приня́ть ~** प्रस्ताव पास करना *п.*; 2. *эк.* पूर्ति пӯрти *ж.*

предложи́ть *см.* предлага́ть.

предме́т *м.* 1. चीज़ чӣз *ж.*, वस्तु васту *ж.*; 2. (*в преподавании*) मज़मून мазмӯн *м.*, विषय вишай *м.*

предназнача́ть [पहले से] मुक़र्रर (नियत) करना [паха̄лэ сэ] мукӑррар (нийат) карна̄ *п.*; **э́то помеще́ние предназна́чено для ...** यह मकान ... के लिये है.

предназна́чить *см.* предназнача́ть.

предоста́вить *см.* предоставля́ть.

предоставля́ть देना дэна̄ *п.*, प्रदान करना прада̄н карна̄ *п.*

предполага́||ть 1. अटकल (क़यास) लगाना (करना) аткал (кайа̄с) лага̄на̄ (карна̄) *п.*, अंदाजा लगाना анда̄за̄ лага̄на̄ *п.*; я

~ю, что ... मेरा अनुमान है कि ...; 2. इरादा (संकल्प) करना (रखना) ирāдā (санкалпа) карнā (ракхнā) *п*.; кóгда вы ~ете уéхать? आप कब जाना चाहते हैं?

предположи́ть *см.* предполагáть 1.

предпочéсть *см.* предпочитáть

предпочитá||ть तरजीह (प्रधानता) देना тарджӣх (прадхāнтā) дэнā *п*., ज़्यादा (अधिक) पसंद करना зйāдā (адхик) пасанд карнā *п*; я ~ю я́блоки मुझे सेब ज़्यादा पसंद आते हैं; я предпочёл бы пойти́ в теáтр मैं थियेटर जाना ज़्यादा पसंद करूँगा.

предпринимáть शुरू (आरंभ) करना шурӯ (āрамбх) карнā *п*.

предприня́ть *см.* предпринимáть.

предприя́тие *с.* कारखाना кāрк̇хāнā *м.* (*промышленное*); व्यापार вйāпāр *м.* (*коммерческое*); काम кāм *м.* (*дело*).

председáтель *м.* सभापति сабхāпати *м.* (*собрания*); प्रधान прадхāн *м* (*правления*).

представи́тель *м.* नुमायंदा нумāйандā *м.*, प्रतिनिधि пратинидхи *м.*

представи́тельство *с.* नुमायंदगी нумāйандагӣ *ж.*, प्रतिनिधित्व пратинидхитва *м.*

предста́виться *см.* **представля́ться.**

представле́ние *с.* 1. परिचय паричай *м.*; विचार вичāр *м.* (*понятие*); **име́ть ~** कल्पना होना *нп.*; 2. *театр.* तमाशा тамāшā *м.*, अभिनय абхинай *м.*; नाटक нāṭак *м.* (*пьеса*).

представля́ть 1. मिलाना миланā *п.*, परिचय कराना паричай карāнā *п.*; **разреши́те предста́вить вам моего́ дру́га** मेरे दोस्त से मिलिये, आप से मेरा दोस्त का परिचय कराने की आज्ञा दीजिये; **предста́вьте, пожа́луйста, меня́** मेरा परिचय कराये; 2. (*чьи-л. интересы*) प्रतिनिधित्व क़रना пратинидхитва карнā *п.*

представля́ться अपना परिचय देना (कराना) апнā паричай дэнā (карāнā) *п.*; **разреши́те предста́виться** क्या मैं अपना परिचय करा सकता हूँ?

предсто||я́ть: мне ~йт встре́титься с ним मुझे उस से मिलना है муджхэ ус сэ милна̄ х̃э.

предупреди́ть *см.* предупрежда́ть.

предупрежда́ть (*предостерегать*) सजग (सचेत) करना саджаг (сачэт) карна̄ *п.*, चेतावनी देना чэта̄онӣ дэна̄ *п*

предупрежде́ние *с.* (*предостережение*) चेतावनी чэта̄онӣ *ж.*; **сде́лать ~** चेतावनी देना *п.*

предъяви́ть *см.* предъявля́ть.

предъяв||ля́ть दिखाना дикха̄на̄ *п.*, पेश (उपस्थित) करना пэш (упастхит) карна̄ *п.*; **~йте биле́ты!** टिकट दिखाइये !

пре́жде पहले пах̃лэ; **~ на́до побыва́ть в кино́** पहले सिनेमा देखने चलें; **~ всего́** पहले-पहल, सब से पहले.

президе́нт *м.* राष्ट्रपति ра̄шт̣рапати *м.*; प्रधान прадха̄н *м.* (*председатель общества*).

прези́диум *м.* प्रीसिडियम прӣсидий̆ам *м.*, अध्यक्ष-मंडली адхйакша-ман̣д̣лӣ *ж.*;

सभापतिमंडल сабха̄патимандал *м.* (*собрания*).

преиму́ществ||о *с.* सुविधा сувидха̄ *ж.*, सहूलियत сах̆ӯлийат *ж.*; **доби́ться** ~а श्रेष्ठता पाना *п.*; **име́ть** ~ श्रेष्ठता होना (रहना) *нп.*

прекра́сный ख़ूबसूरत к̇хӯбсӯрат, सुंदर сундар (*красивый*); सब से बढ़िया саб сэ бар̣хийа̄, उत्तम уттам (*отличный*).

прекрати́ть *см.* прекраща́ть.

прекраща́ть छोड़ना чхор̣на̄ *п.*

премирова́ть इनाम (पुरस्कार) देना ина̄м (пураска̄р) дэна̄ *п.*

пре́ми||я *ж.* इनाम ина̄м *м.*, पुरस्कार пураска̄р *м.*; **получи́ть** ~ю पुरस्कार पाना *п.*

премье́ра *ж.* पहला प्रदर्शन пах̆ла̄ прадаршан *м.*

пре́ния *мн.* बहस-मुबाहिसा бах̆ас-муба̄х̆иса̄ *м.*, वाद-विवाद ва̄д-вива̄д *м.*

преоблада́ть प्राधान्य (प्रबल) होना пра̄дха̄нйа (прабал) х̆она̄ *нп.*

преподава́ние *с.* पढ़ाई парха̄ӣ *ж.*, शिक्षण шикшан *м.*

преподава́тель *м.* उस्ताद уста̄д *м.*, शिक्षक шикшак *м.*

препода||ва́ть पढ़ाना парха̄на̄ *п.*, तालीम (शिक्षण) देना та̄лӣм (шикшан) дэна̄ *п.*; **где вы ~ёте?** आप कहाँ पढ़ाते हैं?; **я ~ю матема́тику** मैं गणित पढ़ाता हूँ.

препя́тствие *с.* आड़ а̄р *ж.*, रुकावट рука̄ват *ж.*, बाधा ба̄дха̄ *ж.*; **брать ~** लाँघना *п.*

прерва́ть *см.* прерыва́ть.

прерыва́ть तोड़ना торна̄ *п*; बात काटना ба̄т ка̄тна̄ *п.*, टोकना токна̄ *п.* (*в разговоре*).

пре́сса *ж.* समाचार-पत्र сама̄ча̄р-патра *м. мн*, प्रेस прэс *м.*

пресс-конфере́нция *ж.* प्रेस-कांफ्रेंस прэс-ка̄нфрэнс *ж.*, पत्रकार-सम्मेलन патрака̄р-саммэлан *м.*

пресс-папье́ *с.* सोख्ता сокхта̄ *м.*, स्याहीसोख сйа̄хӣсокх *м.*

преступлéние *с.* जुर्म джурм *м.*, अपराध апарāдх *м.*

претéнзи||я *ж.* दावा дāвā *м.*, शिकायत шикāйат *ж.*; **предъявля́ть ~и** शिकायत करना (उठाना) *п.*; **у меня́ нет никаки́х ~й к ...** ...के बारे में मेरी कोई शिकायत नहीं है.

Претóрия प्रेटोरीया прэ̇торийā.

при: при слу́чае я расскажу́ об э́том मैं मौक़े पर इस बात के बारे में बता दूँगा мэ̄й мауќэ пар ис бāт кэ бāрэ мэ̄ батā дӯгā; **при мне нет карандашá** मेरे पास पेन्सिल नहीं है мэрэ пāс пэнсил наҳ̄й ҳ̄э; **при всём э́том** यह सब होते हुए भी йаҳ саб ҳотэ ҳуэ бхӣ.

приближáться नज़दीक (निकट) आना наздӣк (никат̇) āнā *нп.*

прибли́зиться *см.* приближáться.

прибóр *м.* 1. यंत्र йантра *м.*; 2. (*комплект*) सेट сэт̇ *м.*; **столóвый ~** रकाबियों, चमचों इत्यादि का सेट *м.*

прибывá||ть पहुँचना паҳӯчнā *нп.*, आना āнā

нп.; пóезд ~ет в час रेलगाडी एक बजे पहुँचती है.

прибы́тие *с.* पहुँचना паҳ̃ӯчна̄ *м.* आमद а̄мад *ж.*

прибы́ть *см.* прибыва́ть.

привезти́ *см* привози́ть.

привести́ *см* приводи́ть

приве́т *м.* नमस्ते намастэ *м.*, अभिवादन абхива̄дан *м.*, सलाम сала̄м *м.*; переда́йте ~ उस से नमस्ते (सलाम) कहिये.

приве́тливый मिलनसार миланса̄р; शिष्ट шишта (*любезный*).

приве́тствие *с* नमस्ते намастэ *м.*, अभिवादन абхива̄дан *м*, सलाम сала̄м *м*; स्वागत-भाषण сва̄гат-бха̄шан *м.* (*речь*).

приве́тствовать स्वागत (अभिवादन) करना сва̄гат (абхива̄дан) карна̄ *п*

при́вкус *м.* कोई और ही स्वाद кой аур ҳӣ сва̄д *м*; **име́ть** ~ दूसरा स्वाद आना (होना) *нп.*

привлека́ть खींचना кхӣчна̄ *п*. आकर्षित (आकृष्ट) करना а̄каршит (а̄кришта) карна̄

п.; ~ внима́ние ध्यान आकर्षित करना *п.*; ~ к уча́стию शामिल करना *п.*

привле́чь *см.* привлека́ть.

приводи́ть 1. ले आना лэ āнā *нп.*, लाना лāнā *п.*; 2. (*цитаты и т. п.*) हवाला देना хӑвāлā дэнā *п.*, उद्धृत करना уддхрит карнā *п.*; 3.: ~ **в поря́док** सजाना саджāнā *п.*, सँवारना са̃вāрнā *п.*, ठीक करना тхӣк карнā *п.*

привози́ть ले आना лэ āнā *нп.*, लाना лāнā *п.*

привыка́ть आदत (अभ्यास) पड़ना āдат (абхйāс) парнā *нп*, आदी हो जाना āдӣ хо̆ джāнā *нп.*

привы́кнуть *см* привыка́ть.

пригласи́ть *см.* приглаша́ть.

приглаша́ть बुलाना булāнā *п*, निमंत्रित करना нимантрит карнā *п*; **разреши́те пригласи́ть вас** आप को आमंत्रित करने की इजाज़त दीजिये.

приглаше́ни||е *с.* बुलाव булāо *м.*, निमंत्रण нимантран *м*; **по ~ю** निमंत्रण पर (के

кого-л.); я получи́л ~ मुझे निमंत्रण पत्र मिला है.

пригоди́ться काम आना кāм āнā *нп.*, लगना лагнā *нп.*

при́город *м.* उपबस्ती упабастӣ *ж.*, उपनगर упанагар *м.*

пригото́вить(ся) *см.* приготовля́ть(ся).

приготовле́ние *с.* तैयारी таййāрӣ *ж.*

приготовля́ть तैयार करना таййāр карнā *п*; पकाना пакāнā *п* (*обед*).

приготовля́ться तैयारी करना таййāрӣ карнā *п.*; пригото́виться! तैयार हो जाओ!

приду́мать *см.* приду́мывать.

приду́мывать सोच निकालना соч никāлнā *п.*, ढूँढ निकालना дхӯ̃дх никāлнā *п.*

прие́зд *м.* आ पहुँचना ā пахӯ̃чнā *м.*, आमद āмад *ж.*, आगमन āгаман *м.*; с ~ом! स्वागतम!

приезжа́ть आना āнā *нп.*, आ पहुँचना ā пахӯ̃чнā *нп*; когда́ вы прие́хали? आप कब आये हैं?

приезжа́ющ||ий *м.* आनेवाला āнэвāлā *м.*,

आगंतुक āгантук *м.*; **гостиница для ~их** आगंतुकों का होटल *м.*

приём *м.* 1. भोज бходж *м.*, दावत дāват *ж.*; **устра́ивать ~** भोज आयोजित करना *п*; 2. (*способ*) ढंग дханг *м.*, रीति рӣти *ж*, प्रणाली пранāлӣ *ж*

приёмная *ж.* इंतिज़ार का कमरा интизāр кā камрā *м.*, वेटिंग-रूम вэ̄тинг-рӯм *м.*

приёмник *м.* रेडियो-सेट рэдийо-сэ̄т *м.*, रेडियो-यंत्र рэдийо-йантра *м.*

приёмн||ый 1. पालित пāлит, पालक пāлак, **~ оте́ц** पालक बाप (पिता) *м.*; **~ сын** दत्तक *м.*; 2.: **~ые часы́** मुलाक़ात (मिलने) का समय мулāкāт (милнэ) кā самай *м.*

прие́хать *см.* приезжа́ть.

приз *м.* इनाम инāм *м.*, पुरस्कार пурасқāр *м.*; **получа́ть пе́рвый (второ́й, тре́тий) ~** पहला (दूसरा, तीसरा) इनाम (पुरस्कार) हासिल (प्राप्त) करना *п.*

приземли́ться *см.* приземля́ться.

приземля́ться उतरना утарнā *нп.*

признава́ть पहचानना паҳчāннā *п.*; मा-

नना мāннā *n*., स्वीकार करना свӣкāр карнā *n*. (*соглашаться*), ~ себя́ побеждённым अपनी हार मानना (स्वीकार करना) *n*.

признава́ться क़बूलना ќабӯлнā *n*., स्वीकार करना свӣкāр карнā *n*.

призна́ние *с*. स्वीकार свӣкāр *м*., तसलीम таслӣм *ж*., स्वीकृति свӣкрити *ж*.; получа́ть ~ प्रसिद्धि (शोहरत) मिलना *нп*.

призна́ться *см* признава́ться.

призов||о́й: ~о́е ме́сто इनाम की जगह инāм кӣ джагаҳ *ж*.

призы́в *м*. बुलावा булāвā *м*, अपील апӣл *ж*

прийти́ *см*. приходи́ть

прика́лывать [पिन से] लगाना [пин сэ] лагāнā *n*.

приклади||о́й: ~о́е иску́сство प्रायोगिक (व्यावहारिक) कला прāйогик (вйāваҳāрик) калā *ж*.

приколо́ть *см*. прика́лывать.

прикрепи́ть *см*. прикрепля́ть.

прикрепля́ть लगाना лагāнā *п.*, बाँधना бāдхнā *п.*

прила́вок *м.* [दुकान की] मेज़ [дукāн кӣ] мэз *ж.*

прили́в *м.* 1. ज्वार джвāр *ж* , ~ **и отли́в** घटाव-बढ़ाव *м.*, ज्वार-भाटा *м.*; 2.: ~ **кро́ви** रक्त-संग्रह ракта-санграх̆ *м.*

прили́чи||е *с.* शिष्टता шиштата̄ *ж.*, सभ्यता сабхйата̄ *ж.*; **пра́вила ~я** शिष्टाचार के नियम *м. мн.*

при́ма-балери́на *ж* श्रेष्ठ नर्तकी шрэштха нартакӣ *ж.*

примене́ние *с.* इस्तेमाल истэмāл *м.*, व्यवहार вйавах̆āр *м.*, उपयोग упайог *м.*

примени́ть *см.* применя́ть.

применя́ть इस्तेमाल (व्यवहार) करना истэмāл (вйавах̆āр) карнā *п.*, लागू करना лāгӯ карнā *п.*

приме́р *м.* मिसाल мисāл *ж.*, उदाहरण удāх̆аран *м.*

приме́рить *см.* примеря́ть.

примéрк||а *ж.* पहनकर देखना паҳанкар дэкхнā *м.*, ट्राई ṫрāй *ж.*; **без ~и** जाँच (ट्राई) के बिना.

примерять पहनकर देखना паҳанкар дэкхнā *п.*, ट्राई करना ṫрāй карнā *п.*; **~ костюм** कोट पहनकर देखना *п.*, कोट ट्राई करना *п.*

примечáние *с.* नोट ноṫ *м.*, टिप्पणी ṫиппанӣ *ж.*

примóчк||а *ж.* लोशन лошан *м.*; **класть ~у** लोशन लगाना *п.*

принадлежáть होना ҳонā *нп.*; हक़ (अधिकार) में होना ҳак (адхикāр) мэ̄ ҳонā *нп.* (*быть в распоряжении кого-л.*; के *кому-либо*); स्वत्व में होना сваттва мэ̄ ҳонā *нп.* (*быть в собственности кого-л.*; के *кому-л.*)

принестú *см* приносúть.

принимá||ть 1. मिलना милнā *нп.* (से *кого-л.*), मुलाक़ात (भेंट) करना мулāкāт (бхэ̄ṫ) карнā *п.*; **когдá он ~ет?** उन से कब मुलाक़ात हो सकती है?; **радýшно ~**

खुले दिल से मिलना *нп* ; 2.: ~ ва́нну ग़ुस्ल (स्नान) करना гусл (снāн) карнā *п*.; ~ лека́рство दवा खाना (पीना) давā кхāнā (пӣнā) *п*.; ~ зака́з आर्डर लेना āрдар лэнā *п*.; прими́те зака́з आर्डर लीजिये āрдар лӣджийэ

приноси́ть ले आना лэ āнā *нп*., लाना лāнā *п*., पहुँचाना пахӯчāнā *п*.

при́нцип *м*. उसूल усӯл *м*., सिद्धांत сиддхāнт *м*.

принципиа́льный सैद्धांतिक сайддхāнтик.

приня́ть *см*. принима́ть

приобрести́ *см*. приобрета́ть.

приобрета́ть हासिल (प्राप्त) करना х̌āсил (прāпта) карнā *п*., पाना пāнā *п*.; ख़रीदना к̇харӣднā *п*. (*покупать*).

припе́в *м*. [गीत का] दोहराव [гӣт кā] дох̌рāо *м*.

припра́ва *ж*. मसाला масāлā *м*.; चटनी чат̇нӣ *ж*. (*соус*).

приро́д||а *ж*. प्रकृति пракрити *ж*.; от ~ы जन्म से.

прирóст *м.* बढ़ती бархтӣ *ж.*, वृद्धि вриддхи *ж.*; ~ **населéния** जनसंख्या की वृद्धि *ж.*
прислáть *см.* присылáть.
прислони́ть(ся) *см.* прислоня́ть(ся).
прислоня́ть टेक (तकिया) लगाना т̇эк (такийа̄) лага̄на̄ *п.*, सहारा देना саха̄ра̄ дэна̄ *п.*
прислоня́ться टेकना т̇экна̄ *п.*, सहारा लेना саха̄ра̄ лэна̄ *п*
присоедини́ть(ся) *см.* присоединя́ть(ся).
присоединя́ть मिलाना мила̄на̄ *п.*, जोड़ना джор̣на̄ *п.*; शामिल करना ша̄мил карна̄ *п.* (*включать*).
присоединя́ться मिलना милна̄ *нп.*, जा मिलना джа̄ милна̄ *нп.*; शामिल होना ша̄мил хона̄ *нп.* (*включаться*).
приставáть 1. (*прилипать*) चिपकना чипакна̄ *нп.*, लिपटना липат̇на̄ *нп.*; **2.** (*надоедать*) तंग करना танг карна̄ *п.*
при́стань *ж.* [जहाज़-]घाट [джаха̄з-]гха̄т̇ *м.*, जेटी джэт̇ӣ *ж.*
пристáть *см.* приставáть.

пристра́стный जानिबदार джāнибдāр; पक्षपातपूर्ण пакшапāтпӯрна (*о мнении*).

при́ступ *м.* हमला х̌амлā *м.*, धावा дхāвā *м.*, आक्रमण āкраман *м.*; ~ **бо́ли** आवेश *м.*, आवेग *м.*

приступа́ть शुरू (आरंभ) करना шурӯ (āрамбх) карнā *п.*

приступи́ть *см.* приступа́ть.

присуди́ть *см.* присужда́ть.

присужда́ть देना дэнā *п.*; ~ **пе́рвую пре́мию** पहला पुरस्कार प्रदान करना *п.*

прису́тстви||е *с.* हाज़िरी х̌āзирӣ *ж.*, उपस्थिति упастхити *ж.*; **в** ~**и** ... ...की हाज़िरी (उपस्थिति) में.

прису́тствова||ть हाज़िर (उपस्थित) होना х̌āзир (упастхит) х̌онā *нп.*; **на приёме** ~**ло** ... भोज के समय ... हुए.

присыла́ть भेजना бхэджнā *п.*; **я пришлю́ вам письмо́** मै आप को ख़त भेज दूँगा; **пришли́те мне на дом** मेरे घर भेज दीजिये.

прито́к *м* 1. (*реки*) शाखा[-नदी] шāкхā

[-нади] *ж.*, सहायक नदी сахāйак нади *ж.*; 2. (*наплыв*) बड़ी तादाद (संख्या) में आ जाना бари тāдāд (санкхйā) мэ̃ ā джāнā *м.*

приходи́ть आना āнā *нп.*, पहुँचना пахӯчнā *нп.*, आगमन होना āгаман хонā *нп.*; ~ **домо́й** घर आना *нп.*; ~ **пе́рвым** पहला आना (पहुँचना) *нп.*; ◇ ~ **к соглаше́нию** समझौते पर पहुँचना *нп.*

причеса́ть(ся) *см.* причёсывать(ся).

причёск||а *ж.* बाल सँवारने का ढंग бāл сāвāрнэ кā дханг *м.*; **сде́лать** ~**у** बाल सँवारना *п.*

причёсывать कंघी करना кангхи карнā *п.*

причёсываться बाल सँवारना бāл сāвāрнā *п.*, [अपने बालों में] कंघी करना [апнэ бāлõ мэ̃] кангхи карнā *п.*

причи́н||а *ж.* वजह ваджах *ж.*, कारण кāран *м.*; **по** ~**е** के कारण, की वजह से.

пришива́ть सीना сӣнā *п.*, सी देना сӣ дэнā *п.*

приши́ть *см* пришива́ть

прия́тно ख़ुशी की बात है кхушӣ кӣ бāт х̆э; **о́чень ~** बड़ी ख़ुशी की बात है.

прия́тный ख़ुशगवार кхушгавāр, सुहावना сух̆āонā.

про के बारे में кэ бāрэ мэ̄, के संबंध में кэ самбандх мэ̄; **я ~ э́то ничего́ не слы́шал** इस के बारे में मैं ने कुछ नहीं सुना; **вы слы́шали ~ э́то?** आप ने इस के बारे में सुना है?

про́б||а *ж.* नमूना намӯнā *м.* (*образчик*); कैरट кайрат *м.* (*напр. золота*); **зо́лото 96-й ~ы** ९६ कैरट का सोना *м.*

пробе́г *м. спорт.* दौड़ даур̣ *ж.*

пробега́ть दौड़ना даур̣нā *нп.*; **он пробежа́л 100 ме́тров за...** १०० मिटर का फ़ासला उस ने... में तै किया.

пробежа́ть *см.* пробега́ть.

проби́ть (*о часах*) बजना баджнā *нп.*

про́бк||а *ж.* डाट д̣āт *ж.*, **затыка́ть ~ой** डाट कसना (लगाना, बंद करना) *п.*

пробле́ма *ж.* मसला маслā *м.*, समस्या самасйā *ж.*

пр́обовать चखना чакхнā *n.*; कोशिश करना кошиш карнā *n.* (*пытаться*).

пробо́р *м.* माँग мāг *ж*, **прямо́й** ~ सीधी माँग *ж.*; **косо́й** ~ टेढ़ी माँग *ж*

про́бочник *м* पेचकश пэчкаш *м.*

пробы́ть रहना рахнā *нп*, ठहरना тхахарнā *нп.*, रह (ठहर) जाना рах (тхахар) джāнā *нп*; **я там про́был не́сколько дней** वहाँ मैं कई दिन रहा; ~ **не́сколько дней в...** ... में कई दिन रहना *нп.*

провансáль: капу́ста ~ गोभी का अचार гобхӣ кā ачāр *м.*; **со́ус** ~ मेयोनेज мэйонэз *м*

провáнск||ий: ~**ое мáсло** जैतून का तेल зайтӯн кā тэл *м.*

прове́рить *см.* проверя́ть.

прове́рка *ж* जाँच джāч *ж*; निरीक्षण нирӣкшан *м.* (*контроль*); ~ **паспорто́в** पास्पोर्ट-निरीक्षण *м*

проверя́ть जाँच करना джāч карнā *n*; निरीक्षण करना нирӣкшан карнā *n* (*контролировать*)

провести́ *см.* проводи́ть 1.

прове́тривать हवा [आने] देना х̌ава̄ [а̄нэ] дэна̄ *п.* (*комнату*); हवा में रखना х̌ава̄ мэ̄ ракхна̄ *п.* (*одежду*).

прове́трить *см.* прове́тривать.

проводи́ть I 1. (*время*) बिताना бита̄на̄ *п.*, काटना ка̄т̇на̄ *п.*; 2. (*осуществлять*) अमल करना амал карна̄ *п.*, संचालित करना санча̄лит карна̄ *п.*

проводи́ть II *см.* провожа́ть.

проводни́к *м.* राहनुमा ра̄х̌нума̄ *м.*, अगुआ агуа̄ *м.* (*в горах и т п.*); गार्ड га̄рд̣ *м.*, कंडक्टर кан̇д̣акт̇ар *м.* (*в поезде*).

провожа́ть पहुँचाना пах̌ӯча̄на̄ *п*, पहुँचा देना пах̌ӯча̄ дэна̄ *п.*; छोड़ आना чхор̣ а̄на̄ *нп.* (*домой*); **разреши́те проводи́ть вас** आप को पहुँचाने की इजाज़त दीजिये; ~ **на по́езд** रेलगाड़ी पर पहुँचाना *п.*; ~ **домо́й** घर पर छोड़ आना *нп*; **проводи́те меня́** मुझे छोड़ आयें.

провожа́ющий *м.* पहुँचानेवाला пах̌ӯча̄нэ-ва̄ла̄ *м.*

провóз *м.* ले जाना лэ джāнā *м.*; पहुँचाना пахӯчāнā *м.* (*доставка*).

провозгласи́ть *см.* провозглаша́ть.

провозглаша́ть एलान करना элāн карнā *п.*, घोषणा करना гхошнā карнā *п.*; ~ лóзунг नारा लगाना (बुलंद करना) *п*

провокáция *ж.* उकसाव уксāо *м.*, उत्तेजना уттэджнā *ж.*

прогнóз *м.*: ~ погóды मौसिम की भविष्यवाणी маусим кӣ бхавишйавāнӣ *ж.*

проголодá||ться भूख लगना бхӯкх лагнā *нп.*, भूखा हो जाना бхӯкхā хо джāнā *нп.*; я ~лся मुझे भूख लगी.

прогрáмм||а *ж.* कार्यक्रम кāрйакрам *м.*; योजना йоджнā *ж.* (*план*); ~ концéрта कंसर्ट का प्रोग्राम *м.*; ~ спорти́вных состязáний खेल-कूद का कार्यक्रम *м.*, дáйте мне ~у मुझे प्रोग्राम दीजिये ; у вас есть ~? क्या आप के पास प्रोग्राम है?

прогрéсс *м.* तरक़्क़ी тараққӣ *ж.*, उन्नति уннати *ж*

прогресси́вный प्रगतिशील прагатишӣл, तरक़्क़ीयाफ़्ता таракки̇йафта̄.

прогу́лка *ж.* सैर сайр *ж.*

продава́ть बेचना бэчна̄ *п.*, फ़रोख़्त करना фарокхт карна̄ *п.*, विक्रय करना викрай карна̄ *п.*

продаве́ц *м.* बेचनेवाला бэчнэва̄ла̄ *м.*, विक्रेता викрэта̄ *м.*

прода́жа *ж.* बिक्री бикрӣ *ж.*, फ़रोख़्त фарокхт *ж.*

прода́ть *см.* продава́ть.

продолжа́||ть आगे बढ़ाना а̄гэ барха̄на̄ *п.*, जारी रखना джа̄рӣ ракхна̄ *п.*; **~йте** आगे बढ़ाये, जारी रखिये.

продолжа́ться जारी होना джа̄рӣ хона̄ *нп.*, होता रहना хота̄ рахна̄ *нп.*

продолже́ние *с.* शेष шэш *м.*

продолжи́тельн||ый लंबा ламба̄, देर तक जारी रहनेवाला дэр так джа̄рӣ рахнэва̄ла̄; **на ~ое вре́мя** बड़ी देर के लिये, दीर्घकाल के लिये.

проду́кты *мн* खाने-पीने की चीजें (वस्तु-

एँ) кха̄нэ-пӣнэ кӣ чӣзэ̄ (вастуэ̄) *ж. мн.*; **молóчные** ~ दूध की चीज़ें *ж. мн.*

продýкция *ж.* पैदावार пайда̄ва̄р *ж.*, उत्पादन утпа̄дан *м.*

проéзд *м.* 1. गुज़रना гузарна̄ *м.*; **плáта за** ~ किराया *м.*, भाड़ा *м.*; 2. गुज़रगाह гузарга̄х̆ *ж.*; ~**а нет** गुज़रगाह नहीं है.

проéздом: быть ~ किसी जगह से होकर जाना кисӣ джагах̆ сэ х̆окар джа̄на̄ *нп.*

проезжáть गुज़रना гузарна̄ *нп*, गुज़र जाना гузар джа̄на̄ *нп.*

проéкт *м.* प्रोजैक्ट проджайкт̇ *м*; ख़ाका кха̄ка̄ *м.* (*документа*); योजना йоджна̄ *ж.* (*план*), ~ **резолюции** प्रस्ताव का मसविदा *м*

проéхать *см.* проезжáть.

прожéктор *м.* खोज-दीप кходж-дӣп *м.*, सर्चलाइट сарчла̄ит̇ *ж.*

прóза *ж.* गद्य гадйа *м.*

прозевáть (*пропустить*) छोड़ना чхорна̄ *п.*, चूकना чӯкна̄ *нп.*

проигрáть *см.* проигрывать.

проигрывать हारना хāрнā *нп.*; **кома́нда проигра́ла со счётом. . ...** से टीम की हार हुई.

про́игрыш *м.* हार хāр *ж.*, मात мāт *ж*

произведе́ние *с* कृति крити *ж.*; रचना рачнā *ж.* (*литературное*); ~ **иску́сства** कलाकृति *ж.*

произвести́ *см.* производи́ть.

производи́тельность *ж.* उत्पादन утпāдан *м.*, उत्पादन-क्षमता утпāдан-кшамтā *ж.*; ~ **труда́** श्रम की उत्पादन-क्षमता *ж.*

производи́ть करना карнā *п.*, बनाना банāнā *п.*; ~ **впечатле́ние** असर (प्रभाव) डालना *п.*

произво́дств||о *с.* उपज упадж *ж.*, पैदावार пайдāвāр *ж.*, उत्पादन утпāдан *м.*; **спо́соб ~а** उत्पादन-विधि *ж.*

произнести́ *см.* произноси́ть.

произноси́ть 1. (*выговаривать*) उच्चारण करना уччāран карнā *п.*; **2.** (*высказывать*) बोलना болнā *нп.*, कहना кахнā *п.*; ~ **речь** तक़रीर (भाषण) करना *п.*

произноше́ние *с.* उच्चारण уччāран *м.*; **хоро́шее (плохо́е)** ~ अच्छा (बुरा) उच्चारण *м.*

произойти́ *см.* происходи́ть.

происходи́ть होना х̆онā *нп.*, घटना гхат̇нā *нп.*; पड़ना пар̣нā *нп.* (*о чём-л. неприятном*); **что произошло́?** क्या हुआ?

происше́ствие *с.* घटना гхат̇нā *ж.*; दुर्घटना дургхат̇нā *ж.* (*несчастный случай*).

пройти́ *см.* проходи́ть.

прока́т *м.* किराया кирāйā *м.*; **брать на** ~ किराये पर लेना *п.*

прокуро́р *м.* पब्लिक प्रोसेक्यूटर паблик просэкйӯт̇ар *м.*

пролетариа́т *м.* सर्वहारा [वर्ग] сарвах̆āрā [варга] *м.*

пролета́рский सर्वहारा [वर्ग] का сарвах̆āрā [варга] кā.

проли́в *м.* जलग्रीवा джалгрӣвā *ж.*, समुद्रसंधि самудрасандхи *ж.*

пролива́ть बहाना бах̆āнā *п.*, छलकाना чхалкāнā *п.*

проли́ть *см.* проливáть.

промежу́ток *м.* 1. (*времени*) बीच бӣч *м.*, अरसा арсā *м.*; 2. (*пространство*) [मध्यस्थ] दूरी [мадхйастха] дӯрӣ *ж.*, अंतर антар *м.*, फ़ासला фāсла̄ *м.*

промокáть भीगना бхӣгнā *нп.*, तर हो जाना тар х̌о джāнā *нп.*

промóкнуть *см.* промокáть.

промочи́||ть तर करना тар карнā *п.*, भिगोना бхигонā *п.*; я ~л **нóги** मेरे जूते भीग गये.

промтовáры *мн.* औद्योगिक माल аудйо-гик мāл *м.*

промы́шленность *ж.* उद्योग удйог *м.*, व्यवसाय вйавасāй *м.*

промы́шленный औद्योगिक аудйогик, व्यावसायिक вйāвасāйик; ~ **рай́он (центр)** उद्योग-प्रधान क्षेत्र (केंद्र) *м.*

пропагáнда *ж.* प्रचार прачāр *м.*

пропадáть खो जाना кхо джāнā *нп.*, गुमना гумнā *нп.*; ग़ायब (लुप्त) होना ғайаб (лупта) х̌онā *нп.* (*исчезать*).

пропа́жа *ж.* खो जाना кхо джа̄на̄ *м.*; खोई हुई चीज़ кхой х̆уӣ чӣз *ж.* (*пропавшая вещь*).

пропа́сть *см.* пропада́ть.

про́поведь *ж.* धर्मोपदेश дхармопацэш *м.*

про́пуск *м.* (*документ*) परवाना парва̄на̄ *м.*, पास па̄с *м.*

пропус||ка́ть 1. आने की इजाज़त (अनुमति) देना а̄нэ кӣ иджа̄зат (анумати) дэна̄ *п.*; ~**тите его́** उस को आने दो; 2. (*не являться*) न आना на а̄на̄ *нп.*, अनुपस्थित होना анупастхит х̆она̄ *нп.*; 3. (*упускать*) छोड़ना чхоṛна̄ *п.*

просвеще́ние *с.* तालीम та̄лӣм *ж.*, शिक्षा шикша̄ *ж.*

проси́ть माँगना ма̃гна̄ *п.*, दरख़्वास्त (प्रार्थना) करना дарк̇ха̄ст (пра̄ртхана̄) карна̄ *п.*; ~ **разреше́ния** अनुमति माँगना *п.*; ~ **извине́ния** माफ़ी (क्षमा) माँगना *п.*; **прошу́ вас!** मेहरबानी करके!, कृपया!; **про́сят не кури́ть** प्रार्थना है कि सिगरेट न पिये.

просма́тривать देखना дэкхнā *п.*, देख डालना дэкх ḍāлнā *п.*

просмо́тр *м.*: ~ **кинофи́льма** फ़िल्म देखना филм дэкхнā *м.*

просмотре́ть *см.* просма́тривать.

просну́ться *см.* просыпа́ться.

про́со *с.* जौ джао *м.*

проспе́кт I *м.* (*улица*) एवेन्यू эвэнӣӯ *м.*, प्रोस्पैक्ट проспайкṭ *м.*

проспе́кт II *м.* (*перечень*) विवरण-पत्र виваран-патра *м.*; सूचीपत्र сӯчӣпатра *м.* (*каталог*).

прости́ть(ся) *см.* проща́ть(ся).

прост||о́й सादा сāдā, सहज сах̌адж; मामूली мāмӯлӣ, साधारण сāдхāран (*обыкновенный*); ~**ые лю́ди всего́ ми́ра** सारे संसार के आम लोग *м. мн.*

простоква́ша *ж.* दही дах̌ӣ *м.*

просту́да *ж.* सर्दी сардӣ *ж.*, ज़ुकाम зукāм *м.*, नज़ला назлā *м.*

простуди́ться *см.* простужа́ться.

просту||жа́ться सर्दी होना (लगना) сардӣ

хона̄ (лагна̄) *нп.*; я ~ди́лся मुझे सर्दी हुई (लगी).

простыня́ *ж.* चादर ча̄дар *ж.*

просыпа́ться जागना джа̄гна̄ *нп.*, जागृत होना джа̄грит хона̄ *нп.*, ~ **ра́но** तड़के (सवेरे) जागना *п.*; ~ **по́здно** देर से जागना *п.*

про́сьба *ж.* माँग ма̄̃г *ж.*, प्रार्थना пра̄ртхана̄ *ж.*; **у меня́ к вам** ~ आप से मेरी प्रार्थना है; ~ **не шуме́ть** शोर-गुल मत कीजिये.

проте́ст *м.* विरोध виродх *м*, प्रतिवाद пратива̄д *м.*; **заяви́ть** ~ विरोध (प्रतिवाद) करना *п.*

протестова́ть विरोध (प्रतिवाद) करना виродх (пратива̄д) карна̄ *п.*

про́тив के सामने кэ са̄мнэ; के ख़िलाफ़ (विरुद्ध) кэ кхила̄ф (вируддха) (*вопреки*).

проти́вник *м.* विरोधी виродхӣ *м.*, दुश्मन душман *м.* (*враг*)

проти́вный विरोधी виродхӣ (*враждебный*); कुत्सित кутсит (*неприятный*).

противополо́жный सामने का са̄мнэ ка̄; उल्टा улт̇а̄ (*обратный*).

противоре́чить ख़िलाफ़ (विरुद्ध) होना ќхила̄ф (вируддха) х̆она̄ *п.*

противостоя́ть 1. ख़िलाफ़ (विरुद्ध) होना ќхила̄ф (вируддха) х̆она̄ *нп.*; 2. (*сопротивляться*) सामना (मुक़ाबला) करना са̄мна̄ (мука̄бала̄) карна̄ *п.*

протоко́л *м.* रिपोर्ट рипорт *ж.*, रूदाद рӯда̄д *ж*

протя́гивать तानना та̄нна̄ *п.*; लंबाना ламба̄на̄ *п.* (*удлинять*); ~ ру́ку हाथ बढ़ाना *п.*

протяну́ть *см.* протя́гивать.

профе́ссия *ж* पेशा пэша̄ *м.*, व्यवसाय вйаваса̄й *м*; ва́ша ~? आप का पेशा क्या है?

профе́ссор *м.* प्रोफ़ेसर профэсар *м.*

профилакти́ческий बीमारी की रोक-थाम का біма̄рӣ кӣ рок-тха̄м ка̄, रोगादि-निवारक рога̄ди-нива̄рак.

профсою́з *м.* ट्रेड-यूनियन т̇рэд-йӯнийан *ж.*, श्रमिक संघ шрамик сангх *м.*

профсоюзный ट्रेड-यूनियन का тр̇эд-йунийан ка̄.

прохла́дн||ый ठंडा тханда̄; сего́дня ~о आज ठंडा मौसिम है.

прохо́д *м.* गुज़र гузар *м.*, गुज़रगाह гузарга̄х̆ *ж.*; ~ закры́т गुज़रगाह बंद है.

проходи́ть 1. जाना джа̄на̄ *нп.*, गुजरना гузарна̄ *нп.*; ~ ми́мо... ...पास से जाना (गुजरना) *нп.* (के *кого-л.*, *чего-л.*); **пройди́те сюда́** यहाँ आये; 2. बीतना битна̄ *нп.*, गुजरना гузарна̄ *нп.*; **прошло́ два часа́** दो घंटे बीत गये; **конце́рт прошёл уда́чно** कंसर्ट अच्छा रहा.

прохо́жий *м.* राह-चलता ра̄х̆-чалта̄ *м.*, आने-जानेवाला а̄нэ-джа̄нэва̄ла̄ *м.*

проце́нт *м.* फ़ीसदी фи̇сади, प्रतिशत пратишат.

проче́сть *см.* прочита́ть.

прочита́ть पढ़ना пархна̄ *п.*, पढ़ लेना пар̣х лэна̄ *п.*; **прочти́те э́ту кни́гу** यह किताब पढ़ लीजिये.

про́чный मज़बूत мазбут, दृढ़ дрирх.

прочь! हट जाओ! х̆ат̇ джāо!, दूर हो! дӯр х̆о!; **ру́ки** ~! हाथ उठा लो!

про́шл||ый पिछला пичхлā; **в ~ом году́** पिछले साल; **на ~ой неде́ле** पिछले हफ़्ते; **~ раз** पिछली बार *ж*.

проща́й[те] नमस्ते намастэ!, ख़ुदा हाफ़िज़! к̇худā х̆āфиз!

проща́ние *с*. बिदाई бидāӣ *ж*., बिदा бидā *ж*.; **на ~** बिदाई में.

проща́ть माफ़ (क्षमा) करना мāф (кшамā) карнā *п*.; **прости́те!** माफ़ (क्षमा) कीजिये!

проща́ться रुख़सत होना рук̇хсат х̆онā *нп*., बिदा करना (लेना) бидā карнā (лэнā) *п*.

прояви́тель *м*. *фото* डिवेलपर д̇ивэлапар *м*.

прояви́ть *см*. проявля́ть.

проявля́ть 1. दिखाना дикхāнā *п*., ज़ाहिर (प्रकट) करना зāх̆ир (пракат̇) карнā *п*.; 2. *фото* डिवेलप (साफ़) करना д̇ивэлап (сāф) карнā *п*.

пруд *м*. तालाब тāлāб *м*., ताल тāл *м*.

пры́гать उछलना учхалнā *нп*., कूदना кӯд-

на̄ *нп.*; ~ с шесто́м डंडे के सहारे कूदना *нп.*, पोलजम्प करना *п.*

пры́гнуть *см.* пры́гать.

прыжо́к *м.* उछाल учха̄л *ж.*, छलाँग чхала̄̃г *ж.*, कूद кӯд *ж.*; ~ с парашю́том छतरी से कूद *ж.*; ~ в во́ду डुबकी *ж.*; ~ в высоту́ ऊँची छलाँग *ж.*; ~ в длину́ लंबी छलाँग *ж.*; ~ с шесто́м पोलजम्प *м.*; ~ с ме́ста बिना दौड़े छलाँग *ж.*; ~ с разбе́га दौड की छलाँग *ж.*

пря́жка *ж* बकसुआ баксуа̄ *м.*, बकलस баклас *м.*

пря́мо सीधे сӣдхэ; иди́те ~ सीधे चलो (जाओ).

прямо́й सीधा сӣдха̄; खड़ा кхаа (*перпендикулярный*)

пря́ник *м.* केक кэк *м.*

пря́ность *ж* मसाला маса̄ла̄ *м*

пти́ца *ж* चिड़िया чиṛийа̄ *ж.*, पक्षी пакшӣ *м.*; дома́шняя ~ मुर्गे-मुर्गियाँ *ж. мн.*

птицево́дство *с.* पक्षी पालना пакшӣ па̄лна̄ *м.*, पक्षीपालन пакшӣпа̄лан *м.*

птицефе́рма *ж.* मुर्ग़ीख़ाना мург̇йкхāнā *м.*

пу́блика *ж.* जनता джантā *ж.*, पब्लिक паблик *ж.*; दर्शक-समूह даршак-самӯх̃ *м.* (*зрители*).

публикова́ть प्रकाशित करना пракāшит карнā *п.*

публи́чный आम āм, पब्लिक паблик, सार्वजनिक сāрваджаник.

пу́говица *ж.* बटन бат̇ан *м.*, घुंडी гхун̇д̇й *ж.*

пу́дра *ж.* पाउडर пāудар *м.*

пу́дреница *ж.* पाउडरदानी пāуд̇ардāнй *ж.*

пу́дриться [अपने] मुँह पर पाउडर लगाना [апнэ] мӯх̃ пар пāуд̇ар лагāнā *п.*

пульверизáтор *м.* स्प्रे спрэ *м.*

пульс *м.* नाड़ी нāр̣й *ж.*, नब्ज़ набз *ж.*; щу́пать ~ नाड़ी देखना *п.*

пункт *м.* विंदु виндӯ *м.*, केंद्र кэндра *м.*; **медици́нский** ~ डाक्टरी सहायता की चौकी *ж.*; **перегово́рный** ~ नगरांतर (बाहरी) टेलीफ़ोन केंद्र *м.*; **сбо́рный** ~ इकट्ठा होने का केंद्र *м.*

пуска́ть छोड़ना чхоṙна̄ *п*.; आने देना а̄нэ дэна̄ *п*. (*впускать*); **пусти́те его́ сюда́** उस को यहाँ आने दो.

пусти́ть *см*. **пуска́ть**.

пусто́й खाली к̇ха̄лӣ, पोला пола̄, शून्य шӯнйа.

пусть: ~ он войдёт वह अंदर आये ваẍ андар а̄йэ; **~ говоря́т!** कहने दो! каẍнэ до!

путёвка *ж*. पास па̄с *м*.; **~ в дом о́тдыха** विश्रामगृह [में] जाने का पास *м*.; **туристи́ческая ~** यात्रा करने का पास *м*.

путеводи́тель *м*. गाइड га̄иḋ *м*., पथप्रदर्शक-पुस्तक патхпрадаршак-пустак *ж*.; **~ по го́роду** नगर-गाइड *м*.

путём: каки́м ~? किस तरीक़े (ढंग) से? кис тарӣкэ (ḋханг) сэ?; **ми́рным ~** शांतिपूर्वक ша̄нтипӯрвак.

путеше́ственник *м*. मुसाफ़िर муса̄фир *м*., यात्री йа̄трӣ *м*.

путеше́ствие *с*. सफ़र сафар *м*., यात्रा йа̄тра̄ *ж*.

путеше́ствовать सफ़र (यात्रा) करना сафар (йа̄тра̄) карна̄ *п.*

путь *м.* **1.** (*дорога*) रास्ता ра̄ста̄ *м.*, राह ра̄х̌ *ж.*, मार्ग ма̄рга *м.*; **2.** सफ़र сафар *м.*, यात्रा йа̄тра̄ *ж.*; **счастли́вого пути́!** यात्रा शुभ हो!; **по пути́** रास्ते में; **на обра́тном пути́** वापसी रास्ते (यात्रा) में.

пуши́стый रोएँदार роэ̄да̄р.

пушни́на *ж.* रोएँदार खालें роэ̄да̄р кха̄лэ̄ *ж. мн.*

Пуэ́рто-Ри́ко पोर्टोरिको порторико.

Пхенья́н फियोंगयांग пхийонгйанг.

пчела́ *ж.* शहद की मक्खी шах̌ад кӣ маккхӣ *ж.*

пчелово́дство *с.* शहद की मक्खियों का पालना шах̌ад кӣ маккхийо̄ ка̄ па̄лна̄ *м.*

пшени́ца *ж.* गेहूँ гэх̌ӯ *м.*

пшено́ *с.* बाजरा ба̄джра̄ *м.*

пылесо́с *м* वेक्यूम-क्लीनर вэкйӯм-клӣнар *м.*

пыль *ж.* धूल дхӯл *ж*, गर्द гард *ж.*

пье́са *ж.* नाटक на̄так *м.*

пюре́ *с.* भरता бхарта̄ *м.*; карто́фельное ~ आलू का भरता *м.*

пя́теро पाँच па̄ч.

пятибо́рец *м.* पाँच खेलों में भाग लेनेवाला खिलाड़ी па̄ч кхэло̄ мэ̄ бха̄г лэнэва̄ла̄ кхила̄ри̣ *м.*

пятиле́тка *ж.* पाँचसाला (पंचवर्षीय) योजना па̄чса̄ла̄ (панчваршийа) йоджна̄ *ж.*

пятиле́тний पाँच साल का па̄ч са̄л ка̄.

пятна́дцать पंद्रह пандрах̃.

пя́тница *ж.* शुक्रवार шукрава̄р *м.*, जुमा джума̄ *м.*

пятно́ *с.* धब्बा дхабба̄ *м.*, दाग़ да̄ғ *м.*; выводи́ть пя́тна धब्बा हटाना *п*

пя́тый पाँचवाँ па̄чва̄.

пять पाँच па̄ч.

пятьдеся́т पचास пача̄с; ~ оди́н इकावन; ~ два बावन; ~ три तिरपन; ~ четы́ре चौवन; ~ пять पचपन; ~ шесть छप्पन; ~ семь सत्तावन; ~ во́семь अठावन; ~ де́вять उनसठ.

пятьсо́т पाँच सौ па̄ч сау.

Р

рабо́та *ж.* काम кāм *м.*, कार्य кāрйа *м.*

рабо́та||ть काम करना кāм карнā *п*; где вы ~ете? आप कहाँ काम करते हैं?; кем вы ~ете? आप क्या काम करते हैं?; телефо́н не ~ет टेलीफ़ोन नहीं चलता है; над чем вы ~ете? आप किस विषय पर काम कर रहे हैं?

рабо́тница *ж.* मज़दूर औरत маздӯр аурат *ж.*, मज़दूरिन маздӯрин *ж.*; дома́шняя ~ [घर की] नौकरानी *ж.*

рабо́чий I *м.* मज़दूर маздӯр *м.*, श्रमिक шрамик *м.*; я ~ मैं मज़दूर हूँ.

рабо́ч||ий II मजदूरों (श्रमिकों) का маздӯрō (шрамикō) кā; ~ее движе́ние मज़दूर-आंदोलन *м.*; ~ класс मज़दूर (श्रमिक) वर्ग *м.*

ра́венство *с.* बराबरी барāбарӣ *ж.*, समानता самāнтā *ж.*

равноду́шие *с.* बेपरवाही бэпарвāхӣ *ж.*, उदासीनता удāсӣнтā *ж.*

ра́вный बराबर барāбар, समान самāн.

рад: я ~ вас ви́деть आप से मिलकर मुझे खुशी (प्रसन्नता) हुई āп сэ милкар муджхэ кхушӣ (прасаннатā) хуӣ.

ра́ди के लिये (वास्ते) кэ лийэ (вāстэ); ~ меня́ मेरे लिये; ~ э́того इस लिये; чего́ ~? किस लिये?

ра́дий *м. хим* रेडियम рэдийам *м.*

ра́дио *с.* रेडियो рэдийо *м.*; по ~ रेडियो पर; передава́ть по ~ ब्राडकास्ट (प्रसारित) करना *п.*; слу́шать ~ रेडियो सुनना *п.*

радиовеща́ние *с.* रेडियो-प्रसार рэдийо-прасāр *м.*, ब्राडकास्टिंग брāдкāстинг *ж.*

радиола́мпа *ж.* रेडियो-लैंप рэдийо-лаймп *м.*

радиолюби́тель *м.* रेडियो-प्रेमी рэдийо-прэмӣ *м.*

радиопереда́ча *ж.* रेडियो-प्रसार рэдийо-прасāр *м.*, ब्राडकास्टिंग брāдкāстинг *ж.*

радиоприёмник *м.* रेडियो-सेट рэдийо-сэт *м.*, रेडियो-यंत्र рэдийо-йантра *м.*

радиопрогра́мма *ж.* रेडियो-प्रोग्राम рэдийо-програм *м.*

радиоста́нция *ж.* रेडियो-स्टेशन рэдийо-стэшан *м.*

ради́ст *м.* रेडियो-आपरेटर рэдийо-āпа-рэтар *м.*

ра́диус *м.*: ~ **метро́** मीट्रो-लाइन мӣтро-лаин *ж.*

ра́довать ख़ुश (प्रसन्न) करना кхуш (праса-нна) карнā *п.*

ра́доваться ख़ुश (प्रसन्न) होना кхуш (пра-санна) хонā *нп.*

ра́достный ख़ुश кхуш, प्रसन्न прасанна.

ра́дость ख़ुशी кхушӣ *ж.*, प्रसन्नता праса-ннатā *ж.*; **с ~ю** ख़ुशी (प्रसन्नता) से.

раду́шный ख़ातिरदार кхāтирдāр, दिली дилӣ, हार्दिक хāрдик; ~ **приём** मेहमान-नेवाज़ी *ж.*, पुरजोश स्वागत *м.*

раз 1. बार бāр *ж.*, दफ़ा дафā *ж.*; **вся́кий** ~ हर बार (दफ़ा); **не́сколько** ~ कई बार (दफ़ा); **в пе́рвый** ~ पहली बार (दफ़ा); 2. (*при счёте*) एक эк; 3. अगर агар, यदि йади; ~ **вы э́того хоти́те** अगर (यदि) आप यह चाहते हैं.

разбива́ть तोड़ना тоṛна̄ *п.*; टुकड़े टुकड़े करना ṫукр̣э ṫукрэ карна̄ *п.* (*на куски*); चोट लगना чоṫ лагна̄ *нп* (*ушибать*).

разбива́ться टूटना ṫӯгна̄ *нп.*, फूटना пхӯṫна̄ *нп.*; चोट लगना чот лагна̄ *нп.* (*ушибаться*); ~ **на́смерть** गिरकर मरना *нп.*

разбира́ть 1. (*на части*) अलग (जुदा) करना алаг (джуда̄) карна̄ *п*; 2. (*понимать*) समझना самаджхнā *п.*

разби́ть(ся) *см.* разбива́ть(ся).

разбуди́||ть जगाना джага̄на̄ *п.*, जगा देना джага̄ дэна̄ *п.*; **~те меня́ в 7 часо́в** मुझे ७ बजे जगा दीजिये; **когда́ вас ~?** आप को कितने बजे जगा देना है?

разва́лины *мн.* खंडहर кхаңдх̆ар *м.*, ध्वंसावशेष дхванса̄вашэш *м.*

ра́зве क्या кйа̄; **~ он прие́хал?** क्या वह आया है?

разверну́ть(ся) *см.* развёртывать(ся).

развёртывать (*раскрывать*) खोलना кхолна̄ *п.*, खोल देना кхол дэна̄ *п.*; **~ газе́ту (паке́т)** समाचार-पत्र (पार्सल) खोलना *п.*

развёртываться (*о завёрнутом*) खुलना кхулнā *нп.*, खुल जाना кхул джāнā *нп.*

развеселить खुश (प्रसन्न) करना кхуш (прасанна) карнā *п.*

развеселиться खुश (प्रसन्न) हो जाना кхуш (прасанна) ҳо джāнā *нп.*

развести *см.* разводить.

развивать [आगे] बढ़ाना [āгэ] бархāнā *п.*, तरक़्क़ी देना тараккӣ дэнā *п.*, विकसित करना викасит карнā *п.*

развиваться [आगे] बढ़ना [āгэ] бархнā *нп.*, तरक़्क़ी करना тараккӣ карнā *п.*, विकसित होना викасит ҳонā *нп.*

развитие *с.* तरक़्क़ी тараккӣ *ж.*, उन्नति уннати *ж.*, विकास викāс *м.*; ~ **культурных связей** सांस्कृतिक संबंधों का विकास *м.*

развитой तरक़्क़ीयाफ़्ता тараккӣйāфтā, उन्नत уннат, विकसित викасит; बहुत पढ़ा-लिखा баҳут пархā-ликхā, सुशिक्षित сушикшит (*о человеке*).

развить(ся) *см.* развивать(ся).

развлека́ть बहलाना бах̆лāнā *п.*

развлека́ться जी (दिल, मन) बहलाना джӣ (дил, ман) бах̆лāнā *п.*

развлече́ние *с.* [दिल-]बहलाव [дил] бах̆лāо *м.*, मनोविनोद мановинод *м.*

развле́чь(ся) *см.* развлека́ть(ся).

разво́д *м.* (*расторжение брака*) तलाक़ талāк *м.*

разводи́ть 1. पालना пāлнā *п.*, वंश बढ़ाना вāш бархāнā *п.* (*животных*); उगाना угāнā *п.*, उत्पन्न करना утпанна карнā *п.* (*растения*); 2. (*разбавлять*) पतला करना патлā карнā *п.* (मिलाकर *чем-л.*).

развяза́ть *см* развя́зывать.

развя́зка *ж.* उपसंहार упасанх̆āр *м.*, हल х̆ал *м.*

развя́зывать खोलना кхолнā *п.*, खोल देना кхол дэнā *п.*

разгова́ривать बोलना болнā *нп.*, बातें (बातचीत, गुफ़्तगू) करना бāтэ̄ (бāтчӣт, гуфтгӯ) карнā *п*

разгово́р *м.* बातचीत бāтчӣт *ж.*, बोल-चाल

бол-ча̄л *ж.*, गुफ़्तगू гуфтгӯ *ж.*; **телефо́нный** ~ टेलीफ़ोन पर बातचीत *ж.*

разгово́рник *м.* बातचीत-संबंधी मुहावरों की पुस्तक ба̄тчӣт-самбандхӣ мух̆а̄варо̄ кӣ пустак *ж.*

разгово́рчивый बातूनी ба̄тӯнӣ, बकवादी баква̄дӣ.

раздава́ть बाँटना ба̄̃тна̄ *п.*, तक़सीम करना тak̆сӣм карна̄ *п.*

раздава́ться (*о звуке*) सुनाई देना (पड़ना) суна̄ӣ дэна̄ (парна̄) *нп.*, व्याप्त होना вӣа̄пта х̆она̄ *нп.*; गूँजना гӯ̃джна̄ *нп.* (*о громе, об эхе*).

раздева́ть कपड़ा उतारना (उतार देना) капра̄ ута̄рна̄ (ута̄р дэна̄) *п.*

раздева́||ться [अपना] कपड़ा उतार लेना [апна̄] капра̄ ута̄р лэна̄ *п.*; **не ~ясь** बिना अपने कपड़े उतारे.

раздели́ть *см.* разделя́ть.

разделя́ть बाँटना ба̄̃тна̄ *п.*, तक़सीम (विभाजित) करना так̆сӣм (вибха̄джит) карна̄ *п.*

разде́ть(ся) *см.* разде**ва́**ть(ся).

разду́мать *см.* разду́мывать.

разду́м||ывать (*менять решение*) राय बदलना рāй бадалнā *п.*; я ~ал मैं ने अपनी राय बदल ली.

разлива́ть 1. (*проливать*) छलकाना чхалкāнā *п.*, ढलकाना ḍхалкāнā *п.*; 2. (*наливать*) डालना ḍāлнā *п.*

различа́ть फ़र्क़ (भेद, अंतर) करना фарк (бхэд, антар) карнā *п.*, पहचानना пах̃чāннā *п.*

различи́ть *см.* различа́ть.

разли́чный मुख़्तलिफ़ мукхталиф, भिन्न-भिन्न бхинна-бхинна.

разма́х *м.* पैमाना паймāнā *м.* (*размер, масштаб*); फैलाव пхайлāо *м.* (*движения*).

разме́нивать (*деньги*) बदलना бадалнā *п.*, भुनाना бхунāнā *п.*

разме́р *м.* नाप нāп *ж.*, साइज़ сāиз *м.*, это не мой ~ यह मेरा साइस नहीं है.

размышля́ть सोचना сочнā *п.*, ख़याल

(सोच-विचार) करना кхайа̄л (соч-вича̄р) карна̄ *п*.

ра́зница *ж*. फ़र्क़ фарк *м*., अंतर антар *м*., भेद бхэд *м*.; кака́я ~? क्या फ़र्क़ (अंतर) है?; огро́мная ~ बहुत बड़ा फ़र्क़ (अंतर) है.

разногла́сие *с*. मतभेद матбхэд *м*.; फूट пхӯт *ж*. (*разлад*).

разнообра́зи||е *с*. विविधता вивидхта̄ *ж*., विभिन्नता вибхинната̄ *ж*., बहुरूपता бахўрӯпта̄ *ж*.; для ~я चित्त-परिवर्तन के लिये.

разноцве́тный रंग-बिरंगा ранг-биранга̄, बहुरंगा бахўранга̄, विचित्र вичитра.

ра́зный मुख़्तलिफ़ мукхталиф, भिन्न-भिन्न бхинна-бхинна, विविध вивидх.

разобра́ть *см*. разбира́ть.

разойти́сь *см*. расходи́ться.

разорва́ть(ся) *см*. разрыва́ть(ся).

разоружа́ться बेहथियार (निःशस्त्र) होना бэх̆атхийа̄р (них̆шастра) х̆она̄ *нп*.; हथियार छोड़ना х̆атхийа̄р чхорна̄ *п*. (*складывать оружие*).

разоружéние *с.* बेहथियारबंदी бэх̆атхийāрбандӣ *ж.*, निःशस्त्रीकरण них̆шастрӣкаран *м.*; всеóбщее ~ आम निःशस्त्रीकरण *м.*

разоружи́ться *см.* разоружáться.

разочаровáние *с.* मायूसी мāйӯсӣ *ж.*, निराशा нирāшā *ж.*

разочаровáть(ся) *см.* разочарóвывать(ся).

разочарóвывать मायूस (निराश) करना мāйӯс (нирāш) карнā *п.*

разочарóвываться मायूस (निराश) हो जाना мāйӯс (нирāш) х̆о джāнā *нп.*

разрéзать *см.* разрезáть.

разрезáть काटना кāт̇нā *п.*, काट देना кāт̇ дэнā *п.*, चीरना чӣрнā *п.*

разреш||áть (*позволять*) इजाज़त (अनुमति) देना иджāзат (анумати) дэнā *п.*, आज्ञा करना āгьй карнā *п.*; **~и́те мне** मुझे इजाजत दीजिये; **~и́те закури́ть** सिगरेट पीने की इजाजत दीजिये; **~и́те пройти́** कृपया मुझे राह दीजिये.

разрешéни||е *с* (*позволение*) इजाज़त

иджа̄зат *ж.*, अनुमति анумати *ж.*, आज्ञा а̄гья̄ *ж.*; с ва́шего ~я आप की इजाज़त (अनुमति) से; проси́ть ~ इजाजत (अनुमति) माँगना *п.*; получа́ть ~ इजाज़त (अनुमति) मिलना *нп.*

разреши́ть *см.* разреша́ть.

разрыва́ть 1. (*раскапывать*) खोदना кходна̄ *п.*; 2. (*рвать*) फाड़ना пха̄ṙна̄ *п*, तोड़ना тоṙна̄ *п.*

разрыва́ться फटना пхатна̄ *нп.*; टुकड़े टुकड़े होना ṫукрэ ṫукṙэ х̆она̄ *нп.* (*в клочки*).

разря́д *м.* (*категория*) दर्जा дарджа̄ *м.*, क़िस्म ќисм *ж.*, कोटि коṫи *ж.*, श्रेणी шрэнӣ *ж.*

разу́мный समझदार самаджхда̄р, अक़्लमंद аќлманд, बुद्धिमान буддхима̄н.

разучи́ться भूल जाना бхӯл джа̄на̄ *нп.*

разъедини́ть *см.* разъединя́ть.

разъедин||я́ть अलग करना алаг карна̄ *п.*; нас ~и́ли (*по телефону*) हम एक दूसरे से कट गये.

разыска́ть *см.* разы́скивать.

разыскивать पता लगाना патā лагāнā *п.*, तलाश करना талāш карнā *п.*, ढूँढना д̣хӯд̣хнā *п.*

райкóм *м.* (райóнный комитéт) इलाक़े की कमेटी илāкэ кӣ камэтӣ *ж.*

райóн *м.* इलाक़ा илāкā *м.*; महल्ला махӑ-ллā *м.* (*города*).

рак I *м.* *зоол.* केकड़ा кэкр̣ā *м.*, कर्कट каркат̣ *м.*

рак II *м.* *мед.* कैंसर кай̆сар *м.*

ракéт||**а** *ж.* राकेट рāкэт *м*; **пускáть** ~**у** राकेट छोड़ना *п.*

ракéтка *ж.* रैकेट райкэт̣ *м.*

рáковина *ж.* 1. सीपी сӣпӣ *ж.*, कौड़ी каур̣ӣ *ж.*; 2. (*водопроводная*) सिंक синк *м.*

рáмпа *ж.* *театр.* फ़ुटलाइट्स фут̣лāитс *м.* *мн*

рáна *ж.* ज़ख़म зах̆хам *м.*, घाव гхāо *м.*

Рангýн रंगून рангӯн.

рáнн||**ий** सुबह (सवेरे) का субах̆ (савэрэ) кā (*утренний*); वक़्त (समय) से पहले का ваќт (самай) сэ пах̆лэ кā (*преждевре-*

менный); ~ие овощи जल्दी तैयार होने-वाली तरकारियाँ *ж. мн.*

рано सवेरे савэрэ; वक़्त (समय) से पहले вакт (самай) сэ пах̆лэ (*преждевременно*), **ещё ~ обедать** अभी खाने का वक़्त नहीं हुआ; **~ утром** सुबह सवेरे.

раньше पहले пах̆лэ, पूर्व пӯрва (के, से *чего-л.*); **приходите как можно ~** जल्द से जल्द आये.

раскалывать फाड़ना пха̄р̣на̄ *п.*

раскладывать (*по порядку*) तरतीब (क्रम) से लगाना тартӣб (крам) сэ лага̄на̄ *п.*

расколоть *см.* раскалывать.

раскрывать 1. (*открывать*) खोलना кхолна̄ *п*; **2.** *перен.* परदाफ़ाश (भंडाफोड़) करना парда̄фа̄ш (бхан̆да̄пхор̣) карна̄ *п.*

раскрываться खुलना кхулна̄ *нп.*

расов||ый नसली наслӣ, जातीय джа̄тӣйа; **~ая дискриминация** जाति-भेद *м.*

распаковать *см.* распаковывать.

распаковывать खोलना кхолна̄ *п.*, खोल देना кхол дэна̄ *п.*

распа́хивать (*раскрывать*) खोलना кхолна̄ *п.*, खोल देना кхол дэна̄ *п.*

распахну́ть *см.* распа́хивать.

распеча́тать *см.* распеча́тывать.

распеча́тывать खोलना кхолна̄ *п.*; मोहर हटाके खोलना мох̆ар х̆ат̇а̄кэ кхолна̄ *п.* (*сняв печать*).

расписа́ни||е *с.* टाइम-टेबुल т̇аим-т̇эбул *м.*, समय-पत्रक самай-патрак *м.*; ~ поездо́в रेलवे टाइम-टेबुल *м.*; по ~ю टाइम-टेबुल के अनुसार.

расписа́ться *см.* распи́сываться.

распи́ска *ж.* रसीद раси̇д *ж.*

распи́сываться (*ставить подпись*) दस्तखत (हस्ताक्षर) करना дастк̇хат (х̆аста̄кшар) карна̄ *п.*

расплати́ться *см.* распла́чиваться.

распла́чиваться दाम (मूल्य) चुकाना да̄м (мӯлйа) чука̄на̄ *п.*; क़र्ज़ चुकाना к̇арз чука̄на̄ *п.* (*уплачивать долг*)

располага́||ть रखना ракхна̄ *п.* (*иметь в распоряжении*); लगाना лага̄на̄ *п.*

(*размещать*); я ~ю вре́менем मेरे पास वक़्त (समय) है.

расположе́ние *с.* 1. (*порядок*) व्यवस्था вйавастха̄ *ж.*; 2. (*настроение*) मिज़ाज миза̄дж *м.*, स्वभाव свабха̄о *м.*

распоряже́ние *с.* हुक्म хукм *м.*, आज्ञा а̄гья̄ *ж.*

распределе́ние *с* बँटवारा ба̃тва̄ра̄ *м.*, तक़सीम таксӣм *ж.*, वितरण витаран *м.*

распредели́ть *см.* распределя́ть.

распределя́ть बाँटना ба̄̃тна̄ *п.*, तक़सीम (विभाजित) करना таксӣм (вибха̄джит) карна̄ *п.*; ~ **вре́мя** समय की तरतीब रखना *п.*

расса́живать (*усаживать*) [अपनी अपनी जगह पर] बैठाना [апнӣ апнӣ джагах̃ пар] байтха̄на̄ *п.*

рассве́т *м.* सवेरा савэра̄ *м*, तड़का тарка̄ *м.*, भोर бхор *м.*; **на ~е** तड़के, सुबह सवेरे, भोर को.

рассе́янный (*невнимательный*) अन्यमनस्क анйаманаска.

расска́з *м.* बयान байа̄н *м.*; कहानी каха̄нӣ *ж.* (*литературное произведение*).

рассказа́ть *см.* расска́зывать.

расска́зывать बयान करना байа̄н карна̄ *п.*, कह सुनाना каҳ суна̄на̄ *п* ; расскажи́те, пожа́луйста मेहरबानी करके सुनाइये.

рассма́тривать 1. (*разглядывать*) देखना дэкхна̄ *п* ; 2. (*считать*) मानना ма̄нна̄ *п* , समझना самаджхна̄ *п.*

рассмотре́ть *см.* рассма́тривать.

рассо́льник *м.* रसोल्निक (एक क़िस्म का शोरबा) расолник (эк кисм ка̄ шорба̄) *м*

расспра́шивать पूछना пӯчхна̄ *п.*, सवाल (प्रश्न) करना сава̄л (прашна) карна̄ *п.*

расспроси́ть *см.* расспра́шивать.

расспро́сы *мн.* पूछ-ताछ пӯчх-та̄чх *ж.*

расстава́ться जुदा (अलग) होना (हो जाना) джуда̄ (алаг) ҳона̄ (хо джа̄на̄) *нп* , रुख़सत (बिदा) होना (हो जाना) рукхсат (бида̄) ҳона̄ (ҳо джа̄на̄) *нп.*

расста́ться *см.* расстава́ться.

расстёгивать खोलना кхолна̄ *п* ; ~ пу́-

говицу बटन खोलना *п.*; ~ пальтó कोट के बटन खोलना *п.*

расстегнýть *см.* расстёгивать

расстоя́ние *с.* दूरी дӯрӣ *ж.*, फ़ासला фāслā *м.*

расстрáивать 1. (*что-л.*) बिगाड़ना бигāр̣нā *п.*, नाकाम करना нāкāм карнā *п.*; 2. (*кого-л.*) घबराना гхабрāнā *п.*, परेशान करना парэшāн карнā *п.*

расстрáиваться 1. (*о чём-л.*) बिगड़ना бигар̣нā *нп.*, नाकाम होना нāкāм х̆онā *нп.*; 2. (*о человеке*) घबराना гхабрāнā *нп.*, परेशान हो जाना парэшāн х̆о джāнā *нп.*

расстрóить(ся) *см.* расстрáивать(ся).

рассчитáть *см.* рассчи́тывать.

рассчи́ты||вать 1. (*считать*) हिसाब लगाना х̆исāб лагāнā *п.*, गिनना гиннā *п.*; 2. अंदाज़ा लगाना андāзā лагāнā *п.*; **он не рассчитáл свои́х сил** उस ने अपनी ताक़त का अंदाज़ा नहीं लगाया; 3. उम्मेद करना уммэд карнā *п.*, भरोसा रखना

бхаросā ракхнā *п.*; я ~ваю увидеть вас мुझे आप से मिलने की आशा है.

рассыпать *см.* рассыпáть.

рассыпáть बिखेरना бикхэрнā *п.*, छितराना чхитрāнā *п.*; गिराना гирāнā *п.* (*уронять*).

растéние *с.* पौधा паудхā *м.*, वनस्पति ванаспати *ж*

расти́ 1. (*о живых существах*) बड़ा होना (हो जाना) барā хонā (хо джāнā) *нп.*; 2. (*о растениях*) उगना угнā *нп.*

расти́тельность *ж* पेड़-पौधे пэр-паудхэ *м. мн.*, वनस्पतियाँ ванспатийā *ж. мн.*

растя́гивать (*увеличивать*) तानना тāннā *п.*, खींचकर लंबा करना кхӣчкар ламбā карнā *п.*; ~ связку मोच आना *нп.*

растяну́ть *см.* растя́гивать.

расхо́д *м.* खर्च кхарч *м.* व्यय вйай *м.*

расходи́ться 1. (*о толпе*) चला जाना чалā джāнā *нп.*; 2. (*во мнениях*) असम्मत (विसंगत) होना асаммат (висангат) хонā *нп.*

расхо́довать ख़रचना кхарачнā *п.*, ख़र्च (व्यय) करना кхарч (вйай) карнā *п.* (में, के लिये *на что-л.*).

расцве́т *м.* 1. फूलना пхӯлнā *м.*, प्रफुल्लता прапхуллатā *ж.*; 2. *перен.* बढ़ाव баṛхāо *м.*, विकास викāс *м.*

расцве́тка *ж.* रंग ранг *м.*

расчёт *м.* (*подсчёт*) गिनती гинтӣ *ж.*, हिसाब х̆исāб *м.*; **быть в ~е** हिसाब चुक जाना *нп.*, बराबर हो जाना *нп.*

расшире́ние *с.* बढ़ाना баṛхāнī *м.*, बढ़ाव баṛхāо *м.*, फैलाव пхаӣлāо *м.*; **~ культу́рных свя́зей** सांस्कृतिक संबंधों का विस्तार *м.*

расши́риться *см.* расширя́ться.

расширя́ться चौड़ा (विस्तृत) होना чаурā (вистрит) х̆онā *нп.*; फैलना пхаӣлнā *нп* (*распространяться*).

ра́унд *м.* राउंड рāунд *м*

рафина́д *м.* चीनी के टुकड़े чӣнӣ кэ тукṛэ *м. мн.*

раха́т-луку́м *м.* रहत-लुकुम рах̆ат-лукум

м., एक क़िस्म की मिठाई эк кисм кӣ митхāӣ *ж.*

рационализáция *ж* रेशनलाइज़ेशन рэшаналāизэшан *м.*, टेकनीकल सुधार тэкнӣкал судхāр *м.*

рвать (*разрывать*) फाड़ना пхāрнā *п.*

реакциóнный प्रतिक्रियावादी пратикрийāвāдӣ, प्रगतिविरोधी прагативиродхӣ.

реалúзм *м.* यथार्थवाद йатхāртхавāд *м.*; социалистúческий ~ समाजवादी यथार्थवाद *м*

ребёнок *м* बच्चा баччā *м* , शिशु шишу *м*

ребрó *с.* 1. *анат.* पसली паслӣ *ж.*; 2. (*край*) किनारा кинāрā *м.*

ребя́та *мн* बाल-बच्चे бāл-баччэ *м. мн.*

ревматúзм *м.* गठिया гатхийā *ж.*

револю́ция *ж.* इनक़िलाब инкилāб *м.*, क्रांति крāнти *ж.*: **Велúкая Октя́брьская социалистúческая** ~ महान अक्तूबर समाजवादी क्रांति *ж.*

рéгби *с.* रेग्बी рэгбӣ *ж.*

реглáмент *м* ज़ाब्ता зāбтā *м.*, नियम

нийам *м.*; जलसे का ज़ाब्ता джалсе кā зāбтā *м.* (*на собрании*).

регуля́рный नियमित нийамит, बाक़ायदा бāкāйдā.

редакти́ровать संपादन करना сампāдан карнā *п.*, संपादित करना сампāдит карнā *п.*

реда́ктор *м.* संपादक сампāдак *м.*, एडीटर эдӣтар *м.*

реда́кция *ж.* (*помещение*) संपादकीय विभाग (कार्यालय) сампāдакӣйа вибхāг (кāрйāлай) *м.*, एडिटोरियल दफ़्तर эдитōрийал дафтар *м.*

реди́ска *ж.* मूली мӯлӣ *ж.*

ре́дкий 1. (*не густой*) कम घना кам гханā, विरल вирал; 2. (*редко встречающийся*) ग़ैरमामूली ғайрмāмӯлӣ, असामान्य асāмāнйа.

ре́дко कभी कभी кабхӣ кабхӣ, कम [-कम] кам [-кам].

режиссёр *м.* निर्देशक нирдэшак *м.*

ре́зать काटना кāтнā *п.*

рези́нка *ж.* (*ластик*) रबड़ рабаṙ *м.*

рези́новый रबड़ का рабаṙ кā.

ре́зкий तेज़ тэз; सख़्त сакхт, कटु каṫу (*о словах, выражениях*).

резолю́ция *ж.* प्रस्ताव прастāо *м*

результа́т *м.* नतीजा натӣджā *м.*, फल пхал *м.*, परिणाम паринāм *м*; **объявля́ть** ~ नतीजा घोषित करना *п.*

резьба́ *ж* (*вырезывание*) नक़्क़ाशी наккāшӣ *ж.*, खोदाई кходāӣ *ж.*; ~ **по де́реву** लकड़ी पर (की) खोदाई *ж.*; ~ **по ка́мню** संगतराशी *ж.*

Рейкья́вик रैकियाविक райкийāвик.

рейс *м.* दौरा даурā *м.*, चक्कर чаккар *м.*; जलयात्रा джалйāтрā *ж.* (*судна*).

река́ *ж.* नदी надӣ *ж.*, दरिया дарийā *м.*

рекла́ма *ж.* विज्ञापन вигьяпан *м.*, इश्तहार иштахāр *м.*

реклами́ровать विज्ञापन (इश्तहार) करना (देना) вигьяпан (иштахāр) карнā (дэнā) *п.*

рекоменд||ова́ть सिफ़ारिश (अनुशंसा) करना сифāриш (анушāсā) карнā *п.*; **я** ~**у́ю**

вам मैं आप को सिफ़ारिश करता हूँ (की *кого-л.*, *что-л.*).

реконстру́кция *ж.* पुनर्निर्माण пунарнирмāн *м.*

реко́рд *м.* रिकार्ड рикāрд *м.*; **поби́ть ~** रिकार्ड तोड़ना *п.*; **установи́ть ~** रिकार्ड क़ायम (स्थापित) करना *п.*

рекорди́стка *ж.* रिकार्ड तोड़नेवाली खिलाड़ी рикāрд торнэвāлӣ кхилāрӣ *ж.*

рекордсме́н *м.* रिकार्ड तोड़नेवाला खिलाड़ी рикāрд торнэвāлā кхилāрӣ *м.*

рели́гия *ж.* मज़हब мазхаб *м.*, धर्म дхарма *м.*

реме́нь *м.* पेटी пэтӣ *ж.*, कमरबंद камарбанд *м*

реме́сленник *м.* दस्तकार дасткāр *м.*, शिल्पकार шилпакāр *м.*

ремесло́ *с.* दस्तकारी дасткāрӣ *ж.*, शिल्प шилпа *м.*

ремо́нт *м.* मरम्मत марамматт *ж.*

ремонти́ровать मरम्मत करना марамматт карнā *п.*, दुरुस्त करना дуруст карнā *п.*

рентге́н *м.* एक्स-रे экс-рэ *м.*

рентгено́лог *м.* डाक्टर एक्स-रे да̄кт̇ар экс-рэ *м.*

репертуа́р *м.* प्रदर्शनों की फ़िहरिस्त (सूची) прадаршано̄ кӣ фихрист (сӯчӣ) *ж*

репети́ция *ж.* रिहर्सल рихарсал *м.*, **генера́льная** ~ जेनेरल (बड़ा) रिहर्सल *м*

репорта́ж *м.* रिपोर्टिंग рипорт̇инг *м.*

репроду́ктор *м.* आवाज़रसाँ а̄ва̄зраса̄ *м.* लाउड-स्पीकर ла̄уд̣-спӣкар *м.*

репроду́кция *ж* [तसवीर की] नकल [тасвӣр кӣ] накал *ж.*

ресни́цы *мн* बरुनी барунӣ *ж*

респу́блика *ж.* प्रजातंत्र праджа̄тантра *м*, **наро́дно-демократи́ческая** ~ सर्वसाधारण जनवादी प्रजातंत्र *м.*

рестора́н *м.* रेस्तोराँ рэстора̃ *м*; **пойти́ в** ~ रेस्तोराँ में जाना *нп.*

рефо́рма *ж* सुधार судха̄р *м.*, संशोधन са̃шодхан *м*

реце́пт *м.* नुसखा нусха̄ *м* **выпи́сывать** ~ नुसखा लिखना *п.*

речь *ж.* 1. बातचीत бāтчит *ж.*, वार्ता вāр-тā *ж.*; ~ идёт о том... बात (सवाल) यह है कि...; о чём ~? बात क्या है?; 2. तक़रीर такрӣр *ж*, भाषण бхāшан *м.*; **выступáть с рéчью** तक़रीर करना *п.*, भाषण देना *п*; **привéтственная** ~ स्वा-गत-भाषण *м.*

решáть फ़ैसला (निश्चय) करना файслā (нишчай) карнā *п.*; **я ещё не решйл** अभी तक मैं ने तै नहीं किया.

решáющий फ़ैसलाकुन файслāкун, निर्णायक нирнāйак.

решéние *с.* 1. हल хал *м.*; 2. (*постановление*) फ़ैसला файслā *м.*, निर्णय нирнай *м.*

решйтельный (*решающий*) निर्णायक нир-нāйак.

Рим रोम ром.

ринг *м.* घेरा гхэрā *м.*

Рйо-де-Жанéйро राये डि जनीरो рāйэ ди джанӣро.

рис *м.* धान дхāн *м.*; चावल чāвал *м* (*очищенный*); भात бхāт *м.* (*варёный*).

рисковáть जोखिम उठाना (सहना) джокхим утха̄на̄ (сахна̄) *н.*, जोखिम (खतरे) मे पड़ना джокхим (кхатрэ) мэ̄ паṛна̄ *нп.*
рисовáть खींचना кхӣчна̄ *п* лिखना ликхна̄ *п.*
рисýнок *м.* तसवीर тасвӣр *ж*, चित्र читра *м.*; ~ акварéлью वाटर-कलर का चित्र *м.*; ~ карандашóм पेन्सिल से खींचा चित्र *м.*, ~ углём कोयले से खींचा चित्र *м.*
ритм *м.* ताल та̄л *м.*
ритми́ческий तालपूर्ण та̄лпӯрна.
рóбкий डरपोक ḍарпок, भीरु бхӣру.
ровéсник *м.* हम-उम्र хам-умр *м*, सम-वयस्क сам-вайаска *м*
рóвный 1. (*гладкий*) हमवार хамва̄р, समतल самтал; 2. (*равномерный*) बराबर бара̄бар, समान сама̄н.
роди́льный: ~ дом जच्चा-घर зачча̄-гхар *м.*, प्रसूति-भवन прасӯти-бхаван *м.*
рóдина *ж.* मातृभूमि ма̄трибхӯми *ж*, वतन ватан *м.*; जन्मस्थान джанмастха̄н *м.* (*место рождения*).

роди́тели *мн.* माँ-बाप мā̃-бāп *м. мн*, माता-पिता мāтā-питā *м. мн.*

роди́ть जन्म देना джанма дэнā *п.*, पैदा (उत्पन्न) करना пайдā (утпанна) карнā *п.*

роди́||ться 1. जन्म लेना джанма лэнā *п.*, पैदा होना пайдā х̇онā *нп.*, जन्मना джанманā *нп.*; я ~лся в Де́ли मैं दिल्ली शहर में पैदा हुआ; я ~лся в 1930 году́ मैं १९३० में पैदा हुआ; где вы ~лись? आप का जन्म कहाँ हुआ?, आप का जन्मस्थान कहाँ है?; 2. (*возникнуть*) पैदा (उत्पन्न) होना пайдā (утпанна) х̇онā *нп.*, हो उठना х̆о ут̇хнā *нп.*

родно́й सगा сагā; ~ брат सगा भाई *м.*; ◇ ~ язы́к मादरी ज़बान *ж*, मातृभाषा *ж.*

ро́дственник *м.* रिश्तेदार риштэдāр *м.*, नातेदार нāтэдāр *м.*, संबंधी самбандхӣ *м.*

рожде́ни||е *с.* जन्म джанма *м.*, पैदाइश пайдāиш *ж.*; день ~я जन्मदिन *м.*, जन्मदिवस *м.*

рожь *ж.* रई раӣ *ж.*

ро́за *ж.* गुलाब гулāб *м.*

ро́зовый (*цвет*) गुलाबी [रंग का] гулāбӣ [ранг кā].

ро́зыгрыш *м. спорт.* आम मुक़ाबला āм мука̄бала̄ *м.*

ро́лик||и *мн.* रोलर ролар *м. мн.*; **коньки́ на ~ах** रोलर-स्केट्स *м. мн.*

роль *ж.* भूमिका бхӯмика̄ *ж.*, रोल рол *м.*, पार्ट па̄рт *м.*; **выступа́ть в ро́ли кого́-л.** किसी का पार्ट अदा करना *п.*

рома́н *м.* उपन्यास упанйа̄с *м.*

рома́нс *м.* रोमानी गीत рома̄нӣ гӣт *м.*, रोमाँस рома̄̃с *м.*

рома́шка *ж.* बाबूना ба̄бӯна̄ *м.*

роса́ *ж.* ओस ос *ж.*, शबनम шабнам *ж.*

ро́спись *ж.* (*напр. стен*) नक़्क़ाशी накш̣а̄кашӣ *ж.*, भित्ति-चित्रकारी бхитти-читрака̄рӣ *ж.*

Росси́йская Сове́тская Федерати́вная Социалисти́ческая Респу́блика रूसी सोवियत संघ का समाजवादी प्रजातंत्र рӯсӣ совийат сангх кā самāджвāдӣ праджāтантра.

Росси́я रूस рӯс.

рост *м.* 1. (*увеличение*) बढ़ना ба̇рхнā *м.*, बढ़ाव бархāо *м.*, वृद्धि вриддхи *ж.*; 2. क़द кад *м.*; **высо́кого ро́ста** लंबे क़द का; **сре́днего ро́ста** दरमियानी क़द का; **ни́зкого ро́ста** छोटे क़द का.

рот *м.* मुँह мӯх̃ *м.*, मुख мукх *м.*

ро́ща *ж.* पेड़ों (दरख़्तों) का झुंड (समूह) пэ̇рō (дара̇кхтō) кā джхуṅд (самӯх̃) *м.*

роя́л||ь *ж.* प्यानो пи̇āно *м.*; **игра́ть на ~е** प्यानो बजाना *п.*

руба́шка *ж.* कुरता куртā *м.*, क़मीज़ ка̇мӣз *ж*; **ве́рхняя ~** क़मीज *ж.*; **шёлковая ~** रेशमी क़मीज़ *ж*

рубе́ц *м.* 1. (*шов*) सीवन сӣван *ж.*; 2. (*от раны*) ज़ख़्म (घाव) का निशान за̇кхам (гхāо) кā нишāн *м.*

руби́н *м.* लाल лāл *м.*, चुन्नी чуннӣ *ж.*

рубль *м.* रूबल рӯбал *м.*

руга́ть गाली देना гāлӣ дэнā *п.*, बुरा-भला कहना бурā-бхалā ках̃нā *п.*

руга́ться (*ссориться*) गाली बकना гāлӣ бакнā *нп.*, झकना джхакнā *нп.*, आपस

में गाली-गलौज करना āпас мэ̄ гāлӣ-галаудж карнā *п*.

ружьё *с*. बंदूक бандӯк *ж*.; **охо́тничье ~** शिकारी बंदूक *ж*.

рук||а́ *ж*. हाथ хāтх *м*.; **пожима́ть ру́ку** हाथ दवाना *п*. (का *кому-л*.); **маха́ть ~о́й** हाथ हिलाना *п*; **~а́ми не тро́гать!** हाथ मत लगाओ !; **брать по́д руку** हाथ में हाथ डालना *п*.; **идти́ по́д руку** हाथ में हाथ डालके चलना *нп*.; ◇ **на ско́рую ру́ку** जल्दी मे.

рука́в *м*. (*одежды*) आस्तीन āстӣн *ж*., बाँह бā̃х *ж*.

руководи́тель *м*. (*вождь*) रहनुमा раҳнумā *м*., नेता нэтā *м*.; **худо́жественный ~** आर्ट-डाइरेक्टर *м*.

руководи́ть रहनुमाई करना раҳнумāӣ карнā *п*. (की *кем-л*., *чем-л*.), संचालन (नेतृत्व) करना санчāлан (нэтритва) карнā *п* (का *кем-л*., *чем-л*.).

руково́дство *с*. 1. रहनुमाई раҳнумāӣ *ж*, नेतृत्व нэтритва *м*; 2. (*пособие*) पाठ्-

यपुस्तक пāтхйапустак *ж.*, प्रदर्शिका прадаршикā *ж.*

рýкопись *ж.* हस्तलेख хасталэкх *м.*, हस्तलिपि хасталипи *ж.*; **черновáя ~** पांडुलिपि *ж.*, पांडुलेख *м.*

рукопожáти||е *с.* हाथ मिलाना хāтх милāнā *м.*; **обмéниваться ~ями** हाथ मिलाना *п.* (से *с кем-л.*).

рулевóй *м.* कर्णधार карнадхāр *м.*

руль *м* स्टीयरिंग-बर стийаринг-бар *м.* (*велосипеда*); स्टीयरिंग-ह्वील стийаринг-хвил *м.* (*автомашины*); **прáвить рулём** मोटर का ह्वील घुमाना *п.*

румы́н *м* रूमानियन рӯмāнийан *м.*

Румы́ния रूमानिया рӯмāнийā.

румы́нский रूमानियन рӯмāнийан.

румя́ный गुलाबी гулāби.

рýпия *ж.* (*индийская денежная единица*) रुपया рупайā *м.*

рýсский 1. रूसी рӯси; 2. *м.* रूसी рӯси *м.*

ручá||ться ज़मानत करना (देना) замāнат карнā (дэнā) *п.* (की *за кого-л., за что-л.*);

я за э́то ~юсь मैं इस के लिये जवाबदेह हूँ.

ручéй *м.* छोटी नदी чхоти́ нади *ж.*, सोता сота̄ *м.*

ру́чка *ж.* 1. (*рукоятка*) हाथा х̌а̄тха̄ *м.*, दस्ता даста̄ *м.*; 2. (*для пера*) क़लम ќалам *м.*, *ж.*, लेखनी лэкхнӣ *ж.*

ручн||о́й 1. हाथ का х̌а̄тх ка̄; ~ые часы́ हाथ की घड़ी *ж.*; 2. (*приручённый*) पालतू па̄лтӯ, सीधा-सादा сӣдха̄-са̄да̄.

ры́ба *ж.* मछली мачхлӣ *ж.*

рыба́к *м.* मछुआ мачхуа̄ *м.*, माहीगीर ма̄х̌ӣгӣр *м.*

рыболо́в *м.* मछुआ мачхуа̄ *м.*, माहीगीर ма̄х̌ӣгӣр *м.*

ры́жий लाल ла̄л; कत्थई каттхаӣ (*о лошади*).

ры́нок *м.* बाज़ार ба̄за̄р *м.*, मंडी мандӣ *ж.*

рю́мка *ж.* जाम джа̄м *м.*

ряд *м.* 1. क़तार ќата̄р *ж.*, पंक्ति панкти *ж.*; **сидéть в пéрвом ряду́** पहली क़तार

(पंक्ति) में बैठना *нп.*; 2. (*несколько*) कई каи; у меня́ к вам ~ вопро́сов आप से मुझे कई सवाल करने हैं.

ря́дом आस-पास а̄с-па̄с, पास-पास па̄с-па̄с, बग़ल में баг̇ал мэ̄; сиде́ть ~ पास बैठना *нп.*; я живу́ ~ मैं पास रहता हूं.

С

с से сэ, के साथ кэ са̄тх; с за́втрашнего дня कल से; с бу́дущей неде́ли अगले हफ़्ते से; вы с на́ми пойдёте? आप हमारे साथ चले जायेंगे?; убери́те со стола́ मेज़ साफ़ कीजिये; с ва́шего разреше́ния आप की इजाज़त (अनुमति) से; суп с ри́сом चावलदार शोरबा *м.*; ко́фе с молоко́м क़हवा दूध के साथ; с ме́сяц एक महीने के लगभग.

сад *м.* बाग़ ба̄г̇ *м.*, उद्यान удйа̄н *м.*; городско́й ~ शहर का बाग़ *м.*

сади́ться 1. बैठना байтхна̄ *нп.*; ся́дьте, пожа́луйста मेहरबानी करके बैठिये; 2.

(*о солнце*) डूबना дӯбнā *нп.*, अस्त होना аста х̌онā *нп.*; 3. (*в вагон и т. п.*) चढ़ना чаṗхнā *нп.*, सवार होना савāр х̌онā *нп.* (पर, में *на что-л*, में *во что-л.*); сесть на пóезд रेलगाड़ी पर चढ़ना *нп.*

садóвник *м.* माली мāли *м.*, बाग़बान бāг̌бāн *м.*

садовóдство *с.* बाग़बानी бāг̌бāни *ж.*

сажáть 1. बैठाना байт̇хāнā *п.*; 2. (*напр. на лошадь, в автомобиль и т. п.*) चढ़ाना чаṗхāнā *п.*, सवार करना савāр карнā *п.* (पर, में *на что-л.*, में *во что-л.*); 3. (*растения*) लगाना лагāнā *п.*, जमाना джамāнā *п.*, रोपना ропнā *п.*

саксофóн *м.* सैकसाफ़ोन сайксāфон *м.*

салáт *м.* सलाद салāд *м.*

сáло *с.* चरबी чарбӣ *ж.*

салóн *м.* सैलून сайлӯн *ж.*; ~ **жúвописи** पेंटिंग-सैलून *ж.*

салфéтка *ж.* रूमाल рӯмāл *м.*, नैपकिन найпкин *м.*, मेजमाल мэзмāл *м.*

Сальвадóр सलवाडोर салвāдор.

салю́т *м.* सलामी салāмӣ *ж.*; **производи́ть** ~ सलामी देना *n.*

сам आप āп, ख़ुद кхуд, स्वयं свайам; ~ **собо́й** आप से आप, अपने आप.

са́мбо *с.* समबो самбо *м.*

самоде́ятельность *ж.* अमेच्युअर (शौक़िया) कला का प्रदर्शन амэчйуар (шаукийā) калā кā прадаршан *м.*

самолёт *м.* हवाई जहाज़ х̆авāӣ джах̆āз *м.*, विमान вимāн *м.*

самолюби́вый स्वाभिमानी свāбхимāнӣ.

самолю́бие *с.* स्वाभिमान свāбхимāн *м.*

самонаде́янный अपने ऊपर भरोसा रखनेवाला апнэ ӯпар бхаросā ракхнэвāлā, आत्मविश्वासी āтмавишвāсӣ.

самооблада́ние *с.* आत्मनिग्रह् āтманиграх̆ *м.*

самоопределе́ние *с.* आत्मनिर्णय āтманирнай *м.*, स्वभाग्यनिर्णय свабхāгйанирнай *м.*; **пра́во на** ~ स्वभाग्यनिर्णय का अधिकार *м.*

самостоя́тельный आत्मनिर्भर āтманирбхар, स्वतंत्र сватантра.

самоуве́ренный आत्मविश्वासी āтмавиш-
васӣ, ख़ुदएतमाद кхудэтмāд.

самоуправле́ни||е *с.* स्वराज्य сварāджйа *м*, स्वशासन свашāсан *м.*; **о́рганы ме́стного ~я** स्थानीय स्वशासन की संस्थाएँ *ж мн*

самоучи́тель *м.* स्वयंशिक्षक свайамшикшак *м.*

самоцве́т *м.* क़ीमती पत्थर кӣматӣ паттхар *м.*, जवाहर джавāхар *м.*

самочу́вствие *с.* तबीअत табӣат *ж*, मिज़ाज мизāдж *м.*; **как ва́ше ~?** आप का मिज़ाज कैसा है?, आप कैसे हैं?

са́м||ый: **тот ~** वही вāхӣ; **с ~ого утра́** सुवह ही से субах хӣ сэ; **в ~ом нача́ле** शुरू ही में шурӯ хӣ мэ̄; **до ~ого ве́чера** शाम ही तक шāм хӣ так; **до ~ого до́ма** बिलकुल घर तक билкул гхар так; **в то́ же ~ое вре́мя** [बिलकुल] उसी वक़्त में [билкул] усӣ вакт мэ̄; **~ си́льный** सब से बलवान (ताक़तवर) саб сэ балвāн (тāкатвар); **в ~ом де́ле**

सचमुच сачмуч, हक़ीक़त (वास्तव) में х̆аќиќат (ва̄став) мэ̄.

санато́рий *м.* सेनेटोरियम сэнэ̇торийам *м.*, स्वास्थ्य-घर сва̄стхйа-гхар *м.*

са́ни *мн.* बेपहियों की गाड़ी бэпах̆ийо̄ ки̇ га̄р̣и̇ *ж*, बर्फ़-गाड़ी барф-га̄р̣и̇ *ж.*

санита́р *м.* परिचर паричар *м.*, आहतोपचारी а̄х̆атопача̄ри̇ *м.*

санитари́я *ж.* सफ़ाई са̄фа̄и̇ *ж.*, स्वास्थ्य-रक्षा сва̄стхйа-ракша̄ *ж.*

Сан-Сальвадо́р सन-सलवाडार сан-салва̄д̣ор.

санскри́т *м.* संस्कृत са̄скрит *м.*

санта́л *м.* संथाली сантха̄ли̇ *м.*

сантиме́тр *м.* सेंटीमीटर сэ̇нт̇и̇ми̇т̇ар *м*

сапо́г *м.* बूट бӯт̇ *м.*

сапо́жник *м.* मोची мочи̇ *м.*

сапфи́р *м.* नीलम ни̇лам *м.*, नील-मणि ни̇л-мани *м.*

сарафа́н *м.* सरफ़ान сарафа̄н *м.*

сарде́льки *мн.* छोटे सासिज чхот̇э са̄сидж *м. мн.*

сарди́на *ж.* सर्डीन сардӣн *ж.*

сати́н *м.* साटिन са̄тин *ж.*, दरियाई дарийа̄ӣ *ж.*

сати́ра *ж.* (*произведение*) व्यंग की रचना вйанг кӣ рачна̄ *ж.*, प्रहसन прах̣асан *м.*

Сау́довская Ара́вия सऊदी अरब саудӣ араб.

са́хар *м.* चीनी чӣнӣ *ж.*, शक्कर шаккар *ж.*

са́харница *ж.* शक्करदान шаккарда̄н *м.*

са́харный चीनी (शक्कर) का чӣнӣ (шаккар) ка̄; ~ **песо́к** दानेदार चीनी *ж.*, मिसरी *ж.*

сберега́тельн||ый: ~**ая кни́жка** सेविंग्ज़ बैंक-बुक сэвингз байнк-бук *ж.*

сберега́ть बचाना бача̄на̄ *п.*, सुरक्षित करना суракшит карна̄ *п.*; ~ **вре́мя** समय बचाना *п*; ~ **си́лы** ताक़त बचाना *п.*

сбереже́ние *с.* (*действие*) बचाव бача̄о *м.*

сбере́чь *см* сберега́ть.

сбива́||ть 1. (*сваливать*) [मारकर] गिराना [ма̄ркар] гира̄на̄ *п.*, पटकना патакна̄

п.; **2.**: не ~йте меня́ मेरा ध्यान मत बँटाइये мэрā дхйāн мат бāтāиййэ.

сбить *см*. сбива́ть.

сбо́рник *м*. संग्रह санграх̆ *м*., मजमूआ маджмӯā *м*.; ~ **расска́зов** कहानी-संग्रह *м*.

сбра́сывать गिराना гирāнā *п*., फेंकना пхэ̄кнā *п*., फेंक (गिरा) देना пхэ̄к (гирā) дэнā *п*. (में *куда-л*., से, पर से *откуда-л*.).

сбро́сить *см*. сбра́сывать

сбыва́ться सच (सही) निकलना сач (сах̆и) никалнā *нп*., पूरा होना (हो जाना) пӯрā х̆онā (х̆о джāнā) *нп*.

сбыт *м*. फ़रोख्त фарок̇хт *ж*., खपत кхапат *ж*., बिक्री бикри *ж*.; **ры́нок сбы́та** माल की मंडी *ж*.

сбы́ться *см*. сбыва́ться.

сва́дьба *ж*. शादी шāди *ж*., ब्याह бйāх̆ *м*., विवाह вивāх̆ *м*.

сва́ливать [नीचे] गिराना [нӣчэ] гирāнā *п*; उलटना улат̇нā *п*. (*опрокидывать*).

све́дени||е *с*. ख़बर к̇хабар *ж*., समाचार самāчāр *м*.; सूचना сӯчнā *ж*. (*уведомление*);

довестѝ до ~я परिचित कराना *п.*; при-нять к ~ю ध्यान में रखना *п.*

свéж||ий ताजा тāзā; ठंडा ṫхаӥдā, शीतल шӣтал (*прохладный*); ~ие продýкты खाने-पीने की ताजा चीजें *ж. мн.*; ~ вóздух ताज़ा हवा *ж.*

свёкла *ж* चुक़ंदर чукандар *м.*; сáхарная ~ मीठा (चीनीवाला, सफ़ेद) चुक़ंदर *м.*

свекóльник *м.* चुक़ंदर का शोरबा чукандар кā шорбā *м*

сверкáть चमकना чамакнā *нп.*, झलकना джхалакнā *нп.*

сверкнýть *см.* сверкáть.

свернýть *см.* свёртывать.

свёрток *м.* गठरी гатхрӣ *ж.*

свёртывать 1. लपेटना лапэṫнā *п.*; 2. (*в сторону*) मुड़ना мурнā *нп.*, फिरना пхир-нā *нп* ; ~ напрáво दाहिनी ओर मुड़ना *нп.*

сверх के ऊपर кэ ӯпар, पर пар, ~ плáна योजना से अधिक; ~ прогрáммы प्रो-ग्राम से अधिक; ◇ ~ тогó उस के सिवा इतना ही नहीं.

сверхпла́новый योजना से अधिक का йоджна̄ сэ адхик ка̄.

свет I *м.* रोशनी рошнӣ *ж.*, प्रकश пра- каш *м.*; **при электри́ческом све́те** बिजली की रोशनी में.

свет II *м.* (*мир*) दुनिया дунийа̄ *ж.*, संसार са̃са̄р *м.*

света́||ть: ~ет पौ फट रही है пау пхат̇ рах̌ӣ х̌э, उजाला फैलता जा रहा है уджа̄ла̄ пхайлта̄ джа̄ рах̌а̄ х̌э.

свети́ть रोशनी देना рошнӣ дэна̄ *п.*

све́тл||ый रोशन рошан; हलका х̌алка̄, फीका пхӣка̄ (*о цвете*); **~ая ко́мната** रोशन (रोशनी से भरा पूरा) कमरा *м.*; **~ костю́м** हलके रंग का सूट *м.*

светов||о́й रोशनी का рошнӣ ка̄, प्रकाश-संबंधी прака̄ш-самбандхӣ; **~а́я рекла́ма** बिजली-विज्ञापन *м.*

светоси́ла *ж. физ.* इलूमीनैशन илӯмӣнайшан *м.*

светофи́льтр *м. физ.* लाइट-फ़िल्टर ла̄ит̇-филт̇ар *м.*

светофóр *м.* ट्रैफ़िक-लाइट्स ṫрайфик-лāиṫс *ж. мн.*

свидáние *с.* भेंट бхэ̄ṫ *ж.*, मुलाक़ात мулā-к̣āт *ж.*; назначáть ~ भेंट तै करना *п.*

свинéц *м.* सीसा сӣсā *м.*

свинúна *ж.* सूअर का गोश्त (माँस) сӯар кā гошт (мā̃с) *м.*

свиновóдство *с.* सूअरों का पालन сӯарõ кā пāлан *м.*

свинья́ *ж* सूअर сӯар *м.*; सूअरी сӯарӣ *ж.* (*самка*).

свист *м.* सीटी [की आवाज़] сӣṫӣ [кӣ āвāз] *ж.*

свистéть सीटी देना сӣṫӣ дэнā *п.*

свистóк *м.* सीटी сӣṫӣ *ж.*

свúтер *м.* स्वेटर свэṫар *м.*

свобóда *ж.* आज़ादी āзāдӣ *ж.*, स्वतंत्रता сватантратā *ж.*; ~ слóва भाषण की आज़ादी *ж.*; ~ печáти छापे (छपाई, प्रकाशन) की आज़ादी (स्वतंत्रता) *ж.*; ~ собрáний सभा की आज़ादी *ж.*; ~ сóвести मानसिक आज़ादी *ж.*

свобо́дн||ый 1. आज़ाद āзāд, स्वतंत्र сватантра; ~ **до́ступ** मुक्त प्रवेश *м.*; 2 (*не занятый*) खाली кхāлӣ; ~**ое вре́мя** फ़ुरसत (अवकाश) का वक़्त (समय) *м*, **вы ~ы?** आप को फ़ुरसत (अवकाश) है?; ◇ ~ **костю́м** ढीला सूट *м.*

сво́дка *ж* सूचना сӯчнā *ж.*; ~ **пого́ды** ऋतु-वर्णन *м.*

своеобра́зный ख़ास кхāс, विशेष вишэш.

свой अपना апнā; निजी ниджӣ (*личный*); **я потеря́л свою́ кни́гу** मैं ने अपनी पुस्तक खो दी.

сво́йство *с.* ख़ासियत кхāсийат *ж.*, विशेषता вишэштā *ж.*

свы́ше 1. (*более*) से ज़्यादा (अधिक) сэ зйāдā (адхик), 2. (*сверх*) से ऊपर сэ ӯпар.

связа́ть *см.* свя́зывать.

свя́зк||а *ж.* 1. गट्ठा гаттхā *м.*, पुलिंदा пулиндā *м.*; 2. *анат* अस्थिबंधन астхибандхан *м*; **голосовы́е ~и** वाचिक तंतु *м*

свя́зывать बाँधना ба̃дхна̄ *п*; जोड़ना джорна̄ *п*. (*объединять, соединять*).

связь *ж*. ताल्लुक та̄ллук *м*., संबंध самбандх *м*; **телефо́нная ~** टेलीफ़ोन-संपर्क *м*.; ◇ **в ~и́ с** के सिलसिले (संबंध) में.

свяще́нник *м* पादरी па̄дри̅ *м*.

сгова́риваться गाँठना га̄тхна̄ *п*, गाँठ लेना га̄тх лэна̄ *п*. (से *с кем-л*.).

сговори́ться *см*. сгова́риваться

сдава́ть दे देना дэ дэна̄ *п*.; **~ ве́щи в бага́ж** असवाब लगेज में देना *п*.; **~ бага́ж на хране́ние** सामान के कमरे में सामान छोड़ना *п*.

сдава́ться हार मानना ха̄р ма̄нна̄ *п*., आत्मसमर्पण करना а̄тмасамарпан карна̄ *п*

сдать *см* сдава́ть

сда́ча *ж*. 1. (*внаём*) किराये पर देना кира̄йэ пар дэна̄ *м*., 2. (*деньги*) रेजगारी рэзга̄ри̅ *ж*, चेंज чэндж *м*.

сдвиг *м*. 1. तबदीली табди̅ли̅ *ж*., परिवर्तन паривартан *м*.; 2. (*прогресс*) तरक्क़ी таракки̅ *ж*., उन्नति уннати *ж*.

сдвига́ть (*с места*) हटाना хӑта̄на̄ *п.*, сरकाना сарка̄на̄ *п.*

сдви́нуть *см.* сдвига́ть.

сде́лать करना карна̄ *п.*; बनाना бана̄на̄ *п.* (*изготовить*)

сде́лка *ж.* लेन-देन лэн-дэн *м.*, सौदा сауда̄ *м.*

сдержа́ть(ся) *см.* сде́рживать(ся).

сде́рживать रोकना рокна̄ *п.*; ~ сло́во अपनी बात रखना *п.*

сде́рживаться अपने आप को रोकना апнэ а̄п ко рокна̄ *п.*

сеа́нс *м.* (*в кино*) शो шо *м.*

себя́ अपने को апнэ ко; ◇ приходи́ть в ~ होश में आना *нп.*

сев *м.* बोवाई бова̄ӣ *ж.*, बीजाई бӣджа̄ӣ *ж.*

се́вер *м.* उत्तर уттар *м.*

се́верный उत्तरी уттарӣ.

се́веро-восто́к *м.* उत्तर-पूरब уттар-пӯраб *м.*, उत्तर-पूर्व уттар-пӯрва *м.*

се́веро-за́пад *м.* उत्तर-पच्छिम уттар-паччхим *м.*

севооборо́т *м.* *с.-х.* फ़सलों की बारी (अदला-बदली) фасало̄ кӣ ба̄рӣ (адла̄-бадлӣ) *ж.*

севрю́га *ж* सेव्र्युगा-मछली сэврӣуга̄-мачхлӣ *ж.*

сего́дня आज а̄дж; ~ у́тром (ве́чером) आज सुबह को (शाम को); не ~-за́втра आज-कल.

сего́дняшний आज का а̄дж ка̄.

седло́ *с.* काठी ка̄тхӣ *ж.*, ज़ीन зӣн *ж.*

седо́й सफ़ेद сафэд, पक्का пакка̄; सफ़ेद (पक्के) बालोंवाला сафэд (паккэ) ба̄ло̄ва̄ла̄ (*о человеке*).

седьмо́й सातवाँ са̄тва̄̃.

сейча́с अब аб, आज-कल а̄дж-кал, इस वक़्त (समय) ис вакт (самай); ~ же फ़ौरन, तुरंत; ~! अभी!; он ~ придёт अभी वह आयेगा.

секрета́рь *м.* सेक्रेटरी сэкрэта̄рӣ *м.*, मंत्री мантрӣ *м.*

секу́нда *ж.* सेकंड сэкаңд *м.*

секундоме́р *м.* स्टाप-वाच ста̄п-ва̄ч *ж.*

селёдка *ж.* हेरिंग [-मछली] хэринг [-мачх-ли] *ж.*

селезёнка *ж.* *анат* तिल्ली тилли *ж.*, पिलई пилаи *ж.*

село́ *с.* गाँव гāо *м.*, देहात дэхāт *м.*, ग्राम грāм *м.*

се́льск||ий गाँववाला гāовāлā, देहाती дэхāти, ग्रामीण грāмин; ~ое хозяйство खेतीबारी *ж.*, कृषि *ж.*

сельскохозяйственный खेतीबारी का кхэтибāри кā, कृषि-संबंधी криши-самбандхи.

сельсове́т *м.* (се́льский сове́т) ग्राम-सोवियत грāм-совиййат *ж.*

семафо́р *м.* सिकंदरा сикандрā *м.*, सिगनल [का खंभ] сигнал [кā кхамбх] *м.*

сёмга *ж.* सैमेन[-मछली] саймэн[-мачхли] *ж.*

семе́йный बालबच्चेदार бāлбаччэдāр, सपरिवार сапаривāр.

се́меро सात сāт.

семина́р *м.* सेमिनार сэминāр *м.*

семна́дцать सत्तरह саттрах.

семь सात са̄т.

се́мьдесят सत्तर саттар; ~ **оди́н** इकहत्तर; ~ **два** बहत्तर; ~ **три** तिहत्तर; ~ **четы́ре** चौहत्तर; ~ **пять** पचहत्तर; ~ **шесть** छिहत्तर; ~ **семь** सतहत्तर; ~ **во́семь** अठहत्तर; ~ **де́вять** उन्नासी.

семьсо́т सात सौ са̄т сау.

семья́ *ж.* कुनबा кунба̄ *м.*, परिवार пари-ва̄р *м.*, कुटुंब кут̇умб *м.*

се́но *с.* [सूखी] घास [сӯкхӣ] гха̄с *ж.*

сенокоси́лка *ж.* घास काटने की मशीन гха̄с ка̄т̇нэ кӣ машӣн *ж.*

сентя́брь *м.* सितंबर ситамбар *м.*

серви́з *м.* [बरतनों का] सेट [бартано̄ ка̄] сэт *м.*; **обе́денный** ~ डिनर-सेट *м.*; **ча́йный** ~ टी-सेट *м.*

серде́чный 1. दिल (हृदय) का дил (х̌ри-дай) ка̄; ~ **припа́док** दिल का दौरा *м.*; 2. (*искренний*) दिली дилӣ, हार्दिक х̌ар-дик.

серди́тый चिड़चिड़ा чир̣чир̣а̄, गुस्सैल гу-ссайл

серди́ть चिढ़ाना чирхāнā *п*., खिजलाना кхиджлāнā *п*., ग़ुस्से में लाना ғуссэ мэ̄ лāнā *п*.

серди́ться चिढ़ना чирхнā *нп*., खीजना кхӣджнā *нп*.

се́рдц||е *с*. दिल дил *м*., हृदय х̆ридай *м*.; от всего́ ~а पूरे हृदय से; от чи́стого ~а खुले हृदय से.

серебро́ *с*. चाँदी ча̃дӣ *ж*.

сере́бряный चाँदी का [बना हुआ] ча̃дӣ кā [банā х̆уā].

середи́н||а *ж*. बीच бӣч *м*., मध्य мадхйа *м*.; в ~е बीच (मध्य) में.

се́рия *ж*. सिलसिला силсилā *м*., माला мāлā *ж*.

серп *м*. हँसिया х̆а̃сийā *ж*., दराँती дара̃тӣ *ж*.; ~ и мо́лот हँसिया और हथौड़ा.

серпанти́н *м*. काग़ज़ की झंडियाँ кāғаз кӣ джханḍийа̃ *ж*. *мн*.

се́рый धूसर дхӯсар, भूरा бхӯрā, ख़ाकी кхāкӣ.

серьга́ *ж*. बाली бāлӣ *ж*., कुंडल кунḍал *м*.

серьёзный संजीदा санджида̄.

се́ссия *ж.* सेशन сэшан *м.*, बैठक байтхак *ж.*, अधिवेशन адхивэшан *м.*; чрезвыча́йная ~ विशेष अधिवेशन *м.*

сестра́ *ж* बहिन бахин *ж.*

сесть *см.* сади́ться.

се́тка *ж.* जाली джа̄ли *ж.*, जाल джа̄л *м.*; ~ для воло́с बालों की जाली *ж.*; волейбо́льная ~ वालीबाल का नेट *м.*

сеть *ж.* जाल джа̄л *м.*

се́ялка *ж.* बोने की मशीन бонэ кӣ машӣн *ж.*

се́ять बोना бона̄ *п.*

сжать *см.* сжима́ть.

сжима́ть दबाना даба̄на̄ *п.*, दबा देना даба̄ дэна̄ *п.*

сза́ди पीछे пӣчхэ (*где*); पीछे से пӣчхэ сэ (*откуда*).

сига́ра *ж.* सिगार сига̄р *м.*

сигаре́та *ж.* सिगरेट сигрэт *м.*

сигна́л *м.* सिगनल сигнал *м.*; дава́ть ~ सिगनल देना *п.*

сидéлка *ж.* नर्स нарс *ж.*, [रोगी-]परिचारिका [рогӣ-] паричāрикā *ж.*

сидéнье *с.* बैठक байт̇хак *ж*, सीट сит̇ *ж.*

сидéть 1. बैठना байт̇хнā *нп.*; ~ **за столóм** मेज़ पर (के पास) बैठना *нп.*; ~ **в крéсле** आरामकुरसी में बैठना *нп.*; **остáться** ~ बैठे रहना *нп.*; 2. (*об одежде*) आना āнā *нп.*; **плáтье хорошó на вас сидит** आप को कपड़ा ठीक आता है.

си́л||а *ж.* ताक़त тāкат *ж.*, शक्ति шакти *ж.*; **пóлный сил** शक्तिपूर्ण; **изо всéх сил** पूरे ज़ोर से, पूरी शक्ति से; **мне не под ~у** मेरी ताक़त से बाहर है; **óбщими ~ами** मिल जुलकर; ◇ **в ~у** (*чего-л.*) के कारण.

си́лос *м.* (*корм*) गड्ढे में तैयार की गई हरी फ़सल гаддхэ мэ̃ таййāр кӣ гаӣ х̆арӣ фасал *ж.*

си́льный ताक़तवर тāкатвар, शक्तिशाली шактишāлӣ; तेज тэз (*о морозе, жаре, холоде*).

симпа́тия *ж.* हमदर्दी xамдардӣ *ж.*, सहानुभूति сахāнубхӯти *ж.*

симфони́ческ||ий सिंफ़ोनिक симфоник, ~ая му́зыка सिंफ़ोनिक संगीत *м.*; ~ конце́рт सिंफ़ोनिक कंसर्ट *м.*

симфо́ния *ж.* सिंफ़ोनी симфонӣ *ж.*

синаго́га *ж.* सीनेगाग сӣнэгāг *м.*

си́ний नीला нӣлā, आसमानी āсмāнӣ.

сино́д *м.* सिनोद синод *м*

синя́к *м.* नील нӣл *м.*

Си́рия शाम шāм.

сиро́п *м*, शरबत шарбат *м.*, शीरा шӣрā *м.*; вода́ с ~ом शरबत *м.*

сирота́ *м.*, *ж.* अनाथ анāтх *м.*; अनाथिनी анāтхинӣ *ж.* (*о девочке*)

систе́ма *ж.* क्रम крам *м*, पद्धति паддхати *ж.*, प्रणाली пранāлӣ *ж.*; избира́тельная ~ निर्वाचनपद्धति *ж*; ~ образова́ния शिक्षा-प्रणाली *ж.*

си́тец *м.* छींट чхӣт *ж.*, छपा [हुआ] कपड़ा чхапā [хуā] капṛā *м.*

сказа́ть कहना кахнā *п.*; скажи́те, пожа-

луйста फ़रमाइये; тру́дно ~ यह कहना कठीन है.

ска́зк||а *ж.* क़िस्सा кисса̄ *м.*, कहानी каха̄ни̣ *ж.*; **наро́дные ~и** लोककथायें *ж. мн.*

скака́ть कूदना кӯдна̄ *нп.*, उछलना учхална̄ *нп.*; सरपट दौड़ना сарпат̇ даур̣на̄ *нп.* (*о лошади*).

скала́ *ж.* चट्टान чат̇т̇а̄н *м.*, शिला шила̄ *ж*

скаме́йка *ж.* चौकी чаукӣ *ж.*, बेंच бэнч *ж.*

ска́терть *ж.* [मेज़ की] चादर [мэз кӣ] ча̄дар *ж.*, मेज़पोश мэзпош *м.*

ска́чки *мн.* घुड़दौड़ гхур̣даур̣ *ж.*

сква́жина *ж.* (*буровая*) बोरिंग-वेल боринг-вэл *м.*, कुआँ куа̄̃ *м.*

сквер *м.* बाग़ ба̄г̇ *м*

сквози́ть: **здесь сквози́т** यहाँ हवा का गुज़र है йаха̄̃ хава̄ ка̄ гузар хэ.

сквозня́к *м.* हवा की तेज़ धार хава̄ кӣ тэз дха̄р *ж.*

сквозь में से мэ̄ сэ, के भीतर से [होकर] кэ бхи̣тар сэ [хокар], में से होकर мэ̄ сэ хокар.

скла́дка *ж.* चुनत чунат *ж.*, शिकन шикан *ж.*, तह тах̆ *ж.*

скла́дывать 1. रखना ракхнā *п.*; ~ **ве́щи** असबाब बाँधना *п.*; 2. (*пополам и т. п.*) मोड़ना мор̣нā *п.*; ~ **газе́ту** समाचार-पत्र मोड़ना (तह करना) *п.*

склон *м.* ढाल д̣хāл *ж.*, ढलान д̣халāн *ж.*

скло́нность *ж.* झुकाव джхукāо *м.*, रुचि ручи *ж.*

склоня́ть झुकाना джхукāнā *п.*

сковорода́ *ж.* कड़ाही кар̣āх̆и *ж.*, तवा тавā *м.*

скользи́ть फिसलना пхисалнā *нп*, रपटना рапат̣нā *нп.*

ско́льзкий फिसलाऊ пхислāӯ, रपटीला рапт̣ӣлā.

ско́лько कितना китнā; ~ **раз** कितनी बार; ~ **э́то сто́ит?** इस का दाम क्या है?, यह कितने का है?; ~ **вре́мени?** क्या बजा है?, क्या समय है?; ~ **вам лет?** आप की उम्र क्या है?

ско́ро जल्दी джалдӣ, जल्दी से джалдӣ сэ,

तेज़ी के साथ тэзӣ кэ сāтх; он ~ придёт वह थोड़ी ही देर में आवेगा.

скóрость *ж.* रफ़्तार рафтāр *ж.*, चाल чāл *ж.*, गति гати *ж.*; со ~ю 100 киломéтров в час १०० किलोमिटर फ़ी घंटे की रफ़्तार से.

скóр||ый 1. जल्द джалд, तेज़ тэз, शीघ्र шӣгхра; ~ пóезд एक्सप्रेस [ट्रैन] *ж.*, तेज़ गाड़ी *ж.*; 2. नज़दीक наздӣк, निकट никат̣; в ~ом врéмени अल्पकाल में; в ~ом бýдущем निकट भविष्य में; до ~ого свидáния! जल्दी मिलेंगे!

скот *м.* मवेशी мавэшӣ *м. мн.*, पशु пашу *м.*, крýпный рогáтый ~ गाय-भैंस *ж. мн.*; мéлкий рогáтый ~ भेड़ बकड़ियाँ *ж. мн.*

скотовóдство *с.* मवेशी पालना мавэшӣ пāлнā *м.*, पशुपालन пашупāлан *м.*

скрипáч *м.* वायोलिन बजानेवाला вāйолин баджāнэвāлā *м.*, वायोलिन-वादक вāйолин-вāдак *м.*

скри́пк||а *ж.* वायोलिन вāйолин *ж.*; игрáть на ~е वायोलिन बजाना *п.*

скро́мный विनयशील винайшӣл, नम्र намра.

скрыва́ть छिपाना чхипāнā *п.*, लुकाना лукāнā *п.*

скрыва́ться छिपना чхипнā *нп.*, छिप जाना чхип джāнā *нп*

скры́тый छिपा [हुआ] чхипā [хуā]: अनदेखा андэкхā (*невидимый*).

ску́льптор *м.* मूर्तिकार мӯртикāр *м.*

скульпту́ра *ж* 1. (*искусство*) मूर्तिकला мӯртикалā *ж*; 2. (*произведение*) मूर्ति мӯрти *ж*

скуча́ть ऊबना ӯбнā *нп.*, उदास होना удāс хонā *нп.*

ску́чный उदास удāс (*печальный*); गैरदिलचस्प гайрдилчасп, अरोचक арочак (*неинтересный*).

слаби́тельное *с* जुलाब джулāб *м*, [मल]-भेदक [мал] бхэдак *м.*, **принима́ть** ~ जुलाब लेना *п.*

сла́б||ый कमजोर камзор, दुर्बल дурбал; हलका халкā, धीमा дхӣмā (*о свете,*

пульсе и т. п.); ~ое здоровье कमज़ोर स्वास्थ्य *м.*

сла́ва *ж.* ख्याति кхйāти *ж.*, कीर्त्ति кӣртти *ж.*

сла́дкий मीठा мӣтхā, मधुर мадхур.

сла́дость *ж.* मिठास мит̇хāс *ж.*, शीरीनी шӣрӣнӣ *ж.*

сле́ва बाईं तरफ़ (ओर) से бāӣ тараф (ор) сэ; ~ от него́ उस की बाईं तरफ़ (ओर).

слегка́ कुछ [न कुछ] кучх [на кучх], थोड़ा थोड़ा тхоṛā тхоṛā, किसी क़दर кисӣ кадар.

след *м.* निशान нишāн *м.*, चिह्न чиҳна *м.*

следи́ть 1. (*наблюдать*) नज़र (निगाह) रखना назар (нигāх) ракхнā *п.* (पर *за чем-л.*), देखना дэкхнā *п.*; 2. (*присматривать*) निगरानी (देखभाल) करना ниграни (дэкхбхāл) карнā *п.* (की *за кем-либо*), सँभालना сāбхāлнā *п.*

сле́довательно इस लिये ис лийэ, फलस्वरूप пхалсварӯп.

слéд||овать 1. पीछे आना пӣчхэ а̄на̄ *нп.* (के *за кем-л., за чем-л.*); 2. जाना джа̄на̄ *нп.*; пóезд ~ует до Москвы́ रेलगाड़ी मास्को तक जाती है; 3. *безл.* (*нужно*) चाहिये ча̄хийэ; ~ует пóмнить याद रहे; ◇ скóлько с меня́ ~ует? कितने रूबल मुझे देना चाहिये?; как ~ует अच्छी तरह (*хорошо*); पूरी तरह (*полностью*).

слéдствие *с.* (*результат*) नतीजा натӣджа̄ *м.*, परिणाम парина̄м *м.*

слéдующий दूसरा дӯсра̄, अगला агла̄; на ~ день दूसरे (अगले) दिन; в ~ раз दूसरी (अगली) बार; ~! दूसरा [आदमी] आइये!

слезá *ж.* आँसू а̃сӯ *м.*

слепóй 1. अंधा андха̄; 2. *м.* अंधा андха̄ *м*

слéсарь *м.* फ़िटर фитар *м.*

слёт *м.* संगठन сангатхан *м.*, रैली раӣлӣ *ж.*

слúва *ж.* बेर бэр *м.* (*плод*); बेर का पेड़ бэр ка̄ пэр̣ *м.* (*дерево*).

слúвки *мн.* मलाई мала̄ӣ *ж.*

сли́шком बहुत ज़्यादा бахут зйāдā, अति ати, अत्याधिक атйāдхик; **э́то ~ до́рого** यह बहुत महँगा है.

слова́к *м.* स्लोवाक словāк *м.*

слова́рь *м.* शब्दकोष шабдакош *м.*

слова́цкий स्लोवाक [का] словāк [кā].

сло́во *с.* शब्द шабда *м.*, लफ़्ज़ лафз *м.*; वचन вачан *м.* (*обещание*); **че́стное ~** ईमान की बात *ж.*; **дава́ть ~** वचन देना *п.*

слоёный: ~ пиро́г परतवाली पेस्ट्री парат-вāлӣ пэстрӣ *ж.*

сложи́ть *см.* **скла́дывать.**

сло́жный 1. (*трудный*) उलझा हुआ улджхā хуā, पेचीदा пэчӣдā, मुश्किल мушкил; **2.** (*составной*) यौगिक йаугик.

слома́ть तोड़ना торнā *п.*, तोड़ देना тор дэнā *п*

слон *м.* **1.** हाथी хāтхӣ *м.*; **2.** *шахм.* पील пӣл *м.*

слоно́в||ый: ~ая кость हाथी का दाँत хāтхӣ кā дāт *м.*

служащий *м.* [दफ़्तर का] मुलाज़िम (कर्मचारी) [дафтар кā] мулāзим (кармачāрӣ) *м.*

служба *м.* ख़िदमत кхидмат *ж.*, सेवा сэвā *ж.*; नौकरी наукрӣ *ж.* (*работа*).

служить ख़िदमत (सेवा) करना кхидмат (сэвā) карнā *п.*, काम करना кāм карнā *п.*; **где вы служите?** आप किस दफ़्तर में काम करते हैं?

слух *м.* 1. (*чувство*) सुनने (श्रवण) की शक्ति суннэ (шраван) кӣ шакти *ж.*; 2. (*молва*) ख़बर кхабар *ж.*, चर्चा чарчā *ж.*, अफ़वाह афвāх̆ *ж.*

случа||й *м.* 1. हालत х̆āлат *ж.*, सूरत сӯрат *ж.*, स्थिति стхити *ж.*; **в ~е** हालत (स्थिति, अवस्था) में; **во всяком ~е** हर हालत में; **на всякий ~** बहर-सूरत; **в худшем ~е** अधिक से अधिक यही हो सकता है; **ни в коем ~е** हर्गिज़ नहीं; 2. घटना гхатнā *ж.*; **несчастный ~** दुर्घटना *ж.*; ◇ **при ~е** अगर मौक़ा (अवसर) मिले.

сморóдина *ж.* बेदाना अंगूर бэдāнā ангӯр *м.*

смотр *м.* **1.** निरीक्षण нирӣкшан *м.*; परेड парэд *м.* (*парад*); **2.:** ~ **худóжественной самодéятельности** लोक-कला-प्रदर्शन лок-калā-прадаршан *м.*

смотр||éть देखना дэкхнā *п.*; ~ **на когó-л., на чтó-л.** किसी पर नज़र डालना *п.*, किसी की तरफ़ निगाह करना *п.*; ~**й-те!** देखिये!; ◇ **как вы на э́то смóтрите?** इस बात पर आप का क्या ख़याल (विचार) है?; ~**я́ по обстоя́тельствам** परिस्थिति के अनुकूल (अनुसार).

смущéние *с.* घबराहट гхабрāх̆ат *ж.*, परेशानी парэшāнӣ *ж.*, संकोच санкоч *м.*

смущённый घबराया हुआ гхабрāйā х̆уā, परेशान парэшāн, संकोचित санкочит.

смысл *м.* माने мāнэ *м. мн.*, अर्थ артха *м.*; **имéть** ~ अर्थ होना *нп.*; **нет смы́сла** कोई अर्थ नहीं है; **в какóм смы́сле?** किस अर्थ में?

смычóк *м.* कमानी камāнӣ *ж.*

снабже́ние *с.* सप्लाई саплāӣ *ж.*, लैस (सुसज्जित) करना лайс (сусаджджит) карнā *м.*

снару́жи बाहर бāх̆ар (*где*); बाहर से бāх̆ар сэ (*откуда*).

снаря́д *м. спорт.* सामान сāмāн *м.*; **гимнасти́ческие ~ы** कसरत (व्यायाम) के लिये सामान *м. мн.*

снача́ла 1. (*сперва*) पहले пах̆лэ, शुरू में шурӯ мэ̄; 2. (*снова*) फिर से пхир сэ.

снег *м.* बर्फ़ барф *ж.*; **идёт ~** बर्फ़ पड़ रही है.

снегу́рочка *ж.* बर्फ़ की लड़की барф кӣ ларкӣ *ж.*

сниже́ние *с.* घटाव гхатāо *м.*, कमी камӣ *ж.*; **~ цен** कीमतों में कमी *ж.*

сни́зу नीचे से нӣчэ сэ.

снима́ть 1. उतारना утāрнā *п.*; **~ пальто́** कोट उतारना *п*; 2. काटना кāтнā *п.*; **~ урожа́й** फ़सल काटना *п.*; 3. किराये पर लेना кирāйэ пар лэнā *п.*; **~ ко́мнату** कमरा किराये पर लेना *п.*;

4. *фото* फ़ोटो (चित्र) उतारना (खींचना) фото (читра) утāрнā (кхӣчнā) *п*.; ◇ ~ ме́рку नाम लेना *п*. (की *с кого-л., с чего-л.*).

сни́мок *м*. फ़ोटो фото *м*., तसवीर тасвӣр *ж*., चित्र читра *м*.

сно́ва फिर [से] пхир [сэ], दोबारा добāрā, नये सिरे से найэ сирэ сэ; **начина́ть** ~ फिर से शुरू करना *п*.

сноп *м*. गड़ा гарā *м*., पूला пӯлā *м*.

сноси́ть (*разрушать*) ढहाना дхахāнā *п*., गिराना гирāнā *п*., तबाह (नष्ट) करना табāх (нашта) карнā *п*.

снотво́рное *с*. निद्राकर (निद्राजनक) औषध нидрāкар (нидрāджанак) аушадх *м*.

снять *см*. **снима́ть**.

со *см*. **с**.

соба́ка *ж*. कुत्ता куттā *м*.

собесе́дник *м*. बातचीत (संभाषण) करनेवाला бāтчӣт (самбхāшан) карнэвāлā *м*.

собира́ть 1. बटोरना баторнā *п*., इकट्ठा (जमा, एकत्रित) करना икаттхā (джа-

мā, экатрит) карнā *п.*; ~ **вéщи** अपना सामान समेटना *п.*; ~ **я́годы** बेरियाँ इकट्ठा (जमा) करना *п.*; 2. (*машину*) जोड़ना джоड़нā *п.*, असेंबल करना асэмбал карнā *п.*

собирá||ться 1. इकट्ठा (जमा, एकत्रित) होना икаттхā (джамā, экатрит) хонā *нп.*; **собрало́сь мно́го наро́ду** बहुत से लोग इकट्ठे हो गये; 2. इरादा करना ирāдā карнā *п.*; **я ~юсь éхать в Москву́** मेरा मास्को जाने का इरादा है, मैं मास्को जानेवाला हूँ; **я не ~лся поéхать** मेरे जाने की सूरत न बनी.

соболéзнование *с.* हमदर्दी хамдардӣ *ж.*, सहानुभूति сахāнубхӯти *ж.*; **выражáть ~** हमदर्दी (सहानुभूति) प्रकट करना *п.*

со́боль *м.* 1. (*животное*) सेबल сэбал *м.*; 2. (*мех*) सेबल की खाल сэбал кӣ кхāл *ж.*

собо́р *м.* बड़ा गिरजा барā гирджā *м.*

собрáние *с.* 1. बैठक байтхак *ж.*, जलसा джалсā *м.*, सभा сабхā *ж.*; 2. (*коллекция*) संग्रह санграх *м.*; ~ **сочинéний**

रचनाओं (कृतियों) का संग्रह *м.*, ग्रंथ-संग्रह *м.*

собра́ть(ся) *см.* собира́ть(ся).

со́бственность *ж.* जायदाद джāйдāд *ж.*, संपत्ति сампатти *ж.*

собы́тие *с.* घटना гхатнā *ж.*

соверша́ть करना карнā *п.* (*делать*); पूरा (पूर्ण) करना пӯрā (пӯрна) карнā *п.* (*выполнять*).

соверше́нно बिलकुल билкул, सर्वथा сарватхā; ~ **ве́рно** बिलकुल ठीक; **вы ~ пра́вы** आप बिलकुल सही कहते हैं.

соверше́нств||о *с.* उत्तमता уттамтā *ж.*; **овладе́ть в ~е** पूरा क़ाबू पाना *п.* (पर *чем-л.*).

соверши́ть *см.* соверша́ть.

сове́т I *м.* 1. सोवियत совийат *ж.*; **Верхо́вный Сове́т СССР** सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र-संघ की सर्वोच्च सोवियत *ж.*; **Сове́т Сою́за** संघ की सोवियत *ж.*; **Сове́т Национа́льностей** जातियों की सोवियत *ж.*; **Сове́т депута́тов трудя́-**

щихся श्रमजीवियों के प्रतिनिधियों की सोवियत *ж.*; 2. समिति самити *ж.*, परिषद् паришад *ж.*; **Совéт Минйстров** मंत्रियों की परिषद् *ж.*, मंत्रिमंडल *м.*

совéт II *м.* सलाह салāх̌ *ж.*, परामर्श парāмарша *м.*, उपदेश упадэш *м.*; **давáть ~** सलाह (परामर्श) देना *п.*; **по егó ~у** उस की सलाह से, उस के परामर्श से; **слéдовать ~у** उपदेश मानना *п.*

совéтовать सलाह (परामर्श) देना салāх̌ (парāмарша) дэнā *п.*

совéтский सोवियत совийат; **Совéтский Совз** सोवियत संघ *м.*; **Совéтское прав́ительство** सोवियत सरकार *ж.*

совещáние *с.* (*заседание*) जलसा джалсā *м.*, सम्मेलन саммэлан *м.*, सभा сабхā *ж.*

совмéстный संयुक्त сайукта, सम्मिलित саммилит.

совремéнн||ый आधुनिक āдхуник, वर्तमान вартамāн; **~ая литератýра** आधुनिक साहित्य *м.*; **~ое положéние** वर्तमान परिस्थिति *ж.*

совсéм बिलकुल билкул, पूरी तरह пӯри тарах̆, पूर्ण रूप से пӯрна рӯп сэ.

совхóз *м.* सोवियत फ़ार्म совийат фāрм *м.*, सोवखोज़ совќхоз *м.*

соглáсие *с.* मंज़ूरी манзӯрӣ *ж.*, स्वीकृति свӣкрити *ж.*, क़बूल ќабӯл *м.*; **дать ~** स्वीकृति देना *п.*; **получáть ~** स्वीकृति पाना *п.*

соглáсн||ый: быть ~ым रज़ामंद होना разāманд х̆онā *нп.*, राज़ी होना рāзӣ х̆онā *нп.*; **я соглáсен** मैं राज़ी (सहमत) हूँ мэ̃й рāзӣ (сах̆мат) х̆ӯ̃.

соглашáться मंज़ूरी (स्वीकृति) देना манзӯрӣ (свӣкрити) дэнā *п.*, स्वीकार करना свӣкāр карнā *п.*, क़बूलना ќабӯлнā *п.*

соглашéни||е *с.* समझौता самджхаутā *м.*; मंज़ूरी манзӯрӣ *ж.*, रज़ामंदी разāманди *ж.*, सहमति сах̆мати *ж.* (*согласие*); **приходúть к ~ю** समझौते पर पहुँचना *нп.*; **по ~ю с кéм-л.** किसी की सहमति से.

согревáть गरमाना гармāнā *п.*, गरम करना гарам карнā *п.*

согрева́ться अपने आप को गरमाना апнэ āп ко гармāнā *п.*

согре́ть(ся) *см.* согрева́ть(ся).

соде́йствие *с.* मदद мадад *ж.*, सहायता сахāйтā *ж.*

соде́йствовать मदद (सहायता) देना мадад (сахāйтā) дэнā *п.* (को *кому-л.*, *чему-л.*), साथ देना сāтх дэнā *п.* (का *кому-л.*, *чему-л.*).

содержа́ние *с.* (*сущность*) विषय вишай *м.*, विषय-वस्तु вишай-васту *ж.*

содержа́ть सँभालना сāбхāлнā *п.*, परवरिश करना парвариш карнā *п.*; पालना пāлнā *п.* (*воспитывать, растить*).

содру́жество *с.* सहयोग сахйог *м.*, साहचर्य сāхчарйа *м.*

сожале́ни||е *с.* अफ़सोस афсос *ж.*, पछतावा пачхтāвā *м.*, खेद кхэд *м.*; к ~ю... अफ़सोस (खेद) की बात है कि...

сожале́||ть अफ़सोस (पछतावा) करना афсос (пачхтāвā) карнā *п.*; я о́чень ~ю, что... मुझे बड़ी अफ़सोस है कि...

созвáть *см.* созывáть.

создавáть बनाना банāнā *п.*, पैदा (उत्पन्न) करना пайдā (утпанна) карнā *п.*

создáть *см.* создавáть.

сознавáть समझना самаджхнā *нп.* (*понимать*); महसूस करना махсӯс карнā *п.*, अनुभव करना анубхав карнā *п.* (*ощущать*).

сознавáться स्वीकार करना свӣкāр карнā *п.*

сознáние *с.* समझ самаджх *ж.*, चेतना чэтнā *ж.* (*понимание*); अनुभव анубхав *м.* (*ощущение*).

сознáтельно कर्तव्यपरायणता से картавйапарāйантā сэ; जान बूझकर джāн бӯджхкар (*умышленно*).

сознáтельный सचेत сачэт, सजग саджаг; सोचा-समझा сочā-самджхā (*намеренный*).

сознáть(ся) *см.* сознавáть(ся).

созревáть पकना пакнā *нп.*

созрéть *см.* созревáть.

созывáть बुलाना булāнā *п.*

сойти́ *см.* **сходи́ть.**

сок *м.* रस рас *м.*, शीरा шӣрā *м.*; **виногрáдный ~** अंगूर का रस *м.*

солёный नमकीन намкӣн, लोना лонā.

солидáрность *ж.* एकता эктā *ж.*

соли́ст *м.* सोलोइस्ट солоист *м.*

соли́стка *ж.* सोलोइस्ट солоист *ж.*

соли́ть नमक मिलाना (डालना) намак милāнā (д̣āлнā) *п.* (में *что-л.*).

сóлнце *с.* सूरज сӯрадж *м.*, सूर्य сӯрйа *м.*

сóло *с.* सोलो соло *м.*

соловéй *м.* बुलबुल булбул *ж.*

солóма *ж.* भूसा бхӯсā *м.*

солóнка *ж.* नमकदान намакдāн *м.*

соль *ж.* नमक намак *м.*, लोन лон *м.*

соля́нка *ж.* सलान्का салāнкā *м.*

Сомали́ सोमालीलैंड сомāлӣлайнд̣.

сомневáться शक करना шак карнā *п.* (का *в чём-л.*, को *о ком-л.*), संदेह करना сандэх̆ карнā *п.* (पर, में *в чём-л.*); **мóжете не ~** आप सदेह मत कीजिये.

сомнéни||е *с.* शक шак *м.*, संदेह сандэх̃ *м.*, **в э́том нет никакóго ~я** इस में कोई शक (संदेह) नहीं है.

сон *м.* नींद нӣ̃д *ж.*, निद्रा нидрā *ж.*; **вúдеть ~, вúдеть во сне** सपना (स्वप्न) देखना *п.*

сообщáть खबर (सूचना) देना к̇хабар (сӯчнā) дэнā *п.* (की *о чём-л.*).

сообщéние *с.* 1. खबर к̇хабар *ж.*, सूचना сӯчнā *ж.*, समाचार самāчāр *м.*; **телегрáфное ~** तार-संपर्क *м.*; 2. आवागमन āвāгаман *м.*, यातायात йāтāйāт *м.*; **прямóе ~** सीधा रास्ता *м.*; **железнодорóжное ~** रेल-यातायात *м.*

сообщúть *см* сообщáть.

соорудúть *см.* сооружáть.

сооружáть बनाना банāнā *п.*, तामीर (निर्माण) करना тāмӣр (нирмāн) карнā *п.*

сооружéние *с.* 1. (*действие*) बनाना банāнā *м.*, तामीर (निर्माण) करना тāмӣр (нирмāн) карнā *м.*; 2. (*здание*) इमारत имāрат *ж.*, भवन бхаван *м.*

соотве́тствовать मुताबिक़ (अनुकूल, अनुरूप) होना мута̄бик (анукӯл, анурӯп) х̆она̄ *нп.*

соотéчественник *м* देश-बंधु дэш-бандху *м.*, एकदेशीय экдэшийа *м.*

сопéрник *м.* प्रतियोगी пратийоги̅ *м.*, प्रतिद्वंद्वी пратидвандви̅ *м.*

сопрáно *с.* सोप्रानो сопра̄но *ж.*

сопровождáть साथ जाना са̄тх джа̄на̄ *нп.*

сопротивлéние *с.* सामना са̄мна̄ *м.*, मुक़ाबला мука̄бала̄ *м.*, विरोध виродх *м.*; окáзывать ~ मुक़ाबला (विरोध) करना *п.* (का *кому-л.*, *чему-л.*).

сопротивля́ться मुक़ाबला (सामना, विरोध) करना мука̄бала̄ (са̄мна̄, виродх) карна̄ *п.* (का *кому-л.*, *чему-л.*).

сорвáть(ся) *см.* срывáть(ся).

соревновáние *с.* होड़ х̆ор̣ *ж.*, मुक़ाबला мука̄бала̄ *м.*, प्रतियोगिता пратийогита̄ *ж.*; ~ по борьбé कुश्ती-प्रतियोगिता *ж.*; ~ в бéге दौड़ का मुक़ाबला *м.*; проводи́ть ~ मुक़ाबला (प्रतियोगिता) कराना *п.*

соревнова́ться होड़ (प्रतियोगिता) करना ҳор̣ (пратийогитā) карнā *п.* (से *с кем-л*), होड़ (प्रतियोगिता) में हिस्सा (भाग) लेना ҳор (пратийогитā) мэ̄ ҳиссā (бхāг) лэнā *п.*

сори́ть [इधर-उधर] कूड़ा-कर्कट बिखेरना [идхар-удхар] кӯр̣ā-каркат̣ бикхэрнā *п.*

со́рок चालीस чāлӣс; ~ **оди́н** इकतालीस; ~ **два** बयालीस; ~ **три** तैंतालीस; ~ **четы́ре** चवालीस; ~ **пять** पैंतालीस; ~ **шесть** छियालीस; ~ **семь** सैंतालीस; ~ **во́семь** अड़तालीस; ~ **де́вять** उनचास.

соро́чка *ж.* कुरता куртā *м.*, क़मीज़ камӣз *ж.*; शेमीज़ шэмӣз *ж.* (*женская*).

сорт *м.* क़िस्म кисм *ж.*, श्रेणी шрэнӣ *ж.*, दर्जा дарджā *м.*; **пе́рвый** ~ पहला दर्जा *м.*; **второ́го со́рта** दूसरे दर्जे का.

сосе́д *м.* पड़ोसी пар̣осӣ *м.*, हमसाया ҳамсāйā *м.*, सहवासी саҳвāсӣ *м.*

соси́ска *ж.* सासीज сāсӣдж *м.*

сосна́ *ж.* सनोबर санобар *м.*

соста́в *м.* (*о коллективе людей*) अमला амлā *м.*, स्टाफ़ стāф *м.*; **в ~е на́шей**

делегáции пятнáдцать человéк हमारे प्रतिनिधि-मंडल में पंदरह सदस्य हैं; **лúчный ~** कर्मचारी *м. мн.*; **в пóлном ~е** पूर्ण संख्या में, सब के सब; **я приéхал в ~е индúйской делегáции** मैं भारतीय प्रतिनिधि-मंडल के साथ आया हूँ.

состáвить *см.* составля́ть.

составлéние *с.* (*сочинение*) रचना рачнā *ж.*

составля́ть 1. (*собирать*) इकट्ठा (जमा, एकत्रित) करना икаṫṫхā (джамā, экатрит) карнā *п.*; 2. (*обризовывать*) बनाना банāнā *п.*, तैयार करना таййāр карнā *п.*; 3. (*сочинять*) रचना рачнā *п.*, लिखना ликхнā *п.*

состоя́ни||е *с.* हालत х̆āлат *ж.*, अवस्था авастхā *ж.*; मिज़ाज мизāдж *м.*, तबीअत табйат *ж.* (*настроение*); **я не в ~и пойтú** मुझ से जाया नहीं जाएगा.

состоя́ть होना х̆онā *нп*

состо||я́ться होना х̆онā *нп.*; **вéчером ~йтся концéрт** शाम को कंसर्ट होगा.

состяза́ние *с.* मुक़ाबला мук̇а̄бала̄ *м.*, प्रतियोगिता пратийогита̄ *ж.*; ~ по пла́ванию तैरने का मुक़ाबला *м.*, तैरने की प्रतियोगिता *ж.*

состяза́ться मुक़ाबला करना мук̇а̄бала̄ карна̄ *п.* (से *с кем-л.*, में *в чём-л.*), प्रतियोगिता करना пратийогита̄ карна̄ *п.* (से *с кем-л.*, में *в чём-л.*).

сосу́д *м.* 1. बरतन бартан *м.*, पात्र па̄тра *м.*; 2. *анат.*: кровено́сные ~ы रक्त-कोष्ठक ракта-кошт̇хак *м. мн.*

сосуществова́ние *с.* सह्-अस्तित्व сах̆-аститва *м.*; ми́рное ~ शांतिपूर्ण सह्-अस्तित्व *м.*

со́тн||я *ж.* सैकड़ा сайкр̣а̄ *м.*, शतक шатак *м.*; ~и ты́сяч लाख *м. мн.*

сотру́дник *м.* (*служащий*) मुलाज़िम мула̄зим *м.*, कर्मचारी кармача̄рӣ *м.*

сотру́дничать साथ मिलकर काम करना са̄тх милкар ка̄м карна̄ *п.* (के *с кем-л.*, *с чем-л.*), सहयोग करना сах̆йог карна̄ *п.* (से *с кем-л.*, *с чем-л.*).

сотру́дничество *с.* सहयोग сахйог *м.*, सहकार्यता сахкāрйатā *ж.*; **междунаро́дное ~** अंतर्राष्ट्रीय सहयोग *м.*

со́ус *м.* चटनी чатнӣ *ж.*, बघार багхāр *м.*

соучени́к *м.* सहपाठी сахпāтхӣ *м.*

Софи́я सोफ़िया софийā.

сохрани́ть *см.* сохраня́ть.

сохраня́ть (*беречь*) रखना ракхнā *п.*, क़ायम (सुरक्षित) रखना кāйам (суракшит) ракхнā *п.*

социали́зм *м.* समाजवाद самāджвāд *м*

социали́ст *м.* समाजवादी самāджвāдӣ *м.*

социалисти́ческ||ий समाजवादी самāджвāдӣ; **~ое строи́тельство** समाजवादी निर्माण *м.*

социа́льн||ый सामाजिक сāмāджик; **~ое страхова́ние** सामाजिक बीमा *м.*; **~ое обеспе́чение** सामाजिक परवरिश (सुरक्षा) *ж.*

сочине́ние *с.* (*произведение*) लेख лэкх *м.*, रचना рачнā *ж*; सुर-रचना сур-рачнā *ж.* (*музыкальное*).

сóчный रसदार расдāр, रसीला расӣлā.

сочýвствие *с.* हमदर्दी хамдардӣ *ж.*, सहानुभूति сахāнубхӯти *ж.*

сочýвствовать हमदर्दी (सहानुभूति) रखना (प्रकट करना) хамдардӣ (сахāнубхӯти) ракхнā (пракат карнā) *п.*

союз *м.* 1. (*единение*) मिलाप милāп *м.*, संधि сандхи *ж*; в ~е с .... के साझे में; 2. (*объединение*) संघ сангх *м.*; **Союз Совéтских Социалистúческих Респýблик** सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र-संघ *м.*; 3. (*организация*) संघ сангх *м.*, सभा сабхā *ж.*, समिति самити *ж.*

союзник *м* दोस्त дост *м*, मित्र митра *м.*, सहयोगी сахйогӣ *м.*

сóя *ж.* सोया сойā *м.*

спáльн||ый सोने का сонэ кā; ~ое мéсто सोने की (के लिये) सीट *ж.*

спáльня *ж* सोने का कमरा сонэ кā камрā *м.*

спартакиáда *ж.* खेल-कूद का समारोह кхэл-кӯд кā самāрох *м.*

спаса́тельн||ый बचानेवाला бачāнэвāлā, बचाने का бачāнэ кā; **~ая ло́дка** बचाव कश्ती *ж.*, बचानेवाली नाव *ж.*; **~ по́яс** बचाव-पेटी *ж.*

спасе́ние *с.* (*действие*) बचाना бачāнā *м.*, बचाव бачāо *м.*

спаси́бо शुक्रिया шукрийā *м.*, धन्यवाद дханйавāд *м.* (के लिये *за что-л.*); **большо́е ~** बहुत-बहुत धन्यवाद *м.*

спать सोना сонā *нп.*; **ложи́ться ~** सोने जाना *нп.*; **я хочу́ ~** मुझे नींद आती है.

спекта́кль *м.* तमाशा тамāшā *м.*, अभिनय абхинай *м.*; **дневно́й ~** दिन का तमाशा (अभिनय) *м.*

спе́лый पक्का паккā, परिपक्व парипаква.

сперва́ पहले пахлэ, सब से पहले саб сэ пахлэ, प्रथम пратхам.

спе́реди सामने сāмнэ, आगे āгэ.

спеть (*песню*) गाना гāнā *п.*, सुनाना сунāнā *п.*

специали́ст *м.* विशेषज्ञ вишэшагья *м.*, माहिर мāхир *м.*

специа́льность *ж*. (*профессия*) पेशा пэ-шā *м*., धंधा дхандхā *м*., वृत्ति вритти *ж*.

специа́льный ख़ास кхāс, विशेष вишэш.

спеш||и́ть 1. जल्दी करना джалдӣ карнā *п*.; ~ на по́езд गाड़ी पकड़ने के लिये जल्दी में होना *нп*.; 2. तेज़ चलना тэз чалнā *нп*.; ва́ши часы́ ~а́т आप की घड़ी तेज़ चलती है।

спе́шн||ый फ़ौरी фаурӣ; ~ое письмо́ एक्सप्रेस चिट्ठी *ж*.

спина́ *ж*. पीठ пӣтх *ж*.

спи́нинг *м*. स्पीनिंग спӣнинг *ж*.

спирт *м*. स्पिरिट спирит *ж*., अरक़ арак *м*.

спи́сок *м*. सूची сӯчӣ *ж*., फ़िहरिस्त фиҳрист *ж*.

спи́ч||ка *ж*. दियासलाई дийāсалāӣ *ж*., सलाई салāӣ *ж*.; коро́бка ~ек दियासलाई की डिब्बी (डिबिया) *ж*.

споко́йн||ый शांत шāнт, शांतचित्त шāнт-читта (*уравновешенный — о человеке*); бу́дьте ~ы! फ़िक्र (चिंता) न कीजिये!; ~ой но́чи! शुभ रात्रि!

спокойствие *с.* शांति шāнти *ж.*

спор *м.* बहस баҳас *ж.*, वाद-विवाद вāд-вивāд *м.*; झगड़ा джхагр̣ā *м.* (*ссора*).

спорить बहस (वाद-विवाद) करना баҳас (вāд-вивāд) карнā *п.*

спорный झगड़े का джхагр̣э кā, विवाद-ग्रस्त вивāд-граста.

спорт *м.* खेल-कूद кхэл-кӯд *м.*, स्पोर्ट спорт *м.*; водный ~ पानी का खेल *м.*; лыжный ~ स्कीइंग *ж.*; заниматься спортом खेल-कूद में भाग लेना *п.*

спортивн||ый खेल-कूद का кхэл-кӯд кā; ~ая площадка खेलों का अखाड़ा (मैदान) *м.*; ~ые состязания खेल-कूद का मुक़ाबला *м.*, खेल-कूद की प्रतियोगिता *ж.*; ~ зал खेलों का हाल *м.*

спортклуб *м.* स्पोर्ट-क्लब спорт-клаб *м.*

спортсмен *м.* खिलाड़ी кхилāр̣ӣ *м.*, कसरती касратӣ *м.*

спортсменка *ж.* खिलाड़ी кхилāр̣ӣ *ж.*

способ *м.* तरीक़ा тарӣкā *м.*, ढंग д̣ханг *м.*, प्रकार пракāр *м.*; каким ~ом? किस

तरह (ढंग, तरीक़े, प्रकार) से?; таки́м ~ом इस तरह (ढंग, तरीक़े, प्रकार) से.

спосо́бный लायक़ ла̄йак, क़ाबिल ќа̄бил, योग्य йогйа (के *на что-л*).

споткну́ться *см.* спотыка́ться.

спотыка́ться ठोकर खाना (लेना) т̇хокар кха̄на̄ (лэна̄) *п.*, ठोकर लगना тхокар лагна̄ *нп*

спра́ва दाहिने да̄̆хинэ, दायें да̄йэ̃; ~ от него́ उस की दाहिनी तरफ़ (ओर).

справедли́вость *ж.* न्याय нйа̄й *м*, इंसाफ़ йса̄ф *м*

справедли́вый न्यायप्रिय нйа̄йприйа (*о человеке*); न्यायपूर्ण нйа̄йпӯрна (*напр. о решении*).

спра́виться *см.* справля́ться

спра́вк||а *ж.* 1. (*запрос*) पूछ-ताछ пӯчх-та̄чх *ж.*, पूछ-जाँच пӯчх-джа̄̃ч *ж.*; **наводи́ть ~и** पूछ-ताछ करना *п.*; 2. (*документ*) प्रमाण-पत्र прама̄н-патра *м.*

справля́ться 1. (*осведомляться*) पूछना пӯчхна̄ *п.*, पूछ लेना пӯчх лэна̄ *п.*, सवाल

(प्रश्न) पूछना савāл (прашна) пўчхнā *п.* (से *у кого-л.*, का *о чём-л., о ком-л.*); 2. (*одолевать*) जीतना джӣтнā *п.*, जीत लेना джӣт лэнā *п.*

спра́вочник *м.* प्रदर्शिका прадаршикā *ж.*, दिग्दर्शन पुस्तक дигдаршан пустак *ж.*; **карма́нный ~** जेबी प्रदर्शिका *ж.*; **железнодоро́жный ~** रेलवे गाइड-बुक *ж.*

спра́вочный पूछ-ताछ का пўчх-тāчх кā.

спра́шивать पूछना пўчхнā *п.*, पूछ लेना пўчх лэнā *п.*, सवाल (प्रश्न) करना савāл (прашна) карнā *п.* (से *у кого-л.*); **разреши́те спроси́ть** मुझे पूछने (एक सवाल करने) दीजिये.

спрос *м.* 1. माँग мāг *ж.*, खपत кхапат *ж.*; **по́льзоваться спро́сом, на това́р есть ~** चीज़ों की बहुत माँग है; 2.: **без спро́са** बिना इजाज़त (अनुमति) के бинā иджāзат (анумати) кэ.

спроси́ть *см.* **спра́шивать.**

спря́тать छिपाना чхипāнā *п.*, लुकाना лукāнā *п.*

спуск *м.* 1. (*действие*) उतराई утрāй *ж.*; 2. (*откос*) उतार утāр *м.*, ढाल дхāл *ж.*, ढलान дхалāн *м.*

спуска́ть [नीचे] उतारना [нйчэ] утāрнā *п.*, [नीचे] करना [нйчэ] карнā *п.*

спуска́ться [नीचे] उतरना (उतर जाना) [нйчэ] утарнā (утар джāнā) *нп.*

спустя́ के बाद (पश्चात) кэ бāд (пашчāт).

спу́тник *м.* 1. हमराह хамрāх *м.*, सहचर сахчар *м.*; 2. *астр.* उपग्रह упаграх *м.*; искусственный ~ कृत्रिम उपग्रह *м.*

сравне́ни||е *с.* मुक़ाबला мукāбалā *м.*, तुलना тулнā *ж.*; по ~ю с... ... के मुक़ाबले [में], ... की तुलना में.

сра́внивать (*сопоставлять*) मुक़ाबला (तुलना) करना мукāбалā (тулнā) карнā *п*

сравни́ть *см.* сра́внивать.

сра́зу 1. (*в один приём*) एकदम экдам, एक साथ эк сāтх; 2. (*немедленно*) फ़ौरन [ही] фауран [хй], एकाएक экāэк, तुरंत турант.

среда́ I *ж.* (*окружение*) मध्य мадхйа *м.*

среда́ II *ж.* (*день недели*) बुधवार будхвāр *м.*

среди́ 1. (*в числе*) बीच (दरमियान) में бӣч (дармийа̄н) мэ̄ (के *кого-л.*, *чего-л.*), में мэ̄; 2. (*посредине*) बीच (दरमियान, मध्य) में бӣч (дармийа̄н, мадхйа) мэ̄ (के *кого-л.*, *чего-л.*), में мэ̄.

средневе́с *м.* औसत वज़न का खिलाड़ी аусат вазан ка̄ кхила̄р̣ӣ *м.*

сре́дн||ий बीच का бӣч ка̄, दरमियानी дармийа̄нӣ, मध्य мадхйа; в ~ем औसतन; ~их лет अधेड़ उम्र का, मध्यवयस्क.

сре́дств||о *с.* 1. साधन са̄дхан *м.*, उपाय упа̄й *м.*; ~а свя́зи संबंध के साधन *м. мн.*; 2.: лече́бное ~ दवा дава̄ *ж.*, औषधि аушадхи *ж.*

срок *м.* मीयाद мӣйа̄д *ж.*, अवधि авадхи *ж.*; वक़्त вак̣т *м.*, समय самай *м.* (*время*); в ~ वक़्त (समय) पर.

сро́чн||ый फ़ौरी фаурӣ, जल्द джалд; ~ зака́з तात्कालिक माँग *ж.*; ~ая телегра́мма एक्सप्रेस (फ़ौरी) तार *м.*

срывáть 1. (*цветы и т. п.*) तोड़ना торна *п.*, तोड़कर चुनना торкар чуннā *п.*; 2. (*портить, губить*) नाकाम (बेकार) करना нāкāм (бэкāр) карнā *п.*

срывáться 1. छूटना чхӯтнā *нп.* (*падать откуда-то*); गिरना гирнā *нп.* (*с цепи*); 2. (*заканчиваться неудачей*) नाकाम (असफल) होना нāкāм (асапхал) хонā *нп.*

СССР (Сою́з Совéтских Социалисти́ческих Респу́блик) सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र-संघ совийат самāджвāдӣ праджāтантра-сангх *м.*

стáвить खड़ा करना кхарā карнā *п.*, रखना ракхнā *п*, लगाना лагāнā *п.*; ~ **стакáн на стол** मेज पर गिलास रखना *п.*; ~ **термóметр** थर्मामीटर (ताप-मापक) लगाना *п.*; ◊ ~ **на голосовáние** राय (मत) लेना *п.* (पर *что-л.*); ~ **пьéсу** नाटक दिखाना *п.*

стадиóн *м.* स्टेडियम стэдийам *м.*, क्रीड़ा-क्षेत्र крӣрāкшэтра *м.*

ста́дия *ж.* मंज़िल манзил *ж.*, अवस्था авастха̄ *ж.*

ста́до *с.* गल्ला галла̄ *м.*, रेवड़ рэвар̣ *м.*, झुंड джхунд *м.*

стака́н *м.* गिलास гила̄с *м.*

ста́лкиваться टकराना т̣акра̄на̄ *нп.* (से *с кем-л.*, *с чем-л.*).

сталь *ж.* इस्पात испа̄т *м.*, फ़ौलाद фау-ла̄д *м.*

Стамбу́л इस्तांबूल иста̄мбул.

станда́ртный नमूने (आदर्श) का намӯнэ (а̄дарша) ка̄; ~ дом नमूने का घर *м.*, आदर्श-गृह *м.*

станови́ться 1. उठना ут̣хна̄ *нп.*, खड़ा होना кхар̣а̄ хона̄ *нп.*; ~ в о́чередь बारी में खड़ा हो जाना *нп*, 2. बनना банна̄ *нп.*, होना хона̄ *нп*; стать учи́телем उस्ताद (अध्यापक) बन जाना *нп*; ста́ло хо́лодно ठंड हो गई; 3. (*останавливаться*) रुकना рукна *нп*; часы́ ста́ли घड़ी बंद हो गई; ◇ во что́ бы то ни ста́ло किसी भी क़ीमत पर.

стано́к *м.* मशीन маши́н *ж.*, मशीनी औज़ार маши́ни ауза̄р *м.*, कल кал *ж.*

ста́нция *ж.* स्टेशन сṫэшан *м.*; **коне́чная ~** अंतिम स्टेशन *м.*; **ло́дочная ~** नौका-विहार का स्टेशन *м.*

стара́ться कोशिश (प्रयत्न) करना кошиш (прайатна) карна̄ *п.*, मन लगाना ман лага̄на̄ *п.*

стари́к *м.* बूढ़ा бӯрха̄ *м.*, वृद्ध вриддха *м.*

старт *м.* स्टार्ट сṫа̄рṫ *м.*; **дава́ть ~** स्टार्ट करना *п.*

стартова́ть स्टार्ट करना сṫа̄рṫ карна̄ *п.*

стару́ха *ж.* बुढ़िया бурхийа̄ *ж.*, वृद्धा вриддха̄ *ж.*

ста́рший 1. बड़ा бара̄; **са́мый ~** सब से बड़ा; **~ брат** बड़ा भाई *м.*; 2. बड़ा бара̄, ज्येष्ठ джйэшṫха, सीनियर сӣнийар; **~ нау́чный сотру́дник** सीनियर वैज्ञानिक कार्यकर्ता *м.*; **кто здесь ~?** यहाँ कौन मुखिया (प्रधान) है?

ста́рый बूढ़ा бӯрха̄, वृद्ध вриддха; पुराना пура̄на̄ (*давний*).

статистика *ж.* आँकड़ा-विवरण а̃кра̄-виваран *м*

статуэтка *ж.* [छोटी] मूर्ति [чхоти] мӯрти *ж.*

статуя *ж.* बुत бут *м.*, मूर्ति мӯрти *ж.*, प्रतिमा пратима̄ *ж.*

стать *см.* становиться.

статья *ж.* लेख лэкх *м.*, निबंध нибандх *м.*

стекло́ *с* शीशा ши̇ша̄ *м.*, काँच ка̄̃ч *м.*

стекля́нный शीशे (काँच) का ши̇шэ (ка̄̃ч) ка̄.

стели́ть बिछाना бичха̄на̄ *п.*, लगाना лага̄на̄ *п.*; ~ посте́ль बिस्तर बिछाना (लगाना) *п.*

стена́ *ж.* दीवार ди̇ва̄р *ж.*

стенгазе́та *ж.* (стенная газе́та) दीवार-समाचार-पत्र ди̇ва̄р-сама̄ча̄р-патра *м.*

стеногра́фия *ж.* आशुलिपि а̄шулипи *ж.*

сте́пен||ь *ж.* 1. दर्जा дарджа̄ *м.*; пе́рвой ~и प्रथम दर्जे (श्रेणी) का; 2. (*учёная*) उपाधि упа̄дхи *ж.*, डिगरी дигри̇ *ж.*

степь *ж.* स्तपी стапӣ *ж.*, चटियल मैदान чатийал майдāн *м.*

стереокинó *с.* स्टिरियोस्कोपिक सिनेमा сти̇рийоскопик синэмā *м.*

стеснúть *см.* стеснять.

стеснá||ть पाबंदी (प्रतिबंध) लगाना пāбандӣ (пратибандх) лагāнā *п.*, तंग करना танг карнā *п.* (*затруднять*); घबराना гхабрāнā *п.* (*смущать*); **я вас не ~ю?** मैं आप को कोई कष्ट नहीं दूंगा?

стесня́||ться शरमाना шармāнā *нп.*; **не ~йтесь!** तकल्लुफ़ न कीजिये!

стиль *ж.* शैली шайлӣ *ж.*

стипендиáт *м.* वज़ीफ़ा (वृत्ति) पानेवाला вазӣфā (вритти) пāнэвāлā *м.*

стипéндия *ж.* वज़ीफ़ा вазӣфā *м.*, वृत्ति вритти *ж.*

стирáть (*бельё*) धोना дхонā *п.*

стихáть धीमा (ख़ामोश, चुप, शांत) हो जाना дхӣмā (ќх̣āмош, чуп, шāнт) х̆о джāнā *нп.*

стихú *мн.* पद्य падйа *м.*

стихотворе́ние *с.* कविता кавитā *ж.*, काव्य кāвйа *м.*

сто सौ сау.

стог *м.* टाल тāл *ж.*, [सूखी घास का] ढेर [сӯкхӣ гхāс кā] дхэр *м.*

сто́и||ть 1.: **ско́лько ~т э́та кни́га?** इस किताब की क़ीमत क्या है? ис китāб кӣ кӣмат кйā хэ?; 2. (*заслуживать*) लायक़ (क़ाबिल, योग्य) होना лāйак (кāбил, йогйа) хонā *нп.*; **не ~т благода́рности** धन्यवाद की कोई आवश्यकता नहीं, धन्यवाद की क्या बात है.

сто́йка (*в буфете и т. п.*) बार бāр *м.*

Стокго́льм स्टाकहोम стāкхом.

стол *м.* 1. मेज़ мэз *ж.*; **за столо́м** मेज़ पर; **накрыва́ть на ~** खाने के लिये मेज़ सजाना *п.*; 2. विभाग вибхāг *м.*; **~ зака́зов** फ़र्माइश (आर्डर) का विभाग *м.*

столб *м.* खंभा кхамбхā *м.*, स्तंभ стамбх *м.*

столи́ца *ж.* राजधानी раджадхāнӣ *ж*

столкну́ться *см* **ста́лкиваться**

сто́лько इतना итнā, उतना утнā. ~ же

ско́лько इतना ही... जितना, इतना ज़्यादा जितना.

столя́р *м.* बढ़ई бархаӣ *м.*, सुतार сутāр *м.*

стоп! ठहर! ṫхаӽар!, ठहर जाओ! ṫхаӽар джāо!, रुक जाओ! рук джāо!

стоп-кра́н *м.* स्टोप-क्रेन сто́п-крэн *м.*

сторон||а́ *ж.* तरफ़ тараф *ж.*, ओर ор *ж.*, दिशा дишā *ж.*; с пра́вой ~ы́ दाहिनी तरफ़ (ओर) से; на той ~е́ उस पार; о́бра́тная ~ उलटी तरफ़ (ओर) *ж*; ◇ держа́ться в ~е́ अलग (दूर) रहना *нп.* (से *от чего-л.*).

сторо́нник *м.* तरफ़दार тарафдāр *м.*, समर्थक самартхак *м.*, पक्षी пакшӣ *м.*; ~и ми́ра शांति के समर्थक *м. мн.*

стоя́нка *ж.* अड्डा аḋḋā *м.*, स्टैंड сṫайнḋ *м.*; ~ такси́ टैक्सियों का अड्डा *м.*, टैक्सी-मोटर-स्टैंड *м.*

сто||я́ть खड़ा होना кхаṛā ӽонā *нп.*; по́езд ~и́т 10 мину́т गाड़ी १० मिनट को रुकती है; часы́ ~я́т घड़ी बंद हो गई है; сто́йте! रुक जाइये!

страна́ *ж.* देश дэш *м.*, मुल्क мулк *м.*; राष्ट्र рāшт̣ра *м*, राज्य рāджйа *м.* (*государство*).

страни́ца *ж.* पन्ना паннā *м.*, पृष्ठ пришт̣ха *м.*

стра́нный अनोखा анокхā, अजीब аджӣб.

страх *м.* डर д̣ар *м.*, खौफ़ к̣хауф *м.*, भय бхай *м.*

страхка́сса *ж.* (страхова́я ка́сса) सामाजिक बीमे का दफ़्तर сāмāджик бӣмэ кā дафтар *м.*

страхова́ние *с.* बीमा бӣмā *м.*; ~ жи́зни जान(जीवन)-बीमा джāн (джӣван)-бӣмā *м.*

стре́лка *ж.* 1. (*часов*) सूई суӣ *ж.*; 2. *ж.-д.* [रेल की] क़ैंची [рэл кӣ] к̣аи̃чӣ *ж*

стре́лочник *м.* स्विचमैन свичмайн *м.*

стрельба́ *ж.* गोलाबारी голāбāрӣ *ж.* (*орудийная*); गोली चलाना голӣ чалāнā *м.* (*из винтовки, револьвера*).

стреля́ть गोली चलाना (मारना) голӣ чалāнā (мāрнā) *п.*

стреми́ться कोशिश करना кошиш карнā *п*., प्रयत्न करना прайатна карнā *п*.; चाहना чāх̆нā *п* (*желать*).

стри́женый बाल मुंडवाया हुआ бāл мун̇дваӣā х̆уā (*о человеке*).

стри́жка *ж*. हजामत х̆аджāмат *ж*.

стричь काटना кāт̇нā *п*.; बाल कटवाना (कटवा लेना) бāл кат̇вāнā (кат̇вā лэнā)*п*. (*у парикмахера*); ~ **но́гти** नाखून लेना *п*.

стри́чься अपने बाल काटना (काट लेना) апнэ бāл кāт̇нā (кāт̇ лэнā) *п*.; बाल कटवाना (कटवा लेना) бāл кат̇вāнā (кат̇вā лэнā) *п*. (*у парикмахера*).

стро́гий (*суровый*) सख्त сакхт, कड़ा кар̣ā, कठोर кат̇хор.

строе́ние *с*. 1. (*структура*) बनावट банāват *ж*, गठन гат̇хан *ж*., रचना рачнā *ж*.; 2. (*постройка*) इमारत имāрат *ж*., भवन бхаван *м*.

строи́тель *м*. निर्माण (तामीर) करनेवाला нирмāн (тāмӣр) карнэвāлā *м*, निर्माता нирмāтā *м*.

стройтельный इमारती имāратӣ, निर्माण-संबंधी нирмāн-самбандхӣ.

стройтельство *с.* तामीर тāмӣр *ж.*, निर्माण нирмāн *м.*; ~ **коммунизма** साम्यवाद का निर्माण *м.*

стрóить बनाना банāнā *п.*, तामीर (निर्माण) करना тāмӣр (нирмāн) карнā *п.*

строй *м.* 1. (*ряд*) तरतीब тартӣб *ж.*, पाँत пāт *ж.*; 2. (*система*) प्रथा пратхā *ж.*, व्यवस्था вйавастхā *ж.*, निजाम низāм *м.*; ढाँचा дхāчā *ж.* (*структура*).

стрóйка *ж.* निर्माण [कार्य] нирмāн [кāрйа] *м.*

стрóйный सुडौल судаул, सुगठित сугатхит (*статный*).

строкá *ж.* सतर сатар *ж.*, पंक्ति панкти *ж.*

струнá *ж.* तार тāр *м.*

стрýнный: ~ **инструмéнт** तार-बाजा тāр-бāджā *м.*; ~ **оркéстр** तार-बाजों का आर्केस्ट्रा тāр-бāджō кā āркэстрā *м*

студе́нт *м.* विद्यार्थी видйа̄ртхӣ *м.*, छात्र чха̄тра *м.*

студе́нтка *ж.* छात्रा чха̄тра̄ *ж.*

стук *м.* थपकी тхапкӣ *ж.* (*удар*); खटखट кхаṭкхаṭ *ж.*, दस्तक дастак *ж.* (*в дверь*).

стул *м.* कुरसी курсӣ *ж.*

ступе́нь *ж.* (*стадия*) दर्जा дарджа̄ *м.*, स्तर стар *м.*, अवस्था авастха̄ *ж.*

стуча́ть खटखटाना кхаṭкхаṭа̄на̄ *п.*

стуча́ться खटखटाना кхаṭкхаṭа̄на̄ *п.*; ~ в дверь दरवाज़ा खटखटाना *п.*

стюа́рд *м.* [हवाई जहाज़ का] परिचारक [х̆ава̄ӣ джах̆а̄з ка̄] парича̄рак *м.*

стюарде́сса *ж.* [हवाई जहाज़ की] परिचारिका [х̆ава̄ӣ джах̆а̄з кӣ] парича̄рика̄ *ж.*

суббо́та *ж.* सनीचर санӣчар *м.*, शनिवार шанива̄р *м.*

сугро́б *м.* बर्फ़ का ढेर барф ка̄ ḍхэр *м.*

суд *м.* (*орган*) अदालत ада̄лат *ж.*, न्यायालय нйа̄йа̄лай *м.*

суда́к *м.* सुदाक-मछली суда̄к-мачхлӣ *ж.*

Судáн सूडान судāн.

судúть 1. मुक़दमा चलाना мукадамā чалāнā *п*., अदालत में विचार करना адāлат мэ̄ вичāр карнā *п*.; 2. (*о чём-л.*) समझना самаджхнā *п*., ख़याल (विचार) करना кхāйал (вичāр) карнā *п*.; 3. *спорт*. रेफ़री का काम पूरा करना рэфри кā кāм пӯрā карнā *п*., खेल में रेफ़री (अंककार) होना кхэл мэ̄ рэфри (анккāр) х̌онā *нп*.

сýдно *с*. जहाज़ джах̌āз *м*., पोत пот *м*.

судохóдный जहाज़रानी का джах̌āзрāни кā, जहाज़ों के चलने लायक़ джах̌āзо̄ кэ чалнэ лāйак̇.

судохóдство *с*. जहाज़रानी джах̌āзрāни *ж*., नौ-परिवहण нау-париваха̌н *м*.

судьбá *ж*. क़िस्मत к̇исмат *ж*., भाग्य бхāгйа *м*.

судья́ *м*. 1. न्यायाधीश нйāйāдхиш *м*., न्यायाध्यक्ष нйāйāдхйакша *м*.; 2. *спорт*. रेफ़री рэфри *м*., अंककार анккāр *м*.

сукнó *с*. बानात бāнāт *ж*.

су́мерки *мн.* धुंधलका дхундхалка̄ *м.*, झुटपुटा джхуҭпуҭа̄ *м.*; साँझ са̃джх *ж.* (*вечерние*).

су́мка *ж.* बोरा бора̄ *м.*, थैला тхайла̄ *м.*; да́мская ~ हैंड-बैग *м.*; хозя́йственная ~ थैला *м.*

су́мма *ж.* जोड़ джор *м.*, योग [फल] йог [пхал] *м.*; रक़म ракам *ж.* (*денежная*).

суп *м.* शोरबा шорба̄ *м.*, सूप сӯп *м.*

супероблóжка *ж.* आवरण-पत्र а̄варан-патра *м.*

супру́г *м.* पति пати *м.*

супру́га *ж.* पत्नी патнӣ *ж.*

суста́в *м.* जोड़ джор *м.*, गाँठ га̃ҭх *ж.*

су́тки *мн.* दिन-रात дин-ра̄т *ж.*, अहोरात्र ахора̄тра *м.*

суха́рь *м.* सूखी रोटी сӯкхӣ роҭӣ *ж.*

сухо́й सूखा сӯкха̄, ख़ुश्क кхушк.

сушёный सूखा сӯкха̄, ख़ुश्क кхушк.

суши́ть सुखाना сукха̄на̄ *п.*, सुखा देना сукха̄ дэна̄ *п.*, ख़ुश्क करना кхушк карна̄ *п.*

существова́ть जीना джӣнā *нп.*, मौजूद होना мауджӯд х̆онā *нп.*, जीवित रहना джӣвит рах̆нā *нп.*

су́щность *ж.* सार сāр *м.*, [मूल] तत्त्व [мӯл]таттва *м.*; ~ де́ла मामले का निचोड़ *м.*

схвати́ть *см.* схва́тывать.

схва́тывать पकड़ना пакаṛнā
дхарнā *п.*

сходи́ть 1. [नीचे] उतरना [.....]
нā *нп.*; ~ с ле́стницы सीढ़ियों से उतरना *нп.*; вы схо́дите на э́той остано́вке? क्या आप अगले स्टाप पर उतरेंगे?; 2. (*куда-л.*) जाना джāнā *нп.*

сходи́ться मिलना милнā *нп.*, मिल जाना мил джāнā *нп.*, मुलाक़ात हो जाना мулāкāт х̆о джāнā *нп.* (के साथ *с кем-л.*, को *о ком-л.*) (*встречаться*); सामने से आना сāмнэ сэ āнā *нп.* (*идти навстречу*).

схо́дство *с.* समानता самāнтā *ж.*, एकरूपता экрӯптā *ж.*

сцéна *ж.* 1. (*подмостки*) रंगमंच ранг-манч *м.*; 2. (*акт*) दृश्य дрншйа *м.*, सीन сӣн *м.*

сценáрий *м.* कथानी катхāнӣ *ж.*, सिनेरियो синэрийо *м.*

счастлйвый ख़ुश кхуш, ख़ुशक़िस्मत кхуш-кисмат, सौभाग्यशाली саубхāгйашāлӣ.

счáстье *с.* ख़ुशी кхушӣ *ж.*, सुख сукх *м.*, आनंद āнанд *м.*

счёт *м.* 1. गिनती гинтӣ *ж.*, हिसाब х̌исāб *м.*, शुमार шумāр *м.*; 2. *спорт.* स्कोर скор *м.*, नंबर намбар *м.*

счетовóд *м.* मुनीम мунӣм *м.*, अंकक ан-как *м.*

считáть 1. (*подсчитывать*) गिनना гин-нā *п.*, गिनती करना гинтӣ карнā *п.* (की *кого-л.*, *что-л.*), हिसाब लगाना х̌исāб лагāнā *п.* (का *кого-л.*, *что-л.*); 2. (*полагать*) मानना мāннā *п.*, समझना са-маджнā *п.*

считáться 1. परवाह करना парвāх̌ кар-нā *п.* (की *с кем-л.*, *с чем-л.*), सामने

(ध्यान में) रखना сāмнэ (дхйāн мэ̄) ракхнā *п.* (को *с чем-л.*); 2. (*слыть*) माना (समझा) जाना мāнӣ (самджхā) джāнā *нп*

США (Соединённые Шта́ты Аме́рики) संयुक्त राष्ट्र अमरीका санйукта рāшт̣ра амрӣкā

сшива́ть सीना сӣнā *п.*, सी देना (लेना) сӣ дэнā (лэнā) *п.*

съеда́ть खाना кхāнā *п.*, खा लेना кхā лэнā *п.*

съезд *м.* सम्मेलन саммэлан *м.*, कांग्रेस кāнгрэс *ж.*

съе́здить जाना джāнā *нп.*, जाकर ले आना джāкар лэ āнā *нп.* (*за кем-л.*, *за чем-л.*); देखने के लिये जाना дэкхнэ кэ лийэ джāнā *нп.*, भेंट करना бхэ̄т̣ карнā *п.* (*навестить*; से *к кому-л.*).

съезжа́ться (*собираться*) इकट्ठा (जमा, एकत्रित) होना (हो जाना) икат̣т̣хā (джамā, экатрит) хонā (хо джāнā) *нп.*

съёмка *ж.* (*фильма*) शूटिंग шӯт̣инг *ж.*

съестн||ой: ~ые припасы खाने-पीने की चीज़ें кхāнэ-пӣнэ кӣ чӣзẽ *ж. мн.*, भोजन की सामग्री бходжан кӣ сāмагрӣ *ж.*

съесть *см.* съедáть.

съéхаться *см.* съезжáться.

сыгрáть (*исполнить*) 1. *муз.* वादन करना вāдан карнā *п*; 2. *театр.* अभिनय करना абхинай карнā *п.*

сын *м.* बेटा бэтā *м.*, पुत्र путра *м.*

сыпь *ж.* अँभौरी ãбхаурӣ *ж.*, उत्स्फोट утспхот *м.*

сыр *м.* पनीर панӣр *м.*

сырóй 1. (*влажный*) गीला гӣлā, भीगा бхӣгā; 2. (*неварёный*) कच्चा каччā.

сырьё *с.* कच्चा माल каччā мāл *м.*, कच्ची सामग्री каччӣ сāмагрӣ *ж.*

сы́тный पुष्टिकर пуштикар, पुष्टिदायक пуштидāйак (*о пище*); काफ़ी кāфӣ, पर्याप्त парйāпта (*об обеде*).

сы́тый छकाछक чхакāчхак; я сыт मेरा पेट भरा हुआ है.

сюдá यहाँ йахā̃, इधर идхар.

сюжéт *м.* विषय вишай *м.*, कथानक катхāнак *м.*

сюрпрúз *м.* अप्रत्याशित बात апратйāшит бāт *ж.* (*неожиданность*); तोहफ़ा тох̆фā *м.*, उपहार упах̆āр *м.*, भेंट бхэ̄т *ж.* (*подарок*).

Т

та वह вах̆; **та картúна** वह तसवीर *ж.*, वह चित्र *м.*

табáк *м.* तंबाकू тамбāкӯ *м.*; **трýбочный ~** हुक़्क़े का तंबाकू *м.*

таблéтк||а *ж.* टिकिया ṫикийā *ж.*, गोली голӣ *ж.*; **~и от головнóй бóли** सिर दर्द की गोलियाँ *ж. мн.*

таблúца *ж.* फ़िहरिस्त фих̆рист *ж.*, तालिका тāликā *ж.*, टेबुल ṫэбул *м.*

табурéтка *ж.* स्टूल сṫӯл *м.*; तिपाई типāӣ *ж.* (*трёхногая*).

таджúк *м.* ताजिक тāджик *м.*

Таджикистáн ताजिकिस्तान тāджикистāн.

Таджи́кская ССР ताजिक सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र тāджик совийат самāджвāдй праджāтантра.

таджи́кский ताजिक тāджик.

таз I *м. анат.* पेड़ пэрӯ *м.*

таз II *м.* (*посуда*) तश्त ташт *м.*, परात парāт *ж.*

Таила́нд थाइलैंड тхāилайнд.

тайко́м छिपकर чхипкар, चुपके чупкэ, गुप्त रूप से гупта рӯп сэ.

тайм *м.* टाइम тāим *м.*, खेल кхэл *м.*

так 1. ऐसा айсā, वैसा вайсā, इस तरह (प्रकार) से ис тарах̆ (пракāр) сэ; **сде́лайте ~** ऐसा (इस तरह) कीजिये; 2. (*утверждение*) ठीक है ṫхӣк х̆э; 3. (*настолько*) इतना итнā; **бу́дьте ~ добры́** मेहरबानी करके, कृपया, आप कृपा करके; ◇ **~ себе́** यों ही है; **~ как** चूंकि, क्योंकि.

та́кже भी бхӣ; **я ~ пое́ду** मैं भी जाऊँगा.

так||**о́й** ऐसा айсā, वैसा вайсā; ◇ **~и́м о́бразом** इस तरह (प्रकार) से; **~ же** ऐसा

ही; в ~óм слýчае ऐसी हालत (स्थिति) में; что ~óе? क्या बात है?, क्या हुआ?; кто он ~? वह कौन है?

таксй *с.* टैक्सी ṫэксӣ *ж*

такт *м.* *муз.* ताल тāл *м.*; в ~ ताल में.

талáнт *м.* (*способность*) कौशल каушал *м.*, प्रतिभा пратибхā *ж.*, योग्यता йогйатā *ж.*

талáнтливый प्रतिभापूर्ण пратибхāпӯрна, योग्य йогйа.

там वहाँ вахā̃, उधर удхар.

тамóженн||ый कस्टम का кастам кā; ~ осмóтр आशुल्क-परीक्षण *м.*; ~ая пóшлина, ~ сбор चुंगी *ж.*, महसूल *м.*

тамóжня *ж.* कस्टम кастам *м.*, चुंगीघर чунгӣгхар *м.*

Танганьйка टंगानिका тангāникā.

тáнго *с.* टंगो (एक तरह का नाच) ṫанго (эк тарах кā нāч) *м.*

тáн||ец *м.* नाच нāч *м.*, नृत्य нритйа *м*; вéчер ~цев नृत्य-समारोह *м.*

танцевáльн||ый नाटकीय нāṫкӣйа ~ая

музыка नृत्य-संगीत *м.*; ~ коллектив नृत्य-मंडली *ж.*

танцевать नाचना нāчнā *нп.*, नृत्य करना нритйа карнā *п.*

тапочки *мн.* खेल के जूते кхэл кэ джӯтэ *м. мн.*

тарелка *ж.* तश्तरी таштарӣ *ж.*, रकाबी ракāбӣ *ж.*, प्लेट плэт *м.*; мелкая ~ उथली रकाबी *ж.*; глубокая ~ गहरी रकाबी *ж.*

ТАСС (Телеграфное агентство Советского Союза) तास тāс *м.* (सोवियत संघ की समाचार समिति совийат сангх кӣ самāчāр самити *ж.*).

тафта *ж.* ताफ़्ता (एक तरह का रेश्मी कपड़ा) тāфтā (эк тарах̃ кā рэшмӣ капр̣ā) *м.*

тахта *ж.* सोफ़ा софā *м.*

тащить (*тянуть*) खींचना кхӣ̃чнā *п.*, घसीटना гхасӣтнā *п.*, छीनना чхӣннā *п.*

таять गलना галнā *нп.*, पिघलना пигхалнā *нп.*; сегодня тает आज बर्फ पिघल रही है.

твёрдый 1. कड़ा карā, ठोस ṫхос; मज़बूत мазбӯт, सख़्त сах́хт (*крепкий*); 2. *перен.* पक्का пакка̄, दृढ़ дрир̣х; अचल ачал (*непоколебимый*).

твой तेरा тэрā, तुम्हारा тумхāрā; где ~ **багáж?** तुम्हारा सामान कहाँ है?; **это твои книги?** ये तुम्हारी पुस्तकें हैं?; **твоя óчередь** तुम्हारी बारी *ж.*

творить रचना рачнā *п.*, सृजना сриджнā *п.*, सृष्टि करना сришṫи карнā *п.*

творóг *м.* छेना чхэнā *м.*

творóжники *мн.* छेने के समोसे чхэнэ кэ самосэ *м. мн.*

твóрчество *с.* (*деятельность*) रचना рачнā *м.*, सृजन сриджан *м.*

те वे вэ; **а где те книги?** वे पुस्तकें कहाँ हैं?

теáтр *м.* थियेटर тхийэṫар *м*; नाट्यशाला нāṫйашāлā *ж.*, थियेटर-घर тхийэṫар-гхар *м.* (*здание*); **драматический** ~ नाटक-थियेटर *м.*; **óперный** ~ ओपेरा-थियेटर *м.*; ~ **оперéтты** ओपेरेटा का

थियेटर *м.*; **пойти́ в ~** थियेटर [देखने] जाना *нп*

тебе́ तुझ को туджх ко, तुझे туджхэ, तुम को тум ко, तुम्हें тумхэ̄; **мы о ~ говори́ли** हम तुम्हारे बारे में बातचीत कर रहे थे; **~ переда́ли письмо́?** तुझे चिट्ठी दे दी गयी?

тебя́ तुझ को туджх ко, तुझे туджхэ, तुम को тум ко, तुम्हें тумхэ̄; **~ в э́то вре́мя не́ было** उस वक़्त तुम यहाँ नहीं थे; **я ~ ви́дел в теа́тре** मैं ने तुम को थियेटर में देखा.

Тегера́н तेहरान тэх̆ра̄н.

текст *м.* टेक्स्ट ṫэксṫ *м.*, मूलपाठ мӯлпа̄ṫх *м.*

тексти́льный टेक्सटाइल ṫэксṫа̄ил; सूती कपड़े का сӯти̇ капр̣э ка̄ (*о фабрике*).

теку́щ||ий मौजूदा мауджӯда̄, वर्तमान вартама̄н, तात्कालिक та̄тка̄лик; **~ие дела́** चालू काम *м.*; **~ ремо́нт** साधारण मरम्मत *ж.*

телеви́дение *с.* टेलिविजन ṫэливиджан *м.*, दूरदर्शन дӯрдаршан *м.*

телевизио́нный टेलिविजन का ṫэливиджан кā.

телеви́зор *м.* टेलिविजन-सेट ṫэливиджан-сэṫ *м.*

телегра́мм||а *ж.* तार тāр *м.*; **дать ~у** तार देना (भेजना) *п.*

телегра́ф *м.* तार тāр *м.*, टेलीग्राफ़ ṫэлӣграф *м*; तारघर тāргхар *м.* (*здание*).

телеграфи́ровать तार देना (भेजना) тāр дэнā (бхэджнā) *п.*

телёнок *м* बछड़ा бачхрā *м.*

телеобъекти́в *м* टेली-ओबजेक्टीव ṫэлӣ-обджэкṫӣв *м.*

телепереда́ча *ж.* टेलिविजन-प्रोग्राम тэливиджан-програм *м*

телесту́дия *ж.* टेलिविजन-केंद्र тэливиджан-кэндра *м.*

телефо́н *м* टेलीफ़ोन тэлӣфон *м.*, फ़ोन фон *м*, **говори́ть по ~у** टेलीफ़ोन पर बात करना *п.*; **звони́ть по ~у** टेलीफ़ोन करना *п.*; **вы́звать к ~у** टेलीफ़ोन पर बुलाना *п.*; **подойти́ к ~у** टेलीफ़ोन

के पास आना *нп.*; я у ~а में बोल रहा हूँ; ~ за́нят फ़ोन घिरा हुआ.

телефо́н-автома́т *м.* आटोमेटिक टेलीफ़ोन а̄ṫомэтик ṫэлӣфон *м.* (*аппарат*), टेलीफ़ोन-बकस ṫэлӣфон-бакас *м* (*будка*).

телефони́стка *ж.* टेलीफ़ोन-आपरेटर ṫэлӣфон-а̄парэṫар *ж.*

телефо́нн||ый टेलीफोन का ṫэлӣфон ка̄; ~ая тру́бка रिसीवर *м.*, चोंगा *м*; ~ая ста́нция टेलीफ़ोन-स्टेशन *м.*; ~ая кни́га टेलीफ़ोन-डाइरेक्टरी *ж.*; ~ разгово́р टेलीफ़ोन पर बातचीत *ж.*

телефонограмм||а *ж.* टेलीफ़ोन का तार ṫэлӣфон ка̄ та̄р *м.*; прими́те ~у टेलीफ़ोन-तार लीजिये.

телеце́нтр *м.* टेलिविजन-केंद्र ṫэливиджан-кэндра *м.*

те́ло *с* बदन бадан *м.*, शरीर шарӣр *м.*

Тель-Ави́в तेल-अवीव тэл-авӣв.

теля́тина *ж.* बछड़े का गोश्त (माँस) бачхрэ ка̄ гошт (ма̃с) *м.*

тем: ~ не ме́нее फिर (तो) भी пхир (то)

бхй, ताहम та̄х̆ам; ~ лу́чше तो ज़्यादा (अधिक) अच्छा होगा то зй̆а̄да̄ (адхик) аччха̄ х̆ога̄.

те́ма *ж* विषय вишаӣ *м.*, मज़मून мазмӯн *м.*; ~ **разгово́ра** बातचीत का विषय *м.*

темне́||ть कजलाना каджла̄на̄ *нп*, अंधेरा हो जाना андхэра̄ хо джа̄на̄ *нп.*; ~**ет** अंधेरा बढ रहा है.

темнот||а́ *ж* अंधेरा андхэрӣ *м.*, अंधकार андхка̄р *м*; **в** ~**е́** अंधेरे में.

тё́мный अंधेरा андхэра̄

темп *м* 1. *муз.* ताल та̄л *м*, 2. *перен.* रफ्तार рафта̄р *ж.*, गति гати *ж.*

температу́р||а *ж.* टेंपेरेचर тэмпэрэчар *м.*, तापक्रम та̄пкрам *м.*; **повы́шенная** ~ ऊँचा तापक्रम *м.*, **ме́рить** ~**у** टेंपेरेचर लेना *п*

тени́стый छायादार чха̄йа̄да̄р, सायादार са̄йа̄да̄р

те́ннис *м.* टेनिस тэнис *м*; **насто́льный** ~ टेबुल-टेनिस *м.*, **игра́ть в** ~ टेनिस खेलना *п.*

теннисист *м.* टेनिस खेलनेवाला ṫэнис кхэлнэва̄ла̄ *м.*

теннисистка *ж.* टेनिस खेलनेवाली ṫэнис кхэлнэва̄лӣ *ж.*

теннисн||ый टेनिस का ṫэнис ка̄; ~**ая площадка** टेनिस का मैदान (क्षेत्र) *м.*

тенор *м.* ऊँची आवाज़ ӯчӣ а̄ва̄з *ж.* (*голос*); ऊँची आवाज़वाला ӯчӣ а̄ва̄зва̄ла̄ *м.* (*певец*).

тень *ж.* छाया чха̄йа̄ *ж.*, साया са̄йа̄ *м*; **в тени** छाया (साया) में.

теория *ж.* सिद्धांत сиддха̄нт *м*

теперь अब аб, आजकल а̄джкал, इस वक़्त (समय) ис вакт (самай).

тепло I *с.* गरमी гармӣ *ж*, ताप та̄п *м.*

тепло II **1.** गरमी है гармӣ х̆э; **сегодня** ~ आज गरमी है; **в комнате** ~ कमरे में गरमी है; **мне** ~ मुझे गरमी लग रही है; **одеваться** ~ गरम कपड़े पहनना *п.*; **2.** *перен.* दिल (हृदय) से дил (х̆ридай) сэ; ~ **встречать кого-л.** हृदय से किसी का स्वागत करना *п.*

теплохо́д *м* मोटर-जहाज़ моṫар-джаха̌з *м*.

тёпл||ый गरम гарам, गर्मीला гармӣлā; दिली дилӣ, हार्दिक ха̌рдик (*сердечный*); ~ приём हार्दिक स्वागत *м*.; ~ая оде́жда गरम कपड़ा *м*.

терапе́вт *м*. टेरापैफ़्ट (पेट और अंतों का डाक्टर) ṫэрāпайфṫ (пэṫ аур антõ кā ḍāкṫар) *м*.

термо́метр *м*. थर्मामीटर тхармāмӣṫар *м*., ताप-मापक [यंत्र] тāп-мāпак [йантра] *м*.; поста́вить ~ थर्मामीटर रखना (लगाना) *n*.

те́рмос *м*. थरमस тхармас *ж*.

терпели́вый सहनशील саха̌ншӣл, धीर дхӣр.

терпе́ть 1. (*испытывать*) उठाना уṫхāнā *n*., सहना саха̌нā *n*., भोगना бхогнā *n*.; ~ пораже́ние शिकस्त (पराजय) खाना *n*; 2. (*допускать*) होने (करने) देना ха̌нэ (карнэ) дэнā *n*., बर्दाश्त करना - бардāшт карнā *n*.

терра́са *ж*. बरामदा барāмдā *м*

террито́**рия** *ж.* इलाक़ा илāкā *м.*, प्रदेश прадэш *м.*

теря́**ть** खोना кхонā *п.*, गँवाना гāвāнā *п.*; भूलना бхӯлнā *п.* (*забывать*), ~ **вр**е́**мя** वक़्त (समय) खोना *п.*; ~ **созн**а́**ние** बेहोश (मूर्च्छित) हो जाना *нп.*

те́**сно** जगह कम है джагах̆ кам х̆э; здесь ~ यहाँ जगह कम है.

те́**сн||ый** तंग танг, संकुचित санкучит; ~**ая** о́**бувь** तंग जूते *м. мн.*

те́**сто** *с* साना (गूँधा) हुआ आटा сāнā (гӯ̃дхā) х̆уā āт̇ā *м.*

тесть *м.* ससुर сасур *м.*

тетра́**дь** *ж.* कापी кāпӣ *ж.*, दफ़्तर дафтар *м.*

тётя *ж.* फूफी пхӯпхӣ *ж.*, बूआ бӯā *ж.* (*по отцовской линии*); मौसी маусӣ *ж.*, ख़ाला ќхāлā *ж* (*по материнской линии*).

те́**хник** *м.* टेकनिशियन т̇экнишийан *м.*

те́**хника** *ж.* टेकनीक т̇экнӣк *ж.*; मशीनरी машӣнарӣ *ж.* (*оборудование*).

те́хникум *м.* टेकनिकल (औद्योगिक) स्कूल ṫэкникал (аудйогик) скӯл *м.*; **сельскохозя́йственный** ~ कृषिस्कूल *м.*

тече́ни||е *с.* बहाव бах̌āо *м.*, प्रवाह праваx̌ *м*; **по** ~**ю** बहाव पर; **про́тив** ~**я** बहाव के ख़िलाफ़, धारा के प्रतिकूल, ◊ **с** ~**ем вре́мени** समय के परिवर्तन से.

течь बहना бах̌нā *нп.*, प्रवाहित होना правāх̌ит х̌онā *нп.*; टपकना ṫапакнā *нп* (*протекать*).

тёща *ж.* सास сāс *ж*

тигр *м.* शेर шэр *м*, बाघ бāгх *м*

тигри́ца *ж* शेरनी шэрнӣ *ж*

типи́чный ठेठ тхэтх.

типогра́фия *ж.* छापाख़ाना чхāпāкхāнā *м*, छापाघर чхāпāгхар *м.*

тир *м.* चाँदमारी का मैदान чāдмāрӣ кā майдāн *м*

тира́ж *м.* (*издания*) बिक्री бикрӣ *ж*; ~ **кни́ги** किताब की बिक्री *ж*

Тира́на तीराना тӣрāнā.

тиф *м* टाइफ़स тāифас *м*

ти́хий नीचा нйча̄, धीमा дхйма̄ (*негромкий*); सुस्त суст, धीरा дхйра̄ (*медленный*)

ти́хо धीरे дхйрэ, नीची आवाज से (में) нйчй а̄ва̄з сэ (мэ̄) (*негромко*); आहिस्ता а̄хиста̄, धीरे дхйрэ (*медленно*), **ста́ло ~** शांति हो गयी; **~ говори́ть** धीमी (नीची) आवाज से बोलना *нп*.

ти́ше: ~ говори́те नीचे स्वर से बोलिये нйчэ свар сэ болийэ; **~!** चुप [रहो]! чуп [рахо]!

тишин||а́ *ж*. (*молчание, безмолвие*) खामोशी кха̄моши *ж*., नीरवता нйравта̄ *ж*.; **соблюда́йте ~у́!** चुप (खामोश) रहिये!

ткань *ж*. कपड़ा капра̄ *м*., वस्त्र вастра *м*.

ткать बुनना бунна̄ *п*.

ткач *м*. बुनकर бункар *м*.

ткачи́ха *ж*. बुनकर स्त्री бункар стрй *ж*.

то I वह вах; **он узна́л то, что ему́ ну́жно** जो उसे जानना चाहिये था उस ने जान लिया; **в то вре́мя** तब, उस वक़्त (समय), तत्काल.

то II तो то; то..., то या तो... या, और तो... और, कभी... कभी; то тут, то там जगह बजगह, इधर-उधर.

тобóй तुझ से туджх сэ, तुम से тум сэ; я пойдý с ~ मैं तुम्हारे साथ जाऊँगा.

товáр *м.* माल мāл *м*; хóдкий ~ चालू-माल *м.*; ~ы ширóкого потреблéния आम खपत की चीजें *ж. мн.*, सर्वजनोपयोगी माल *м.*

товáрищ *м.* दोस्त дост *м.*, मित्र митра *м.* (*друг*); साथी сāтхӣ *м.*, कामरेड кāмрэд *м.* (*обращение*).

тогдá तब таб, उस वक़्त (समय) ус вакт (самай), तत्काल таткāл, ◇ ~ как जब कि, हालांकि.

тó есть यानी йāнӣ, अर्थात артхāт.

тóже भी бхӣ; я ~ пойдý मैं भी जाऊँगा.

ток I *м. эл.* विद्युत का संचार видйут кā санчāр *м*, करेंट карэнт *м.*

ток II *м. с.-х.* भुसौरा бхусаурā *м*, खलियान кхалийāн *м.*

тóкарь *м.* खरादी кхарāдӣ *м.*, खराद पर

काम करनेवाला ќхара̄д пар ка̄м карнэва̄ла̄ *м*.

То́кио तोकियो токийо.

толк *м*. मतलब матлаб *м*., मानी ма̄нӣ *ж*, अर्थ артха *м*.; **с то́лком** मतलब से; **бе́з толку** बेमतलब से, व्यर्थ; **сбить с то́лку** गुमराह करना *п*., भटकाना бхаṫка̄на̄ *п*.

толка́ние *с*: ~ **ядра́** गोला फेंक гола̄ пхэ̄к *ж*.

толка́||ть ढकेलना д̇хакэлна̄ *п*., ठेलना ṫхэлна̄ *п*., धक्का देना дхакка̄ дэна̄ *п*.; **не ~й меня́** मुझे धक्का मत दो; ~ **ядро́** गोला फेंकना *п*.

толка́||ться ढकेलना д̇хакэлна̄ *п*, ठेलना ṫхэлна̄ *п*., धक्का देना дхакка̄ дэна̄ *п*; एक दूसरे को ढकेलना (ठेलना) эк дӯсрэ ко д̇хакэлна̄ (ṫхэлна̄) *п*. (*толкать друг друга*); **не ~йтесь** धक्का मत मारो.

толпа́ *ж*. भीड़ бхӣṙ *ж*.

то́лстый मोटा моṫа̄, स्थूल стхӯл.

толчо́к *м*. धक्का дхакка̄ *м*., ठेला ṫхэла̄ *м*.

то́лько सिर्फ़ сирф, केवल кэвал, ही х̆и; **е́сли ~ возмо́жно** अगर संभव हो; **~ что** अभी अभी, अभी हाल ही में; **~ вчера́** केवल कल; **лишь ~** जैसे ही.

том *м.* जिल्द джилд *ж.*

тома́т *м.* टोमाटो т̇ома̄то *м*

тома́тный टोमाटो का тома̄т̇о ка̄; **~ сок** टोमाटो का रस *м*; **~ со́ус** टोमाटो की चटनी *ж.*

то́нк||ий 1. पतला патла̄, दुबला дубла̄, बारीक ба̄р̄ик; **~ие чулки́** महीन (बारीक) मोजे *м. мн*; 2. बारीक ба̄р̄ик, महीन мах̆ин; **~ая рабо́та** महीन (बारीक) काम *м*; **~ вкус** सूक्ष्म रुचि *ж.*

то́нна *ж.* टन т̇ан *м.*

тонне́ль *м* टनेल т̇анэл *м.*, सुरंग суранг *ж.*

тону́ть डूबना д̇ӯбна̄ *нп.*, ग़र्क़ होना г̇арк̇ х̆она̄ *нп.*

топа́з *м* पुखराज пукхра̄дж *м.*

то́пливо *с.* ईंधन и̃дхан *м.*, जलावन джала̄ван *м.*

топо́р *м.* कुल्हाड़ा кулхāра̄ *м.*, कुठार ку-ṫхāр *м.*

торг||ова́ть व्यापार (तिजारत) करना вйā-пāр (тиджāрат) карнā *п.*; магази́н ~у́ет до восьми́ часо́в ве́чера दुकान शाम के आठ बजे तक खुली रहती है; магази́н сего́дня не ~у́ет आज दुकान बंद है.

торго́вля *ж.* वाणिज्य вāниджйа *м*, व्यापार вйāпāр *м.*, तिजारत тиджāрат *ж.*

торго́вый व्यापारी вйāпāрӣ, तिजारती тиджāратӣ.

торгпре́д *м.* (торго́вый представи́тель) वाणिज्य-दूत вāниджйа-дӯт *м.*

торгпре́дство *с.* (торго́вое представи́тельство СССР за грани́цей) सोवियत संघ का वाणिज्य-दूतावास совийат сангх кā вāниджйа-дӯтāвāс *м.*

торже́ственн||ый उत्सवकर утсавкар, जशन (उत्सव) का джашан (утсав) кā; ~ое откры́тие धूमधाम से उद्घाटन *м.*; ~ день उत्सव का दिन *м.*

торжество́ *с* (*праздник*) त्योहार тйохāр *м.*, उत्सव утсав *м.*, समारोह самāрох *м.*

тормози́ть (*вагон, машину*) ब्रेक से चाल कम करना брэк сэ чāл кам карнā *п.*

торопи́||ть जल्दी कराना джалдӣ карāнā *п.*; दौड़ाना даурāнā *п.* (*ускорять*); не ~те меня́ मुझे जल्दी न कराइये.

торопи́||ться जल्दी में होना джалдӣ мэ̃ хонā *нп.*; ~ в теа́тр थियेटर जाने की जल्दी में होना *нп.*; ~ к по́езду रेल पर सवार होने के लिये जल्दी करना *п.*; я тороплю́сь मैं जल्दी में हूँ; ~тесь! जल्दी करो!; не ~тесь! जल्दी मत करो!; куда́ вы торо́питесь? आप को कहाँ जाने की उतावली है?; не торопя́сь बिना जल्दी किये.

торт *м* केक кэк *м.*

торф *м.* पीट пӣт *м.*, नरम (दलदल का) कोयला нарам (далдал кā) койлā *м.*

тост *м* टोस्ट тост *м.*; провозглаша́ть ~ टोस्ट पेश (प्रस्तावित) करना *п.* (पर, के लिये *за кого-л., за что-л.*)

тот वह вах̆; ~ же cáмый वही; ~ йли другóй कोई न कोई, वह या कोई और.

тóчка *ж.* नुक़्ता нуктā *м.*, बिंदु бинду *м*; [पूर्ण] विराम [пӯрна] вирāм *м.* (*знак препинания*), ◇ ~ зрéния दृष्टिकोण *м.*, विचार-दृष्टि *ж.*

тóчно सही сах̆и, ठीक тхик; ~ в 5 часóв ठीक ५ बजे; ~ переводи́ть ठीक (सही) अनुवाद करना *п.*; ~ так же [बिलकुल] इसी तरह [से].

тóчн||ый दुरुस्त дуруст, ठीक тхик; ~ перевóд सही अनुवाद *м.*; быть ~ым (*во времени*) वक़्त (समय) का पक्का होना *нп.*

тошни́ть उबकना убакнā *нп.*, उबकाई (क़ै) आना убкāи (кай) āнā *нп.*; меня́ тошни́т मुझे उबकाई (क़ै) आती है.

травá *ж.* घास гхāс *ж.*, तृण трин *м*

трагéдия *ж.* [दुःखांत] नाटक [дух̆кхāнт] нāтак *м.*, ट्रेजडी трэджади *ж.*

трáктор *м.* ट्रैक्टर трайктар *м.*

трактори́ст *м.* ट्रैक्टर चलानेवाला (का ड्रा-

ड्रवर) ṫрайкṫар чалāнэвāлā (кā д̣рāивар) *м.*,. ट्रैक्टर-चालक ṫрайкṫар-чāлак *м*

трамвá||й *м.* ट्राम ṫрāм *ж.*; ट्रामगाड़ी ṫрāмгāр̣ӣ *ж.* (*вагон*); **éхать на ~е** ट्राम से जाना *нп.*; **сесть в ~** ट्राम पर चढ़ना *нп.*

трамплúн *м* छलाँग मारने का तख्ता чхалā̃г мāрнэ кā такхтā *м.*

транзúтн||ый: ~ билéт पारगमन-टिकट пāрграман-ṫикаṫ *м.*, **~ая вúза** पारगमन--वीसा пāрграман-вӣсā *м.*

трансля́ция *ж* रेडियो-प्रसार рэдийо-прасāр *м.*, ब्राडकास्टिंग брāд̣кāсṫинг *ж.*

трáнспорт *м.* यातायात йāтāйāт *м*, ट्रांस्पोर्ट ṫрā̃спорṫ *м.*

трап *м.* सीढी сӣр̣хӣ *ж.*; **сходúть по трáпу** सीढ़ी से उतरना *нп.*

трáтить खर्च (व्यय) करना кхарч (вйай) карнā *п.*, गँवाना гā̃вāнā *п.*

трéбовать माँगना мā̃гнā *п*, माँग करना мā̃г карнā *п.* (से *от кого-л.*).

трéбоваться ज़रूरी (आवश्यक) होना зару-

ри (āвашйак) х̆онā *нп.*; चाहिये чāх̆ийэ, जरूरत (आवश्यक) है зарӯрат (āвашйак) х̆э (*необходимо*); **на э́то тре́буется мно́го вре́мени** इस के लिये बहुत समय चाहिये; **заво́ду тре́буются рабо́чие** कारखाने को मजदूरों की आवश्यकता है.

трек *м.* घेरा гхэрā *м.*

тре́нер *м.* ट्रेनर трайнар *м.*, आखेट-शिक्षक āкхэт̣-шикшак *м.*

тренирова́ть सिखाना сикхāнā *п.*, तैयार करना таййāр карнā *п.*, ट्रेनिंग कराना т̣рэнинг карāнā *п.*

тренирова́ться अभ्यास करना абхйāс кар-нā *п.* (का *в чём-л.*), ट्रेनिंग करना т̣рэнинг карнā *п.* (की *в чём-л.*).

трениро́вка *ж.* अभ्यास абхйāс *м.*, तैयारी таййāри *ж.*, ट्रेनिंग т̣рэнинг *ж.*

треска́ *ж.* काड [-मछली] кāд̣ [-мачхли] *ж.*

тре́т||ий तीसरा тӣсрā, तृतीय тритӣйа; **в ~ьем часу́** दो बजे के बाद.

тре́тье *с.* फल-मिठाई пхал-мит̣хāи *ж.*; **что на ~?** फल-मिठाई में क्या होगा?

треуго́льник *м.* तिकोना тиконā *м.*, त्रि-कोण трикон *м.*, त्रिभुज трибхудж *м.*

трёхэта́жный तिमंजिला тиманзилā.

три तीन тӣн.

трибу́на *ж.* भाषण-मंच бхāшан-манч *м.* (*кафедра*); मचान мачāн *м.*, चबूतरा чабӯтрā *м.* (*для зрителей*).

три́дцать तीस тӣс; ~ **оди́н** इकतीस; ~ **два** बत्तीस; ~ **три** तैंतीस; ~ **четы́ре** चौंतीस; ~ **пять** पैंतीस; ~ **шесть** छत्तीस; ~ **семь** सैंतीस; ~ **во́семь** अड़तीस; ~ **де́вять** उनतालीस.

три́жды तीन बार тӣн бāр

трико́ *с.* ट्रिको ṫрико *м.* (*ткань*); नीकर нӣкар *м.* (*панталоны*).

трикота́ж *м.* (*ткань*) होज़ियारी х̆озийāрӣ *ж.*, होजरी х̆озрӣ *ж.*

трикота́жн||ый: ~**ые изде́лия** होज़ियारी माल х̆озийāрӣ мāл *м.*

трина́дцать तेरह тэрах̆.

три́о *с.* 1. (*произведение*) तीन गवैयों के लिये राग тӣн гавайй̃о̃ кэ лийэ рāг *м.*

(*вокальное*); 2. (*группа артистов*) तीन गवैयों की मंडली тӣн гавайӣо̄ кӣ маӣдлӣ *ж*. (*вокальное*).

Три́поли त्रिपोली триполӣ.

три́ста तीन सौ тӣн сау.

тро́гать (*касаться*) छूना чхӯнā *п*., छू लेना чхӯ лэнā *п*., स्पर्श करना спарша карнā *п*.

тро́е तीन тӣн, तीनों тӣнō.

троебо́рье *с*. तीन-खेल тӣн-кхэл *м*.

тройно́й तिहरा тих̆рā; तिगुना тигунā (*втрое больший*); ~ **прыжо́к** तीन-छलाँगें *ж*. *мн*.

троллé́йбус *м* ट्रालीबस ṫрāлӣбас *м*., *ж*.

тромбо́н *м*. ट्रैम्बोन ṫрaймбон *м*. (एक तरह की तुरही эк тарах̆ кӣ турх̆ӣ *ж*.)

трость *ж*. कुबड़ी кубṙӣ *ж*., छड़ी чхаṙӣ *ж*.

тротуа́р *м*. पटरी паṫрӣ *ж*., फ़ुटपाथ фуṫпāтх *м*.

труба́ *ж*. 1. नाल нāл *ж*., पाइप пāип *м*.; 2. *муз*. तुरही турх̆ӣ *ж*.

тру́бка *ж*. 1. नाली на̄лӣ *ж*, नलिका налика̄ *ж*., ट्यूब тйӯб *м*; 2. (*для курения*) पाइप па̄ип *м*., हुक्क़ा х̌укка̄ *м*.

труд *м*. 1. मेहनत мэхнат *ж*, [परि]श्रम [пари]шрам *м*.; काम ка̄м *м*., कार्य ка̄рйа *м*. (*работа*); 2. (*заботы, хлопоты*) परेशानियाँ парэша̄нийа̄̃ *ж*. *мн*., उलझन улджхан *м*.; без ~а́ मुश्किल के बिना, बिना कठिनाई के; с ~о́м मुश्किल (कठिनाई) से; 3. (*произведение*) रचना рачна̄ *ж*, कृति крити *ж*.

труди́||ться काम (मेहनत, परिश्रम) करना ка̄м (мэх̌нат, паришрам) карна̄ *п*; **не ~тесь!** चिंता न कीजिये!

тру́дный मुश्किल мушкил, कठिन катхин.

трудоде́нь *м*. श्रम-दिन шрам-дин *м*.

трудолюби́вый मेहनती мэх̌натӣ, कर्मशील кармашӣл, परिश्रमी паришрамӣ.

трудя́щийся 1. मेहनतकश мэх̌наткаш, कामकाजी ка̄мка̄джӣ, श्रमिक шрамик; 2. *м*. मेहनतकश мэх̌наткаш *м*., श्रमजीवी шрамджӣвӣ *м*.

тру́ппа *ж* ट्रुप ṫруп *м.*, अभिनेताओं की मंडली абхинэтāō кӣ мандлӣ *ж.*

трусы́ *мн.* जाँघिया джāгхийā *м.*

трю́фели *мн.* ट्रुफ़ेली (एक तरह की मिठाई) ṫруфэлӣ (эк тарах̆ кӣ митхāӣ) *ж.*

трясти́ कँपाना кāпāнā *п.* (*вызывать дрожь*); हिलाना [-डोलाना] х̆илāнā [-ḋолāнā] *п.* (*качать*); **в ваго́не трясёт** डिब्बे में धचके (हिचकोले) लग रहे हैं.

туале́т *м.* 1. कपड़े капрэ *м. мн.*, पहनाव пах̆нāо *м.*, वस्त्र вастра *м.*; **вече́рний** ~ रात की पोशाक *ж.*; 2. (*уборная*) पाखाना пāкхāнā *ж.*; **мужско́й** ~ पुरुषों के लिये टट्टी *ж.*; **же́нский** ~ स्त्रियों के लिये टट्टी *ж.*; **где здесь ~?** पाखाना कहाँ है?

туале́тн||ый: ~ые принадле́жности हाथ-मुँह धोने का सामान х̆āтх-мух̆ дхонэ кā сāмāн *м.*

туго́й तंग танг, दृढ़ дрирх.

туда́ वहाँ вах̆ā, उधर удхар; ~ **и сюда́** आगे-पीछे, इधर-उधर; ~ **и обра́тно** यहाँ-वहाँ; **не ~!** उधर नहीं!

тума́н *м.* कोहरा кохра̄ *м.*, धुँध дхӯдх *ж.*

тума́нн||ый धुँधला дхӯдхла̄, कुहरीला кух̆ри̇ла̄; **сего́дня ~ая пого́да** आज बहुत कोहरा है.

Туни́с टूनीसिया ṫунӣсийа̄.

тур *м.* रौंद раунд *ж.*

тури́зм *м.* टूरिज्म ṫӯризм *м.*, पर्यटन парйаṫан *м.*

тури́ст *м.* टूरिस्ट тӯрисṫ *м*, पर्यटक парйаṫак *м.*

туркме́н *м.* तुर्कमान туркма̄н *м.*

Туркме́ния तुर्कमनिस्तान туркманиста̄н.

Туркме́нская ССР तुर्कमान सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र туркма̄н совийат сама̄джва̄дӣ праджа̄тантра.

туркме́нский तुर्कमानी туркма̄нӣ, तुर्कमान туркма̄н.

турни́р *м.* टूर्नामेंट ṫӯрна̄мэнṫ *м*, प्रतियोगिता пратийогӣта̄ *ж.*

ту́рок *м.* तुर्क турк *м.*

Ту́рция तुर्की туркӣ.

тут 1. (*о месте*) यहाँ йаха̄̃, इधर идхар,

इस जगह [में] ис джагах̆ [мэ̃]; кто ~? यहाँ कौन है?; 2. (*о времени*) इस वक़्त (समय) ис вакт (самай).

ту́фли *мн.* जूते джӯтэ *м мн.*; **дома́шние** ~ चप्पल *ж.*; **лакиро́ванные** ~ वारनिश के जूते *м. мн.*

ту́ча *ж.* बादल ба̄дал *м.*, घटा гхат̇а̄ *м*, मेघ мэгх *м.*

туши́ть (*гасить*) बुझाना буджхха̄на̄ *п.*; ~ **свет** बिजली बुझाना *п.*

ты तू тӯ.

ты́ква *ж.* कद्दू каддӯ *м.*

ты́сяч||а *ж.* हज़ार х̆аза̄р *м.*; ~ **людéй** एक हज़ार लोक *м.*; ~**у извинéний!** हजार बार क्षमा कीजिये!

тю́бик *м.* ट्यूब т̇йӯб *м.*; ~ **вазели́на** वेसिलीन का ट्यूब *м.*

тюк *м.* गाँठ га̄̃т̇х *ж.*, गठरी гат̇хрӣ *ж.*

тяжёлоатлéт *м.* वजन उठानेवाला खिलाड़ी вазан ут̇ха̄нэва̄ла̄ кхила̄р̣ӣ *м.*

тяжеловéс *м* भारी वज़न का खिलाड़ी бха̄рӣ вазан ка̄ кхила̄р̣ӣ *м.*

тяжелове́сный वज़नदार вазандāр, वजनी вазанӣ.

тяжёл||ый 1. वजनी вазанӣ, वजनदार вазандāр, भारी бхāрӣ; ~ **чемода́н** भारी बैग *м.*; 2. *перен.* (*суровый*) कड़ा кар̣ā, सख्त сакхт, कठोर катхор; ~**ое наказа́ние** सख्त सजा *ж.*, कड़ा दंड *м.*; 3. (*трудный*) मुश्किल мушкил, कठिन катхин; ~ **труд** कठिन (कड़ा) परिश्रम *м.*

тя́жесть *ж.* (*груз*) बोझ боджх *м.*, बार бāр *м*, भार бхāр *м.*

тяну́ть 1. खींचना кхӣчнā *п.*, घसीटना гхасӣтнā *п.*, छीनना чхӣннā *п.*; **не тяни́те** खींचो मत; 2. (*влечь*): **меня́ тя́нет** मेरा मन करता है мэрā ман картā хэ.

тяну́ться 1. खिँचना кхйчнā *нп.*, घसिटना гхаситнā *нп.*; ~ **за чём-л.** किसी चीज को लेने के लिये हाथ बढ़ाना *п.*; 2. (*простираться*) फैलना пхайлнā *нп.*; 3. (*о времени*) गुज़रना гузарнā *нп.*, बीतना бӣтнā *нп.*

У

у के पास (नज़दीक, निकट) кэ пāс (наздӣк, никаṫ), पर пар; से сэ (*у кого-л.*); **у се́верной трибу́ны** उत्तरी चबूतरे के पास; **у гости́ницы** होटल के पास; **у две́ри** द्वार पर; **он взял у меня́ э́ту кни́гу** उस ने मुझ से यह किताब ली; **у меня́ есть...** मेरे पास (यहाँ) ... है; **у меня́ нет...** मेरे पास (यहाँ) ... नहीं है; **у него́ оди́н ребёнок** उस के एक बच्चा है; **у меня́ двóе детéй** मेरे दो बच्चे हैं; **он у себя́** वह अपने यहाँ है; **у нас** हमारे यहाँ, हमारे घर (*дома*); हमारे देश में (*в стране*); **у вас** आप के यहाँ, आप के घर (*дома*); आप के देश में (*в стране*).

убеди́ть(ся) *см.* убежда́ть(ся).

убежда́ть समझाना самджāнā *п.*, विश्वास (यक़ीन) दिलाना вишвāс (йакӣн) дилāнā *п.*, राजी करना рāзӣ карнā *п.* (पर *в чём-л.*, को *кого-л.*).

убежда́ться विश्वास (यक़ीन) करना вишвāс

(йакӣн) карнā *п.*, विश्वास (यक़ीन) होना вишвāс (йакӣн) ӽонā *нп.* (को *о ком-л*).

убеждéние *с.* 1. (*уверенность*) विश्वास вишвāс *м.*, यक़ीन йакӣн *м.*; 2. (*взгляды*) विचार вичāр *м. мн.*, ख़याल кхайāл *м. мн*, भावनाएँ бхāонāẽ *ж. мн.*

убирáть हटाना ӽатāнā *п.*, उठाना утхāнā *п.*; सफाई करना сафāӣ карнā *п.* (*приводить в порядок*); ~ **со столá** मेज साफ़ करना *п.*; ~ **кóмнату** कमरा साफ़ करना *п.*, कमरे की सफ़ाई करना *п.*; ~ **постéль** बिस्तर ठीक करना *п.*

убóрка *ж.* 1. (*помещения и т. п.*) सफ़ाई сафāӣ *ж.*, झाड़-पोंछ джхāр-пõчх *ж.*; 2. (*урожая*) कटाई катāӣ *ж.*

убóрная *ж.* 1. पाख़ाना пāкхāнā *м.*, टट्टी таттӣ *ж.*; **мужскáя** ~ पुरुषों के लिये टट्टी *ж.*; **жéнская** ~ स्त्रियों के लिये टट्टी *ж.*; 2.: **театрáльная** ~ मेक-अप (रूप भरने) का कमरा мэк-ап (рӯп бхарнэ) кā камрā *м.*

убо́рочн||ый: ~ая **кампа́ния** फ़सल काटने का समय фасал ка̄тнэ ка̄ самай *м.*

убо́рщица *ж.* दफ्तर की सफ़ाई करनेवाली औरत дафтар кӣ сафа̄ӣ карнэва̄лӣ аурат *ж.*

убра́ть *см* убира́ть.

уважа́емый आदरनीय а̄дарнӣйа, सम्मानित саммāнит, इज़्ज़तदार иззатда̄р; जी джӣ (*ставится после имени*); ~ **това́рищ!** आदरनीय साथी *м* !; ~ **колле́га!** आदरनीय सहकर्मी *м.*! (*по работе*), आदरनीय सहपाठी *м.*! (*по школе, институту*).

уважа́ть आदर (सम्मान) करना а̄дар (саммāн) карна̄ *п.* (का *кого-л.*, *что-л.*), इज़्ज़त करना иззат карна̄ *п.* (की *кого-л.*, *что-л.*).

уваже́ние *с.* आदर а̄дар *м* , सम्मान саммāн *м* , इज़्ज़त иззат *ж*

увезти́ *см.* увози́ть.

увеличе́ние *с.* बढ़ती бархтӣ *ж.*, वृद्धि вриддхи *ж.*, इज़ाफ़ा иза̄фа̄ *м.*

увели́чивать बढ़ाना барха̄на̄ *п.*, इज़ाफ़ा

(वृद्धि) करना изāфī (вриддхи) карнā *n.* (में *что-л.*); फैलाना пхайлāнā *n.*, विस्तार करना вистāр карнā *n.* (*расширять*).

увели́чиваться बढ़ना бархнā *нп.*, इजाफ़ा (वृद्धि) होना изāфā (вриддхи) хонā *нп.* (में *о чём-л.*); फैलना пхайлнā *нп*, फैल जाना пхайл джāнā *нп.* (*расширяться*).

увеличи́тель *м.* *фото* एंलार्जर энлāрджар *м.*

увели́чить(ся) *см.* увели́чивать(ся).

уве́ренно विश्वास के साथ вишвāс кэ сāтх, विश्वासपूर्वक вишвāспӯрвак.

уве́ренност||ь *ж.* विश्वास вишвāс *м*, यक़ीन йакӣн *м.*; **с ~ью** विश्वास के साथ; **в по́лной ~и, что...** पूरे विश्वास (यक़ीन) से कि...; **~ в себе́** आत्मविश्वास *м.*

уве́ренн||ый आश्वस्त āшваста (*в чём-л.*); दृढ़ дрирх, विश्वासयुक्त вишвāсйукта (*о голосе, движениях*), **быть ~ым** आश्वस्त होना *нп*, विश्वास (यक़ीन) होना *нп.* (को *о ком-л.*); **я уве́рен, что...** मैं आ-

श्वस्त हूँ कि..., मुझे विश्वास (यक़ीन) है कि...; бу́дьте уве́рены विश्वास मानिये.

уве́рить *см.* уверя́ть.

уверя́||ть विश्वास (यक़ीन) दिलाना вишвāс (йакӣн) дилāнā *п.*, आश्वासन देना āшвāсан дэнā *п.*; я ~ю вас, что... मैं आप को विश्वास (यक़ीन) दिलाता हूँ कि..., मैं आप को आश्वासन देता हूँ कि...

увести́ *см.* уводи́ть.

уви́деть देखना дэкхнā *п.*, देख लेना дэкх лэнā *п.*

увлека́тельный दिलचस्प дилчасп, चित्ताकर्षक читтāкаршак, मनोरंजक маноранджак.

увлека́ть मुग्ध (मोहित, आकर्षित) करना мугдха (моҳит, āкаршит) карнā *п.*

увлека́ться धुन होना дхун ҳонā *нп.* (की *чем-л.*, को *о ком-л.*), शौक़ीन होना шаукӣн ҳонā *нп.* (का *чем-л.*), संलग्न होना санлагна ҳонā *нп.* (में *чем-л.*); मुग्ध होना мугдха ҳонā *нп* (पर *кем-л.*) (*быть очарованным*).

увлече́ние *с.* 1. (*воодушевление*) जोश джош *м.*, उत्साह утса̄х̆ *м.*; 2. (*чем-л.*) धुन дхун *ж.*, शौक़ шаук̣ *м*

увле́чь(ся) *см.* увлека́ть(ся).

уводи́ть ले जाना лэ джа̄на̄ *нп.*

увози́ть ले जाना лэ джа̄на̄ *нп.*

угада́ть *см.* уга́дывать.

уга́дывать ताड़ना та̄рна̄ *п.*, ताड़ लेना та̄р лэна̄ *п.*, भाँपना бха̄̃пна̄ *п.*, भाँप लेना бха̄̃п лэна̄ *п.*; **вы угада́ли** आप ने भाँप लिया.

углово́й कोने का конэ ка̄; ~ **уда́р** कर्नर *м.*

угова́рива||ть समझाना [-बुझाना] самджха̄на̄ [-буджха̄на̄] *п.*, मनाना мана̄на̄ *п.*, राज़ी करना ра̄зӣ карна̄ *п.* (पर *на что-л.*); **не ~йте меня́** मुझे समझाइये-बुझाइये नहीं.

уговори́ть *см.* угова́ривать.

уго́дно I: **как вам ~** जैसी आप की इच्छा джайсӣ а̄п кӣ иччха̄; **что вам ~?** आप को क्या चाहिये? а̄п ко кйа̄ ча̄х̆ийэ?

угóдно II: **кто** ~ कोई भी кой бхӣ; **что** ~ जो भी आप का जी चाहे джо бхӣ āп кā джӣ чāх̃э; **как** ~ किसी भी प्रकार से кисӣ бхӣ пракāр сэ; **какóй** ~ जैसा आप का जी चाहे джайсā āп кā джӣ чāх̃э; **где** ~ किसी जगह भी кисӣ джагах̃ бхӣ, जहाँ आप का जी चाहे джах̃ā̃ āп кā джӣ чāх̃э; **скóлько** ~ जितना आप का जी चाहे джитнā āп кā джӣ чāх̃э; **когдá** ~ जब आप का जी चाहे джаб āп кā джӣ чāх̃э.

ýгол *м.* कोना конā *м.*, कोण кон *м.*; नुक्कड़ нуккар̣ *м.* (*улицы*); **на углý** नुक्कड़ पर; **в углý** कोने में; **за углóм** कोने के पीछे, कोना काटकर.

ýголь *м.* कोयला койлā *м.*; **кáменный** ~ पत्थर-कोयला *м.*; **бýрый** ~ भूरा कोयला *м.*

ýгорь *м.* (*рыба*) बाम [-मछली] бāм[-мачхлӣ] *ж.*

угостúть *см.* угощáть

угощáть खाना खिलाना кхāнā кхилāнā *п.*,

भोज (दावत) देना бходж (дāват) дэнā *n.*

угощéние *с* 1. (*действие*) दावत (ज़ियाफ़त) करना дāват (зи'йāфат) карнā *м.*, भोज (दावत) देना бходж (дāват) дэнā *м.*; 2. (*еда*) भोज бходж *м.*, दावत дāват *ж.*, ज़ियाफ़त зийāфат *ж.*

угрóза *ж.* धमकी дхамкӣ *ж.*; खतरा кхатрā *м.*, आशंका āшанкā *ж.* (*опасность*); ~ поражéния शिकस्त खाने का खतरा *м.*

удавáться निकल आना никал āнā *нп.*, पूरा पड़ना (पड़ जाना) пӯрā парнā (пар джāнā) *нп.*; कामयाब (सफल) होना (हो जाना) кāмйāб (сапхал) хонā (хо джāнā) *нп.* (*иметь успех*); мне удалóсь найтѝ эту книгу मैं यह किताब पाने में कामयाब (सफल) हुआ.

удалѝть(ся) *см.* удалять(ся).

удалять हटाना хатāнā *n.*, दूर (अलग) करना дӯр (алаг) карнā *n*, निकालना никāлнā *n.*; निकलवाना никалвāнā *n.* (*через другого*); ~ зуб दाँत निकालना

п. (*о враче*); दाँत निकलवाना *п.* (*у врача*); ~ с по́ля खेल के मैदान से निकालना *п.*

удаля́ться दूर होना (हो जाना) дӯр х̌онā (х̌о джāнā) *нп.*, हटना х̌атнā *нп.*, हट जाना х̌ат̇ джāнā *нп*; चला जाना чалā джāнā *нп.* (*уходить*).

уда́р *м.* चोट чот̇ *ж.*, मार мāр *ж.*, प्रहार прах̌āр *м.*; घूँसा гхӯ̃сā *м.*, मुक्का муккā *м.* (*кулаком*); लात лāт *ж.*, ठोकर т̇хокар *ж.* (*ногой*); **свобо́дный** ~ फ़्री किक *ж.*; **штрафно́й** ~ फ़ाउल किक *ж.*; **11-метро́вый** ~ पैनेल्टी *ж.*

уда́рить(ся) *см.* ударя́ть(ся).

уда́рник *м.* (*в оркестре*) नक़्क़ारची наққāрчӣ *м.*

ударя́ть मारना мāрнā *п.*, चोट लगाना (पहुँचाना) чот̇ лагāнā (пах̌ӯ̃чāнā) *п.*, मार देना (खिलाना) мāр дэнā (кхилāнā) *п.*; घूँसा (मुक्का) लगाना (मारना) гхӯ̃сā (муккā) лагāнā (мāрнā) *п.* (*кулаком*); लात मारना лāт мāрнā *п.* (*ногой*).

ударя́ться टकराना ṫакрāнā *нп*, टकरा जाना такрā джāнā *нп*., टक्कर (ठोकर) खाना таккар (тхокар) кхāнā *п*. (से *обо что-л*.), चोट (धक्का) लगना чоṫ (дхаккā) лагнā *нп*. (को *о ком-л*, से *обо что-л*).

уда́ться *см*. удава́ться.

уда́ч||а *ж*. खुशकिस्मती кхушḱисматӣ *ж*, सौभाग्य саубхāгйа *м* (*счастье*); कामयाबी кāмйāбӣ *ж*., सफलता сапхалтā *ж*. (*успех*); **жела́ю ~и** आप की सफलता चाहता हूँ, आप की सफलता की कामना करता हूँ.

уда́чн||ый कामयाब кāмйāб, सफल сапхал (*успешный*); अच्छा аччхā, ठीक ṫхӣк (*хороший*); **~ое выступле́ние** अच्छा अभिनय *м*.

удиви́тельн||ый अनोखा анокхā, अजीब аджӣб; आश्चर्यजनक āшчарйаджанак (*замечательный*); **ничего́ ~ого** अचरज की कोई बात नहीं; **что ~ого?** अचरज की क्या बात है?

удивить(ся) *см.* удивлять(ся).

удивлéни||е *с.* अचंभा ачамбха̄ *м.*, अचरज ачрадж *м.*, आश्चर्य а̄шчарйа *м.*; к моему́ ~ю... मुझे अचंभा (अचरज, आश्चर्य) है कि...

удивля́ть अचंभे (आश्चर्य) में डालना ачамбхэ (а̄шчарйа) мэ̄ д̣а̄лна̄ *п.*, चकित करना чакит карна̄ *п.*

удивля́ться अचंभा (आश्चर्य) करना ачамбха̄ (а̄шчарйа) карна̄ *п.* (से, पर *чему-л.*), तअज्जुब करना та̄джджуб карна̄ *п.* (पर *чему-л.*), आश्चर्यचकित होना (हो जाना) а̄шчарйачакит х̆она̄ (х̆о джа̄на̄) *нп.*

уди́ть: ~ **рыбу** बँसी से मछली पकड़ना ба̄сӣ сэ мачхлӣ пакaṛна̄ *п.*

удóбно आराम (सुख) से а̄ра̄м (сукх) сэ; **вам ~ сидéть?** आप आराम से बैठे हैं?; **~ ли прийти́ так пóздно?** इतनी देर से आना मुनासिब (उचित) होगा?; **~ устрáиваться** आराम से ठिकाना करना *п.*

удóбный आरामदेह а̄ра̄мдэх̆, सुविधाजनक сувидха̄джанак, मुनासिब муна̄сиб, अनु-

कूल анукӯл (*подходящий*); ~ слу́чай अच्छा मौक़ा *м.*, सुअवसर *м.*

удобре́ние *с.* (*вещество*) खाद кхāд *ж.*, उत्पादक утпāдак *м.*

удо́бств||о *с.* आराम āрāм *м.*, सुविधा сувидхā *ж.*, सहूलियत сахӯлийат *ж.*; э́то большо́е ~ यह बड़ी सुविधा (सहूलियत) है; со все́ми ~ами सब सहूलियतों (सुविधाओं) का.

удовлетвори́ть(ся) *см* удовлетворя́ть(ся).

удовлетворя́ть पूरा (संतुष्ट, तृप्त) करना пӯрā (сантушта, трипта) карнā *п.*, पूर्ति करना пӯрти карнā *п.* (की *что-л.*); ~ про́сьбу माँग (प्रार्थना) स्वीकार करना *п.*

удовлетворя́ться राजी (संतुष्ट, तृप्त) होना рāзӣ (сантушта, трипта) хонā *нп.* (से *чем-л.*).

удово́льствие *с.* खुशी кхушӣ *ж.*, आनंद āнанд *м.*; с больши́м ~м बड़ी खुशी से.

удо́й *м.* दूध का हासिल дӯдх кā хāсил *м.*

у́дочка *ж.* बँसी бāсӣ *ж.*

уезжа́||ть जाना джāнā *нп.*, चला जाना

чалā джāнā *нп.*; я сегóдня ~ю मैं आज जाता हूँ; они уéхали वे चले गये.

ужé अभी абхӣ; *иногда не переводится*; ~ 12 часóв १२ बज चुके हैं; я ~ готóв मैं तैयार हो चुका हूँ; я ~ прочитáл эту книгу मैं इस किताब को पढ़ चुका हूँ.

ýжин *м.* ब्यालू бйāлӯ *м.*, रात का खाना рāт кā кхāнā *м.*; что сегóдня на ~? आज ब्यालू (रात के खाने) में क्या है?

ýжинать रात का खाना खाना рāт кā кхāнā кхāнā *п.*, ब्यालू करना бйāлӯ карнā *п.*

узбéк *м.* उजबेक узбэк *м.*

Узбекистáн उज़बेकिस्तान узбэкистāн.

Узбéкская ССР उज़बेक सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र узбэк совийат самāджвāдӣ праджāтантра.

узбéкский उज़बेक узбэк.

ýзел *м.* 1. गाँठ гāтх *ж.*, गुत्थी гуттхӣ *ж.*, गिरह гирах *ж.*; 2. (*свёрток*) गट्ठा гаттхā *м.*, गठरी гатхрӣ *ж.*; ◇ железнодорóжный ~ रेलवे-जंकशन *м.*

у́зкий (*тесный*) तंग танг, संकुचित санкучит; सँकरा сãкрā (*о дороге, проходе*).

узнава́ть मालूम करना (कर लेना) мāлӯм карнā (кар лэнā) *п.* (से *от кого-л.*), जानना джāннā *п.*, जान लेना джāн лэнā *п.*; पहचानना пах̆чāннā *п.*, पहचान लेना пах̆чāн лэнā *п.* (*признавать*); узна́йте, когда́ мы е́дем मालूम कर लीजिये हम कब जाएँगे.

узо́р *м.* फूल-पत्ती пхӯл-паттӣ *ж.*, बेल-बूटा бэл-бӯтā *м.* (*цветочный*); डिज़ाइन ḍизāин *ж.* (*на ткани*).

у́зы *мн* बंधन бандхан *м*, डोरी ḍорӣ *ж.*; ~ дру́жбы मित्रता का बंधन *м.*

уйти́ *см.* уходи́ть.

ука́з *м.* अध्यादेश адхйāдэш *м.*

указа́тель *м.* 1. (*в книге*) सूची сӯчӣ *ж.*, अनुक्रमणिका анукраманикā *ж.*; विषय-सूची вишай-сӯчӣ *ж.* (*предметный*); नामोल्लेख нāмоллэкх *м* (*именной*); 2. (*путеводитель*) पथप्रदर्शक-पुस्तक патхградаршак-пустак *ж.*

указáть *см.* укáзывать.

укáзывать दिखाना дикхāнā *п.*, बताना батāнā *п.* (*показывать*); निर्देश (आदेश) करना нирдэш (āдэш) карнā *п.* (*давать указание*); ~ **дорóгу** रास्ता (मार्ग) बताना *п.*

качáть *см.* укáчивать.

укáчивать झुलाकर सुलाना джхулāкар сулāнā *п* (*ребёнка*); ~ **на мóре** समुद्री सफ़र में जी मतलाना *нп.* (का *о ком-л.*); ~ **на самолёте** हवाई जहाज़ में जी मतलाना *нп.* (का *о ком-л.*); **егó укачáло** उस का जी मतला गया.

уклáдка *ж.* पैकिंग пайкинг *м.*; बाँधना бāдхнā *м.* (*увязывание*).

уклáдывать लगाना лагāнā *п.*; बाँधना бāдхнā *п.* (*увязывать*), पैक करना пайк карнā *п.*, लपेटना лапэтнā *п.* (*упаковывать*); ~ **вéщи** असबाब बाँधना *п.*, सामान लगाना *п.*; ~ **чемодáн** बैग में सामान लगाना *п.*

укóл *м.* *мед.* पिचकारी пичкāрӣ *ж.*,

इंजेक्शन инджэкшан *м.*; **де́лать** ~ पिचकारी (इंजेक्शन) देना *п.*

Украи́на उक्राइन украин.

украи́нец *м.* यूक्रेनी йӯкрэнӣ *м.*, युक्रेनियन йукрэнийан *м.*

Украи́нская ССР उक्राइन सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र украин совийат самāджвāдӣ праджāтантра.

украи́нский यूक्रेनी йӯкрэнӣ, युक्रेनियन йукрэнийан.

укра́сить *см.* украша́ть.

укра́сть चोराना чорāнā *п.*, चोरा लेना чорā лэнā *п.*

украша́ть सजाना саджāнā *п.*, सँवारना сāвāрнā *п.*, आभूषित (अलंकृत) करना āбхӯшит (аланкрит) карнā *п.* (से *чем-л.*).

украше́ние *с.* 1. (*действие*) सजावट саджāват *ж.*, अलंकृति аланкрити *ж.*; 2. (*предмет*) आभूषण āбхӯшан *м.*, अलंकार аланкāр *м.*; गहना гаҳнā *м.*, ज़ेवर зэвар *м.* (*драгоценность*).

укро́п *м.* सोआ соā *м.*

укроти́тель *м.* जानवरों को सधानेवाला джāнварō ко садхāнэвāлā *м.*

укроти́тельница *ж.* जानवरों को सधानेवाली джāнварō ко садхāнэвāлӣ *ж.*

укрыва́ть 1. (*накрывать*) ओढ़ाना орхāнā *п.* (को *кого-л., что-л.*), ढाँकना д̣хā̃кнā *п.*; 2. (*прятать*) छिपाना чхипāнā *п.*, ढाँकना д̣хā̃кнā *п.*

укрыва́ться 1. (*накрываться*) ओढ़ लेना орх лэнā *п.*, ढाँक लेना д̣хā̃к лэнā *п* (से *чем-л.*); 2. (*прятаться*) छिपना чхипнā *нп.*, छिप जाना чхип джāнā *нп.*; ~ **от дождя́** बारिश (वर्षा) से छिपना (छिप जाना) *нп.*

укры́тие *с.* पनाह панāх̮ *ж.*, आड़ āр *ж.*

укры́ть(ся) *см.* укрыва́ть(ся).

у́ксус *м* सिरका сиркā *м.*

ула́дить *см.* ула́живать.

ула́живать तय करना тай карнā *п.*, सुलझाना сулджхāнā *п.*, निबटाना нибтāнā *п.*

Ула́н-Ба́тор ऊलान-बातर улāн-бāтар.

улетáть उड़ना урнā *нп.*, उड़ जाना ур̣ джāнā *нп.*

ýлиц||а *ж.* सड़क сар̣ак *ж.*; на ~е सड़क पर (में); я живý на ~е Кúрова मैं किरोव सड़क पर रहता हूँ.

ýличн||ый सड़कों का саракō кā; ~ое движéние सड़कों की आमद-रफ़्त *ж.*

улóв *м.* मछली (मछलियों) की खेप мачхлӣ (мачхлийō) кӣ кхэп *ж.*

уложúть *см.* уклáдывать.

улучшáть सुधारना судхāрнā *п*, सुधार करना судхāр карнā *п* (का, में *что-л.*), बेहतर बनाना бэх̆тар банāнā *п*; ~ результáты नतीजे को सुधारना (बेहतर बनाना) *п.*

улучшáться सुधरना судхарнā *нп*, सुधार होना судхāр х̆онā *нп.* (में *в чём-л.*), बेहतर हो जाना бэх̆тар х̆о джāнā *нп.*; погóда улýчшилась मौसिम सुधर गया.

улýчшить(ся) *см* улучшáть(ся).

улыбáться मुसकुराना мускурāнā *нп.*

улы́бк||а *ж.* मुसकुराहट мускурāх̆ат̣ *ж.*,

मुसकान мускāн *ж.*; с ~ой मुसकान से (के साथ).

улыбну́ться *см.* улыба́ться.

ум *м.* अक़्ल акл *ж.*, बुद्धि буддхи *ж.*

уме́лый कुशल кушал, दक्ष дакша, निपुण нипун.

уме́ние *с.* कुशलता кушалтā *ж.*, दक्षता дакшатā *ж.*, निपुणता нипунтā *ж.*

умере́ть *см.* умира́ть

уме́||ть सकना сакнā *нп.* (*употребляется в сочетании с основой глагога*), जानना джāннā *п.* (*знать*); **он ~ет писа́ть** वह लिख सकता है; **я не ~ю петь** मैं गाना नहीं जानता हूँ; **я ~ю пла́вать** मैं तैर सकता हूँ.

умира́ть मरना марнā *нп.*, मर जाना мар джāнā *нп.*

у́мный समझदार самаджхдāр, अक़्लमंद аклманд, बुद्धिमान буддхимāн.

умыва́льник हाथ-मुँह धोने की मेज хāтх-мӯх дхонэ кӣ мэз *ж.*

умыва́льн||ый: **~ые принадле́жности**

हाथ-मुँह धोने का सामान ха̄тх-мӯх̆ дхонэ ка̄ са̄ма̄н *м*.

умыва́ние *с*. धोना дхона̄ *м*., ग़ुस्ल г̇усл *м*.

умыва́ться हाथ-मुँह धोना (धो लेना) х̆а̄тх-мӯх̆ дхона̄ (дхо лэна̄) *п*., я хочу́ умы́ться मैं हाथ-मुँह धोना चाहता हूँ.

умы́ться *см*. умыва́ться.

унести́ *см*. уноси́ть.

универма́г *м* *см*. универса́льный магази́н.

универса́льный विश्वव्यापी вишвавйа̄пӣ, सर्वव्यापी сарвавйа̄пӣ; ~ **магази́н** हरजिसी दुकान *ж*., डिपार्टमेंट-स्टोर *м*.

университе́т *м*. विश्वविद्यालय вишвавидйа̄лай *м*., यूनिवर्सिटी йӯниварсиṫӣ *ж*.

уноси́ть ले जाना лэ джа̄на̄ *нп*.; बहाना бах̆а̄на̄ *п*. (*потоком*).

упакова́ть *см*. упако́вывать.

упако́вка *ж* 1. (*действие*) पैकिंग пайкинг *м*.; 2. (*обёртка*) रैपर райпар *м*., कसनी каснӣ *ж*., लपेटने का काग़ज़ лапэṫнэ ка̄ ка̄г̇аз *м*.

упакóвывать सामान लगाना сāмāн лагāнā *п.*, लपेटना лапэтнā *п.*, पैक करना пайк карнā *п.*; बाँधना бāдхнā *п.* (*увязывать*); ~ **вéщи в чемодáн** बैग में सामान लगाना *п.*

упáсть गिरना гирнā *нп.*, गिर जाना (पड़ना) гир джāнā (парнā) *нп.*

уплатúть *см.* уплáчивать.

уплáчивать चुकाना чукāнā *п.*, अदा करना адā карнā *п.*, क़ीमत (दाम, मूल्य) चुकाना кӣмат (дāм, мӯлйа) чукāнā *п.*; ~ **по счёту** हिसाब चुकाना *п.*

упоминáть ज़िक्र (उल्लेख) करना зикр (уллэкх) карнā *п.* (का *о чём-л.*); ~ **вскользь** सरसरी ज़िक्र (उल्लेख) करना *п.* (का *о ком-л., о чём-л.*).

упомянýть *см.* упоминáть.

упóрн||ый दृढ़ дриṛх, कठोर катхор, कड़ा карā; हठीला хатхӣлā, ज़िद्दी зиддӣ (*настойчивый*); ~**ая борьбá за пéрвое мéсто** प्रथम स्थान जीतने के लिये कड़ा मुक़ाबला *м.*

употреблéни||е *с* इस्तेमाल истэмāл *м.*, उपयोग упайог *м.*, प्रयोग прайог *м.*; **спóсоб ~я** इस्तेमाल की तरकीब *ж.*; **выходи́ть из ~я** अप्रचलित होना *нп*; **пéред ~ем взбáлтывать** इस्तेमाल से पहले शीशी हिलाइये.

употребля́ть इस्तेमाल (उपयोग, प्रयोग) करना истэмāл (упайог, прайог) карнā *п.* (का *что-л.*).

управлéние *с.* संचालन санчāлан *м*, निर्देशन нирдэшан *м.*, हिदायत ӽидāйат *ж.*; राज рāдж *м.*, शासन шāсан *м.* (*государством*); **оркéстр под ~м...** आर्केस्ट्रा के संचालक ... है.

управля́ть 1. संचालन (निर्देशन) करना санчāлан (нирдэшан) карнā *п.* (का *чем-л.*), हिदायत करना ӽидāйат карнā *п* (की *чем-л*); राज (शासन) करना рāдж (шāсан) карнā *п.* (*страной*; पर *чем-л.*); **2.** (*автомобилем*) चलाना чалā-нā *п.*

упражнéние *с* मश्क машк *м*, अभ्यास

абхйāс *м*; कसरत касрат *ж*., व्यायाम вйāйāм *м*. (*гимнастическое*)

упражня́ться मश्क़ (अभ्यास) करना машк (абхйāс) карнā *п*. (का *в чём-л*); कसरत (व्यायाम) करना касрат (вйāйāм) карнā *п*. (*заниматься гимнастикой*).

урага́н *м*. आँधी ā̃дхӣ *ж*, तूफ़ान тӯфāн *м*.

урду́ *м*. उर्दू урдӯ *ж*.

у́рна *ж* 1.: **избира́тельная** ~ मतपत्रों का संदूक़ матпатрõ кā сандӯк *м*., निर्वाचन-पेटी нирвāчан-пэтӣ *ж*.; 2. (*для мусора*) कूड़ाकोठ кӯрāкотх *м*

у́ров||ень *м*. सतह сатах̃ *ж*., तल тал *м*., स्तर стар *м*.; ~ **мо́ря** समुद्रतल *м*.; 700 **ме́тров над** ~**нем мо́ря** समुद्रतल से ७०० मीटर की ऊँचाई *ж*.; **жи́зненный** ~ जीवनस्तर *м*., जीवनमान *м*.

урожа́й *м*. फ़सल фасал *ж*., उपज упадж *ж*.; खेत кхэт *м* (*на корню*); **убира́ть** ~ फ़सल काटना (समेटना) *п*

урожа́йность *ж*. पैदावार пайдāвāр *ж*., उपज упадж *ж*.

урóк *м*. सबक़ сабак *м*, पाठ пāтх *м*.; заýчивать ~ सबक़ (पाठ) याद करना *п*.

урони́||ть गिराना гирāнā *п*., गिरा देना гирā дэнā *п*.; вы чтó-то ~ли! आप ने कोई चीज़ गिरा दी!; я ~л платóк मैं ने रूमाल गिरा दिया.

уругвáец *м*. उरुगायवाला уругāйвāлā *м*.

Уругвáй उरुगाय уругāй.

уругвáйский उरुगाय का уругāй кā

ус *м*. मूँछ мӯчх *ж*.; усы́ मूँछें *ж*. *мн*

усади́ть *см*. усáживать.

усáживать बैठाना байтхāнā *п*., बैठा देना байтхā дэнā *п*.

уси́ливать मज़बूत (दृढ़) करना (बनाना) мазбӯт (дрирх) карнā (банāнā) *п*.

уси́ливаться मज़बूत (दृढ़) हो जाना мазбӯт (дрирх) хо джāнā *нп*.

уси́ли||е *с*. कोशिश кошиш *ж*., ज़ोर зор *м*., प्रयत्न прайатна *м*.; óбщими ~ями सामूहिक प्रयत्नों से.

усили́тель *м*. 1. *фото* इटेंसिफ़ायर ин-

ṫэнсифа̄йар *м.*; 2. *радио* एंप्लिफ़ायर эмплифа̄йар *м.*

уси́лить(ся) *см.* уси́ливать(ся)

усло́ви||е *с.* शर्त шарт *ж.*, с ~ем, при ~и... इस शर्त पर कि..., बशर्तेकि...; ни при каки́х ~ях किसी शर्त से भी नहीं, किसी हालत में भी नहीं.

усло́виться *см.* усло́вливаться.

усло́вливаться 1. (*обуславливать*) शर्त करना (लगाना) шарт карна̄ (лага̄на̄) *п.*; 2. [आपस में] तय (निश्चित) करना [а̄пас мэ̄] тай (нишчит) карна̄ *п.*; ~ о дне отъе́зда रवानगी का दिन तय करना *п.*

услу́г||а *ж.* ख़िदमत ќхидмат *ж*, सेवा сэва̄ *ж.*; ока́зывать ~у ख़िदमत (सेवा) करना *п.* (की *кому-л.*); к ва́шим ~ам आप की सेवा में.

услыха́ть *см.* услы́шать.

услы́ша||ть सुनना сунна̄ *п.*, सुन लेना сун лэна̄ *п.*; я то́лько что об э́том ~л मैं ने अभी अभी इस बारे में सुन लिया.

усмотре́ни||е *с.* समझ самадж *ж*; по ~ю кого́-л. किसी की समझ के अनुसार; по своему́ ~ю अपनी समझ के अनुसार; на ва́ше ~ आप के निर्णय पर.

усну́ть सो जाना со джа̄на̄ *нп.*, नींद में पड़ना нйд мэ̃ паṛна̄ *нп*

успева́||ть पाना па̄на̄ *п.* (*с основой глагола*); पकड़ना пакаṛна̄ *п.* (*к поезду*); **он успе́л прочита́ть э́ту кни́гу** वह यह किताब पढ़ पाया; **успе́ть на по́езд** गाड़ी पकड़ना *п.*, गाड़ी पर पहुंच पाना *п.*

успе́ть *см.* **успева́ть.**

успе́х *м.* कामयाबी ка̄мйа̄бӣ *ж.* सफलता сапхалта̄ *ж* (*удача*); तरक़्क़ी тараққӣ *ж.*, उन्नति уннати *ж.* (*преуспевание*); **жела́ть ~а** कामयाबी (सफलता) चाहना *п.* (की *кому-л.*); **как ва́ши ~и?** आप का काम कैसे चल रहा है?; **де́лать ~и** तरक्क़ी (उन्नति) करना *п.* (में *в чём-л.*); **име́ть ~** कामयाब (सफल) होना *нп.*

успе́шный कामयाब кāмйāб, सफल сапхал.

успока́ивать दिलासा (तसल्ली, सांत्वना) देना диласā (тасаллӣ, сāнтванā) дэнā *п.*, शांत करना шāнт карнā *п.*

успока́иваться 1. शांत होना (हो जाना) шāнт ҳонā (ҳо джāнā) *нп*; успоко́йтесь! शांत हो जाओ!; 2. (*о ветре*) धीमा पड़ना дхӣмā паṙнā *нп.*, शांत हो जाना шāнт ҳо джāнā *нп.*

успоко́ить(ся) *см* успока́ивать(ся).

уста́в *м.* नियम нийам *м. мн.*

устава́ть थकना тхакнā *нп.*, थक जाना тхак джāнā *нп.*; вы не уста́ли? आप थके तो नहीं?; я уста́л मैं थक गया.

уста́лость *ж.* थकान тхакāн *ж*, थकावट тхакāваṫ *ж.*; чу́вствовать ~ थकान महसूस करना *п*

уста́лый थका[-माँदा] тхакā[-мāдā], क्लांत клāнт.

устана́вливать 1. रखना ракхнā *п*, खड़ा

करना кхаṙā карнā *п*.; लगाना лагāнā *п*. (*механизм*). ~ **микрофóн** माइक्रोफ़ोन लगाना *п*, 2. (*узаконивать*) मुक़र्रर (निश्चित) करना муҟаррар (нишчит) карнā *п*.

устáть *см* **уставáть**.

ýстный ज़बानी забāнӣ, मौखिक маукхик

устрáивать 1. प्रबंध (आयोजन) करना прабандх (āйоджан) карнā *п*. (का *что-л*.), आयोजित करना āйоджит карнā *п*.; ~ **банкéт** दावत का प्रबंध करना *п*., दावत आयोजित करना *п*.; 2. (*подходить*) मुनासिब (उचित) होना мунāсиб (учит) х̆онā *нп*

устрáиваться 1. ठहरना ṫхах̆арнā *нп*., ठिकाना करना ṫхикāнā карнā *п*; **как вы устрóились?** आप ने कैसे ठीक-ठिकाना किया?; 2. (*налаживаться*) ठीक होना (हो जाना) ṫхӣк х̆онā (х̆о джāнā) *нп*

ýстрица *ж*. कस्तूरा кастӯрā *м*

устрóить(ся) *см.* устрáивать(ся).

устрóйство *с.* 1. ढाँचा ḍхā̃чā *м.*, व्यवस्था вйавастхā *ж.*; **общéственное ~** सामाजिक व्यवस्था *ж.*; 2. (*структура*) बनावट банāваṭ *ж.*, रचना рачнā *ж.*

уступáть 1. देना дэнā *п.*, दे देना дэ дэнā *п.*; **~ мéсто** जगह (स्थान) देना *п.*; 2. (*в цене*) रिआयत देना риāйат дэнā *п.*, कमी करना камӣ карнā *п.* (में *в чём-л.*).

устýпк||а *ж.* 1. रिआयत риāйат *ж*, छूट чхӯṭ *ж*; समझौता самджхаутā *м.* (*компромисс*); **идтú на ~и** रिआयत देना *п.*; 2. (*в цене*) रिआयत риāйат *ж.*, कमी камӣ *ж*

ýстье *с.* दहाना дахāнā *м.*, मुख мукх *м.*

усы́ *мн. см.* ус

утверждáть (*заявлять*) दावा करना дāвā карнā *п.*

утверждéние *с.* (*заявление*) दावा дāвā *м.*, कथन катхан *м.*

утихáть शांत होना (हो जाना) шāнт х̆онā (х̆о джāнā) *нп.*, धीमा पड़ना (पड़ जाना) дхи̇мā парнā (пар джāнā) *нп.*; **вéтер утíх** हवा शांत हो गयी; **боль утíхла** दर्द धीमा पड़ गया.

утíхнуть *см.* утихáть.

ýтка *ж.* बत्तक баттак *ж.*

утолúть *см.* утолять.

утолять बुझाना буджхāнā *п.*, बुझा देना буджхā дэнā *п.*, तृप्ति करना (कर देना) трипти карнā (кар дэнā) *п.* (की *что-л.*).

утомúтельный थका देनेवाला тхакā дэнэвāлā.

утомúть(ся) *см.* утомлять(ся).

утомлéние *с.* थकावट тхакāват̇ *ж.*, थकान тхакāн *ж.*, क्लांति клāнти *ж.*; **лёгкое** ~ हलकी थकान *ж.*

утомлять थकाना тхакāнā *п.*, थका देना тхакā дэнā *п.*

утомляться थकना тхакнā *нп.*, थक जाना тхак джāнā *нп.*

ýтренний सुबह (सवेरे, प्रात:काल) का

субаҳ (савэрэ, пра̄таҳка̄л) ка̄; ~ **чай** सवेरे की चाय *ж.*

у́тро *с.* सुबह् субаҳ *ж.*, सवेरा савэра̄ *м.*, प्रात:काल пра̄таҳка̄л *м.*; **в 9 часо́в утра́** सुबह के ९ बजे; **до́брое ~!, с до́брым ~м!** सुप्रभातम्!; **по утра́м** सुबहों को; **ра́ннее ~** बहुत सवेरा *м.*

у́тром सुबह् को субаҳ ко, सवेरे савэрэ, प्रात:काल пра̄таҳка̄л; **сего́дня ~** आज सुबह् को.

утю́г *м.* इस्तरी истрӣ *ж.*; **электри́ческий ~** बिजली की इस्तरी *ж.*

уха́ *ж.* मछली का शोरबा мачхлӣ ка̄ шорба̄ *м.*

уха́живать 1. (*за больным, за детьми*) ख़बरगीरी (निगरानी, देखभाल) करना кхабаргӣрӣ (нигра̄нӣ, дэкхбха̄л) карна̄ *п.* (की *за кем-л.*); **2.** (*за женщиной*) प्रेमप्रार्थना करना прэмпра̄ртхана̄ карна̄ *п.* (से *за кем-л.*).

у́хо *с.* कान ка̄н *м.*; कनौती канаутӣ *ж.* (*животного*).

ухо́д *м.* 1. जाना джāнā *м.*, चला जाना чалā джāнā *м.*; रवानगी равāнгӣ *ж.*, प्रस्थान прастхāн *м.* (*отправление*); **пе́ред са́мым ~ом** जाने से ज़रा पहले; 2. खबरगीरी кхабаргӣрӣ *ж.*, तीमारदारी тӣмāрдāрӣ *ж.* (*за больным*); निगरानी нигрāнӣ *ж.*, देखभाल дэкхбхāл *ж.* (*за детьми*).

уходи́ть जाना джāнā *нп.*, चला जाना чалā джāнā *нп.*; रवाना होना равāнā хонā *нп.*, प्रस्थान करना прастхāн карнā *п.* (*отправляться*).

ухудше́ние *с.* बिगाड़ना бигāрнā *м.*

уча́ствовать हिस्सा (भाग) लेना хисса̄ (бхāг) лэнā *п.* (में *в чём-л.*), शामिल (सम्मिलित) होना шāмил (саммилит) хонā *нп.*; **~ в конце́рте** कंसर्ट में हिस्सा (भाग) लेना *п.*

уча́стие *с.* हिस्सा (भाग) लेना хиссā (бхāг) лэнā *м.*; **принима́ть ~** हिस्सा (भाग) लेना *п.* (में *в чём-л.*).

уча́стник *м.* हिस्सा (भाग) लेनेवाला хи-

ссā (бхāг) лэнэвāлā *м.*; सदस्य садасйа *м.* (*движения*); ~ соревнова́ния प्रतियोगी *м.*; ~ конце́рта कंसर्ट में हिस्सा (भाग) लेनेवाला *м.*

уча́сток *м.* 1. (*земли*) चक чак *м.*, भू-भाग бх;бхāг *м.*; **строительный** ~ निर्माण-स्थल *м.*; 2. (*административный*) इलाक़ा илāкā *м.*, क्षेत्र кшэтра *м.*; **избира́тельный** ~ निर्वाचन-क्षेत्र *м.*

уча́щийся *м.* पढ़नेवाला парҳнэвāлā *м.*, छात्र чхāтра *м.*, विद्यार्थी видйāртхӣ *м*

уче́бник *м.* पाठ्यपुस्तक пāтхйапустак *ж.*

уче́бн||ый शिक्षा-संबंधी шикшā-самбандхӣ, शिक्षोपयोगी шикшопайогӣ; ~**ое заведе́ние** शिक्षालय *м.*; ~ **год** पढ़ाई का साल *м.*; ~**ые часы́** पढ़ाई के घंटे *м. мн.*

уче́ние *с.* 1. पढ़ाई парҳāӣ *ж.*; पाठन пāтхан *м.*, अध्यापन адхйāпан *м.* (*обучение*); अध्ययन адхйайан *м.* (*изучение*); 2. (*теория*) सिद्धांत сиддхāнт *м.*, शिक्षाएँ шикшāэ̃ *ж. мн.*

ученик *м.* शिष्य шишйа *м.*, छात्र чхāтра *м.*; चेला чэлā *м.* (*последователь*).

ученица *ж.* छात्रा чхāтрā *ж.*; चेली чэлӣ *ж.* (*последовательница*).

учёный 1. (*о человеке*) ज्ञानसंपन्न гьйāнсампанна, विद्यावान видйāвāн; 2. (*относящийся к науке*) वैज्ञानिक вайгьйāник.

учесть *см.* учитывать.

учёт *м.* हिसाब хисāб *м.*, गणना ганнā *ж.*; **закрыто на** ~ हिसाब-किताब के लिये बंद है.

училище *с.* पाठशाला пāтхшāлā *ж.*, स्कूल скӯл *м.*; **техническое** ~ टेकनिकल स्कूल *м.*; **ремесленное** ~ दस्तकारी का स्कूल *м.*

учитель *м.* शिक्षक шикшак *м.*, अध्यापक адхйāпак *м.*

учительница *ж.* शिक्षिका шикшикā *ж.*, अध्यापिका адхйāпикā *ж.*

учитывать 1. हिसाब रखना хисāб ракхнā *п.*; 2. *перен.* देखना дэкхнā *п.*, ध्यान (ख़याल) रखना дхйāн (кхайāл) ракхнā

п., ध्यान में रखना дхйāн мэ̄ ракхнā *п.*; **учти́те, что...** ध्यान (ख़याल) रखिये कि ...

учи́ть 1. (*кого-л.*) पढ़ाना пaṙхāнā *п.*, सिखाना сикхāнā *п.*, शिक्षा देना шикшā дэнӣ *п.* (की *чему-л.*); **2.** (*изучать*) सीखना сӣкхнā *п.*, अध्ययन करना адхйайан карнā *п.* (का *что-л.*).

учи́ться पढ़ना пархнā *п.*, सीखना сӣкхнā *п.* (*чему-л.*); शिक्षा ग्रहण करना шикшā грахан карнā *п.* (से *у кого-л.*); **я учу́сь на пе́рвом ку́рсе университе́та** मैं विश्वविद्यालय के पहले कोर्स में पढ़ता हूँ.

учрежде́ние *с.* दफ़्तर дафтар *м.*, संस्था санстхā *ж*; **госуда́рственное ~** सरकारी दफ़्तर *м.*, राजकीय संस्था *ж.*

ушйб *м.* चोट чоṫ *ж.*, धक्का дхаккā *м.*

ушиба́ться चोट (धक्का) लगना чоṫ (дхаккā) лагнā *нп.* (को *о ком-л.*), चोट (धक्का) खाना чоṫ (дхаккā) кхāнā *п.*

ушиби́ться *см.* ушиба́ться.

уще́лье *с.* घाटी гхāтӣ *ж.*, दर्रा даррā *м.*
уют *м.* आराम āрāм *м.*
уютно आराम (सुख) से āрāм (сукх) сэ.
уютный आरामदेह āрāмдэх̃, सुखप्रद сукх-
прад.

Ф

фа́брика *ж.* कारखाना кāрк̇хāнā *м*, मिल
мил *ж.*, फ़ैक्टरी файкт̇арӣ *ж.*
файдеши́н *м.* फ़ैदेशीन файдэшӣн *м.*
фа́кел *м.* मशाल машāл *ж.*, टार्च т̇āрч *ж.*
факт *м.* बात бāт *ж.*, तथ्य татхйа *м.*;
приводи́ть фа́кты तथ्य पेश करना *п.*
факти́чески असल (वास्तव) में асал (вā-
став) мэ̄, वस्तुत: вастутах̃.
факульте́т *м.* विभाग вибхāг *м.*, फ़ैकल्टी
фэкалт̇ӣ *ж.*
фами́лия *ж.* कुलनाम кулнāм *м.*, उपनाम
упанāм *м.*; как ва́ша ~? आप का कुल-
नाम क्या है?; моя́ ~ ... मेरा कुल-
नाम ... है.

фанфа́ра *ж.* (*труба*) तुरही турх̌ӣ *ж.*

фа́ра *ж.* हेड-लाइट х̌эд-ла̄и̇т *м.*, मुख्य प्रकाश мукхйа прака̄ш *м.*

фа́ртук *м.* पेशबंद пэшбанд *м.*

фарфо́р *м.* चीनी чӣнӣ *ж.*

фарфо́ров||ый: ~ая посу́да चीनी के बरतन чӣнӣ кэ бартан *м. мн.*

фарш *м.* भराव бхара̄о *м.*; क़ीमा к̇ӣма̄ *м.* (*мясной*).

фарширо́ванный भरा हुआ бхара̄ х̌уа̄.

фасо́ль *ж.* लोबिया лобийа̄ *м.*

фасо́н *м.* फ़ैशन файшан *м.*; तराश тара̄ш *ж.* (*покрой*); नमूना намӯна̄ *м.*, आदर्श а̄дарша *м.* (*модель*).

фаши́зм *м.* फ़ासिज़्म ф̣а̄сизм *м.*, फ़ासिस्टवाद ф̣а̄сисṫва̄д *м*

фаши́ст *м.* फ़ासिस्ट ф̣а̄сисṫ *м.*, फ़ासिस्टवादी ф̣а̄сисṫва̄дӣ *м.*

фая́нс *м.* (*посуда*) वार्निश (लुक) के बरतन ва̄рниш (лук) кэ бартан *м. мн.*, रोग़नी बरतन роѓанӣ бартан *м. мн.*

февра́ль *м.* फ़रवरी ф̣арварӣ *ж.*

федерáция *ж.* संघ сангх *м.*, फ़िडरेशन фидарэшан *м.*

фейервéрк *м.* आतशबाज़ी āташбāзӣ *ж.*, अग्निक्रिड़ा агникрира̄ *ж.*

фельетóн *м.* व्यंग्य-लेख вйангйа-лэкх *м.*

ферзь *м.* *шахм.* फ़रज़ी фарзӣ *м.*

фéрма *ж* फ़ार्म фāрм *м.*; молóчная ~ डेयरी-फ़ार्म *м.*

фестивáль *м.* मेला мэлā *м.*, उत्सव утсав *м.*; Всемúрный ~ молодёжи विश्व-युवक-महोत्सव *м.*

фетр *м.* नमदा намдā *м.*, फ़ेल्ट фэлṫ *м.*

фéтров||ый नमदे (फ़ेल्ट) का намдэ (фэлṫ) кā; ~ая шлáпа नमदे (फ़ेल्ट) की टोपी *ж.*

фехтовáльщик *м.* पटेबाज़ паṫэбāз *м.*, तलवार चलानेवाला талвāр чалāнэвāлā *м.*

фехтовáльщица *ж.* पटेबाज़ паṫэбāз *ж.*, तलवार चलानेवाली талвāр чалāнэвāлӣ *ж.*

фехтовáни||е *с.* पटेबाज़ी паṫэбāзӣ *ж.*,

तलवार चलाना талвāр чалāнā *м.*, असि-क्रीड़ा асикрӣрā *ж.*; соревнова́ние по ~ю तलवार चलाने की प्रतियोगिता *ж.*

фехтова́ть तलवार चलाना талвāр чалā-нā *п.*

фигу́р||а *ж.* *шахм.* मोहरा мохрā *м.*; **потéря ~ы** मोहरे का पिटना *м.*; **размéн фигу́р** मोहरों की अदली-बदली *ж.*

фигури́ст *м.* फ़ीगर स्केटर фӣгар скэ-тар *м.*

фигури́стка *ж.* फ़ीगर स्केटर фӣгар скэ-тар *ж.*

фигу́рн||ый फ़ीगर фӣгар; **~ое ката́-ние на конька́х** फ़ीगर स्केटिंग *м.*

фи́зик *м.* भौतिक-विज्ञान-वेत्ता бхаутик-вигьян-вэттā *м.*

фи́зика *ж.* भौतिक विज्ञान бхаутик ви-гьян *м.*

физио́лог *м.* शरीर-विज्ञान-वेत्ता шарӣр-вигьян-вэттā *м.*

физиоло́гия *ж.* शरीर-विज्ञान шарӣр-ви-гьян *м.*

физи́ческ||ий शारीरिक шāрӣрик; ~ **труд** शारीरिक परिश्रम *м.*; **~ие да́нные** शारीरिक बनावट *ж.*

физкульту́р||а *ж.* शारीरिक व्यायाम шāрӣрик вйāйāм *м.*; **занима́ться ~ой** शारीरिक व्यायाम करना *п*

физкульту́рник *м.* कसरती касратӣ *м.*

физкульту́рница *ж.* कसरती-औरत касратӣ-аурат *ж.*

филармо́ния *ж.* संगीत-सभा сангӣт-сабхā *ж.*

филатели́ст *м.* डाक़ के टिकट इकट्ठा करनेवाला д̣āк кэ т̣икат̣ икат̣т̣хā карнэвāлā *м.*, टिकट-प्रेमी т̣икат̣-прэмӣ *м.*

филатели́я *ж.* डाक के टिकट इकट्ठा करने का शौक़ д̣āк кэ т̣икат̣ икат̣т̣хā карнэ кā шаук̣ *м.*, टिकट-प्रेम т̣икат̣-прэм *м.*

филиа́л *м.* शाखा шāкхā *ж.*; ~ **акаде́мии** अकदमी की शाखा *ж.*

Филиппи́ны फ़िलिपाइन филипāин.

фило́лог *м.* भाषावेत्ता бхāшāвэттā *м.*, भाषाशास्त्री бхāшāшāстрӣ *м.*

филоло́гия *ж.* भाषाविज्ञान бхāшāвигьян *м.*, भाषाशास्त्र бхāшāшāстра *м.*

фило́соф *м.* दार्शनिक дāршаник *м.*, तत्त्वज्ञानी таттвагьяни *м.*

филосо́фия *ж.* दर्शन даршан *м.*, तत्त्वज्ञान таттвагьян *м.*

фильм *м.* फ़िल्म филм *м.*, *ж.*, चलचित्र чалчитра *м.*; **худо́жественный** ~ कला-फ़िल्म *м.*, *ж.*; **документа́льный** ~ डाक्यूमेंटरी फ़िल्म *м.*, *ж.*; **нау́чный** ~ वैज्ञानिक फ़िल्म *м.*, *ж.*; **мультипликацио́нный** ~ कार्टून-फ़िल्म *м.*, *ж.*, सजीव कार्टून-फ़िल्म *м.*, *ж.*; **цветно́й** ~ रंगीन फ़िल्म *м.*, *ж.*; **снима́ть** ~ फ़िल्म उतारना (बनाना) *n.*

фильтр *м.* फ़िलटर филтар *м.*, छन्ना чханнā *м.*

фина́л *м.* फ़ाइनल фāинал *м.*; **в** ~**е** फ़ाइनल में; **выходи́ть в** ~ फ़ाइनल में प्रवेश करना *n.*

фина́льн||ый फ़ाइनल фāинал; ~**ая встре́ча** फ़ाइनल मैच *м.*

фи́ниш *м* *спорт* फ़िनिश финиш *м*.

финиши́рова||ть: **пе́рвым ~л...** पहला ... आया пахла . . айа.

Финля́ндия फ़िनलैंड финлайнд.

финн *м*. फ़िन фин *м*., फ़िनलैंडवाला финлайндвала *м*.

фи́нский फ़िनिश финиш.

фиоле́товый बनफ़शई [रंग का] банфашаи [ранг ка].

фи́рма *ж* फ़र्म фарм *м*.

флаг *м*. झंडा джханда *м*., पताका патака *ж*.; **национа́льный ~** राष्ट्रीय झंडा *м*.; **поднима́ть ~** झंडा फहराना (बुलंद करना) *п*.

флако́н *м*. शीशी шиши *ж*., **~ духо́в** इत्र की शीशी *ж*.

флане́ль *ж*. फ़लालीन фалалин *м*.

фле́йта *ж* फ़्लूट флут *м*, बाँसुरी басури *ж*., मुरली мурли *ж*.

флот *м*. बेड़ा бэра *м*.

флюс *м*. (*опухоль*) मसूड़े की सूजन масурэ ки суджан *ж*.

фойé *с.* फ़ोयर фойар *м.*

фокстрóт *м.* फ़ाक्सट्रोट фāксṫрот *м.*

фóкус *м.* (*трюк*) हथफेर х̆атхпхэр *м.*

фóкусник *м.* मदारी мадāрӣ *м.*, बाज़ीगर бāзӣгар *м.*, जादूगर джāдӯгар *м.*

фон *м.* पृष्ठभूमि пришṫхабхӯми *ж.*

фонáрь *м.* लालटेन лāлṫэн *ж.*, बत्ती баттӣ *ж.*; **электрúческий** ~ बिजली की लालटेन (बत्ती) *ж.*

фонтáн *м.* फ़ौवारा фаувāрā *м.*, फुहारा пхух̆āрā *м.*

фóрм||а *ж.* **1.** शकल шакал *ж.*, रूप рӯп *м.*, आकार āкāр *м.*; **2.** (*одежда*) वरदी вардӣ *ж.*, पोशाक пошāк *ж.*; **спортúвная** ~ खेल-कूद की वरदी *ж.*; ◇ **быть в ~е** कमर कसे होना *нп.*

фортепья́но *с.* प्यानो пйāно *м.*

фóрточк||а *ж.* खिड़की кхиṙкӣ *ж.*; **открóйте ~у** खिड़की खोल दीजिये; **закрóйте ~у** खिड़की बंद कर दीजिये.

фотоаппарáт *м.* [फ़ोटो-]केमरा [фоṫо-]кэмарā *м.*

фотобума́га *ж.* फ़ोटो का काग़ज़ фо̇то кā кāга̇з *м.*

фото́граф *м.* फ़ोटोग्राफ़र фо̇тогра̄фар *м.*, फ़ोटोचित्रकार фо̇точитракāр *м.*

фотографи́ровать फ़ोटो (चित्र) उतारना (खींचना, लेना) фо̇то (читра) утāрнā (кхӣчнā, лэнā) *п.* (का *кого-л.*, *что-либо*), तसवीर उतारना (खींचना, लेना) тасвӣр утāрнā (кхӣчнā, лэнā) *п.* (की *кого-л.*, *что-л.*).

фотогра́фия *ж.* 1. (*снимок*) फ़ोटो[चित्र] фо̇то[читра] *м.*, तसवीर тасвӣр *ж.*; 2. (*учреждение*) फ़ोटो-स्टुडिओ фо̇то-студ̇ио *м.*

фотокорреспонде́нт *м.* छविकार чхавикāр *м.*

фотоплёнка *ж.* फ़ोटो-फ़िल्म фо̇то-филм *м.*

фототелегра́мма *ж.* फ़ोटो का तार фо̇то кā тāр *м.*

фотохро́ника *ж.* फ़ोटो-रीव्यू фо̇то-рӣвйӯ *м.*

фрагме́нт *м.* खंड кхаңд *м.*

фра́за *ж.* वाक्य вāкйа *м.*, जुमला джумлā *м*

фрак *м.* फ़्राक-कोट фрāк-кот *м.*

франк *м.* फ़्रांक фрāнк *м.*

Фра́нция फ़्राँस фрā̃с.

францу́з *м.* फ़्राँसीसी фрā̃сйсй *м.*

францу́зский फ़्राँसीसी фрā̃сйсй, फ़्रेंच фрэнч

фрезеро́вщик *м.* मिलिंग मशीन का ओपरेटर милинг машйн кā опарэтар *м.*

фре́ска *ж.* फ़्रैस्को фрайско *м.*

фрукто́в||ый फल (फलों) का пхал (пхалõ) кā; ~ **сок** फलों का रस *м.*; **~ое де́рево** फलदार (फल का) पेड़ *м.*; **~ сад** फलों का बाग़ *м.*

фру́кты *мн.* मेवा мэвā *м.*, फल пхал *м. мн.*; **сушёные ~** खुश्क मेवा *м.*; **све́жие ~** तर मेवा *м.*; **консерви́рованные ~** टिनबंद (डिब्बाबंद) फल *м. мн.* (*в жестяных банках*).

фунда́мент *м.* बुनियाद буниййāд *ж.*, नींव нйо *ж.*, आधार āдхāр *м.*

фуникулёр *м.* केबलकार кэбалкāр *ж.*

фунт *м.* पाउंड пāунд *м*; ~ стéрлингов पाउंड *м.*

фурáжка *ж.* छज्जेदार (छज्जेवाली) टोपी чхадждждждāр (чхаджджэвāлӣ) ṫопӣ *ж.*

футбóл *м.* फ़ुटबाल футбāл *м.*; соревновáние по ~у फ़ुटबाल-प्रतियोगिता *ж.*; игрáть в ~ फ़ुटबाल खेलना *п.*

футболи́ст *м.* फ़ुटबाल का खिलाड़ी футбāл кā кхилāр̣ӣ *м.*

футбóлка *ж.* फ़ुटबाल की जर्सी футбāл кӣ джарсӣ *ж.*

футбóльн||ый फ़ुटबाल का футбāл кā; ~ мяч फ़ुटबाल *м.*; ~ое пóле फ़ुटबाल-ग्राउंड *м.*, फ़ुटबाल का मैदान *м.*; ~ матч फ़ुटबाल-मैच *м.*; ~ая комáнда फ़ुटबाल-टीम *ж.*

футля́р *м.* खोल кхол *м.*, ग़िलाफ़ ġилāф *м*; बकस бакас *м.* (*коробка*).

фуфáйка *ж.*, बनियान банийāн *ж.*, स्वेटर свэṫар *м.*

Х

хала́т *м.* चोग़ा чоѓā *м*, अंगरखा ангракхā *м.*; ~ **врача́** डाक्टर का चोग़ा *м.*

халва́ *ж.* हलवा х̌алвā *м.*

Хано́й हनोई х̌аной.

хара́ктер *м.* मिज़ाज мизāдж *м.*, स्वभाव свабхāо *м.*, प्रकृति пракрити *ж.*

характе́рн||ый लाक्षणिक лāкшаник; ख़ास к̇хāс, विशेष вишэш (*особенный*); ~**ая черта́** विशेषता *ж.*, विशेष लक्षण *м.*; ~ **та́нец** लाक्षणिक नृत्य *м.*

хвали́ть तारीफ़ (प्रशंसा) करना тāриф (прашāсā) карнā *п.* (की *кого-л.*, *что-л.*).

хвата́ть I (*схватывать*) पकड़ना пакаṙнā *п.*, थामना тхāмнā *п.*, पकड़ (थाम) लेना пакаṙ (тхāм) лэнā *п.*

хвата́||ть II (*быть достаточным*) काफ़ी (पर्याप्त) होना кāфи (парйāпта) х̌онā *нп.*; **не** ~ नाकाफ़ी (अपर्याप्त) होना *нп.*, कमी होना *нп.* (की *чего-л.*); **не** ~**ет вре́мени** वक़्त (समय) काफ़ी नहीं है, वक़्त

नाकाफ़ी है, वक़्त की कमी है; мне хва́тит मेरे लिये काफ़ी है, मुझे बहुत है; хва́тит! बस!

хвати́ть *см.* хвата́ть II.

хво́йный: ~ лес काँटेदार पेड़ों का जंगल ка̄̃тэда̄р пэро̄̃ ка̄ джангал *м.*

хвост *м.* दुम дум *ж.*, पूँछ пӯ̃чх *ж.*

Хе́льсинки हेल्सिन्की хэ̆лсинкӣ.

хи́мик *м.* कीमियागर кӣмийа̄гар *м.*, रसायनिक раса̄йаник *м.*; रसायनज्ञ раса̄йанагья *м.*, रसायन-शास्त्री раса̄йан-ша̄стрӣ *м.* (*учёный*).

хи́мия *ж.* कीमिया кӣмийа̄ *ж.*, रसायन раса̄йан *м.*

хи́нди *м.* हिंदी хиндӣ *ж.*; **говоря́щий на** ~ हिंदी-भाषी.

хиндуста́ни *м.* 1. (*национальность*) हिंदुस्तानी хиндуста̄нӣ *м.*; 2. (*язык*) हिंदुस्तानी хиндуста̄нӣ *ж.*

хиру́рг *м.* सर्जन сарджан *м.*, जर्राह джарра̄х *м.*

хи́трый चालाक ча̄ла̄к, धूर्त дхӯрта.

хладнокро́вие *с.* धीरता дхӣ| тā *ж* , शांत-चित्त шāнтчитта *м.*

хладнокро́вный धीर дхӣр, शांतचित्त шāнтчитта.

хлеб *м.* 1. रोटी роṭӣ *ж.*; **чёрный (бе́лый) ~** काली (सफ़ेद) रोटी *ж*; **све́жий ~** ताज़ा रोटी *ж.*, **~ с ма́слом** मक्खन लगी रोटी *ж.*, 2. (*зерно*) अनाज анāдж *м.*, अन्न анна *м.*

хлев *м.* मवेशीख़ाना мавэшӣкхāнā *м.*; गोशाला гошāлā *ж.* (*коровник*), सूअर-ख़ाना сӯар-кхāнā *м.* (*свинарник*).

хлопково́дство *с.* कपास की खेती капāс кӣ кхэтӣ *ж.*

хло́пок *м.* रूई рӯӣ *ж.*; कपास капāс *ж.* (*не очищенный от семян*)

хлопчатобума́жн||ый सूती сӯтӣ, रूई का рӯӣ кā; **~ая ткань** सूती कपड़ा *м.*

ход *м.* 1. (*движение*) चलन чалан *м.*, गति гати *ж.*, चाल чāл *ж.*; प्रवाह правāх *м.* (*дела*); **пусти́ть в ~** चालू करना *п.*; **~ собы́тий** घटनाचक्र *м.*; 2. (*вход*) दाख़ि-

ला дākхилā *м.*, प्रवेश правэш *м.*; ~ со двора́ अहाते में से दाखिला (प्रवेश) *м.*; 3. (*в игре*) चाल чāл *ж.*, दाँव дãо *м.*; сде́лать ~ चाल (दाँव) चलना *п.*; ~ конём घोड़े की चाल *ж.*

ходи́ть 1. चलना чалнā *нп.*, जाना джāнā *нп.*; ~ пешко́м पैदल चलना (जाना) *нп.*; ~ на лы́жах स्कीइस पर चलना *нп.*; поезда́ хо́дят ка́ждые два часа́ गाड़ी हर दो घंटे चलती है; ~ в теа́тр थियेटर [देखने] जाना *нп.*; часы́ не хо́дят घड़ी नहीं चलती है; 2. (*в игре*) चाल (दाँव) चलना чāл (дãо) чалнā *п.*; मोहरा चलाना мохрā чалāнā *п.* (*в шахматах*).

ходьб||а́ *ж.* चलना чалнā *м.*, जाना джāнā *м.* полчаса́ ~ы́ पैदल आध घंटे का रास्ता *м.*; ~ на 50 киломе́тров ५० किलोमीटर चलना *м.*

хозя́ин *м.* मालिक мāлик *м.*, स्वामी свāми *м.*; хозя́ева по́ля मैदानवाले *м. мн.*, मैदान के मालिक *м. мн.*

хозя́йка *ж.* मालिकिन мāликин *ж.*, स्वा-

मिनी сва̄мини̇ *ж.*; домашняя ~ गृहिणी *ж.*, गृहरमणी *ж.*

хозя́йничать 1. (*вести хозяйство*) घर करना гхар карна̄ *п.*, गृहस्थी सँभालना грих̆астхӣ са̃бха̄лна̄ *п.*; **2.** (*распоряжаться*) हुक्म चलाना х̆укм чала̄на̄ *п.*

хозя́йство *с.* **1.** अर्थ-व्यवस्था артха-вйава̄стха̄ *ж.*; **наро́дное** ~ राष्ट्रीय अर्थ-व्यवस्था *ж.*; **се́льское** ~ खेती [बारी] *ж.*, कृषि *ж.*; **2.** (*домашнее*) गृहस्थी грих̆астхӣ *ж.*

хоккеи́ст *м.* हाकी का खिलाड़ी х̆а̄кӣ ка̄ кхила̄рӣ *м.*

хокке́й *м* हाकी х̆а̄кӣ *м.*; ~ **с ша́йбой** बर्फ़-हाकी *м.*; ~ **с мячо́м** गेंद-हाकी *м.*; **травяно́й** ~ घास-हाकी *м.*

хокке́йн||ый हाकी का х̆а̄кӣ ка̄; ~**ая кома́нда** हाकी-टीम *ж.*

холм *м.* पहाड़ी пах̆а̄рӣ *ж.*, टीला т̇ӣла̄ *м.*

хо́лод *м.* ठंड т̇ханд̇ *ж.*, सर्दी сардӣ *ж.*, शीत шӣт *м.*

холоди́льник *м.* रैफ़्रीजिरेटर райф̣рӣджи-рэт̣ар *м.*

хо́лодно 1. ठंड (सर्दी) पड़ती है т̣ханд̣ (сардӣ) пар̣тӣ х̃э, जाड़ा पड़ता है джа̄р̣а̄ парта̄ х̃э; сего́дня ~ आज सर्दी (जाड़ा) है; в ко́мнате ~ कमरे में ठंड (सर्दी) है; мне ~ मुझे ठंड (सर्दी) लग रही है; 2. *перен.* रुखाई से рукха̄ӣ сэ; ~ встре́тить кого́-л. का रुखाई से स्वागत करना *п.*

холо́дн||ый ठंडा т̣ханд̣а̄, सर्द сард, शीतल шӣтал; ~ая вода́ ठंडा पानी *м.*

холосто́й अनब्याहा анбйа̄х̃а̄, अविवाहित авива̄х̃ит.

холостя́к *м.* कुँवारा кӯва̄ра̄ *м.*, अविवाहित авива̄х̃ит *м.*

холст *м.* कनवास канва̄с *м.*, किरमिच кирмич *м.*

хор *м.* कोरस корас *м.*, सहगान сах̃га̄н *м.*; петь хо́ром समवेत स्वर में गाना *п.*, मिलके गाना *п.*

хорме́йстер *м.* कोरस-निर्देशक корас-нирдэ-

шак *м.*, सहगान-निर्देशक саҳгāн-нирдэшак *м.*

хоров||о́й कोरस (सहगान) का корас (саҳгāн) кā; ~ **коллекти́в** सहगान-मंडली *ж.*; ~**ое пе́ние** समवेत गान *м.*, सहगान *м.*

хоро́ш||ий अच्छा аччхā, भला бхалā, ख़ूब кхӯб; ◇ **всего́** ~**его!** नमस्ते!

хорошо́ अच्छा аччхā, ख़ूब кхӯб, अच्छी तरह аччхӣ тараҳ, भली भाँति бхалӣ бхāти; **о́чень** ~! बहुत अच्छा!; **мне** ~ मैं आराम से हूँ; **здесь** ~ यहाँ अच्छा है; ~ **игра́ть** अच्छा बजाना *п.* (*на чём-л.*); अच्छा खेलना *п.* (*во что-л.*).

хоте́ть चाहना чāҳнā *п.*, इच्छा करना (रखना) иччхā карнā (ракхнā) *п* (की *что-л.*); **хоти́те ча́ю?** आप चाय पियेंगे?; **как хоти́те!** जैसी आप की इच्छा (मरज़ी) है!; **я хочу́ написа́ть ему́ письмо́** मैं उसे चिट्ठी लिखना चाहता हूँ; **что вы хоти́те?** आप क्या चाहते हैं?

хоте́ться जी चाहना джӣ чāҳнā *п.* (का *о ком-л.*); **мне хо́чется уви́деть его́** मैं

उस से मिलना चाहता हूँ, मेरा जी चाहता है कि उस से मिलूँ; **мне хоте́лось бы...** मैं चाहूँगा कि...

хоть 1. *см.* хотя́; **2.** ही ха̌и, भी бхи; ~ раз एक ही बार; ~ **немно́го** ज़रा भी.

хотя́ यद्यपि йадйапи, हालाँकि ха̌ла̄ки, अगरचे агарчэ.

хо́хот *м.* क़हक़हा ка̇ха̌ка̇ха̌ *м.*, अट्टहास аṫṫаха̌с *м.*

хохота́ть क़हक़हा लगाना (मारना, उड़ाना) ка̇ха̌ка̇ха̌ лага̄на̄ (ма̄рна̄, ура̄на̄) *п.*, अट्टहास करना аṫṫаха̌с карна̄ *п.*

хра́брый बहादुर баха̌дур, साहसी са̄ха̌аси.

хране́ние *с.* रखवाली ракхва̄ли *ж.*; **сдать на** ~ जमा करा देना *п.*; **сдать бага́ж на** ~ सामान माल-खाने में देना *п.*

храни́ть रखना ракхна̄ *п.*, सुरक्षित रखना суракшит ракхна̄ *п.*

храни́ться रहना раха̌на̄ *нп.*, सुरक्षित होना суракшит ха̌она̄ *нп.*

хрестома́тия *ж.* पाठ्यपुस्तक па̄ṫхйапустак *ж.*

христиани́н *м.* ईसाई ӣса̄ӣ *м.*, क्रिस्टान криста̄н *м.*

христиа́нство *с.* ईसाइयत ӣса̄ийат *ж.*, ईसाई धर्म ӣса̄ӣ дхарма *м.*

хрома́ть लँगड़ाना ла̄гр̣а̄на̄ *нп.*

хро́ника *ж.* 1. (*в газете*) समाचार сама̄ча̄р *м. мн.*; 2. (*в кино*) अख़बारी फ़िल्म акхба̄рӣ фильм *м.*, समाचार-संबंधी फ़िल्म сама̄ча̄р-самбандхӣ фильм *м.*, *ж.*

хроника́льный: ~ **фильм** समाचार-संबंधी फ़िल्म сама̄ча̄р-самбандхӣ фильм *м.*, *ж.*

хроно́метр *м.* क्रोनोमीटर крономӣт̣ар *м.*

хронометра́ж *м.* क्रोनोमीटरी крономӣт̣рӣ *ж.*

хруста́ль *м.* बिल्लौर биллаур *м*

хруста́льн||ый बिल्लौरी биллаурӣ; ~**ая посу́да** बिल्लौरी शीशे के बरतन *м. мн.*

худо́жественн||ый कलात्मक кала̄тмак, कलापूर्ण кала̄пӯрна; ~**ое произведе́ние** कलात्मक (कलापूर्ण) कृति *ж.*

худо́жник *м.* (*живописец*) चित्रकार читрака̄р *м.*

худой I (*худощавый*) दुबला дублā, पतला патлā.

худой II (*плохой*) बुरा бурā, ख़राब ќхарāб.

худш||ий से बुरा (ख़राब) сэ бурā (ќхарāб), बदतर бадтар, दुष्टतर душṫатар, सब से बुरा (ख़राब) саб сэ бурā (кхарāб), बदतरीन бадтарӣн, दुष्टतम душṫатам; в ~ем **случае...** ज़्यादा से ज़्यादा यह होगा कि..., अधिक से अधिक यह होगा कि...

хуже से बुरा (ख़राब) сэ бурā (ќхарāб), बदतर бадтар, दुष्टतर душṫатар; ~ **всего** सब से बुरा; **тем** ~ यह तो और भी बुरा है; **мне** ~ मेरी तबीअत पहले से ख़राब (बुरी) है.

Ц

царапина *ж.* खरोंच кхарõч *ж.*, ख़राश ќхарāш *ж.*

цвести लहलहाना лаҳлаҳāнā *нп.*, फूलना

пхӯлнā *нп* , कुसुमित होना кусумит хонā *нп* ; खिलना кхилнā *нп*. (*раскрываться, распускаться*).

цвет *м*. रंग ранг *м*., रंगत рангат *ж*.

цветни́к *м* फुलवारी пхулвāрӣ *ж*., वाटिका вāтикā *ж*.

цветн||о́й रंगीन рангӣн; ◇ ~ы́е мета́ллы अलोह (अलौहिक) धातुएँ *ж*. *мн*.

цвето́к *м*. फूल пхӯл *м*., पुष्प пушпа *м*., कुसुम кусум *м*.

цвето́чн||ый: ~ая ва́за फूलदान пхӯлдāн *м*., गुलदान гулдāн *м*.; ~ горшо́к गमला гамлā *м*.

Цейло́н लंका ланкā, सीलोन сӣлон.

цейтно́т *м*. *шахм*. समय की कमी самай кӣ камӣ *ж*

целико́м पूरी तरह [से] пӯрӣ тарах̌ [сэ], पूर्णतया пӯрнатайā.

целин||а́ *ж* अछूती ज़मीन (धरती) ачхӯтӣ замӣн (дхартӣ) *ж*.; **поднима́ть** ~у́ अछूती जमीन जोतना *п*.

цели́нн||ый: ~ые зе́мли अछूती (बिना

जुती) ज़मीनें ачхӯтӣ (бинā джутӣ) замӣнэ̄ *ж. мн.*

це́литься निशाना बाँधना (साधना) нишāнā бāдхнā (сāдхнā) *п.*, लक्ष्य लगाना лакшйа лагāнā *п.*

целова́ть चूमना чӯмнā *п.*, चुंबन करना чумбан карнā *п.*

це́лый 1. अक्षत акшат, अभंग абханг (*несломанный*); अछूता ачхӯтā (*нетронутый*); 2. पूरा пӯрā, संपूर्ण сампӯрна, सारा сāрā; भर бхар (*ставится после определяемого*); ~ **день** पूरा (सारा) दिन, दिन भर.

цель *ж.* 1. (*мишень*) निशाना нишāнā *м.*, लक्ष्य лакшйа *м.*; 2. इरादा ирāдā *м.*, उद्देश्य уддэшйа *м.*, लक्ष्य лакшйа *м.*; **с це́лью, в це́лях** इरादे (उद्देश्य, लक्ष्य) से (के *чего-л.*); **с како́й це́лью?** किस इरादे (उद्देश्य) से?; **с э́той це́лью** इस इरादे (उद्देश्य) से.

цеме́нт *м.* सिमिंट симинт *м.*

цеме́нтный सिमिंट का симинт кā.

цена́ *ж.* क़ीमत ќӣмат *ж.*, दाम да̄м *м.*, मूल्य мӯлйа *м.*

це́нзор *м.* सेंसर сэ̃сар *м.*

цени́ть 1. (*определять цену*) क़ीमत आँकना (ठहराना) ќӣмат а̄̃кна̄ (т̇хахра̄на̄) *п.*, दाम लगाना да̄м лага̄на̄ *п.*; **2.** *перен.* क़दर करना ќадар карна̄ *п* (की *кого-л.*, *что-л.*), आदर करना а̄дар карна̄ *п.* (का *кого-л.*, *что-л.*).

це́нности *мн.* निधि нидхи *ж.*; जवाहिरात джава̄хира̄т *м. мн.*, गहना гахна̄ *м.* (*драгоценности*); **культу́рные ~** सांस्कृतिक निधि *ж.*

це́нн||ый क़ीमती ќӣматӣ, मूल्यवान мӯлйава̄н, बहुमूल्य бахумӯлйа; अहम ахам, महत्वपूर्ण махатвапӯрна (*важный*); **~ое письмо́** मूल्य सहित रजिस्टरी चिट्ठी *ж.*; **~ая посы́лка** मूल्य सहित रजिस्टरी पार्सल *м.*

це́нтнер *м.* सेंटनर сэ̃т̇нар *м.*

центр *м.* केंद्र кэндра *м.*; **культу́рный ~** सांस्कृतिक केंद्र *м.*; **промы́шленный ~**

औद्योगिक केंद्र *м.*; **быть в це́нтре внима́ния** केंद्र-बिंदु होना *нп.* (का *кого-л.*).

центра́льный केंद्रीय кэндрийа, मध्य мадхйа; **~ комите́т** केंद्रीय कमिटी (समिति) *ж.*; **~ напада́ющий** सेंटर-फ़ारवर्ड *м.*, मध्य-अग्र *м*

цепь *ж.* ज़ंजीर занджӣр *ж*, शृंखला шринкхалā *ж.*

церемо́ни||я *ж.* उत्सव утсав *м.*, संस्कार санскāр *м.*; **~ откры́тия** (*напр. выставки и т. п.*) उद्घाटन-संस्कार *м.*, उद्घाटनोत्सव *м.*; ◇ **без ~й** बेतकल्लुफ़ी से.

це́рковь *ж.* गिरजा гирджā *м.*; गिरजाघर гирджāгхар *м.* (*здание*).

цех *м* विभाग вибхāг *м.*

цивилиза́ция *ж.* सभ्यता сабхйатā *ж*, संस्कृति санскрити *ж.*

цирк *м.* सरकस саркас *м.*

цирков||о́й सरकस का саркас кā; **~ арти́ст** सरकस-ऐक्टर *м.*; **~ое представле́ние** सरकस का तमाशा *м.*

цита́та *ж* उद्धरण уддхаран *м*

цити́ровать उद्धरण करना (देना) уддхаран карнā (дэнā) *п*., उद्धृत करना уддхрит карнā *п*.

ци́трусовые *мн*. खट्टे फल кхаṫṫэ пхал *м*. *мн*. (*плоды*); खट्टे फल के पौधे кхаṫṫэ пхал кэ паудхэ *м*. *мн*. (*деревья*).

циферблáт *м*. [घड़ी का] मुख [гхаṙӣ кā] мукх *м*., डायल ḍāйал *м*.

ци́фр||а *ж*. आँकड़ा ā̃кṙā *м*., अंक анк *м*.; ~ы आँकड़े *м*. *мн*.

цукáты *мн*. शीरे में रखे हुए फल шӣрэ мэ̃ ракхэ х̃уэ пхал *м*. *мн*.

цыгáн *м*. जिप्सी джипсӣ *м*.

цыплёнок *м*. मुर्ग़ी का बच्चा мурġӣ кā бачча̄ *м*., चूज़ा чӯзā *м*.

Ч

чай *м*. चाय чāй *ж*.; **крéпкий** ~ तेज़ (कड़ी) चाय *ж*; **слáбый** ~ हलकी चाय *ж*.; ◇ **дать на** ~ बख़्शिश देना *п*.

чáйка *ж*. गंगा-चिल्ली ганга̄-чиллӣ *ж*.

ча́йник *м.* चायदान чайда̄н *м.*

чалма́ *ж.* साफ़ा са̄фа̄ *м.*, अमामा ама̄ма̄ *м.*

час *м.* 1. घंटा гханта̄ *м.*; полтора́ часа́ डेढ़ घंटा; че́рез ~ घंटे भर में; на ~ ра́ньше समय से एक घंटा पहले; э́то потре́бует два часа́ вре́мени इस में दो घंटे लग जाएँगे; часа́ми घंटों; 2.: кото́рый ~? अब क्या वक़्त है? аб кйа̄ вакт х̌э?, अब कितने बजे हैं? аб китнэ баджэ х̌эйн?; уже́ пя́тый ~ चार बज चुके ча̄р бадж чукэ; в 12 часо́в дня दिन के १२ बजे дин кэ барах̌ баджэ; в 8 часо́в ве́чера शाम के ८ बजे ша̄м кэ а̄тх баджэ; ◇ в до́брый ~! खुश रहो!

часов||о́й I 1. घड़ी का гхарӣ ка̄; ~ механи́зм घड़ी की मशीन *ж.*; ~а́я стре́лка घड़ी की सूई *ж.*; 2. (*ежечасный*) हर (प्रति) घंटे का х̌ар (прати) гханте ка̄.

часово́й II *м.* पहरेदार пах̌рэда̄р *м.*, संतरी сантрӣ *м.*

часовщи́к *м.* घड़ीसाज़ гхарӣса̄з *м.*

ча́стн||ый निजी ниджӣ, व्यक्तिगत вйакти-

гат, जाती зāтӣ; ~ая сóбственность निजी (व्यक्तिगत) संपत्ति *ж.*; ~ая бесéда निजी बातचीत *ж.*

чáсто बार-बार бāр-бāр, अक्सर аксар, बहुधा баҳудхā, प्राय: прāйах; э́то ~ встречáется (бывáет) यह अक्सर मिलता (होता) है.

часть *ж.* हिस्सा хисса̄ *м.*, भाग бхāг *м.*, अंग анг *м.*, अंश анш *м.*; टुकड़ा ṭукр̣ā *м.*, खंड кханḍ *м.* (*кусок*); составнáя ~ आंतरिक अंग *м.*; бóльшая ~ अधिकांश भाग *м.*; ◇ бóльшей чáстью अधिकतर, ज़्यादातर, बहुधा, प्राय:.

час||ы́ *мн.* घड़ी гхар̣ӣ *ж.*; ручны́е ~ [कलाई की] घडी *ж.*; скóлько на вáших ~áх? आप की घड़ी में क्या बजा है?

чáшка *ж.* प्याला пйāлā *м.*, प्याली пйāлӣ *ж.*; ~ кóфе एक प्याली काफ़ी.

чáще [से] ज़्यादा (अधिक) [сэ] зйāдā (адхик).

чегó किस का кис кā, किन का кин кā; для ~ э́то? यह किस लिये है?

чей किस का кис кā, किन का кин кā; **чья э́то кни́га?** यह किस की किताब है?

чек *м.* चेक чэк *м.*; हुंडी х̆ундӣ *ж.* (*банковый*).

челове́к *м* आदमी āдмӣ *м.*, मनुष्य манушйа *м.*, मानव мāнав *м.*

челове́чество *с.* मानव-जाति мāнав-джāти *ж.*, मनुष्य-जाति манушйа-джāти *ж.*

че́люсть *ж.* जबड़ा джабрā *м.*

чем: ~ **вы за́няты?** आप किस काम में लगे हैं? āп кис кāм мэ̄ лагэ х̆эй̄?

чемода́н *м.* सूटकेस сӯткэс *м.*, बैग байг *м.*

чемпио́н *м.* चैंपियन чаймпиийан *м.*; ~ **ми́ра** विश्व-चैंपियन *м.*; ~ **по прыжка́м в высоту́** ऊँची छलाँग लगाने में चैंपियन *м.*; ~ **по прыжка́м в длину́** लंबी छलाँग लगाने में चैंपियन *м.*; ~ **по шта́нге** वज़न उठाने में चैंपियन *м.*; ~ **по бо́ксу** मुक्केबाज़ी का चैंपियन *м.*

чемпиона́т *м.* चैंपियनशिप чаймпииjаншип *ж.*; ~ **на пе́рвенство ми́ра** विश्व-विजय प्रतियोगिता *ж.*

чему́: ~ вы удивля́етесь? आप को किस बात पर आश्चर्य है? āп ко кис бāт пар āшчарйа хэ?

че́рез 1. पर пар, पर से пар сэ (*поперёк*); में से мẽ сэ (*сквозь*); के ऊपर से кэ ӯпар сэ (*поверх*); перепры́гнуть ~ ручéй नाले पर से कूदना *нп.*; доро́га идёт ~ лес रास्ता जंगल से (में, में से) होकर जाता है; 2. में мẽ, के बाद кэ бāд; ~ два часа́ दो घंटे में; ~ не́которое вре́мя थोड़ी देर के बाद, थोड़े दिनों के बाद; приходи́ть ~ день एक दिन छोड़कर आना *нп.*

че́реп *м.* खोपड़ी кхопрӣ *ж.*, कपाल капāл *м.*

чере́шня *ж.* चेरी чэрӣ *ж.* (*плод*); चेरी का पेड़ чэрӣ кā пэр *м.* (*дерево*).

черни́ка *ж.* बिलबेरी билбэрӣ *ж.*

черни́ла *мн.* स्याही сйāхӣ *ж.*, रोशनाई рошнāӣ *ж.*

черни́льница *ж.* दावात дāвāт *ж.*, स्याहीदान сйāхӣдāн *м.*

черновúк *м.* मसविदा масвидā *м.*, पांडुलिपि пāңдулипи *ж.*

чернозём *м.* काली मिट्टी (ज़मीन) кāли миттӣ (замӣн) *ж.*

чернослив *м.* सूखे बेर сӯкхэ бэр *м. мн.*

чёрн||ый काला кāлā, स्याह сийāх̃; ◇ ~ ход चोरदर्वाज़ा *м.*; ~ое дерево आबनूस *м.*

чёрствый (*о хлебе*) सूखा сӯкхā, रूखा рӯкхā.

черт||а́ *ж.* 1. (*линия*) लकीर лакӣр *ж.*, रेखा рэкхā *ж.*; 2. हद х̃ад *ж.*, सीमा сӣмā *ж.*; в ~е́ города नगर की सीमा के अंदर; за ~о́й города नगर की सीमा के बाहर; ◇ в общих ~а́х मोटे तौर पर.

чертёж *м.* नक़्शा накшā *м.*, रेखा-चित्र рэкхā-читра *м.*

черти́ть नक़्शा उतारना (खींचना) накшā утāрнā (кхӣчнā) *п.*, रेखा-चित्र खींचना рэкхā-читра кхӣчнā *п.*

чеса́ть 1. (*причёсывать*) कंघी करना кангхӣ карнā *п.*; 2. (*руку, нос*) खुजलाना кхуджлāнā *п.*

чеса́ться 1. (*почесаться*) अपना बदन खुजलाना апнā бадан кхуджлāнā *п.*;

2. (*об ощущении*) खुजली उठना (होना) кхуджлӣ ут̇хна̄ (х̆она̄) *нп.* (में *о чём-л.*).

чеснóк *м.* लहसुन лахсун *м.*

чéствовать अभिनंदन करना абхинандан карна̄ *п.* (को *кого-л.*).

чéстн||ый सच्चा сачча̄, ईमानदार ӣма̄нда̄р, सत्यनिष्ठ сатйаништ̇ха; ◇ ~ое слóво ईमान की बात *ж.*

честь *ж.* इज़्ज़त иззат *ж.*, प्रतिष्ठा пратишт̇ха̄ *ж.*; आदर а̄дар *м.*, सम्मान самма̄н *м.* (*почёт, уважение*), ◇ в ~ सम्मान में (के *кого-л., чего-л.*).

чесучá *ж.* टसर т̇асар *м.*

четвéрг *м.* बृहस्पति[वार] брих̆аспати[ва̄р] *м.*, गुरुवार гурува̄р *м.*, जुमेरात джумэра̄т *ж.*

четвёрка *ж.* *спорт.* चार पतवारों की नौका ча̄р патва̄рõ кӣ наука̄ *ж.*

чéтверо चार ча̄р, चारों ча̄рõ.

четвёртый चौथा чаутха̄, चतुर्थ чатуртха.

чéтверт||ь *ж.* चौथाई чаутха̄ӣ *ж.*, पाव па̄о *м.*, चतुर्थांश чатуртха̄нш *м.*; ~ чáса

पाव घंटा; ~ второ́го सवा एक बजा; без ~и час पौने एक बजा.

четы́ре चार чāр.

четы́реста चार सौ чāр сау.

четырёхэта́жный चौमंजिला чаумaнзилā.

четы́рнадцать चौदह чаудах̌.

чех *м.* चेक [निवासी] чэк [нивāсӣ] *м.*

Чехослова́кия चेकोस्लोवेकिया чэкословэкийā.

чехослова́цкий चेकोस्लोवेक чэкословэк.

че́шский चेक чэк.

Чи́ли चिली чилӣ.

чини́ть I मरम्मत करना марамма т карнā *п.*

чини́ть II (*карандаш*) छीलना чхӣлнā *п.*, तेज़ करना тэз карнā *п.*

чи́сленность *ж.* तादाद тāдāд *ж.*, संख्या санкхйā *ж.*; ~ населе́ния जनसंख्या *ж.*

числ||о́ *с.*1. तादाद тāдāд *ж.*, संख्या санкхйā *ж.*; गिनती гинтӣ *ж.* (*количество*); в том ~е́ उस (उन) में; в ~е́ прибы́вших आनेवालों में; из ~а́... ...में से;

2. तारीख़ та̄рӣкх *ж.*, तिथि титхи *ж.*, दिनांक дина̄нк *м.*; како́е сего́дня ~? आज कौनसी तारीख़ है?; сего́дня четвёртое ~ आज चौथी तारीख़ है.

чи́стильщик *м.*: ~ сапо́г बूट पालिश करनेवाला бӯт па̄лиш карнэва̄ла̄ *м*

чи́стить साफ़ करना са̄ф карна̄ *п.*; झाड़ना джха̄рна̄ *п.* (*вытряхивать, выколачивать*); माँजना ма̃джна̄ *п.*, मलना мална̄ *п.* (*протирать*); ~ боти́нки जूते (जूतों) पर पालिश करना *п*; ~ зу́бы दातुन करना *п.*, दाँतों पर ब्रश करना *п.*; ~ пла́тье कपड़े पर ब्रश करना *п.*

чи́стк||а *ж.* सफ़ाई сафа̄ӣ *ж.*, परिमार्जन парима̄рджан *м.*; отдава́ть в ~у धोने के लिये देना *п.*

чистота́ *ж.* सफ़ाई сафа̄ӣ *ж.*, सुथरापन сутхра̄пан *м.*, शुद्धता шуддхата̄ *ж.*

чи́ст||ый साफ़ са̄ф, साफ़-सुथरा са̄ф-сутхра̄, शुद्ध шуддха; अमिश्रित амишрит, विशुद्ध вишуддха (*без примеси*); ~ые ру́ки साफ़ हाथ *м. мн.*; ~ во́здух साफ़ हवा

ж.; ~ая вода́ साफ़ पानी *м.*; ~ое зо́лото विशुद्ध सोना *м.*

чита́льня *ж.* वचनालय вачанāлай *м.*

чита́тель *м.* पढ़नेवाला пар̣хнэвāлā *м.*, पाठक пāтхак *м.*

чита́ть पढ़ना пар̣хнā *п.*; ~ **ле́кции** लेकचर (व्याख्यान) देना *п.*; ~ **вслух** पढ़ (पढ़के) सुनाना *п.*

чиха́ть छींकना чхйкнā *нп*, छींक मारना чхйк мāрнā *п.*

чихну́ть *см.* чиха́ть.

член *м.* सदस्य садасйа *м.*, मेंबर мэмбар *м.*; **действи́тельный** ~ नियमित सदस्य *м.*; ~-**корреспонде́нт** अनियमित सदस्य *м.*; **почётный** ~ सम्मानित सदस्य *м.*

чо́каться जाम मिलाना джāм милāнā *п.*

чо́кнуться *см.* чо́каться.

чрезме́рный हद से ज़्यादा (अधिक) хад сэ зйāдā (адхик), अत्यधिक атйадхик.

чте́ние *с.* पढ़ना пар̣хнā *м.*, पाठ пāтх *м.*

что I क्या кйā; ~ **вы сказа́ли?** आप ने क्या कहा?; ~ **вы хоти́те?** आप क्या

चाहते हैं?; не́ за ~! कोई बात नहीं!; ~ мы бу́дем де́лать? हम क्या करेंगे?; ~ э́то тако́е? यह क्या है?; ~ же! तो क्या!; что! क्या!

что II कि ки; он сказа́л, ~ не придёт उस ने कहा कि मै नही आऊँगा.

что́бы कि ки, ताकि та̄ки; для того́, ~... ताकि, इस लिये... कि...; вме́сто того́, ~... इस के बदले (बजाए) कि...

что́-либо कुछ кучх, कुछ न कुछ кучх на кучх; कोई बात кои ба̄т *ж.* (*какое-л. явление*); कोई चीज кои чӣз *ж.* (*предмет, вещь*).

что́-нибудь *см.* что́-либо.

что́-то *см.* что́-либо.

чу́вство *с.* होश х̌ош *м.*, सुध судх *ж.*, संज्ञा сангья̄ *ж.*; без чувств बेहोश, बेसुध; лиша́ться чувств बेहोश (बेसुध) पड़ना *нп.*; прийти́ в ~ होश में आना *нп.*; приводи́ть в ~ होश में लाना *п.*; ◇ ~ до́лга कर्तव्य-भावना *ж.*

чу́вствовать महसूस (अनुभव) करना мах̌-

сус (анубхав) карна̄ *п.*; ~ **го́лод** भूख लगना *нп.* (को *о ком-л.*); ~ **уста́лость** थकान महसूस (अनुभव) करना *п.*; ~ **себя́ лу́чше** तबीअत पहले से अच्छी होना *нп.* (की *о ком-л.*).

чугу́н *м.* कच्चा लोहा каччā лоха̄ *м.*

чуда́к *м.* अद्भुत (अजीबोग़रीब) आदमी адбхут (аджӣбогарӣб) ādмӣ *м.*

чужо́й 1. (*принадлежащий другим*) पराया парāйā; 2. (*посторонний*) पराया парāйā, अजनबी аджнабӣ, विजातीय виджāтӣйа.

чуло́к *м.* मोज़ा мозā *м.*, जुराब джурāб *м.*

чу́ткий 1. संवेदनशील санвэданшӣл; तेज़ тэз (*о слухе*); ~ **сон** हलकी नींद *ж.*; 2. *перен.* संवेदनशील санвэданшӣл, सहृदय сахридай.

Ш

шаг *м.* क़दम кадам *м.*, डग даг *м.*, पद пад *м.*; **на ка́ждом ~у́** क़दम क़दम पर.

шага́ть पैर (क़दम) उठाना (बढ़ाना) пайр

(ка̇дам) ут̇ха̄на̄ (бар̇ха̄на̄) *п.*, डग देना д̇аг дэна̄ *п.*

ша́гом: идти́ (е́хать) ~ क़दम क़दम चलना ка̇дам кадам чална̄ *нп.*

ша́йб||а *ж. спорт.* हिट х̌ит̇ *м.*; **забра́сывать ~у** हिट मारना *п.*

шаль *ж.* शाल ша̄л *ж.*

шампа́нское *с.* शांपीन मदिरा ша̄мпйн мадира̄ *ж.*

шанс *м.* मौक़ा маука̇̄ *м.*, अवसर авасар *м.*, संभावना самбха̄она̄ *ж.*; **име́ть ~ на успе́х (на вы́игрыш)** कामयाबी (जीत) का मौक़ा (अवसर) होना *нп.* (को *о ком-л.*); **у него́ нет никаки́х ша́нсов на вы́игрыш** उसे जीतने (जीत) की कोई संभावना नहीं है.

ша́пк||а *ж.* टोपी т̇опй *ж.*, टोप т̇оп *м.*; **без ~и** नंगे सिर.

шар *м.* गोल гол *м.*; **земно́й ~** भूगोल *м.*

шарж *м.* (*карикатура*) कारटून ка̄рт̇ӯн *м.*, व्यंग्यचित्र вйангйачитра *м.*

шарова́ры *мн.* शलवार шалва̄р *м.*, इजार иза̄р *ж.*

шарф *м* गुलूबंद гулӯбанд *м.*

шах *м* 1. (*титул*) शाह ша̄х̆ *м.*, 2. *шахм.* शह шах̆ *ж.*, किश्त кишт *ж.*; **объявля́ть ~** किश्त करना *п.*

шахмати́ст *м.* शतरंजबाज шатранджба̄з *м.*, शतरंज का खिलाड़ी шатрандж ка̄ кхила̄рӣ *м.*

шахмати́стка *ж.* शतरंज की खिलाड़ी шатрандж кӣ кхила̄рӣ *ж.*

ша́хматн||ый शतरंज (चैस) का шатрандж (чайс) ка̄, **~ турни́р** शतरंज-टूर्नामेंट *м.*, *ж.*; **~ая доска́** बिसात *ж*; **~ая па́ртия** शतरंज की बाजी *ж.*; **междунаро́дный ~ чемпиона́т** अंतर्राष्ट्रीय शतरंज-प्रतियोगिता *ж*

ша́хматы *мн* शतरंज шатрандж *м*, चतुरंग чатуранг *м*, चैस чайс *м.*; **игра́ть в ~** शतरंज खेलना *п.*

шахова́ть किश्त करना кишт карна̄ *п*

ша́хта *ж.* खान кха̄н *ж.*

шахтёр *м.* खान-मज़दूर кхāн-маздӯр *м.*

ша́шки *мн.* (*игра*) ड्राफ़्ट्स ḍрāфтс *м.*

шашлы́к *м.* शशलिक шашлик *ж.*

швед *м.* स्वीड свӣḍ *м.*

шве́дский स्वीडिश свӣḍиш.

швейца́р *м.* दरबान дарбāн *м.*, द्वारपाल двāрпāл *м.*

швейца́рец *м.* स्वीस свӣс *м.*

Швейца́рия स्वीटजरलैंड свӣṭзарлаӣнḍ.

швейца́рский स्वीस свӣс.

Шве́ция स्वीडन свӣḍан.

швея́ *ж.* दर्ज़िन дарзин *ж.*

шевели́ть हिलाना х̆илāнā *п.*, डुलाना ḍулāнā *п.*

шевели́ться हिलना х̆илнā *нп.*, डुलना ḍулнā *нп.*

шеви́от *м.* सर्ज сардж *ж.*

шеде́вр *м.* उत्कृष्ट कृति уткришṭа крити *ж.*

шёлк *м.* रेशम рэшам *м.*; **натура́льный** ~ असली रेशम *м.*; **иску́сственный** ~ नक़ली (बनावटी) रेशम *м.*

шёлков||ый रेशमी рэшмӣ; ~ое пла́тье रेशमी फ़्राक *м.*; ~ые чулки́ रेशमी मोज़े *м. мн.*
шёпот *м.* फुसफुसाहट пхуспхуса̄хат *ж.*
шепта́ть फुसफुसाना пхуспхуса̄на̄ *нп.*
шере́нга *ж.* सफ़ саф *ж.*, पाँत па̄т *ж.*
шерсть *ж.* 1. (*животных*) ऊन ӯн *м.*, बाल ба̄л *м.*; 2. (*материал*) ऊनी कपड़ा ӯнӣ капра̄ *м.*
шерстян||о́й ऊनी ӯнӣ; ऊन का बना ӯн ка̄ бана̄ (*сделанный из шерсти*); ~а́я мате́рия ऊनी कपड़ा *м.*
шест *м.* बल्ली баллӣ *ж.*, लग्गा лагга̄ *м.*
ше́ствие *с.* जलूस джалус *м.*; фа́кельное ~ मशाल का जलूस *м.*
ше́стеро छ чха.
шестна́дцать सोलह солах.
шесто́й छठा чхатха̄.
шесть छ чха.
шестьдеся́т साठ са̄тх; ~ оди́н इकसठ; ~ два बासठ; ~ три तिरसठ; ~ четы́ре चौसठ; ~ пять पैंसठ; ~ шесть छियासठ;

~ семь सरसठ; ~ вóсемь अड़सठ; ~ дéвять उनहत्तर.

шестьсóт छ: सौ чха сау.

шеф-пóвар *м.* बड़ा ख़ानसामाँ барā кхāнсāмā̃ *м.*, प्रमुख रसोइया прамукх расоийā *м.*

шéя *ж.* गला галā *м.*, गरदन гардан *ж.*, कंठ кантх *м.*

шúна *ж.* टायर тāйар *м.*; हाल хāл *ж.* (*железная*).

ширин||**á** *ж.* चौड़ाई чаурāӣ *ж.*; ~**óй в 10 мéтров** १० मीटर चौड़ा.

шúрма *ж.* टट्टी таттӣ *ж.*, परदा пардā *м.*

ширóк||**ий** चौड़ा чаурā; ~**ие поля́** (*шляпы*) चौड़ा छज्जा *м.*

широкоэкрáнный: ~ **фильм** चौड़े परदे का फ़िल्म чаурэ пардэ кā фильм *м.*; ~ **кинотеáтр** चौड़े परदे का सिनेमाघर чаурэ пардэ кā синэмāгхар *м.*

шить सीना сӣнā *п.*

шифóн *м.* (*полотно*) शिफ़ान шифāн *м.*

шúшка *ж.* 1. (*от ушиба*) गुमटा гумтā *м.*, 2. *бот.* चिलग़ोज़ा чилгозā *м.*

шкату́лка *ж.* डिबिया дибийā *ж.*, पेटी пэ́тӣ *ж.*

шкаф *м.* अलमारी алмāрӣ *ж.*; **кни́жный** ~ किताबों की अलमारी *ж*; **платяно́й** ~ कपड़ों की अलमारी *ж.*

шко́ла *ж.* पाठशाला пāт̇хшāлā *ж*, स्कूल скӯл *м.*; **нача́льная** ~ प्राथमिक (प्राइ-मरी) स्कूल *м.*; **сре́дняя** ~ माध्यमिक (सेकंडरी) स्कूल *м*, **вы́сшая** ~ उच्चशि-क्षालय *м*; **бале́тная** ~ बैले-स्कूल *м.*; **театра́льная** ~ थियेटर-स्कूल *м.*

шко́льник *м* स्कूल का लड़का скӯл кā ларкā *м.*, छात्र чхāтра *м.*

шко́льница *ж.* स्कूल की लड़की скӯл кӣ ларкӣ *ж.*, छात्रा чхāтрā *ж.*

шко́льный स्कूली скӯлӣ; ~ **учи́тель** स्कूल--शिक्षक *м*, स्कूल-मास्टर *м*

шку́ра *ж.* चमड़ा чамрā *м.*, खाल кхāл *ж.*

шлюз *м* लाक лāк *м.*, स्लूस слӯс *м.*

шлю́пка *ж.* नाव нāо *ж.*, बोट бот *ж*

шля́п||а *ж.* टोप т̇оп *м.*, टोपी топӣ *ж.*, हैट хайт̇ *м*; **надева́ть** ~**у** टोप (हैट)

लगाना (पहनना) п.; снимáть ~у टोप (हैट) उतारना п.

шнурóк *м.* (*для ботинок*) [जूते का] तसमा [джӯтэ кā] тасмā *м.*

шов *м.* सीवन сӣван *м.*, लपकी лапкӣ *ж.*

шоколáд *м.* चाकलेट чāклэт̇ *м.*

шоколáдн||ый चाकलेट का чāклэт̇ кā; ~**ые конфéты** चाकलेट के कन्फ़ेट *м. мн.*

шоссé *с.* शाहराह шāхрāх̆ *ж.*, राजपथ рāджпатх *м.*, पक्की सड़क паккӣ сарак *ж.*

шотлáндец *м.* स्काटलैंडवाला скāт̇лайн̆двā-лā *м.*

Шотлáндия स्काटलैंड скāт̇лайн̆д.

шотлáндский स्काटिश скāт̇иш.

шофёр *м.* मोटर-चालक мот̇ар-чāлак *м.*, [मोटर-]ड्राइवर [мот̇ар-] драӣвар *м.*

шпагáт *м.* सुतली сутлӣ *ж.*

шпúлька *ж.* (*для волос*) बालों की पिन бāлō̆ кӣ пин *ж.*, बालों का काँटा бāлō̆ кā кā̆т̇ā *м.*

шприц *м.* पिचकारी пичкāрӣ *ж.*

шпрóты *мн.* स्प्रैट-मछली спрайт̇-мачхлӣ *ж.*

шрам *м.* दाग़ дāг̇ *м.*, चकत्ता чакаттā *м.*

шрифт *м.* लिपि липи *ж.*, टाइप т̇āип *м.*

штанги́ст *м.* वजन उठानेवाला вазан ут̇хā-нэвāлā *м.*

штаны́ *мн.* पतलून патлӯн *м.*, पाजामा пāджāмā *м.*

шта́пель *м.* (*полотно*) टसर т̇асар *м.*

штат I *м.* (*административно-территориальная единица*) राज्य рāджйа *м.*, राष्ट्र рāшт̇ра *м.*, प्रदेश прадэш *м.*

штат II *м.* (*личный состав*) अमला амлā *м.*, स्टाफ़ ст̇āф *м.*

шта́тский ग़ैरफ़ौजी г̇айрфауджӣ, असैनिक асайник; सादा сāдā (*о платье*).

ште́мпель *м.* मुहर мух̆ар *ж.*, ठप्पा т̇хаппā *м.*, छाप чхāп *ж.*; **почто́вый ~** डाक की मुहर *ж.*

ште́псель *м.* प्लग плаг *м.*

штиль *м.* शांति шāнти *ж.*, समुद्र की स्थिरता самудра кӣ стхиртā *ж.*

што́пать रफ़ू करना рафӯ карнā *п.*, धागा भरना дхāгā бхарнā *п.* (में *что-л.*).

што́пор *м.* पेचकश пэчкаш *м.*

што́ра *ж.* [खिड़की का] परदा [кхиркӣ кā] пардā *м.*, चिलमन чилман *ж.*

шторм *м.* तूफ़ान тӯфāн *м.*

штраф *м.* जुरमाना джурмāнā *м.*, दंड данд *м.*

штрафн||о́й: ~ **уда́р** फाउल किक фāул кик *ж.*; ~**о́е очко́** फ़ाउल प्वाइंट фāул пвāинт *м.*

шту́ка *ж.* एक टुकड़ा эк тукрā *м.*, अदद адад *м.*; थान тхāн *м.* (*ткани*); **не́сколько штук** कई, कई अदद; **штук пять...** लगभग (कोई) पाँच अदद...

штукату́р *м.* प्लास्तरकार плāстаркāр *м.*, प्लास्तर करनेवाला плāстар карнэвā-лā *м.*

штукату́рка *ж.* प्लास्तर плāстар *м.*, लेप лэп *м.*, छोप чхоп *м.*

шту́чн||ый: ~**ая прода́жа** खुदरा-बिक्री кхудрā-бикрӣ *ж.*; ~ **това́р** खुदरा кхудрā *м.*

шу́ба *м.* (*меховая*) पोस्तीन постӣн *м.*

шум *м.* शोर шор *м.*, कोलाहल колāх̆ал *м.*, धूम дхӯм *м.*

шумéть शोर-गुल (कोलाहल, धूम) करना (मचाना) шор-ġул (колāх̆ал, дхӯм) карнā (мачāнā) *п.*, चिल्लाना чиллāнā *нп.*

шýмн||ый कोलाहलपूर्ण колāх̆алпӯрна, नादकार нāдкāр; ~**ые привéтствия** जयजयकार *м.*

шýрин *м.* बहनोई бах̆ной *м.*, साला сāлā *м.*

шути́ть मज़ाक़ (हँसी) करना мазāк̇ (х̆āсӣ) карнā *п.*, ठट्ठा करना (उड़ाना) т̇хат̇т̇хā карнā (уṙāнā) *п.*; **я шучý** मैं मज़ाक़ करता हूँ.

шýтк||а *ж.* मज़ाक़ мазāк̇ *м.*, हँसी х̆āсӣ *ж.*, दिल्लगी диллагӣ *ж.*; **в ~у** मज़ाक़ (हँसी, दिल्लगी) में; **э́то не ~** यह हँसी की बात नहीं.

шутли́вый हँसोड़ х̆āсоṙ, मज़ाक़िया мазāк̇ийā.

шутя́ 1. (*смеясь*) हँसी (मज़ाक़) करते हुए х̆āсӣ (мазāк̇) картэ х̆уэ; **2.** (*очень легко*) आसानी से āсāнӣ сэ.

Щ

щаве́ль *м.* चूक чӯк *м.*, चुक्र чукра *м.*

щади́ть 1. (*давать пощаду*) दया करना дайā карнā *п.* (पर, के ऊपर *кого-л.*, *что-л.*), दया आना дайā āнā *нп.* (पर, के ऊपर *кого-л.*, *что-л.*, को *о ком-л.*); 2. (*беречь*) बचाना бачāнā *п.*

щека́ *ж.* गाल гāл *м.*, कपोल капол *м.*

щётка *ж.* ब्रश браш *м.*; **одёжная** ~ कपड़ों का ब्रश *м.*; **сапо́жная** ~ जूते का ब्रश *м.*; ~ **для воло́с** बालों का ब्रश *м.*

щи *мн.* श्ची шчӣ *ж.*, गोभी का शोरबा гобхӣ кā шорбā *м.*

щи́колотка *ж.* टखना ṫакхнā *м.*

щипко́вый: ~ **инструме́нт** तारों का बाजा тāрõ кā бāджā *м.*

щипцы́ *мн.* चिमटा чимṫā *м.*, संडसी сандси *ж.*; चिमटी чимṫӣ *ж.* (*маленькие*); ~ **для зави́вки** बाल घुंघराले बनाने की चिमटी *ж.*; ~ **для оре́хов** सरौता *м.*; ~ **для са́хара** शक्कर उठाने की चिमटी *ж.*

щу́ка *ж.* पाइक-मछली пāик-мачхлӣ *ж.*

щу́пать टटोलना ṫаṫолнā *п.*, टोहना ṫоx̌нā *п.*, टकटोरना ṫакṫорнā *п.*

щу́риться आँखें मीचना а̃кхэ̃ мӣчнā *п.* (*о человеке*); आँखें मिचना а̃кхэ̃ мичнā *нп.* (*о глазах*).

Э

Эквадо́р इक्वेडोर иквэдор.

эква́тор *м.* भूमध्यरेखा бхӯмадхйарэкхā *ж.*, भूचक्र бхӯчакра *м.*

экза́мен *м.* इम्तहान имтаx̌āн *м.*, परीक्षा парӣкшā *ж.*; ~ **на аттеста́т зре́лости** सेकंडरी स्कूल की परीक्षा *ж.*; **держа́ть** ~ इम्तहान (परीक्षा) पास करना *п.*; **вы́держать** ~ इम्तहान (परीक्षा) में पास हो जाना *нп.*; **не вы́держать** ~**а** इम्तहान (परीक्षा) में फ़ेल हो जाना *нп.*; **вступи́тельные** ~**ы** प्रवेश-परीक्षाएँ *ж. мн.*; **у́стный** ~ मौखिक परीक्षा *ж.*; **пи́сьменный** ~ लिखित परीक्षा *ж.*

экземпля́р *м.* (*книги, газеты*) कापी ка̄пӣ *ж.*, प्रति прати *ж.*

экипа́ж *м.* (*команда*) अमला амла̄ *м.*; चालक-मंडल ча̄лак-маӣдал *м.* (*самолёта*).

эконо́мика *ж.* 1. अर्थतंत्र артхатаптра *м.*, अर्थ-व्यवस्था артха-вйавастха̄ *ж.*; 2. (*наука*) अर्थशास्त्र артхаша̄стра *м.*

экономи́ческий आर्थिक а̄ртхик.

экра́н *м.* [सिनेमा का] परदा [синэма̄ ка̄] парда̄ *м.*, स्क्रीन скрӣн *м.*

экскава́тор *м.* खोदक मशीन кходак машӣн *ж.*, एक्स्क्वेटर экскве̄тар *м.*

экскурса́нт *м.* दर्शक даршак *м.*, सैर करनेवाला сайр карнэва̄ла̄ *м.*

экску́рсия *ж.* सैर сайр *ж.*

экскурсово́д *м.* सैर का गाइड сайр ка̄ га̄ид *м.*

экспеди́ция *ж.* यात्रा йа̄тра̄ *ж.*, अभियान абхийа̄н *м.*

эксплуата́ция *ж.* 1. (*кого-л.*) शोषण шошан *м.*; 2. (*использование*) इस्तेमाल истэма̄л *м.*, उपयोग упайог *м.*

эксплуатировать 1. शोषण करना шошан карнā *п.* (का *кого-л.*); 2. (*использовать*) इस्तेमाल (उपयोग) करना истэмāл (упайог) карнā *п.* (का *что-л.*).

экспозиция *ж.* 1. (*показ*) शो шо *м.*, प्रदर्शन прадаршан *м.*, नुमाइश нумāиш *ж.*; 2. *фото* एक्सपोज़ экспоз *м.*

экспонат *м.* नमूना намӯнā *м.*, प्रदर्शित वस्तु прадаршит васту *ж.*

экспорт *м.* निर्यात нирйāт *м.*, एक्सपोर्ट экспорт *м.*

экспортировать [देश के] बाहर भेजना [дэш кэ] бāх̆ар бх̣эджнā *п.*, निर्यात करना нирйāт карнā *п.*

экспресс *м.* एक्स्प्रेस экспрэс *ж.*

экстракт *м.* अरक़ арак *м.*, निचोड़ ничор̣ *м.*; **хвойный** ~ चीढ़ के काँटों का अरक़ (निचोड़) *м.*

экстренный 1. (*чрезвычайный*) विशेष вишэш, असाधारण асāдхāран; ~ **выпуск** विशेषांक *м.*; 2. (*срочный*) फ़ौरी фаури, तात्कालिक тāткāлик.

элева́тор *м.* एलीवेटर элӣвэ̄тар *м.*

элега́нтный सजीला саджӣла̄, सुरूप сурӯп.

эле́ктрик *м.* एलेक्ट्रीशियन элэкт̄рӣши-йан *м.*

электрифика́ция *ж.* बिजलीकरण биджлӣ-карап *м*, विद्युत्करण видйуткарап *м.*

электри́ческ||ий बिजली (विद्युत) का биджлӣ (видйут) ка̄, वैद्युतिक вайдйутик; **~ая ла́мпочка** बिजली का लैंप *м.*, बिजली-बत्ती *ж.*; **~ая пли́тка** बिजली का चूल्हा *м.*

электри́чество *с.* बिजली биджлӣ *ж.*, विद्युत видйут *ж.*; **зажига́ть ~** बिजली जलाना *п.*; **гаси́ть ~** बुझाना *п*

электрово́з *м.* बिजली-इंजन биджлӣ-инджан *м.*

электропо́езд *м.* बिजली की रेलगाड़ी биджлӣ кӣ рэлга̄р̣ӣ *ж.*

электрополотёр *м.* बिजली से फ़र्श पालिश करने की मशीन биджлӣ сэ фарш па̄лиш карнэ кӣ машӣн *ж.*

электросва́рщик *м.* वेल्डिंग करनेवाला вэлд̣инг карнэва̄ла̄ *м.*

электростáнция *ж.* बिजलीघर биджлӣ-гхар *м.*

электротéхник *м.* एलेक्ट्रीशियन элэктрӣшийан *м.*, बिजली का मिस्त्री биджлӣ кā мистрӣ *м.*

электроэнéргия *ж.* बिजली-शक्ति биджлӣ-шакти *ж.*, विद्युत-शक्ति видйут-шакти *ж.*

эмалирóванн||ый: ~**ая посýда** मीने के बरतन мӣнэ кэ бартан *м. мн.*

эмáль *ж.* मीना мӣнā *м.*, इनामिल инāмил *м.*

эмблéма *ж.* निशान нишāн *м.*, लांछन лāнчхан *м.*, प्रतीक пратӣк *м.*, चिह्न чих̌на *м.*

эмигрáнт *м.* प्रवासी правāсӣ *м.*

энергúчный उद्योगी удйогӣ, उत्साही утсāх̌ӣ, फुरतीला пхуртӣлā; ~ **человéк** उत्साही (फुरतीला) आदमी *м.*

энéргия *ж.* 1. ताक़त тāкат *ж.*, शक्ति шакти *ж.*; 2. (*усилия, старания*) उत्साह утсāх̌ *м.*, सरगर्मी саргармӣ *ж.*

энтузиа́зм *м.* उत्साह утса̄х̄ *м.*, जोश джош *м.*, सरगर्मी саргармӣ *ж.*

энциклопе́дия *ж.* विश्वकोष вишвакош *м.*

эпиде́мия *ж.* महामारी маха̄ма̄рӣ *ж.*, वबा ваба̄ *ж.*

эпило́г *м.* उपसंहार упасанх̄а̄р *м.*

эпо́ха *ж.* ज़माना зама̄на̄ *м.*, दौर даур *м.*, काल ка̄л *м.*, युग йуг *м.*

э́ра *ж.* **1.** (*система летосчисления*) युग йуг *м.*, सन сан *м.*; **2.** *см.* эпо́ха.

Эритре́я एरीट्रिया эриṫрийа̄.

эскала́тор *м.* चलती सीढ़ी чалтӣ сӣрх̣ӣ *ж.*, ऐस्केलेटर айскэлэṫар *м.*

эски́з *м.* *жив.* ख़ाका ќх̣а̄ка̄ *м.*, रेखा-चित्र рэкх̣а̄-читра *м.*

эстафе́т||а *ж.* रिले-रेस рилэ-рэс *м.*, एस्टाफ़ेट эсṫа̄фэṫ *м.*; **передава́ть ~у** डंडी सौंपना *п.*

эстафе́тный: ~ **бег** रिले-रेस рилэ-рэс *м.*

эсто́нец *м.* एस्तोनियन эстонийан *м.*

Эсто́ния एस्तोनिया эстонийа̄.

Эсто́нская ССР एस्तोनिया सोवियत समाज-

वादी प्रजातंत्र эстонийā совийат самāдж-вāдӣ праджāтантра.

эсто́нский एस्तोनियन эстонийан.

эстра́д||а *ж.* 1. (*площадка*) मंच манч *м*, चबूतरा ча утрā *м.*; 2. (*вид искусства*) वैराइटी आर्ट вайрāиṫӣ āрṫ *м.*, विविध-कला вивидх-калā *ж.*; артист ~ы वैराइटी ऐक्टर *м.*, विविध-कलाकार *м.*

эстра́дн||ый: ~ **конце́рт** वैराइटी कंसर्ट вайрāиṫӣ кансарṫ *м.*; ~**ое представле́ние** वैराइटी तमाशा вайрāиṫӣ тамāшā *м.*

э́та: ~ **кни́га моя́** यह किताब मेरी है йах китāб мэрӣ ха̃э.

эта́ж *м.* मंज़िल манзил *ж.*, तल्ला таллā *м.*

этаже́рка *ж.* बुक-स्टैंड бук-сṫайнд *м.*, किताबों का स्टैंड китāбо̄ кā сṫайнд *м.*

эта́п *м.* मंज़िल манзил *ж.*

э́ти: ~ **места́ свобо́дны** ये सीटें खाली हैं йэ сӣṫэ̄ кхāлӣ ха̃эй.

этике́т *м.* शिष्टाचार шишṫāчāр *м.*, सदाचार садāчāр *м.*, आदाब āдāб *м.*

этике́тка *ж.* लेबुल лэбул *м.*, चेपी чэпӣ *ж.*

этно́граф *м.* मानव-जाति-शास्त्र-वेत्ता мā-нав-джāти-шāстра-вэттā *м.*

этногра́фия *ж.* मानव-जाति-शास्त्र мāнав--джāти-шāстра *м.*

э́то: ~ **о́чень интере́сно!** यह बहुत दिलचस्प है! йах̆ бах̆ут дилчасп х̇э!; ~ **пра́вда?** यह सच है? йах̆ сач х̇э?

э́тот: в ~ раз इस (अब की) बार ис (аб кӣ) бāр.

этю́д *м. жив.* तसवीर का खाका тасвӣр кā к̇хāкā *м.*, रेखा-चित्र рэкхā-читра *м.*

эфио́п *м.* हबशी х̆абшӣ *м.*

Эфио́пия इथियोपिया итхийопийā, एबीसीनिया эбисинийā.

эфио́пский हबशी х̆абшӣ.

эфи́р *м.* 1. *физ.* आकाश āкāш *м.*, ईथर ӣтхар *м.*; 2. *хим.* ईथर ӣтхар *м.*

эффе́кт *м.* 1. (*воздействие*) असर асар *м.*, प्रभाव прабхāо *м.*; 2. (*результат*) नतीजा натӣджā *м.*, परिणाम паринāм *м.*

э́хо *с.* गूँज гӯдж *ж.*, प्रतिध्वनि пратидхвани *ж.*

Ю

юбилей *м.* जयंती джайанти *ж.*, जुबली джубли *ж.*, वर्षगाँठ варшагāтх *ж.*; отмечать (праздновать) ~ जुबली मनाना *п.*

юбилейный जयंती джайанти, वर्षगाँठ का варшагāтх кā, जुबली джубли.

юбка *ж.* घघरा гхагхрā *м.*, लहँगा лахā-гā *м.*; साया сāйā *м.* (*нижняя*).

ювелир *м.* सुनार сунāр *м.*, जौहरी джаухари *м.*

ювелирн||ый: ~ые изделия सोने-चाँदी की चीज़ें сонэ-чāди ки чизē *ж. мн.*, सुनारी की चीज़ें сунāри ки чизē *ж. мн.*

юг *м.* दक्खिन дакккхин *м.*, दक्षिण дакшин *м.*

юго-восток *м.* दक्षिण-पूर्व дакшин-пӯрва *м.*

юго-восточный दक्षिण-पूर्वी дакшин-пӯрви.

юго-запад *м.* दक्षिण-पश्चिम дакшин-пашчим *м.*

юго-западный दक्षिण-पश्चिमी дакшин-пашчими.

язы́к I *м. кул.* ज़बान забāн *ж.*

язы́к II *м.* 1. (*орган*) ज़बान забāн *ж.*, जीभ джӣбх *ж.*, जिह्वा джиӽвā *ж.*; 2. (*речь*) ज़बान забāн *ж.*, भाषा бхāшā *ж.*; **я изуча́ю ~ хи́нди** मैं हिंदी भाषा सीखता हूं.

языкозна́ние *с.* भाषाशास्त्र бхāшāшāстра *м.*, ज़बानदानी забāндāнӣ *ж.*

яи́чница *ж.* आमलेट āмлэт̣ *м.*, तले हुए अंडे талэ ӽуэ ан̇д̣э *м. мн.*

яйцо́ *с.* अंडा ан̇д̣ā *м.*

я́кор||ь *м.* लंगर лангар *м.*; **броса́ть ~** लंगर करना (छोड़ना, डालना) *п.*; **снима́ться с ~я** लंगर उठाना *п.*; **стоя́ть на ~е** लंगर डालकर रहना *нп.*, लंगर पर होना *нп.*

я́ма *ж.* गढ़ा гаṙхā *м.*, गड्ढा гад̣д̣хā *м.*; ◇ **возду́шная ~** हवा का खला *м.*

янва́рь *м.* जनवरी джанварӣ *ж.*

янта́рный कहरुबाई каӽрубāӣ.

янта́рь *м.* कहरुबा каӽрубā *м.*, तृणमणि тринмани *ж.*

япо́нец *м.* जापानी джāпāнӣ *м.*

Япо́ния जापान джāпāн.

япо́нский जापानी джāпāнӣ.

я́ркий 1. उज्जवल уджджвал; चमकीला чамкӣлā, चटकीला чаткӣлā (*о цвете*); 2. *перен.* ज्वलंत джвалант; ~ **приме́р** ज्वलंत उदाहरण *м.*

ярлы́к *м.* लेबुल лэбул *м.*, चेपी чэпӣ *ж.*

я́рмарка *ж.* मेला мэлā *м.*, हाट хāт *ж.*; **междунаро́дная** ~ अंतर्राष्ट्रीय मेला *м.*

яров||о́й: ~**ы́е хлеба́** वसंत की फ़सलें васант кӣ фасалэ̄ *ж. мн.*

я́рус *м.* *театр.* घेरा гхэрā *м.*, गेलरी гэларӣ *ж.*

я́сли *мн.* (*детские*) शिशुगृह шишугрих *м.*, नर्सरी нарсарӣ *ж.*

я́сно: **соверше́нно** ~, **что...** बिलकुल ज़ाहिर (साफ़, स्पष्ट) है कि... билкул зāхир (сāф, спашта) хэ ки...

я́сн||ый साफ़ сāф, स्पष्ट спашта; ~**ая пого́да** साफ़ मौसिम *м.*; ~**ое представле́ние** स्पष्ट विचार *м.*

я́хта *ж.* केलिपोत кэлипот *м.*, बजरा баджра̄ *м.*

яхт-клу́б *м.* केलिपोत-क्लब кэлипот-клаб *м.*

ячме́нь I *м.* (*хлебный злак*) जौ джау *м.*

ячме́нь II *м.* (*на глазу*) [आँख की] बिलनी [а̃кх кӣ] билнӣ *ж.*, अंजनहारी анджанх̆а̄рӣ *ж.*

я́шма *ж.* यशब йашб *м.*, यशम йашм *м.*

я́щерица *ж.* छिपकली чхипкалӣ *ж.*

я́щик *м.* पेटी пэт̣ӣ *ж.*, डब्बा дабба̄ *м.*, बकस бакас *м.*; दराज дара̄з *м.* (*стола, комода*); **почто́вый** ~ पोस्ट-बकस *м.*, लेटर-बकस *м.*